בס"ד

היכל התורה
מירון
לכבוד התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי זיע"א

קונטרס
לימודים יומיים
"קהילות הקודש"

מיום רביעי ערב ל"ג בעומר
עד לאחר שבת קודש

מהדורת בערקאוויטש

מהדורה מיוחדת
ללומדי 'היכל התורה מירון'
ימי ל"ג בעומר תשע"ח

אין להוציא את הקונטרס מההיכל! בגמר הלימוד נא להחזירו למקום!

לתועלת הלומדים הוכנו צילומים עם ביאור 'שפה ברורה' על הלימודים - אפשר לקחתם מדוכן עריכת הצילומים

תוכן העניינים

הלימודים מסודרים לפי סדר הש"ס והשו"ע

דף היומי	זבחים יט-כב **עמוד 4**		סוטה מג:-מה: **עמוד 51**
	שבת לד **עמוד 15**		קידושין נו **עמוד 56**
	שבת קכו.-קכז. **עמוד 17**		בבא בתרא פב:-פג. **עמוד 61**
	עירובין פה:-פו: **עמוד 20**		שבועות מ-מא **עמוד 64**
	פסחים י.-יב. **עמוד 23**		עבודה זרה ט: - י. **עמוד 69**
	פסחים צט. -קא ע"א **עמוד 29**		
	יומא כז-לא **עמוד 33**		
	יומא נג: - נד: **עמוד 41**		משנה ברורה חלק ג' שח טו-כא **עמוד 80**
	ביצה לז:-לט: **עמוד 44**		
	סוטה לט **עמוד 48**	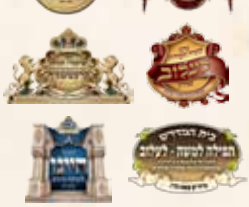	

דף היומי ירושלמי	סנהדרין לד-לז **עמוד 72**		
	משנה ברורה קסח ו-ט **עמוד 87**		
	משנה ברורה חלק ג'רמו ג-ה **עמוד 91**		
	משנה ברורה חלק ה'תסז יב-יג **עמוד 93**		
	שו"ע הרב סימן שיז **עמוד 96**		
	שו"ע הרב שיח א-י"א **עמוד 98**		
	הלכות ציצית סימן ט **עמוד 101**		
	משניות תרומות פ"ב מ"ב, פ"ג מ"ג **עמוד 105**	**משנה מאירה**	
	לקט מאמרי הרשב"י **עמוד 119**	לקט מאמרי הרשב"י	
	קהילות לתורה **עמוד 123**	קהילות לתורה	

כל הרוצה יבוא ויטול!

נציגי קהילה או העוסקים בחיזוק עניין 'קביעות עתים לתורה'
מוזמנים להצטרף לקהילות הקדושות החברים ב"קהילות לתורה".

לפרטים ולבירורים: 077-313-8028 (מחו"ל: 972-77313-8028)

היכל התורה
מירון
לכבוד התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי זיע"א

"ויהללו בשערים מעשיה"

מהדורת בערקאוויטש

נודב ע"י הרבני הנגיד המפואר, רודף צדקה וחסד, כביר המעש, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה,
שמו הטוב הולך לפניו במעשיו הכבירים והדגולים לטובת הכלל והפרט, בש"ת

מוהר"ר **אברהם פנחס בערקאוויטש** שליט"א

בן מוהר"ר **משה יהודא** שליט"א

לעילוי נשמת אמו ע"ה

האשה החשובה והצנועה המפורסמת בצדקותיה ובמדותיה וביראתה, רבת הפעלים והחסד,
אשת חיל מי ימצא, שעמדה לימין בעלה בכל עת ועונה, אשה צדקנית ירא"ת ה' היא תתהלל

מרת **גינענדל** בת ר' **שלמה** בערקאוויטש ע"ה

נלב"ע ז' אב תש"ע לפ"ק

זכות התורה הק' ולומדיה אשר יהגו בספר זה יהא זה לזכות נשמתה, ותגן בעד כל משפחתה
למליצה ישרה לדורותיה הבאים אחריה, ובראשם בעלה שליט"א ובנה שליט"א להתברך בכל מילי דמיטב
לסייעתא דשמיא לברכה ולהצלחה בכל הענינים הן ברוחניות והן בגשמיות בהרחבת הדעת ומנוחה,
עד אשר יקיצו וירננו שוכני עפר בב"א.

התודה והברכה לממלכת התורה "עוז והדר"

בנשיאות הגה"צ רבי יהושע לייפער שליט"א אב"ד באר משה מאנסי

על רשותם וסיועם להדפסת הלימודים מתוך מהדורותיהם המפוארות להגדיל תורה ולהאדירה

נקדמה פניהם בתודה

בשם רבבות אלפי בני קהילות הקודש הזוכים לבוא ולעלות להשתטח בהאי מקום קדוש ביומא דהילולא קדישא, הננו להודות ולהלל את פני מזכי הרבים החשובים
העמלים ועוסקים במשך כל ימי השנה לחזק עניין 'קביעות עתים לתורה' ולהגדיל תורה ולהאדירה, ה"ה

מערכת "קהילות לתורה"

ואיתם עמם כלל הארגונים בקהילות הקודש בארץ ישראל וברחבי תבל

על עמידתם לצדנו לעזר ולסעד בהוצאת קונטרס מיוחד זה לתועלת אלפי בני הקהילות המגיעים להשתתף בהאי יומא דהילולא רבה
למען יוכלו לשמור על קביעותם בתורה כרגילותם במשך כל ימות השנה

בברכת התורה

הנהלת 'היכל התורה מירון'

עין משפט נר מצוה

יט א ב ג ד מיי׳ פ״ח מהלכות כלי המקדש הלכה ד:
כ ה ו מיי׳ פ״ג מהלכות ביאת מקדש הלכה ג ממנ עשין כו טוש״ע א״ח סי׳ י סעיף ג:
כא ז ח מיי׳ שם הלכה ז ממנ שם טוש״ע א״ח סימן יח סעיף ג ומימן יח סעיף ג:
כב ט מיי׳ פ״ח מהלכות כלי המקדש הלכה יג:
כג י מיי׳ שם הלכה ד:
כד כ ל מיי׳ שם הלכה יד:
כה מ מיי׳ פ״א שם הלכה ג:

שיטה מקובצת

גמרא מקורעין. פ״ה דלאו בגד הראוי הוא דבעינן לכבודו ולתפארת ולקמן גבי יש מהן למצוה פ״ה (ד״ה דברים שנאמר) כגון חדשים דמשום נזי הוא וצ״ל דלא מלתפארת נפיק ליה הא דא״כ הו״ל לעכב כמו מקורעין דהכא כיון דמשמעות דקרא נפקיא ליה אלא ודאי ר״ל משום הידור מצוה כגון בשאר מצות דעלמא דמלתפארת לא מצינהנן כי אם בגד שאינו ראוי כמו שמבואר בלשונו:

לקוטי רש״י

ארגיזא. שם מקום (נדרים יז.). **בר מינה דההיא.** לומר הלכים מינה עיקר (סוכה יז.). לומר מהכא לא תיתיב (יבמות לז:). מין לגמוד סימנה (שבועות לז:). מהכא לא מיקמי (תמורה כה.). **ולא שלש.** לעלת בעלת ג׳ פעורה (מנחות מג:). **לכסות לילה.** (שבת כה:). **אשר תכסה.** ריבוי דקרא הוא. **פרט לכסות לילה.** כסות המיוחד לעלות ולא ניחויי. שיעור בראיה אצל סומא. וקרינן ביה ולחיתם לשחרים ביום ולא לאחי אשר תכסה בה ואידך האי אשר תכסה בה מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדרבא (ב) וראיתם אותו (ג) פרט לכסות לילה או אינו אלא פרט לכסות סומא כשהוא אומר אשר תכסה בה (ד) הרי כסות סומא אמור הא מה אני מקיים אותו פרט לכסות לילה ומה ראית לרבות כסות סומא ולהוציא כסות לילה מרבה אני כסות סומא שישנה בראיה אצל אחרים ומוציא אני כסות לילה שאינה בראיה אצל אחרים [ואידך נפקא ליה מאשר ואידך (ה) אשר לא תריש]: תנו רבנן (ו) בד שיהיו של בוץ ׳בד שיהו חדשים (ז) בד שיהו שזורים (ח) בד שיהו חוטן כפול ששה בד שלא ילבש של חול עמהן א״ל אביי לרב יוסף בשלמא שיהו של בוץ הא קמ״ל בוץ אין מידי אחרינא לא אלא בד שיהו חדשים חדשים אין שחקין לא והתניא משוחקין כשרים אמר ליה וליטעמיך בד שיהו חוטן כפול ששה בד חד חד לחודיה משמע אלא הכי קאמר בגדים שנאמרו בהן בד צריכין שיהו של בוץ חדשים שזורין שיהא חוטן כפול ששה יש מהן למצוה יש מהן לעכב. (ט) ממאי דהאי בד כתנא הוא אמר רבי יוסף (י) ברבי חנינא דבר העולה מן הקרקע בד בבד אימא עמרא עמרא מיפצל ביתנא נמי מיפצל על ידי לקותא מיפציל רבינא אמר מהכא (כ) פארי פשתים יהיו על ראשם [ומכנסי פשתים יהיו על מתניהם לא יחגרו ביזע] א״ל רב אשי לרבינא והא עד דאתא יחזקאל מנלן ולטעמיך הא (ל) דאמר רב חסדא דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו (מ) כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי, (נ לשרתני) עד שבא יחזקאל מנלן אלא גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכיה אקרא הכא נמי גמרא גמירי לה כו׳ מאי (ס) לא יחגרו ביזע אמר אביי (ע) לא יחגרו במקום שמזיעין כדרבינא כשהם חוגרין אין חוגרין לא למטה ממתניהן ולא למעלה מאציליהן אלא בנגד

מסורת הש״ס עם הוספות

(ס) מנחות מג.; (ע) מנחות סה. שבת כז.; (פ) [לקמן מ. מנחות מג:], (צ) [יומא עח:], (ק) [לקמן כב: ס״ק ה.] יומא עח: תענית יז: סנהדרין כב: ולף פג.; (ר) [עי׳ תוס׳ יומא יב: ד״ה ילבשן], (ש) ס״ט סוף מ״א, (ת) שבת כו.; (א) [וע״ע תוס׳ יומא ד״ה ושיעור].

הגהות הב״ח

(ס) רש״י ד״ה מקורעין וכו׳ בגד הראוי הוא (ע) דבעינן: (פ) ד״ה בת ממש וכו׳ דמקום: (צ) ד״ה בד שיהו מין נון: (ק) ד״ה ולטעמיך וכו׳ מקרא: (ר) כו׳ ליה הס״ד ומ״ש מ״ה בגדים שנאמר:

גליון הש״ס

רש״י ד״ה פרט לכסות וכו׳ מלית העשויה. וכ״כ רש״י שבת דף כז ע״ב ד״ה לכסות ועי׳ מנחות דף מ ע״ב ברש״י ד״ה ס״נ:

תורה אור השלם

א) גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתְךָ אֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ: [דברים כב, יב]

ב) וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְיָ וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם: [במדבר טו, לט]

ג) פְּאֵרִי פְשָׁתִים יְהִיו עַל רֹאשָׁם וּמִכְנְסֵי פְשָׁתִים יִהְיוּ עַל מָתְנֵיהֶם לֹא יַחְגֹּרוּ בְּיָזֵעַ: [יחזקאל מד, יח]

ד) כֹּה אָמַר אֲדֹנָי אֱלֹהִים כָּל בֶּן נֵכָר עֲרֵל לֵב וְעֲרֵל בָּשָׂר לֹא יָבוֹא אֶל מִקְדָּשִׁי כָּל בֶּן נֵכָר אֲשֶׁר בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: [יחזקאל מד, ט]

ה) וְעָשִׂיתָ לִבְגְדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת: [שמות כח, ב]

הגהות וציונים

(א) גירסת ש״ס (בגמרא וברש״י) **גאיו**: **(ב)** ר׳ יוסי (ש״מ): **(ג)** [ליתא בקרא] (גליון): **(ד)** [לקצר ע״י קיפול]: **(ה)** נ״א כדתרצ׳ לשמואל דבינן דאמרינן דאבנט מיגו דגייז אג״ס כשפילק על ידי אבנט יותר מכדרכו הוו פסולים משום דאבנט מיגו דגייז להו והוו להו מה דפסלק כמאן דליתנהו מיעקרא כללי: **(ו)** ס״א דהא על כרחך שני רב למרושלין דברייתא כשנשאו ע״י אבנט אם כן ש״מ דמסולקין דברייתא לאו בסלקן ע״י אבנט הוא אלא בקצרים מעיקרא וקתני כשרים: (ש״מ ומזבח כפרה): **(ז)** הוו להו (דפוסים מדוייקים): **(ח)** פשתן (ש״מ): **(ט)** יש להוסיף למצוה (ש״מ): **(י)** כדאמרינן בסדר יומא דלפנין מקראי דברים (ש״מ): **(כ)** נ״א גרבין (גליון), וכן בסמוך: **(ל)** ובעלמא קרי להו מבנסני בד (ש״מ): **(מ)** זה לקמן קאמר לה (ש״מ): **(נ)** אגן הירכים: **(ס)** מכנגד (ש״מ): **(ע)** מקום חבור הזרוע לאמה: **(פ)** שיוך לע״א: **(צ)** ע״ל דלקמן. צ״ק (גליון). עי׳ השלמות: **(ק)** פי׳ אותו שאנו קורין קנבוס (טהרת הקדש, ר״ל קנב״א דלעיל):

(ר) הוא מין פשתן (ש״מ): **(ש)** כלאים ושלח לר״ת תשובות מלאות שערות שתש מזקנו על מנהג העולם מרוב צער (ש״מ): **(ת)** בדפוסים מאוחרים ״רבינו חיים כהן״. עי׳ השלמות: **(א)** לא גורסים ״ועוד דכל קנבוס אינו עולה בד בבד״ ובמקום זה ״תנא דבי רבי ישמעאל וגם לרבנן דתנא דבי רבי ישמעאל לא קשה מידי לפי מה״ דפירש בקונטרס כו׳ (גליון, ש״מ): **(ב)** ס״א אלא כמה קנים יוצאים מגרעין אחד כמו (ש״מ): **(ג)** [ליתא בקרא] (גליון, ש״מ): **(ד)** תיבת ״לעבודה״ לא נמחקה ע״י הב״ח אלא שאינה כלל בדפוי״, ונוספה בריש״י בדפוס שאחרי הב״ח: **(ה)** וכ״ה הש״מ. והגהה זו נצרכת לדפוי״ שגורסים ״נעשה״ בלי ד׳: **(ו)** הש״מ הגיה ״שיהו של בוץ״, הכל מלשון הגמרא ואחריו הפסק הנקודה: **(ז)** עי׳ השלמות:

מסורת הש״ס

יח א מנחות מג.: (ב) מנחות סה.: (ג) [לקמן מ.] יומא עח:: (ד) [יומא עח:], (ה) [לקמן כב:] יומא עח: תענית יז: סנהדרין כב: ולף פג.: (ו) [עי׳ תוס׳ יומא יב: ד״ה ילבשן], (ז) ס״ט סוף מ״א, (ח) שבת כו.; (ט) [וע״ע תוס׳ יומא עח: ד״ה ושיעור וכו׳].

מ מסולקין כשרין. והא דתניא כפ׳ תמיד נשמט (פסחים סה:) מדו כד ממדמו פי׳ הקונטרס דהיינו למעוט ולא לעכב: **ואידך** אשר לא דריש. משמע הכא דלאיכא למרבה כפות דפומא ולא מרבה בעלת מום **ומקשה ר״ם** דכפ׳ התכלת (מנחות דף מג.) גבי פלוגתא דר׳ שמעון מרבי מתה רבי שמעון כפות פומא מאבר מכשר ובעלת מום מאבר. ולמ״ד פירכא היא דהכא בעלת מום מאבר לא כשר. ויש לומר דהכי ממרינן לעיל (דף יח:) מאי מ״ד ממרינן דר״ם מאבר לא כשר. ויש לומר דהכי ממרינן מאבר כי האי גוונא כשר כמו בכפות (ו:) דלרבי ר״ם אין מאבר הגמל ובפ״ק דמנחות (דף יח:) לא דריש מאי: **והתניא** משוחקין כשרין. מימה דזיומא (דף יב:) דלרבי מה ת״ל לבגד לרבות את המחקין ומאי נריך רבוי: **ואימא** עמרא. **ה״ל מפריש חיט מלקק** לקנבוס תמן שילבי בלאים: מפותר עם אמר מין זה מה שמו קורין קנב״ס בלע״ז מלא פרין ואימא קנבוס שעולה בד בגד והיה יותר לקנבוס הוא בלאים בלשון ס. **והשיב לו רבינו מס** דהאי בלא פרין ואימא קנבוס מפוס דבגדי כהונה אי אפשר להיות בלא מעמר ופשתים כתורה כמו ופשתים ועוד לכל קנבוס מינו עולה בד בגד דפירש בקונטרס דהיינו בד שלש שלש ארבע ארבע בנפות בסותך ארבע ולא שלש ארבע ומוציא אני בעלת שלש שאין בכלל שלש ארבע ותניא אידך על ארבע בנפות בסותך ארבע ולא שלש ארבע ולא חמש מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר יתר כמאן דאיתיה דמי ומר סבר כמאן דליתיה דמי לא דכ״ע כמאן דאיתיה דמי ושאני הכא דרבי רחמנא אשר תכסה בה ואידך האי אשר תכסה בה מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדרבא (ב) וראיתם אותו (ג) פרט לכסות לילה או אינו אלא פרט לכסות סומא כשהוא אומר אשר תכסה בה (ד) הרי כסות סומא אמור הא מה אני מקיים אותו פרט לכסות לילה ומה ראית לרבות כסות סומא ולהוציא כסות לילה מרבה אני כסות סומא שישנה בראיה אצל אחרים ומוציא אני כסות לילה שאינה בראיה אצל אחרים [ואידך נפקא ליה מאשר ואידך (ה) אשר לא תריש]: תנו רבנן (ו) בד שיהיו של בוץ ׳בד שיהו חדשים (ז) בד שיהו שזורים (ח) בד שיהו חוטן כפול ששה בד שלא ילבש של חול עמהן א״ל אביי לרב יוסף בשלמא שיהו של בוץ הא קמ״ל בוץ אין מידי אחרינא לא אלא בד שיהו חדשים חדשים אין שחקין לא והתניא משוחקין כשרים אמר ליה וליטעמיך בד שיהו חוטן כפול ששה בד חד חד לחודיה משמע אלא הכי קאמר בגדים שנאמרו בהן בד צריכין שיהו של בוץ חדשים שזורין שיהא חוטן כפול ששה יש מהן למצוה יש מהן לעכב. (ט) ממאי דהאי בד כתנא הוא אמר רבי יוסף (י) ברבי חנינא דבר העולה מן הקרקע בד בבד אימא עמרא עמרא מיפצל ביתנא נמי מיפצל על ידי לקותא מיפציל רבינא אמר מהכא (כ) פארי פשתים יהיו על ראשם [ומכנסי פשתים יהיו על מתניהם לא יחגרו ביזע] א״ל רב אשי לרבינא והא עד דאתא יחזקאל מנלן ולטעמיך הא (ל) דאמר רב חסדא דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו (מ) כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי, (נ לשרתני) עד שבא יחזקאל מנלן אלא גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכיה אקרא הכא נמי גמרא גמירי לה כו׳ מאי (ס) לא יחגרו ביזע אמר אביי (ע) לא יחגרו במקום שמזיעין כדרבינא כשהם חוגרין אין חוגרין לא למטה ממתניהן ולא למעלה מאציליהן אלא בנגד

יח: כל הזבחים שקבלו דמן פרק שני זבחים

בנגד אצילי ידיהן. אמר רב אשי אמר לי הונא בר נתן זימנא חדא הוה קאימנא קמיה דאיזגדר מלכא והוה מדלי לי המיניי ותיתייה ניהליה ואמר לי [א] ממלכת כהנים וגוי קדוש כתיב בכו כי אתאי קמיה דאמימר א"ל אקיים בך [ב] והיו מלכים אומנין: [ג] תנן התם [א]כהן שלקה באצבעו כורך עליה גמי במקדש [ב]אבל לא במדינה ואם להוציא ממנה דם כאן וכאן אסור [ג] אמר ר' יהודה בריה דרבי חייא לא שנו אלא גמי אבל צילצול קטן הוי יתור בגדים ורבי יוחנן אמר לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים לא הוי יתור (ד) ותיפוק ליה משום חציצה בשמאל א"נ שלא במקום עבודה ופליגא דרבא דאמר רבא אמר רב חסדא [ג]במקום בגדים אפי' נימא אחת חוצצת [ד]שלא במקום בגדים שלש על שלש חוצצות פחות מכאן אינן חוצצות אדרבי יוחנן ודאי פליגא אדר' יהודה בריה דרבי חייא מי לימא דפליגא [ה]שאני צילצול קטן דחשיב לישנא אחרינא אמרי לה אמר ר' יהודה בריה דרבי חייא לא שנו אלא גמי אבל צילצול קטן חוץ ורבי יוחנן אמר לא אמרו חציצה בפחות משלש על שלש אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים [ג] שלש על שלש חוצצות פחות מיכן אינה חוצצת והיינו דרבא אמר רב חסדא לימא פליגא אדר' יהודה בריה דרבי חייא שאני צילצול קטן דחשיב ולר' יוחנן מאי איריא גמי צילצול קטן [ג] מילתא אגב אורחיה קמ"ל דגמי מסי. בעי רבא [ו]נבנסה לו רוח בבגדו מהו [ז] על בשרו בעינן והא ליכא או דלמא דרך לבישה בכך. [ח]כינה מהו שתחוץ [ט]מתה לא תבעי לך דודאי חייצא חיה מאי מי אמרינן כיון דאתא ואזלא רביתא היא ולא חייצא [י] או דלמא כיון דקפיד עלה חייצא. עפר מהו שיחוץ [יא] עפר ודאי חייץ אלא [יב]אבק עפר מהו. [יג]בית השחי מהו שיחוץ על בשרו בעינן והא ליכא או דלמא דרך לבישה בכך. [יד]הכנים ידו לתוך חיקו מהו גופו מי חייץ או לא. נימא מהו שתחוץ נימא ודאי חייצא אלא [טו]נימא מדולדלת מהו. בעי מר בר רב אשי [טז]יצא שערו בבגדו מהו [יז] שערו כגופו דמי או לאו כגופו דמי. בעי רבי זירא תפילין מהו שיחוצו אליבא דמאן דאמר [יח] לילה לאו זמן תפילין הוא לא תבעי לך כיון דלילה חייצי יום נמי חייצי כי תיבעי לך למ"ד לילה זמן תפילין מאי מצוה דגופיה חייץ או לא חייץ איגלגל מילתא ומטא לקמיה דרבי אמי א"ל תלמוד ערוך הוא בידינו תפילין חוצצות מיתיבי [יט]כהנים בעבודתן ולוים בדוכנן וישראל במעמדן פטורין מן התפילה ומן התפילין מאי לאו אם הניחן אינן חוצצות לא אם הניחן חוצצות א"ה פטורים אסורים מיבעי ליה כיון דאיכא לוים וישראל דלא מתנו ליה אסור משום הכי תנא פטורין והתניא אם הניחן אינן חוצצות לא קשיא [כ]הא דיד הא דראש מאי שנא [כא] דיד דכתיב [כב] ולבש על בשרו שלא יהא דבר חוץ בינו לבשרו דראש נמי כתיב [כג] ושמת המצנפת על ראשו [כד] תנא [כה]שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם

כורך עליה גמי במקדש אבל [ל] א במדינה. פי' נקומצ' גמי מרפא ומסור משום שמיקת סמנים. ונראלם לפרש טעמא למסקנא דס וכן נכל הגהו לעיל (דף קנ.) יש לפרש טעמא למסקנא במדינה משום חיסרון דקתני בתר הכי כלן וכלן מסור. ומיהו צילוצלמי משמע דטעמא משום שמיקת סמנין דמסיק פרק כל כתבי הקודש [ג] וגבי רבי שלקה בגמצעו בשבת ומתן עליה ספוג יבש וקשר עליה גמי מבחוץ וקאמר התם דלמדנו [מ] דספוג מינו מרפא אלא משמע גמי לפי שהוא מן המוכן ומסמוך גמי קאמר קא משמע לן דגמי מסי משמע דליהוי טעמא דאבל לא במדינה: בראי אירייא גמי [ש]שמועינן צילצול קטן. תימה הא אילטרין לשמועינן גמי משום שבל בא במדינה טעמא דשמיקת סמנים לא שייך בצילול דהא ל"ל מ"ש. וי"ל דמ"מ הוה ליה לשמועינן צילצול דהוי מיהו גדול יותר לא הוי יתור בגדים מלשמועינן מיסור של גמי במדינה ומסני דקמ"ל דגמי מסי

משום לשון מכמיש מרפא [ס]:

תפלין מהו שיחוצו. **פירש נקומצמ"ם** למיסור יתור בגדים. ומי לאפסר לומר כן דהא קתני תלמוד ערוך דתפילין מוקלות ובשל יד למיני דבשל ראש אם אתמרינן משמון ומי מיהי בגדים אפי' לכתפ ממי. ומיהו למאן דאמר לעיל לא שנו אלא גמי אבל צילצול קטן חוץ ורבי יוחנן אמר לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים לא הוי יתור בגדים אפי' לכתפ ממי. ומיהו למאן דאמר לעיל לא שנו אלא גמי אבל צילצול קטן חוץ ורבי יוחנן אמר לא אמרו חציצה בפחות משלש על שלש אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים [ס] שלש על שלש חוצצות פחות מיכן אינה חוצצת והיינו דרבא אמר רב חסדא לימא פליגא אדר' יהודה בריה דרבי חייא שאני צילצול קטן דחשיב ולר' יוחנן מאי אירייא גמי צילצול קטן [ס] מילתא אגב אורחיה קמ"ל דגמי מסי. בעי רבא [ע]נבנסה לו רוח בבגדו מהו [פ] על בשרו בעינן והא ליכא או דלמא דרך לבישה בכך. [צ]כינה מהו שתחוץ [ק]מתה לא תבעי לך דודאי חייצא חיה מאי מי אמרינן כיון דאתא ואזלא רביתא היא ולא חייצא [ר] או דלמא כיון דקפיד עלה חייצא. עפר מהו שיחוץ [ש] עפר ודאי חייץ אלא [ת]אבק עפר מהו. [א]בית השחי מהו שיחוץ על בשרו בעינן והא ליכא או דלמא דרך לבישה בכך. [ב]הכנים ידו לתוך חיקו מהו גופו מי חייץ או לא. נימא מהו שתחוץ נימא ודאי חייצא אלא [ג]נימא מדולדלת מהו. בעי מר בר רב אשי [ד]יצא שערו בבגדו מהו [ה] שערו כגופו דמי או לאו כגופו דמי. בעי רבי זירא תפילין מהו שיחוצו אליבא דמאן דאמר [ו] לילה לאו זמן תפילין הוא לא תבעי לך כיון דלילה חייצי יום נמי חייצי כי תיבעי לך למ"ד לילה זמן תפילין מאי מצוה דגופיה חייץ או לא חייץ איגלגל מילתא ומטא לקמיה דרבי אמי א"ל תלמוד ערוך הוא בידינו תפילין חוצצות מיתיבי [ז]כהנים בעבודתן ולוים בדוכנן וישראל במעמדן פטורין מן התפילה ומן התפילין מאי לאו אם הניחן אינן חוצצות לא אם הניחן חוצצות א"ה פטורים אסורים מיבעי ליה כיון דאיכא לוים וישראל דלא מתנו ליה אסור משום הכי תנא פטורין והתניא אם הניחן אינן חוצצות לא קשיא [ח]הא דיד הא דראש מאי שנא [ט] דיד דכתיב [י] ולבש על בשרו שלא יהא דבר חוץ בינו לבשרו דראש נמי כתיב [יא] ושמת המצנפת על ראשו [יב] תנא [יג]שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם

[א] עירובין קג:, [ב] [עירובין קג:, ג] עירובין קד:, [ד] כל הענין], [ג] כזה יבמות עח רע"ב, [ה] נדרים מג: צ"ל כד. (רש"ש, ע"י ש), [ו] [עירובין נו. מנחות לו:], [ז] [ערכין ג:], [ח] [סס.], [ט] שבת נג:, [י] ביצה יא:, [יא] שבת פט"ז ה"א, [יב] ע' כתובות קג ע"א.

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא הוי יתור בגדים ותיפוק וכו' פ"ק בימיין ושלא ממקום עבודה]: (ב) שם אילצול קטן חגב תומיס כפ"ל ותיפוק מילתא ליתפ]: (ג) רש"י ד"ה כורך וכו' שתיראה שם: (ד) ד"ה שלשה וכו' ותיפוק לי וכו' ומיהו שרי לרבי יוחנן. כ"ב ביעורוגן לא מפרש לה תר"י ומכל דקקיריך לתר"י קלי [מתוס' דפ"ק] קלי דברי ר"י וגם תמני ור"ת דתפסר [ולרבי יהודה נכ' מיהו מיירי מתניתין] דוקא לגבי מכה ולא הוה מילתא [אבל לר' יוחנן] דאמר שלא במקום בגדים לא הוי יתור בגדים [בגדים מצמע לשרי] בכל מקום ואם פריך ותיפוק ליה משום מילתא דלאסור ודו"ק: (ה) ד"ה ודלמ' וכו' אמר דלא: (ו) ד"ה ל"ש אמרי לה וכו' דלא איכפת ליה מילתא כ"ל ותיבא למימר דמקמי: (ז) ד"ה נימא וכו' ואי לאימא דלמא לה בעלמא]: (ח) ד"ה דגמי מסי מרפא המכה: (ט) ד"ה נימא וכו' מגרדא]:

תורה אור השלם

א) וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תְּדַבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: [שמות יט, ו]

ב) וְהָיוּ מְלָכִים אֹמְנֶיךָ וְשָׂרוֹתֵיהֶם מֵינִיקֹתֶיךָ אַפַּיִם אָרְצָה יִשְׁתַּחֲוּ לָךְ וַעֲפַר רַגְלֶיךָ יְלַחֵכוּ וְיָדַעְתָּ כִּי אֲנִי יְיָ אֲשֶׁר לֹא יֵבֹשׁוּ קֹוָי: [ישעיה מט, כג]

ג) וְלָבָשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי בַד יִלְבַּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהֵרִים אֶת הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ: [ויקרא ו, ג]

ד) וְשָׂמְתָ הַמִּצְנֶפֶת עַל רֹאשׁוֹ וְנָתַתָּ אֶת נֵזֶר הַקֹּדֶשׁ עַל הַמִּצְנֶפֶת: [שמות כט, ו]

ה) פְּאֵרֵי פִשְׁתִּים יִהְיוּ עַל רֹאשָׁם וּמִכְנְסֵי פִשְׁתִּים יִהְיוּ עַל מָתְנֵיהֶם לֹא יַחְגְּרוּ בְּיָזֵעַ: [יחזקאל מד, יח]

ו) צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי רֵיחַ נִיחֹחִי תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ: [במדבר כח, ב]

הגהות וציונים

(א) נ"א שמהדקה בגמי כדי שתוציא דמה (גליון): (ב) [ויקרא כד ב]: (ג) נ"א ע"ג היד או ע"ג אצבע (גליון): (ד) בגמ' אחת' ליתא בדפו"י: (ה) מאי (ש"מ): (ו) כגון בית יד של הולוקין שלנו שהוא" (ש"מ): (ז) מעיקרא (כת"י, כסף משנה): (ח) דלמדנו ממנו ג' דברים דספוג אינו מרפא אלא משמר וגמי מרפא ואי משום הוצאת דם היאך היה עושה זה רבי ובספוך נמי (ש"מ). הנוסח שלפנינו ע"פ בה"י: (ט) ס"א ולא של ראש ומיהו מפי נראה לפרש דמשום הציצה ממש קא בעי כדדריש (ש"מ): (י) נראה דצריך לציין לימא פליגי וכו' וע"ש כתב מספקא ליה וכו' (גליון): (יא) אולי צ"ל כי פריך לר' יוחנן מאי שנא: (יב) נראה דצ"ל לאו דוקא קאמר דהוה נמי דהוי דומיא דספוג ואם להוציא דם כאן וכאן אסור כלומר שהוא מתכוין אלא דבכל המשניות שנשנו שם בעירובין אחר זה דאבל לא במדינה (גליון): (יג) וכ"ה ש"מ: (יד) ר"ל שליחא בדפו"י, ע' הגהת הב"ח שעירובין קד ע"א: (טו) בש"מ נמחק "עלה": (טז) בש"מ וכת"י "מן הבגד ועובדה החובבה": (יז) ר"ל שהב"ח לא מחקו אלא

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"י מהלכות כלי המקדש הלכה טו: כז ב מיי' פכ"ג מהלכות שבת הלכה כה סמג עשין סה טוש"ע או"ח סימן שכא סעיף כד בהגה: כח ג מיי' פ"י מהלכות כלי המקדש הלכה ו: כט ד ה מיי' שם הלכה ח: ל ז ח מיי' שם הלכה ז: לא ח ט מיי' שם הלכה ו: לב י כ ל מ נ מיי' שם הלכה ז: לג ס מיי' פ"ד מהלכות תפילין הלכה יג: לד ע מיי' פ"י מהלכות כלי המקדש הלכה ו: לה פ מיי' שם הלכה ג:

שיטה מקובצת

גמרא והיינו דרבא אמר רב חסדא. [ו] בעלמא מספקא ליה לתלמוד אי הא דקאמר פחות מג' אינה חוצצת מיירי אף בצלצול קטן או שמא חלוק צלצול דחשיב.

(מהר"ם):

רש"י ד"ה [ז]א אמרי [ה]ה כו'. אמרי לה אמר רב יהודה כו'. לא בא לשנות כלל דברי רב יהודה אלא בא לשנות דברי רבי יוחנן מזה דנחי דקאמר אבל צלצול קטן חוצץ מטעם יתור בגדים קאמר דחציצה לא שייך כלל שלא במקום בגדים ועוד דהא ודאי מיירי שלא במקום עבודה דאי במקום עבודה הא ודאי לא שרינן וכיון דמיירי שלא במקום עבודה לא שייך חציצה ואיידי דבעי למינקט בדברי ר' יוחנן חציצה נקט נמי (הכי) [הכא] לשון חציצה. **(כך הוא נוסחת רש"י של מהר"ם):**

ד"ה יצא. עד שנכנס בין כתונת [ז]בשרו. וקשה לריב"א דהוי ליה למימר נכנס ובית הערוה קאמר שיצא לחוץ ונכפל על בטנו וחוצץ בין בגדיו וכה"ג איתא (בבכורות) [בברכות כד.]. **(מהר"ם):**

תוס' ד"ה כורך. פ"ה גמי מרפא ואבור משום שחיקת סמנים. וקשה דא"כ כי פריך לקמן א"כ[ח], לקמן מאי שנא גמי דנקט לישני ליה משום אבל לא במדינה נקט ור"ל דגמי אינו מסי וטעמא דאמרינן אבל לא במדינה משום גזירה שמא יוציא דם ומעתה ניתא הא דאמר לקמן דגמי לאו דוקא קאמר כלומר [ט] שהוא מתכוין להוציא דם דבכל דוכתי [י] הוי טעמא דאבל לא במדינה כמו איסורא דסיפא אבל בירושלמי (שבת פט"ו ה"א) משמע בפרש"י כר' עד רבי ומ"מ ר"ל דספוג רחב ואינו מוציא דם כל כך כמו גמי שהוא דק. **(לשון מהר"ם):**

ד"ה מאי. [יא]שמועינן צילצול קטן. דלא הוי יתור בגדים וכ"ש גמי. לפי' שני דפי' לעיל משני דמילתא אגב אורחיה קמ"ל דגמי מסי ולשון חכמים מרפא (משלי יב יח) כלומר [אין זה עיקר החידוש אלא] החידוש דלא גזרינן שמא יוציא דם במקדש ובקונט' פי' קמ"ל דגמי מסי כו'. **(לשון מהר"ם):**

ליקוטי רש"י

בנגד אצילי ידיהן. דסיינו כנגד הלב [ולקמן פח:]. **כורך עליה גמי.** [ופ"ק פ"ב]. **כורך** מרפא הוא כמכה מואזל ומסתמא מיכא לזרק עבודה היא ללמוד מזה שמרפא מכתו עם העבודה מכאן לזה בגמי. **אבל [יב] לא במדינה.** מפרפא כשבא מן השוק ומסתמן. **ואם [יג]להוציא ממנה דם.** שמלקה בגמי כדי להוליא דמה. **כאן וכאן אסור.** שאין זה זורק עבודה ועוד דמוה ליה מוליך ואפ מלמלה לא מתמרי בגמי. **צלצול קטן.** חוזר

קטן נמה כמו היא מגרה בצלצול (קטן) דסוטה (דף ט:) ובלע"ז בגלי"ל [עירובין קג:]. **מגורה** קלרה שמיה רחבה יותר מעלמה בת גילין [שבת קה:]. **וחוק** קשר של מפי [ע"ז ע:]. **הוי יתור בגדים.** ומיהו בשחיטת קדשים בפרק כל שחיטתן (זבחים דף יח.) לכך שחיטת קדשים שאינם מתכוונים שיהא מתן אחת מן הסימנים לו רטיה על [מכת] בשרו חתך מתן בגדו ועבד [עבודה] עבודתו פסולה לה מהם מלקמי בני אהרן שהכהנים בכוחות כלומר בגבדי הציור הזקוקין להם כהן הציור גדול ועבד עבודתו פסולה להציור יתור בגדים. **לא אמרו.** בפוחה מעשה יתור בגדים שלא במקום בגדים אבל שלא במקום עבודה. **בשמאל.** שלא בעודה כשרה כה כלומר בשחיטת סמנים מוכן כל מקום שלא במקום עבודה לא הוי יתור בגדים ואפילו בגד ג' על ג' משמע לעיל [מדרש] [עירובין שם]. **[המשך בהשמטות]**

וחוקה כתיב בהו ליעבבו. תפי׳ למען למען לשמר (יומא דף ס.) ללמ כתיבא חוקה ללמ [בדברים הנעשים] בגבולי בגין בפנים לכל הפחות קיבוש הוה בין בגבי זבח בין לגבי בגין ליעבב לחוץ פנים בפנים כדתניא שילהי הוציאו לו (שם דף ס:) דקטרת שחפנה קודם שחיטת ספר פסולה לחוץ פנים בפנים דמי: **אי** הכי **דצפרא נמי.** [1] תימה מאי קושיא כיון דהוי במיתה מאי נקל ומומר מיומד שחיטו במיתה ומה עבד מילל וכי תימת מה ליומד יומד לה פריך [2] ומאי מקשי ליה ו״ו מחופפת: **וחבירו** מפיישו. במסכת תמיד (דף מח. פרק ו מ״ב) מסתע לחותו [3] [סיסי הולך למרומת הדשן] היה מהלך ימיני [4] והסיל פליגא [5] היה שם דבר שהיה מפייעו:

עמידה מן הצד איבא בינייהו. לרבנן לא שמיה עמידה מן הלל. **ונלפה** [6] דשקורין בתורה שלא למסור משום דאמר (רבי) [מגילה פרק קמא] את שמגילה דצפרא נעי עמידה וכילונלמי [7] נמי ממיין דאמר למסור משום דכשם שניתנה בתימה כך ניהנין חותה בתימה: **וליתב** מיתיב וליקדש. לאו ישיבה ממש קאמר לאין ישיבה בעזרה [8] שלא שמיבה מיבעי ליה לכדרב אחא בר יעקב. אף על גב דניומא [9] משמע דרבי נמי אית ליה דרב אחא בר יעקב דקאמר [10] לתמרוי שמע מינה מיתיבי

אלא האי [11] בגשתם מיבעי ליה לכדרב אחא בר יעקב. אף על גב דניומא [9] משמע דרבי נמי אית ליה דרב אחא בר יעקב דקאמר [10] לתמרוי שמע מינה מיתיבי

ששם מניח תפיליז. הלכך ליכא מיניה. ותמה לימיטריך לשמועינן מם הניתן אין חולצות, משום ייתור נגדיס הוה לימיטריך לשמועינן ללאו בגד הוה: **מכלל שהיא טמאה.** עד עכשיו, ומומר כתיב ביה ויזרו ולא יחללו: **אתיא** חוקה חוקה. מה להלן מם עבד מילל אף כאן מם עבד מילל: **כהן גדול.** בתמת עבודות של יום הכפורים לילפינן בסדר יומא (דף יב.) שהוא משנה מבגדי זהב לבגדי לבן ומבגדי לבן לבגדי זהב ואריך לכל מילוף עדילה ושני קידושין מן המקרא, אם לא עבד מילל ולא קיבש עבודתו כשרה: **שחרית.** בין ביום הכפורים בין בכל השנה: **עבודתו פסולה.** כדילפינן חוקה חוקה ממשוחר בגדים: **דאורייתא.** לכתיב וכתן את בניו ואת בגדיו ואת המיס ואת פר החמאת ואת שני האילים ואת סל המלות [11] לחוקת עולם נחלם הסבניה בעזרה: **אמר קרא ולבשם.** שיהא [12] כשחוד בלבישה לעכב לכתיב ילבש ולבשם, ולסכי כתיב הכא עכשיו למעוטי עכשיו לחוקה ללא קיימא לחלי קבל לחייבי בחיקה ולניסה ללא לחלר (שני) בגדים המחורים בפרשה: **ואין דבר אחר.** בפסוק [13] זה מעכו: **צהבו פניו.** של ר׳ לסי מפני שמחה, כפסוק טעם הגון שמע: **וי״ו אאופתא כתיבי ליך.** כתמני לך וי״ו על הנקעת, אות שאין ניכרת בה [14] מפני שורות הנקעת שמפסיקות בה בפסקות הרבה. לשון אחר השורות עלמן קרי להו ווי״ן שדומין לה. לעומר אין זה טעם, לחיכא לנקמעיי ג״כ לפילו קדוש של שמרית [שם יומ״כ] נמי לא לעכב ניה דהא לחיעטון ניום הכפורים מולבשם: **והיתה להם** (ג) לחק עולם. בקיבוש כתיב: **בזרעו.** בכהנים הדיוטים, דהיינו קידוש שבשעת כניסה שהוא שהוא בכל הכהנים, מעכבא [15] בלהון בהכפורים להל מוקה כתיב: לדורות הוא דכתיב. מלמד לנהוג מוקה זו לזרעו לחריו, ולאו להיקבש לחת: שאין בו. שאין מחזיק מיס כשיעור לרבע קידושין: **משה ואהרן.** תרין ועניו תרין, שלא משה כהן היה בשבעת ימי המילואים [16], ופ״ג ללא כהנו בגד לחת לחיי מילואים [17] היה יחיד ושמא [18] נוראה דצריך לקדש בשבעה שקורין בתורה [19] ונראה דצריך לקדש בשבעה שקורין בתורה [20] קבר [21] נדא״ל ואת״ל

עמידה מן הצד בו׳. וא״כ צריך ליחזר בכל מקום שצריך עמידה כגון בתפילה והקורא בתורה שלא יסמוך כדאיתא בירושלמי (מגילה פ״ד ה״א) כו׳. ור׳ יחיאל מפריש היה אומר דדוקא שלא היה יכול לעמוד בלי סמיכה לא שמה עמידה אבל היכא שהיה יכול לעמוד בלי סמיכה אף כי עושה סמיכה שמה עמידה. ומורי אומר אם הוא סומך כל כך בחזוק שאם תנוק הדבר שהוא סומך עליו יפול לא שמה עמידה. ואם לאו שמה עמידה. [מהר״ם]:

לאורה. פי׳ לעמוד השחר. (גליון):

רש״י ד״ה ששם מניח. משום יתור בגדים הוא דאיצטריך לאשמועינן. ולפי׳ השני שפי׳ לעיל (ע״א תוס׳ ד״ה תפילין) מטעם חציצה צריך לפרש דהיא גופא קמ״ל דשערו היה נראה (שום) [וליכא משום] חציצה. ומהכא משמע שהיה חציץ נתון על גובה הראש ולא על מצחו ממש אלא במקום שיער [דהא] מזכיר בין ציץ למצנפת ואע״ג דכתיב מצחו בציץ [לא היה] על מצחו ממש אלא במקום השיער בגובה הראש כתרגום (שמות כח לח) בין עינוהי. ומזה מיישב ריב״א הא דשואלין מאי שנא של כה״ג דקרי ליה מצנפת (שמות כח ד) ושל כהן הדיוט קורין ליה מגבעת (שמות כח מ) אלא משום דשל כה״ג היתה קטנה לפי שהיה מניח הציץ על שערו אבל של כהן הדיוט היתה גדולה ומכסה כל הראש. ואע״ג דביומא (כה.) קרו לשל הדיוט מצנפת לשון חכמים לחוד ולשון תורה לחוד (חולין קלו:). **[מהר״ם]**:

ליקוטי רש״י מכלל שהיא טמאה. קודם כפרה [מנחות דף נ:]. **חוקה חוקה.** נסמוך יין [כתיב] חוקת עולם [ויעמוסכם] נגדים כתיב כהוא לחוקת עולם ובכחיקת יד ורגל כתיב ויהיה לכם [חק] עולם [לעיל יח:]. **ועשרה קדושין.** ידיו ורגליו מן הכיור [יומא יט.]. **לחמם פניו.** שמא [מנחות סח:]. **וי״ו אאופתא.** כלומר עשם שמינו נכון לקמר כמו שכותב וי״ו על הנקעת וכולה מעוטפת לפרקים מפני שיש הנקעת שהן עשויין מרינין מרינין ואינה מלקה לעון לאחר מאחר קידוש מלא גיסה: **להקטיר אשה.** ביזוד. כמין דוד גדולה ולה לדיש המריקים כפיסה מיס [שמות ל, יח]. **הפלגתה.** יותר מדאי לחמרא [בכורות מג:].

יט:

עין משפט נר מצוה

לו א מיי׳ פ״ם מהלכות פיעמ מקדש הלכה ז ופ״ב מהלכות עבודת יום״כ הלכה ג: **לז ב** מיי׳ פ״ם מהלכות פיעמ מקדש הלכה טז: **לח** ג מיי׳ שם הלכה ג: **לט** ד ה מיי׳ שם הלכה ח:

שימה מקובצת

גמרא אי הכי דצפרא נמי. ואפשר [ב] דצפרא מרבינן מגז״ש דמחוסר בגדים א״כ מינן[ו]ס דולבשם לאו דוקא מאותו דצפרא כמו כן לא יהיה דוקא מן האחריני. **(מהר״ם)**:

דבר המעכב בזרעו. כגון תמיד של שחרית שבכל יום שנוהג בכהנים הדיוטים אבל עבודת יה״כ שאינו נוהג אלא בכה״ג אין מעכב בו:

משה ואהרן ובניו. אע״ג דמשה היה לוי מ״מ היה משמש בו׳ ימי המילואים. וא״ת ליבעי שיתא דד׳ בנים היו לאהרן וי״ל דכבר מתו נדב ואביהוא. וא״ת והרי ארבע נמי לא שימשו ביום אחד דבד׳ ימי המילואים ששימש משה לא שימש אהרן ואח״כ ששימש אהרן שוב לא שימש משה ואפ״ה קחשיב להו ד׳ כמו כן ליבעי שיתא אע״פ שנדב ואביהוא לא שימשו וי״ל דמיעוט בניו שנים, והר״ם תירץ דבשמיני למילואים נמי שימש משה שמה שהובהרה העבודה באהרן כדכתיב (ויקרא ט ז) קרב אל המזבח היינו דוקא עבודת היום כגון עגל וכבש ושאר עבודות דשייכי לשמיני [ד]ימי המילואים אבל עבודות שהיו עושין בכל יום כגון תמידין וקטורת זה עשה משה כדכתיב (שמות מ יז) ויהי באחד לחודש הוקם המשכן ואח״כ כתיב (פסוק כט) ויעל [עליון] את העולה אלמא משמע מי (שהוקם) [שהקים] את המשכן דהיינו משה העלה את העולה ובאותו יום שהוקם את המשכן היה שמיני למילואים ונטל עשר עטרות (שבת פז:). **(מהר״ם)**:

עמידה מן הצד בו׳. וא״כ צריך ליחזר בכל מקום והקורא בתורה שלא יסמוך כדאיתא בירושלמי (מגילה פ״ד ה״א) כו׳. ור׳ יחיאל מפריש היה אומר דדוקא שלא היה יכול לעמוד בלי סמיכה לא שמה עמידה אבל היכא שהיה יכול לעמוד בלי סמיכה אף כי עושה סמיכה שמה עמידה. ומורי אומר אם הוא סומך כל כך בחזוק שאם תנוק הדבר שהוא סומך עליו יפול לא שמה עמידה. ואם לאו שמה עמידה. **[מהר״ם]**:

לאורה. פי׳ לעמוד השחר. (גליון):

רש״י ד״ה ששם מניח. משום יתור בגדים הוא דאיצטריך לאשמועינן. ולפי׳ השני שפי׳ לעיל (ע״א תוס׳ ד״ה תפילין) מטעם חציצה צריך לפרש דהיא גופא קמ״ל דשערו היה נראה (שום) [וליכא משום] חציצה. ומהכא משמע שהיה חציץ נתון על גובה הראש ולא על מצחו ממש אלא במקום שיער [דהא] מזכיר בין ציץ למצנפת ואע״ג דכתיב מצחו בציץ [לא היה] על מצחו ממש אלא במקום השיער בגובה הראש כתרגום (שמות כח לח) בין עינוהי. ומזה מיישב ריב״א הא דשואלין מאי שנא של כה״ג דקרי ליה מצנפת (שמות כח ד) ושל כהן הדיוט קורין ליה מגבעת (שמות כח מ) אלא משום דשל כה״ג היתה קטנה לפי שהיה מניח הציץ על שערו אבל של כהן הדיוט היתה גדולה ומכסה כל הראש. ואע״ג דביומא (כה.) קרו לשל הדיוט מצנפת לשון חכמים לחוד ולשון תורה לחוד (חולין קלו:). **(מהר״ם)**:

מסורת הש״ס עם הוספות

א) [יומא עד: סנהדרין פג:]. **ב)** יומא ל: תוספתא דמנחות פ״ק ה״ז ע״ש תוספתא דיומא פ״ק ה״ז ע״ש תוספתא דיומא פ״ק ה״ז ע״ש תוספתא דיומא פ״ק הל׳ טו, **ג)** [יומא יט. ל. לא. עח.]. **ד)** תוליז טז., **ה)** לקמן כח:, **ו)** עי׳ תוספתא מנחות פ״א ה״ז, **ז)** פסחים ג: תוספתא דמנחות פ״ק ה״ז תוספתא דיומא פ״ק הל׳ טו, **ח)** יומא לב:, **ט)** לקמן קא:, **י)** כמו לעיל עז., **כ)** מגילה כג., **ל)** ועי׳ תוס׳ ד״ה ויעמוד כה. ד״ה לאו היעמ [יומא], **מ)** ע״ע תוס׳ סוכה ה. ד״ה ואל.

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ ששם מניח תפילין: **(ב)** רש״י ד״ה ויעמוד כה. ד״ה לאו עלמ: **(ג)** ד״ה מניח וכו׳ כתמת כלכתיב קבל ימלמ: **(ד)** ד״ה לא פיעו. נ״ב ע״ל דף כ ע״ב:

גליון הש״ס

גמ׳ הוה אמינא **אפילו אביאה** ריקנית. עיין סנהדרין דף פג ע״ל תוס׳ ד״ה ונא משום עומתה [מכת״י ושם ע״ש] פעלם ד״ה אין בגדיהן וכו׳ (ויש ע״ש פעלם וכו׳) ובויומא דף ה ע״ש פעלם ד״ה לחניע וכו׳]:

תורה אור השלם

א) וְאִם לֹא תַמְצָא דֵּה דֵּי שֶׂה וְלָקְחָה שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֹלָה וְאֶחָד לְחַטָּאת וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהֵרָה: [ויקרא יב, ח]

ב) וְרָחֲצוּ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם וְלֹא יָמֻתוּ וְהָיְתָה לָהֶם חָק עוֹלָם לוֹ וּלְזַרְעוֹ לְדֹרֹתָם:

[שמות ל, כא]

ג) וְחָגַרְתָּ אֹתָם אַבְנֵט אַהֲרֹן וּבָנָיו וְחָבַשְׁתָּ לָהֶם מִגְבָּעֹת וְהָיְתָה לָהֶם כְּהֻנָּה לְחֻקַּת עוֹלָם וּמִלֵּאתָ יַד אַהֲרֹן וְיַד

בָּנָיו: [שמות כט, ט]

ד) וְהָיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בָּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ תְּעַנּוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם וְכָל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ הָאֶזְרָח וְהַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָכֶם:

[ויקרא טז, כט]

ה) כְּהֻנַּת בְּרִית קֹדֶשׁ יִהְיֶנּוּ וּמִכְבָּנֵי בֵּית יְהוָה עַל בָּשָׂרוֹ וּבְאָבְנֵט בַּד יֶחְגֹּר וּבְמִצְנֶפֶת בַּד יֶצְנֹף בִּגְדֵי קֹדֶשׁ הֵם וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת בְּשָׂרוֹ וּלְבֵשָׁם: [ויקרא טז, ד]

ו) וְרָחַצְתָּ מַיִם מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם: [שמות ל, יט]

ז) בְּבֹאָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד יִרְחֲצוּ מַיִם וְלֹא יָמֻתוּ אוֹ בְּגִשְׁתָּם אֶל הַמִּזְבֵּחַ לְשָׁרֵת לְהַקְטִיר אִשֶּׁה לַיהוָה:

[שמות ל, כ]

הגהות וציונים

(א) שנה (כת״י): **(ב)** שבפסוק (ש״מ): **(ג)** נמנחק (ש״מ): **(ד)** בכל הכתונים: **מעכב בו.** באהרן (כת״י): **(ה)** עיין צ״ק (גליון): **(ו)** הלילה (צ״ק): **(ז)** של ה׳ טבילות (ש״מ): **(ח)** עיין צ״ק (גליון): **(ט)** גי הצ״ק דאותו **שהלך לחרום המזבח** היה מהלך יחידי והיה מקדש ידיו ורגליו ההיא פליגא או היה שום דבר כו׳. כצ״ל (גליון):

(ב) הולך יחידי **ושמא** ההיא פליגא (ש״מ): **(ג)** ונראה **דצריך לקדש בשבעה** שקורין בתורה (ש״מ, הנוסח בשקורין הוא ע״פ בה״ל). בפסקי תוס׳ ״צריך ליזהר בשקורא בתורה״: **(ד)** ״האי״ נמחק (ש״מ): **(ה)** קבר דצפרא: **(ו)** מהפך את סדר המילים. ש״מ ״ורגליו **בהדא דחיצה** כדכתיב בקרא״:

מהו דתימא הני מילי עבודה דמעבבא כפרה אבל עבודה דלא מעבבא כפרה לא קמ"ל. כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן בעי אילפא לדברי האומר אין לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים מי כיור מהו שיפסלו מי אמרינן הני למאי לקידוש ידים ורגלים קידוש ידים ורגלים גופייהו לא פסיל בהו לינה או דלמא כיון דקדוש להו בכלי שרת מיפסלי כי אתא רבין אמר רבי ירמיה אמר רבי אמי אמר ר' יוחנן הדר פשיט אילפא כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו אמר לפניו ר' יצחק בר ביסנא רבי אתה אומר כן אלא הכי [ו]אמר (ו) ר' אסי אמר ר' יוחנן [משמיה דאילפא] כיור שלא שיקעו מבערב מקדש ממנו לעבודת לילה ולמחר אינו מקדש והוינן בה למחר אינו מקדש דלא צריך לקדושׁ או דלמא איפסלו בלינה ולא פשיט לן ומר קא פשיט ליה מיפשט ת"ש (ז) בן קטין עשה (ח) שנים עשר דד לכיור אף הוא עשה (ט) מוכני לכיור שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה מאי לאו רבי אלעזר ברבי שמעון היא לא רבי היא והא מדרישא רבי אלעזר ברבי שמעון סיפא נמי רבי אלעזר ברבי שמעון דקתני רישא (י) בא לו אצל פרו (יא) ופר היה עומד בין האולם ולמזבח ראשו לדרום ופניו למערב והכהן עומד במזרח ופניו למערב מאן שמעת ליה דאמר בין האולם ולמזבח צפון רבי אלעזר ברבי שמעון (יב) דתניא איזהו צפון מקיר מזבח צפוני ועד כותל עזרה צפוני ובנגד כל המזבח כולו צפון דברי (יג) רבי יוסי ברבי יהודה רבי אלעזר ברבי שמעון מוסיף (יד) אף בין האולם ולמזבח רבי מוסיף (טו) אף מקום דריסת רגלי הכהנים ומקום דריסת רגלי ישראל אבל מן החליפות ולפנים הכל מודים שפסול ותסברא רבי אלעזר ברבי שמעון היא ולא רבי [השתא רבי] אדרבי יוסי ברבי יהודה מוסיף אדרבי אלעזר בר' שמעון לא מוסיף אנן הכי קאמרינן אי ס"ד רבי היא לוקמה במקום דריסת רגלי כהנים ובמקום דריסת רגלי ישראל אלא מאי רבי אלעזר ברבי שמעון היא לוקמה מקיר מזבח צפוני עד כותל עזרה צפוני אלא מאי אית לך למימר משום חולשא דכהן גדול הכא נמי משום חולשא דכהן גדול: (טז) אמר רבי יוחנן [קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן למחר אינו צריך לקדש שכבר קידש מתחילת עבודה למאן (יז) אי לרבי האמר פסלה לינה אי לרבי אלעזר בר"ש האמר אין צריך לקדש אפי' מיכן ועד עשרה ימים אמר אבי לעולם לרבי לינה דרבנן היא ומודי (יח) דמקרות הגבר ועד צפרא לא פסלה לינה רבא אמר לעולם רבי אלעזר ברבי שמעון [היא וראה ר"י דבריו] בתחילת עבודה ולא בסוף עבודה מיתיבי (יט) [ראוהו אחיו הכהנים שירד והן רצו ובאו מיהרו וקידשו ידיהם ורגליהם מן הכיור ראוהו אחיו הכהנים כו'. למאי דס"ד דלמ"ד מיירי בהכהני מדמי ים מימה ללמ"ד פריך מריבת דמתי (כ) קידוש נמורם את הדם. ויש לומר דפסיעה להכוח דתכונת הדם הוי ב

עין משפט נר מצוה

מז א מיי׳ פ״ח מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו:
מז ב מיי׳ שם הלכה ה:
מח ג ד מיי׳ שם הלכה י:
מט ה מיי׳ שם הלכה יג:
נ ו ז מיי׳ שם הלכה ה:
נא ח מיי׳ שם הלכה ו:

שיטה מקובצת

גמרא דאפיק ידיו לבר וקידש. וא״ת מ״מ דייקינן מינה דווקא דקידש בחוץ אבל הכניס הכלי והמים מבחוץ וקידש בפנים שפיר דמי אלמא לא פסיל ציאה במים וכ״ש קידוש דהא לעיל מבעיא לן לר׳ אלעזר דאמר אין לינה פוסלת בקידוש אם מועלת במי כיור. וי״ל דשאני יוצא לפי שקדושת הכלי לא מהניא ליפסל ביוצא כדמוכח בפ״ק דמנחות (ט.) דאמרינן בללה חוץ לחומה כשרה ור׳ יוחנן פוסל כו׳ כמו שכתבו התוס׳ לעיל (ד״ה ציאה) והא דקא בעי הכא אי יציאה פסלה בקידוש אי לא משום היסח הדעת הוא אבל במים לא שייך טעם זה. ויקשה דהטעם של היסח הדעת לא אינטריך אלא לר״א אבל לרבי דאמר לינה פוסלת פסלה נמי יציאה בקידוש כמו לינה בלא טעמא דהיסח הדעת מדקאמר בבניא דלעיל את״ל דלא פסלה משום דלא פירש אבל יציאה דפירש אסותי מסח דעתיה אלמא לא אצטריך לטעמא דאסותי מסח דעתיה אלא למ״ד לינה לא פסלא ואם כן תימה השתא אמאי פסול יוצא מטעם קדושת כלי הא הוכחנו דקדושת כלי לא מהניא למפסיל ביוצא כדפרישנא. וי״ל דודאי בקידוש ידים ורגלים מהני הקידוש ליפסל ביוצא משום דכיון דקידוש ונעשית מצותו מהניא קדושה בכלי שרת ליפסל ביוצא מידי דהוי אמנחה לאחר קמיצה שפסולה ביוצא אבל מי כיור לא פסלי ביוצא כדמשמע מדזיקא כדפרשינן משום דעדיין לא נעשית מצותו שלא נעשה מהם עדיין קידוש ידים. ועוד יש לפרש דודאי במי כיור מהני קידוש כלי ליפסל מיד ביוצא כמו במנחות שאינן נקמצות והא דמשמע הכא מדזיקא דאם הכניס בפנים וקידש כשר היינו משום דכיון דקידשינהו בחוץ לא מיפסלי ביוצא עד דקלטינהו מחיצות כדמוכח בסוכה (מט: נ.).

(עכ״ה מהר״פ):

תוס׳ ד״ה יציאה. ועוד יש ראיה מהא דתנן במעילה פרק ב׳ גבי מנחות וכו׳. ויש דוחין ראיה זו שהרי גבי חטאת קתני (מעילה ט.) ומועלין בהן משהוקדשו (קדשו בכלי) [נשחטו] הוכשרו לפסול בטבול יום ולא קתני יוצא אע״ג דאמת הוא דמיפסלן] ביוצא ומיהו מ״מ יש להביא ראיה מדלא תניא במנחות ש״מ דלא פסלה בהו קדושת כלי ליפסל ביוצא דאי אמרת בשלמא במנחות דוקא איכא למימר אגב דלא תניא במנחות לא תניא בחטאת אע״ג דמיפסלא ביוצא אלא אי מיפסלא אמאי משייר הכא והכא אלא ודאי קדושת כלי לא מהני ליפסל ביוצא:

באי״ה. לא תני אגב שתי הלחם ולחם הפנים ומנחות. אלא אי פסלא ביוצא במנחות אמאי משייר ליה הכא והכא. **(מהר״פ):**

מסורת הש״ס עם הוספות

ס) מופסחת דמנחות פ״ט ה״ז, שם הגירסא ״שלא רחרוך ידים ורגלים כיוצא״, **ע)** [נקמץ כל.], **ג)** יומא כח. [מנחות ק.], **ז)** כב., **פ)** עי׳ יומא כט סע״ב, **ו)** ל״ת סה ובחמת סכוכה כ, ד״ס ולו לא מייתי לגלי מלי דפ״ק דמנחות, **ו)** תמיד לג., **פ)** עי׳ מעילה י., **ש)** ורש״י שלפנינו סה לם פי׳ לגלס ולפסכר שכך היה הגירסא לפני תוספות ברש״י כת״י שם איתיה.

הגהות הב״ח

(ס) רש״י ד״ה בשלמא וכו׳ בשלמא וכו׳ הם מני רבי היא דקתני וכו׳ ליפסל הס״ם: **(ע)** ד״ה ולא פרים לא נכנל. ל״ג ותימה לעיל דף יט ע״ב מנואר לעיל דף כל״ם: **(פ)** פניג אף בניגו מקרע רק בלא יצא מעקרא לאו פוסל בלינה ולא פרים לכלן היינו לא פרים מעקרא וק״ל ול״ע: **(ג)** ד״ה אם לשהות טעון: **(ז)** ד״ה ג״ל כו׳ מדקדק בקידוש ומזה **(פ)**:

גליון הש״ס

גמרא ת״ש פרה. עיין פ״ק דפרה משנה ג בהגע״ב ותוס׳ יו״ט:

תורה אור השלם

א) וְנָתַתָּ אֶת הַכִּיֹּר בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ שָׁם מָיִם: [שמות מ, ז]

ב) וְרָחַצוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם: [שמות מ, לא]

ליקוטי רש״י

מיהרו וקידשו ידיהם ורגליהם מן הכיור. סופל [ומוכח] לקדש ידיהם ורגליהם כמו כן לגזוך עבודה רבים (תמיד כח:). **מי מערה.** מי מקוה מקורה [שבת קמו:]. **המיסך רגליו.** נקבים הגדולים ושטן מיסך כמו פילן המיסך על הארץ (גיל דף נד:) לפי שהארץ לנקבים גדולים כותש על ברכיו ומקבל גופו את רגליו וכן בשמואל כ מ) ושם מערה ויצא שמואל להסך את רגליו [יומא כח.]. **גדולים שהלך לבית הכסא** [מנחות ק.]. **במקידה של חרס.** פחוסה ומגוסה שכבוסות [סוטה ט.]. כלי מתוך [שם לב:].

הגהות וציונים

ם) עבודתו כשרה (ש״מ): **נ)** חוץ לחומת העזרה (ש״מ): **ס)** [ש״מ]. **ג)** נ״א בעינן (גליון). עי׳ השלמות: **ך)** שמצריכן (שמ״ש): **ם)** שהרי הוקבע לו (ש״מ): **ן)** מכוונין וקמ״ל דעבודתו פסולה, והד״א (ש״מ): **ס)** כשרה (ש״מ): **ם)** דפסולה כגון כו׳ הד״א (צ״ק): **ע)** גי׳ הצ״ק מיניה **וס״ד דמאן דלא פסיל בלינה פסיל בהיסח הדעת אגב** משום קידוש כלי כו׳: **ף)** נ״א אלמא **אפילו** (גליון): **צ)** מתיבת דס״ד עד תיבת עבודה שייך לע״א ותיבת הג״ה נמחק (ש״מ): **ק)** אחריני (ש״מ): **ר)** והא דדייק פ׳ שתי הלחם אמרת לישתן (ש״מ, צ״ק): **ש)** כלי **כדאמרינן בפ״ב דמעילה** [י.] **ושאין לו מתירין** משיקדש בכלי (ש״מ): **ת)** תימה **הכא** משמע הא הכניס הכלי שרת בפנים כו׳ אלמא לא **פסלא יציאה במים** וכ״ש בקידוש דהא **לעיל** [ע״א] **איבעיא להו** ר׳ **אלעזר בר׳ שמעון דאמר אין לינה** מועלת בקידוש **אם** מועלת **במי כיור** (ש״מ): **א)** ועיין צ״ק (גליון): **ב)** כדפירשנו **לעיל** (בד״ה יציאה) (ש״מ): **ג)** דמשמע דוקא משום **הפלת** מים הא בחנם כו׳ וי״ל **דנוכל לאוקמי בשעת עבודה** דודאי אי נפיק כו׳ אלא מעט כיון דעסיק בעבודה **לא** סח דעתיה וכי **קא** מבעיא **להו** בין עבודה **לעבודה אבל** אין **לאוקמי** באמצע העבודה דזה **לא** תמצא שיצא **לשהות** זמן מרובה בתוך העבודה (ש״מ): **ב)** מגיה דפר״י שלא היה בו ״רבי היא״ בסה״ד, ורש״י שלפנינו מתוקן ע״פ בה״ז: **ל)** צ״ל **דר״א** בר״ש: **ש)** בש״מ ״בקידושו״:

יציאה מהו שתועיל בקידוש ידים ורגלים. **פירש נקומטם** כלרך שפוסלת כל הקדשים שקדשו בכלי שאם יצאו נפסלין ביוצא. **ומי אפשר לומר כן** הלא כלמפרש טעמא משום דכיון דפריש מקומי מקח דעתיה מיניה [פ] דמשום קידוש כלי לא מיפסל ביוצא ממילי שלא נעשה בו עבודה עליון כלמוכח בפ״ק דמנחות (דף ט.) ובפ׳ התודה (שם דף עח) [ל] דאמר בללה חוץ לחומת העזרה רבי יוחנן אומר פסולה וריש לקיש אמר כשרה מלמא [פ] לרבי יוחנן לא פסיל מלא משום [פ] (דס״ד ממלן מלא פסיל בלינה לא פסיל בה מסח הדעת ומלן דפסיל פסיל בהאי והני כהני הוו להו מסח הדעת שהיו ישנים בצפית המוקד[ו]. הג״ה) עבודה במוץ אבל לרבי מקרות הגבר עד צפרא פסלה לינה הא מני אי רבי אלעזר בר״ש הא אמר אפי׳ מיכן ועד עשרה ימים אינו צריך לקדש לעולם כרבי אלעזר ברבי שמעון והכא במאי עסקינן בכהני חדתי: איבעיא להו יציאה מהו שתועיל בקידוש ידים ורגלים אם תימצי לומר לינה לא פסלה דלא פריש אבל יציאה דפריש אסותי מסח דעתיה או דלמא כיון דבידו לחזור לא מסח ת״ש [א] קידש ידיו ורגליו ונטמאו מטבילן ואין צריך לקדש ידיו ורגליו לא קמיבעיא לן כי קמיבעיא לן יצא כל גופו מאי ת״ש [ב] שלא רחוץ ידים ורגלים מקדש בכלי שרת בפנים [ג] קידש בכלי שרת בחוץ או בכלי חול בפנים [ד] או שטבל במי מערה ועבד עבודתו פסולה טעמא דקידש בכלי שרת בחוץ הא קידש בפנים ויצא עבודתו כשירה דלמא קידש בכלי שרת בחוץ היכי דמי כגון דאפיק ידיו לבר וקידש (הא קידש בפנים ויצא דאפיק ידיה לבר [ה] כשירה) אבל יצא כל גופו תיבעי לך א״ל רב זביד לרב פפא ת״ש [ו] יצא חוץ למחיצת [ז] חומת העזרה אם לשהות טעון טבילה אם לפי שעה טעון קידוש ידים ורגלים א״ל הכא במאי עסקינן כגון שיצא להסך רגליו ולהטיל מים הא בהדיא קתני לה [ח] כל המיסך רגליו טעון טבילה וכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים תני והדר מפרש [ט] ת״ש פרה רבי חייא בר יוסף אמר מקדש בכלי שרת בפנים ויוצא ורבי יוחנן אמר אפי׳ בחוץ ואפי׳ בכלי חול ואפי׳ במקידה של חרס אמר רב פפא שאני פרה הואיל וכל מעשיה בחוץ לא פסלה בה יציאה אי הכי למה לי דמקדש כעין עבודה פנים [י]. איבעיא להו טומאה מהו שתועיל לקידוש ידים ורגלים אם תימצי לומר יציאה לא פסלה הגברא חזי אבל הכא הגברא לא חזי אסותי מסח דעתיה או דלמא כיון דהדר חזי [דק ליה ו]לא מסח דעתיה ת״ש קידש ידיו ורגליו ונטמאו מטבילן ואין צריך לקדש נטמאו ידיו לא מיבעיא לן [כי מיבעיא לן] נטמא כל גופו כל גופו תיפוק לי כיון דבעי למיעבד הערב שמש אסותי מסח דעתיה [כ] כגון דאיטמי סמוך לשקיעת החמה ת״ש פרה רבי חייא ברבי יוסף אמר מקדש בכלי שרת בפנים ויוצא ורבי יוחנן אמר אפילו בחוץ ואפילו בכלי חול ואפילו במקידה של חרס בשלמא לאביי דמוקים לה כרבי ומודי רבי דמקרות הגבר עד צפרא לא פסלה לינה הא מני רבי היא אלא לרבא דמוקים לה כרבי אלעזר ברבי שמעון אבל לרבי מקרות הגבר עד צפרא פסלה לינה הא מני אי רבי אלעזר בר״ש הא אמר אפי׳ מיכן ועד עשרה ימים אינו צריך לקדש לעולם כרבי אלעזר ברבי שמעון והכא במאי עסקינן בכהני חדתי: איבעיא להו יציאה מהו שתועיל בקידוש ידים ורגלים אם תימצי לומר לינה לא פסלה דלא פריש אבל יציאה דפריש אסותי מסח דעתיה או דלמא כיון דבידו לחזור לא מסח ת״ש [א] קידש ידיו ורגליו ונטמאו מטבילן ואין צריך לקדש ידיו ורגליו לא קמיבעיא לן כי קמיבעיא לן יצא כל גופו מאי ת״ש [ב] שלא רחוץ ידים ורגלים מקדש בכלי שרת בפנים [ג] קידש בכלי שרת בחוץ או בכלי חול בפנים [ד] או שטבל במי מערה ועבד עבודתו פסולה טעמא דקידש בכלי שרת בחוץ הא קידש בפנים ויצא עבודתו כשירה דלמא קידש בכלי שרת בחוץ היכי דמי כגון דאפיק ידיו לבר וקידש (הא קידש בפנים ויצא דאפיק ידיה לבר [ה] כשירה) אבל יצא כל גופו תיבעי לך א״ל רב זביד לרב פפא ת״ש [ו] יצא חוץ למחיצת [ז] חומת העזרה אם לשהות טעון טבילה אם לפי שעה טעון קידוש ידים ורגלים א״ל הכא במאי עסקינן כגון שיצא להסך רגליו ולהטיל מים הא בהדיא קתני לה [ח] כל המיסך רגליו טעון טבילה וכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים תני והדר מפרש [ט] ת״ש פרה רבי חייא בר יוסף אמר מקדש בכלי שרת בפנים ויוצא ורבי יוחנן אמר אפי׳ בחוץ ואפי׳ בכלי חול ואפי׳ במקידה של חרס אמר רב פפא שאני פרה הואיל וכל מעשיה בחוץ לא פסלה בה יציאה אי הכי למה לי דמקדש כעין עבודה פנים [י]. איבעיא להו טומאה מהו שתועיל לקידוש ידים ורגלים אם תימצי לומר יציאה לא פסלה הגברא חזי אבל הכא הגברא לא חזי אסותי מסח דעתיה או דלמא כיון דהדר חזי [דק ליה ו]לא מסח דעתיה ת״ש קידש ידיו ורגליו ונטמאו מטבילן ואין צריך לקדש נטמאו ידיו לא מיבעיא לן [כי מיבעיא לן] נטמא כל גופו כל גופו תיפוק לי כיון דבעי למיעבד הערב שמש אסותי מסח דעתיה [כ] כגון דאיטמי סמוך לשקיעת החמה ת״ש פרה רבי חייא ברבי יוסף אמר מקדש בכלי שרת בפנים ויוצא ורבי יוחנן אמר אפילו בחוץ ואפילו בכלי חול ואפילו במקידה של חרס

בשלמא לאביי דמוקים לה כרבי ומודי רבי דמקרות הגבר עד צפרא לא פסלה לינה הא מני רבי היא אלא לרבא דמוקים לה כרבי אלעזר ברבי שמעון אבל לרבי מקרות הגבר עד צפרא פסלה לינה הא מני אי רבי אלעזר בר״ש הא אמר אפי׳ מיכן ועד עשרה ימים אינו צריך לקדש לעולם כרבי אלעזר ברבי שמעון והכא במאי עסקינן בכהני חדתי: איבעיא להו יציאה מהו שתועיל בקידוש ידים ורגלים אם תימצי לומר לינה לא פסלה דלא פריש אבל יציאה דפריש אסותי מסח דעתיה או דלמא כיון דבידו לחזור לא מסח ת״ש [א] קידש ידיו ורגליו ונטמאו מטבילן ואין צריך לקדש ידיו ורגליו לא קמיבעיא לן כי קמיבעיא לן יצא כל גופו מאי ת״ש [ב] שלא רחוץ ידים ורגלים מקדש בכלי שרת בפנים [ג] קידש בכלי שרת בחוץ או בכלי חול בפנים [ד] או שטבל במי מערה ועבד עבודתו פסולה טעמא דקידש בכלי שרת בחוץ הא קידש בפנים ויצא עבודתו כשירה דלמא קידש בכלי שרת בחוץ היכי דמי כגון דאפיק ידיו לבר וקידש (הא קידש בפנים ויצא דאפיק ידיה לבר [ה] כשירה) אבל יצא כל גופו תיבעי לך א״ל רב זביד לרב פפא ת״ש [ו] יצא חוץ למחיצת [ז] חומת העזרה אם לשהות טעון טבילה אם לפי שעה טעון קידוש ידים ורגלים א״ל הכא במאי עסקינן כגון שיצא להסך רגליו ולהטיל מים הא בהדיא קתני לה [ח] כל המיסך רגליו טעון טבילה וכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים תני והדר מפרש [ט] ת״ש פרה רבי חייא בר יוסף אמר מקדש בכלי שרת בפנים ויוצא ורבי יוחנן אמר אפי׳ בחוץ ואפי׳ בכלי חול ואפי׳ במקידה של חרס אמר רב פפא שאני פרה הואיל וכל מעשיה בחוץ לא פסלה בה יציאה אי הכי למה לי דמקדש כעין עבודה פנים [י]. איבעיא להו טומאה מהו שתועיל לקידוש ידים ורגלים אם תימצי לומר יציאה לא פסלה הגברא חזי אבל הכא הגברא לא חזי אסותי מסח דעתיה או דלמא כיון דהדר חזי [דק ליה ו]לא מסח דעתיה ת״ש קידש ידיו ורגליו ונטמאו מטבילן ואין צריך לקדש נטמאו ידיו לא מיבעיא לן [כי מיבעיא לן] נטמא כל גופו כל גופו תיפוק לי כיון דבעי למיעבד הערב שמש אסותי מסח דעתיה [כ] כגון דאיטמי סמוך לשקיעת החמה ת״ש פרה רבי חייא ברבי יוסף אמר מקדש בכלי שרת בפנים ויוצא ורבי יוחנן אמר אפילו בחוץ ואפילו בכלי חול ואפילו במקידה של חרס

מנחת כהנים ומביתי כ״ג לית להו קמיצה לימתי מיפסלי ביוצא. ומשמ (ז) נקדושין ומזה מליגע ידיו בדבר טינוף [ס] ולא משם דעתיה: נמחוסן מועיל קידוש כלי [ע] ומהאי טעמא יתכן פי׳ הקונטרס להכא:

קידש בכלי שרת בחוץ כו׳. **מימה** [פ] דמשמע הא הכניס בכלי שרת בפנים וקידש עבודתו כשרה אלמא לא מיפסלא ביוצא משום היסח הדעת. **וי״ל** דלא שייך משם הדעת במים כמו בידים. **ועוד** דאין כלי מקדש ליפסל ביוצא אלא בפנים [ס] דמשמע דהיינו דקתני לקמן (דף נ.) דפריש ואייתי במקודשת. **ועוד** דלפרישנו [פ] לעיל (גליון) [ע] איבעיא לן לר׳ אלעזר בר׳ שמעון דאמר אין לינה פוסלת בקידוש אם מועלת במי כיור (ש״מ): **ג)** ועיין צ״ק (גליון): **ד)** כדפירשנו לעיל (בד״ה יציאה) (ש״מ): **ה)** דמשמע דוקא משום הפלת מים הא בחנם כו׳ וי״ל דנוכל לאוקמי בשעת עבודה דודאי אי נפיק כו׳ אלא מעט כיון דעסיק בעבודה לא סח דעתיה וכי קא מבעיא לן בין עבודה לעבודה אבל אין לאוקמי באמצע העבודה דזה לא תמצא שיצא לשהות זמן מרובה בתוך העבודה (ש״מ): **ו)** מגיה דפר״י שלא היה בו ״רבי היא״ בסה״ד, ורש״י שלפנינו מתוקן ע״פ בה״ז: **ז)** צ״ל דר״א בר״ש: **ח)** בש״מ ״בקידושו״:

והא פרה דטמוי מטמאין ליה [ה] כתנן כו', ועבילה זו כהר הסמכה היתה וכי תנן לה במסכת פרה (פ"ג מ"ז), ואמר עבילתו מיד הוא מסלר מערכתה ושוכפה, שלמא לאחר הקידוש הזה היתה וט"מ לא פסלה להו [ו] טומאה, אלא לי הגילתה הכי שמעי פרה הואיל ועבול יום כשר הא [ז] טומאה לא פסלה בקידושין שלה: אי הכי מה לי דמקדש. הואיל ואין קידוש [ח] כאחר קידוש (ו) עבודה: בכיור. שיכנים ידיו ורגליו מתוכו: הא כיור דומיא דמערה. והיכי דמי כגון שנכנס לתוכו: מי מערה איצטריך ליה. לכדמר שמואל דאמר מי מערה לטבילת כלי שרת כשרין אבל לא מי כיור, דכיור מקדש ומי מערה מחללין עליו, קמ"ל דכיור נמי כמערה דמי: אי או דלמא. אי מי מערה כשרין משום דמקדש ומחללין עליו, או דלמא כיור נמי כמקדש ומחללין עליו: מי כיור. לפי זמן עבודה שהקידוש צריך לה הוי זמן מימיו ליפסל, שם עבודת [מתיר הוא כגון עבודת] שם לו קמ"ל שאפילו עליהם כלומר שאפשר בהיתה מקומן (נקמן דף ט.) מניין לשם שנפסל בשקיעת החמה וכו' מי כיור נפסלין [ט] בשקיעת החמה, שם לא נשמקע כיור כגון לפני שקיעת החמה שנפסלים מיומיו לקדש עד שתשקע: [י]אברים באברים. לקדש מהן לעבודת הקטר חלביים ונפסלין בעמוד השחר כמו שנפסלים ונפסלין בלינת עמוד השחר כדכתיב עד בקר[כ], אבל כל הלילה כשרין [כא] לקדש מהן לעבודת לילה. [כב] ואם שיקעו קודם עמוד השחר מעט כשרין מיומיו לקידוש עבודת הלילה: [יא]מתירין בר' באברים. כשם שמין האברים ונפסלין בלינת עמוד השחר אף כל לינות מין פוסלות בשום קדושה אלא בעמוד השחר: ור' יוחנן אמר ביור בין ששקעו. נכור כלרך מלוחו סמוך לשקיעת החמה: שוב אין מעלהו. כל הלילה, וקס"ד אלפי' לעבודת הלילה קאמר ר' יוחנן למיפסל בה העלאתו [יב]ותחוייטו פליג: [יג]עבודת [יד]לילה. הקטר חלביים: [טו]שחר אינו מקדש. קס"ד לאמר לקדש הימנו קאמר שנפסל בשקיעת החמה לעבודת יום, אלמא כולה כרבי חייא קסבירא ליה: מאי אינו מעלהו נמי דקאמר. רבי יוחנן לעולי: [טז]עבודת יום. משום פסול עבודת יום קאמר לה אלא יפסלו מיומיו לעבודת יום, וקא אלקא דעתך שהמת שהעלתה הלילה שנפסלה לעבודת מתיר[טז] כל' חייא: אי הכי היינו דרבי חייא. אלא מיהו מעלהו דקאמר רבי יוחנן עלה דר' חייא ודרב מסלת מאי לימיר, הא רבי חייא איכא

מיכא

בשחילת הלילה או בשחילת דכדי[טז] שיכא זכור בעמוד השחר אלא לפי שהוא ומקומן של סד וקומן קבעו ומנו בעבד ולר' יוחנן אע"פ שעל כרחן יש להן להעלותן למחרתה שהרי בקומן[יז] וז"ל] אלא סגיא ליה בגלוח קידוש זה שזכה לפייס על תרומת הדשן וגזירת שיכוח לכיון שמעמאן שקוע והעלאה ועכשיו הגיע זמן הסמוך לפסולו לא פסע ליה[יח] והדר משקע ליה ולא דמי למעלהו בגלילה שמניחו לקדש [יט] כהנים הנמין תמיד לתקטיר ואתי למיפסע [כג]. וא"ת ויפסול מיומיו ומה בכך והא השתא נמי כשמקטיר בעמוד השחר ומחזר ומעלהו ביום לא היה יכול לקדש בפיומיו למחרתי לכבר ויפסלו ולא מהני להו זריעה אלא לאבריס היה יכול לקדש ומי הוא שהוה שיכול לקדש ביום קידוש גמור שיועיל לכל העבודות והוא שומד ומקדש קידוש שמיטו מועיל אלא לאבריס. וי"ל לכיון דקידש להו המים בכלי שרת אפילו בלילה לא יפסלו לכדי[כד] וכשמעלין אח הכיור ביום היו מערין מיומיו בכלי שרת דפעמים שמקדשין כרכה כהנים בכל דכין ומי שים לו לקדש לאבריס מקדש מן המים שבכלי שרת. ומיום עבר להניס שהיו[כה] מקדשין בנמ אחת מן הכיור לעזרה בחמת אף על פי שהיה פיים על ממיל קודש ע"ס כדמוכח במסכת תמיד (ג) מ"מ לא היו מקדשין בלילה על שהיה יום ומעלין הכיור ומומנים מיומיו בכלי שרת וממלאין אותו מים מדשים ומקדשים מהם שהרי היה שוכח של שהמיד ונפסלו מיומיו ליום שמעלין הכיור ומומנים מיומיו בכלי שרת וממלאין אותו מים מדשים ומקדשים מהם שהרי היה שוכח של שהמיד ונפסלו מיומיו למחרתי ולא מהני להו זריעה. והא דפסלה להו[כו] לינה במים כשהה שמעמאן היינו כרכי ולא כרכי מלעזר בר"ש למאי דפסיט מילף לעולי[כז] כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו: [כח]מקדש הגבר עד שפרא לא פסלא לינה היינו קידוש אבל במים פוסלת. ועוד לריך לומר להא דאמר מצרי לעולי[כז] המקדשת הגבר עד שפרא לא פסלא לינה היינו קידוש אבל במים פוסלת. ועוד לריך לומר להא דאמר [כט]אין מקדשין אלא בכלי שרת שאין רגילות לקדש ממנו לא רצו למיגזר השתא דאתינא להכי שוב נוכל לומר דלרבי כיור [דלפן] מה שפר שאין זה אלא מטעם גזירה ניחא דדוקא במי כיור איכא למיגזר הא משום הא כדפר' לפי שרגילין כולם לקדש ממנו אבל כלי שרת שאין רגילות לקדש ממנו לא רצו למיגזר השתא דאתינא להכי שוב נוכל לומר דלרבי קידוש דתרומת הדשן היה בכלי שרת דלא גזרו כדפר' ולא נצטרך למידחק בכהני צפוניק. ע"כ:

מי כיור נפסלין [יז]מתירין במתירין. פר' לפ וקומן נפסלים מיומיו בשקיעת החמה כמו שהמתירין נפסלין בשקיעת החמה כלאמר בפיומיו מקומן (נקמן דף ט.): **כיור** בין ששקעו אין מעלהו. למאי פ"ל דהמת דהעלאת לילה פוסלן לכל עבודות יום **מימה** לדיקא ליה כמה מצינות למסכת תמיד (דף מ:) שהיה מקדש לתרומת הדשן ומניו שכהנים שהיו מקדשים כמו כן בגליה. **ומיהו** ליכא לפוקמינהו כר' אלעזר בר"ש וכמלן דפסיט לעולי[כז] כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו והא כרבי. אבל קשה לאמי כיור שנשקע בלילה אינו מקדש אלא מי מערה איצטריך ליה לכדמר שמואל דאמר מי מערה לטבילת כלי שרת כשרין אבל לא מי כיור, מי כיור מקדש ומי מערה מחללין עליו, קס"ד הואיל ועבילה מעלייתא היא עדיפא היא מלכיור שהן שמוכין וקידוש אין כאן ועבילה אין כאן מאי הכא הכא עבילה ליכא, קמשמע לן: ה"ג אמר רבי חייא בר יוסף מי כיור חייא כר [כ]מתירין כמתירין לנכרים כלכרים, ורב אסי אמר לף למתירין אין נפסלין אלא בעמוד השחר כאברין ורבי יוחנן אמר ביור בין ששקעו אין מעלהו למימרא דלעבודת לילה נמי לא חזי: [כא]והאמר רבי אבי אמר רבי יוחנן משמיה דאילפא ביור שלא שקעו מבערב מקדש ממנו לעבודת לילה ולמחר אינו מקדש מאי אינו מעלהו נמי דקאמר לעבודת יום אבל לעבודת לילה חזי [אי הכי] היינו דרבי חייא בר יוסף איכא

והא פרה דטמוי מטמאין ליה דתנן [ה] א"מטמאין היו הכהן השורף את הפרה ומטבילין אותו להוציא מלבן של צדוקין שהיו אומרים במעורבי שמש היתה נעשית ש"מ לא פסלה בה (מחשבת) טומאה שאני פרה הואיל דטבול יום [ו] לא פסיל בה אי הכי למה לי דמקדש כעין עבודה [בעינן]. איבעיא להו מהו לקדש ידיו ורגליו [וכיור] בכיור [א] ממנו אמר רחמנא ולא בתוכו או דלמא אפילו בתוכו אמר רב נחמן בר יצחק תא שמע [ז] או שטבל במי מערה ועבד עבודתו פסולה הא מי כיור דומיא דמי מערה ועבד עבודתו כשרה [ח]לא מי מערה איצטריכא ליה שלא תאמר כל גופו טובל בהן ידיו ורגליו לא כל שכן. אמר רבי חייא בר יוסף מי כיור נפסלין למתירין כמתירין לאברים כאברים רב חסדא אמר אף למתירין אין נפסלין אלא בעמוד השחר כאברין ורבי יוחנן אמר כיור בין ששקעו שוב אין מעלהו למימרא דלעבודת לילה נמי לא חזי: [ט]והאמר רבי אבי אמר רבי יוחנן משמיה דאילפא ביור שלא שקעו מבערב מקדש ממנו לעבודת לילה ולמחר אינו מקדש מאי אינו מעלהו נמי דקאמר לעבודת יום אבל לעבודת לילה חזי [אי הכי] היינו דרבי חייא בר יוסף איכא

יום מימה לדיקא ליה כמה מצינות למסכת תמיד (דף מ:) שהיה מקדש לתרומת הדשן ומניו שכהנים שהיו מקדשים כמו כן בגליה. **ומיהו** ליכא לפוקמינהו כר' אלעזר בר"ש כמלן דפסיט לעולי[ב] כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו והא כרבי. אבל קשה לאמי היכך היו עושין תרומת הדשן לרבי. וי"ל בהכנים יכנים שניעורו כל הלילה ומין לריכין לקדש ומאני דיומא (דף כב.) דמוכחא שהיה תרומת הדשן בכהני מדמי שהיה מקדש בכלי שרת ומשני לא מי כיור דומיא דמי מערה איצטריכא ליה שלא תאמר כל גופו טובל בהן ידיו ורגליו לא כל שכן. אמר רבי חייא בר יוסף מי כיור נפסלין למתירין כמתירין לאברים כאברים רב חסדא אמר אף למתירין אין נפסלין אלא בעמוד השחר כאברין ורבי יוחנן אמר כיור בין ששקעו אין מעלהו למימרא דלעבודת לילה נמי לא חזי: [ג]והאמר רבי אבי אמר רבי יוחנן משמיה דאילפא ביור שלא שקעו מבערב מקדש ממנו לעבודת לילה ולמחר אינו מקדש מאי אינו מעלהו נמי דקאמר לעבודת יום אבל לעבודת לילה חזי [אי הכי] היינו דרבי חייא בר יוסף איכא

ועוד יש לומר דמקידום תרומת הדשן לא קשיא מידי דפסול עבודת לילה דלעבד ויש עוד טעם להכשיר בתרומת הדשן טפי מבכולה לילה[ד] כדפירש בקונטרס בסמוך[ו]. **עוד יש לומר** דגיסא ליה למיפרך מדר' יוחנן מדר"י טפי מתמניתן דתמיד מסוס לתיכא לתפוי דפסיכא ליה למתני' דמקרות הגבר עד שפרא לא פסלא לינה אפי' במים מעיג דסוגיא דשמעתין ודאי לאו הכי סבירא. ולהכי פירוש ניחא דקאמר דלא מצי לסגויי דהכא מיירי במי כיור. וכ"ת היא גופיה תיקשי לך מ"ש כלי שרת ממי כיור [דלפן] מה שפר' שאין זה אלא מטעם גזירה ניחא דדוקא במי כיור איכא למיגזר הא משום הא כדפר' לפי שרגילין כולם לקדש ממנו אבל כלי שרת שאין רגילות לקדש ממנו לא רצו למיגזר השתא דאתינא להכי שוב נוכל לומר דלרבי קידוש דתרומת הדשן היה בכלי שרת דלא גזרו כדפר' ולא נצטרך למידחק בכהני צפוניק. ע"כ:

כיור בין ששקעו. פירוש הא דאמרי ביקוע למיס היינו קודס שיפסלו ללאחר שנפסלו ממרי' בפ' כל שעה (פסחים דף לד:) לאין זריעה להקדש: **כיור שלא** שקעו. הסמת ס"ד דלמו דוקא [יא] אלא אפילו שקעו מעלהו [ומקדש] לעבודת לילה אלא לרבותא נקט הכי אע"פ שלא היה מסוקע בשקיעת החמה כשר לעבודת לילה אבל לנסוף למסני ומסיק לאיכא בייניהו גזירת שיכוח דאיכא למיגזר לשקעו אלא מאי [יב]עבודת [יג]לילה. הקטר חלביים: **מאי** אין מעלהו דקאמר [יד]עבודת היום. **פי'** שיהא כשר לקדש לענין שיועיל לו קידום לעבודת יום כגון קומן ודם אבל לעבודת לילה כגון לנכרים מזי ופריך היינו דר' חייא בר' יוסף ומשני **איבא** בינייהו גזירת שיכוח דלר"י אסור לסמוך להעלותו גזירה שמא יפשע ולא יחזור וישקיענו דלר' יוחנן אית ליה גזירת שיכוח ולהכי נקט שלא שקעו לפי שאם שקעו לפי שעה אין לנו לגזור על תרומת הדשן לומר שמא יפשע ולא יעלנו והעלוהו מקדש ממנו ור' חייא בר יוסף לא גזר וסבירא ליה דמעלהו כל שהוא גילה ולא מיתיעין ללמוד פשט. וא"ת ולמה היו מסקשין אותו כלל שהרי היה יכול לקדש ומי הוא שהוה יכול לקדש ביום קידום גמור שיועיל לכל העבודות והוא שומד ומקדש קידום שמיטו מועיל אלא לאבריס. וי"ל לכיון דקידש להו המים בכלי שרת אפילו בלילה לא יפסלו לכדי[כג] וכשמעלין את הכיור ביום היו מערין מיומיו בכלי שרת דפעמים שמקדשין כרכה כהנים בכל דכין ומי שים לו לקדש לאבריס מקדש מן המים שבכלי שרת. ומיום עבר להניס שהיו[כד] מקדשין בנמ אחת מן הכיור לעזרה בחמת אף על פי שהיה פיים על ממיל קודש ע"ס כדמוכח במסכת תמיד (ג) מ"מ לא היו מקדשין בלילה על שהיה יום ומעלין הכיור ומומנים מיומיו בכלי שרת וממלאין אותו מים מדשים ומקדשים מהם שהרי היה שוכח של שהמיד ונפסלו מיומיו ליום שמעלין הכיור ומומנים מיומיו בכלי שרת וממלאין אותו מים מדשים ומקדשים מהם שהרי היה שוכח של שהמיד ונפסלו מיומיו למחרתי ולא מהני להו זריעה. והא דפסלה להו[כה] לינה במים כשהה שמעמאן היינו כרכי ולא כרכי מלעזר בר"ש למאי דפסיט מילף לעולי[כו] כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו: [כז]מקדש הגבר עד שפרא לא פסלא לינה היינו קידום אבל במים פוסלת. **ועוד לריך לומר** דמקרות הגבר עד שפרא לא פסלא לינה היינו קידום אבל במים פוסלת. **ולעולי פי' נעמין ממר** וה כדאמר מצרי לעולי[כו] המקדשת הגבר עד שפרא לא פסלא לינה היינו קידום אבל במים פוסלת. ועוד לריך לומר דהא דאמר [כז]אין מקדשין אלא בכלי שרת שאין רגילות לקדש ממנו לא רצו למיגזר השתא דאתינא להכי שוב נוכל לומר דלרבי כיור [דלפן] מה שפר' שאין זה אלא מטעם גזירה ניחא דדוקא במי כיור איכא למיגזר הא משום הא כדפר' לפי שרגילין כולם לקדש ממנו אבל כלי שרת שאין רגילות לקדש ממנו לא רצו למיגזר השתא דאתינא להכי שוב נוכל לומר דלרבי קידוש דתרומת הדשן היה בכלי שרת דלא גזרו כדפר' ולא נצטרך למידחק בכהני צפוניק. ע"כ:

כל פסול ליה אותו קידוש בלינת עמוד השחר אף לאברים אבל (בקידוש) [במים] ששייך בהן שיקוע איכא למיגזר שפיר פן יעשה למחר בין אברים [בין] מתירין בקדוש שקדשו מהן במים ששקע בעמוד השחר ולכך אסור המים אף לאברים של לילה דאי לאו הא לא קיימא הא. מ"מ קשה מברייתא דלעיל (י:) דקתני במילתיה קידש כו' עד [ש]הייה [רבי וכו'] א"כ מעלהו בלילה וי"ל דניחא ליה להקשות דר"י אדר"י ולמסקנא ניחא שפיר שאינו עושה אברים כמתירין. ועי"ל דמירי כשקידש בכלי שרת ולכך חזי לעבודת לילה אבל הכא מיירי במי כיור. וכ"ת היא גופיה תיקשי לך מ"ש כלי שרת ממי כיור [דלפן] מה שפר' שאין זה אלא מטעם גזירה ניחא דדוקא במי כיור איכא למיגזר הא משום הא כדפר' לפי שרגילין כולם לקדש ממנו אבל כלי שרת שאין רגילות לקדש ממנו לא רצו למיגזר השתא דאתינא להכי שוב נוכל לומר דלרבי קידוש דתרומת הדשן היה בכלי שרת דלא גזרו כדפר' ולא נצטרך למידחק בכהני צפוניק. ע"כ:

מסורת הש"ס עם הוספות

א) מגיגה כג: ע"ש יומא ג. פרה פ"ג מ"ו ע"ש. **ב)** [נעיל כ:]. **ג)** נעיל כ., **ד)** שמות כג יח ועוד. במגילה כא. ולהקטר חלבים ואברים דכתיב כל הלילה עד הבוקר", ויקרא ו ב, **ה)** כ., **ו)** ע"ב ד"ה והאמר, **ז)** יט:, **ח)** ריש ע"ב, **ט)** פסחים קב ע"ב.

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה אי הכי וכו' כמלר קידום הס"ד ומ"ל מ"ה ומשני כעין עכוה:

הגהות וציונים

א) הואיל ומבול יום כשר בה לא פסיל בה מומאה בקידוש שלה א"ה (ש"מ): **ב)** זה הס"ד, ומה"ד דתנן (ש"מ): **ג)** לא פסלה בה (ש"מ): **ד)** בה לא פסיל בה מומאה בקידוש שלה: (ש"מ): **ה)** קידושו שלא (כת"י): **ו)** נפסלין לה (כת"י): **ז)** ואפי' (ש"מ): **ח)** כשרין מיומיו (ש"מ): **ט)** מכאן עד סה"ד אין מקומו כאן אלא שייך לדבור הבא. עי' השלמות: **י)** דמפסל בהעלאתו (ש"מ): **יא)** לעבודת מחר (ש"מ): **יב)** מכבולהו כדפי' בקונטרס (צ"ק, וכ"נ כונת רש"י): **יג)** דלאו דוקא שלא שקעו אלא (ש"מ): **יד)** צ"ק בדי שיהו יכולין כל הלילה": **טו)** דלא (ש"מ): הבה"ד ודלמא לא רצו": **טז)** צ"ל ובלבד שיהא זכור כר' (גליון): בכדי היא גירסת ברכת הזבח, ע"ש. ש"מ בכדרי": **יז)** פשע ביה (ש"מ): **יח)** לקדש בו כהנים (ש"מ): **יט)** למיפשע עכ"ל (ש"מ): **כ)** "לידי נותר" נמחק (ש"מ): **כא)** היו דפסלא בהו לינה (ש"מ): **כב)** והאי **כג)** ויבואו (ש"מ):

שיטה מקובצת

גמרא **[י]אברים באברים.** וא"ת והיכא דשקעו בעמוד השחר למה נפסלו אף למתירין אע"ג דנפסלים בלינה תועיל שקיעה מטעם זריעה מידי דהוי אמים שנטמאו דאמרי' (ביצה יז: ועוד) משיקן במקוה ושהורין אלמא אמרי' דזריעתן משהרתן. וי"ל דאין זריעה להקדש (פסחים לד:). וא"ת ולר' חייא בר יוסף הלא היו מי כיור נפסלין למתירין בהעלאתו לצורך תרומת הדשן בלילה. וי"ל דאה"נ דכבר נפסלו בהעלאתו לצורך תרומת הדשן ובאותן המים לא היה מועיל הקידוש כי אם לאברים. וא"ת ממה היו מקדשין למתירין. וי"ל דלמחר היו נותנין אותן מים שנפסלו בכלי שרת אחר וחוזר ושוקע הכיור בבור וממלאין מים חדשים למתירין וא"כ הא דתנן (יומא לז.) אף הוא (היה עושה) [עשה] מוכני לכיור פי' כדי לחזור ולשקעו בבור בעמוד השחר לא היה מועיל אותו שיקוע כי אם לקדש אותן כהנים [שנתעסקו בהקטרת] אברים. וא"ת כיון דמ"מ היה צריך לחזור ולמלאות מים חדשים למתירין כדפי' א"כ לאחר תרומת הדשן למה היו משקיעו אותו כלל כיון דאותו שיקוע לא היה מועיל למתירין ולפיסול אף לאברים ומיד לאחר עמוד השחר ישאבו מים חדשים לצורך מתירין ולצורך אברים. וי"ל דמשום הכי לא עביד הכי שאין מביאין קדשים לבית הפסול (לקמן עה:) או פעמים שמתעסקין הרבה כהנים כו' (בתוד"ה מאי).

(מהר"ם):

והאמר רבי אבי אמר רבי יוחנן כו' מקדש ממנו [יא]**עבודת הלילה.** אלמא חזי לאברים ואין לומר דהכא איירי באליבא דרבי דקס"ד השתא דלמחר אינו מקדש אלא בעמוד השחר דלמא לקדש. (וא"ת) ואכתי מה תיקן דמ"מ אימא דהכא (כרשב"א) (כראב"ש) לפי שיטת הקו' דפי' לעיל (כ. ד"ה דלא צריך) דהיינו דראב"ש ומודה במי כיור. וצריך לומר דנתי נמי דכראב"ש אתיא מ"מ מדראב"ש נשמע לרבי דכי היכא דלראב"ש מקדש הימנו לעבודת הלילה (ד)אע"ג דאסור לקדש הימנו לעבודת היום כמו כן לרבי נמי דבהא לא פליגי אלא בקידוש אבל במים לא פליגי כך הוא לפי שיטת הקונטרס. ומ"מ קשה [דמאי פריך] מההוא דאילפא כיון שאינו יכול להקטיר רק ללישנא דאיפסל להו בלינה דלמא כאידך לישנא דלא צריך לקדושי ואליבא דראב"ש הוא וכמחלוקת כר' ולא תיקשי מידי לר' יוחנן. ולכן נראה [כפר' ריב"א דפר' לעיל (כ. ש"מ ד"ה אי דלמא, בשם ר"י) דמדקאמר לעבודת לילה משמע הא עבודת היום לא פריך שפיר ממה נפשך דאי מפרשינן דמיפסל בלינה וכרבי קשיא דרבי אדרבי ואי נמי מפרש דלא צריך לקדושי וכראב"ש קשיא ממנו לרבי

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"ש מהלכות פרה הלכה יד:

נג ב מיי' פ"ש מהלכות ביאת מקדש הלכה יח:

תורה אור השלם

א) וְהָחֲנוּ אַהֲרֹן וּבָנָיו מִמֻּנּוּ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם: [שמות ל, יט]

ליקוטי רש"י

מטמאין היו כר'. טוענין היו כו שכן.

[המשך בהשמטות]

עין משפט נר מצוה

נד א מיי׳ פ״ט מהל׳ מעשה הקרבנות הלכה יג:

נה ב מיי׳ שם הלכה יח:

שיטה מקובצת

גמ׳ איבא ביניהו גזירת שיקוץ. לכאורה משמע דה״מ דלעולם ר״י סבר כר׳ חייא בר יוסף דלמתירין כר׳ אלא דר״י מחמיר וגזר [שלא] להאולותו אף לאברים בלילה שמא ישכח לחזור ולשקוע למחר ונמצא עומד השחר פסלו למחר אף לאברים ויביאו קדשים לבית הפסול אבל אם האולהו בדיעבד או שלא שקעו בשקיעת החמה מקדש הימנו לעבודת הלילה אבל ר׳ חייא בר יוסף לא גזר כלל ומ״מ היה מעלתו שפיר לתרומת הדשן ולא חיישינן שמא ישכח לחזור ולשקוע כיון (שהתם) [שהוא] תחילת עבודת היום ומצאוהו משוקע וסמוך לפסולו לא אתי למפשע. ועקשה למורי דהיאך נאמר שיסברו ר״י למתירין כמתירין כו׳ כיון דלא משמע ולא מוכח מתוך דבריו דכי נמי אמרינן דסבר למתירין כאברים איכא למגזר שפיר גזירת שיקוץ. לכך נראה כפ״ה דאה״נ דהשתא נאמר דר״י סבר כרב חסדא דלמתירין כאברים והאי אין מעלהו לעבודת היום דקאמר ר״י לאו משום פסול שיהא הלילה פוסלו לעבודת היום כר׳ חייא דלמתירין כמתירין דהא סבר ר״י דלמתירין כאברים אלא משום שמא ישכח לחזור ולשקע כדפי׳ ולהכי נקט אין מעלהו ולא קאמר לישנא דפסול דלא אסר רק להאולותו שלא יגרם להם לפסול ומצוה לשומרם כשאר קדשים אבל לעולם אם העלם ושוקעם בעמוד השחר לא מיפסלי אף למתירין. ומ״מ קשה חדא דכל זה חסר מן הספר שבא לשנות הפ׳ דאין מעלהו לעבודת היום כמו שהי׳ סובר המקשה ועוד מיד הוי ליה למיפרך היינו דרב חסדא ועוד מדמסקא לקמן אי הכי דלמתירין כאברים אלא משום שמא ישכח לחזור ולשקע דלמתירין כאברים אלא משום דחיוק לומר איכא בניהו גזירת שיקוץ והלא הרבה איכא בינייהו דלר״י מתירין כאברים ולר׳ חייא אברים כאברים ומתירין כמתירין ועוד קשה לכל הפירושים מאי שנא הכא דגרסינן גזירת שיקוץ ולקמן גרסינן מצות שיקוץ והכל אחד הוא. לכך נראה כפ׳ ראשון דאינו מעלהו לעבודת היום שלא יפסול למתירין לר״י כר׳ חייא דמתירין כמתירין אלא דמוסיף הוא על ר׳ חייא גזירת שיקוץ פי׳ דכיון דלמתירין כמתירין אסור להעלותו כלל בלילה שאם הי׳ מעלהו כלל [ג] לאברים למחר נפיק מיניה חזרבא דכיון [דמעלהו] בעמוד השחר ויעשה קידוש לאברים אתי לאכשרינהו נמי למתירין וכ״ת מ״ט גזרינן הכי. י״ל משום דהרואים אותו משוקע בעמוד השחר יאמרו משוקע היה כל הלילה וחזי אף למתירין [נפיק] מיניה חזרבא לכך אינו מעלהו כלל והשתא ניחא דמוכח שפיר ממילתיה מדקאמר שוב אינו מעלהו דאית ליה למתירין כמתירין ומהאי טעמא נפיק מיניה חזרבא דאי סבירא ליה (לאברים) [למתירין] כאברים איכה אוכלה נפיק אבל ודאי בדיעבד אם העלהו בלילה וקדשו לאברים מהני הקידוש גם השתא ניחא נמי האי דנקט לשון גזירת כיון דמשום שמא יבא לידי חזרבא הוא. וי״מ דהטעם [הוא] שאם היה מעלהו למחר לאחר שיקוע ויקדשו לאברים אתי לקדושי אף למתירין משום דאמרי כשם ששיקוע עמוד השחר מועיל לאברים אע״ג דפסול לינה עמוד השחר אף בו ושוב לא [תיפסל] בלינה מאחר ששקעו כמו כן כששיקעו בשקיעת החמה הפוסל במתירין שוב לא תפסל בלינה אף כי העלהו בלילה אבל עתה דמצרכינן שיקוע תו ליכא למיגזר והאי פי׳ לא נהירא דאיך יעלו בזה שידעו ששקיעת החמה גופיה אינו אלא משום פסול לילה ופוסלתן למתירין ולא יעלו בלילה כלל בזה אלא ודאי הטעות כדפי׳ שלא יאמרו דכל הלילה היה משוקע דלא חזו להעלאה שהיתה בלילה וכשיורו אף למתירין והיינו דקאמר אינו מעלהו לעבודת היום דהיינו מתירין אבל לעבודת הלילה אם עבר הזמן ולא העלהו כר׳ חייא בר יוסף כר׳ ולאברים ותרומת הדשן איכא למימר דמשכחת לה בכהני מעוכבי עבודה דלא פליג כיון דהן מדאורייתא לרבי ה״נ לראב״ש דאין סברא לאפלוגינהו בהכי אלא [דיוקא] להיות דאף לרבי לא פסלה לינה במים

שיטה מקובצת

[המשך מטור א]

דאורייתא והא דמיתי לעיל (ט״ו:) בנשחט (שמות ל כ) אסמכתא בעלמא הוא דהא גבי פיסול קידוש ידים מיתי לה. וי״ל מטעם אחר דאי [לא] פסלא בהו לינה במים מקרות הגבר כו׳ לשמעינן לעיל הא דמקרות הגבר כו׳ בהדיא גבי מים וכ״ש גבי קידוש אלא ש״מ דגבי מים לא שייך האי סברא:

דמסלק ליה והדר משקע ליה. נדפס בהשמטות:

אי הכי לאחר אינו מקדש. נדפס בהשמטות:

ה״ג **במיתרא דלמתירין נמי מיהא חזי היינו דרב חסדא איכא ביניהו מצות שיקוץ.** נדפס בהשמטות:

לא דמשקע ליה. פי׳ [דאין] משום לינה למה משקע ליה הרי מיד יבאו אחיו הכהנים שיהו צריכין להעלותו כדי לקדש ידיהן אלא ודאי היה משקע כדי להשמיע קול. סליק שמעתתא דמי כיוון. (מהר״פ ז״ל): **הכי לאחר.** ר״ב ובספר ישן כתוב נ״א אי הכי למחר אינו צריך לקדש למ״ד במתירין מיהא חזי היינו דרב חסדא אי הכי דאליבא דרבי אמרה כאבי וקאמר למחר אינו צריך לקדש אשמעינן בה תרתי, חדא דמודה בה רבי דמקריאת הגבר ועד צפרא לא פסלה לינה, ועוד אשמעינן דמים שיצאו מן הבור בלילה לא פסלן הלילה מלהיות ראויין לקדש מהן לעבודת מתירין א״כ היינו דרב חסדא. והא דא״ר יוחנן לעיל אדרב חסדא כיוון שקשקעו שוב אין מעלהו דמפרשינן לה משום גזירת שקוע ואי משקע ליה כשרין נימא וכן אר״י כרב חסדא. ע״כ. **(לשון זה כתב רש״י ז״ל בראשונה ושוב חזר ופירש כבעמוד. כן מצאתי ברש״י כתיבת יד קלף):**

מסורת הש״ס עם הוספות

ס) לעיל כ. [ע״ג], **ע)** תמיד כח., **ג)** [יומא כ:], **ד)** [לעיל יט:].

הגהות הב״ח

(ס) רש״י ד״ה וסלמר רבי יוחנן כו׳ דלאחר[ס] שמעלהו לקדש למחרתם הדשן לא[ע] שלניך: **(ע)** ד״ה סיכא ביניהו וכו׳ והיינו דקאמר ביום שנקטו:

תורה אור השלם

א) וְרָחֲצוּ מֵהֶם מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם: [שמות ל, לא]

הגהות וציונים

ס) דלמתירין **נמי** מיהא חזי (ש״מ): **ע)** בקצת דפוסים יהוין אומרים הגיע קידוש ידיו ורגליו מן הכיור: **ג)** דמשקע (שמב״ר): **ד)** לן (ש״מ): **ה)** לא חש **למיתני וחזור ומשקעו** דקסבר (ש״מ): **ו)** בכת״י נוסף תיבות ד״ה **והא בר׳.** והא דאמר ר׳ יוחנן. וע״ע השלמות: **ז)** ס״א והכא **לא אמר ד׳משקעיה** והכא כר׳ (גליון): **ח)** המדה (ש״מ): **ט)** לגזירת **שיקוע** (ש״מ): **י)** בתמיה אמאי אמר הד״א (שמב״ר, צ״ק): **יא)** מבערב (ש״מ): **יב)** אין צריך **לקדש** למחר (ש״מ): **יג)** דאוקמת (ש״מ): **יד)** דמודיון (כת״י): **טו)** **דמסלק** (ש״מ): **טז)** ״ליה״ ליתא בכת״י: **יז)** דמשקעי **ליה** (ש״מ): **יח)** הכהנים **בעזרה** וניתו לפייס (צ״ק): **יט)** והא **הוה** (ש״מ): **כ)** ע״י השלמות: **כא)** שכשיצאוהו (ש״מ): **כב)** להשהותו בשיקוע **דשקיעת החמה משום שיקוע** שאנו צריכין כר׳ (צ״ק): **כג)** **ופריך** (צ״ק): **כד)** **דאיבא דס״ד** דלראב״ש לא פסלה לינה **אפי״ו** במי כיור (צ״ק): **כה)** ומורידו (ש״מ): **כו)** היינו דקא **מיבני ליה בני׳גל׳גא** והקול שנשמע כו׳ כצ״ל (צ״ק). ועי׳ השלמות: **כז)** בחומרתיה **בני׳גל׳גא ואף השיקוע היה** כדי כו׳ כצ״ל (צ״ק): **כח)** נזיפת בה״ז **״**היינו דרב חסדא **ובמסוך** פריך״, ועי׳ שהרת הקדש: **כט)** לינה (ש״מ): **ל)** אולי צ״ל מעלהו **בלילה** לאברים: **לא)** מגיה דפו״י שגרסו ״האומר רבי יוחנן כו׳ **אחר** שמעלהו״: **לב)** בש״מ ״אין צריך לחזור״:

ליקוטי רש״י

[נדפס בהשמטות]

שיטה מקובצת

איבא ביניהו גזירת שיקוע. לכאורה הא לחוקים אין מעלהו דרבי יוחנן מסוס פסול עבודה יום לן דתקס״ד שיהא הלילה פוסלו לעבודת היום כרבי מיפ, אלא שמא לן יתזור ויקשעו ומעתה עמוד השחר פוסלו [אם שקעו קודם עמוד השחר כשר], והיינו דלא נקט רבי יוחנן ליתא דפסולא אלא לגזן מיפסול לגזן דיפסול, ולכן נקט לגזן ופסלין: **והאמר רבי יוחנן כו׳.** אלמא (ע) אמר שמעלהו לקדש לתרומת הדשן ולא לקריב לחזור ולשקעו, ובשלמא העלאתו לא קשיא לן דלא סגי בלאו קידוש זה שזכה לפייס על תרומת הדשן, וגזירת שיקוע ליכא למיחש דכיון שמעלהו משוקע והעלהו ועכשיו הגיע הזמן הסמוך לפסולו לא פקע ביה והלכך משקע ליה, ולא דמי למעלהו בלילה שמעיקו לקדש בו כהניס הבאים תמיד להקטיר ואתי למיפסע ביה, אלא הא קשיא לך[ל] דלא מיירי בה רבי יוחנן במעלה שיקוע ועימא דלישקעיה: **בשלמא דרבא דמוקי.** לעיל הא מילתא דל׳ יוחנן אליבא דרבי אלעזר דאמר אין מעלהו פסול אלא לאחר

בין שאין בהן רביעית. הלוג מים, ומע"ג בלילכא[ה] שיעורו (ו) גבי נטילת ידים[ו] לגבי קידוש לא בעינן שיעור: בקודה (ז) בתוכו. קודם דופנו של כיור ותוחב בתוכו כלי קטן ומקלחו לתוך ויונק ממימי הכיור ומוליך, [ח]לכל נפקיה נפקיה בעינן שיעור מרבעה כהנים: והא ממנו כתיב. ממתני' פריך למימר כל כלי שרת לרוויין הם לקדם[ט] ירחצו. ומקרבתם על המזבח ירחצו, קרא יתירא הוא אלא ירחצו להם כתיב לעיל מיניה וירחצו ממנו ושמיך ליה בנותיה של אהל מועד ומקרבתם על המזבח, לא לכתוב ירחצו להם מורחצו הממונך קאי: שנמשח עמו. ומתקדש במשיחתו כמותו: אינו מקודש. ידים ורגלים: [י]נחושת הקשתיו. לא בהיקפא ליף לה, אלא לכומר [דימיתי לכיור] להיות על מחצה הכן כמו הכיור (דימיתיו לכיור): ולא [יא]דבר אחר. לא היקפא שניהם בפסוק אחד ללמוד שאר דברים ולומר שכן מקדש כמותו, דממילא טעון למיכתב נחשת אגב זיזמא מחריתי שמע מינה לאו לקושיטו בעי, דלי היקפא נחשת כמו ניתי בהיקפא, אלא שמע מינה למאי דתני' פרים בהדיא ולמאי דלא פרים לא תמייה: [יב]נחשת. לעניין מחצה הקשתיו[יג]: הקשתיו. דיימיתיו: כל [יד]המשלים [טו]מקוה. במסכת מקוואות (פ"ו מ"ח) תנן יש מעלין ולא פוסלין, מעלין מלשימין לתרומה שלא הפרישו מפרק להו[טז]: משלים [יז]מי ביור. לעיסוי ד' כהנים: [יח]רביעית. של טבילת ידים אינו משלים: [יט]מעוטי מאי. אמת לתין משלים לרביעית: אי[כ]ימא [כא]מעוטי טיט הנדוק. שהוא מן המעלין את המקוה לדקתני התם: נדוק. דק[כב] שרואי להריקו מכלי אל כלי: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [כג]רביעית נמי. לכל זמן [כד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [כה]מקוה נמי [כו]לא. ללמוד נדוק הוא: [כז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, ורים לקין נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [כח]רביעית נמי. לכל זמן [כט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [ל]מקוה נמי [לא]לא. ללמוד נדוק הוא: [לב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [לג]רביעית נמי. לכל זמן [לד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [לה]מקוה נמי [לו]לא. ללמוד נדוק הוא: [לז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [לח]רביעית נמי. לכל זמן [לט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [מ]מקוה נמי [מא]לא. ללמוד נדוק הוא: [מב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [מג]רביעית נמי. לכל זמן [מד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [מה]מקוה נמי [מו]לא. ללמוד נדוק הוא: [מז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [מח]רביעית נמי. לכל זמן [מט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [נ]מקוה נמי [נא]לא. ללמוד נדוק הוא: [נב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [נג]רביעית נמי. לכל זמן [נד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [נה]מקוה נמי [נו]לא. ללמוד נדוק הוא: [נז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [נח]רביעית נמי. לכל זמן [נט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [ס]מקוה נמי [סא]לא. ללמוד נדוק הוא: [סב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [סג]רביעית נמי. לכל זמן [סד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [סה]מקוה נמי [סו]לא. ללמוד נדוק הוא: [סז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [סח]רביעית נמי. לכל זמן [סט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [ע]מקוה נמי [עא]לא. ללמוד נדוק הוא: [עב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [עג]רביעית נמי. לכל זמן [עד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [עה]מקוה נמי [עו]לא. ללמוד נדוק הוא: [עז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [עח]רביעית נמי. לכל זמן [עט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [פ]מקוה נמי [פא]לא. ללמוד נדוק הוא: [פב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [פג]רביעית נמי. לכל זמן [פד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [פה]מקוה נמי [פו]לא. ללמוד נדוק הוא: [פז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [פח]רביעית נמי. לכל זמן [פט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [צ]מקוה נמי [צא]לא. ללמוד נדוק הוא: [צב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [צג]רביעית נמי. לכל זמן [צד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [צה]מקוה נמי [צו]לא. ללמוד נדוק הוא: [צז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [צח]רביעית נמי. לכל זמן [צט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [ק]מקוה נמי [קא]לא. ללמוד נדוק הוא: [קב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [קג]רביעית נמי. לכל זמן [קד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [קה]מקוה נמי [קו]לא. ללמוד נדוק הוא: [קז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [קח]רביעית נמי. לכל זמן [קט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [קי]מקוה נמי [קיא]לא. ללמוד נדוק הוא: [קיב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [קיג]רביעית נמי. לכל זמן [קיד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [קטו]מקוה נמי [קטז]לא. ללמוד נדוק הוא: [קיז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [קיח]רביעית נמי. לכל זמן [קיט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [קכ]מקוה נמי [קכא]לא. ללמוד נדוק הוא: [קכב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [קכג]רביעית נמי. לכל זמן [קכד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [קכה]מקוה נמי [קכו]לא. ללמוד נדוק הוא: [קכז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [קכח]רביעית נמי. לכל זמן [קכט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [קל]מקוה נמי [קלא]לא. ללמוד נדוק הוא: [קלב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [קלג]רביעית נמי. לכל זמן [קלד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [קלה]מקוה נמי [קלו]לא. ללמוד נדוק הוא: [קלז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [קלח]רביעית נמי. לכל זמן [קלט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [קמ]מקוה נמי [קמא]לא. ללמוד נדוק הוא: [קמב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [קמג]רביעית נמי. לכל זמן [קמד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [קמה]מקוה נמי [קמו]לא. ללמוד נדוק הוא: [קמז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [קמח]רביעית נמי. לכל זמן [קמט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [קנ]מקוה נמי [קנא]לא. ללמוד נדוק הוא: [קנב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [קנג]רביעית נמי. לכל זמן [קנד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [קנה]מקוה נמי [קנו]לא. ללמוד נדוק הוא: [קנז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [קנח]רביעית נמי. לכל זמן [קנט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [קס]מקוה נמי [קסא]לא. ללמוד נדוק הוא: [קסב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [קסג]רביעית נמי. לכל זמן [קסד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [קסה]מקוה נמי [קסו]לא. ללמוד נדוק הוא: [קסז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [קסח]רביעית נמי. לכל זמן [קסט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [קע]מקוה נמי [קעא]לא. ללמוד נדוק הוא: [קעב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [קעג]רביעית נמי. לכל זמן [קעד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [קעה]מקוה נמי [קעו]לא. ללמוד נדוק הוא: [קעז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [קעח]רביעית נמי. לכל זמן [קעט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [קפ]מקוה נמי [קפא]לא. ללמוד נדוק הוא: [קפב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [קפג]רביעית נמי. לכל זמן [קפד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [קפה]מקוה נמי [קפו]לא. ללמוד נדוק הוא: [קפז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [קפח]רביעית נמי. לכל זמן [קפט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [קצ]מקוה נמי [קצא]לא. ללמוד נדוק הוא: [קצב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [קצג]רביעית נמי. לכל זמן [קצד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [קצה]מקוה נמי [קצו]לא. ללמוד נדוק הוא: [קצז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [קצח]רביעית נמי. לכל זמן [קצט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [רס]מקוה נמי [רסא]לא. ללמוד נדוק הוא: [רסב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [רסג]רביעית נמי. לכל זמן [רסד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [רסה]מקוה נמי [רסו]לא. ללמוד נדוק הוא: [רסז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [רסח]רביעית נמי. לכל זמן [רסט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [רע]מקוה נמי [רעא]לא. ללמוד נדוק הוא: [רעב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [רעג]רביעית נמי. לכל זמן [רעד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [רעה]מקוה נמי [רעו]לא. ללמוד נדוק הוא: [רעז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [רעח]רביעית נמי. לכל זמן [רעט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [רפ]מקוה נמי [רפא]לא. ללמוד נדוק הוא: [רפב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [רפג]רביעית נמי. לכל זמן [רפד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [רפה]מקוה נמי [רפו]לא. ללמוד נדוק הוא: [רפז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [רפח]רביעית נמי. לכל זמן [רפט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [רצ]מקוה נמי [רצא]לא. ללמוד נדוק הוא: [רצב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [רצג]רביעית נמי. לכל זמן [רצד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [רצה]מקוה נמי [רצו]לא. ללמוד נדוק הוא: [רצז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [רצח]רביעית נמי. לכל זמן [רצט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [רק]מקוה נמי [רקא]לא. ללמוד נדוק הוא: [רקב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [רקג]רביעית נמי. לכל זמן [רקד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [רקה]מקוה נמי [רקו]לא. ללמוד נדוק הוא: [רקז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [רקח]רביעית נמי. לכל זמן [רקט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [רקי]מקוה נמי [רקיא]לא. ללמוד נדוק הוא: [רקיב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [רקיג]רביעית נמי. לכל זמן [רקיד] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [רקטו]מקוה נמי [רקטז]לא. ללמוד נדוק הוא: [רקיז]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. שם כל המקוה עשה מהן כשר, וריש לקיש נקט לישנא דלשלמה: בעינו של דג. לא גדול שיעמוד שומן עינו בתוכו: אי דפרה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משלים כהמה: אפי' [רקיח]רביעית נמי. לכל זמן [רקיט] שנפסלו משלימים כהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין: אפי' [רקכ]מקוה נמי [רקכא]לא. ללמוד נדוק הוא: [רקכב]יבחושין אדומין. כמין יתושין גלא כנפים, כלרך שגדל בשולי תבשיל של ירק שלנו מבפנים. יבחושים דקין קף הן ונברואים מן המים:

כב: כל הזבחים שקבלו דמן פרק שני זבחים

יצאו מי כיור שיש להם שם לווי. הם למסירון בסוכה (דף יג.) ובמולין (סב:) כל שנאמנה שמו קודם מתן תורה ואפה תורה והקפידה עליו זהו שם לווי לא קניא מידי דכך שמו מי כיור בשעת מתן תורה: **ערל.** מפרש רבינו שלמה[ס] בכל מקום שאמרו חכמים ממתי מילה. **ור"מ מפרש** דמומר לעבודות וקרי ליה לבו למשמש לפי שאינו עושה אלא מלאכת עבד אבל ישראל עושה אלא מלאכת עבד הוא ומלאכת עבד אינה מלאכה כלל אף בצבור וכרישא הטבול (יבמות דף ע.) פירשתי[ו]: **משום** דאין לבו לשמים. אפילו שבת בשעת עבודה ממירין בסוף מנחות (דף קט.) למין קרבנו ליים ניחום ותע"ג דהשתא לבו לשמיס[ס]: מתמילה לא היה לבו לשמיס[ס]:

אבל טמא מת. פירוש קודם שציעי מלאה לפי' נקרבן יחיד על ידי לין מתוך שמלאה כ[ס] אלא לין והא לשמיר[ס] עון הקדשים ולא עון מקדישים מוקמינן להו בטומאת שרץ וכן כל טומאת מת דשמעתין היינו קודם שציעי אלא אבל בשציעי היינו כמו טמא שרץ למינו מלאה ביחיד לפי שטומאתן חזרקין עליו וגם מינו מלאה בצבור טמא מת בשציעי [נמי] לפי שיכולין לעשות ע"י שלומין טהורים ולאורתא מלו אבל מלאכי הפסח בטהרה. נרון: **אי** הכי **טמא שרץ נמי. נקומקמס לא גרס** מי הכי [ס]לפי' לית לן במתן שלאלה כ' מני לאקשויי לך פילכא טמא שרץ לילי בצבור מקל ומחמר מטמא מת. **ויש לייטבו** מי הכי דקאמרת מתוך שלאלה וכו' וילפת יחיד בציעד מצבור לכתחילה ס"ב טמא שרץ נמי לילי בציעד להא מלאה הוא בציבור מק"ו טמא מת אבל מי לאו מתוך לא הוה קשיא מילי למימרא דמתני' דפסלה טמא מיילי בין בטמא מת בין בטמא שרץ **ופוד יש לפרש** כי נמי למינין מתוך הוא לכו לאוקמי מתני' בזב ומצורע מי שטומאה יוצאת מגופו[ס] אבל טמא מת ושרץ לא שמלו בצבור לכתחילה ושרץ מקל ומחמר. ומשני טמא שרץ מינו מלאה בציבור לכתחילה שהרי מכפרין במתכפרין ובמתכפרין שמאי שרץ מינן עושים פסח בטומאה שהרי שטומאתן חזרקין על טמא שרץ וכל שאין ביחיד מלאה אלא שלומין שלומאה שהטהורים ועושים פסחיהן בשביל ול"ב אילא למיפרך מה לטמא מת שכן מלאה בצבור מה שאין כן בטמא שרץ: **ולגירסא** מי שכי **טמא מת** אין בטמא שרץ אלא שהיחיד בציעד מלאה בצבור מה שאין כן בטמא מת ושרץ לא שמלו בצבור כלל לפ"ה תאמר במת שמרה בצבור. ואף לפר"ת איכא למיפרך מה לשרץ שכן אינו מרצה לעניין אכילת בעלים בטומאה כדפ' לעיל תאמר במת שכן מרצה לעניין אכילת בעלים בטומאה נמי. ואומר הר"ם דאין זה ק"ו אלא סתירת דברים בעלמא על מה שאמרו זקני דרום דלעניין מכפרים בטמא מת אין חילוק בין צבור ליחיד כדפרישית וע"ז פריך דאדרבה יש לי לדון ק"ו אחר דמשמע דאיכא הרצאה לבעלים יותר מלגבי כהן שהרי גרע טפי מבעלים דבעלים

יצאו מי כיור שיש להם שם לווי אלא לאו דראויין למי כיור אלמא מים חיים נינהו תנאי היא [ס] דאמר ר' יוחנן מי כיור ר' ישמעאל אומר מי מעין הן וחכמים אומרים אשאר מימות הן: **ערל:** מנלן [ס] אמר רב חסדא דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו [א] כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי (לישרתני) ומנלן דמחלי עבודה דכתיב [ב] בהביאכם (את) בני נכר ערלי לב וערלי בשר להיות במקדשי לחלל את ביתי: תנו רבנן בן נכר בן נכר יכול בן נכר ממש תלמוד לומר ערל לב אם כן מה תלמוד לומר בן נכר שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים ואין לי אלא ערל לב ערל בשר מנין תלמוד לומר וערל בשר [ג] וצריכי דאי כתב רחמנא ערל בשר משום דמאים אבל ערל לב דלא מאים אימא לא ואי אשמעינן ערל לב משום דאין לבו לשמים אבל ערל בשר דלבו לשמים אימא לא צריכי: **טמא** פסול: אמרו זקני דרום לא שנו אלא טמא שרץ אבל טמא מת מתוך שמרצה בציבור מרצה נמי ביחיד אי הכי טמא שרץ נמי ליתי בקל וחומר מטמא מת מה טמא מת שמעון הזאה שלישי ושביעי מרצה טמא שרץ שאינו טעון הזאה ג' ושביעי אינו דין שמרצה קסברי זקני דרום מכפרין במתכפרין מה מתכפרין [ב] טמא מת אין טמא שרץ לא אף מכפרין טמא מת אין טמא שרץ לא מאי קסברי אי קסברי [ד] אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ אמאי אמאי [ה] עבדי ציבור בטומאה הא כל שביחיד נדחה ציבור עבדי בטומאה אלא קסברי שוחטין וזורקין על טמא שרץ. אמר עולא תקע להו [ו] ר"ל לדרומאי וכי איזה כח מרובה כח מכפרין או כח מתכפרין הוי אומר כח מתכפרין ומה במקום [ז] שנטמאו בעלים בשרץ משלחין [ח] קרבנותיהן כהן שנטמא בשרץ אינו מרצה מקום שנטמאו בעלים במת [ד] שאין משלחין קרבנותיהן כהן שנטמא במת אינו דין שאינו מרצה קסברי זקני דרום טמא מת [נמי] משלח קרבנותיו והכתיב [ט] איש איש כי יהיה טמא ועשה פסח בחדש השני וגו' למצוה והא כתיב [י] איש יצחק בן נכר ממש. עובד כוכבים: **תלמוד** לומר ערל לב. מינו נפסל מלא מחמת עלות לבו, מלמד שכהן קמלר: **שנתנכרו** מעשיו. מחמת קלי, דתנן ממתני' טמא מחמת עבודה, ועל כרחין בקרבן יחיד קמלר, דלילו קרבן לבור קרב בטומאה: **מתוך** שמרצה בצבור. לכתמילה: **מרצה** ביחיד. דיעבד על ידי שהקרן מרלה עליו. והאי דבטומאת מת פסיטא לן דלכתיב במועדו ולפי' בטומאה שממנו בין שכהן (נמי) טמא בין שהלבור טמאין, ומדלגלי בזבוחא מחריתי גבי טומאת בעלים לכי לימתרלי טומאה בלבור טמא מת לימתרלי לכתיב לים (ג) כי יהיה טמא לנפש ילפינן [ס] מינה[ס] לים בה מלאה ולין לבור בשר לכתמילה. לתמרי מת לווקן: **מכפרין** במתכפרין. כלומר מת לווקן: **מכפרין** זקני דרום. לתמרי מת לווקן: **מכפרין** במתכפרין. כלומר שמיכה הכהן ומלבור לה ממועדן [ס] נפקא לן (פסחים דף עז.), הילכך כהן כליבור, מה לכלומרה טומאה לגלל לוז לבור שנטמאו טמא מת מותר ולא נלרלו [ס]: **מאי קסברי.** זקני דרום לפשיטא להו לגלל לוז לבור שנטמאו טמא מת מותר ולא נלרלו [ס]: **אי קסברי** אין שוחטין וזורקין. לת הפסח על יחיד טמא שרץ ולא על גב ליכול לבור ולגלכול לערב, לתילכ למ"ד בפסחים (דף 5:) [דס"ל] הכי, וליף לה מלים לים כי יהיה טמא לנפש ולפילו לל שציעי שלו ערב הפסח במשמע להוה ליה לטמא שרץ: **אמאי** [א] **עבדי** ציבור בטומאה, **הא** כל שביחיד נדחה ציבור עבדי בטומאה. לתים ולא ליבור קלמר לתמנן: **אלא סברי** (ג) לן כמ"ד התם שוחטין וזורקין על טמא שרץ. לומיל ומזי לגלורתל, הילכך לבור טמאי שרץ לל הן לל הותר להן ליכנס לעזרה טמאין [ו] לגלל קרבנותיהם לעזרה ויקריבוהו כהנים טהורין ויטהלו ולגכלו לערב, לגלל הותרה להם טומאה לגלל במקום שלילו לל הותרה היו נדחין, הילכך טמא מת שלילו מותר לגכול לערב [ז] הותר להן, לגל טומאת שרץ לל הותרה להם כי יהיה וגו' ומ"ג דכתו מרובה מכל כהן לגל שרץ: **כהן שנטמא במת אינו דין** שאינו מרצה. שהרי כתו רע מכל בעלים לגל שרץ, [ח] ותמלי תמרי זקני לרום מלאה ביחיד מגו דתמלאה בלבור: **טמא מת נמי יחיד טמא** מת משלח קרבנותיו. כלומר לה לילה מפסח לעזרה ומפסח וחזרן עליו פטור מלעשות פסח אי ולף על פי שלא יהלל ממנו דקסברי תלילה מפסיח לל מעכבת, ומיהו לכתמילה תמר רחמנא (ה) נדחה לפסח אי ולבור עבדי בטומאה, הילכך כהן המכפר בקרבן יחיד מתוך שמלאה [בלבור] לכתמילה מלאה ביחיד דיעבד: **והכתיב איש איש** וגו' **ועשה** פסח בחדש השני. לגלמ מיתמי: לפי

חילוק בין צבור ליחיד כמו בן בכהנים נחלק בין צבור ליחיד כיון דבשרץ הורע כח כהן מכח בעלים וא"כ בקל יש לנו לומר דגריעותא שהיא בבעלים דטמא מת שאינו משלח שיהיה בכהן שנטמא במת שלא ירצה ולהשוות כהן לבעלים לעניין מת ביחיד וכמו דן]בעלים יש

מקום שנטמאו בעלים במת כו'. וקשה דמה לשרץ שאינו מרצה בצבור כלל לפ"ה תאמר במת שמרצה בצבור. ואף לפר"ת איכא למיפרך מה לשרץ שכן אינו מרצה לעניין אכילת בעלים בטומאה כדפ' לעיל תאמר במת שכן מרצה לעניין אכילת בעלים בטומאה נמי. ואומר הר"ם דאין זה ק"ו אלא סתירת דברים בעלמא על מה שאמרו זקני דרום דלעניין מכפרים בטמא מת אין חילוק בין צבור ליחיד כדפרישית וע"ז פריך דאדרבה יש לי לדון ק"ו אחר דמשמע דאיכא הרצאה לבעלים יותר מלגבי כהן שהרי גרע טפי מבעלים דבעלים

קסברי זקני דרום טמא מת כו'. [ס]לפי' לית לן במתן שלאלה כ' מני לאקשויי לך פילכא טמא שרץ לילי בצבור מקל ומחמר מטמא מת. **ויש לייטבו** מי הכי דקאמרת מתוך שמלאה וכו' וילפת יחיד בציעד מצבור לכתחילה ס"ב טמא שרץ נמי לילי בציעד להא מלאה הוא בציבור מק"ו טמא מת אבל מי לאו מתוך לא הוה קשיא מילי למימרא דמתני' דפסלה טמא מיילי בין בטמא מת בין בטמא שרץ **ופוד יש לפרש** כי נמי למינין מתוך הוא לכו לאוקמי מתני' בזב ומצורע מי שטומאה יוצאת מגופו[ס] אבל טמא מת ושרץ לא שמלו בצבור לכתחילה ושרץ מקל ומחמר. ומשני טמא שרץ מינו מלאה בציבור לכתחילה שהרי מכפרין במתכפרין ובמתכפרין שמאי שרץ מינן עושים פסח בטומאה שהרי שטומאתן חזרקין על טמא שרץ וכל שאין ביחיד מלאה אלא שלומין שלומאה שהטהורים ועושים פסחיהן בשביל ול"ב אילא למיפרך מה לטמא מת שכן מלאה בצבור מה שאין כן בטמא שרץ: **ולגירסא** מי שכי **טמא מת** אין בטמא שרץ אלא שהיחיד בציעד מלאה בצבור מה שאין כן בטמא מת ושרץ לא שמלו בצבור כלל לפ"ה תאמר במת שמרה בצבור. ואף לפר"ת איכא למיפרך מה לשרץ שכן אינו מרצה לעניין אכילת בעלים בטומאה כדפ' לעיל תאמר במת שכן מרצה לעניין אכילת בעלים בטומאה נמי. ואומר הר"ם דאין זה ק"ו אלא סתירת דברים בעלמא על מה שאמרו זקני דרום דלעניין מכפרים בטמא מת אין חילוק בין צבור ליחיד כדפרישית וע"ז פריך דאדרבה יש לי לדון ק"ו אחר דמשמע דאיכא הרצאה לבעלים יותר מלגבי כהן שהרי גרע טפי מבעלים דבעלים

טמא מת אין טמא שרץ לא. [ס] ומה תמר ומ"ל דמומר לעבודות וקרי ליה לבו למשמש לפי שאינו עושה אלא מלאכת עבד הוא ומלאכת עבד אינה מלאכה כלל אף בצבור וכרישא הטבול (יבמות דף ע.) פירשתי[ו]: **משום** דאין לבו לשמים. אפילו שבת בשעת עבודה ממירין בסוף מנחות (דף קט.) למין קרבנו ליים ניחום ותע"ג דהשתא לבו לשמיס[ס]: מתמילה לא היה לבו לשמיס[ס]:

אבל טמא מת. פירוש קודם שציעי מלאה לפי' נקרבן יחיד על ידי לין מתוך שמלאה כ[ס] אלא לין והא לשמיר[ס] עון הקדשים ולא עון מקדישים מוקמינן להו בטומאת שרץ וכן כל טומאת מת דשמעתין היינו קודם שציעי אלא אבל בשציעי היינו כמו טמא שרץ למינו מלאה ביחיד לפי שטומאתן חזרקין עליו וגם מינו מלאה בצבור טמא מת בשציעי [נמי] לפי שיכולין לעשות ע"י שלומין טהורים ולאורתא מלו אבל מלאכי הפסח בטהרה. נרון: **אי** הכי **טמא שרץ נמי. נקומקמס לא גרס** מי הכי [ס]לפי' לית לן במתן שלאלה כ' מני לאקשויי לך פילכא טמא שרץ לילי בצבור מקל ומחמר מטמא מת. **ויש לייטבו** מי הכי דקאמרת מתוך שלאלה וכו' וילפת יחיד בציעד מצבור לכתחילה ס"ב טמא שרץ נמי לילי בציעד להא מלאה הוא בציבור מק"ו טמא מת אבל מי לאו מתוך לא הוה קשיא מילי למימרא דמתני' דפסלה טמא מיילי בין בטמא מת בין בטמא שרץ **ופוד יש לפרש** כי נמי למינין מתוך הוא לכו לאוקמי מתני' בזב ומצורע מי שטומאה יוצאת מגופו[ס] אבל טמא מת ושרץ לא שמלו בצבור לכתחילה ושרץ מקל ומחמר. ומשני טמא שרץ מינו מלאה בציבור לכתחילה שהרי מכפרין במתכפרין ובמתכפרין שמאי שרץ מינן עושים פסח בטומאה שהרי שטומאתן חזרקין על טמא שרץ וכל שאין ביחיד מלאה אלא שלומין שלומאה שהטהורים ועושים פסחיהן בשביל ול"ב אילא למיפרך מה לטמא מת שכן מלאה בצבור מה שאין כן בטמא שרץ: **ולגירסא** מי שכי **טמא מת** אין בטמא שרץ אלא שהיחיד בציעד מלאה בצבור מה שאין כן בטמא מת ושרץ לא שמלו בצבור כלל לפ"ה תאמר במת שמרה בצבור. ואף לפר"ת איכא למיפרך מה לשרץ שכן אינו מרצה לעניין אכילת בעלים בטומאה כדפ' לעיל תאמר במת שכן מרצה לעניין אכילת בעלים בטומאה נמי. ואומר הר"ם דאין זה ק"ו אלא סתירת דברים בעלמא על מה שאמרו זקני דרום דלעניין מכפרים בטמא מת אין חילוק בין צבור ליחיד כדפרישית וע"ז פריך דאדרבה יש לי לדון ק"ו אחר דמשמע דאיכא הרצאה לבעלים יותר מלגבי כהן שהרי גרע טפי מבעלים דבעלים

עין משפט נר מצוה

סד א מיי' פ"ה מהל' מעלי מקדש הל"י:

סה ב מיי' פ"ד שם הלכה ט:

סו ג מיי' פ"ג שם הלכה יג:

שיטה מקובצת

גמרא יכול בן נכר ממש. תימה תיפוק ליה שהוא זר. וי"ל דשמא פסול דזרות לא שייך אלא מבני ישראל. **(תוס' אחרות):**

מתוך שמרצה בצבור מרצה נמי ביחיד. וכ"ת בטמא שרץ נמי נימא מתוך י"ל דסברי זקני דרום כחי אשתראי טומאה בצבור מבמועדו ואפילו בטומאה (פסחים עז.) דוקא טומאת מת אבל שרץ לא אשתרי כלל אף בצבור וטעמייהו [קס"ד] השתא דכיון דגלי בטומאת בעלים דכי אשתראי בצבור בטומאת מת דוקא אשתראי כו' ולפניו סתום מן המפורש אך אכתי לא אסיק אדעתין דהוי היקש גמור כדמסיק מכפרים [כמתכפרים] וא"כ זקני דרום פליגי בתרתי חדא בהא דסברי דלא אשתראי טומאה בצבור כי אם טומאת מת ועוד מהא דאמרי מתוך שהורצה כו' וכ"ת כיון דאמרי מתוך מה ייפה כח צבור מביחיד כיון דיחיד נמי אשתראי אדרבה מסתבר טפי כיון דגלי קרא בצבור דיש חילוק בין צבור ליחיד ויש לומר דנפקא מינה דבצבור הורצה אף לכתחילה אבל ביחיד אינו מרצה כי אם בדיעבד ול"ג אי הכי דבלאו הכי הוי מצי למיפרך בלא מתוך לזקני דרום דסברי דטומאת שרץ לא אשתראי בצבור אף בכהנים דהוי מצי למיפרך טומאת שרץ [לירצי] בכהנים לכל הפחות אלא ה"ג טמא שרץ לירצי בצבור מק"ו דנזי דבמועדו לא איירי בטומאת שרץ משום דהוי דומיא דשריותא דצבור כיון דליכא מיעוט נילף מק"ו [ומשנין] דזדאי איכא מיעוטא דהוי היקש גמור דבמועדו דדרשינן אפילו בטומאה מיירי בין בטומאת בעלים בין בטומאת כהנים והילכך היקשא הוא לאקשינהו ולומר דמה מחכפרים טמא מת אין [כן] כדכתיב (במדבר ט י) איש כי יהיה טמא לנפש אף מכפרים טמא מת אין כן כך הוא שיטת הקונטרס. ולא נהירא חדא דדוחק למחוק כל הספרים דגרסי אי הכי ועוד מנ"ל דפליגי זקני דרום (במק) [במת] שלא הוזכרה בתלמוד כגון לענין ריצוי דטומאת שרץ בצבור כל זה מבחרין ועוד דמה הוא הסברא לומר דמתוך שמרצה בצבור מרצה נמי ביחיד בלא טעם וסברא ואדרבה י"ל מדגלי קרא בצבור ש"מ דליחיד [אינו] מרצה כלל אף דיעבד. לכך נראה לר"ת לומר דכי אשתראי צבור מבמועדו ואפי' בטומאה לא שנא טומאת מת לא שנא טומאת שרץ והא דקאמר לא שנו כו' לא לגלי אטומאת [מתכפרים] אלא ה"ק מתוך שמרצה בצבור כ"כ ריצוי גדול שהקרבן נאכל בטומאה כגון בפסח מרצה ביחיד לענין כהן ששימש בטומאת מת והילכך לענין טומאת מת שייך זה מתוך כדפ' דגבי פסח כתיב איש כי יהיה כו' אבל בטומאת שרץ לא שייך בהן דנזי שיש לו ריצוי בצבור לענין כהנים או לענין בעלים דנתכפרו מ"מ טומאה שהותרה ב"כ ריצוי גדול כמו במת [לא] אשכחן דאילו נטמאו בעלים בשרץ אינו נאכל בטומאה הילכך גרסי' שפיר אי הכי כלומר כיון דאמרת דטומאת [מת] מרצה ביחיד מטעם מתוך טומאת שרץ נמי לייתי בק"ו מטמא מת בקרבן יחיד ומשני כו' ומעיקרא נמי הוי ידע הכי אלא דאכתי לא פי' לן בהדיא הפי' דמכפרין כמתכפרין ויהו[ס] הפי' שאמרנו דמתוך שמרצה בצבור כו' והכי מתרץ כיון דבטומאת מת שייך לומר מכפרין כמתכפרין ובטמא שרץ לא שייך בקל יש לנו לומר דגריעותא שהיא בבעלים בטמא מת שאינו משלח שיהיה בכהן שנטמא במת שלא ירצה ולהשוות כהן לבעלים לענין מת ביחיד וכמו דן]בעלים יש

מסורת הש"ס עם הוספות

(ס) טוטה טו:, **ג)** לעיל יח: [ויש"נ], **ג)** פסחים ט:, יבמות עג., **ד)** [פסחים סט. ויש"נ], **ה)** פסחים סו:, **ו)** ועי' פסחים צה סע"ב, **ז)** [וע"ע תוס' מנחות ד: ד"ה למנכה], **ח)** לקמן כג:, **ט)** עי' בכורות לג., **י)** פסחים עז., **כ)** פסחים עו:, **ל)** עי' פסחים עט..

הגהות הב"ח

(ס) גמ' מקש לסו (ויש לקיים) תפ"מ וי"כ ס"ק[ס] ריש גלוחה. **(ג)** רש"י ד"ה מלאה וכו' דכתיב ליש איש: **(ג)** ד"ה אלא שכבי להו כמ"ל[ס]: **(ד)** ד"ה הוי לומר כם וכו' ותזל ומה במקום שנטמאו רבו: שהיחיד טמא: **(ה)** ד"ה טמא מת וכו' אמר רחמנא יחיד נידחי[ס]:

תורה אור השלם

א) כֹּה אָמַר אֲדֹנָי אֱלֹהִים כָּל בֶּן נֵכָר עֲרֵל לֵב וְעֲרֵל בָּשָׂר לֹא יָבוֹא אֶל מִקְדָּשִׁי לְכָל בֶּן נֵכָר אֲשֶׁר אֵתוֹךְ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
[יחזקאל מד, ט]

ב) בַּהֲבִיאָכֶם בְּנֵי נֵכָר עֲרֵלֵי לֵב וְעֲרֵלֵי בָשָׂר לִהְיוֹת בְּמִקְדָּשִׁי לְחַלְּלוֹ אֶת בֵּיתִי בְּהַקְרִבְכֶם אֶת לַחְמִי חֵלֶב וָדָם וַיָּפֵרוּ אֶת בְּרִיתִי אֶל כָּל תּוֹעֲבוֹתֵיכֶם: [יחזקאל מד, ז]

ג) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לְנָפֶשׁ אוֹ בְּדֶרֶךְ רְחֹקָה לָכֶם אוֹ לְדֹרֹתֵיכֶם וְעָשָׂה פֶּסַח לַיי: בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעַרְבַּיִם יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל מַצּוֹת וּמְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ:
[במדבר ט, ו-יא]

ד) וְאִם יָמֻעֲטוּ חֲבֵית מֵהֵיוֹת מֹשֶׁה וְלָקַח הוּא וְשָׁכְבוּ חֲקֹרֵב אֶל בֵּיתוֹ בְּמִכְפָּה נַפְשֹׁת אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ תְּכֻסּוּ עַל הַשֶּׂה: [שמות יב, ד]

הגהות וציונים

(ס) שמשלחין (ש"מ): **(ל)** החק נתן הגיה שהר"ה ציל לא שנו: **(ג)** ולפניו (כת"י): **(ז)** מבמועדו (ש"מ): **(ס)** ולא שרץ כדמפרש ואזי אף (ש"מ): **(ו)** לעיב **אם אינו בשביעי** שלו התור (ש"מ): **(ז)** אצל שרץ **ואתון אמריתו** מרצה (כת"י): **(ס)** [שייך לעיל במשנה טו:] (גליון): **(ט)** והוא רש"י (גליון): **(י)** עיין בחילופי גירסאות (גליון): **(כ)** שמרצה **בצבור** בלא ציץ (באורות המים): **(ל)** מכאן עד "משא"כ בטמא שרץ" מוקף חצי לבנה ואח"כ ציל **ע"כ** הג"ה (ש"מ): **(מ)** דאילו (צ"ק, שמכ"ע): **(נ)** עיין צ"ק בדיבור זה שהאריך (גליון): **(ס)** בדפו"י ואיפכא, וכצ"ל (טהרת הקודש): **(ע)** בצבור **דמכפר בצבור כמתכפר בצבור** ול"א **יהא כהן מרצה בצבור בטומאת שרץ** ול"א יחדהה בטומאת **אלא** דוקא טמא (ש"מ): **(פ)** אולי ציל והוא הפי': **(צ)** עי' השלמות: **(ק)** וכ"ה בש"מ:

ליקוטי רש"י

[נדפס בהשמטות]

שיטה מקובצת

[המשך מטור א]

משלחין קרבנותיהן וכהן לא מרצה וא"כ כ"ש שיש לנו לומר דגריעותא שהיא בבעלים דטמא מת שאינו משלח שיהיה בכהן שנטמא במת שלא ירצה ולהשוות כהן לבעלים לענין מת ביחיד וכמו דן]בעלים יש

לפי אבלו למצוה ולעבודי לא [ו] והתניא [ח] במכסת נפשות מלמד [ט] שאין הפסח נשחט אלא למנויין שחטו שלא למנויין יכול יהא כעובר על המצוה [י] תלמוד לומר [יא] תכוסו הכתוב [יב] שנה עליו לעכב ואיתקש אוכלין למנויין זקני דרום לא מקשי וכי לא מקשי נמי מהא (ו) נמי אית להו פירכא ומה במקום שנטמאו בעלים בשרץ שמשלחין קרבנותיהם לכתחילה כהן שנטמא בשרץ אינו מרצה מקום שנטמאו בעלים במת שאין משלחין קרבנותיהן לכתחילה כהן שנטמא במת אינו דין שאינו מרצה [יב]. מיתיבי [יג] מפני שאמרו נזיר ועושה פסח. מ"ג דפרכי' קשיא זקני דרום תנאי היו ופליגי לממני' למימיר נמשחו (פסחים דף פח.) דתנן השוחט לערלים ולטמאים פסול. מ' נמי [יד] סבירא להו כר' נתן ולית להו הא דקתני תלמודא בכילד עוף (שם דף עח:) דמוקי ר' נתן היכא דגבכרת לית חזי: **מפני שאמרו** נזיר ועושה פסח. מ"ג דפרכי' זקני דרום תנאי היו ופליגי לממני' למימיר נמשחו (פסחים דף פח.) דתנן השוחט לערלים ולטמאים פסול. מ' נמי [יד] סבירא להו כר' נתן ולית להו הא דקתני תלמודא בכילד עוף (שם דף עח:) דמוקי ר' נתן היכא דגבכרת לית חזי: **מפני** שאמרו

אם עין פיגול הרי כבר נאמר א לא ירצה ואם עין נותר הרי כבר נאמר לא יחשב. **כך פי' ב סקונמדם** משום דלמר' לקמן בפירקין (דף כח.) לתיסורא רצה דמן לזמנו שהוא בכרת מקרא רצה ופרצה רצה גבי את מהכן ותיסורא זועה דמן למקומו לתיכא כרת מקרא זועה ופרצה זועה בפרצה קדושים תהיו והכי לתייב מתורת כהנים. **ורבינו מס מקייס גירסא ספרים** דגרסינן תיכפה בפיגול לא יחסב ונותר לא יהיה ללקמן בפירקין מקמיען דתרוייהו מקרא תיכפה נפקי דכתיב ביה לא יהיה ולא יחסב ומה שאחר פיגול קודם לנותר תף על גב דבקרא כתיב נותר בריש דהייטו מן לזמנו משום דלטען פיגול כתיב בקרא בהדיה: **אם** עין נותר הרי כבר נאמר כו'. לפו נותר ממש [קמאר] דלמר' לקמן בפירקין (דף טו.) לאחר שהוכשר יפסל אלא במחשבת נותר כהייטו מחשב לאוכלו מן לזמנו: **הא** אינו נושא אלא עין טומאה שהותרה מכללה. ופ"ת מיפוק לי אלא משכחת מידי דמיתקר בהיכא קבע אלא בטומאה. ושומר רבינו מס משום דכתיב גבי קין ב[לקין להס דמשמע דבר שהוא לקלון במקום אחר ולכאי למיק לאפוקיי הואר מכלל דלמיכא בטומאה לא יהיה ולא יחשב. ושומר רבינו מס דפיגול הואר מכלל דבמחשבת אל

עין משפט
נר מצוה

קבא א מיי׳ פ״ו מהל׳ תענית הלכה ה:

על המעשה. המוכל פירותיו טבלים, והוא במיתה בידי שמים, וזהו מיתתו מדה כמדה, דדרך גרונו נכנס במעיו: יסבר. מסכרה: לברם. זה בית המדרש שיושבין שורות שורות כסכרם, כך מפורש בירושלמי בברכות[ב]: מבה זו. מסכרה: ראש המדברים. בממות המלך[ג] שהוא עליו לדבר תחלה בכל מקום כלקמן: פה גומר. לשון הרע, והוא נפ על כן, לפיכך מתחיל במעייה ומסייה בפה, שהלב מבין לשון הרע ובוזה הדבריה מלבו: פה גומר. הכל[ד] יוצא מן הגרון: דברים טמאים סלקא דעתך. וכי עושה מיתה לכמיב (מהלים קפ) מלמד שמסר רשעו לומו לממיד: מתוקנין. מעוקרים, שהטבל במיתה בידי שמים כדליף בחלו הן הנמרפים על המעשר ר׳ אלעזר בר׳ יוסי אומר אפי׳ לשון הרע אמר רבא ואיתימא ריב״ל מאי קראה [א] והמלך ישמח באלהים יתהלל כל הנשבע בו כי יסכר פי דוברי שקר איבעיא להו רבי אלעזר ברבי יוסי על לשון הרע קאמר או דילמא אף על לשון הרע נמי קאמר ת״ש כשנכנסו רבותינו לברם ביבנה היה שם רבי יהודה ור׳ אלעזר בר׳ יוסי ור״ש נשאלה שאלה זו בפניהם מכה זו מפני מה מתחלת בבני מעיים וגומרת בפה נענה רבי יהודה ברבי אלעאי [ב] ראש המדברים בכל מקום ואמר אע״פ [ג] שכליות יועצות ולב מבין ולשון מחתך פה גומר נענה רבי אלעזר ברבי יוסי ואמר מפני שאוכלין בה דברים טמאין דברים טמאים סלקא דעתך אלא [ד] שאוכלין בה דברים שאינן מתוקנים נענה ר׳ שמעון ואמר בעון ביטול תורה אמרו לו נשים יוכיחו שמבטלות את בעליהן נכרים יוכיחו שמבטלין את ישראל תינוקות יוכיחו שמבטלין את אביהן תינוקות של בית רבן יוכיחו התם כדרבי גוריון דאמר רבי גוריון ואיתימא רב יוסף ברבי שמעיה בזמן שהצדיקים בדור צדיקים נתפסים על הדור [ה] אין צדיקים בדור תינוקות של בית רבן נתפסים על הדור א״ר יצחק בר זעירי ואמרי לה א״ר שמעון בן נזירא [ו] מאי קראה [ז] אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן וגו׳ ואמרינן גדיים הממושבנין על הרועים ש״מ אף על לשון הרע נמי קאמר ש״מ. ואמאי קרו ליה ראש המדברים בכל מקום דיתבי רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ויתיב יהודה בן גרים גביהו ◦ פתח ר׳ יהודה ואמר כמה נאים מעשיהן של אומה זו תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות ר׳ יוסי שתק נענה רשב״י ואמר כל מה שתקנו לא [ח] תקנו אלא לצורך עצמן תקנו שווקין להושיב בהן זונות מרחצאות לעדן בהן עצמן גשרים ליטול מהן מכס הלך יהודה בן גרים [א] וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות אמרו יהודה שעילה יתעלה יומי ששתק יגלה לציפורי [ט] שמעון שגינה יהרג אזל הוא ובריה טשו בי מדרשא כל יומא הוה מייתי להו דביתהו ריפתא וכווא דמיא וכרכי כי תקיף גזירתא ◦א״ל לבריה [י] נשים דעתן קלה עליהן דילמא מצערי לה ומגלי לן אזלו טשו במערתא איתרחיש ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא והוו משלחי [יא] מנייהו והוו יתבי עד צואורייהו בחלא כולי יומא גרסי ◦בעידן צלויי לבשו מיכסו [יב] ומצלו והדר משלחי מנייהו כי היכי דלא ליבלו איתבו תריסר שני ◦במערתא אתא אליהו וקם אפיתחא דמערתא אמר מאן לודעיה לבר יוחי דמית קיסר ובטיל גזירתיה נפקו חזו אינשי דקא כרבי וזרעי אמר [יב] מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה [יג] כל מקום שנותנין עיניהן מיד נשרף יצתה בת קול ואמרה להם להחריב עולמי יצאתם חיזרו למערתכם הדור אזל איתיבו תריסר יחרי שתא אמרי [יד] משפט רשעים בגיהנם י״ב חדש יצתה בת קול ואמרה צאו ממערתכם נפקו כל היכא דהוה מחי ר׳ אלעזר הוה מסי ר״ש אמר לו בני די לעולם אני ואתה בהדי פניא דמעלי שבתא חזו דהוה סבא דהוה נקיט תרי מדאני [טו] אסא ורהיט בין השמשות אמרו ליה הני למה לך אמר להו לכבוד שבת ותיסגי לך בחד חד כנגד [טז] זכור וחד כנגד [יז] שמור א״ל לבריה חזי כמה חביבין מצות על ישראל יתיב דעתייהו שמע ר׳ פנחס בן יאיר חתניה [יח] ונפק לאפיה עייליה לבי בניה [יט] הוה קא ארחי [כ] ליה לבישריה חזי דהוה ביה פילי בגופיה הוה קא בבי וקא נתרו דמעת עיניה וקמצוחא ליה א״ל אוי לי שראיתיך בכך א״ל אשריך שראיתני בכך שאילמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך דמעיקרא כי הוה מקשי ר״ש בן יוחי קושיא הוה מפרק ליה ר׳ פנחס בן יאיר תריסר פירוקי לסוף כי הוה מקשי ר״פ בן יאיר קושיא הוה מפרק ליה רשב״י עשרין וארבעה פירוקי אמר הואיל ואיתרחיש ניסא איזיל אתקין מילתא דכתיב [כא] ויבא יעקב שלם ואמר רב שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו [כב] ויחן את פני העיר אמר רב ממבע תיקן להם ושמואל אמר שווקים תיקן להם ור׳ יוחנן אמר מרחצאות תיקן להם אמר איכא מילתא דבעי לתקוני אמרו ליה איכא דוכתא דאית ביה ספק טומאה ואית על המעשר ר׳ אלעזר בר׳ יוסי אומר על לשון הרע אמר רבא ואיתימא ריב״ל מאי קראה [א] והמלך ישמח באלהים יתהלל כל הנשבע בו כי יסכר פי דוברי שקר איבעיא להו רבי אלעזר ברבי יוסי על לשון הרע קאמר או דילמא אף על לשון הרע נמי קאמר ת״ש כשנכנסו רבותינו לברם ביבנה היה שם רבי יהודה ור׳ אלעזר בר׳ יוסי ור״ש נשאלה שאלה זו בפניהם מכה זו מפני מה מתחלת בבני מעיים וגומרת בפה נענה רבי יהודה ברבי אלעאי [ב] ראש המדברים בכל מקום ואמר אע״פ [ג] שכליות יועצות ולב מבין ולשון מחתך פה גומר נענה רבי אלעזר ברבי יוסי ואמר מפני שאוכלין בה דברים טמאין דברים טמאים סלקא דעתך אלא [ד] שאוכלין בה דברים שאינן מתוקנים נענה ר׳ שמעון ואמר בעון ביטול תורה אמרו לו נשים יוכיחו שמבטלות את בעליהן נכרים יוכיחו שמבטלין את ישראל תינוקות יוכיחו שמבטלין את אביהן תינוקות של בית רבן יוכיחו התם כדרבי גוריון דאמר רבי גוריון ואיתימא רב יוסף ברבי שמעיה בזמן שהצדיקים בדור צדיקים נתפסים על הדור [ה] אין צדיקים בדור תינוקות של בית רבן נתפסים על הדור א״ר יצחק בר זעירי ואמרי לה א״ר שמעון בן נזירא [ו] מאי קראה [ז] אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן וגו׳ ואמרינן גדיים הממושבנין על הרועים ש״מ אף על לשון הרע נמי קאמר ש״מ. ואמאי קרו ליה ראש המדברים בכל מקום דיתבי רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ויתיב יהודה בן גרים גביהו ◦ פתח ר׳ יהודה ואמר כמה נאים מעשיהן של אומה זו תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות ר׳ יוסי שתק נענה רשב״י ואמר כל מה שתקנו לא [ח] תקנו אלא לצורך עצמן תקנו שווקין להושיב בהן זונות מרחצאות לעדן בהן עצמן גשרים ליטול מהן מכס הלך יהודה בן גרים [א] וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות אמרו יהודה שעילה יתעלה יומי ששתק יגלה לציפורי [ט] שמעון שגינה יהרג אזל הוא ובריה טשו בי מדרשא כל יומא הוה מייתי להו דביתהו ריפתא וכווא דמיא וכרכי כי תקיף גזירתא ◦א״ל לבריה [י] נשים דעתן קלה עליהן דילמא מצערי לה ומגלי לן אזלו טשו במערתא איתרחיש ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא והוו משלחי [יא] מנייהו והוו יתבי עד צואורייהו בחלא כולי יומא גרסי ◦בעידן צלויי לבשו מיכסו [יב] ומצלו והדר משלחי מנייהו כי היכי דלא ליבלו איתבו תריסר שני ◦במערתא אתא אליהו וקם אפיתחא דמערתא אמר מאן לודעיה לבר יוחי דמית קיסר ובטיל גזירתיה נפקו חזו אינשי דקא כרבי וזרעי אמר [יב] מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה [יג] כל מקום שנותנין עיניהן מיד נשרף יצתה בת קול ואמרה להם להחריב עולמי יצאתם חיזרו למערתכם הדור אזל איתיבו תריסר יחרי שתא אמרי [יד] משפט רשעים בגיהנם י״ב חדש יצתה בת קול ואמרה צאו ממערתכם נפקו כל היכא דהוה מחי ר׳ אלעזר הוה מסי ר״ש אמר לו בני די לעולם אני ואתה בהדי פניא דמעלי שבתא חזו דהוה סבא דהוה נקיט תרי מדאני [טו] אסא ורהיט בין השמשות אמרו ליה הני למה לך אמר להו לכבוד שבת ותיסגי לך בחד חד כנגד [טז] זכור וחד כנגד [יז] שמור א״ל לבריה חזי כמה חביבין מצות על ישראל יתיב דעתייהו שמע ר׳ פנחס בן יאיר חתניה [יח] ונפק לאפיה עייליה לבי בניה [יט] הוה קא ארחי [כ] ליה לבישריה חזי דהוה ביה פילי בגופיה הוה קא בבי וקא נתרו דמעת עיניה וקמצוחא ליה א״ל אוי לי שראיתיך בכך א״ל אשריך שראיתני בכך שאילמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך דמעיקרא כי הוה מקשי ר״ש בן יוחי קושיא הוה מפרק ליה ר׳ פנחס בן יאיר תריסר פירוקי לסוף כי הוה מקשי ר״פ בן יאיר קושיא הוה מפרק ליה רשב״י עשרין וארבעה פירוקי אמר הואיל ואיתרחיש ניסא איזיל אתקין מילתא דכתיב [כא] ויבא יעקב שלם ואמר רב שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו [כב] ויחן את פני העיר אמר רב ממבע תיקן להם ושמואל אמר שווקים תיקן להם ור׳ יוחנן אמר מרחצאות תיקן להם אמר איכא מילתא דבעי לתקוני אמרו ליה איכא דוכתא דאית ביה ספק טומאה ואית

ה״ג ר״ת הלך רבי יהודה בן גריס ופיפר דברים ונשמעו למלכות ים ספרים שכתב בהן יהודה ומין נרמה לרביעו תם לממרינן בפרק קמא דמועד קטן (דף ט.) כי הוו מיפטרי ר׳ יהודה בן גריס ור״ש בן תלפתא מר׳ שמעון בן יוחי אמר ליה לבריה מנשים הללו מנסי לורה הם זיל גנייהו לליבריכון מכלל דגברא רבה היה ונסוף שמעתא ל״ג גל של עלמות בלשון גנסי אלא גם נפשיה: עגד

מסורת הש״ס
עם הוספות

ס) [כרמות סג: מנחות קג:], ב) [ברכות סח.], ג) ע״ז דף ג:, ד) [קידושין דף פ:], ה) [ע׳ תוספות לעיל יג. ד״ה כגון ר״ם], ו) [לעיל י. ביצה טו: תענית כא.], ז) ע׳ ברכות לה: (רש״י ע״ש), ח) [עדיות פ״ב מנחות י ב״ה יז.], ט) פרק ד ה״א (לג.), י) לעיל לב:, כ) קידושין כט:, ל) ילקוט שמעוני ישעיה רמז תקיד, מ) עיין ב״ר פע״ט, נ) בראשית לג יט.

גליון הש״ס

[מכמ״ע גמרא פתח ר׳ יהודה ואמר וכו׳ תקנו גשרים. עי׳ ע״ז] דף ג ע״ג תוס׳ ד״ה [ברכות] נאמרים וכו׳]: שם א״ל לבריה נשים דעתן קלה עליהן. עי׳ מנ״מ סס״ע קנ״ו: שם בעידן צלויי לבשו. עיין לעיל דף י פ ע״ב תוס׳ ד״ה כגון רשב״י: שם במערתא אתא אליהו. בירושלמי פ״ט מגילה ה״ג: שם אם לא תדעי לך. עי׳ תוס׳ ד״ה האי תנא וכו׳ ורש״י סוטה ח ע״ב ד״ה בהני אית לה] (גלילון):

תורה אור השלם

א) וְהַמֶּלֶךְ יִשְׂמַח בֵּאלֹהִים יִתְהַלֵּל כָּל הַנִּשְׁבָּע בּוֹ כִּי יִסָּכֵר פִּי דוֹבְרֵי שָׁקֶר:
[תהלים סג, כ]

ב) אִם לֹא תֵדָעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים צְאִי לָךְ בְּעִקְבֵי הַצֹּאן וּרְעִי אֶת גְּדִיֹתַיִךְ עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרֹעִים:
[שיר השירים א, ח]

ג) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ:
[שמות כ, ח]

ד) שָׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ:
[דברים ה, יב]

ה) וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם עִיר שְׁכֶם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּבֹאוֹ מִפַּדַּן אֲרָם וַיִּחַן אֶת פְּנֵי הָעִיר:
[בראשית לג, יח]

הנהות וציונים

פ) הדר״ס מביא גירסא אלא **אימא** (אולם עיין מצפה איתן שביאר דמפרש שטמאים היינו שאינם מתוקנים וע״ש): ק) **ושנאמר ומפקדשי תחלו** (יחזקאל ט) כך כתב רש״י כתובות ח ע״ב ד״ה חשיב את] (גלילון): ר) לקמן נד ע״ב, יבמות צו ע״א, שקלים פ״ב (לפנינו שם ה״ה איתא בן נזירא), ירושלמי שבת פ״ב איתא ר׳ **שמעון נזירא** (סדר הדורות הגהות הש״ס): ש) הסדר הדורות הגיה דצ״ל **מציפורי** (רש״ש) ועיין רב נסים גאון בדף לח ע״א: ת) [תרגום של ויפשיטו וישלחו (בראשית לו, כג) וע״י רש״י כתובות סה ע״ב ד״ה האי תנא וכו׳ ורש״י סוטה ח ע״ב ד״ה בהני אית לה] (גלילון): א) [גיר׳ הערוך **מדני** פי׳ מדן עיי״ן מובלע והוא מעדן כדכתיב מעדנות כימה איוב ל״ח ע״ב וע״ש וברש״י שם ד״ה ראשי מעדנים וכו׳ ולכאורה טוב לגרוס הכא בגמרא וברש״י **מעדני** אסא] (גלילון): ב) רבים כתבי דט״ס הוא וצ״ל **חותניה** כידוע מהזוה״ק בכמה מקומות שרבי פנחס בן יאיר היה חמיו דרשב״י, ועי׳ **ויבא יעקב** שלם. שלם בגופו שנתרפא מצרעתו מלמד קיד ע״א ד״ה אלו כלים: מ) [כלומר ערוך בשר גופו ומתקנו, ערוך] ע״ש בערך ארך א (גלילון): נ) ברש״י ע״י איתא **חקוק** (הגר״ש מדעסוי): ס) צ״ל **לתלמידיהם** (דפו״ר): ע) [כתב״י לבי **בני** וכן מובא לקמן ברש״י לקמן קיד ע״א ד״ה אלו כלים: פ) בכת״י לבי **בני** וכן מובא לקמן ברש״י לקמן קיד ע״א ד״ה אלו כלים: צ) המהרש״ל כתב שהוא דיבור אחד עם הקודם: **רומי צוה** עליו (דפו״ר):

מלך ומרפאו [רשב״ם ב״ב קסד:]. **ויבא יעקב שלם.** שלם בגופו שנתרפא מצרעתו שלם בממונו שלם תסר לוטס מכל מומו זוטין שלם בתורתו שלא שכח תלמודו בכיח לבן [בראשית לג, יח].

בילקוט מפרשים ועיין ספר היוחסין, ספר הדורות ע׳ רפב״ר: **רומי צוה** עליו (דפו״ר):

ואית להו צערא לאקופי. סהיה מותו שוק שהספק בו מקום מעבר העיר לרבים, והכהנים לא היו יכולין ליכנס שם מפני טומאה, ונריך להקריב לרך אחר מרוך: **איבא דידע דאיתחזק טהרה.** כהאי שוק מימיו, שלא היה בית הקברות גמור ולא ניתן לפנותו: **כאן קיצין בן זבאי.** שהלן ועקרן לאחר גידולן: **תורמסי תרומה.** לגריכות לשמן בטהרה, וגם הוא היה כהן, כלאחריו [ע"ב] **בתוספתא דפרה** (פ"ג) שם מה שעשו ילי שכחתי: **עבד איהו נמי הבי.** היה מקלן תורמסין ומשליכן שם, ועשה גם הלא האת מקום שהוא שם, ועיינו למקום הקבר, כי מפרש בספיקות דפרקת העומר ובסדר זרעים ירושלמי: **ג' מעצמות.** כמת שנקבר שכוו ונפל ממנו הרבה: **מתני' עם חשכה.** שלא יאחר להזכירם מעבוד יום שיפשוו ויטמאו עליון יש שהות: **עשרתם.** פירות המילן לשעורת שנת, שלא מלילת ערלי של שנת קודמת למעשר, כלאחריו בפרקת בילה (לד:) עוגג ליקרי, מכל שהוא הוי עוגג: **ערבתם.** עירובי תחומין ותלילות. ואני תרי שייכי למימריהו בלשון שלמה, לשמת כבר עשו, לשל נבר לא שייך הלילקתם לדבר הנראה לעין הוא: ספק חשכה. כגון בין השמשות, אין מעשרין את הולדי, לתיקון מעלית הוא, אע"ג דאשתרי בעלמא היא, קשבר ג[זרו על השמות לף על פשמ"מ]: **ואין מטבילין את הכלים.** להוי נמי שמות, ללאחריו במסכת בילה (לף יח.) לגראה כאחתן כלי: **ואין מדליקין את הנרות.** כ"ש לספיקא לאחריהא היא, וזו ואין לריך לומר זו קאני: **אבל מעשרין את הדמאי.** ללא דמי לאחתן, לדוב ע"ה מעשרין הן[ב]: **ומערבין.** עירוב. ובגמרא פריך הא אתן לעיל עם משכה ערשתם אקאי לעיולי ספק: **וטומנין את החמין.** עוהן בקופה של מוכין להיות חוהם משהתו בהן, שבל שלאכל עירובו בין השמשות מטוהן ליה ליליא ואפילו בשר קנה עירוב ולגבי האי שעירב עליו בין השמשות מטוהן ליה יום ועדיין הוה לו שהות לקוות שביתה [עירובין עו.].

מפרכסות זו את זו. פילכוס. קלישא שיער [כתובות יז.]. **גל של עצמות.** שמת לשלם שמת נעשה גל של עלמות [סנהדרין ק.]. **עשרתם.** פירות שנאכלו למחר. **ערבתם.** עירובי תלילות [גיטין ו:]. **ואין מטבילין את הכלים.** שעמא דמפיתין מפני שנראה כמתקן כלי ואינו לריך לטבול ובוזר עלה מדברון [ביצה יח.]. **שניהם קנו עירוב.** משום דבין השמשות שפק הוא ופפק דדבריהם לקל ובידוב מדבריהם הוא לגבי האי שנאכל עירובו בין השמשות מטוהן ליה ליליא ואפילו כשר קנה עירוב ולגבי האי שעירב עליו בין השמשות מטוהן ליה יום ועדיין הוה לו שהות לקוות שביתה [עירובין עו.].

עבד איהו נמי הבי. מפר"ת כמו יעקב מבינו ותיקן מילתא: **כל היכא** דהוה קשי טהרה. כלאחתא נגלה בפרק השוה (לף פפ. ופס) לתניא אמר רבי יוסי בן שאול[ב] מעשה בשלש שהיו ממזיקין בה טומאה כו' אמר להו הבינו לי שהיכן הבינו ובאין במים ופרסו עליו מקום טומאה לא מקום טהרה נגוע: **לא** קשיא **כאן בעירובי תחומין בר.** נלאה לר"ת בפירוש הקוטעת בעירובי תחומין מתמרין משום לאית להו שמך מן המקלה וכן פר"ח וכן ים בירושלמי[ג] וכן משמע בפרק מי שהוליחוהו (עירובין לף מו: ופס) גבי הא דלקאמר הלכה כרבי המיקל בעירוב רב פפא אמר לימקוטרק סד"ש ה"מ עירובי תלילות אבל בעירובי תחומין אימא לא ומעיקרא היה מפרש ר"ת בעירובי תלילות תמירי טפי לתין מערבין שלא בפת בשמשת בפרק הדר (שם לף עפ.): **ובתלון** (שם לף פפ. ופס) אבל בעירובי תחומין מערבין בבל דבר מון ממיס[ד] ואין נלאה להא ר"ת ס"ל לתחומין לחוריית בפרק בבל מערבין (שם לה:) ואפ"ה אית ליה בהדי[ה] בעירובי תלילות בפת ובעירובי תחומין מערבין בבל דבר שלא בשמכון בפלוגיא ר"ת ס"ל לכתחלה[ו] ובטעמא דמקילי בתחומים שלא בעי פת משום [ז] לתין מערבין שלא בדבר מלוח:

נאבל עירובו משחשבה. שלא בווקא וה"ה שלא נאבל:

שניהם קנו עירוב. פירש בקונטרס דבפת לחייבי בעירובי תחומין וכן משמע לשון שלא וערב ואע"פ דספק מבשל אין מערבין עירובי תחומין ה"ת לכתחילה אבל בדיעבד בשר בר' יוסי לחמר [עירובין פ"ג לף לה.] ספק עירוב בשר וקשה לרשב"ם דר' יוסי לית ליה התם גבי נפל עליו גל או שרפו או תרומה וטומאה ספק עירוב [בשר[ח] שלא משום חזקה לחמיר התם בהדיא (לף ט.) ליכל לחמר רבי יוסי ספק עירוב בשר בר' אבל בספק בי הבא שהניחו אין השמשות או שלא נאבל אין השמשות מבשלין לא מכשר ומפר"ת דהבא מחייבי בעירובי תלילות ובן פר"ח וכן מוכח בסוף הדר (שם לף עו.) ולא לאבל אין השמשות נאבל עירובו משחשבה שניהם קנו עירוב מה נפשך אי בין השמשות יממא הוא בתרא ליקני קמא לא ליקני ואי בין השמשות לילא הוא קמא ליקני בתרא לא ליקני בין השמשות ספקא הוא[ט] ופספקא דרבנן לקולא: (ואמר[י]) **רבא** מפני מה אמרו[כ] **אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל משחשבה גזרה שמא ירתיח**[ל] **אמר ליה אביי אי הכי בין השמשות נמי ניגזר א"ל** שתם קדירות רותחות הן[מ] **ואמר רבא** מפני **שעירב עליו מבעוד יום.** לגבי האי שנאבל בין השמשות לספוך מעמך עד שנאבל בין השמשות: **שניהם קנו עירוב.** לגבי האי שמשות מטוהן ליה ליליא, ואפילו בשר קדש היום בעוד העירוב קייש וקנה עירוב, דהלכה בר' יוסי דלמר בעירובין (דף לה.) ספק עירוב בשר, ולגבי דהאי שהוחם עליו בין השמשות ומפקייש עד שמשכה מטוהן לגבי השמשות יממא, ועדיין לא קדש היום בשהוחם, ומ"מ שהיה שם בשר בשעת קניית עירוב: **בתרא ליקני.** זה שהוחם עליו בין השמשות: **קמא לא ליקני.** שהרי נאבל מבעוד יום: **ס"ג ספקא דרבנן היא.** לגומר הא מלילת דמספקא לן אי בין השמשות יממא או ליליא במילתא דרבנן לימרעי לן, בעירובי תחומין דרבנן, וכל שספקא דרבנן לקולא: **ס"ג אמר רבא מפני מה אמרו אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל.** כגון לשר ומוכין[מ]: **משחשבה.** כלאחתן בפרק בילה (לף מז:) אין טומנין לא בנפפ כו'[ע], גזירה שמא ימלא קדלתו שנלטנה בשילה לבטמינה וילתימנה ממילה מבעוד בשבת: **אי הכי בין השמשות נמי ניגזר.** להא שבות מעלייתא היא, להא ליכא גזירה לימור לחוריית, ותנא דמתניתין לית ליה לגזרו על הספות בי"ס לקתני אין מערבין את הולדי: **רותחות הן.** שסמוך לבי"ס הוא מעבירם מעל האור, ולילא למיתם לשמא נלטנה וילתימנה: **מפני**

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [עיין תוספות מגילה כא. ד"ה פילמלא], **ב)** נלכות נח. [ב"ב עה. סנהדרין ק.], **ג)** [עיין תוס' מועד ז. ד"ה ולמלא], **ד)** גיטין ו: ע"ש, **ה)** עירובין ה: [מה:] ביצה ג:, **ו)** [לקמן נג.], **ז)** עיין תוס' לקמן לט. ד"ה אלא, **ח)** ביצה דף כז., **ט)** [עי' תוספות מנחות כפ: ד"ה שהכהנים], **י)** ה"ד ופ"ז לתלמ' ועיין בספרי ר"פ תקה, **כ)** פ"ע דמציעות, **ל)** [ועיין פרש"י גיטין ו: ד"ה ורבנס], **מ)** לעיל ח: עירובין לד:, **נ)** לעיל כג., **ס)** סוף פרקין, **ע)** [ועי' תוספות גיטין ו: ד"ה ערבתם], **פ)** שם לף עפ ע"ב, **צ)** עירובין כו:, **ק)** [עירובין לט. פב.], **ר)** [וע"ע תוס' עירובין עו. ד"ה שניהם], **ש)** ועיין רמב"ם פ"ד ה"ב.

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה עם שבתה וגו' ולערב הס"ד ומש"כ מ"ה כאן בעירובי תחומין דעירובי תחומין מיקון מעלית הוא לתמכוה:

גליון הש"ס

גמ' **א"ל ההוא סבא.** עי' תוליו לף ו ע"ש תוס' ד"ה תמכוה: **שם מיהב בן יוחי.** עי' תוס' יבמות יומא לף עה ע"ש **ב)**: **מתני' ספק חשיכה.** עי' ר"ה לף ט ע"ש תוס' ד"ה ול"ע: **שם אבל מעשרין.** עי' תולין לף ז ע"ש תוס' ד"ה ותלמ'. ועיין לף לא ע"ש תוס' ד"ה כמתבאה: **גמ' סימן בגופיא.** מבואר במהרש"ל. וה"מ למתבאה עוד הסיא לקמן לף נ ע"ב:

ליקוטי רש"י

מפרכסות זו את זו. פילכוס. קלישא שיער [כתובות יז.]. **גל של עצמות.** שמת לשלם שמת נעשה גל של עלמות [סנהדרין ק.]. **עשרתם.** פירות שנאכלו למחר. **ערבתם.** עירובי תלילות [גיטין ו:]. **ואין מטבילין את הכלים.** שעמא דמפיתין מפני שנראה כמתקן כלי ותמיה לקמן מלאחה ובוזר עלה מדברון [ביצה יח.]. **שניהם קנו עירוב.** משום דבין השמשות שפק הוא ופפק דדבריהם לקל ובידוב מדבריהם הוא לגבי האי שנאכל עירובו בין השמשות מטוהן ליה ליליא ואפילו כשר קנה עירוב ולגבי האי שעירב עליו בין השמשות מטוהן ליה יום ועדיין הוה לו שהות לקוות שביתה [עירובין עו.].

הגהות וציונים

(ו) [עי' בעירוך ערך עבד נוסחאות שונות ונרס בן **עזאי**] (גליון): **(ז)** [בשאלתות סי' סג ובפרשה בהעלותך עוד סימן קכב פי' ואי לא מערבי כיון דלא שרי לטלטולי מאניה ליכא שלמא בביתי' ואי לא מדלקי שרגא ולא מעשרי ליכא שלמא בביתי' ואי לא מדלקי שרגא ולא מעשרי ליכא בין בהרא"ש שפירש באופן אחר ועי' עוד בר"ן] (גליון): **ג)** סימן להלכות שאמר בעל המאמר זה במסכת זו [רש"א] (גליון) התיבה הראשונה שבסימן "בגופיא" היינו הך דהכא ושאר התיבות מרמז לקמן בדף עג ע"ב, קו ע"א, קיג ע"א, קכד ע"ב, ועי' גליון הש"ס כאן ובמלא הרועים ובמהר"ץ חיות ובסדר הדורות ערך ר' אבא: **ד)** בכל הדפוסים הישנים הגירסא **אמר רבא** א"ר חייא בר אשי אמר רב, וזהו מה שאמר בסמוך ואמר רבא, והגהת השל"ה שבסמוך קאי הכא שמניה ר' אבא כלפנינו במקום "רבא" שבדפו"י (דק"ס): **ה)** עירובין עו ע"א [שם אי] **רבה** וברי"ה (צ"ל ובר"א - וברב אלפס) הגיה **רבא** וכן הביא בעל מ"מ ברמב"ם שם שזהו מימרא דרבא (גליון ש"ס וילנא): **ו)** [צ"ל ר' **אבא** וכ"כ השל"ה דף תז ע"א ד"ה סימנין] (גליון מהגרי"פ) דוק היטב בשל"ה שם ותמצא שענין הגהתו באופן אחר ובמקום "ואמר" רבא צ"ל **אמר** רבא וא"כ "ואמר רבא" הבא בסמוך אין להגיה (גליון ש"ס וילנא) אבל בדק"ס כתב שכוונתו להגיה לעיל א"ר אבא כלפנינו במקום "רבא" שבדפו"י עי' אות ד: **ז)** [צ"ל **אמר**] (גליון מהגרי"פ), ועי' באות הקודם: **ח)** לפנינו בספוקתא דרב כהנא פרשת בשלח: **ט)** עיין אור זרוע הל' ערב שבת סי' יא שהעתיק פירוש **האלו**, ובכי"ז בכת"י **פימיר** הלקתם: **י)** בכת"י לא שייך **פימיר** [וכ"ה בנמוקי יוסף]: **כ)** בכת"י וה"ה "נאבל": **ל)** נוסף ע"פ מהרש"א: **מ)** כוונתו למוכין יבשין (כמבואר בריש במה טומנין): **נ)** כאן הס"ד ומה"ד "גזירה" (מהרש"ל דפו"ר) ונקאי אגמרא "גזירה שמא ירתיח" (וכ"ה בנמוקי יוסף): **ס)** לפנינו שם איתא **אבא שאול אומר**: **ע)** לפנינו בתוס' ישנים שם ליתא מענין זה וצ"ע (ועי' תוספות יום הכפורים למהרי"ט בן חביב שם ד"ה תניא אידך):

עין משפט נר מצוה

קכב א מיי' פ"ה מהל' שבת הל' ג סמג עשין ע טוש"ע או"ח סי' רס סעיף ב:

קכג ב מיי' פ"ד מהל' שבת הל' ד ופ"ה מהל' ג ופכ"ג הלכה טו סמג עשה עט טוש"ע או"ח סי' רמו סעיף ג:

קכד ג טוש"ע או"ח סי' רס סעיף ב:

קכה ד מיי' פ"ל מהל' עירובין הלכה כה סמג עשין לדנטן ג טוש"ע או"ח סימן רסו סעיף ג ופי' שלג סעיף ג ופ' תמו סעיף ג:

קכו ה מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה יג טוש"ע או"ח סימן שלג סעיף ג:

קכז ו מיי' פ"ד מהל' שבת הלכה ג סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סי' רמז סעיף ג:

קכח ז טוש"ע או"ח סי' שיח סעיף ד:

רבינו חננאל

מתניתין ג' דברים צריך אדם לומר בתוך כדי. ואסיקנא צריך למימרינהו בניחותא כי היכי דנקבלו אינשי בריתה מינייה. **מנא** לן דצריך הדלקת נר בשבת. שנאמר וידעת כי שלום אהלך וגו'. ואין שלום אלא באור שנאי וירא אלהים את האור כי טוב. **ואוקימינן** הא דתנן הכא ערבתם עם חשכה הן עירובי תחומין והא דתני בסיפא בספק חשיכה ומערבין וטומנין את החמין עירובי חצרות. **אמר רבא** אמר (לשנים צאו ועירבו עלי) [אמרו לו שנים צא וערב עלינו] פי' עירובי חצרות (אחד) [לאחד] עירב עליו מבע"י (ואחד) [ולאחד] עירב עליו בין השמשות זה שעירב עליו מבע"י נאכל עירובו בין השמשות זה שעירב עליו בין השמשות שניהם קנו עירוב. מה נפשך וכו'. **ואסיקנא** בין השמשות ספק מן היום הוא ספק מן הלילה הוא ועירובי חצירות דרבנן וספק דבריהם להקל: **ירושלמי** הדא דתימר בעירובי חצרות אבל בעירובי תחומין דבר תורה הן: **וטומנין החמין.** אמר רבא מפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף ואפילו מבע"י גזרה שמא ירתיח[ו] בין השמשות

חשק שלמה על רבינו חננאל

ע) נלאה למהר כאן בדברי רבינו ור"ל ובכן המשנות לף גמרינן דבפרי"ם פתם קדרות רותחות הן [ב]:

תורה אור השלם

א) וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ וּפָקַדְתָּ נָוְךָ וְלֹא תֶחֱטָא: [איוב ה, כד]

רב נסים גאון

אמר רבא מפני מה אין טומנין אפילו בדבר משאינו מוסיף הבל משחשכה. (מה שחשכה) דבר המוסיף הוא הנזכר בבמה טומנין (לקמן מז) גפת וובל ומלח וסיד

ואזדו לטעמייהו. תימה היכי הוה רבי חסי לטעמיה מדרבה פליגי להכא קאמר ר' חסי עשה כיסוי לחציו כהנמה גרידא בלא שום מעשה וגבי נדבך אמר ר' חסי נמי להכי הייטו מעשה שהלירכין רבי ועוד קשה גבי נדבך קאמר דסגי בשפשוף ולקמן[1] גבי כיסוי כלים ס"ל ר' חסי ס"ל יומן והוא שיש בהם תורת כלי ויש לומר דכיסוי חציו כהנמה שדרכו לעשותו כל הזו בלא צורך תיקון ומעשה גמור כאמר כיסוי כלים ונדבך של חבן מסותת ומרוצע לבנין סגי להו בשפשוף שלין לריך עוד תיקון ומ"מ הוי ר' חסי לטעמיה דכי היכי דמיקל רבי חסי גבי נדבך ס"ל הכא והא דקאמר ר' חסי בפרק בתמ טומנין (לעיל דף כ.) מריות של דקל יפה מעפ"י שלא קשר התם רב חסי[2] גרסינן מי נמי לחויין הם ליפיה טפי מכאנים:

הכל מודים שאין עושין אהל[3] עראי בתחלה. פי' בקונ' דלא אמר אהל אלא למעלה בגג אבל בדפנות לא כדמוכח בעובדא דשמואל בכל גגות (עירובין דף נג.) דלתימר מקר כותל שנפרכה[4] רב אמר אין מטלטלין אלא בד' אמות ושמואל אמר זה מטלטל עד עיקר המחיצה וזה מטלטל עד עיקר המחיצה והא דרב לאו פירוש לתימר אלא מכללא דשמואל הוה ידע בההוא מקר נפל גודא דבי ביי אמר להו שמואל שקולו גלימא שלי ליה להדיריטו רב לאפיה כו' ושמואל למה ליה למיעבד הכי אלא משום עשיית אהל עיקר המחיצה כו' שמואל לגירסתא דעלמא הוא דעבד אלא מעתה לאהל דדפנות אבי ליעבד הכי[5] וכן שהיה מקפיד לאו משום עשיית אהל דאבי כדפריטית אלא הוא קפיד לאמלי דהוו מטלטלין גלימא ד' אמות בחלר וקאמר רע"ב שייך ליסור אהל לפילו בדפנות כדאיתא בעירובין (דף מה. ושם) גבי עשיית דופן סוכה לפריך התם והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הכל מודים שאין עושין אהל עראי בתחלה ומ"מ הא דרבי יוחנן הכל מודים שאין עושין אהל עראי בתחלה ומ"מ הא דרבי חנינא בן עקביא היא שהלך למקום א' ומצא חריות של דקל שגרדום לעצים כו': **פיסקא זמורה שהיא קשורה בטפיח כו'.** זמורה היא כגון אמיר והיא זמורה של כרם ארוכה כמו חבל וטפיח הוא כלי בדלל. ואמרה המשנ' אם זמורה זו היתה קשורה בזה הכלי ממלאין בה בשבת שעשאה מאתמול במקום חבל ועשה בה מעשה ואם לאו אסור לחשב עליו בשבת להיותו בחבל. **ואמרינן לימא מתניתין דלא כרשב"ג** דהא רשב"א בחריות שגדלן לעצים ונמלך עליהן לישיבה אין צריך לקשר. **ופירך רב ששת זמורה זו מחוברת באביה.** כלומר מחוברת בקרקע ואם לא קשרה מאתמול לא ביטלה ואינה דומה לחריות של דקל שהן גרודין. **ואקשינן** אי הכי היכי משתמש **במחובר** למטה מג'. מכלל כי מה שיהיה מדבר המחובר לקרקע קרוב מהארץ פחות מג' טפחים מותר להשתמש בו ואין איסור משום שבות [רק] מה שהוא גבוה מן הארץ ג' טפחים ומצא עיקר זה במשנה במס' עירובין בפרק המוצא תפילין (דף צט) אילן שהוא מיסך על הארץ אם אין נופו גבוה מן הארץ ג' טפחים לא ישב עליהן ודבר זה אין בו חלוקה אבל חלקו רבא ורב ששת בשרשי אילן הבאים מלמעלה מג' לתוך ג' ובפ' בכל מערבין (שם דף לג) תניא נתנו באילן בתוך ג' מותר לטלטל:

סליק פרק כל הכלים

רבינו חננאל

וזה שאמר רבי צאו ולמדום עשו להם לימודים. יש מי שאומר עיינו בהן כלומר לימוד בעינן בלא מעשה. וי"א לימודים כגון זה ששנינו במסכת משקין ר' יהודה אומר עושה לו לימודים בשביל שלא יחמירן והן כיסויי עצים ועליהם טיט (שורצים מעשים) [שהצריכן למעשה] וראיתיו הא דגרסינן בבבמה טומנין תני רבה בר רב הונא קמי דרב חריות של דקל שגרדום לעצים ונמלך עליהם לישיבה צריך לקשר רשב"ג אומר אין צריך לקשר ואמרינן מאן תנא דפליג עליה דרשב"ג ר' חנניה בן עקביא היא שהלך למקום א' ומצא חריות של דקל שגרדום לעצים כו': **פיסקא זמורה שהיא קשורה בטפיח כו'.** זמורה היא כגון אמיר והיא זמורה של כרם ארוכה כמו חבל וטפיח הוא כלי בדלל. ואמרה המשנ' אם זמורה זו היתה קשורה בזה הכלי ממלאין בה בשבת שעשאה מאתמול במקום חבל ועשה בה מעשה ואם לאו אסור לחשב עליו בשבת להיותו בחבל. **ואמרינן לימא מתניתין דלא כרשב"ג** דהא רשב"א בחריות שגדלן לעצים ונמלך עליהם לישיבה אין צריך לקשר. **ופירך רב ששת זמורה זו מחוברת באביה.** כלומר מחוברת בקרקע ואם לא קשרה מאתמול לא ביטלה ואינה דומה לחריות של דקל שהן גרודין. **ואקשינן** אי הכי היכי משתמש **במחובר** למטה מג'. מכלל כי מה שיהיה מדבר המחובר לקרקע קרוב מהארץ פחות מג' טפחים מותר להשתמש בו ואין איסור משום שבות [רק] מה שהוא גבוה מן הארץ ג' טפחים ומצא עיקר זה במשנה במס' עירובין בפרק המוצא תפילין (דף צט) אילן שהוא מיסך על הארץ אם אין נופו גבוה מן הארץ ג' טפחים לא ישב עליהן ודבר זה אין בו חלוקה אבל חלקו רבא ורב ששת בשרשי אילן הבאים מלמעלה מג' לתוך ג' ובפ' בכל מערבין (שם דף לג) תניא נתנו באילן בתוך ג' מותר לטלטל:

סליק פרק כל הכלים

רבינו חננאל

וזה שאמר רבי צאו ולמדום עשו להם לימודים. יש מי שאומר עיינו בהן כלומר לימוד בעינן בלא מעשה. וי"א לימודים כגון זה ששנינו במסכת משקין ר' יהודה אומר עושה לו לימודים בשביל שלא יחמירן והן כיסויי עצים ועליהם טיט (שורצים מעשים) [שהצריכן למעשה] וראיתיו הא דגרסינן בבבמה טומנין תני רבה בר רב הונא קמי דרב חריות של דקל שגרדום לעצים ונמלך עליהם לישיבה צריך לקשר רשב"ג אומר אין צריך לקשר ואמרינן מאן תנא דפליג עליה דרשב"ג ר' חנניה בן עקביא היא שהלך למקום א' ומצא חריות של דקל שגרדום לעצים כו': **פיסקא זמורה שהיא קשורה בטפיח כו'.** זמורה היא כגון אמיר והיא זמורה של כרם ארוכה כמו חבל וטפיח הוא כלי בדלל. ואמרה המשנ' אם זמורה זו היתה קשורה בזה הכלי ממלאין בה בשבת שעשאה מאתמול במקום חבל ועשה בה מעשה ואם לאו אסור לחשב עליו בשבת להיותו בחבל. **ואמרינן לימא מתניתין דלא כרשב"ג** דהא רשב"א בחריות שגדלן לעצים ונמלך עליהן לישיבה אין צריך לקשר. **ופירך רב ששת זמורה זו מחוברת באביה.** כלומר מחוברת בקרקע ואם לא קשרה מאתמול לא ביטלה ואינה דומה לחריות של דקל שהן גרודין. **ואקשינן** אי הכי היכי משתמש **במחובר** למטה מג'. מכלל כי מה שיהיה מדבר המחובר לקרקע קרוב מהארץ פחות מג' טפחים מותר להשתמש בו ואין איסור משום שבות [רק] מה שהוא גבוה מן הארץ ג' טפחים ומצא עיקר זה במשנה במס' עירובין בפרק המוצא תפילין (דף צט) אילן שהוא מיסך על הארץ אם אין נופו גבוה מן הארץ ג' טפחים לא ישב עליהן ודבר זה אין בו חלוקה אבל חלקו רבא ורב ששת בשרשי אילן הבאים מלמעלה מג' לתוך ג' ובפ' בכל מערבין (שם דף לג) תניא נתנו באילן בתוך ג' מותר לטלטל:

סליק פרק כל הכלים

רבינו חננאל

וזה שאמר רבי צאו ולמדום עשו להם לימודים. יש מי שאומר עיינו בהן כלומר לימוד בעינן בלא מעשה. וי"א לימודים כגון זה ששנינו במסכת משקין ר' יהודה אומר עושה לו לימודים בשביל שלא יחמירן והן כיסויי עצים ועליהם טיט (שורצים מעשים) [שהצריכן למעשה] וראיתיו הא דגרסינן בבבמה טומנין תני רבה בר רב הונא קמי דרב חריות של דקל שגרדום לעצים ונמלך עליהם לישיבה צריך לקשר רשב"ג אומר אין צריך לקשר ואמרינן מאן תנא דפליג עליה דרשב"ג ר' חנניה בן עקביא היא שהלך למקום א' ומצא חריות של דקל שגרדום לעצים כו':

זמורה שהיא קשורה בטפיח ממלאין בה בשבת[6] פקק החלון ר"א אומר בזמן שהוא קשור ותלוי פוקקין בו ואם לאו אין פוקקין בו וחכ"א בין כך ובין כך פוקקין בו: **גמ'** תנן התם אבן שעל פי החבית מטה על צידה והיא נופלת אמר רבה א"ר אמי א"ר יוחנן[7] לא שנו אלא בשוכח אבל במניח נעשה כבים לדבר האסור ורב יוסף א"ר אסי א"ר יוחנן לא שנו אלא בשוכח אבל במניח נעשה כיסוי להחבית. אמר רבה מותבינן אשמעתין האבן שבקירויה אם ממלאין בה ואינה נופלת ממלאין בה ולא היא התם כיון דהדקה שויא דופן אמר רב יוסף ומותבינן אשמעתין אם לאו אין ממלאין בה ולא היא התם כיון דלא הדקה בטולי בטלה במאי קמיפלגי מר סבר בעינן מעשה ומר סבר לא בעינן מעשה. ואזדו לטעמייהו דכי אתא רב דימי א"ר חנינא ואמרי לה א"ר זירא א"ר חנינא פעם אחת הלך רבי למקום אחד ומצא נדבך של אבנים ואמר להתלמידיו צאו וחשבו כדי שנשב עליהן למחר ולא הצריכן רבי למעשה ור' יוחנן אמר הצריכן רבי למעשה מאי אמר להו רבי אמי אמר צאו ולמדום אמר להו רבי אסי אמר צאו ושפשפום אמר להו איתמר ר' יוסי בן שאול אמר סואר של קורות הוה ור' יוחנן בן שאול אמר גשוש של ספינה הוה מ"ד גשוש כ"ש סואר ומ"ד סואר אבל גשוש קפיד עליה: זמורה שהיא קשורה כו': קשורה אין לא קשורה לא לימא מתניתין דלא כרשב"ג דתניא חריות של דקל שגדלן לעצים ונמלך עליהן לישיבה כלי, ור' חמי לטעמיה דאמר לעיל אין צריך לקשור רבן שמעון בן גמליאל אומר אין צריך לקשור אמר רב ששת אפי' תימא רשב"ג הכא במאי עסקינן במחוברת באביה אי הכי קא משתמש במחובר לקרקע למטה מג' רב אשי אמר אפי' תימא בתלושה גזירה שמא יקטום: פקק החלון כו': אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הכל מודים שאין עושין אהל עראי בתחלה ביו"ט וא"צ לומר בשבת לא נחלקו אלא להוסיף שר"א אומר אין מוסיפין ביו"ט וא"צ לומר בשבת וחכ"א מוסיפין בשבת וא"צ לומר ביו"ט: וחכ"א בין כך ובין כך פוקקין בו: מאי בין כך ובין כך אמר ר' אבא אמר רב כהנא בין

מזגג שרשוי לתלות בה טפיח ולמלמות ומיכאן ואילך שגדלן לעצים. שמתקן להיסק: צריך לקשור. מע"ס: באביה. בגפן: והא קא משתמש במחובר. ולפילו קשורה מבעוד יום ליתסר: למטה מג'. סמוך לקרקע, וכגון לשלוח מן המעין שתיו עמוק, ומותר להסתמש בלילן למטה מג', כלומרי כשרק בתחת בעירובין (דף פט:) היו שרשיו גבוהין מן הארץ ג' לא יפה עליהם: גזירה שמא יקטום. שמא למחר תהיה לו מרובה ויקטמנה מתוך שהיא רכה ומהה לקטום, ומתלת עושה כלי ומייב משום מכה בפטיש, אבל בחריות לישבה ליכא למיגזר הכי משתמשין בקרקע ואם לא קשרה מאתמול לא ביטלה ואינה דומה לחריות של דקל שהן גרודין. **ואקשינן** אי הכי היכי משתמש **במחובר**.

ופרקינן למטה משלשה. כדתנן היו שרשין גבוהין מן הארץ שלשה טפחים לא ישב עליהן. אם גבוהין ג' טפחים הוא דאסירו הא בפחות מותר לישב עליהן מיהא שמעינן דפחות מג' במחובר לקרקע כקרקע דמי ומותר להשתמש בו. **ויש** שאומרים כי הים הם קרובים בפחות משלש' ולא אתי למחתך. **רב אשי אמר** אפילו תימא בתלושה גזירה שמא יקטום: **מתני' פקק החלון.** כגון מסך העשוי לסתום החלון בין אם הוא מבבד בין מזוללתו **בזמן שקשור ותלוי פוקקין בו ואם לאו אין פוקקין בו. אמר** (רבא) **רבי בר בר חנה** א"ר יוחנן הכל מודין שאין עושין אהל עראי בתחלה ביו"ט ואין צ"ל בשבת. **לא נחלקו אלא להוסיף.** פי' שאם היה בו פקק פוקק במקצת החלון. ר' אליעזר אוסר למושכן כנגד כל החלון וחכמים מתירים (והלה) להוסיף. **כיצד** בו בסוף המוצא תפילין התנו דברי התנו לרב הונא דבזממא בעו טולא ובלילא בעו אוירא ואמר ליה רב כרוך בודיא עליהו ושייר בה טפח ולמחר פרסיה עליהן מוסיף על אהלי עראי הוא ושפיר דמי. **וחכ"א אין בין כך ובין כך פוקקין בו.** ומיבעיא לן מאי בין כך ובין כך אמר רבה בר כהנא

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה ו סמג לאוין סה עוש"ע או"ח סימן שח סעיף כב וסימן שט סעיף ד:

ט ב מיי' שם הל' כח סמג שם עוש"ע או"ח סימן שח סעיף כח:

י ג מיי' פכ"ג מהלכות שבת הלכה ו:

יא ה מיי' פכ"ג מהל' שבת הלכה כו סמג לאוין סה עוש"ע או"ח סימן שט סעיף ג:

מב ו מיי' שם עוש"ע שם סעיף ב:

רב נסים גאון

את שיש לו נתיצה ואת שאין לו נתיצה אין לו טומאה: **אי הכי קא משתמש במחובר למטה מג'.** מכלל כי מה שיהיה מדבר המחובר לקרקע קרוב מהארץ פחות מג' טפחים מותר להשתמש בו ואין איסור משום שבות [רק] מה שהוא גבוה מן הארץ ג' טפחים ומצא עיקר זה במשנה במס' עירובין בפרק המוצא תפילין (דף צט) אילן שהוא מיסך על הארץ אם אין נופו גבוה מן הארץ ג' טפחים לא ישב עליהן ודבר זה אין בו חלוקה אבל חלקו רבא ורב ששת בשרשי אילן הבאים מלמעלה מג' לתוך ג' ובפ' בכל מערבין (שם דף לג) תניא נתנו באילן בתוך ג' מותר לטלטל:

סליק פרק כל הכלים

רבינו חננאל

וזה שאמר רבי צאו ולמדום עשו להם לימודים. יש מי שאומר עיינו בהן כלומר לימוד בעינן בלא מעשה. וי"א לימודים כגון זה ששנינו במסכת משקין ר' יהודה אומר עושה לו לימודים בשביל שלא יחמירן והן כיסויי עצים ועליהם טיט (שורצים מעשים) [שהצריכן למעשה] וראיתיו הא דגרסינן בבבמה טומנין תני רבה בר רב הונא קמי דרב חריות של דקל שגרדום לעצים ונמלך עליהם לישיבה צריך לקשר רשב"ג אומר אין צריך לקשר ואמרינן מאן תנא דפליג עליה דרשב"ג ר' חנניה בן עקביא היא שהלך למקום א' ומצא חריות של דקל שגרדום לעצים כו':

פיסקא זמורה שהיא קשורה בטפיח כו'. זמורה היא כגון אמיר והיא זמורה של כרם ארוכה כמו חבל וטפיח הוא כלי בדלל. ואמרה המשנ' אם זמורה זו היתה קשורה בזה הכלי ממלאין בה בשבת שעשאה מאתמול במקום חבל ועשה בה מעשה ואם לאו אסור לחשב עליו בשבת להיותו בחבל. **ואמרינן לימא מתניתין דלא כרשב"ג** דהא רשב"א בחריות שגדלן לעצים ונמלך עליהן לישיבה אין צריך לקשר. **ופירך רב ששת זמורה זו מחוברת באביה.** כלומר מחוברת בקרקע ואם לא קשרה מאתמול לא ביטלה ואינה דומה לחריות של דקל שהן גרודין. **ואקשינן** אי הכי היכי משתמש **במחובר** למטה מג'. מכלל כי מה שיהיה מדבר המחובר לקרקע קרוב מהארץ פחות מג' טפחים מותר להשתמש בו ואין איסור משום שבות [רק] מה שהוא גבוה מן הארץ ג' טפחים ומצא עיקר זה במשנה במס' עירובין בפרק המוצא תפילין (דף צט) אילן שהוא מיסך על הארץ אם אין נופו גבוה מן הארץ ג' טפחים לא ישב עליהן ודבר זה אין בו חלוקה אבל חלקו רבא ורב ששת בשרשי אילן הבאים מלמעלה מג' לתוך ג' ובפ' בכל מערבין (שם דף לג) תניא נתנו באילן בתוך ג' מותר לטלטל:

סליק פרק כל הכלים

רבינו חננאל

וזה שאמר רבי צאו ולמדום עשו להם לימודים. יש מי שאומר עיינו בהן כלומר לימוד בעינן בלא מעשה. וי"א לימודים כגון זה ששנינו במסכת משקין ר' יהודה אומר עושה לו לימודים בשביל שלא יחמירן והן כיסויי עצים ועליהם טיט (שורצים מעשים) [שהצריכן למעשה] וראיתיו הא דגרסינן בבבמה טומנין תני רבה בר רב הונא קמי דרב חריות של דקל שגרדום לעצים ונמלך עליהם לישיבה צריך לקשר רשב"ג אומר אין צריך לקשר ואמרינן מאן תנא דפליג עליה דרשב"ג ר' חנניה בן עקביא היא שהלך למקום א' ומצא חריות של דקל שגרדום לעצים כו':

פיסקא זמורה שהיא קשורה בטפיח כו'. זמורה היא כגון אמיר והיא זמורה של כרם ארוכה כמו חבל וטפיח הוא כלי בדלל. ואמרה המשנ' אם זמורה זו היתה קשורה בזה הכלי ממלאין בה בשבת שעשאה מאתמול במקום חבל ועשה בה מעשה ואם לאו אסור לחשב עליו בשבת להיותו בחבל. **ואמרינן לימא מתניתין דלא כרשב"ג** דהא רשב"א בחריות שגדלן לעצים ונמלך עליהן לישיבה אין צריך לקשר. **ופירך רב ששת זמורה זו מחוברת באביה.** כלומר מחוברת בקרקע ואם לא קשרה מאתמול לא ביטלה ואינה דומה לחריות של דקל שהן גרודין. **ואקשינן** אי הכי היכי משתמש **במחובר** למטה מג'. מכלל כי מה שיהיה מדבר המחובר לקרקע קרוב מהארץ פחות מג' טפחים מותר להשתמש בו ואין איסור משום שבות [רק] מה שהוא גבוה מן הארץ ג' טפחים ומצא עיקר זה במשנה במס' עירובין בפרק המוצא תפילין (דף צט) אילן שהוא מיסך על הארץ אם אין נופו גבוה מן הארץ ג' טפחים לא ישב עליהן ודבר זה אין בו חלוקה אבל חלקו רבא ורב ששת בשרשי אילן הבאים מלמעלה מג' לתוך ג' ובפ' בכל מערבין (שם דף לג) תניא נתנו באילן בתוך ג' מותר לטלטל:

סליק פרק כל הכלים

מסורת הש"ס עם הוספות

ו) לקמן קלו: עירובין מד. סוכה מז: **2)** [לקמן קמב: ע"ש], **ג)** [לעיל קכ: לקמן קמב: ע"ש], **ד)** [קידושין נ: וש"ג], **ה)** לעיל ב. ולקמן קכו:, **ו)** לקמן קלו: עירובין מד. **ז)** [תוספתא סוכה פ"ג ה"ח], **ח)** לעיל ק:, **ט)** לקמן קנו., **י)** קכו ע"ב.

הגהות וציונים

ב) בדפו"י ובתוס' לקמן קכו ע"א ד"ה רבי יהודה ובראשונים ובכת"י אמר ר' **אבא בר כהנא** (ונשתבש בדפו"ר, דק"ס, ד"ה:) **ג)** ברש"י דפוס שנצינו, אחר דבור "ממלאין" יש עוד דבור **קשור. בתלון:** (וכ"ה ברש"י שבריך ונשמט בדפו"ר, דק"ס:) **ד)** בכת"י **האסור: ה)** בכת"י **לא** הדקה: **ו)** בכת"י **והוישבום: ז)** בי' רש"א (גליון) במהרש"א דלמנינו ליתא ונדצ"ל בי' **מהרש"ל** (דפו"ר) וכ"ה בי' מהר"ם וכ"ה בכת"י ובדפו"י הגי' לפי שאין הזמנה **אפי'ו במעשה חשוב** מועלת והמהרש"א מקיים בי' זו ע"ש, ועיין מג"א סי' שח ס"ק מא ובמחצה"ש שם: **ח)** בכת"י לידע **שיהא בעומק**, ובכת"י אחר לידע **כמה עומקו: ט)** בכת"י נוסף **בשרשי** הגפן: **י)** בי' רש"ל דמתני' **הוי למעלה בגג ולא** מן הצד (ומה"ד "להוסיף" והשאר נמחק, בגירסת מהרש"ל הוא ע"פ התוס' בעירובין מד ע"א ד"ה פקק) אבל הר"ן מקיים בי' רש"י דהכא (גליון) כ"כ המהר"ם בי"ש ועי' פני' סוכה טז ע"ב בתוד"ה פרסו: **יא)** בי' ל"ל **רב אבי** (מהרש"א) ופי' תי' התוס' דהתם "רב" אסי דהוא תלמיד חבר לרב ואינו "רבי" אסי דהכא: **יב)** בעירובין הגי"כ **כותל שבין שתי חצירות שנפל** רב אסי וכו' אלא מכללא **דרב ושמואל** הוו **יתבי** בההוא וכו' ואולי צ"ל כמש"כ בראש"ש כותל חצר: **יג)** תיבת "הכי" צ"ב: **יד)** בדפו"ר "דבעשיית" והגיה המהרש"ל כלפנינו ויותר נכון להגיה **בעשיית** (ב"ש):

ליקוטי רש"י

פקק החלון. כגון **מזגג** [לקמן קלו:]. **שהוא קשור ותלוי.** אם כל שעה. **פוקקין בו.** כיון דמתוקן ועומד לכך אין זה בגד הנוה ולא מוסיף. **ואם לאו אין פוקקין בו.** למוסיף הוא על **קתימת** אהל [סוכה כו:]. דלמר לעולם אמוסיף על קתימת הכלים ואף על פי שעראי הוא שהרי יכול ויפקמנו [עירובין מה.]. **מטה על צידה.** מטה מבעוד יום. **למטה מג'.** סמוך לקרקע, וכגון לשלוח מן המעין שתיו עמוק, ומותר להסתמש בלילן למטה מג', כלומרי כשרק בתחת בעירובין (דף פט:) היו שרשיו גבוהין מן הארץ ג' לא יפה עליהם: **גזירה שמא יקטום.** שמא למחר תהיה לו מרובה ויקטמנה מתוך שהיא רכה ומהה לקטום, ומתלת עושה כלי ומייב משום מכה בפטיש, אבל בחריות לישבה ליכא למיגזר הכי משתמשין בקרקע ואם לא קשרה מאתמול לא ביטלה ואינה דומה לחריות של דקל שהן גרודין. **אלא בשוכח.** שכחם הכלן עליה כלי שלא יראה ויטול. **אבל במניח.** בידים. **נעשה כבים.** נעשה כמי שכבה [קידושין נ:]. **דבר האסור.** לכלות [ביצה לא:]. **[המשך בדף הבא]**

מסורת הש"ס עם הוספות

ו) לקמן קלו: עירובין מד. סוכה מז: **2)** [לקמן קמב: ע"ש], **ג)** [לעיל קכ: לקמן קמב: ע"ש], **ד)** [קידושין נ: וש"ג], **ה)** לעיל ב. ולקמן קכו:, **ו)** לקמן קלו: עירובין מד. **ז)** [תוספתא סוכה פ"ג ה"ח], **ח)** לעיל ק:, **ט)** לקמן קנו., **י)** קכו ע"ב.

הגהות וציונים

ב) בדפו"י ובתוס' לקמן קכו ע"א ד"ה רבי יהודה ובראשונים ובכת"י אמר ר' **אבא בר כהנא** (ונשתבש בדפו"ר, דק"ס, ד"ה:) **ג)** ברש"י דפוס שנצינו, אחר דבור "ממלאין" יש עוד דבור **קשור. בתלון:** (וכ"ה ברש"י שבריך ונשמט בדפו"ר, דק"ס:) **ד)** בכת"י **האסור: ה)** בכת"י **לא** הדקה: **ו)** בכת"י **והוישבום: ז)** בי' רש"א (גליון) במהרש"א דלמנינו ליתא ונדצ"ל בי' **מהרש"ל** (דפו"ר) וכ"ה בי' מהר"ם וכ"ה בכת"י ובדפו"י הגי' לפי שאין הזמנה **אפי'ו במעשה חשוב** מועלת והמהרש"א מקיים בי' זו ע"ש, ועיין מג"א סי' שח ס"ק מא ובמחצה"ש שם: **ח)** בכת"י לידע **שיהא בעומק**, ובכת"י אחר לידע **כמה עומקו: ט)** בכת"י נוסף **בשרשי** הגפן: **י)** בי' רש"ל דמתני' **הוי למעלה בגג ולא** מן הצד (ומה"ד "להוסיף" והשאר נמחק, בגירסת מהרש"ל הוא ע"פ התוס' בעירובין מד ע"א ד"ה פקק) אבל הר"ן מקיים בי' רש"י דהכא (גליון) כ"כ המהר"ם בי"ש ועי' פני' סוכה טז ע"ב בתוד"ה פרסו: **יא)** בי' ל"ל **רב אבי** (מהרש"א) ופי' תי' התוס' דהתם "רב" אסי דהוא תלמיד חבר לרב ואינו "רבי" אסי דהכא: **יב)** בעירובין הגי"כ **כותל שבין שתי חצירות שנפל** רב אסי וכו' אלא מכללא **דרב ושמואל** הוו **יתבי** בההוא וכו' ואולי צ"ל כמש"כ בראש"ש כותל חצר: **יג)** תיבת "הכי" צ"ב: **יד)** בדפו"ר "דבעשיית" והגיה המהרש"ל כלפנינו ויותר נכון להגיה **בעשיית** (ב"ש):

ליקוטי רש"י

פקק החלון. כגון **מזגג** [לקמן קלו:]. **שהוא קשור ותלוי.** אם כל שעה. **פוקקין בו.** כיון דמתוקן ועומד לכך אין זה בגד הנוה ולא מוסיף. **ואם לאו אין פוקקין בו.** למוסיף הוא על **קתימת** אהל [סוכה כו:]. דלמר לעולם אמוסיף על קתימת הכלים ואף על פי שעראי הוא שהרי יכול ויפקמנו [עירובין מה.]. **מטה על צידה.** מטה מבעוד יום. **למטה מג'.** סמוך לקרקע, וכגון לשלוח מן המעין שתיו עמוק, ומותר להסתמש בלילן למטה מג', כלומרי כשרק בתחת בעירובין (דף פט:) היו שרשיו גבוהין מן הארץ ג' לא יפה עליהם: **גזירה שמא יקטום.** שמא למחר תהיה לו מרובה ויקטמנה מתוך שהיא רכה ומהה לקטום, ומתלת עושה כלי ומייב משום מכה בפטיש, אבל בחריות לישבה ליכא למיגזר הכי משתמשין בקרקע ואם לא קשרה מאתמול לא ביטלה ואינה דומה לחריות של דקל שהן גרודין. **ואקשינן** אי הכי היכי משתמש **במחובר** למטה מג'. מכלל כי מה שיהיה מדבר המחובר לקרקע קרוב מהארץ פחות מג' טפחים מותר להשתמש בו ואין איסור משום שבות [רק] מה שהוא גבוה מן הארץ ג' טפחים ומצא עיקר זה במשנה במס' עירובין בפרק המוצא תפילין (דף צט) אילן שהוא מיסך על הארץ אם אין נופו גבוה מן הארץ ג' טפחים לא ישב עליהן ודבר זה אין בו חלוקה אבל חלקו רבא ורב ששת בשרשי אילן הבאים מלמעלה מג' לתוך ג' ובפ' בכל מערבין (שם דף לג) תניא נתנו באילן בתוך ג' מותר לטלטל:

סליק פרק כל הכלים

מסורת הש"ס עם הוספות

א) עירובין דף קנ, ב) [תוספתא פרק טו ה"ג], **ג)** ביצה יא:, **ד)** קכג:, **ה)** עירובין פ"ח ה"ו.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ר' יהודה וכו' פותח ונועל בו מדקתני פותח ונועל בו ממש:

גליון הש"ס

גמ' שנועלין בו במקדש אבל לא במדינה. עיין פ"ל מ"ד דכלים:

הגהות וציונים

ב) [צ"ל מותר במקדש] (גליון): **ג)** כת"י ובראשונים בר שי"א כמו שהוא לקמן בע"ב: **ג)** המהרש"ל מוחק תיבת "כל": **ד)** אולי צ"ל פשיט ליה מר: **ה)** נראה דתיבת "ליה" מיותר (באה"מ וכבכת"י אמרי לך): **ו)** בכת"י ונוסף שבמפתן הבית: **ז)** בכת"י ואף במקדש אסור: **ח)** צ"ל והאמר (דפוס"ר): **ט)** עיין חת"ס דמשם אין מוכח וצ"ל כדמוכח בפ' כל גגות (שם צד.): **י)** ואע"ג (תוס' הרא"ש): **כ)** נדצ"ל דבטלי ליפקק (בארות המים): **ל)** נדצ"ל לפירוצה שבחצר (כ"ה בעירובין קא ע"א): **מ)** בדפוס וינציא הגי' ורב יהודה ופירש המהרש"ל עם רב יהודה ולפנינו הגיהו בפנים ורב יהודה וכ"ה בהגהות מוהר"ש דעטרא: **נ)** היינו ר' אבא בר כהנא ור' יוחנן:

עין משפט נר מצוה

מג א ב מיי' פכ"ג מהלכות שבת הלכה ל ופכ"ו שם הלכה י סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שיג סעיף ג:

מד ג מיי' פכ"ו שם הלכה ז:

רבינו חננאל

בין קשור בין שאינו קשור אותו פקק פורקין בו. והוא שמתוקן. כלומר שהתקינו לפקק בו היכי דמי תיקון זה כדאמרינן בסוף המוצא תפילין: **תי"ד** סיכי קמצים וחבילי עצים שהתקינן לפירצה שבחצר בזמן שקשורין ותלוין נועלין בשבת ואין צ"ל ביו"ט. א"ל ר' ירמיה ולימא מר בין תלוי בין שאינו תלוי והוא שקשור. כלומר כבר נעשה בו מעשה לשום כלי. דאמר רבה ב"ב חנה א"ר יוחנן במחלוקת כאן בפקק החלון כך חלוקין בנגר הנגרר בקשור ותלוי בלבד אבל לא לענין מקדש ומדינה ואניא בסוף עירובין איזהו נגר הנגרר שנועלין בו במקדש אבל לא במדינה. **שומטו ומניחו בקרן זוית.** דייקינן מינה מדקתני ושומטו ומניחו מכלל שאם הוא קשור שאם אינו יכול לשומטו ולהניחו בקרן זוית שפיר דמי. יוחנן סבר כי חכמים חלוקין על ר' אלישוד והא ר' אלישוד סבירא להו כר' יהודה דאסר בשאינו קשור ולא תלוי ולא בתלוי אבל אם הוא קשור אע"פ שאינו תלוי שרי. **וא"ל ר' אבא לר' ירמיה** אנא דאמרי והוא שמתוקן אע"פ שאינו לא קשור ולא תלוי כי האי מתניתא דתני בקנה שהתקינו בעה"ב להיות פותח ונועל בו. ואמר רשב"ג מתוקן אע"פ שאינו קשור ואמר משמיה דר' יוחנן הלכה כרשב"ג ואקשינן היכי אמר ר' יוחנן הלכה כרשב"ג ורשב"ג שרי אע"פ דליכא תורת כלי עליו ור' יוחנן

ליקוטי רש"י

[שייך לדף קכה:]

גשוש של ספינה. כני מדם ממסמסים בלוטפות את עומק המים ואין מניחין ליכך הספינה ללכת במקום עמוק שמא ממהר ליכך ומשכון לאדם במקום מוסכה [ליעל ק:]. **חריות.** עגפיס קטים כעין מסהוקרו שדלתות של נוללין ונפלו עלין שלהן קלי לתן חריות. **שגדרן.** כל (לקמן) [קלפ"ת] ממרים קלי גדילה. **צריך לקשור.** לקדם יחד מעעוד יום להוסיף שלשיפה עומדים ואם לח קדם יחד לסור לטלטלן למחר ללא חוי יחוד במחבה [שם נ.]. **קא משתמש במחובר.** דשימוש אינן שנות הוא לסתון (גילה ל:) אלו הן משום שנות לא עולין בחלון [עירובין לב.].

בין קשור בין שאינו קשור והוא שמתוקן. גרסה לר"ת ללמוד מתיקון של מעשה הלא במחבה בעלמא כדמוכח לקמן למחר כרשב"ג ס"ל דאמר מתוקן אע"פ שאינו קשור להיינו במחבה ואין צריך ר' יוחנן דוקא הוא דאמר בסמוך סבר לה כוותיה בחלו ופלוג עליה בחלו ופריך ולימא מר בין תלוי בין שאינו תלוי בין שאינו תלוי והוא שקשור. כלומר כבר נעשה בו מעשה לשום כלי. דאמר רבה ב"ב חנה א"ר יוחנן במחלוקת כאן בפקק החלון כך חלוקין בנגר הנגרר בקשור ותלוי בלבד אבל לא לענין מקדש ומדינה ואניא בסוף עירובין איזהו נגר הנגרר שנועלין בו במקדש אבל לא במדינה. **שומטו ומניחו בקרן זוית.** דייקינן מינה מדקתני ושומטו ומניחו מכלל שאם הוא קשור שאם אינו יכול לשומטו ולהניחו בקרן זוית שפיר דמי. יוחנן סבר כי חכמים חלוקין על ר' אלישוד והא ר' אלישוד סבירא להו כר' יהודה דאסר בשאינו קשור ולא תלוי ולא בתלוי אבל אם הוא קשור אע"פ שאינו תלוי שרי. **וא"ל ר' אבא לר' ירמיה** אנא דאמרי והוא שמתוקן אע"פ שאינו לא קשור ולא תלוי כי האי מתניתא דתני בקנה שהתקינו בעה"ב להיות פותח ונועל בו. ואמר רשב"ג מתוקן אע"פ שאינו קשור ואמר משמיה דר' יוחנן הלכה כרשב"ג ואקשינן היכי אמר ר' יוחנן הלכה כרשב"ג ורשב"ג שרי אע"פ דליכא תורת כלי עליו ור' יוחנן

אבין קשור בין שאינו קשור והוא שמתוקן א"ל ר' ירמיה ולימא מר בין תלוי ובין שאינו תלוי והוא שקשור דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן במחלוקת כאן כך מחלוקת בנגר הנגרר [ב] דתנן נגר הנגרר נועלין בו במקדש אבל לא במדינה והמונה כאן וכאן אסור ר' יהודה אומר המונה [ג] במקדש והנגרר במדינה ותניא איזהו נגר הנגרר [ד] שנועלין בו במקדש אבל לא במדינה כל שקשור ותלוי וראשו מגיע לארץ ר' יהודה אומר [ה] זה אף במדינה מותר אלא איזהו שבמדינה אסור כל שאינו לא קשור ולא תלוי ושומטו ומניחו בקרן זוית ואמר רבי יהושע בר אבא משמיה דעולא מאן תנא נגר הנגרר ר"א היא א"ל אנא דאמרי כי האי תנא דתניא [ו] קנה שהתקינו בעה"ב להיות פותח ונועל בו בזמן שקשור ותלוי בפתח פותח ונועל בו אין קשור ותלוי אין פותח ונועל בו רשב"ג אומר מתוקן אע"פ שאינו קשור. אמר רב יהודה בר שילת [ז] אמר רב אסי א"ר יוחנן [ח] הלכה כרשב"ג ומי אמר רבי יוחנן הכי והתנן כל [ט] כסויי הכלים שיש

בין קשור בין שאינו קשור והוא שמתוקן. מוכן מתמעל לכך: **א"ל** רבי ירמיה. למאי פשיט ליה מר [י] לקולא: **לימא** מר. דלא פליגי רבנן אלא במלויה, דרבי אליעזר בעי קשור ותלוי ופליגי קשור אם רשאי נגרר לאדן דמיא ליה רבי אליעזר כשומטו מן הקרקע וכונה בו לכתחלה, ורבנן דאמרי ליה [כ] אין תלוי אין נגרר פוקקין בו ובלבד שיהא קשור: **דאמר רבה בר בר חנה.** בתלויה הוא דפליגי ולא בקשירה, דמדמי לה לפלוגתא דנגר הנגרר ואתם למדכי הכל קשור בעינן: **נגר.** יתד שמוקעין בתוך שמפתן [כ] ונועלין בו את הדלת: **הנגרר.** כדמפרש שקשור בדלת אלא שרשאין נגרר לאדן: **נועלין בו במקדש.** לכיון דקשור בו מיחד ועומד הוא לכך וכבר נגמר בין זה מבעוד יום, ואין בו אלא גזירת שמא מדבריהם ואין שמא במקדש [כ]: **והמונה.** שמינו קשור כלל, אלא כשהוא שומטו מן הסור ממינו ע"ג קרקע, הלכך כשמוקעו בשבת הוא ושיטורא לתוריית הוא אף במקדש [ל]: **המונה מותר במקדש.** לכיון דמתוקן מתמעל לכאי לאו בתוך הוא: **שקשור ותלוי.** לאו העיין, אלא לאו דאשמעינן מגיע לארץ: **מאן תנא נגר הנגרר.** לקמן דבעי מתי: **ר"א היא.** לקמן גבי פקק החלון מדתני בעיון, מכלל דר' יהודה כרבנן, אלמא רבנן קשירה בעו: **כי האי תנא.** לפאי קשירה לא בעי, כרבן שמעון בן גמליאל דאמר מתוקן בהמנה בעלמא ואע"פ שאינו קשור: **אמר רב יהודה** אמר רב. ולא גרסינן: **שהתקינו.** שהזמינו: **אמר רב יהודה** גרסינן. ואמר: **שהתקינו** בעה"ב להיות פותח ונועל בו למיירי שום טלטול ואפ"ה מדרבנן ובקשה לר"ת מנלן דאפליגו רבי אליעזר ורבנן בתוספת אהל ערלי היין דאפליגו בטלטול דילמא אחד הוא דאפליגו ותירץ ר"ת בספר היכר דמ"כ הוא ליה למנקט פלוגתייהו במילתא דלא שייכא ביה תוספת אהל כי היכא דנגר הנגרר ומדנקט פלוגתא בפקק החלון דשייך ביה תוספת אהל ס"מ דאפליגי בהאי דדווקא בהאי פליגי ולא בטלטול דהא בהאי דנגר לא שייך אלא איסור טלטול אפ"ה אפליגו בהאי דשייך ביה תוספת אהל ולילא לימיר לן למימר דמ"ק דנגר סבירא ליה לרבנן סבר ר"ש דנגר סבר לה כרבי אליעזר בפקק [כ] ורבנן סברו אפילו בפקק החלון כ"ש דנגר לא שייך ביה איסור אהל אלא איסור טלטול ולא מידי אחרינא ומשום הכי אפליגו בהאי דשייך ביה תוספת אהל ולא בהאי דלא שייך ביה אלא איסור טלטול ומידי אחרינא לא שייך ביה ומשום הכי אפליגו בנגר הנגרר דשייך ביה תוספת אהל ולא בפקק החלון דלא שייך ביה אלא איסור טלטול

קכו: כל הכלים פרק שבעה עשר שבת

וכי תימא הכא נמי דאיכא תורת כלי עליו. פי׳ נקוטטרס שיטת רבותיו לעשות סוס משמים מאחר ואין נרפה לר״ת כי לאחר יש לנו להקריב שלמיד מאחר יהא לאחרי למיד כיון שרחוי ועשה נרפה לר״ת דס״ל לתיכא תורת כלי עליו אפילו ועשה בו מעשה והכינו לכך שמאחר שלכך תיקנו והכינו לכך יש תורת כלי עליו אפילו אינו רחוי לבוד מאחר כמו מריות של דקל שאינן רחוין לשום משמים אלא לייפיה קא על פי כן (ד) יכול להכינם ולטלטלם בשבת ואגנים נמי אמרינן לעיל(ב) לאו ומיפספו ועוד מי תורת כלי עליהם(ג) ממש נריכא למימר דכלי מיטל לגורך גופו והא דאמרי׳ בעירובין (ז׳ קג.) גבי הגגרר עשה לו בית יד מהו מ״ל נוטעת קאמרת פירות ושרי לאו משום דמי לא הוי תורת כלי עליו אפילו עשה בו מעשה והכינו לכך שמאחר שלכך תיקנו והכינו לכך יש תורת כלי עליו אפילו אינו רחוי לבוד מאחר כמו מריות של דקל שאינן רחוין לשום משמים אלא לייפיה קא על פי כן (ד) יכול להכינם ולטלטלם בשבת ואגנים נמי אמרינן לעיל(ב) לאו ומיפספו ועוד מי תורת כלי עליהם(ג) ממש נריכא למימר דכלי מיטל לגורך גופו והא דאמרי׳ בעירובין (ז׳ קג.) גבי הגגרר עשה לו בית יד מהו מ״ל נוטעת קאמרת פירות ושרי לאו משום דמי לא הוי תורת כלי עליו אפילו עשה בו מעשה והכינו לכך שמאחר שלכך תיקנו והכינו לכך יש תורת כלי עליו אפילו אינו רחוי לבוד מאחר כמו מריות של דקל שאינן רחוין לשום משמים אלא לייפיה קא על פי כן (ד) יכול להכינם ולטלטלם בשבת ואגנים נמי אמרינן לעיל(ב) לאו ומיפספו ועוד מי תורת כלי עליהם(ג) ממש נריכא למימר דכלי מיטל לגורך גופו והא דאמרי׳ בעירובין (ז׳ קג.) גבי הגגרר עשה לו בית יד מהו מ״ל נוטעת קאמרת פירות ושרי לאו משום דמי לא הוי

בור שבין שתי חצירות. הפרודות זו מזו ומפסיק ביניהן כעין מבוי קטן ואין דיורין פתוחין לו, והבור בתוכו הפסק מופלגת מכותל זה מרבעה כו' [3], לפי לפו הכי דמופלג (ה) הוי תשמישו בתחת והוי כמו שהבור מציעה בתוך זה ומפיק בתוך זה שרשות שניהן שוללת בה, ותנן במתני' [4] בור שבין שתי חצירות אין ממלאין הימנה בשבת אלא מחוך של זה עד שיערבו או עד שיעשו מחיצה מליה בבור, כך הסיב ר"י [5]: **זה מוציא זיז כל שהוא.** מכאן עד לבור וממלא דרך מלוע, וכן זה, דכיון דמופלגת ד' לית שלטני ביה למסור זה על זה, ומשום שיהא רשות לשניהן במבוי נמי ליכא, שאין דיוריהן פתוחין לתוכו [6] ללמד ובגד ברגל ואין משמשתן בכך ללא דרך חוץ, ובדין הוא דזיז נמי לית ליציע, אלא משום היכר בעלמא אלא שמשתמשו ברשות שלחת בה שניהם אלא עירוב משום הכי מתקני הכא פורתא, ולכוותה לתמר במסכת שבת בפרק הזורק (דף ק:), ספיהם, רב הונא אמר מוליא הימנה זיז כל שהוא וממלא, ומוקמינן לה התם לאינו אלא היכר בעלמא דלא ליתי לטלטולי מכרמלית לחברתה לרה"י, ויש לגבי מילוי ס"ל דלאו כרמלית היא אלא קרקעיתא, אבל חוץ לחברתה לאו מקום פטור הוא, דמיא כמאן דליתנהו דמו: **אפילו קניא.** אלא מיבעי ליה לתי, שרי: **הא דרב יהודה.** דבעי תיקון כל שהוא: **דשמואל היא.** משמואל דציר גמר לה לעיל תיקון קלא: **דאי דרב.** דהוה נמי רבית, מיניה לא גמר לה, דהא אמר אין לחם אוסר על תבילו בתשמיש מופלג כזה שבעיך לזרוק לבי בחוץ ד' טפחים, ואפילו קניא לא בעיך: **ודשמואל מהיכא.** מאיזו מימרא דשמואל סלקא דעתיה לתבי למשמע דרב יהודה מדשמואל גמר לה, [דקא] סלקא דעתך התם דכי אמעה מבי להא דרב יהודה מילתא בתבי נפשיה אמעה ממר רב יהודה בור שבין שתי חצירות מופלגת מרבעה מכלן ומכלן זה מוליא קנה כל שהוא וממלא וכו', ולא שמעה מבי להא דרב דשמואל, לפי עלה להא דשמואל דזיז כל שהוא שמעה מבי להא דרב יהודה מאי מיבעי לן דשמואל מהיכא, הא הכא למשמעין שמואל בהדיא דבעי תיקון: **צריך סולם קבוע.** ואי לא בעי רה"ר לסקרי עליה דרך חוץ, שאין גג זה רחוי לסמיכת סג"ב זורקין עליו שום דבר, לסתם רה"ר מיכא תפופי סמוך לכתלים ומתרחקים על כרחן: **דילמא בדרב פפא.** שסמיכת גמור הוא להן בכותלת ומולדת: **אלא מהא ב"ו.** לבבי שמעה לדרב יהודה ממילתיה דשמואל, והכי קאמר מבי הא דבעי רב יהודה קנה משמואל גמר לה דבעי תיקון, ואתא לאשמעינן דשמואל דזיה לאו זיז דוקא אמר, דכיון דלא בעי זיז ד' להא זיז כל שהוא אמר ליף רב יהודה מיניה דה"ר לקניא: **ודרב מהיכא.** שאין לאין לחם אוסר על תבילו דרך חוץ: **אלא בסמוכה.** שאין עליונה משוכה מכנגד התחתונה כמשך ד' טפחים, ואע"ג דגבוהה ממנה עשרה, רב לטעמיה דאמר לזה בשלשול ולזה בזריקה שאין מסורין דשאין משמשין בהן אלא בזה אחר זה, אבל בסמוכות שמשתמשין בהן כאחת אין מסורין זה לזה, ואע"ג דשמואל דאמר בשלשול ובזריקה אין מסורין זה לזה, ואפילו הכי בסמוכות מודה, דכיון דלא בעי זיז ד' להא זיז כל שהוא אמר ליף רב יהודה מיניה דה"ר לקניא: **ודרב מהיכא.** שאין לאין לחם אוסר על תבילו דרך חוץ: **אלא בסמוכה.** שאין עליונה משוכה מכנגד התחתונה כמשך ד' טפחים, ואע"ג דגבוהה ממנה עשרה, רב לטעמיה דאמר לזה בשלשול ולזה בזריקה שאין מסורין זה לזה, ואפילו הכי בסמוכות מודה, דכיון דלא בעי זיז ד' להא זיז כל שהוא שמעינן

לימא שמוא֗ ל֗יה ל֗יה דרב דימי. פירוש רש״י נרמזה עיקר דקמי לההיא דבור שניין ד׳ תירוצות דקסבר שמואל מדם מוסר על תבירו דרך מויר מע״פ שהוא מסמיס גרוע ומשני התם לרווות דלווייתא וליכא למימר שמא ממנו כך יפא לטלטל מרה״י לרה״ר לתוסיפתא דלווייתא מידע ידע מבל הכא לפי לאו למיסרי מהדדי שמא ממנו כך יטלטל ממבר לחבר וה״ת פירש בע״ח ואין נרמזה פירושו:

ומי אמר רב הבי. פי׳ לתין מדם מוסר על תביתו דרך מויר והא תמתר שני בתים בו׳ וקס״ד בטעמא דמוסר לזרוק משום דסגי בחוור רה״ר למעלה מעשרה וקאמר דמוסר עליו מוירן של שני רה״ר אף על פי שאין להם כאן תשמיש וכן פי׳ בקונטרס ומדשמועמל משמועמל לא מלי למיפרך לתין תשמיש לחוור בבא תשיב כההיא לטעיל מבל לרב פרינ מבל שבן ורש״י פירש לפי שמועמל מדשמועמל משום דברשויות לחוורייתא מוכה:

לאו מי אוקימנא בו׳. בשבת פרק הזורק (דף נו.) מוקי לה הכי משום פירבא אמריתי וק״ק להתם נמי קאמר ולאו מי אוקימנא:

בית התבן בו׳ הרי זה עירוב. ואפילו אין שם תבן לעניין שתת עירוב לא בעי אלא לחזי לדירה אבל הא דקאמר בפ׳ הדר (לעיל ד׳ עב:) לניש התבן מוסר היינו לוקת כשים שם תבן כמו שלר׳ יהודה אינו מוסר אלא לוקת מקום לירה והיינו לוקת בשדר שם בשבת לעניין מקום פיתה או מקום ליה והא דקתני הכא הדר שם מוסר עליו לווקת אחין לעבל בית הבד ניש התבן לשם יש שם תבן לשם יהודה אינו אוסר עליו בית התבן ובית הבקר ובית העלים ובית האוצרות הרי זה עירוב והדר שם אוסר רבי יהודה אומר אם יש שם תפיסת יד של בעל הבית אינו אוסר: **גמ׳** אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת כל מקום שאמרו (פ) הדר שם אינו אוסר בר אונתן את עירובו אינו עירוב חוץ מבית שער דיחיד וכל מקום שאמרו חכמים אין מניחין בו עירוב מניחין בו שיתוף חוץ מאויר מבוי מאי קמ״ל תנינא הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב עירוב הוא דלא הוי הא שיתוף הוי בית שער דיחיד ואויר דמבוי איצטריכא ליה דלא תנא נמי הכי הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת בחצר ובמבוי ה״ז עירוב והתנן אין זה עירוב אימא ה״ז שיתוף שיתוף במבוי לא מינטר אימא בחצר שבמבוי. אמר רב יהודה אמר שמואל׳ בבי חבורה שהיו מסובין וקדש עליהן היום פת שעל השלחן סומכין עליה משום עירוב ואמרי לה משום שיתוף אמר רבה ולא פליגי כאן במסובין בחצר אמר ליה אביי לרבה תניא דמסייע לך עירובי חצירות בחצר ושיתופי מבואות במבוי והויגן בה עירובי חצירות בחצר והתנן הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב אימא עירובי חצירות בבית שבחצר שבמבוי: רבי יהודה אומר אם יש שם תפיסת יד וכו׳: היכי דמי תפיסת יד כגון חצירו של (ג) בוניים֗ בן בוניים֗ אתא לקמיה דרבי אמר להו פנו מקום לבן מאה מנה אתא אינש אחרינא אמר להו פנו

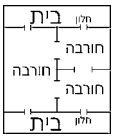

שבמלר: אינו אוסר. על בעל תלר ואין לריך ליתן לת הפת, ללמו בילה היא: והדר שם. אם השמיל בעל הבית בית התבן שלו לתחר לדור שם, אוסר עליו בתלר הוחל ופחות לתלר: אם יש שם תפיסת יד של בעל הבית. שים לבעל הבית מקום בדירתו של זה שיוכל שם בלי להניעו: אינו אוסר עליו. לבל רשותא דתלר בילה הוא[ט], דמעדב להו לבתי בילה בחלו בל בני הבתים דרין בתן, הלבך אי לא תזי לדירה לא מלי שרי, אבל שיתוף לא מסום בילה הוא להא לא בתים שייבי בית אלא תלירות, הלבך לאו בילה בעינן אלא מקום המשתמר בגון תלר, אבל תור דמבוי לאו משתמר הוא: תניא נמי הבי. לתיתין בו שיתוף: מסובין בבית. מסום עירוב: מי מיטנר ל״ג, בטעמא לאו מסום טנירותא הוא: בבית שבחצר. לאפוקי בית שבתלר אתרת: בחצר שבמבוי. לאפוקי תלר שאינה פתוחה לו: בוניים֗ בן בוניים. עשיר הוה ומשלית בתים שבתלרו לאתרים והיו לו בליס הרבה: פנו מקום לבן מאה מנה. בלומר מקום תסוב: **פנו**

שהחיצונה מפסקת בין הבית ולאמצעי בל שלשתן מותרות דהא אינו יכול להשתמש באמלעית אלא על ידי זריקה וארן אדם אוסר על ידי חבירו דרך אויר״, וכעי״ז ברש״י בת״י מובא בדק״ס אות ל: ומה״ד בן בוניים (מהרש״ל), בפירושים אחרים נמצא זה בפירש״י **בן בוניים. תלמידו של רבי.** [ומאר״ז נראה שהוא פירוש הרשב״ם]: **אתא לקמיה. לבית המדרש: אמר. רבי לתלמידיו: פנו מקום לבן מאתים. סבור היה רבי שזה עשיר יותר מבן בוניים: אביו של זה. בוניים: יש לו אלף. בלומר עשיר יותר:**

אמר לו. רבי לר׳ ישמעא֗: בשאתה מגיע אצל אבי֗ו. לבוניים אמור לו בו׳ (מהרש״ל): **לן** דאין תשמיש אויר דהבא חשיב, בצ״ל (מהרש״ל [השלם]):

חשק שלמה על רבינו חננאל ט) ר״ל שלא יסמרו עליו בני ר״ס. ג) [נראה דהכני מירומלמי שלו בשם ר׳ יעלר קלי מהבני ר״י ממנה ושיך להלן אמר הילימר היכי דמי תפיסת יד].

עין משפט נר מצוה

יח א ב מיי׳ פט״ו מהלכות שבת הלכה ח סמג לאוין סה טור ש״ע א״ח סי׳ שנ סעיף ח:

יט ג מיי׳ פ״ח מהלכות עירובין הלכה יה סמג לאוין לו טוש״ע א״ח סי׳ שפו סעיף ג:

כ ד מיי׳ פ״ל שם הלכה ח סמג שם טוש״ע שם סי׳ שע סעיף ה:

כא ה מיי׳ פ״ל שם הלכה יו ז סמג שם טוש״ע שם סי׳ שפו סעיף ה:

כב ו מיי׳ שם הלכה יט טוש״ע שם סי׳ שפו סעיף יא:

רבינו חננאל

[ההתחלה בעמוד א׳]

פי׳ כחצובה מתלת להדך כשורה עומדת על הסדר אחת עם אחת. ומקשינן **ומי אמר רב הבי** והאתמר ב׳ בתים בב׳ צידי רה״ר רבה בר רב הונא אמר רב אסור לזרוק מזה לזה ושמואל אמר מותר. ומפרקינן ולאו אוקימנא דחד מדלי וחד מיתתי ודימנין דמיגנדר ואתי לאתויי. **א״ל רבינא לרבא נימא שמואל** דאמר גג הסמוך לרה״ר צריך סולם קבוע ט) להחזירו בשלטול מרשות הרבים ליח היה הא דכי אתא רב דימי א״ר יוחנן מקום שאין בו אלא ד׳ על ד׳ מותר לבני רה״ר ולבני רה״י לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו. אמר ליה ברשויות של תורה הבי נמי דאית ליה כי קאמרי הכא ברשות דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר מן התורה אמרינן ומי אמר רב אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר והא איהו דאמר בב׳ גגין בב׳ צידי רה״ר אסור לזרוק מזה לזה ודחינן ולאו מי אוקימנא בגגין חד מדלי וחד מיתתי כו׳: **[מתני׳] הנותן** עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב והדר שם אינו אוסר. אמרי משמיה דרב כל מקום שאמרו חכמים הדר שם אינו אוסר על בני חצר [הנותן עירובו שם אינו עירוב] חוץ מבית שער שלו יחיד ובית שער דקתני במתני׳ בית שער דרבים: **ירושלמי** הדא את אמרת בבית שער של יחיד אבל בבית שער של רבים הרי זה עירוב והדר שם הרי זה אוסר עליו. ג) דבי ר׳ ינאי אמרי אפילו יתד לתלות בו מנעלי ואפי׳ טבלא או עשותת רב [אמר] ובלבד דבר הניטל בשבת כו׳. **[וכל מקום שאמרו אין מניחין בו עירוב וכו׳]** בגון אכסדרה ומרפסת וכיוצא בהן עירוב אין מניחין בהן אבל מניחין בהן שיתופי מבוי חוץ מן אויר (למבוי) [המבוי] שאפי׳ שיתופי מבוי לא. תניא נמי הכי כו׳. **אמר רב יהודה אמר רב בני חבורה שהיו מסובין** וקדש היום עליהם פת שעל השלחן סומכין עליו משום עירוב. והני מילי במסובין בבית שבחצר ושיתופי מבוי בחצר שבמבוי. **ר׳ יהודה אמר אם יש שם תפיסת יד של בעה״ב** אינו אוסר עליו פי׳ אם יש בית בחצר שדר בן אדם אחד ויש שם באותו הבית לבעל החצר כלים או סחורה מונחין באותו הבית ומשתמש בה זכה כיון שיש שם מקצת רשות לבעל החצר הדר שם אינו אוסר עליו. **היכי דמי תפיסת יד** א״ר חנינא כגון חצרות של

מסורת הש״ס עם הוספות

ט) [לעיל עד.], **י)** שבת מ: לעיל ט. עז. ולקמן פז. קפ:, **יא)** [לעיל עז. ופ״ק], **יב)** שבת לו:, **יג)** [סוכה נ:], **יד)** [ע״ז תוס׳ לעיל עה: ד״ה וכני יומנן], **טו)** לעיל ענ: [ע״ם], **טז)** סוכה נ:, **יז)** לעיל מט ע״א.

הגהות הב״ח

(ט) גמ׳ כל מקום שאמרו חכמים הלר: **(י)** שם מניהו של בן בוניים בן בוניים בתים וכו׳:

גליון הש״ס

גמ׳ שיתופי מבואות בחצר שבמבוי. עיין לעיל דף פה ע״ב תד״ה ומיהו לפו. ועוד לעיל דף עח ע״ב תד״ה בשבת:

ליקוטי רש״י

אחוי ל֗ה. כלומר לי [ע״פ כתובות עז:]. **בחצובה.** כשלשה רגלי קנקן של אחד כנגד תוך של שני [ב״מ כה:]. **מקום שאין בו ד׳ על ד׳.** עומד בין רשות הרבים לרשות היחיד הואיל ולית מקום שפוח לנח רשות מתפיס ופפיס הוא ונטיל לתכת ולהכת והייגו מקום פטור. **לכתף עליו.** משמות. **ובלבד שלא יחליפו.** ללא ליטרו דקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד ומפי למרבי הוקלה בשבת [לעיל ט.]. דלמנן בית שיש לתוכו מיוחד ליכת דבעינן עקירה מרשות זו והנחה לרשות זו והכי עקירה מהכ״י פטור והנחה לכ״ע פטור [לעיל עז.].

[המשך בסוף המסכת]

הגהות וציונים

ט) [צ״ל אלעזר] (גליון): **ג)** ר״א גגין (עי׳ מהרש״א ודק״ס, ולפנינו ע״פ המהרש״ל): **ג)** בסדר המשנה בירושלמי ובריש״ך הגי׳ עלוי: (גליון): **ד)** בדפו״י נוסף בירושלמי דרב. ובר״ח ״אמרי משמיה דרב״. ועי׳ רא״ש פ״ץ סי׳ כב ובקרבן נתנאל שם: **ה)** יש להוסיף שם (רש״ש): **ו)** בדפוס שאלוניקי ״אמר רב״, וכ״ה בראשונים ובכת״, וכ״ה לעיל עג ע״ב ומקשה שם מדרב אדרב: **ז)** [גירסת הערוך ע׳ סבן בן גנגם] (גליון): **ח)** ס״א כי (גליון). וזה דלא כגירסת מהרש״ל וב״ח הגורסים ״כגון חצירו של בן בוניים. בן בוניים אתא״ כו׳ (ומחוקים ״בוניים״ ברש״י ותתחיל הדבור ״בן בוניים״), אלא כעין גירסת כי״מ ״כגון חצרו של בוניים בן בוניים. כדאתא לקמיה״ כו׳ (ולס״א א״צ למחוק ״בוניים״ ברש״י): **ט)** צ״ל ושני הבתים סמוכים לה (דפו״ר): **י)** מכאן עד סה״ד ליתא בדפו״ר ובכת״, ונוסף מדפוס ויניציאה ואילך. ובאו״ז איתא במקום זה ״אבל אם היו כסדרן סבור היה רבי שזה עשיר יותר מבן בוניים: אביו של זה. בוניים: יש לו אלף. בלומר עשיר יותר:

פנו מקום לבן מאתים מנה. כלומר מקום מספיק יותר בין גדולים לפי כבוד עמהן: **אביו של זה.** בוניים: **בכלים הללו.** בנגדים הללו, שאין נראה בהן עשיר כל כך: **אימתי ישב עולם.** שגומלין (ו) ומזמין מזונות לעניים, וסח יעלקוהו[ז]: **מן.** לשון מזונות[ח]: **כגון יתד של מחרישה.** קבילי"ר[ט], **דבר הניטל בשבת.** לינו תפיסת יד: **דבר** שאינו ניטל בשבת אפילו באותה העיר אינו אוסר שכבר הסיע מלבו: **גמ'** [י] אמר רב הלכה כר"ש ודוקא בתו אבל בנו לא דאמרי אינשי נבה בך כלבא עול נבח בך גוריית[יא] פוק: **מתני'** [יב] בור שבין שתי חצירות אין ממלאין ממנו בשבת אלא אם כן עשו לו מחיצה גבוה עשרה טפחים[יג] בין מלמטה בין מתוך אוגנו רבן שמעון בן גמליאל אומר[יד] בית שמאי אומרים מלמטה ובית הלל אומרים מלמעלה א"ר יהודה לא תהא מחיצה גדולה מן הבותל שביניהם: **גמ'** אמר רב הונא למטה למטה ממש למעלה למעלה ממש וזה וזה בבור ורב יהודה אמר [יג]למטה למטה מן המים למעלה למעלה מן המים א"ל רבה בר רב חנן לאביי הא דאמר רב יהודה למטה למטה מן המים מאי שנא למטה ממש דלא דעריבי מיא למטה מן המים נמי הא עריבי מיא א"ל לא שמיע לך הא דאמר רב יהודה אמר רב ומטו בה משום רבי חייא [יד]צריך שיראו ראשן של קנים למעלה מן המים טפח ותו הא דאמר רב יהודה למעלה למעלה מן המים מאי שנא למעלה ממש דלא דעריבי מיא למעלה מן המים נמי הא עריבי מיא אמר ליה לא שמיע לך הא דתני יעקב קרחינאה [טו]צריך שישקע ראשי קנים במים טפח ואלא הא [טז]דאמר רב יהודה קורה ארבעה מהרת בחורבה [יז]ורב נחמן אמר רבה בר אבוה

פנו מקום לבן מאתים מנה אמר לפניו רבי ישמעאל[א] ברבי יוסי רבי אביו של זה יש לו אלף ספינות בים וכנגדן אלף עיירות ביבשה אמר לו לכשתגיע אצל[ב] אביו אמור לו אל תשגרהו בכלים הללו לפני [ג]רבי מכבד עשירים ר' עקיבא מכבד עשירים בדדרש רבא[ד] בר מרי [ה] ישב עולם לפני אלהים חסד ואמת מן ינצרוהו אימתי ישב עולם לפני אלהים בזמן שחסד ואמת מן ינצרוהו. רבה בר בר חנה אמר כגון יתד של[ו] מחרישה אמר רב נחמן תנא דבי שמואל [ז]דבר הניטל בשבת אוסר דבר שאינו ניטל בשבת אינו אוסר תניא נמי הכי יש לו טבל יש לו עששית וכל דבר שאינו ניטל בשבת אינו אוסר: **מתני'** [ח] המניח ביתו והלך לשבות בעיר אחרת אחד נכרי ואחד ישראל[ב] הרי זה אוסר דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר אינו אוסר רבי יוסי אומר נכרי אוסר ישראל [ב] אינו אוסר שאין דרך ישראל לבא בשבת רבי שמעון אומר אפילו הניח ביתו והלך לשבות אצל[ב] בתו באותה העיר אינו אוסר שכבר הסיע מלבו: **גמ'** [ג] אמר רב הלכה כר"ש ודוקא בתו אבל בנו לא דאמרי אינשי נבה בך כלבא עול נבח בך גוריית[יא] פוק: **מתני'** [יב] בור שבין שתי חצירות אין ממלאין ממנו בשבת אלא אם כן עשו לו מחיצה גבוה עשרה טפחים[יג] בין מלמטה בין מתוך אוגנו רבן שמעון בן גמליאל אומר[יד] בית שמאי אומרים מלמטה ובית הלל אומרים מלמעלה א"ר יהודה לא תהא מחיצה גדולה מן הבותל שביניהם: **גמ'** אמר רב הונא למטה למטה ממש למעלה למעלה ממש וזה וזה בבור ורב יהודה אמר [יג]למטה למטה מן המים למעלה למעלה מן המים א"ל רבה בר רב חנן לאביי הא דאמר רב יהודה למטה למטה מן המים מאי שנא למטה ממש דלא דעריבי מיא למטה מן המים נמי הא עריבי מיא א"ל לא שמיע לך הא דאמר רב יהודה אמר רב ומטו בה משום רבי חייא [יד]צריך שיראו ראשן של קנים למעלה מן המים טפח ותו הא דאמר רב יהודה למעלה למעלה מן המים מאי שנא למעלה ממש דלא דעריבי מיא למעלה מן המים נמי הא עריבי מיא אמר ליה לא שמיע לך הא דתני יעקב קרחינאה [טו]צריך שישקע ראשי קנים במים טפח ואלא הא [טז]דאמר רב יהודה קורה ארבעה מהרת בחורבה [יז]ורב נחמן אמר רבה בר אבוה

דעריבי מיא. פי' ומין היכר הפרסה ביניהם אבל אם יש היכר תע"פ שהמים בחיה מגד זה נלך אל זה לא קפיד דאי הוה קפיד לא היה מועיל לפילו מחיצה של בהמה לכתחלה כמו שהוליחו (לעיל דף מח.): **צריך שיראו ראשי קנים למעלה מן המים טפח.** ומין נראה כפירוש הקונטרס דע"ם נעשו מחיצה מפסקת עד שהמים מגיע שהמים ו' טפחים מעוקם הרבה ועריבי מיא מתמת הממיעה סגי בהכי ג"ם כיון שיש היכר מחיצת עשרה מעוקם למעלה וג"ם נעשו היכר מחיצת עשרה למעלה מן המים ועפסת מן המים ועפסת מעוקם הרבה ועריבי מיא מתמת הממיעה סגי בהכי ג"ם כיון שיש היכר מחיצת עשרה מעוקם למעלה מן המים וג"ם נעשו היכר מחיצת עשרה מעוקם למעלה מן המים ועפסת מן המים ועפסת מעוקם הרבה ועריבי מיא מתמת הממיעה סגי בהכי ג"ם כיון שיש היכר מחיצת עשרה מעוקם למעלה

מתני' אין חוששין שמא גירדה חולדה בו'. לין מוסמין כסנדק זויח זו וכח לבדוק זו שמא בחוך שבא לבדוק זו גירדה מולדה ממך למקום הבדוק, ולריכה לחזור ולבדוק: **שאם כן.** שבמת לחוש לכך, הרי גס מחלר לחלר יש לומר כך מי בדקתי קודס לחבירי[ס] ולחמר בדיקתי הביחה מולדה ממך מחלר חבירי לחלרי, ואין לדבר סוף, ולמו חלר ממך שמא גלח כל בתי החלר קרוי חלר: **גמ'** **הא חיינו.** שהבידחו לכחן מיבירו שמא עדיין הוח כחן ולריך לבדוק, ואחלי נימח מחלחיה: **מי לא תנן.** בחסכת חלחות מדורות העובדי כוכבים טומחין חפי קבוצין נפלים בבחיחס, והעכו"ס טחחין בחיחתן חף בחלל לרבנן[ט], ולר"ש בן יוחי חמי דחמר קברי העובדי כוכבים חיכס חיכס טחחין בחגב ומבח חולה הוח לגלח לימעטו גלח טחחת בחלל לגלח מקרו בחס[י]: **ובמה ישהה.** העכו"ס בחמדור ויבח הממדור לריך בדיקה לבבינת העכו"ס וילבה יבבחל לדור בו: **מ' יום.** כדי יליבת הולד[כ]: **ואע"פ שאין עמו אשה.** לפי שבחסד הוח על הזעות: **וכל** מקום שחזיר וחולדה יבולין להלוך אין לריבין בדיקה. שחס הוסלך חס חטטוחו וחלבוחו: **הא.** לחלחות בבבדת מיילי, לבבך ולחי לבלוה בלח מבחיילת: **האי מאי.** בלומר מחי קושיח, ר"י חומר דמבייר בבידת אימא בפק ופפק הוא, לבי היבח דבבימח חבח מידי, דבחס חבבת בעלמא הוח לימור הוה לימור לח הוה, בלבך היבח דבבימח חולדה חלינן לקולא וחמרי' חס חבבת לומר הוה לימור חבלחיה, ופפק בבילה יבול להוליחו מידי בפק הבלבה, חבל בבה גבי חמך דבבימח לח בבילת בחזון דגרבה גמי נימח בבלחיה ולחי הוה: **מי יימר דאבלתיה.** הוי בפק בידור, ולחי חמך היה בחן, ואין בפק היחר מוליח חת הבית הזה מידי ולחי לידור: **מגורה.** גורן: **בני יומן.** לידיבין הן בהיוס שהיו בחמרתו: **והא הבא.** לבידן בממורחין הן והרי הן בבית, לבל מגורה בבית היח: **ודאי טבילי.** להא בגמרה מלחבתן ולבו פני הבית, ואל חס טבל עליהן משעה שרחה פני הבית, בפק עידבן חבר זה בפק לח עידבן, ואחי בפק זה ומוליח פירות הללו מידי ולחי טבל, משום לרוב חבריס מעבדן הס מיד קודס שיידחס מחחת ידו: **התם ודאי וודאי הוא.** כי היבי דבפיטת לן בטבילי מעיקרא הבי נמי בפיטת לן בעבדינהו, ואין גמוס והילוך אחר הרוב בבבר בלא חזקה ולחית על בל הבחבדים: **ואי בעית אימא בפק ופפק הוא.** כי היבי דמבפקת לן מי לא עבדינהו הבי נמי אידא לבפוקי מי אל עלייהו חס טבל מעוחס לי לא ומעיבדא לימור לי טבול, ואע"פ שהן ממורחין וכחוך הבית לימור עבד להו בדר' חוחעית שהבניסה לבית בחוך שלה ואחר בך דם וממרח[ם], ואוחב הטבל חלה בראיית פני הבית בבבא חליעה בהשוכר (דף פח:), וזה בלחיית פני הבית לא בגמרה מלחבתן לחול עליו חס טבל וכשגמר מלחבתן בבר בחוך הבית הוח, ואין אלו פני הבית בלא בשבוכם דרך פחחים, לחחניח [ס] חסידים הרחשונים היו מבניסים פירוחיהן דרך טרבסמון בדי לחייבן במעבר עבשיו מבניסין דרך בגוח דרך חלירות וברבפיפות בבית בדי לפוטרן, הלבך בא חייל עלייהו חס טבל ומוחר היוכ הזה לאוכלן אבילת בבבא. ועוד[א] חיימה נהי בלא חייל עלייהו טיבלא בחבילת ערלי אבילת בבבא מיבה ובחיחסרה אבילת בבבא קודס בביעות גורן וגמר מלחבה מדרבנן הוח, וגבי אימור בדרבנן בממבין לחזוק חבר שעשרן: **בדי שתהא בהמתו אוכלת.** ולפילו בבבא, בבל זמן שחין בס גורנו של טבל עליו אינו חוסר בחבילת ערלי, וכל חבילת בהמה בא גזרו עלה משום אבילת בבבא בחנן במסבת פחה (פ"ה מ"ו) מחבל לבהמה ולחיה ועטופות ופטור מן המעשרות עד שיימרח, אבל למחבל חדם נהי בלא טביל מדחורייחא מיהו לפילו בודם אחרו לאוכל בבבא בגוללו: **מציק.** לוחין חלמח, ויבראל הוה ובא חושבין שמא גירדה חולדה. ואם בחמר והא מריבא שמעי דבמחי עובדי בוכבים חפי' אין מזיר ומולדה מבויין בם משום בחניח בחוספחא[ם] לחין מבולות העובדי בוכבים בחולה לחרן:

בבשר [א] **משיירא.** חומר ר"ח להיינו בולח בבר נפלים דלריך להם בפרק [בני] דב"ק (דף יט: ושם) חבית חזיר שחבל בבר בבילה על ידי הדחק: **ואם** **תמצא** לומר הוה אימור אבלתיה. ול"ת והא בולות העובדי בוכבים בשות חיחיד טחח ופפיקי בפיקות ברשות חיחיד טחח וי"ל דלח בחי בחי בך בפיקא לבחר בפיקי דחמר חיח בן בפל ודחי בפיקא[ם] ח"ג חימר חבלחיה דבפק הרגיל עדיף מבחר בפיקות דבפק הרגיל הוח וקרוב לודחי ותדע דבפילו מידי ודחי בעי למימר סיועיה זה הבפק: **כדי** **שתהא בהמה אוכלת.** דמ"מ הוי ודחי בבל מדרבנן לענין מבילת בבע אחר' הבניסה בחוך שלה בדחמר בדי שתהא בהמה אוכלת מחבת בבבא בחנן בהבא בחזקת בית בפר בחזקת בית בפר (דף יג.) בבנים בבית שבולין לעשות מהן עיסה אוכל מהן ערלי ופטור וקחמי בפק ומוציא מידי ודחי לרבנן ומשיב להו בחזקה מחוקים גבי חמך חמלי לח חחי בפק ומוציא מידי ודחי בדיקה דרבנן דמדחורייחא בדיטול בעלמא בבי ואומר ר"י דחמרי' חייבי בשלח ביטלו להוי ודחי דחורי' ועוד חומר ר"י דהא דבחמר הרי הן בחזקת מחוקים היינו בהבך דלח חזו לבהמה והא דבריך בחחות בפרק רבי ישמעאל (דף סז: ושם) חחמי דבחמר מירוח הוכרי אינו פוטר חשום בעלי בישן פירות עשירים שמוכרין חחותן לנכרי בוסס מירות ומוזרין וקונין מהן מחרי מירות חרומה נמי לפשר בעיד בדבי חושעיח וכו' משמע לבגמרי פטור ר"פ עביד להו בדבי חושעיח ובמיילי דמחבל בהמה מה שועילו חבמיס בחחבנן: **כדי** **שתהא בהמה אוכלת.** משמע דבטבל שלמה פני הבית לפילו בהמה נמי לא חבלה ותימה לר"י מחי שנח משמר הנמה דשרי בלא מניטו טבל שהוח חשוב בהבמה ויש לומר דשרשין בבמה מדליקין (שבח בו. ושם) גבי אין מדליקין בטבל טמא משום בבניס חת חשמרת חרומות בשני הבמוב מבבר חחת טהורה ותחת טמחה מה טהורה אין לך בה בלא משמח הרמה ואילך אף טמחה בן והיינו הבלבה והבר גמר טהורה מטמחה מה טמחה למיסר בהבלבה קודס הרמה אף טהורה וכן להמיל לבהמה וכל הנחה של כילוי ומבבח נמי לישנו לאין יבראל

מחבל לבהמתו בבשיני תרומה ורמ"י לא פי' בן בשבח[ם]:

בשפחתו של מציק **ובא** בהן והציק **לידע אם** ובר **אם** נקבה. מבבאן אין לחוביח בשפחה מטמחה בלידה בשמע מבל גבירתה היה מיהו בח"כ[ב] בחמרינן בהבדא בבר אל בני יבראל אין לי בלא בני יבראל מנין לבדות גיורת ושפחה משוחררת ואין משוחררת ת"ל בשפחתו והא לפריך בפ' הערל (יבמות עה: ושם) מי מלינ בחמרת חרומה בחיב הבא והחניא בבר אל בני יבראל גיורת ושפחה משוחררת מנין ת"ל בשפחתו הא לנקט בחם משוחררת לאו למעוטי אחי משוחררת בלא בני בילר בבריימא משום בלא בריך בלא ממשוחררת בשמיק ואי ס"ד לחרומה משוחררת נמוח מיבל חרומה ניחוה ואחין משוחררת אבלה שפיר אם היה אל בהן[ב] ואומר ר"י בבהן שוטה היה לפילו אם נחמר אל גבירתה היה ובהן זה בלוב היה לו היה לו לימעמ לחמרינן בחורת בהבים[ס] לחין בהן מטמח לנפלים דדומיא דבפיו ואחו בעינן בני בליחת ועוד בבהן לו היה לעורך המח:

ספק

כל

מתני' [א]אין חוששין שמא גירדה חולדה מבית לבית וממקום למקום דא"ב מחצר לחצר ומעיר לעיר אין לדבר סוף: **גמ'** טעמא דלא חזינא דשקל הא חזינא דשקל חיישינן ובעי בדיקה ואמאי נימא אבלתיה מי לא תנן [ב]מדורי העכו"ם טמאים וכמה [ג]ישהה במדור ויהא המדור צריך בדיקה ארבעים יום ואע"פ שאין לו אשה [ד]וכל מקום שחולדה וחזיר יכולין להלוך א"צ בדיקה א"ר זירא לא קשיא הא בבשר והא בלחם בבשר לא משיירא בלחם משיירא אמר רבא האי מאי בשלמא התם אימור הוה אימור לא הוה ואם תמצא לומר הוה אימור אבלתיה אבל הכא דודאי דחזינא דשקל מי יימר דאבלתיה הוי ספק וודאי [ג]ואין ספק מוציא מידי ודאי. ואין ספק מוציא מידי ודאי והא [ד]תניא חבר שמת והניח מגורה מליאה פירות ואפילו הן בני יומן הרי הן בחזקת מתוקנין והא הכא דודאי טבילי הני פירי וספק מעושרין וספק לא מעושרין וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי התם ודאי וודאי הוא דודאי מעשרי בדר' חנינא חוזאה [ה]דא"ר חנינא חוזאה חזקה על חבר שאין מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן ואי בעית אימא ספק וספק הוא דילמא מעיקר' אימור דלא טבילי בר' אושעיא [ו]דא"ר אושעיא [ז]המערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר. ואין ספק מוציא מידי ודאי והתניא אמר ר' יהודה [ח] מעשה בשפחתו של מציק אחד ברימון שהטילה נפל לבור ובא

כבשר [א]להיינו בולח בבר נפלים [בני] דב"ק (דף יט: ושם) חבית חזיר שחבל בבר בבילה על ידי הדחק: **ואם** **תמצא** לומר הוה אימור אבלתיה. ול"ת והא בולות העובדי בוכבים בשות חיחיד טחח ופפיקי בפיקות ברשות חיחיד טחח וי"ל דלח בחי בחי בך בפיקא לבחר בפיקי דחמר חיח בן בפל ודחי בפיקא[ם] ח"ג חימר חבלחיה דבפק הרגיל עדיף מבחר בפיקות דבפק הרגיל הוח וקרוב לודחי ותדע דבפילו מידי ודחי בעי למימר סיועיה זה הבפק: **כדי** **שתהא בהמה אוכלת.** דמ"מ הוי ודחי בבל מדרבנן לענין מבילת בבע אחר' הבניסה בחוך שלה בדחמר בדי שתהא בהמה אוכלת מחבת בבבא בחנן בהבא בחזקת בית בפר בחזקת בית בפר (דף יג.) בבנים בבית שבולין לעשות מהן עיסה אוכל מהן ערלי ופטור וקחמי בפק ומוציא מידי ודחי לרבנן ומשיב להו בחזקה מחוקים גבי חמך חמלי לח חחי בפק ומוציא מידי ודחי בדיקה דרבנן דמדחורייחא בדיטול בעלמא בבי ואומר ר"י דחמרי' חייבי בשלח ביטלו להוי ודחי דחורי' ועוד חומר ר"י דהא דבחמר הרי הן בחזקת מחוקים היינו בהבך דלח חזו לבהמה והא דבריך בחחות בפרק רבי ישמעאל (דף סז: ושם) חחמי דבחמר מירוח הוכרי אינו פוטר חשום בעלי בישן פירות עשירים שמוכרין חחותן לנכרי בוסס מירות ומוזרין וקונין מהן מחרי מירות חרומה נמי לפשר בעיד בדבי חושעיח וכו' משמע לבגמרי פטור ר"פ עביד להו בדבי חושעיח ובמיילי דמחבל בהמה מה שועילו חבמיס בחחבנן: **כדי** **שתהא בהמה אוכלת.** משמע דבטבל שלמה פני הבית לפילו בהמה נמי לא חבלה ותימה לר"י מחי שנח משמר הנמה דשרי בלא מניטו טבל שהוח חשוב בהבמה ויש לומר דשרשין בבמה מדליקין (שבח בו. ושם) גבי אין מדליקין בטבל טמא משום בבניס חת חשמרת חרומות בשני הבמוב מבבר חחת טהורה ותחת טמחה מה טהורה אין לך בה בלא משמח הרמה ואילך אף טמחה בן והיינו הבלבה והבר גמר טהורה מטמחה מה טמחה למיסר בהבלבה קודס הרמה אף טהורה וכן להמיל לבהמה וכל הנחה של כילוי ומבבח נמי לישנו לאין יבראל

מחבל לבהמתו בבשיני תרומה ורמ"י לא פי' בן בשבח[ם]:

בשפחתו של מציק **ובא** בהן והציק **לידע אם** ובר **אם** נקבה. מבבאן אין לחוביח בשפחה מטמחה בלידה בשמע מבל גבירתה היה מיהו בח"כ[ב] בחמרינן בהבדא בבר אל בני יבראל אין לי בלא בני יבראל מנין לבדות גיורת ושפחה משוחררת ואין משוחררת ת"ל בשפחתו והא לפריך בפ' הערל (יבמות עה: ושם) מי מלינ בחמרת חרומה בחיב הבא והחניא בבר אל בני יבראל גיורת ושפחה משוחררת מנין ת"ל בשפחתו הא לנקט בחם משוחררת לאו למעוטי אחי משוחררת בלא בני בילר בבריימא משום בלא בריך בלא ממשוחררת בשמיק ואי ס"ד לחרומה משוחררת נמוח מיבל חרומה ניחוה ואחין משוחררת אבלה שפיר אם היה אל בהן[ב] ואומר ר"י בבהן שוטה היה לפילו אם נחמר אל גבירתה היה ובהן זה בלוב היה לו היה לו לימעמ לחמרינן בחורת בהבים[ס] לחין בהן מטמח לנפלים דדומיא דבפיו ואחו בעינן בני בליחת ועוד בבהן לו היה לעורך המח:

ספק

עין משפט נר מצוה

ס **א** מי' פ"ג מהלבות ממן ומלה הלבה ז סמג עשין לט טוש"ע יו"ד סי' תלד סעיף ה:

סא **ב** מי' פי"ל מהל' טומחת מת הלבה ז:

סב **ג** שם הלבה ח:

סג **ד** שם הלבה ט:

סד **ה** מי' פ"ג מהלבות מעשר הלבה ו סמג עשין קלח טוש"ע י"ד סי' שלח סעיף פד:

רבינו חננאל

אין חרושין שמא גירדה חולדה

מבית לבית. חששא הוא דלא חיישי' הא אי חזינן לחולדה דשקלא נהמא קמן צריך לבדוק עד דמשכח לה אמאי נימא אבלתיה כדתנן בסוף אהלות בענין מדורות העובדי כוכבים טמאים וכו' כ"מ שחולדה וחזיר יכולין להלך אין צריך בדיקה דאמרי' כל (שרץ) שהיה שם הללו אבלוהו. **ופריך** ר' **זירא** מתני' דאהלות בבשר (שרץ) דלא משיירא לפיכך לא חיישי' מתני' דהכא בלחם משום דמשיירי. **רבא** אומר התם באהלות ספק וספק הוא אמרינן שמא שרץ היה שם [שמא לא היה] ואם היה שמא אבלוהו הכא ודאי היה שם פת ומשמא אבלוהו לא שרינן ליה דאין ספק דוחה הודאי. **ומתמהי** ולא והתניא חבר שמת והניח מגורה מלאה פירות וכו' **ותדחי' התם** נמי **ודאי הוא שעשרן** דחזקה הוא על החבר שאין דבר יוצא מתחת ידו שאינו מתוקן. ירושל' ובלבד שמת ביישוב הדעת. **אי נמי דלמא** [לא] **טבילי** וכר' אושעיא עביד דאמר מערים אדם על התבואה ואינו עושה אותה גורן אלא מכניסה במוץ שלה שתהא בהמתו אוכלת המוץ ופטור מן המעשר לפיכך אומר בחזקת מתוקן אבל אלו נתברר דודאי טבילי לא אמרינן בחזקת מתוקנין: **ולא והתניא מעש' בשפחתו של מציק אחד ברימון.** פי' שם מקום שהטילה נפל לבור

הגהות וציונים

ס צ"ל זרה **ומירה** (רש"ש): **ב** **ואי** (רש"ש):

מסורת הש"ס עם הוספות

ס) תוספות פרק יש מנחה ו, **ב)** [שם מנחה ח], **ג)** [יבמות יט: לח ע"ש ע"ב עבודה זרה מג: מוליו י:] ועיין תוס' חולין שם ד"ה טבל וע"ז מא: ד"ה ואין, **ד)** לעיל ד: עבודה זרה מג: נדה טו:, **ה)** [עירובין לב.], **ו)** ברכות לח. מנחות סז: שם עבודה זרה טו:, **ז)** שם עבודה זרה דף מב. [תוספתא פרק טו], **ח)** ירושלמי סוף הל' ב, **ט)** [יבמות דף סח.], **י)** יבמות סא. כרבינא, **כ)** נדה דף ל:, **ל)** [ברכות לה:], **מ)** פרק יש להלות ה"ו, **נ)** לקמן י:, **ס)** [ועי"ע תוספות לקמן לד. ד"ה ממחין], **ע)** ריש פ' תודריב, **פ)** [ועי"ע בתוספות יבמות עד: ד"ה ושפחה מנין], **צ)** ריש פ' אמור ה"ו.

ליקוטי רש"י

חבר. הנמען על המעשרות. **הרי הן בחזקת מתוקנין.** דודאי לא יצא מתחת ידו [לעיל ד:]. **מתחת ידו.** להוחיל ופיכי לידיס הוא עליה לידיס רמי ומיס ללפני עור [עירובין לב.]. **ואי** **בעית אימא ספק ופפק הוא.** לכי היבא דמפקת לן מי מעברי מי לא ס"ל מפקת לן דלמא מולדה חלינן לקולא ואמרי' אס ממלא לומר הוה לימור חבלחיה, ופפק בילה יבול להוליחו מידי פפק הבלבה, חבל בבה גבי חמך דבבימח לח בבילת בחזון דגרבה גמי נימח בבלחיה ולחי הוה: **מי יימר דאבלתיה.** הוי בפק בידור, ולחי חמך היה בחן, ואין בפק היחר מוליח חת הבית הזה מידי ולחי לידור: **מגורה.** גורן: **בני יומן.** לידיבין הן בהיוס שהיו בחמרתו: **והא הבא.** לבידן בממורחין הן והרי הן בבית, לבל מגורה בבית היח: **ודאי טבילי.** להא בגמרה מלחבתן ולבו פני הבית, ואל חס טבל עליהן משעה שרחה פני הבית, בפק עידבן חבר זה בפק לח עידבן, ואחי בפק זה ומוליח פירות הללו מידי ולחי טבל, משום לרוב חבריס מעבדן הס מיד קודס שיידחס מחחת ידו: **התם ודאי וודאי הוא.** כי היבי דבפיטת לן בטבילי מעיקרא הבי נמי בפיטת לן בעבדינהו, ואין גמוס והילוך אחר הרוב בבבר בלא חזקה ולחית על בל הבחבדים: **ואי בעית אימא בפק ופפק הוא.** כי היבי דמבפקת לן מי לא עבדינהו הבי נמי אידא לבפוקי מי אל עלייהו חס טבל מעוחס לי לא ומעיבדא לימור לי טבול, ואע"פ שהן ממורחין וכחוך הבית לימור עבד להו בדר' חוחעית שהבניסה לבית בחוך שלה ואחר בך דם וממרח[ם], ואוחב הטבל חלה בראיית פני הבית בבבא חליעה בהשוכר (דף פח:), וזה בלחיית פני הבית לא בגמרה מלחבתן לחול עליו חס טבל וכשגמר מלחבתן בבר בחוך הבית הוח, ואין אלו פני הבית בלא בשבוכם דרך פחחים, לחחניח [ס] חסידים הרחשונים היו מבניסים פירוחיהן דרך טרבסמון בדי לחייבן במעבר עבשיו מבניסין דרך בגוח דרך חלירות וברבפיפות בבית בדי לפוטרן, הלבך בא חייל עלייהו חס טבל ומוחר היוכ הזה לאוכלן אבילת בבבא. ועוד[א] חיימה נהי בלא חייל עלייהו טיבלא בחבילת ערלי אבילת בבבא מיבה ובחיחסרה אבילת בבבא קודס בביעות גורן וגמר מלחבה מדרבנן הוח, וגבי אימור בדרבנן בממבין לחזוק חבר שעשרן: **בדי שתהא בהמתו אוכלת.** ולפילו בבבא, בבל זמן שחין בס גורנו של טבל עליו אינו חוסר בחבילת ערלי, וכל חבילת בהמה בא גזרו עלה משום אבילת בבבא בחנן במסבת פחה (פ"ה מ"ו) מחבל לבהמה ולחיה ועטופות ופטור מן המעשרות עד שיימרח, אבל למחבל חדם נהי בלא טביל מדחורייחא מיהו לפילו קודס אחרו לאוכל בבבא בגוללו: **מציק.** לוחין חלמח, ויבראל הוה

ספק גרדומי הוא שעתא. ומה תמהר הני טור היכא קמי מי גרסות הכיים אפי' בספיקא מחת טהור ומי גרסות היחיד ומאי מעמי שהטילה כמין נפל לבור והתנן (טהורות פ"ו מ"ד) כל ספיקות וספיקי דספיקות שאתה יכול להכרעת גרסות היחיד טמא וים לומר לגרירה מולדה וכדלהם הוי ספק הרגיל בדפי לעיל[ב] אומר ר"י דל"ל דרגלי בהכן היו גרסות הכיים דע"כ בחוליו ליכא פותח טפח לתי ליכא פותח טפח (מפני) מה מועלת גרירה והא פותח טפח מציל את הטומאה ותי דרגלי גרסו' היחיד ניחוש שמא גרירתו גרר רגלו וטומאה נוקעת ועולה[ג] ועוד י"ל דרגלי כהן גרסות היחיד היו וגרירתו ומלהו הוי ספק הרגיל:

ולא חיישינן לחולדה. הא לא פריך דניחום למולדה תפילו מציא לניח דל"ל תין לדבר סוף תפי' שפשר שלא יבדוק אחר קוקס מצירו ותיכא למיחש שמא הציאה מולדה מציא שתין בדוק לבדוק[ד] שלא ממקום למקום פריך דהייט בחותו הציח עלמו כלומר ולא חיישין למולדה בחותו ניח עלמו:

בשלשה עשר לא משיירא. פי' פעם[ה] שתינה משיירת ולהכי היכא דלא חזיק לא חיישין כיון דאפי' גרירה פעם[ה] שתין משיירת אחר דרגלי חזיק לא לעולם משיירת ואפי' לא חזיק חיישין וגבי כשר אפילו חזיק לא חיישין לעולם לא משיירת וש"ס אגבי כרבי זירא:

היינו תשע חנויות. שפ"ה מה לענין בדיקה לא הילכ לר"י דהיכי מייתי רבינא מתשע חנויות דהוי ספיקא לחומרי' ותזלין לחומרא והכא ספיקא דרבנן הוא דתמרינן בסמוך מיהו י"ל דאיירי כגון שלא ביטל ועוד קשה דגבי תשע חנויות ליכא חזקת היתר אבל הכא חוקמא אחזקת בדוק דהא בבדוק מיירי דאי לאו הכי אפילו חזיק לא חיישין לעולם לא משיירת וש"ס אגבי כרבי זירא:

שפ"ה לענין בדיקה לא הילכ לר"י דהיכי מייתי רבינא מתשע חנויות דהוי ספיקא לחומרי' ותזלין לחומרא והכא ספיקא דרבנן הוא דתמרינן בסמוך מיהו י"ל דאיירי כגון שלא ביטל ועוד קשה דגבי תשע חנויות ליכא חזקת היתר אבל הכא חוקמא אחזקת בדוק דהא בבדוק מיירי דאי לאו הכי אפילו חזיק לא חיישין לעולם לא משיירת וש"ס אגבי כרבי זירא: **היינו** תשע חנויות. שפ"ה מה לענין בדיקה לא הילכ לר"י דהיכי מייתי רבינא מתשע חנויות דהוי ספיקא לחומרי' ותזלין לחומרא והכא ספיקא דרבנן הוא דתמרינן בסמוך מיהו י"ל דאיירי כגון שלא ביטל ועוד קשה דגבי תשע חנויות ליכא חזקת היתר אבל הכא חוקמא אחזקת בדוק דהא בבדוק מיירי דאי לאו הכי אפילו חזיק לא חיישין לעולם לא משיירת וש"ס אגבי כרבי זירא: **היינו** תשע חנויות. שפ"ה מה לענין בדיקה לא הילכ לר"י דהיכי מייתי רבינא מתשע חנויות דהוי ספיקא לחומרי' ותזלין לחומרא והכא ספיקא דרבנן הוא דתמרינן בסמוך מיהו י"ל דאיירי כגון שלא ביטל ועוד קשה דגבי תשע חנויות ליכא חזקת היתר אבל הכא חוקמא אחזקת בדוק דהא בבדוק מיירי דאי לאו הכי אפילו חזיק לא חיישין לעולם לא משיירת וש"ס אגבי כרבי זירא:

בשלשה עשר לא משיירא. פי' פעם[ה] שתינה משיירת ולהכי היכא דלא חזיק לא חיישין כיון דאפי' גרירה פעם[ה] שתין משיירת אחר דרגלי חזיק לא לעולם משיירת ואפי' לא חזיק חיישין וגבי כשר אפילו חזיק לא חיישין לעולם לא משיירת וש"ס אגבי כרבי זירא: **היינו** תשע חנויות. שפ"ה מה לענין בדיקה לא הילכ לר"י דהיכי מייתי רבינא מתשע חנויות דהוי ספיקא לחומרי' ותזלין לחומרא והכא ספיקא דרבנן הוא דתמרינן בסמוך מיהו י"ל דאיירי כגון שלא ביטל ועוד קשה דגבי תשע חנויות ליכא חזקת היתר אבל הכא חוקמא אחזקת בדוק דהא בבדוק מיירי דאי לאו הכי אפילו חזיק לא חיישין לעולם לא משיירת וש"ס אגבי כרבי זירא:

ובא כהן והציץ בו לידע אם זכר הוא אם נקבה היא ובא מעשה לפני חכמים וטיהרוהו מפני שחולדה וברדלם מצויין שם והא הכא דודאי הטילה וספק גרדומי וספק לא גרדומי ההיא שעתא וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי [א]לא תימא שהטילה נפל לבור אלא אימא שהפילה כמין נפל לבור והוי ספק וספק והא ודאי גרדומי. מוחזקין הן בכך, ולא דמי למתניתין דקתני הא מזיע מיישין, דהכי דולמי מלוה לא תמרינן אבל גירדומי לחור שלהן תמרינן: **ברדלם.** פלגש"ס[ב] פוטויים"י[ג]: ומה **שמשייר.** אחר בדיקה מהכי[ד] יניחנו בלנה שבעה. ריקא דקתני אין מוסגין בבוקר בשלשה עשר, אפי' שהלו פת הרבה בחולדה בתוך הבתים ואינה מוסגת לשייר, ופיקא דהלת תנן בה פ"ד, ואין לנו חזיק החולדה פת הרבה בבתים כמות שהיא רגילה משייר: **ובי חולדה נביאה היא.** לתת לך על כך ולרלות את העולן ויודעת שלא יפלו עוד היום: **ותישו[ה] בפנינו.** והיכא לחזיק על כרחין מייתין: **וימצא תשע.** להכא ולהי היכא למיתם, להא מוכחת מילתא שנטלה פרוסה אחת: **תשע ציבורין בו'.** פיקחי הלכות הן: **ואתא עבבר ושקל.** וכתב לניח בפניו, ולא ידעינן אי ממן שקל וכיון דחזיקו נרייכין אנו לבדוק, או דילמא מלה שקל: **היינו תשע חנויות.** דקיימא לן בהו לקמיה דכל קבוע שנטלו ממקום קבועו אין הולכין בו אחר הרוב שלא בפני בעלים[ו] ולקמן מפרש טעמא: **ודאי גרדומי.** הלכך ולהי **וודאי** הוא [נדה טו.]. **קופות.** גדולות ובתוכן דגן דהוי תרומה לתוריע[ז] [לקמן מד.].

ובא כהן. מכם ומורה הוראה הוא ומכיון להוכיח לה יפיבא ימי הטומאה וימי טהרה [ע"ז מב.]. אי נמי שגורה תלנו בבית וטענת בתרומתו ורולה להזהר ממנה כל ימי טומאתה, ור"ת לידע תימתי יפא זמן הבאת קרבנה אם יתרע ממשהרתו אם לאו, ולא סביכא לי דבשבל עור עולה אחת לחולה משמרה לא עייל אפי' כהן עפיה להכי, ועוד שהרי היא יכולה לאחר קרבנה כל זמן שתרלה, ואם יאכל לאחר שיעור ולעבור על לאו דטומאת מת, אלא כהן עם הארץ היה או קטן ושגרמו אפה להכיל ולהלות [נדה טו.]. **ברדלם.** הוא שנוע זכר וכו' זו אפא וכו', ליתנא אחריא ועיקר הוא וכו' שנוע נקבה וכו' ותחרייהו מיקלו אפא וכו' אפי מורי (ולא שמעתי) [ול"ל] [ב"ק טו.]. ולהכי לחרוש חוזיש ומרנגולים [ב"מ כד.]. מיה היא [סנהדרין טו.]. בלשון אחרי אפא. **מצויין שם.** וכבר שלטלו או גדלו לאחר שלהן [ע"ז מב.]. **כבין נפל.** הלכך אפא ואפא הוא [נדה טו.]. דשמא לא נפל כלל היה אלא שפיר אלא רוח [ע"ז מב.]. **ודאי גרדומי.** אלבך ולפי וודאי הוא [נדה טו.].

קופות. גדולות ובתוכן דגן דהוי תרומה לתוריע[ז] [לקמן מד.].

ובא כהן והציץ. על אפא הבור: **לידע אם זכר אם נקבה.** וכהן קרוב או מבני הבית היה, ואלמוהו אם להגיד לאחרים אם בתוכן בין טומאת וטהרת זכר לימי טומאת וטהרת נקבה, ולא מזכר[ד] אחרים כהן על אחרת לנפש לא יטמא, והציץ בו בבור, והנפל לא רלה, ויטיהרוהו ממהיל על אפא: **שחולדה וברדלם מצויין שם.** ואפא חור מולדה ובלדלם פותח טפח הוא, וגילרוהו לחורן ולא אהיל: **רוח הפילה.** אפיר מלא רוח, ואם תמלא לומר נפל היה, כלומר לכל אלה הולרך, אפא רוח הוא ותגיד ותין כאן לא טומאת זכר ולא טומאת נקבה, ואם תרלה אהוא וולד לריכי לרלות אם זכר אם נקבה: **ודאי גרדומי.** מוחזקין הן בכך, ולא דמי למתניתין דקתני הא מזיע מיישין, דהכי דולמי מלוה לא תמרינן אבל גירדומי לחור שלהן תמרינן: **ברדלם.** פלגש"ס[ב] פוטויים"י[ג]: ומה **שמשייר.** אחר בדיקה מהכי[ד] יניחנו בלנה שבעה. ריקא דקתני אין מוסגין בבוקר בשלשה עשר, אפי' שהלו פת הרבה בחולדה בתוך הבתים ואינה מוסגת לשייר, ופיקא דהלת תנן בה פ"ד, ואין לנו חזיק החולדה פת הרבה בבתים כמות שהיא רגילה משייר: **ובי חולדה נביאה היא.** לתת לך על כך ולרלות את העולן ויודעת שלא יפלו עוד היום: **ותישו[ה] בפנינו.** והיכא לחזיק על כרחין מייתין: **וימצא תשע.** להכא ולהי היכא למיתם, להא מוכחת מילתא שנטלה פרוסה אחת: **תשע ציבורין בו'.** פיקחי הלכות הן: **ואתא עבבר ושקל.** וכתב לניח בפניו, ולא ידעינן אי ממן שקל וכיון דחזיקו נרייכין אנו לבדוק, או דילמא מלה שקל: **היינו תשע חנויות.** דקיימא לן בהו לקמיה דכל קבוע שנטלו ממקום קבועו אין הולכין בו אחר הרוב שלא בפני בעלים[ו] ולקמן מפרש טעמא: **ודאי גרדומי.** הלכך ולהי **וודאי** הוא [נדה טו.]. **קופות.** גדולות ובתוכן דגן דהוי תרומה לתוריע[ז] [לקמן מד.].

**ובא כהן והציץ בו לידע אם זכר הוא אם נקבה היא ובא מעשה לפני חכמים וטיהרוהו מפני שחולדה וברדלם מצויין שם והא הכא דודאי הטילה וספק גרדומי וספק לא גרדומי ההיא שעתא וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי [א]לא תימא שהטילה נפל לבור אלא אימא שהפילה כמין נפל לבור והוי ספק וספק והא ודאי גרדומי.

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים י.

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [עיין תוספות ביצה י: ד"ה הכל], **ב)** [לעיל ד:], **ג)** כתובות כו. טהרות פרק ה [משנה ה], **ד)** ע"ז תוס' נדה ב. ד"ה והלל, **ה)** נכון נמחק נה: עבודה זרה ט. טהרות פרק ו [משנה ה], **ו)** כתובות כה: נדה קמ., **ז)** כתובות כה:, **ח)** ביצה י: [תוספתא מעשר שני פרק ה ה"ה], **ט)** נדה ג., **י)** טהרות פרק ו מ"ד, **כ)** נדה דף סא., **ל)** [ועי"ש תוספות כתובות כו. ד"ה והלל], **מ)** ט: ע"ש תוד"ה היינו תשע, **נ)** [וע"ע תוספות נכון נמחק נה: ד"ה רבי מלעיזכו], **ס)** [עיין תוס' נכון מגיעה מה. ד"ה לפלגי ותוס' ביצה י: ד"ה מולין ועיין שם היטב גם בכ"י דהמלבי"ו שיטתיהן].

הגהות וציונים

ע) בכת"י **ואמר** וכ"ה נכון וכ"ה בכתובות (דק"ס): **פ)** לנוסח הדפוס "הנכנס לבקעה" תיבת "אחד" מיותר (וכ"ה במתני' דטהרות שם ובשאר דוכתי), ובכת"י הנוסח דתנן **בקעה** בימות הגשמים וכו' ואמר "אחד" וכו' (דק"ס): **צ)** מוכח מרש"י דל"ג "ובפלוגתא דר"א ורבנן" (תוס' הרא"ש) וכ"מ בתוס' דלא הקשו על רש"י כאן כמו שהקשו לקמן ד"ה על: **ק)** צ"ל והאוכל **בעשה** (מצות דבש) ועי' צל"ח: **ר)** צ"ל **אבורינן** (בארות המים, וכ"ה בכת"י): **ש)** כ"י **שימצא** (ד"ס, וכ"ה בתוס' שאנץ): **ת)** נדצ"ל דברי הכל **מנה מונח ומנה מונח** מוסף (מראה כהן) ועיין מהרש"א:

ליקוטי רש"י

דמדאוריי'תא בביטול בעלמא סגי. דמיד תעניתו ולא כתיב תעבדו והסכנה לבד היא הסכנה [לעיל ד:]. **אחד מנא.** אית בו קברות מפסיק כל דמצו ואין יודע ליזהר טעמא אבל כך מסתקין בלמד מהן. **בבת אחת.** בלא לשהות כמו אחת [כתובות כו:]. **בימות הגשמים.** טוח"ל **לטומאה** ופסיקה טמא שהרי אין מהלכין בה בג"פ שלא לנקלל מזיעה [רשב"ם ב"ב נה:]. **ובומאה בשדה פלונית.** נמחת מן הסדות ואין שם יודעין איזו היא [ע"ז ע.]. **וחכמים מטמאים.** לפוף פוף מה לי שדה אחת מה לי ג' שדות מדף פסיקה היא שמא הלך עד הקבר ונטמאו שמא לא הלך ופסיקה טמא. **ספק ביאה טהור.** היכא דמספקא ליה אם נכנס לומר נכנס ספק אם כבר עד מקום הקבר אם לאו ופסק פסיקה הוא וטהור, אבל היכא דליכא לספוקי ספק מגע דפשיטא ליה דנכנס בשוגג ספוקי שדה אחת שספק לו אם נגע בקבר אם לאו הוי מדף פסיקה הוא ומשמע, והלכך לרבי חנינא אליעזר אי מספקא ליה מגע ומשא מספקא ליה נמי בטומאת מקדש אם נ

י: אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים

עין משפט נר מצוה

עז **א** מיי׳ פי״ב מהל׳ מכלי׳ ומשכ״ה הל׳ טז ופי״ב מהל׳ ממרי הל׳ יב טוש״ע או״ח סי׳ תלט סעיף ד:

עח **ב** ג מיי׳ פ״ב מהל׳ ממרי הל׳ ט ט טוש״ע או״ח סי׳ תלח סעיף ג:

עט **ד** ה ו ז מיי׳ שם הל׳ יג וטור שם:

ע **ח** ט מיי׳ שם הל׳ יד טוש״ע שם ס״ב:

פ י מיי׳ שם ס״ב:

פא **כ** מיי׳ פ״ג מהל׳ מור״ח הל׳ ה סמג עשין לט טוש״ע או״ח סי׳ תלה:

פב **ל** מיי׳ שם הל׳ ו סמג שם טוש״ע או״ח סי׳ תלד סעיף ג:

רבינו חננאל

אומרים הכל חולין כלומר אותם המאתים של מעשר שני נלקחו וזה המנה אחר הניחו וחולין הן. **הניח בזוית זו ומצא בזוית אחרת** חלוקת רשב״ג ורבנן וקיימא לן כרבנן דאמרי הבית טמא שאני אומר אדם טמא נכנס לבית ונטלו מזוית זו והניחו בזוית אחרת: **אמר רבא עכבר נכנס וכבר בפיו** נכנס אחריו ומצא פירורין צריך בדיקה שאין דרך עכבר לפרר אלא העכבר עם הכבר שנטל הלך לו ואלו הפירורין אינן ממנו לפיכך צריך לבדוק. **אבל** אם נטל תינוק ככר ונכנס לבית ונכנס אחריו ומצא פירורין אין צריך בדיקה שכן דרך התינוק לפרר: **בעי רבא** עכבר נכנס וכבר בפיו ועכבר יוצא וכבר בפיו כו׳. בעי רבא ככר בשמי קורה צריך סולם להורידו או לא כו׳. בעי רב אשי ככר בפי נחש צריך חבר להוציאו או לא כו׳ אלו כולן עלו בתיקו: **מתני׳ ר׳ יהודה אומר בודקין אור לארבעה עשר ובארבעה עשר בשעת הביעור.** ירושלמי בשעת הביעור שעה חמישית. **וחכמי׳ אומרים** לא בדק באור ארבעה עשר יבדוק בי״ד כו׳ כלומר אין צריך [אלא] לבדוק שחרית בי״ד אם לא בדק באור י״ד אבל אם בדק אור י״ד אין צריך אחרי כן בדיקה כלל. **פירוש רב חסדא** טעמא דר׳ יהודה דבעי שלש בדיקות כנגד שלש אזהרות שהזהירה תורה על השבתת חמץ. **ומחבירנן עליה** מהא דר׳ יהודה אומר כל שלא בדק אחד משלשה פרקים הללו שוב אינו בודק אלמא ר׳ יהודה חדא זימנא בעי. **ואוקימנא לעולם חדא זימנא בעי** ובהא פליגי ר׳ יהודה סבר עד שעת ביעור בודק שאם ימצא חמץ ישרפנו אבל אחר זמן ביעורו אינו בודק חיישינן דילמא אתי למיכל מינה פי׳ כגון שהיה במדינת הים ובא במועד ולאחר המועד שחייב כל זמן שבא (לדלוק). **ואקשי׳ ומי גזר ר׳ יהודה** והתנן במנחות פ׳ [ר״ע] משקרב העומר יוצאין ומוצאין שוקי ירושלים מלאים קמח וקלי שלא ברצון חכמים דברי ר׳ כדרכו אלא בקטוף כדכתיב (דברים כג כו) וקטפת מלילות זכור הוא כי אסור לאכול מן החדש וכן בטחינה לא התירו לטוחנו אלא ברחים של יד והרקדה ע״ג נפה כיון דחזי כל הני שניהי אתי למדכר ולאימנועי.

הניח בזוית זו ומצא בזוית אחרת פלוגתא דרבן שמעון בן גמליאל ורבנן. דלרבנן צריך בדיקה דמסתמין שמא עכבר עשה ולא זהו שהניח ולית להו לרבנן הוא שהצד הוא שמצא חלש כרשב״ג דאמר מיצד כל השדה כולה לי נמי אמתי אפי׳ כר׳ ומיירי כגון שמין יודע כמה ככרות הניח וצריך בדיקה שמא לא מצא כולם:

שאני אומר אדם טמא נכנס לשם. ול״ת להכל ובפרק קמא דחולין (דף ט:) גבי לוטמית מלינן בהדם טמא ובפרק קמא דנדה (דף ז.) גבי ככר הנתון על גבי הדף ומדף טמא מוגה מתמיה תלינן בהדם טהור ותירץ ר״ת דהמריצן בפ״ק דהדם (דף טו:) גזרו על הפק כליס המגולים ולא גזרו על הפק מוכלין המגולים לי נמי גבי ככר רגליס לדבר שהטהור הסירו שלא יפול על המדף ויטמא[ט]:

מפני שדרכו של תינוק לפרר. ומייתי שם פירורין כדי כל הככר ולכך אין צריך בדיקה ומפי׳ לרבן שמעון בן גמליאל דאמר מיצד כל השדה כולה הכא רגליס לדבר שהרי הוא עם הככר:

מי אמרינן היינו הא דעל הנפק היינו הא דנפק. ומפילו לרשב״ג דאמר מיצד כל השדה כולה הכא רגליס לדבר שהרי הוא עם הככר:

או דילמא אחרינא הוא. ומפי׳ לר׳ לומר הוא שמצא הוא שנאבד הכא מיישינן דמסתמא הלסטוה[כ] נפקר בניס וחזו למר שילף:

בממוניה א״א אטרחוהו רבנן. פי׳ הכא דוק׳ דשמא יוליכנה או יאכלנה אבל היכא דאיכא תמץ אמר לעיל (דף ז:) דמיחש ליה לאיגם לליעבד מצוה בממוניה[כ]: **ואם** א״א בדק בתוך המועד. פי׳ הקונטרס בשעה שמין וקשה לרבי יהודה קבי ליה שעת הביעור ולמה ניחה לשוו שלא בתוך המועד היינו מתחלת שבע עד סוף הפסח ולמאי המועד יבדוק כדי שלא יתערב לו חמץ של איסור בשל היתר ויאכלנו וכ״ש לא לזה לפרש כן מפני שפירש במשנה דבודקים שלא יעבור בשל יומה:

קולין

אטרחוהו רבנן כיון דלא נחית מנפשיה לא אתי למיכלה או דילמא זימנין דנפל ואתי למיכלה ואם תמצי לומר זימנין דנפל ואתי למיכלה ככר בבור צריך סולם להעלותה או אין צריך[כ] הכא ודאי דלא עבידא דסלקה מנפשיה או דילמא זימנין דנחית למעבד צורכיה ואתי למיכליה את״ל זימנין דנחית לצורכיה ואתי למיכלה ככר בפי נחש צריך חבר להוציא או אין צריך ׳בגופיה אטרחוהו רבנן בממוניה לא אטרחוהו רבנן או דילמא לא שנא תיקו:

מתני׳ [ג] ר׳ יהודה אומר בודקין אור י״ד ובי״ד שחרית ובשעת הביעור וחכ״א [ב]לא בדק אור י״ד יבדוק בי״ד לא בדק בי״ד יבדוק בתוך המועד [א] לא בדק בתוך המועד יבדוק לאחר המועד [ג] ומה שמשייר[ז] יניחנו בצינעא כדי שלא יהא צריך בדיקה אחריו:

גמ׳ מ״ט דרבי יהודה רב חסדא ורבה בר רב הונא דאמרי תרוייהו כנגד שלש השבתות שבתורה [א] לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור [ב] שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם [ג] אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם מתיב רב יוסף רבי יהודה אומר כל שלא בדק בשלשה פרקים הללו שוב אינו בודק אלמא במבאן ואילך הוא דפליגי מר זוטרא מתני הכי מתיב רב יוסף רבי יהודה אומר כל שלא בדק באחד משלשה פרקים הללו שוב אינו בודק אלמא בשוב אינו בודק הוא דפליגי אלא רבי יהודה נמי אם לא בדק קאמר והכא בהא קמיפלגי מר סבר מקמי איסורא אין בתר איסורא לא גזרה דילמא אתי למיכל מינה ורבנן סברי לא גזרינן. ומי גזר ר׳ יהודה דילמא אתי למיכל מיניה והא [ה] תנן משקרב העומר יוצאין ומוצאין שוקי ירושלים שהם מלאים קמח וקלי שלא הבית טמא. כל כלי הבית טמאין, שמי אומר מדס טמא נכנס לפס ומסתם כל כלי הבית: זוית מאן דכר שמיה. פתח בהדנו וסיים בהמצא בזוית אחרת: חסורי מיחסרא והכי קתני. שמי אומר מדס טמא נכנס לפס ונקמו לאבוד, ונבי מצא בזוית אחרת שמא מדס טמא הניחו פס, רבן שמעון כו׳. ובגי אמר נמי לרבן מוסתין שמא עכבר עשה, וכיון דמוסתין לעכבר יש לאוסו נמי לא זהו שלא אמר, ולרבן שמעון תולין בהדס עלמו שהוא עשה וסכא ול״ל בדיקה: **ונכנס אחריו ומצא פירורין צריך בדיקה.** ואין תולין ככבר בו, שאין דרכו של עכבר לפרר ולא זהו ככר שהכניס העכבר: **אם תמצא** לומר היינו האי בר. לאי פשמא ליה דמיישינן דילמא אתאי הוא הוא מו לא למיכמ למיבעי שמור ובבן, אבל אי פשמא ליה דלא מיישינן אכאי שמור ובבן מיבעיא לן: **ארמוייה.** הסליכו ממנו ונטלו הוא, ואבילו בתגיגה (ד׳ טו:) אי נקטיה ביד מבן מרמי ליה מן יד: **לדידיה הוה שקיל ליה.** אם העכבר עלמו היה מביא: **בכר ועכבר בפי הודדה.** עכבר ובכר בפיו, ותולה יוסי׳ בשבבה בו לבדוק ובפיה ככר מבאן ועכבר מבאן: **בכר בפי נחש.** בעיא בתפי בפסה היא ולא אמי לי׳ל ול״ג אמ״ל: [א] **אטרחוהו.** ויבטל בלבו: **בממוניה.** לאבור מבר: **מתני׳ בתוך המועד.** בשעה שמין, שהוא מועד לביעור: [ב]**לאחר המועד.** משם שעות ולמעלה עד שתחשך[ט]: **גמ׳ שש״מ השבתות.** שלש לשוות של השבתה, לייש מפיכה והשמה: **אלמא במבאן ואילך הוא דפליגי.** ולמו במידי אחרינא, דרבי יהודה לא מלריך שלש בדיקות, אלא מבי קאמר מו אור למרבעה עשר מו שחרית מו בשעה שמין, ורבנן אמרי אם לא בדק בתוך המועד יבדוק לאחריו: ומר זוטרא מתני. בהדיא בתחל מסלסה פרקים: [ג]**בתר איסורא.** לא יבדוק, דגזרינן דילמא אתידי לעשיק ביה אתי למיכל מיניה: **משקרב העומר.** בו ביום יוצאים ומוצאים שוקי ירושלים מלאים קמח וקלי מן החדש למחר, וקודש ר״ט נקטף וגטחן ונתייבש הקלי בתנור: שלא

מסורת הש״ס עם הוספות

ט) תוספתא נדה פ״ר ה״ט, **כ)** [לעיל דף כ: ממחת סז:], **ל)** [לעיל ט: ועיין רש״י שם], **מ)** [לשון הכ״ן הביאו תו״ט ומה שמשייר בלילה לאורכו שיאכל בלילה ו]נם בבוקר], **נ)** ממחת דף סז:, **ס)** [עיין פירש״י ממחת סז: ד״ה ובשעת], **ע)** [ועיין תוס׳ חולין ט: ד״ה שלחן], **פ)** עיין תוס׳ ב״מ מב. ד״ה שאין ועיין נמוקי הגרי״ב על מהרש״ל.

הנהות מהר״ב רנשבורג

אן) מתני׳ [א] בדק כו׳ [א]אחר המועד. עי׳ ערוך ערך מעד ודו״ק:

תורה אור השלם

א) מַצּוֹת יֵאָכֵל אֶת שִׁבְעַת הַיָּמִים וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ חָמֵץ וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֹר בְּכָל גְּבֻלֶךָ: [שמות יג, ז]

ב) שִׁבְעַת יָמִים שְׂאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם כִּי כָּל אֹכֵל מְחָמֶצֶת וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעֲדַת יִשְׂרָאֵל בַּגֵּר וּבְאֶזְרַח הָאָרֶץ: [שמות יב, יט]

ג) שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תַּשְׁבִּיתוּ שְׂאֹר מִבָּתֵּיכֶם כִּי כָּל אֹכֵל חָמֵץ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן עַד יוֹם הַשְּׁבִעִי: [שמות יב, טו]

הנהות וציונים

מ) **ואמר רבא** ליתא בכמה ראשונים וכ״ו וכן מסתבר דכולא חדא מימרא היא (ד״ס): **נ)** ג׳ רש״י בגמ׳ דאם איתא דמעכבר שקלתיה **לדידיה הוה שקיל ליה** (מנחם משיב נפש. וגם באת״ל בסמוך גורס כעי״ז בהנהות מיימוניות חו״י פ״ב, ועיין ד״ס): **ג)** צ״ל **הראשון** (רש״ש) וכ״ה בכת״י:

ליקוטי רש״י

ארמוי ארמיה מיניה. מרמי לשון טוטל מילי [תגיגה טו: ד״ה אין]. **בודקין.** סמך: **ובשעת הביעור.** בשעה שמין אבל מבלן ואילך לא בדקינן אפילו לא בדק בזמנו דגזירין משום דלמא אתי למיכל כשמונת אותו [בפסח] ובבבן פליגי עליה ואמרי לא בדק בתוך המועד לעומר במועד שריפתו דהיינו בפס יבדוק לאחר המועד בתוך הפסח עלמו ולא גזרינן דלמא אתי למיכל מינים [מנחות סז:]. **ומה שמשייר.** אחר בדיקה לאכילתו ביומו [לעיל ט:]. **משקרב העומר.** מיד בשיולאים מוליאין שוקי ירושלים מלאים קמח וקלי מתבואה חדשה

שלא ברצון חכמים. לפיכך למיגזר דילמא כי מעבקי ניה אתי למיכל מיניה: ר' יהודה אומר בו' מתוך שלא התרתה [ו]. קסיר כדרך כל הסנה אלא בידים קוטפין המלילות מן הקרקע, דהא אסור לקוטר לפני העומר לכתחיל (ויקרא כג) עומר דמצות קצירה אל הכהן שהוא מתלה לקסירה, אבור הוא אם חיסוך המצוה על ידי שינוי המעשה ולא אתי למיכל: טחינה והרקדה. שהרי קמח תגיעת דהיה בידם, וכשטחנוהו והרקידוהו ליה שינוי היה שם אלא לצורך לפומיה דהיה שעתא: ומשנין טחינה. לא היו טוחנין אותו ברחים של מים אלא ברחים של יד, דהוי שינוי לזכרון: על גבי נפה. לא תמתון של נפה, סופך הנפה על פיה: אלא הא דתנן. בממתני קוצרין בית השלחין כדרך תול קודם לעומר: ושל בית העמקים. תבואה הגדילה בין העמקים, ועומדת מפרק התם כתוב אחד לומר וקצרתם את קציר ובבא אחד ללמד מומר לקצור קודם לעומר, וכתוב אחד לומר עומר רשעים קציר כשמעמיד שהוא קודם לכל קציר, הא כיצד, ממקום שאתה מצית עומר אי אתה קוצר קודם לו וממקום שאי אתה מצית עומר אתה קוצר, ותנן בפרק בל הקרבנות (ממחות פה.) אין מביאין קודם לו מבית הזבלין ולא מבית השלחין ולא מבית העמקים מפני שהבוסה שלהן מיהא מן המובחר: מאי איכא למימר. הא ליכא התם שינויא דהא קוצרין קמני ובמגל, ולא גזרינן דילמא אתי למיכל, ומוקמינא להכיא כר' יהודה במסכת מנחות בפרק ר' ישמעאל (דף עח.), מדקתני סיפא אפני יריעו קוצרין לפני העומר כו' ולא מיחו בידם מכאן ומהרינן מהן שמעת ניה למחר מיחו ולא מיחו ר' יהודה: חדש מבד בדי מינה. שהרי לא סורגלו לאוכלו כל השנה ואין למודין לפשוט יד להוסיט לפיהם, אבל ממך למודין הן בכך כל השנה: דרבנן אדרבנן לא קשיא. בתמיה, ללא מצינת אלא לר' יהודה והא דלרבנן נמי קשיא, דבמתני' לא גזרינן [ח], והתם משום שלא נרגלו מבאים דמשמע דגזר ר' מאיר הואיל ואתי למיכל: הוא עצמו מחזר עליו לשורפו. תע"ג דבעלמא גזרינן בדבר שעסוק בו שלא יוציא לפיו, הכא בבדיקת ממך ליכא למיגזר, דהוא עצמו כל שעסקו זה בממך אין לך זכרון לאיסור גדול מזה: ומיבעי ליה אבדי מינה. בתמיה: קמח וקלי תנן. ואין אלו רואין לאכילה: מקלי ואילך. לאחר שתחיבה בתנור אין רואי לאכול: מעיקרא. בעודו כך בקליות קודם שיחיבה אתי ליכא למימר: וכי תימא. זכור הוא ע"י הקיטוף כדאמי רבה לעיל, בית השלחים לליכא קיטוף אתי ליכא למימר: אלא בדותא. ובעלמא דלרבי יהודה אסור אפילו בדבר שאין מיניה צריכה, ואמרן לה לעיל [ט]: מנפפת. מיפין דקות כשהפילה מצערת: ואפי' היא של חרס. אותה שפופרת, דתמיהא, אף"ה אסור לאכול אתי למיכל מינה, ותניא [י] הנותן שמן לגר מייב משום מצער והמסתפק ממנו מייב משום מכבה: ורבי יהודה מתיר. ותע"ג דשמן הכל תדירין הן, ודרבנן אדרבנן ליכא לאקשויי, דהא אוקימנא בעמא בשמן משום דהוא עלמא מחזר עליו לשורפו: קשה לו אחד מהן שיעשה עשו שלא להסתירו לעולם הוי אחד מלאכה, במסכת שבת [יא]: לא יהא קושרו. להוי קשר של קיימא שלא עשוי אלא לשעה: בורח. כריכה בעלמא: פוגדא. חוזר חלוף: פסיקייא. פיסקל"ש [יא] שכורכין סביבות סוליים: שלא יענבנו. גזירה משום קטירה, הואיל ועסוק בכך: קשיא דרבנן. דשפופרת אדרבנן לחבל: שמן. זה בשמן הכל שנה מיחלף ואתי למיכליה: קושרין דלי בפסיקייא. דלמא קשר שעשוי להתקיים הוא, דלמינו מפסיק פסיקייא שלו בכך: אבל לא בחבל. שמא יניחנו שם עולמים: אי נימא חבל דעלמא. שתשמישו לכך, ואיכא למיחש שמא יניחנו שם: חבל דגרדי. שמינו רואי למילוי מים תמיד, ורבי יהודה מתיר ולא גזר גבי שבת כלתוקימנא בעמא ממשום חומרת בשבת פרשי ליעני מאיסורא דיליה ומכרין הן, אבל דרבנן להכא אדרבנן בעניבה קשיא: ומשנין חבל בחבל מיחלף בו. ושבשת אימרו כולהו, דרבנן גזרו כל היכא דמיחלף ניה בשבת אין בשבת לחלק בין חבל לחבל לאיסורי, כילכך בחבל לפני העומר גזרו וכן בשפופרת וכן בחבל, אבל בחבל לא גזרו, ובעניבה שמי לא משום לא מיחלפא. וכל היכא דבדיל מינה לא גזר רבי יהודה' (ד) והתניא [יב] בכור שאחזו דם אפי' הוא מת אין מקיזין לו דם דברי ר' יהודה וחכ"א [יג] יקיז ובלבד שלא יטיל בו מום התם מתוך שאדם בהול על

קוצרין בית השלחין. פירש רש"י ממקום שמי אתה מביא אתה קולר וכו' וניח השלחין וכל הגהו מע"ג דתניא בפרק כל הקרבנות (ממחות דף פה.) אם הביא כסר כיון לכתחלה לא יביא מחזירין ליה ממקום שמי אתה מביא ואין לתמוה מי ליכא מידי דמחזירינא לכתחלה אסור ודלמא שרי ליכא מילי טובא דבניין שיכנה שכתוב עליו לעבד כגון קדשים:

אבל לא גודשין. פסיקא לן יתמין אחר העומר דדוקא משום פסידא שרי אבל קרינה ממילא ליקנר מאחר פירות ואי לא קנרי להו פסדי והא דתנן רבי יהודה קמח וקלי לעיל יש לומר משום עולי רגלים הקילו ור' מאיר מוסיף בקמח ומרי קרינה לקמן בפ' מקום שנהגו (דף ע.) דקמני במילתיה קולרין בלולן חכמים והיינו משום פסידא וכן פי' הקונטרס ממחות ואם תאמר מ"ש מאי פריך לעיל הכא שרי רבי יהודה משום פסידא אבל גבי ממן גזרינן ויש לומר משום מצות ניעור יש להתיר כמו משום פסידא: בורח עליו פונדא. לאו דוקא כולך לאפילו לקשור יכול ללא מבטל ליה ובלבד שלא יעבדנו אחר מבטל קלי:

כל היכא דבדיל מינה לא גזר ר' יהודה. דר' מאיר אדר"מ לא דלא להקשות לעיל גזר גבי מדם וגבי בכור לא גזר דבפרק כל פסולי המוקדשין (בכורות לג: ושם) תניא בכור שאחזו דם מקיזין לו במקום שאין עושין לו מום דברי ר' מאיר וכי יהודה אומר וכו' משום דאיכא למיגזר שמא יבעוט בו ויטול מום ואע"ג דקדשים הכל בדילין מהן. מתוקמא רבי שמעון וכי יהודה בתרתי כהניס [טו] על

עין משפט
נר מצוה

פג: א מתי' פ"ה מהל' שבת הלכה יב סמנ לאוין סה טוש"ע או"ח סי' רסה סעיף ו:
פד ב מתי' פ"י מהלכות שבת הלכה ג סמנ לאוין שם טוש"ע או"ח סי' שיז סעיף ד:
פה ג מתי' פ"ג מהלכות כלאים הל' יג סמנ לאוין שמג טוש"ע י"ד סי' שיג סעיף ו:

רבינו חננאל

ואקשי' בית השלחין התנן קוצרין בית השלחין מה איכא למימר הנה קוצרין בלא שינוי. ופריק אבני חדש בדיל מיניה פי' מובדל הוא ממנו ואינו אוכלו אלא עד שיראה שהותר אבל החמץ שאינו מובדל ממנו כלל אלא אוכלו יתראה לו כי בהתירו עומד ויבא לאכול ממנו לפיכך גזרו עליו. אמרי עלה והא דקשיא ר' יהודה אדר' יהודה שנינן כאבני והא דתנינן במתנית' בלשון חכמים הוא ר' מאיר קשיא דר' מאיר אדר' מאיר אמאי בחמץ לא גזר ובחדש גזר משנינן (הנה נמי) [הוא עצמן] מחזר על (הפסח) [החמץ] לשרפו יאכל אותו לפיכך לא גזרו אבל החדש דלא מתעסק ביה כדי לשרפו אלא כדי לאכלו מתעסק ביה גזרינן ביה. ובא רב אשי לפרש שאני חדש דקמח וקלי תנן כלומר לא התירו לו אלא על ידי קליה ודחי' לה הכי הא ברותא היא כלומר חיצונה היא ולא נשנת בין החכמים. ואקשי' אפירוקא דאביי ובללא הוא דכל היכא דלא בדיל מינה גזר ביה ר' יהודה והתנן לא יקוב אדם שפופרת של ביצה כו' ור' יהודה מתיר הנה השמן לא בדיל מיניה ולא גזר ר' יהודה שמא יסתפק מן השמן שבשפופרת של ביצה ושנינ' שאני שבת דחמיר ליה. איני והא קשיידות דלי בחבל דבשבת היא וחכמים מתירין לענבד ור' יהודה אוסר קשיא דרבנן אדרבנן ודר' יהודה אדר' יהודה. ושני רבנן אסרי בשפופרת דכיון דלא מיניה דשמן בשמן מיחלף כלומר [הרואה] אותך אוכל שמן יאכל הוא גם זה לפיכך גזרו לעשות שפופרת על פי הנר אבל הרואה אותך עונב בשבת לא יקשור דאתי למימר אלו היתה קשירה מותרת לא היה עונב אלא קושר לפיכך לא גזרו בו ר' יהודה לא משום דגזר עניבה אטו קשירה אלא משום דאמר העניבה קשירה מעליא היא. והא דתניין דרבנן אדרבנן קושרין דלי בפסיקא אבל לא בחבל כו' ור' יהודה אומר בהדיא כל קשר שאינו של קיימא מותר וכן הא דתניין אדר' יהודה והתניא בכור שאחזו דם כו' דברים פשוטין הן.

הגהות וציונים

[ו] בממנות סז ע"ב איתא רבה (גליון) ועי' פני"י: [ז] בכמה ראשונים וכ"ה קלי (עיין מראה כהן וחשק שלמה בילקו"מ): [ח] [וכן אי' בשבת כז ע"א ובמות כא ע"א גיטין פח ע"ב ב"ב קמה ע"א זבחים ק ע"ב איתא בדותא בד'. ברם ב"מ ט ע"א עא ע"א ב"ב קא ע"ב מנחות סח ע"א צה ע"ב כריתות יד ע"א אי' ברותא ברי"ש. וברערוך ערך בר ד' כתב פי' במקום שטעו חכמי' ולא דברו כהלכה לא רצו לגנותם ולומר טעו אלא אמרו ברותא כלומר דעת חיצונית היא] (גליון): [ז] צ"ל על פי כמש"כ במשנה בשבת (רש"ש, וכ"ה בכ"י): [ט] צ"ל לא גזרי (בארות המים) וכ"ה בכת"י: [י] יכול להיות מחרס (כ"פ ברש"י) או מכסף וזהב (רש"י ערכין ו:): [יא] רצונה: [יב] "ירשם" מיותר: [יג] צ"ל דבל (בארות המים):

מסורת הש"ס עם הוספות

[ס] מנחות עח., [ע] [שבת כט:], [ג] שם קיג. [וש"נ], [ד] ג"ז שם ע"ב, [ה] כתובות לג:, [ו] ב"ב עג., [ז] פ' אמור כב.], [ח] פ' אמור פרשתא ז ה"י [וכן בכתובות לג:].

הגהות הב"ח

(ס) גמ' אמר רבה שאני מדם: (ב) שם דרבנן מדרבנן לא קשיא אלא אמר רבא ר' יהודה מדרבי יהודה: (ג) שם וקלי תנן והא ר' אמי וכו' על ידי קטוף כדרבה אלא: (ד) שם והתנן בכור שאחזו דם: (ה) רש"י ד"ה ומשנינן וכו' ממתן לא משום דמחזר עליו לשורפו:

ליקוטי רש"י

שלא ברצון חכמים. דגזרינן שמא יאכל כשיקוטו ויאכל מדם קודם העומר ואף זה שכבר הוא קמח ומלי נקוט קודם העומר. רבי יהודה אומר ברצון חכמים כו'. ללא גזר שמא יאכל [ממחות סז:]. מתוך שלא התרת לו. לקוטר כמגל אלא ע"י קטוף ביד ולא כמגל כמו (דברים כג) וקטפת מלילות בידך דקליהם קודם העומר אסורה כדקתני במתני' ואסור לקוטר לפני העומר. זכור הוא. לת מיסוך החמץ ולת אכילה. מחינה והרקדה מאי איכא למימר. מלי שינוי ליכא למיגזר זכור ולא יאכל. ברחיא דיד. ריחיים הממתגלגלת ביד ולא בפל מיס [שם סח.]. קוצרין בית השלחין שבעמקים. מפני שמפקירים מכבר, ועוד דרעות הן ואין בהם לישור בקליה [שם עא.]. לכיון דשדה יניסה היא לי משכח לה לאתר בשולה לחלה. ל"א דעות הן ואין עומר בא מהן ומהרינן בהאי פירקין (דף עא.). ממקום שאתה מצית עומר אי אתה קוצר וממקום שאי אתה מצית אתה קוצר ולכן זה עיקר וכן מפורש לקמן. אבל לא גודשין. לת יעשנו גדיש עד לאחר העומר [שם סח.]. דכמה דלאפסד לשוויי מצינן [שם עא. בשטמ"ק]. חדש מבדיל מיניה. שהרי לת מכל מדם כל השנה. חשוך לא בדיל מיניה. כל השנה שהרי אכלו עד הנה הלכך אתי למיכליה. קמח וקלי תנן. לאין לחוש לאכילה, קמח כעין קמח שלנו, וקלי מצוה שמיישנה מתעכ. עד קלי מאי איכא למימר. כגון בשעת קליה דלמא לאכולי [שם סח.]. שתהא מנפפת. ויתקיים הכי שתהא השמן מעופף כל שעה לתוך הכד וטעמא משום גזרה שמא יפתוך הימנו ויבוז שהקילה לגר מייב משום מכבה ואפי' אוהב שפופרת של מרם דמפקיר ליה גזרינן [שבת כט:]. בחבל דלי שנפסק. כחמלעיתו. בורח. מחבר שני דאפי הפיקוח זה על זה לזה וכורך עליהם פונדא. ובלבד שלא יענבנו. לאחבל, דר"י סבר גזרינן עניבה אטו קשירה ורבנן לא גזרו. קוישרין דלי בפסיקא. ע"פ הכור דפסיקא לן מבטל [ליה] חסם. אבל לא בחבל. דמבטל ליה חסם וכור קשר של קיימא שהרי קשור ומלוי שם תמיד. אלא פשיטא בחבל דגרדי. פלינו להרין לה ולא מבטל לה. חבל בחבל מיחלף. פירוש כין זה לזה ואי שרינן בגרדי דאפי' למיכרי בעלמא [שם קיג.]. בכור שאחזו דם אפי' הוא מת. אין מקיזין לו את הדם. ופפי' במקום שאין עושין לו מום ליכול לחזור ולהתרפאות מהכה. וחכ"א יקיז ובלבד שלא יטיל בו מום. שלא יתמוך ושלא יפגום את מוצו ואת ניב שפתיו שאין עתיד לחזור ולהתרפאות [בכורות לג:].

עין משפט נר מצוה

פו **א** מיי׳ פ״ג מהל׳ ממרים הלכה ט סמג לאוין עט טוש״ע או״ח סי׳ תמג סעיף ג:

פז **ב** מיי׳ פ״ב מהלכות עדות הלכ׳ ד טוש״ע ח״מ סי׳ ל סעיף ז: פח **ג** שם הלכה ה:

זה ידע בעיבורו של חדש. וה״ה דה״מ למימר זה ידע בחסרונו של חדש וזה לא ידע למדם שעבר חסר היה והקשה ריב״ן ומה מלו דייקינן בהני סהדי דתרוייהו ידעי בעיבורו של חדש מוכחתא ואין ניקוח וניקטול מספיקא דהכי פריך בסמוך מע״ג דבפ׳ בן סורר (סנהד׳ סט.) דייק מהכא דרובא דלחיצי עבידי לטעי בעיבורא דיתמא מ״מ מה נפסיד מס נדקדק בהם וי״ל דהכא דייקינן דהו ספיר כיון דשיילי להו בחיזה יום וקמיכווי ליום אחד ב״מ שזה לא ידע ומ״מ ספיר מוכיח בהן סורר (שם) מהכא לחזלינן בתר רובא בדיני נפשות דרובא טעי בעיבורא דיתמא דלי לא חזלי׳ בתר רובא כיון שזה מומר בשנים וזה מומר בשלשה מיד ה״ל מוכחתין וכי הדר מכווינים ליום אחד ה״ל מוחר ומגיד מדא דהא אחד מומר וג׳ ואחד מומר הה׳ עדותן בטלה מע״פ שמכווינים ליום אחד וה״ל למימרין לטעו בשני ימים דעיבורים דבתרי עיבורי לא טעו לימי ושמעינן להו מוחר ומגיד:

אחד אומר בשתי ששות. ופ״ת מתני׳ עדותן קיימת אילו דייקינן בהני סהדי הא דקתמר שתים בתחלת שתים וה״ל קודם הגי החמה ועדותן בטלה דלמאי לקמן[ב] דתחלת שעה שניה קודם הגי החמה הוה דמהלך מדם ביום עשר פרסה אהן מ׳ מילין ומעלות החמר עד הגי החמה מהלך ה״ם[ג] מילין דלמאי נמי שהיה טמא (לקמן נג:) וזה עולה לשעה ומחלה וי״ל דכזה אומר קודם הגי החמה וזה אומר לאחר הגי החמה דמדקדקין בהגי לא טעו לימי אבל הני לא לדקדק אלא בשעות ואין בני מדם נקיאין בשעות וסבורין שהשניה התחילה אחר הגי החמה:

גמ׳ ואחד אומר בשלש שעות עדותן קיימת אחד אומר בשלש ואחד אומר בחמש עדותן בטלה (ג) דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר עדותן קיימת אחד אומר בחמש ואחד אומר בשבע עדותן בטלה שבחמש חמה במזרח ובשבע חמה במערב. אמר אביי כשתמצא לומר לדברי רבי מאיר אין אדם טועה ולא כלום לדברי רבי יהודה אדם טועה חצי שעה לדברי רבי מאיר[ד] אין אדם טועה ולא כלום מעשה כי הוה במיפק תרתי ומעייל תלת והא דקאמר שתים בסוף שתים והא דקאמר שלש בתחלת שלש לדברי רבי יהודה אדם טועה חצי שעה מעשה כי הוה בפלגא דארבע הוה והאי דקאמר שלש בסוף שלש וקטעי פלגא דשעתא לקמיה והאי דקאמר חמש בתחלת חמש וקטעי פלגא דשעתא לאחוריה איכא דאמרי אמר אביי כשתמצא לומר לדברי רבי מאיר אדם טועה משהו לדברי רבי יהודה אדם טועה שעה ומשהו לדברי ר״מ אדם טועה משהו מעשה כי הוה או בסוף שתים הוה או בתחלת שלש וחד מיניהו טועה משהו לדברי רבי יהודה אדם טועה שעה ומשהו מעשה כי הוה או בסוף שלש או בתחלת חמש וחד

על ממונו אמרינן אי שרית ליה במקום שאין עושין בו מום אתי למעבד במקום שעושין בו מום ורבנן כל שכן דאי לא שרית ליה כלל אתי למעבד ומי אמרינן לרבי יהודה אדם בהול על ממונו [ו] והתנן ר׳ יהודה אומר אין מקדרין[ה] הבהמה בי״ט מפני שהוא עושה חבורה אבל מקרצפין ומכא״א אין מקדרין אף אין מקרצפין [ז] ותניא איזהו קידור ואיזהו קרצוף קידור קטני׳ ועושין חבור׳ קרצוף גדולים ואין עושין חבורה התם דאי שביק לי׳ מיית אמרינן אדם בהול על ממונו הכא אי שביק לי׳ צערא בעלמא הוא לא אמרי׳ אדם בהול על ממונו ור׳ יהודה מאי שנא גבי חמץ דגזר [ח] ומאי שנא גבי קרצוף דלא גזר לחם בלחם מיחלף קידור בקרצוף לא מיחלף:

מתני׳ [ט] ר״מ אומר אוכלים כל חמש ושורפין בתחלת שש רבי יהודה אומר [י]אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש. ועוד א״ר יהודה שתי חלות של תודה פסולות מונחות על גב[י] האיצטבא כל זמן שמונחות כל העם אוכלין ניטלה אחת תולין לא אוכלין ולא שורפין ניטלו שתיהן התחילו כל העם שורפין. [ז] ר״ג אומר חולין נאכלין כל ארבע ותרומה כל חמש ושורפין בתחלת שש: **גמ׳** [כ] תנן התם[כ] אחד אומר בשנים בחדש ואחד אומר בשלשה (ל) עדותן קיימת שזה יודע בעבורו של חדש וזה אינו יודע בעבורו של חדש [ג]אחד אומר בשלשה ואחד אומר בה׳ עדותן בטלה אחד אומר בשתי שעות ואחד אומר בחמש שעות עדותן קיימת אחד אומר בשלש ואחד אומר בחמש עדותן בטלה (ג) דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר עדותן קיימת אחד אומר בחמש ואחד אומר בשבע עדותן בטלה שבחמש חמה במזרח ובשבע חמה במערב. אמר אביי כשתמצא לומר לדברי רבי מאיר אין אדם טועה ולא כלום לדברי רבי יהודה אדם טועה חצי שעה לדברי רבי מאיר[ד] אין אדם טועה ולא כלום מעשה כי הוה במיפק תרתי ומעייל תלת והא דקאמר שתים בסוף שתים והא דקאמר שלש בתחלת שלש לדברי רבי יהודה אדם טועה חצי שעה מעשה כי הוה בפלגא דארבע הוה והאי דקאמר שלש בסוף שלש וקטעי פלגא דשעתא לקמיה והאי דקאמר חמש בתחלת חמש וקטעי פלגא דשעתא לאחוריה איכא דאמרי אמר אביי כשתמצא לומר לדברי רבי מאיר אדם טועה משהו לדברי רבי יהודה אדם טועה שעה ומשהו לדברי ר״מ אדם טועה משהו מעשה כי הוה או בסוף שתים הוה או בתחלת שלש וחד מיניהו טועה משהו לדברי רבי יהודה אדם טועה שעה ומשהו מעשה כי הוה או בסוף שלש או בתחלת חמש וחד

עדותן בטלה. לפילו לרבי יהודה, דבמקום שמזכרו של רקיע, ויכול להבין על ידי הלל כמותן ילו כנגד המזרח הוה הלל לל מערב: **ובשבע חמה במערב.** והלל לל מזרח: **בשתמצא** לומר. כלמהקשה בדבריהם ותעמוד על מכוון שמלא לדברי רבי מאיר למקיים עדות דב׳ וג׳ ומעטל של ג׳ ושל ה׳ אין לדם טועה ולא כלום, ולדברי רבי יהודה למקיים לף שלם ושמם לדם טועה חצי שעה: **דרבי מאיר אין אדם טועה** (ג) **בלום.** והטועה שקלן הוא, ושלי למקיים רבי מאיר עדות של שתים ושלם משום שבשיהם העידו על רגע אחד, למעשה כי הוה במיפק תרתי ומעייל תלת בשילימתה של שתים כשהשלישית נכנסת, ומיהן כך העידו, שהלי לאמר שתים בסוף שתים קאמר ושהלי לאמר כו׳. ולקמן פריך מי יודע שכוונתן לכך היתה, דילמא שהלי לאמר שתים בתחלת שתים וש״מ חילוק ביניהן, והומיל ולר״מ אין טועין בטעות שהי שעה. הילכך כי אמר שהי בשלם ושהי בשתים עדותן קיימת, למעשה כי הוה בפלגא לאחרא כו׳ וזה אמר בסוף שלם וזה בתחלת שלם שהי לא טעו, ותחלת עדותן וגילו את הנפש: וחד מיניהו **קא טעי משהו**. שם בסוף שתים הוה שהי לקאמר שלם בתחלת שלם וקא טעי משהו, ושי בתחלת שלם שהי לקאמר שתים בסוף שתים וקא טעי משהו: **דדברי רבי יהודה.** מעשה הוה בסוף שלם

שעה רביעית לששית: **תנן התם** בסנהדרין פ״ה אחד אומר בשתים בחדש ואחד אומר בשלשה עדותן קיימת פ׳ שניהם ביום אחד מעידין אלא שהאומר בשנים יודע שהחדש שיצא מעובר היה והאומר שלשה לא היה יודע שהחדש שיצא מעובר היה אלא מחשב לו יום שלשים מן החדש שנכנס ולפיכך אמר שלשה. אחד אומר בשתי שעות ביום ואחד אומר בשלש עדותן קיימת. אחד אומר בשלש ואחד אומר בחמש עדותן בטלה ר׳ יהודה אומר עדותן קיימת. **ואתי אביי ואוקמינהו** ללישנא קמא דדידה לדברי ר״מ אין אדם טועה ולא כלום לדברי ר׳ יהודה אדם טועה חצי שעה. וללישנא בתרא דלילה

רבינו חננאל

ולרבי יהודה מי אמרינן אדם בהול על ממונו דאי שרית ליה בחדא אתי למעבד טובא והתנן ביום טוב בפ״ב ר׳ יהודה אומר אין מקדרין ביום טוב מפני שעושה חבורה אבל מקרצפין וחכמים אומרים אין מקדרין אף לא מקרצפין והתניא איזהו קידור קטנים ועושין חבורה ואיזהו קרצוף גדולים ואין עושין חבורה. **פי׳ קידוד** כמו תולעים והן רמש כגון אינבא שנושכין בבשר הבהמה ואין מפרידין הקטנים מבשר הבהמה אלא בעשיית חבורה כגון האלכא שאין שולפין אותה מן השער אלא בקושי אבל הפרדת הגדולים נקראת קרצוף והנה התיר ר׳ יהודה הקרצוף ולא (התיר) [חשש] מתוך שזה בהול על ממונו כיון שתתיר לו הקרצוף שמא יעשה הוא קידוד. **ופריקי החם גבי קידוד** דלא מתה הבהמה מנשיכת הדמש הזה אבל צערא בעלמא הוא דאית ליה לא גזר רבי יהודה הקרצוף אטו קידוד דקידוד נמי אפשר דעביד ליה לאורתא. **אבל הכא גבי בכור** אי שרית ליה במקום שאין עושין בו מום כיון שהוא בהול על ממונו אתי למעבד במקום שעושין בו מום. **וחמץ נמי** דמיחלף במצה דכולה פת היא גזר ר׳ יהודה. קרצוף בקידוד דלא מיחלף דהני גדולי׳ והני קטנים לא גזר: **מתני׳ ר׳ יהודה אומר אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש.** פי׳ חייש ר׳ יהודה

מסורת הש״ס עם הוספות

ה) ביצה כג. [עדיות פרק ג משנה יב], **ו)** ביצה שם ע״ש [תוספתא ביצה פרק כג], **ג)** לעיל ד: (לקמן כח.), **ז)** (לקמן) שם, **ח)** סנהדרין מ. [סט.], **ט)** יב., **י)** יב ע״ב.

הגהות הב״ח

(ו) גמ׳ בשלשה בחדש ושלשה בחדש קיימת: **(כ)** שם ואחד אומר בחמש עדותן בטלה ר׳ יהודה אומר בעל״ן ותיבות דבכי ר׳ מאיר נמחק: **(ג)** רש״י ד״ה לרבי מאיר אין אדם טועה ולא כלום והטועה בקנה:

ליקוטי רש״י

אין מקרדין. לישטרליו״ל בלעזנא של כחל שבגיזה וקוט. **אבל מקרצפין.** בלעזנא של עץ שבגיזה גסות ואין עושה חבורה [ביצה כג.]. **ושורפין בתחלת שש.** ולא ימתין עד תחלת שבע שהוא אסור מן התורה לפי שאדם טועה בשעה. **ר׳ יהודה אומר.** טועה אדם יותר מכאן ואינו להתחכם מן השבגיזה יותר ולא יאכל אסור אלא למכר ולמעלה. **תולין.** לא יאכלו ולא שורפין לומר אין לגיע לבניה ומאכיל הוא להחמתו כל תמש לאכל הוא לא יאכל [לעיל ד:]. **על גב האיצטבא.** על הכפה ממש [לקמן יג:]. **שזה יודע בעבורו של חדש.** שהיה אדם שעבר עליו ל׳ יום וב״ש אומר שהאדם שעבר מאכל ב״ש אומר שהאדם שעבר ל״ח יום ל׳ [סנהדרין סט.]. **רבי יהודה אומר עדותן קיימת.** לפלי טועי שנים [שם מ.].

הגהות וציונים

ה) [צ״ל מקרדין וכן איתא בעדיות פרק ג משנה יב וכן בביצה כג ע״א במשנה ובגמרא וכן בערוך וכן איתא בתוספתא דביצה פרק ב וכן הוא בתורי״ט] (גליון): **ז)** [במשנה שבמשניות איתא **גג** וכן גרס התורי״ט] (גליון) ועי׳ בגמ׳ לקמן יג ע״ב: **ח)** לסדוק שערות בהמה עם מסרק ברזל: **ט)** השנות אליהו הגיה ד׳ (רש״ש, עיי״ש) ועי׳ צל״ח:

מכאן אמרו. מפני דבר כזה ממרו יפה שמיקה כו', שלולי ממר וממרו הכתי אין לו תקנה, לא ממר ולא ממרו מניהן לחויין זה לוחל מכלו כו': **לימא מתני'.** דקתני סיום שנתערבו פסחיהן כו': **דלא כר' יהודה.** דבעי סיפא ג' מני מבורה הרחשובה קיים עליו, דהא ודאי לוחן שניהן שהניחו מן השוק אינן מבני חבורה הרחשובה, ואע"ג דמכל מקום שהוא לא היו בשעת לקיחתן, ועל כרחך רבי יהודה מבני שעת לקיחתו קפיד, דמי לחנויין בתר הכי שגי מני מיכא בין דידיה לרבי יוסי, ומעמא שהם הוחלפו בשעת שחיטה על ידי התגלי והשהכה אין לחד מן הרחשונים קיים עליו. וריצא דקתני דבעינן שהוחלפו[ג] מכל חבורה לכל הפסח, טעמא משום דבעי לחנויי ומימר אם שלך הוא הפסח הזה ידינו משוכות משלנו ונמנינו על שלך, ואם לאו לחיכא חד מבניי הפסח מתחלה יהיה מנוי גם עכשיו עיקר וימנה אחרים עמו. **ולמה צריכין אנו לכך מפני** שאנו צריכין להיות מי שנמנה עיקר על אותו הפסח מתחלה יהיה מנוי גם עכשיו עיקר וימנה אחרים עמו. **וכך עושין** בני חבור' האחרת כאשר פירשנו מעשה האחרת כך מעשה השניה. **וכן חמש חבורות של חמשה חמשה** ושל עשרה עשרה נמשכין להם אחד מכל [חבורה] וכך הן אומרין. **ופשוטה היא: שנים שנתערבו פסחיהן זה משך לו כבש אחד וזה מושך לו כבש אחד** זה ממנה עמו על פסחו אחד מן השוק וזה ממנה עמו על פסחו אחד מן השוק. **נמצא** בכל פסח שנים שנים. זה ראשון שהפריש אותו הכבש שנתערב לפסחו מניח אותו הכבש שמשך לעצמו לזה שהביאו מן השוק וממנה עמו עליו והולך אצל שמשך אותו הכבש השני וגם הוא עושה כמעשה חברו. וכך הן אומרין אם שלי הפסח הזה ידיך משוכות מאותו שנמנית בו ועכשיו נמנית על שלי ואם שלך הוא ידי משוכות משלי ונמנית על שלך וכך עושה השני. נמצאו אותם שהביאו מן השוק הם עקרים על הזבח והעיקרים שהיו מקודם נמנין עמהם ויתכן שכל אחד מהם יוצא בעיקר פסחו של חבירו בכלל אלו שהביאו מן השוק. **ולפיכך אמרנו לימא מתני' דלא כרבי יהודה** דתניא ואם ימעט

מבואר אמרו. מפני דבר כזה ממרו יפה שמיקה כו', שלולי ממר וממרו הכתי אין לו תקנה, לא ממר ולא ממרו מניהן לחויין זה לוחל מכלו כו': **לימא מתני'.** דקתני סיום שנתערבו פסחיהן כו': **דלא כר' יהודה.** דבעי סיפא ג' מני מבורה הרחשובה קיים עליו, דהא ודאי לוחן שניהן שהניחו מן השוק אינן מבני חבורה הרחשובה, ואע"ג דמכל מקום שהוא לא היו בשעת לקיחתן, ועל כרחך רבי יהודה מבני שעת לקיחתו קפיד, דמי לחנויין בתר הכי שגי מני מיכא בין דידיה לרבי יוסי, ומעמא שהם הוחלפו בשעת שחיטה על ידי התגלי והשהכה אין לחד מן הרחשונים קיים עליו. וריצא דקתני דבעינן שהוחלפו[ג] מכל חבורה לכל הפסח, טעמא משום דבעי לחנויי ומימר אם שלך הוא הפסח הזה ידינו משוכות משלנו ונמנינו על שלך, ואם לאו לחיכא חד מבניי הפסח מתחלה יהיה מנוי גם עכשיו עיקר וימנה אחרים עמו. **וכך עושין** בני חבור' האחרת כאשר פירשנו מעשה האחרת כך מעשה השניה. **וכן חמש חבורות של חמשה חמשה** ושל עשרה עשרה נמשכין להם אחד מכל [חבורה] וכך הן אומרין. **ופשוטה היא: שנים שנתערבו פסחיהן זה משך לו כבש אחד וזה מושך לו כבש אחד** זה ממנה עמו על פסחו אחד מן השוק וזה ממנה עמו על פסחו אחד מן השוק. **נמצא** בכל פסח שנים שנים. זה ראשון שהפריש אותו הכבש שנתערב לפסחו מניח אותו הכבש שמשך לעצמו לזה שהביאו מן השוק וממנה עמו עליו והולך אצל שמשך אותו הכבש השני וגם הוא עושה כמעשה חברו. וכך הן אומרין אם שלי הפסח הזה ידיך משוכות מאותו שנמנית בו ועכשיו נמנית על שלי ואם שלך הוא ידי משוכות משלי ונמנית על שלך וכך עושה השני. נמצאו אותם שהביאו מן השוק הם עקרים על הזבח והעיקרים שהיו מקודם נמנין עמהם ויתכן שכל אחד מהם יוצא בעיקר פסחו של חבירו בכלל אלו שהביאו מן השוק. **ולפיכך אמרנו לימא מתני' דלא כרבי יהודה** דתניא ואם ימעט

מתני' נמי דייקא. דל' יהודה היפ: **חמשה וארבעה לא.** ממע מבורות שים בהן חמת של ארבעה מנשים, ואין בה כדי לתת חלק[ד] לחד לכל פסח ופסח, לא שרי מתני': **מ"ט לאו משום דלא פש אחד מבני חבורה גביה.** שאם נמחלפו פסחן של חלו לחותה מבורה שנמחשבה מחרי כן שים ארבעה מארבע מבורות ומחותה של ארבעה לא ס' בה, לארבי יוסי טעמא משום לנריך לחד מבעליו שימנה בו את החסרון, אבל מחבורה לשאר בשעת לקיחה לא קפיד, אפילו אינה מבורה של ד' נמי אינה מקנעת שימנו מן השוק של כל מקום שהוא שהוא בהדיה קאי וכאחד מבני חבורה דמי א"ר אשי מתניתין נמי דייקא דקתני וכן חמש חבורות של חמשה חמשה של חמשה אין אבל של חמשה וארבעה לא לאו משום דלא פייש חד מבני חבורה גביה שמע מינה:

[ד] מכאן אמרו חכמים יפה שתיקה לחכמים קל וחומר לטפשים שנאמר [א] אויל מחריש חכם יחשב: שנים שנתערבו פסחיהם וכו': לימא מתניתין דלא כר' יהודה דתניא [ב] ואם ימעט הבית מהיות משה [ג] מלמד שמתמעטין והולכין ובלבד שיהא אחד מבני חבורה קיים דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר ובלבד שלא יניחו את הפסח כמות שהוא א"ר יוחנן אפילו תימא רבי יהודה כיון דאמר רבי יהודה [ג] אין שוחטין את הפסח על היחיד מעיקרא לאמנויי אחרינא בהדיה קאי וכאחד מבני חבורה דמי א"ר אשי מתניתין נמי דייקא דקתני וכן חמש חבורות של חמשה חמשה של חמשה אין אבל של חמשה וארבעה לא לאו משום דלא פייש חד מבני חבורה גביה שמע מינה:

הדרן עלך מי שהיה טמא

הדרן עלך מי שהיה טמא וסליקא לה פסח שני

פסקי הלכות פסח שני בקצרה

כתיב בתורה שים שים כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם או לדורותיכם ועשה פסח לה' בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אותו וגו' ככל חקת הפסח יעשו אותו. ומינו שאף כל אותם שנמצא שהם נחשם או שגג בראשון ועשה בשני אינו עושה בשני מייב כרת. אבל הזיד בראשון ולא עשה ואחר אומרים בשני מייב כרת: איזהו דרך רחוקה מי שהיה בינו ובין ירושלים יום י"ד עם עליית השחר ט"ו מיל או יותר היה פחות מזה ולא הגיע לירושלים מפני שעכבוהו בחמות או שהיה בירושלים והיה חולה בראשון ולא הגיע עד שעבר זמן הקרבה הרי זה אנוס ופטור מן הכרת אפילו הזיד בשני ואחר אומרים בראשון בראשון אינו אנוס אפילו הזיד בראשון ולא עשה אחר אומרים בשני מייב כרת. אבל הזיד בראשון ולא נחשם או שחשם אחר אומרים בשני אינו אנוס אפילו הזיד בשני ולא נחשם ולא שחשם אחר אומרים בראשון הרי זה אנוס ופטור מן הכרת אפילו הזידו בשניהם: מיצוה דרך רחוקה מי שהיה בינו ובין ירושלים יום י"ד עם עליית השחר ט"ו מיל או יותר היה פחות מזה ולא הגיע לירושלים מפני שעכבוהו בחמות או שהיה בירושלים והיה חולה בראשון ולא הגיע עד שעבר זמן הקרבה הרי זה אנוס ופטור מן הכרת אפילו הזיד בראשון ולא נחשם ולא שחשם אחר אומרים בשני מייב כרת. אבל הזיד בראשון ולא נחשם או שחשם אחר אומרים בשני אינו אנוס אפילו הזיד בשני ולא נחשם ולא שחשם אחר אומרים בראשון הרי זה אנוס ופטור מן הכרת: [ואיזהו דרך רחוקה כל שאין יכול להגיע לכל הפחות עד חצות היום ואם עבר ולא הגיע לא יקריב את הפסח ויעשה בחדש השני ואם הגיע קודם חצות היום יקריב את הפסח ויעשה בחדש הראשון ואם עבר ולא עשה בראשון ולא בשני הרי זה חייב כרת ואם הגיע קודם חצות היום ולא הקריב את הפסח ועבר חצות היום הרי זה אנוס ופטור מן הכרת ואם הגיע קודם חצות היום והקריב את הפסח ועבר חצות היום הרי זה אנוס ופטור מן הכרת: ואיזהו טמא שנטמא בטומאה שאין אדם יכול להגיע לכל הפחות עד חצות היום ואם עבר ולא הגיע לא יקריב את הפסח ויעשה בחדש השני

עין משפט נר מצוה

א א מיי׳ פ״י מהל׳ מלה לכלה יב סמג עשין מה טוש״ע ח״מ סי׳ תעג סעיף ג:

ב ב מיי׳ שם טוש״ע ח״מ סימן תעב סעיף ב:

ג ג מיי׳ פ״ז מהל׳ מלה לכלה ח סמג עשין מה טוש״ע ח״מ סימן תעב סעיף ב סהג״ה:

ד ד מיי׳ שם לכלה ז טוש״ע ח״מ שם סעיף יג:

ה ה מיי׳ שם פ״י לכלה יב ופ״ל מהלכות שבת הל׳ ד ופ״ו מהל׳ י״ט הל׳ טז סמג עשין כט ולעיל עה טוש״ע ח״מ סי׳ רמט סעיף ג״ ופי׳ מקבל ס״ת בסה״ס*:

רבינו חננאל

ערב פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך וכו׳. ואמרי׳ מאי אירא ערב פסחים אפי׳ ערבי שבתות וערבי ימים טובים דתניא לא יאכל אדם בערבי שבתות ובערבי ימים טובים מן המנחה ולמעלה כדי שיכנס לשבת כשהוא תאב דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אוכל והולך עד שתחשך. **ועוד תניא** לא יאכל אדם מתשע שעות ולמעלה בערבי שבתות ובערבי ימים טובים דברי רבי יהודה ר׳ יוסי אומר אוכל והולך ושקלינן וטרינן ואוקמי׳ רב הונא למתני׳ כר׳ יוסי ובערב הפסח משום חיובה דמצה אסור למיכל מן המנחה ולמעלה ומודה ליה לר׳ יהודה בערב הפסח.

ליקוטי רש״י

תמחוי קערה גדולה היא ונוהגין בו נגפים מלכל מצעני בתים ומתקנין לעניים שני סעודות ליום מיום ליום. [שבת קיח ע״א]. **עד שיכב.** הסיבה על לד שמאל [לקמן קח ע״א].

מסורת הש״ס עם הוספות

ו) [עיין תוספות לקמן דף קו. ד״ה סמוך], **ב)** תוספתא ברכות פ״ה ה״א, **ג)** עי׳ לקמן קז:, **ד)** [שבת דף קכא:], **ה)** במתני׳ קיד. קטו. קיז:, **ו)** פ״ח מ״ז, **ז)** להלן דף קכ., **ח)** ה״א, **ט)** [פרק ג], **י)** [עיין תוספות לעיל נז. ד״ס תגל] ועי״ע תוספות לעיל נ. ד״ה מקום.

הגהות הב״ח

(ה) רש״י ד״ה ואפילו עני וכו׳ כני חורין במטה ועל השלחן זכר לחירות הסמ״ק: **(ו)** תוס׳ ד״ה ערב וכו׳ ה״ק ערב שמותבין בו ברבה פסחים: **(ז)** ד״ה סמוך וכו׳ מלמטן שובעו בשתיה כל״ל ותיבת מכל ממקן: **(ח)** ד״ה לא יפחתו פי׳ רשב״ם וכו׳ וגרס. נ״ב פי׳ הסמ״ק לריסק קלי על עלמו שלא יאכל ושיכב על שמאלו ועל שיכב והסיבה קלי מגנאי לקלה לא גרסינן ולא יפחתו שלא יפחתו ג״כ: **(ט)** בכת״י תאב: **(י)** כתב מ״ד בב״ר פ׳ פח וירושלמי (ח ע״ב) ועיין לקמן קח ע״א ד״ה ד׳ כוסות שכתב כמ״ד אחר ועיין ילק״מ שם: **(ל)** צ״ל בלילי פסחים (גלילון): **(מ)** צ״ל אחריהם, ור״ל אחר הד׳ כוסות וכמ״ש בסמוך (בארוח המים): **(נ)** תוס׳ על פרק זה אינם מבעלי התוס׳ אשר בפרקים הקודמים דאלו הם מבעלי תוס׳ אחרונים, וכן תוס׳ שבמרדכי מאחרונים (ב״ש): **(ס)** בכת״י נוסף **בלילה ערבי פסחים דעלמא** (וכ״ה בתוספות הרשב״א): **(ע)** עיין גם בתוס׳ לעיל לה ע״ב סוד״ה ומי, ועיין ברא״ש שכתב בע״פ שחל בשבת דיצא סעודה שלישית במצה עשירה (ועיין או״ח סי׳ רנו ד״ה לא יאכל): **(פ)** לפנינו שם ואומר **קדושה על הכוס.** וכ״ה בתוס׳ כת״י: **(צ)** צ״ל **מזרי הי״ר** (ב״ש): **(ק)** ״אפילו אי בעינן״ וכו׳, עד ״איצטרוך למיתני״, ליתא בד״ק, ועפי״ז יובנו דברי מהרש״ל (ד״ס). ולפנינו נוסף עפ״י מהרש״א: **(ר)** בכת״י נוסף **אפילו בן התמהוי הכי פירושו אפילו** מן התמהוי כר׳: **(ש)** וע״ע הגרא״מ הורוויץ בילקוט מפרשים:

(תוספות אחרים מערבי פסחים נמצאים בספר רב מרדכי[ס])

ערב פסחים מי גרסינן ערבי ניתמ[ו] ומי גרסינן ערב ס״ק ערב שמותבין בו (ג) פסחים ל״ע ערב פסח רמסון וכני: **לא** יאכל[ל] **אדם.** פירוש לפיולו התפלל ומשום מלה כלתמרינן גמ׳ בגלל התפלל תפלת מנחה לפיולו כשהי יומם הסמה לסוף כלתנן בפ״ק (ד׳ ט:) ות״ת ומה לך יאכל מי מלה לפיולו קודם גמי לסוף כלתמרינן בירושלמי[ן] כל האוכל מלה בערב הפסח כלילו טועל לרועתו בצית תמיו ומי במיני תרגימת הם למר בגמרא (ד׳ קז:) אבל מטבל הוא במיני תרגימת ו״ל לתירי במלה עשירה לגלת לסוף בירושלמי גלת במלה הרלויה לגלת בה מוצתו ואוכלה קודם ומנה אבל מלה עשירה שריא וכן היה נוהג ר״ת[ף]:

סמוך למנחה **לא יאכל.** ומפ מתמר והת למר בכל שעה (לעיל ד׳ מ.) בניקות של נכרים ממלת לחם כריסן מהם ובלבד שיאכל כזית מלה בחמרוזה והכא לסוף לאוכל כזית מבעוד יום וי״ל דבחומה הסעודה לחם מהר ואינו אוכל כל צורכו כדי שיאכל מלה לתיאבון אבל מבעוד יום אין לחם מהר ואוכל כל צורכו וסבר שעד הלילה יתאוה ותלרכה יהיה שבע יותר כי יתברך המאכל בפיו והפ דלייק רבא לקמן (ד׳ קז:) דתמרת גרייך לסי לחמרת מיסעד סעיד בין הכוסות הללו לחמי יסחה לף על גב דבחומה סעודה מהר מלאכול צורכו (ג) אבל בשחיה מי לפסל להזהר ס״ע מצין רחמן לבני לסיהא לגדפא והלל דייק דלמי לסעודה לחמרת: **עד** שתחשך. מקשי לחמי מילטריך עד שתחשך ועוד דבגמרא גבי שבתות וימים טובים לף קתני ליה ולומר הר״י מקורבי״ל דגבי מלה דווקא בעינן עד שתחשך דלתיא בתוספתא[ס] הסמה ומלה ומרור מלומן מתחשך וטעמא משום דכתיב (שמות יב) ולכלו לת הבשר בלילה הזה ומלה ומרור לילקטו לפסח[ך] אבל סעודת שבת וימים טובים מני לילל להו מבעוד יום דלחמר בפרק תפלת השחר (ברכות דף כז:) מתפלל לחם של שבת בערב שבת ולומר קידוש היום מבעוד יום[ם] ולומר מהר״ם[מ] ילילל לכי פריך בגמרא מלי לילל ערבי פסחים כו׳ לף מני לבעויי דנקט ערבי פסחים משום דבעי למיתני עד שתחשך לכבר למשעינן בילהו מקומן (זבחים ד׳ טו:) דקתני הסמה לילו נלכל מבעוד יום בלילה והכא לגב מורמיה מעייף בקונר ורבינו יהודה מירק[ע] לפילו לי בעינן גבי שבתות וימים טובים עד שתחשך הכא לילטריך למיתני לתמת לסמועינן לתע״ג דשחיטת פסחים מבעוד יום לילו נלכל מבעוד יום כשהר קדשים וכן יש בירושלמי בריש פירקין תני ערב שבת מן המנחה ולמעלה לף יעשוס כלום עד שתחשך: **ואפילו** עני **שבישראל**[ר] **לא יאכל**[ש] **עד שיכב.** דסלקא דעתך להסיבת עני לף בסיבת הסיבה לתין לו על מה להסב ומין זה דרך חירות ולם מפרשים לתלטיעל קלי עד שתחשך ואפילו עני שבישראל פירוש לפי עני שלף לכל כמה יומים לף יהלל לסי עד שתחשך: **לא** יפחתו[ת] לו. פי׳ רשב״ם גמלי לדקה וגרס (ד) לף יפחתו וכן גרלה מדלה קתני לף יפחות ל׳ יחיד ולילא למימר דיפחתו לל׳ כוסות דלמי מרבע כוסות שלף מ״ם והא דקתמר[ט] מן התמחוי לף יתנו שלקבל כדי לקייס מרבע כוסות. ומרבע כוסות פירש רשב״ם כנגד מרבעה לשוני גאולה וכן יש בירושלמי[י]:

לא יפחתו לו **מארבע כוסות.** מתוך הלשון משמע קלא שאין נותנין לשניי ולשני ניתו לי לא לעשמו והוא מוליל לת כולם ובסברא הוא דמלי שנא מרבע כוסות מקידום לכל הסנה שאחד מוליל לת כולם ומיהו גם בקידוש שמא היה לכל אחד כוס לשלו ובסברא דלמר בגמרא (לקמן דף קח:) השתה מהן לשניו ולשני ניתו יש והוא דשתה רובן לכשה משמע להם שיש לאו בשמיעה להא בעינן רובן לכשה ועוד דמשמע לכלהלה אין רגילות להשתוקות מיהו יש לומר בשאין בשיש להם כוס לעלמם אי נמי בשניו ושני ניתו קטנים מיירי שלף הגיעו לחינוך [ואין אומר בכולל ומיהו בגמרא משמע שלריך לל אחד מרבע כוסות ואפילו אחד מהם יש ואחד תינוקות אמר רבי יהודה מה תועלת לתינוקות בין משמע לתנא קמא שלריך כוס לף לתינוקות יש לומר דאחד מהם ומשום חינוך ונראה להמיר ולהלריך מרבע כוסות לכל אחד והמחמיר לריך ליהנר שלף יהא כוסס פגום לאמר בגמרא כוסות קאמר ומשום חינוך ונראה להמיר ולהלריך מרבע כוסות לכל אחד והמחמיר לריך ליהנר שלף יהא כוסס פגום לאמר בגמרא (לקמן ד׳ קה:) טעמו פגום: **מאי** אירא ערבי פסחים. ומפ אמר מתמי לף מסני לתנא בפסח קלי כדמסני בפרק כל שעה (לעיל ד׳ מ.) גבי פת עבה ויש לומר משום דבפסח קלי אין לו להניח ערבי שבתות דתדירי בכל שבוע אי נמי הכא לחיכא למיטעי ולמימר דדווקא נקט ערב פסח משום חיובא דמלה לף הוה ליה למיתני ערב פסח וכן ברים מקום שהנהו (לעיל ד׳ נ:) חיכא למיטעי דדווקא נערב הפסח אסור למלות מלה משום קרבן[ק]: **מן** המנחה ולמעלה. הסתם סלקא דעתך דלאו דווקא אלא הוא הדין סמוך למנחה:

ערב פסחים סמוך למנחה. קושט למנחה מעט: **לא יאכל**[ל]. כדי שיהלל מלה של מלוה לתיאבון, משום הידור מלוה: **ואפילו** עני שבישראל[ר] **לא יאכל**[ש]. בלילי פסחים עד שיסב כדרך בני חורין (ו) זכר לחירות במטה ועל השלחן: **ארבע כוסות.** כנגד ארבעה לשוני גאולה המתוריס בגלות מלריס והוליאתי אתכם והצלתי אתכם וגאלתי אתכם ולקחתי אתכם, כפרשת וארל[ם]: **ואפילו** מתפרנס מתמחוי של לדקה להיינו עני שבעולם, דתנן בתוספ׳ פאה (פ״ח מ״ו) מי שיש לו מזון ג׳ סעודות לף יטול מן התמחוי: **גמ׳ בשהוא** תאוה. ולף תנא סעודת שבת על הסוגיא: **לא צריכא.** דקתני ערב פסחים לף יהלל עד שתחשך הלף לרבי יוסי דלמר הולך ואוכל עד שתחשך: **אפילו** תימא. מתני׳ נמי רבי יהודה היא, ודלין הוא לליתני ערבי פסחים לרבוי סמוך למנחה: מתשע שעות. היינו סמוך למנחה:

מסכתא

פירוש רבינו שמואל תלמיד רש״י ז״ל

ערבי פסחים סמוך למנחה. מנחה קטנה, קושט למנחה מעט מלי שעה בתחלת שעה עשירית, דתנן (לעיל דף נח.) תמיד נשחט בשמנה ומחלה וקרב בתשעה ומחלה מעלת מנחה קטנה בט׳ ומחלה, וסמוך ליה היינו מלי שעה קושט, בתוך שעה תשיעית ומחלת שעה עשירית: **לא יאכל**[ל] **אדם** בו. כדי שיהלל מלה של מלוה לתיאבון, משום הידור מלוה: **ואפילו עני שבישראל**[ר] **לא יאכל**[ש]. בערבי[ב] פסחים עד שיסב כדרך בני חורין במטה ועל השלחן, זכר לחירות: **ולא יפחתו**[ת] לו. גבמי לדקה המתרנסין מת העניים, דתנן (פאה פ״ח מ״ו) מין פומתין לעני העובר ממקום כו׳ אלמא לישנא דלא יפחתו מהכי לדקה קלי, והוא הדין נמי אם לא יתנו לו אלריך שיחזר בכל כתו אחריו[ג], אלא מורמת דמילתא נקט כרגילין ליתן לו מרבע כוסות, וסדרן מפורש לפיינו[ד]. ומיניו בב״ר (פ׳ פח) רב הונא בשם רבי אבא בערב שבת אחר מרבע לשוני גאולה המוריגן בגלות מלריס והוליאתי וגאלתי והלתי, בפ׳ ורא: **ואפילו**. הוא מתפרנס מתמחוי של לדקה להיינו עני שבעולם, דתנן בתוספתא פאה[ה] מי שיש לו מזון שני סעודות לף יטול מן התמחוי, אפילו הכי אם לף נתנו לו נגמי לדקה יכמור את מלבושו או ילוה או יסביר את עלמו בשביל יין למרבע כוסות: **גמ׳ אפילו ערבי שבתות** בו׳. מלינא דרבי יהודה, כדי שיהא קידוש ושעודת שבת מליב עליו: **משום חיובא דמצה.** שלף תהא מהלכת על הסוגיא, ותיובא דמלה לילה הרלמון מופה לכתיב (שמות יב) בערב תאכלו מלות[ו]: הכי גרסינן **אפילו תימא רבי יהודה התם מן המנחה ולמעלה בו׳.** במילתיה דר׳ יהודה קתני מן המנחה ולמעלה, ובמתניתין תנן סמוך למנחה: **מתשע שעות ולמעלה.** היינו הלי שעה סמוך למנחה:

דילמא

דילמא משבשתא היא. וכרייתא קמייתא דקתני מן המנחה ולמעלה היא עיקר משום לדידה מתני׳ כחולי עלמא:

ס״ג **והאמר** ר׳ ירמיה ס״ל יחמן ואיתימא רבי אבהו מתניתא ולא גרס רבי יוחנן ס״ל דאבהו תלמידיה דר׳ יוחנן הוה:

מכלל דפליגי בהפסקה בדתניא. לא גרס לתניא להא דפליגי בהפסקה לפסח אלא גורסין דתניא בהפסקה בסמוך ומוכח דרבי יוסי היא דאמר אין מפסיקין בהפסקה לפסח ומודה רבי יוסי דמותר בהפסקה לאכול ולשתות ולהתעסק בצרכיו ואפילו בדברים שאינן צריכין לסעודה ואפילו הכי אסור להפסיק

כך מפסיקין להבדלה. כר' מ"י ליה לקמן [ב] להבדלה מיהא קוטעת ומפסיקין להבדלה. ואם התחילו אין מפסיקין להבדלה בהבדלה פליג שמואל: **לאו** לעקירת שלחן. סיינו ברכת המזון כדפרישית לעיל[ז] שהיו רגילין לסלק שהיו סועדים קטנים שכל אחד אוכל על שולחנו והיו מסלקין מלפני כולם ולפי מלפני המברך ואנו שמנו אוכלים בשלחן אחד אין נכון לסלק[ח]: **איקלע פרס מפה וקידש.** כדפרישית סעודה מילי דרבי רשב"ס: **ושוין.** מי גרסינן ושוין קמי מרבי יהודה ורבי יוסי דכפירים רשב"ס[ט]: **שאין מביאין את השולחן אא"כ קידש.** והא דתנן (שבת דף קיט:) מצות שלחן ערוך מלמד טוב ומזמן כו' לפי שקבעו לערוך הוא במקום אחר אך אין מביאין אותו למקום סעודה עד אחר קידוש ועכשיו שלמנות שלנו שהם גדולים יותר מדאי וקשה להביאם אחר קידוש שלא להפסיק כל כך בין קידוש לסעודה אנו רגילין לפרוס מפה ולקדש והטעם מפורש בשמילתות [ג] כי היכי דתימי סעודתא ניקרא דשבתא ויש מפרש זכר למן שלא היה יורד בשבתות [ד] וי"ט והיה טל מלמעלה ומלמטה והמן ביניהם[ה]: **ידי** קידוש יצאו. אף על פי שלא שמו רק סיטעוס המברך או אפילו אחד מהם כדמוכח בסוף כגל מערבין (עירובין דף מ:) ולכתחלה צריך סיטעמו כולם ונראה להלכה כשמואל דאמר אין קידוש שלא במקום סעודה ופ"ג דשבועות [ו] הלכה כרב נחמיה וחבירו כולהו סברי כשמואל דרב הונא במקום סעודה וכן פסק במגילת סתרים והמקדש שדעתו לאכול במקום אחר יכול להוציא את האוכלים שם שלדידהו הוי מקום סעודה וכן משמע דמסתמא אחד מבני העיר היה מקדש בשבכ"ע ומוציא האורחים וכיכול לכיכי אורחים שמוך לבכ"ע אין לקדש להוציא ברכה לבטלה דקי"ל כשמואל ואין נוהגין במקדש כאן על דעת שרוצה לאכול במקום אחר מודה שמואל דיש קידוש והא דפליגי בסתמא מדפריך ושמואל למה לי לקדושי בני כיסתא ומיהו ממקום למקום בעיא אחד כגון מחיגרא נראה דמודה שמואל שם קידש בחיגרא כדי לאכול בחרעא דחשיב קידוש במקום סעודה וכן מוכח בירושלמי [ז] דקאמר רבי יעקב בשם שמואל קידש בעיא זה וגמלך לאכול בעיא אחר צריך לקדש ר' אחא בשם ר' חושעיא אמר רב מי שסוכתו ערימה עליו מקדש ליל י"ט האחרון בעיתו ועולה ואוכל בסוכתו ב"ש גון ולא פליגי מאי דאמר רב בשלא היה בדעתו לאכול בעיא שקידש ומאי דאמר שמואל בשהיה בדעתו לאכול בעיא שקידש והא דקאמר ולא פליגי היינו ממקום למקום אחד בית הוא ולאו דוקא נקט בירושלמי קידש בעיא זה וגמלך לאכול בעיא אחר ויצייצ שלא יתלוך בירושלמי עם הס"ם שלנו.[ח] כתב בשם רב נטרונאי גאון בשבועות מקדשין בעיא הכנסת ורוחן לתוך עיניו לרפואה כדאמר (גיטין ד' מג:) פסיעה גסה נוטלת אחד מת"ק מאור עיניו ואימת מהדרת ליה בקידושין דבי שימאי ומיהו בחצי העזרי כתוב דהאי רפואה מאי למיעבד בקידוש שבעיתו: **ידי** יין לא יצאו. ומיהיין לברך בציתם בפה"ג משום שיהו מקום לבל משמע אם קידש בציתו על שולחנו שוב ג"כ לברך על היין תוך הסעודה אע"ג דסבר ים קידוש שלא במקום סעודה ולא שייך קידוש לסעודה ג"כ אם הבדיל על שולחנו פעור מלברך על היין שבתוך הסעודה אע"ג דיש הבדלה שלא במקום סעודה לכ"ע והכא יש לחוש לאיכא למימר דלא פטר אלא ג"כ רוצה לשתות לפני המזון אבל תוך המזון לא פטר אך יש להניח דאיכא מכילד מברכין (שם ד' מב.) דתנן שייך על היין שלפני המזון פוטר את היין שלאחר המזון פי' שהיו רגילין לשתות אחר הסעודה לפני ברהמ"ז ומשמע דכ"ש שפוטר היין שבתוך המזון שלא בא אלא לשרות מליכה ואפילו למאן דאמר התם בגמרא יין שבתוך המזון לא פטר יין שלאחר המזון היינו משום דאין יין שבא לשרות פוטר את היין הבא לשתות אבל יין שלפני המזון שבא לשתות דעדיף טפי כ"ע מודו דפוטר את היין שבתוך המזון ועוד שם צריך לברך בתוך המזון מאי קאמר יין שלפני המזון פוטר את שלאחר המזון תיפוק ליה דפטרו יין שבתוך המזון למ"ד התם דפוטר ודוחק לומר שלא שתו יין תוך הסעודה ופע"ג דהתם מוקי לה בשבתות וי"ט ובשעת הקזת דם שאדם קובע סעודתו על היין ס"ה בחול נמי שם לשתות לשתות יין בתוך הסעודה אבל נקט שבתות וי"ט דאז רגילות לקבוע סעודתו על היין ואדע דבי"ט שם שמלך ואין בדעתו לשתות יין לא פטר [ט] מאחר דכל תלוי בדעתו הלכך שם צריך על היין לפני המזון ובדעתו לשתות בתוך המזון מ"ל לברך מחריו על הגפן ולא תוך המזון בפה"ג אבל שם שמלך אינו פוטר שלא כך מפסיקין להבדלה מאי מפסיקין[ט] לאו לעקירת שולחן לא למפה רבה בר רב הונא איקלע לבי ריש גלותא איתיו תבא קמיה פרס מפה וקידש תנא ושוין[י] שאין מביאין את השולחן אלא אם כן קידש ואם הביא פורס מפה ומקדש תני חדא שוין שאין מתחילין ותניא אידך שוין שמתחילין בשלמא הא דתניא שוין שאין מתחילין משכחת לה בערב הפסח אלא הא דתניא שוין שמתחילין אימת אי נימא בערב שבת הא מיפלג פליגי לא קשיא כאן קודם תשעה כאן לאחר תשעה. אותם בני אדם שקידשו בבית הכנסת אמר רב ידי יין לא יצאו ידי קידוש יצאו[יא] ושמואל אמר אף כך מפסיקין להבדלה. סם היו מסובין בסעודת על הלילה מפסיקין מלילתן ומבדילין: **אין מביאין את השולחן.** לאכול מסקדש היום אלא ג"כ קידש: **ואם הביא.** קודם לכן. מי נמי אין מביאין את השולחן בערב הפסח מפילו מבעוד יום ג"כ קידש, כלמאן דאפילו רבי יוסי מודה בערב הפסח: (ט) **איקלע לבי ריש גלותא.** והיו מסובין על השולחן בערב שבת וקידש עליהן היום, ופרס מפה וקידש: **ידי יין לא יצאו.** שאם יש לסמוך על שמילתא[יב] יין בלא מזיגה מאחר שעקרו ממקומן: **אין קידוש**

רשב"ם

כך מפסיקין להבדלה. סם היו מסובין בסעודת על הלילה מפסיקין מלילתן ומבדילין: **מאי לאו** עקירת שולחן. ומדקאמר כסם שמפסיקין מכלל דלא סגי בסמה: ס"ג **רבה בר בר חנה איקלע לבי ריש גלותא איתיו תבא קמיה פרס מפה וקידש תנא ושוין** שאין מביאין את השולחן אלא אם כן קידש ואם הביא פורס מפה ומקדש תני חדא שוין שאין מתחילין ותניא אידך שוין שמתחילין בשלמא הא דתניא שוין שאין מתחילין משכחת לה בערב הפסח אלא הא דתניא שוין שמתחילין אימת אי נימא בערב שבת הא מיפלג פליגי לא קשיא כאן קודם תשעה כאן לאחר תשעה. אותם בני אדם שקידשו בבית הכנסת אמר רב ידי יין לא יצאו ידי קידוש יצאו ושמואל אמר אף מפסיקין[יב] ולא גרסי' ושוין ולא ס"ג מידי, וסכי פירושה רבה בר בר חנה איקלע לבי ריש גלותא קודם מסיכה ולאחר שיצאו מבית הכנסת החשוך, פיימו מכא לקמיה, הביאו את הפת על השולחן כמו שנהו עושין קודם קידוש, פרס מפה על הלחם ומ"ש קידש, לפי שברגילו לו היו מביאין את הלחם על השולחן עד לאחר קידוש כדמיבא לקמיה, לפיכך פרס מפה על הלחם, והיינו כעין סילוק שולחן וכמי שהיו דומה, ולהיה לדבר שכן עושין דקתני מתני' (לקמן דף קיד.) מזגו לו כוס רשון ומ"ש הביאו לפניו כוס שני ושלישי וכוס רביעי ואפילו הכי קתני מתני' מטבל בחזרת מכלל דעד השתא לא סייתי, וטעמא כדפרים בשמילתות דרב אחאי גיטין בפרקא ויש מעמיד יתרו וכתוב בהו הכי, וקרובי מכא מקמי לילקים לקדושא דשבתא לא מקרכינן, מ"ט כי היכי דתימי סעודה ניקרא דשבתא, והיכי קריכיו לא מסלקין ליה מלא פורס עליו מפה ומקדש, דתניא ושוין שאין מביאין את השולחן ע"כ קידש ואם הביא פורס עליו מפה ומקדש, דתניא ושוין שאין מביאין את השולחן קודם קידוש אע"פ שלא אכלו[יג] עד לאחר קידוש. ואית דמפרשי ושוין ב"ש וב"ה דפליגי בשלו דברים (ברכות ד' נפ:) דתמרי ב"ש עוטלין לידים ואח"כ מוזגין את הכוס לקידוש וב"ה אומרים איפכא, אפ"ה היכא דעבד ידיו מודיע ב"ש דאין מביאין את השולחן עם הסולחן עד שיאכלו אלא ע"כ קידש, וכדפרישית טעמא לעיל. ורבינו בעיני לפירוש דתמרין לקמיה תנא חדא שוין שאין מביאין כו' שיבאו למעלה הספרים וכתבו נמי ושוין שאין מביאין כו', וטעות הוא בידם ולא גרסי' ליה: **תני חדא שוין.** ר' יהודה ורבי יוסי דפליגי לעיל בין בהליכת ערב שבת בין בהליכת ערב פסח שוין: **שאין מתחילין.** לאכול מן המנחה ולמעלה: **משכחת לה בערב הפסח.** דלקמיתרת לפלי' רבי יוסי מודי בערב הפסח: **באן קודם תשעה.** שוין שמתחילין לאכול, ומשהתחילו בהיתר מוכלין עד שתחשך אפילו לרבי יהודה: **באן לאחר ט'.** הוא דפליגי, דלרבי יהודה אין מתחילין בהתיר לעיל בהדיא לן יאכל אדם בערבי שבתות וערבי ימים טובים מט' שעות ולמעלה כו', רבי יוסי מומר כו': **שקידשו בבהכ"נ.** הוא קידוש שמקדש בליל יציאי גליל שבתות וימים טובים בבהכ"נ: **ידי קידוש יצאו.** תע"פ שלא שמו, דקי"ל[יד] דהמקדש צריך סיטעוס, סם לא טעם שלא ג' מסם יפלו כולן ידי חובתן כדמוכח בעיבורין בשלהי כגל מערבין (ד' מ:), ומיהו לכתחלה צריך סיטעמו כולן, ולא צריכין תו לקדושי בציתן שלא בעי רב קידוש במקום סעודה, הלכך תע"ג שלא מלבי בציתם הכנסת נפקי: **ידי יין לא יצאו.** שאם יש להם יין בציתם לשתות תייבין לברך בפה"ג, שאין פטורין בברכת הכוס של שמיית יין שמשו בבהכ"נ מאחר שעקרו ממקומן דה"ל כיסח הדעת וצריך לברך, אבל המקדש בציתו על שולחנו בשבת ג' לברך על היין שבתוך הסעודה שהרי פוטרו יין שלפני הסעודה, כדתנן בכילד מברכין (ברכות ד' מב.) בירך על היין שלפני המזון פטר את היין שלאחר המזון ומוקי לה בגמרא בשבתות וביומים טובים הואיל ואדם קובע סעודתו על היין:

אף

ז) עיין תוס' לקמן קב: ד"ה ה"ג ראשון, ח) קה:, ג) [דף קה.], ז) ע"א ד"ה מפסיקין, ח) [פרשת יתרו סימן נג], ט) [עיין תוספות פילה ג: ד"ה ויש], י) יומא עה: [ועיין תוספות שבת דף קיט: ד"ה ומגלגלו], יא) [בכורות דף מט:], יב) ברכות פ"ו ה"ו סוכה פ"ד ה"ה, יג) ברכות מב ע"ב.

הגהות הב"ח

(ט) רש"י ד"ה איקלע ל"ל קודם ד"ה אין מביאין וכ"ג עיין במרדכי:

הגהות וציונים

א) ס"א ל"ג (גליון): ב) בכת"י הסדר ידי קידוש יצאו ידי יין לא יצאו, וכ"ה בראשונים (דק"ס): ג) צ"ל **ד'שתות** (גליון). ובדרשב"ם הגי' **שלא** שתיית: ד) נראה שבא לאפוקי מגי' הראשונים (רש"י ר"ח) שגרסו "תניא נמי הכי" קודם "מעשה דרבה בר רב הונא": ה) בדפו"ר איתא **תניא נמי הכי ושוין שאין מביאין** וכו' ותיבות "ולא ה"ג גרס'" "אלא ה"ג" ליתא. ו) בכת"י ובדפו"ר ליתא תיבות "ירקות וחזרת" ועיין שנויי נוסחאות שבמשניות ובתוי"ט שם. ועיין דבש תמר שמוסיף אחר תיבת "בחזרת" **וכו'**, ומפרש שראיית הרשב"ם הוא מהמשך המשנה "הביאו לפניו מצה": ז) צ"ל **אכלי** (רש"ש): ח) כפי שמבואר בסנהדרין (צב ע"א) שכל שאינו משייר פת על שולחנו אינו רואה סימן ברכה (דבר שמואל): ט) ר"ל ולא אב"ש וב"ה ולשיטתם לקמן קו ע"ב ד"ה זימנין ע"ש (רא"מ הורוויץ): י) מכאן עסה"ד ליתא בכת"י (דק"ס):

גמ' האי מבציע ליה לגופיה. למיבעי כהן, מיעוטא מגח לן להפסט וניתום: **דהוה מפסר ליה לבריה.** הס לחזקיה, וכסי מפסר ליה ליחליה, לתניה בתורת כהניס ומסט שמיטה זנר כמירה: **וכי מאין באת.** ליטנת דמתני' הוא, וכי מהין בחת שמיטה לומר פסולה שמוקדת להניח מקנת להכשירה: **מכלל שנאמר כו'.** ומעוך לומו לנל סייתי נח לפסול: **תלמוד לומר ושחט והקריבו הכהנים.** ומלכתיב כהן בקבלה וכשמיטה לח כתיב, מכלל לומסט מבעלים קלי ומסך ידו ומסט, לימד על השמיטה שכשירה זנר, עכ"ל מקמ"ר, ומיהה הוה מפסר לחני לבריה הס לחזקיה הכי: **מבדי.** למדנו כהן במקבלה ואילך מנות כהונה, והן מניחן חם נחר קבלה כתיבה, למה לי למכתב בה כהונה: **למעוטי הפשט וניתוח.** ללח כתיב בה כהן, ואילו מהכא דבוקה כתיב קרק, ואי לח ונתנו הוה חמינא הלי ללח כתיב כהן בהפסט וניתוח מנוח ללח מעלערץ הוח, דנלי ליה דבעי כהונה מקבלה ואילך: **דלא מעכבא בפרה.** לחין כפרה ללח נהס: **ואלא מהכא ושרבו בני אהרן הכהנים.** (ז) הרי למדנו מקבלה אין לריך כהונה שהרי למדנו מקבלה למעוטי הפשט וניתוח: **אימא למעוטי סידור שני גזירי עצים.** לנין הערבים ללח כתיב בהו הכהנים, אבל בקפרת ללח כתיב בה הכהנים, (ח) ונעכ עליה הכהן: **אלא מקבלה דעתך.** ללח ניבעי סידור גזירין כהונה, מהלימעלערץ למעוטי הולכת עלים מכלל לסידורן בעי כהן: **הולכת עלים לא בעי כהונה.** להלי כהן לכתיב בהולכת מבריס על כרחך למעוטי הולכה מהכא בעי, לחי לנופיה לח לימעלערץ להל חשמיעין מקבלה ואילך מנות כהונה: **ושרבו למה לי.** לכתיב בהן (ט) כהונה: **למעוטי הפשט וניתוח.** וכהונה דומנחו לנופיה לכחמירין (י) ללח מיתת כיון ללח מיעכבת בפרה לח מיבעי כהונה, ומהגלי בה לבעי לח מיבעי לח לימעלערץ למיכתב בהונה נהעברת נחמין ומע"ג ללח מיעכבת, ועל כרחך למעוטי כתבי: **שעעון ששה.** הכבר בחמשה והקריבו בחמש לי"ה: **ויחא לי"ה.** הלר מקני ליה הכי, על העליס חבר חבר על חבם קרק יחיבת הוח, דהכתיב ונחנו חם ועבדו עבים ועבדו חבם קרק יחיבת הוח, דהכתיב ונחנו חם ועבדו עבים ועבדו בחמשה, למה לי תו על העליס חבר על חבם וגו', למידרש ביה דהני ו' כהנים הוללהו לבבר שנחמר בו חם ועבים ומזבח, ואיזהו דבר שהזקקתי לכם למעלכה לסבר עבים ותם למזבח בבציו: **והקריבו בני אהרן מקבלה ואילך** וגו'. בפ"ק דזבחים (ד' ז.) פרט"י הס לחמרינן והקריבו זו קבלת הדם ולח עבודה חחרת חמבר עבודות הס כגון הולכה חו זריקה[ל] חמום דכתיב ושחט והקריבו ואיזו היא עבודה שהיא לחר שחיטה לחלתר הוי חומר זו קבלה והקבה כ"י דבפ"ק זבחים[ל] לימא טעמא לחריני דכתיב התם והקריבו זו קבלת הדם חו חימו חלא זריקה כדהוה חומר זריקה חלא קבלה דהא לא היה (פורס) [פירס] למחתה בהדיא תני לא היה אלא כהן שזכה בקטרת חומר להה שעמנו זכה עמי במחתה. ודלא כר' חליעזר בן יעקב דהא בהדיא חוקימנא ליה בפייס למחתה בפ"ש. כי הפייס שסילק מן האברים שעל המכבש [למזבח] והוא הפייס הרביעי במחתה חשיב ליה. וזה חשיב למחתה בכלל הפייס השני ומפורש בתוספתא כך כמו שפירשנו כי חלו י"ג וט"ו וי"ו [שמנה] המנין בפייס השני הן. **איל קרב בי"א השבר בחמשה** כר'. הפשיטן וניתוחן של חלו ושל חלו שוה. חוקימנא בין קרבנות יחיד בין קרבנות צבור הפשיטן וניתוחן שוה שכשניהן כזר. מנ"ל שנחמר ושחט חת בן הבקר לפני ה' והקריבו בני חהרן הכהנים מקבלה ואילך מנות כהונה מיפוק ליה מוכי תעלה על דעתך זר קרב ללל המזבח[מ] ד"ל לפסר דקחי בחרעה וזריק להו למזבח כלחי[נ] לקמן בס"פ טרף בקלפי[ס] גבי הלחת חלוקת לפסר דקחי חחרעה ועיין בחמוחה.

הולכת עלים בי"א בעי כהונה

הא סידור שני גזירין בעי כהונה. ות"ת מנת לן לחיכך למיכך הכי דילמת מהסות קרא ממעטין הולכת עלים ומהחי קרא דהכת נמעט סידור שני גזירין וי"ל מדחיצטרין למעוטי הולכת עלים נמעט מינה לסידורן שני גזירין נעי כהונה לחי לן נעי כהונה למה לי. קרא למעוטי הולכת עלים ומהחי קרא דהכת נמעט סידור שני גזירין וי"ל מדחיצטרין למעוטי הולכת עלים מכלן. ואכתי חיצטרין כר. מסחברא זניחה דכוותה ממעט. פי' זבח שכמותו ממעט הפשטו וניתוחו. ולח סדור נ' גזירי. ודחיינן ונערבו לשון סידור הוא ואדרבה סידור דכוותה ממעט כר. **ואסיקנא והקריב הכהן למעוטי הפשט וניתוח דלא בעו כהונה.** והקריב הכהן חת הכל למעוטי הולכת עלים דלא בעו כהונה. הא סידור גזירין בעיא כהונה. ותללו לגופייהו ונערבו שנים בני חהרן שנים הכהנים שנים. לימד על (העולה) [והשלה] והוא הבשר והקרבים שטעון ששה להוליכו לכבש. ומן הכבש למזבח. חאע"ג דההוא קרא דדרשינן בבן הבקר כתיב. לח חשכחן בן הבקר שעולה ונערך על העלים על חאש אשר על המזבח חלא על הבשר של המזבח כי כתיב תמיד מקדים לכל. חלא הכבש של תמיד הוא עולה בראשונה. ונערך בעלים שעל חאש שחותה חאש על המזבח ועליו כל הקרבנות וכיון שלא מצינו זה ליקוטי רש"י [נדפס בסוף המסכת]

תוספות ישנים

והאי מיבעי ליה לגופיה. מימה דמ"מ נילף לנע"ז כהונה ונמחר דמעיקרא ולחיל מנות כהונה לנפוקי הפשט וניתוח דמקמה י"ל לעניל מהפשט וניתוח גבי עבודה דהס כתיב כהן וחיכל לחיות הפשט וניתוח קחי עלה ומע"ג דכתיב גבי נחינת דם כהן ולח מהניל דקחי כהן לעבודה (פורס) [פירס] למחתה חלא כהן שזכה בקטרת חומר להה שעמנו זכה עמי במחתה. ודלא כר' חליעזר בן יעקב דהא בהדיא חוקימנא ליה בפייס למחתה בפ"ש. כי הפייס שסילק מן האברים שעל המכבש [למזבח] והוא הפייס הרביעי במחתה חשיב ליה. וזה חשיב למחתה בכלל הפייס השני ומפורש בתוספתא כך כמו שפירשנו כי חלו י"ג וט"ו וי"ו [שמנה] המנין בפייס השני הן. **איל קרב בי"א השבר בחמשה** כר'. הפשיטן וניתוחן של חלו ושל חלו שוה. חוקימנא בין קרבנות יחיד בין קרבנות צבור הפשיטן וניתוחן שוה שכשניהן כזר. מנ"ל שנחמר ושחט חת בן הבקר לפני ה' והקריבו בני חהרן הכהנים מקבלה ואילך מנות כהונה מיפוק ליה מוכי תעלה על דעתך זר קרב ללל המזבח[מ] ד"ל לפסר דקחי בחרעה וזריק להו למזבח כלחי[נ] לקמן בס"פ טרף בקלפי[ס] גבי הלחת חלוקת לפסר דקחי חחרעה ועיין בחמוחה.

הולכת עלים בי"א בעי כהונה

הא סידור שני גזירין בעי כהונה. ות"ת מנת לן לחיכך למיכך הכי דילמת מהסות קרא ממעטין הולכת עלים ומהחי קרא דהכת נמעט סידור שני גזירין וי"ל מדחיצטרין למעוטי הולכת עלים מכלן. ואכתי חיצטרין כר. מסחברא זניחה דכוותה ממעט. פי' זבח שכמותו ממעט הפשטו וניתוחו. ולח סדור נ' גזירי. ודחיינן ונערבו לשון סידור הוא ואדרבה סידור דכוותה ממעט כר. **ואסיקנא והקריב הכהן למעוטי הפשט וניתוח דלא בעו כהונה.** והקריב הכהן חת הכל למעוטי הולכת עלים דלא בעו כהונה. הא סידור בעיא כהונה. ותללו לגופייהו ונערבו שנים בני חהרן שנים הכהנים שנים. לימד על (העולה) [והשלה] והוא הבשר והקרבים שטעון ששה להוליכו לכבש. ומן הכבש למזבח. חאע"ג דההוא קרא דדרשינן בבן הבקר כתיב. לח חשכחן בן הבקר שעולה ונערך על העלים על חאש אשר על המזבח חלא על הבשר של המזבח כי כתיב תמיד מקדים לכל. חלא הכבש של תמיד הוא עולה בראשונה. ונערך בעלים שעל חאש שחותה חאש על המזבח ועליו כל הקרבנות וכיון שלא מצינו זה

רבינו חננאל

אליעזר כר' יהודה לא דחא בהדיא תני לא היה (פורס) [פירס] למחתה חלא כהן שזכה בקטרת חומר להה שעמנו זכה עמי במחתה. ודלא כר' חליעזר בן יעקב דהא בהדיא חוקימנא ליה בפייס למחתה בפ"ש. כי הפייס שסילק מן האברים שעל המכבש [למזבח] והוא הפייס הרביעי במחתה חשיב ליה. וזה חשיב למחתה בכלל הפייס השני ומפורש בתוספתא כך כמו שפירשנו כי חלו י"ג וט"ו וי"ו [שמנה] המנין בפייס השני הן. **איל קרב בי"א השבר בחמשה** כר'. הפשיטן וניתוחן של חלו ושל חלו שוה. חוקימנא בין קרבנות יחיד בין קרבנות צבור הפשיטן וניתוחן שוה שכשניהן כזר. מנ"ל שנחמר ושחט חת בן הבקר לפני ה' והקריבו בני חהרן הכהנים מקבלה ואילך מנות כהונה מיפוק ליה מוכי תעלה על דעתך זר קרב ללל המזבח[מ] ד"ל לפסר דקחי בחרעה וזריק להו למזבח כלחי[נ] לקמן בס"פ טרף בקלפי[ס] גבי הלחת חלוקת לפסר דקחי חחרעה ועיין בחמוחה.

הולכת עלים בי"א בעי כהונה

הא סידור שני גזירין בעי כהונה. ות"ת מנת לן לחיכך למיכך הכי דילמת מהסות קרא ממעטין הולכת עלים ומהחי קרא דהכת נמעט סידור שני גזירין וי"ל מדחיצטרין למעוטי הולכת עלים מכלן. ואכתי חיצטרין כר. מסחברא זניחה דכוותה ממעט. פי' זבח שכמותו ממעט הפשטו וניתוחו. ולח סדור נ' גזירי. ודחיינן ונערבו לשון סידור הוא ואדרבה סידור דכוותה ממעט כר. **ואסיקנא והקריב הכהן למעוטי הפשט וניתוח דלא בעו כהונה.** והקריב הכהן חת הכל למעוטי הולכת עלים דלא בעו כהונה. הא סידור בעיא כהונה. ותללו לגופייהו ונערבו שנים בני חהרן שנים הכהנים שנים. לימד על (העולה) [והשלה] והוא הבשר והקרבים שטעון ששה להוליכו לכבש. ומן הכבש למזבח. חאע"ג דההוא קרא דדרשינן בבן הבקר כתיב. לח חשכחן בן הבקר שעולה ונערך על העלים על חאש אשר על המזבח חלא על הבשר של המזבח כי כתיב תמיד מקדים לכל. חלא הכבש של תמיד הוא עולה בראשונה. ונערך בעלים שעל חאש שחותה חאש על המזבח ועליו כל הקרבנות וכיון שלא מצינו זה

מב א מיי' פ"ע מהל' שגיאת מקדש הלכה ט:

למימרא דעבודה יום בעי פיים וכו' עד והרי תרומת הדשן. תימה לי מאי קפריך אמאי לא משני מתניתא דלעיל יום היא דכשניין לעיל וי"ל דהכא אתי לאשמועינן דעבודת יום ומיהו זר לכהורה משמע ליה דרבא דפריך אלא מעתה ה"ק אלא מעתה דקמיתיבת זר תיבעי פיים ומשמע נמי אלא מעתה דקיים לה עבודת יום אלמא דכשניין תרוייהו לעניין פיים הכי אמרים ופדריים דנסי זר מיבע עליהם מ"מ עבודת לילה היא והדר פריך מתרומת הדשן אי ס"ל כרבי[ב] אלא מיהיבת זר מעבודת סילוק אלמא מע"ג אלא מיהיבת זר עלה בעי פיים וכן פרש"י למימרא דעבודת יום ומיהו מיהת זר בעי פיים ולא נהירא מה שפי' בתלמי[ג] אי ס"ל דסגר כרבי[ד] דהא ביומלמי[ה] יש זר שמרס רבי יוחנן אמר מיבע אלא מ"ל דפריך לעיסת קמח לעיל[ו]

דקאמר עבודת לילה היא:

אין זר חייב מיתה לא בעיא פיים. וא"ת הכי ליתני מזבח הפנימי והמעורכ[ז] י"ל דאמאי ליתני מתילת עבודה היא ה"נ נימא ליתני מזבח הפנימי מתילת עבודה להקטרה היא וליתני אלא מעתה מתילת הלקה היא ומ"ש לרבנן דר"ש בן יעקב דאמרי[ח] המעלה אבריס לכבש אין מעלה אותם למזבח מ"כ אין זר מיבע עליהן מיבה כיון דיש אבריס עבודה ומ"כ למה מפיסין וי"מ דלא אמאי דהיכא דאין זר מיבע עליה לאין מפיסין היינו פיים בפני עצמו אבל הכי עיקר פיים היינו בשביל הסמיכה וי"ב תמיי הכהנים נמפיסים עמו[ט] ולא נהירא וי"ל כיון דאין אבריס מעכבים לא בעיא פיים ולא מיבע עליהן

והרי איברים ופדרים. לא גרסינן לכוליה הך גירסא לתיבריה ותרומת הדשן הכא, דהא (ה) מינין להו לגבי פלוגתייהו דרב ורבי[ו] בעבודה שמין לתמיה עבודה, ומגב שיטפא דייהטא דגירסא לעיל לישנא קמא דרבי זירא הדר וגרסינן בלישנא בתרא, וה"ג[ז] יש לך עבודה שיש לתמיה עבודה ופסולה כזר מלא לי מימר כו': הואי[ח] עבודה תמה. דסליק ליה סילוק: למימרא דעבודה תמה בעי פיים כו' עד משום מעשה שהיה לא גרסינן: אף אנן נמי תנינא. דסידור גזירין עבודה תמה היא כדבי יוחנן, ולא כרב ורבי[ט] דלא מנו לה בעבודה זר חייב עליה משום דיש לתמיה סילוק תיבריה: ואילו זמן שני גזירין לא קתני. דלמא עבודה לילה היא והוא גמר סילוק מערכה, וסילוק תיבריה שהוא עבודה יום תמילת עבודה לתרת היא ולא גמר סידור המערכה היא:

הדרן עלך בראשונה

אמר להם הממונה. הוא הסגן[כ]: צאו וראו. על המומה לו על הגג: זמן השחיטה. שחיטת התמיד, כלומר מה תהיר המזמה, שהשחיטה פסולה בלילה כדכתיב (ויקרא יט) ביום זבחכם[ל]: הרואה. זה שעלה לגג: ברקאי. לשון זהר, כמו למען היות[מ] לו ברק (יחזקאל כא) המילו ברקים (תהלים עז): עד שהוא בחברון. עד שעלתה הזוהר עד חברון: והוא אמר[נ] להן הן. מפרש בגמרא: למה[ס] הוצרכו לכך. לעלות לגג ולראות: עלה מאור הלבנה. למה תומר[ע] הלבנה סמוך למחרית: ודימו. ומיקצו[פ]: והוציאוהו לבית השריפה. כשהגיעו שעשחו בלילה: הורידו ב"ג בו'. מפרש לה בגמ'[צ]: מיסך רגליו. נקיבים הגדולים. ולשון מיסך כמו תילן המיסך על הארץ (מיר לף נד:), לפי שהארץ לנקבים גדולים כורע על ברכיו ומכסה (ב) גופו את רגליו, וכן בשחוט כתיב (שמואל ו כד) ושם מערה ויבא שאול להסך את רגליו: קידוש ידים ורגלים. מן הכיור:

והרי [א] אברים ופדרים סוף עבודה דיממא היא והרי תרומת הדשן תחילת עבודה דיממא היא דא"ר יוחנן [ב] קדש ידיו לתרומת הדשן למחר אינו צריך לקדש שכבר קדש מתחלת עבודה אלא קשיא אלא אי אתמר הכי אתמר [ג] א"ר אסי א"ר יוחנן זר שסידר שני גזירי עצים חייב הואיל ועבודה תמה היא מתקיף לה רבא אלא מעתה תבעי פיים ולא בעיא פיים והתניא [ד] מי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור שני גזירי עצים ה"ק יפיסו לה בפני עצמה[ה] כדאמרינן למימרא דעבודה תמה וזר חייב עליה מיתה בעיא פיים אין זר חייב עליה מיתה לא בעיא פיים והרי שחיטה שאני שחיטה דתחילת עבודה דיממא היא[ו] למימרא דעבודה תמה בעי פיים עבודה שיש אחריה עבודה לא בעי פיים והרי אברים ופדרים סוף עבודה דיממא היא הרי תרומת הדשן משום מעשה שהיה אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי אף אנן נמי תנינא אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה ואילו זמן סידור גזירי עצים לא קתני הך דלית לה תקנתא לא קתני:

הדרן עלך בראשונה

אמר [ז] להם הממונה [ח] צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה אם הגיע [א] הרואה אומר ברקאי מתיא[ם] בן שמואל אומר האיר פני כל המזרח עד שבחברון והוא אומר הן ולמה הוצרכו לכך שפעם אחת עלה מאור הלבנה ודימו שהאיר מזרח ושחטו את התמיד והוציאוהו לבית השריפה הורידו כ"ג לבית הטבילה זה הכלל היה במקדש [ט] [ב] כל המיסך את רגליו טעון טבילה וכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים: גמ'

הדשן ולא ליבעי פיים ומנחי סוף עבודה דיממא ניחו לחילו כשנעשין בלילה לא שייכא להו תרומת הדשן כדפרי' לעיל והרי תרומת הדשן דנהי דזימנין לא הוי הולמא בתרא מ"מ כיון דכשהיו לריכין היו מולינין אחר תרומת הדשן כדכתיב בתר הרמה (ויקרא ו) ופשט לח בגדיו ולבש בגדים אחרים והוליא את הדשן וגו' ס"ל לחו עבודה תמה היא דלא עבודה שמין לתמיה עבודה שמין לעולם

עין משפט נר מצוה

ג א מיי׳ פ״ג מהלכות מילה הלכה ח:
ד ב מיי׳ פ״ג מהלכות ממרים הלכה ה:
ה ג מיי׳ פ״ה מהלכות תמן ומלה הלכה יג:

רבינו חננאל

פ״ג אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה כו׳. תניא ר׳ ישמעאל אומר ברק ברקאי. כלומר האיר ר׳ עקיבא אומר עלה האור כו׳ וכיון שהורה בענין הבוקר הזכיר עוד תפלת הצהרים: **אמר רב ספרא צלותיה דאברהם כו׳** פי׳ תפלת האבות כולן לא הזכיר אברהם אלא מפני שהוא העיקר ואמר מכי משחרי כתלי. ויש מי שאומר תחלת שעה שביעית משחרי כתלי כלומר כיון שיגטו צללי ערב והוא משעה שביעית משיכנס השמש במערב ולמעלן מתחילין הכתלים להשחיר מפני שהלך השמש מן המזרח ובא הצל והיא תפלת הצהרים כדכתיב ערב ובוקר וצהרים אשיחה וגו׳ הוו השיחה היא תפלה כדכתיב באבות ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב. הוו השיחה היא תפלת הצהרים כדת המסורה לו מאביו. ואמר לפנות ערב משעה שיכנס השמש במערב. ובאותה העת מתחילין הכתלים שבמזרח להשחיר. **אמר רב יוסף אנן מאברהם** נגמור אברהם קיים כלומר אברהם קיים המצות ועדיין לא נתנה התורה ואין לנו ללמוד ממנהג הנביאים אלא כגון

הגהות וציונים

ב) [עי׳ גירסת התוס׳ מנחות ק ע״א ד״ה מתתיא] (גליון): **ג)** [עי׳ בערוך ערך שחר א׳ פי׳ תפלת האבות כולם ולא הזכיר אברהם אלא מפני שהוא עיקר וכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב משעה שנכנס השמש במערב ובאותו העת מתחילין הכוהלין שבמזרח להשחיר וזו השיחה תפלת הצהרים כדת המסורה לו מאביו וכו׳ ע״ש ובזה תבין פרש״י ד״ה צלותיה דאברהם תפלת הערב שלו וע״ע תוס׳ ברכות כו ע״ב ד״ה יצחק] (גליון): **ג)** טובא״ ליתא בראשונים ובכת״י: **ד)** [צ״ל **רבא**] (גליון): **ה)** ״ג עירובי תחומין (שו״ת הרשב״א ח״א ס׳ צד, תולדות אדם להגר״ז מווילנא, ושם בשם ר׳ יהונתן אייבשיץ, ועוד), וי״ג עירובי תבשילין **ועירובי תחומין** (רבינו בחיי בראשית כו, ה):

ו) ראשונים וכת״י אחת **דברי תורה** ואחת **דברי סופרים**: **ז)** [בע״י איתא **אמר רפרם זיהרא דשישא בשמשא**] (גליון): **ח)** [בע״י א׳ **זיהרא** וכן בערוך ערך זה ור״ל שם **זיהרא דשישא כו׳**] פי׳ חמות השמש שסר ועבר השמש מאותו המקום וסימנך דנא דהלא כלומר אחר שמריק החמה ממנו ריחו חזק יותר מן החמוץ עצמן] (גליון): **ט)** בכת״י נוסף **ברקאי**: **י)** [ובערוך פירש היאך נלמד מאברהם שקיים התורה עד שלא ניתנה ואין לנו ללמוד אלא ממנהג נביאים מפני שנהגו בהלמ״ם] (וע״י תוס׳ מו״ק כ. ד״ה מה חג בשם ירושלמי דאין למדין מקודם מתן תורה) (גליון): **יא)** כת״י שהפסחים נשחטין: **יב)** צ״ל **לפי** (באה״מ, וכ״ה בתוספות ר״ד ובכת״י): **יג)** כת״י **בחילוך**: **יד)** צ״ל חלונה (רש״ש, וכ״ה בדפו״י): **טו)** ברש״י שבע״י נוסף **שקורין תופי״ר**, וכע״ז בכת״י: **טז)** ״בכה״ ליתא ברש״י שבע״י ובכת״, וגורסים שמש **הנוקב דרך נקבים קטנים** הנותן **עינו** כנגד וכו׳ (והנוסח שלפנינו השתרבב מהדבור הקודם): **יז)** **דהגם דבשאר כתלים בליטת כתלים יתרה בהשחיר מ״מ גם** וכו׳ כצ״ל (גליון):

מסורת הש״ס עם הוספות

ו) פסחים ד. מגילה כ, [ר״ה לב:]. **ג)** פסחים נח, **ד)** [כ״ב דף טז:]. **ה)** קידושין דף פב, **ו)** פסחים מב., **ז)** פסחים צה. ע״ש, **ח)** פסחים נח., **ט)** שמות ג טז, **י)** שם יז ה.

הגהות הב״ח

(ב) גמ׳ שנאמר ואיכא למפרכס נמקר ויתבע. נ״ב מ״ש ויכסם כנקר ויתבע. נ״ב אל המקום אשר עמד שם את פני ה׳. (בראשית יט): **(ג)** **שם** מכי משחרי כותלי: ומאי קושיא ולימא: **(ד)** רש״י ד״ה מכי משחרי כו׳ נוטים לצלי ערב. נ״ב ירמיה ו׳:

ליקוטי רש״י

נגה. ליתר [שבת י.]. נגה לשון יופי שפה יותר ממזמן [בבמות צג.]. **וישכם אברהם בבקר.** שלח המתין על הנץ החמה [פסחים ד.]. **חל ערבי פסחים** וכו׳. נעיין לקמן דמשמע טפי משום דצריך לשחוט קמח תמידין ואילנותו מעצות יום [שם נח.]. **מכי משחרי כותלי.** להיכנו מתלות ואילך. **דלא מכווני.** רחכין תחמיהן מאד ולא ילפי מאחמי עד שם ומתלה [שם ה.]. **איצטגנינות.** חוזה בכוכבים [ב״ב טז:]. **ישיבה.** תלמידים לעסוק שם בתורה [ב״ק טז:]. **את זקני ישראל.** מיומדים ליישיבה. ופס תלמד זקנים שתהא יושב תחלה לפני לפסוק ולקנות זקנים על פ׳ רוטן [שמות ג, טז]. **אספה לי שבעים איש מזקני ישראל.** והזקנים הללשמוים היו ומיני לכך דכתיב [שם כה] ויתנו את אלישבע, שנהגו קנות לעם, כמוסף פמו ומלבר בפני הסנל. והו [שם] ויאכלו וישתו ולא לכה הקב״ה ליתן לאנשי המקן תורה ופרע להם שלח [במדבר יא, טו]. **אאיגרא.** גג [מנחות סד:]. **לא בחמה.** לפי שהוס שהשמש מתממש. **ולא בחמי חמה.** מניס שהומתו בחמה וכ״ם כמני הלוי [פסחים מב.]. **דנא דחלא.** מניס לל מומן [שבת סו: פסחים עד:].

תוספות ישנים

צלותיה דאברהם מכי משחרי כותלי פי׳ בס״ת ומהיכן [ב״ב כו:]. ול״ת מן ומהיכן בית המקדש כו׳. וס״ת מנין לו שאברהם היה מתפלל מכי משחרי צלא כדאין לימא בירושלמי בפ״ק דברכות (ה״ה ה״ג) כדי שיהא המקום אשר עמד שם את פני ה׳. (בראשית כח, יט): **(ה)** **שם** מכי משחרי כותלי: ומאי קושיא ולימא: **(ו)** רש״י ד״ה מכי משחרי כו׳ נוטים לצלי ערב. נ״ב ירמיה ו׳:

גמ׳ תניא ר׳ ישמעאל אומר ברק ברקאי ר״ע אומר עלה ברקאי נחומא בן אפקשיון אומר אף ברקאי בחברון מתיא[ח] בן שמואל (אומר) המזונה על הפייסות אומר האיר פני כל המזרח עד שבחברון רבי יהודה בן בתירא אומר האיר פני כל המזרח עד בחברון ויצאו כל העם איש איש למלאכתו אי הכי נגה ליה טובא לשכור פועלים קאמרינן אמר רב ספרא צלותיה דאברהם[ט] מכי משחרי כותלי אמר רב יוסף אנן מאברהם ניקום וניגמר אמר רבא תנא גמר מאברהם ואנן לא גמרינן מיניה [י] דתניא [יא] וביום השמיני ימול בשר ערלתו [יב] מלמד שכל היום כשר למילה אלא [יג] שהזריזין מקדימין למצות שנאמר [יד] וישכם אברהם בבקר ויחבוש וגו׳ אלא אמר רבא רב יוסף הא קא קשיא ליה [טו] דתנן [טז] חל ערבי פסחים להיות בע״ש נשחט בשש ומחצה וקרב בשבע ומחצה ונשחטיה מכי משחרי כותלי [יז] מאי קושיא ודילמא כותלי דבית המקדש בשש ומחצה משחרי משום דלא מכווני טובא[יח] א״נ שאני אברהם [יט] דאיצטגנינות גדולה היתה בלבו א״נ משום דזקן ויושב בישיבה הוה דא״ר חמא בר׳ חנינא מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם היו במצרים ישיבה עמהם שנאמר [כ] לך ואספת את זקני ישראל היו במדבר ישיבה עמהם שנאמר [כא] אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה הוה שנאמר [כב] ואברהם זקן בא בימים יצחק אבינו זקן ויושב בישיבה היה שנאמר [כג] ויהי כי זקן יצחק יעקב אבינו זקן ויושב בישיבה היה שנאמר [כד] ועיני ישראל כבדו מזוקן אליעזר עבד אברהם זקן ויושב בישיבה היה שנאמר [כה] ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו אר״א שמושל בתורת רבו [כו] הוא דמשק אליעזר א״ר אלעזר שדולה ומשקה מתורתו של רבו לאחרים אמר רב [כז] קיים אברהם אבינו כל התורה כולה שנאמר [כח] עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו׳ א״ל רב שימי בר חייא לרב ואימא שבע מצות הא איכא נמי מילה ואימא שבע מצות ומילה א״ל א״כ מצותי ותורותי למה לי אמר (רב [כט]) ואיתימא רב אשי קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין[ל] שנאמר תורותי אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה[לא]: מתיא בן שמואל אומר וכו׳ והוא אומר הן. מאן אמר הן אילימא הך דקאי אאיגרא הוא חלים והוא מפשר אלא הך דקאי אארעא מנא ידע אביעית אימא הך דקאי אארעא ואביעית אימא הך דקאי אאיגרא איבעית אימא הך דקאי אאיגרא אמר איהו האיר פני כל המזרח וא״ל הך דקאי אארעא עד שבחברון וא״ל איהו הן ואיבעית אימא הך דקאי אארעא אמר איהו האיר פני כל המזרח וא״ל עד שבחברון וא״ל הן: ולמה הוצרכו לכך וכו׳: ומי מיחליף והתניא רבי אומר אינו דומה תימור של חמה תימור של לבנה מתמר ועולה בכמק[לב] תימור של חמה מפציע לכאן ולכאן תנא דבי רבי ישמעאל יום המעונן היה ומפציע לכאן ולכאן אמר רב פפא שמע מינה יומא דעיבא כוליה שמשא למאי נפקא מינה לשטוחי עורות אי נמי [לג] לכדדרש רבא [לד] אשה לא תלוש לא בחמה ולא בחמי חמה אמר רב נחמן [לה] זוהמא[לו] דשימשא קשי משימשא וסימנך דנא דחלא שברירי דשימשא קשו משימשא וסימנך דילפא שמינו הלכה למשה מסיני הלמ תקנת קופרים שעתידין לתקן: ואיהו מפשר. פותר החלום, כלומר הוא שולל הוא מפרש. איהו. זה שעל הגג: **עד שבחברון.** שלילה היא: **ואיבעית אימא** האי דקאי **אארעא.** אמר הן, אמר הא דקאי מארעא האיר פני כל המזרח בלשון שלילה, וזה אומר לו עד שבחברון האיר, וא״ל הלי דקאי מארעא הן כך אומר ומלינו בגמלות ירושלמי (פ״ג ה״ה) כדי להזהיר זכות אבות מזכירין תבורן: **ומי מיחלף.** לימות מיומר אמה בלימות תימור: **תימור של חמה.** עולת התמר, שנעקדו ונרמה כתמר זקוף, לשון ותמרות עשן (יואל ג) על שם שזוקף ועולה: **יום המעונן.** הרקיע קשור בעבים, ואין התימור נראה בעד ערפל הלה במקום פיזור העבים במקומות הרבה בין עב לעב: **שמע מינה.** מדקאמר ביום המעונן נעקע במקומות הרבה: **יומא דעיבא כוליה שימשא.** לפילו במקום לל, שהחמה בוקעת בכל מקום ואינה יולאת דרך תלון כנגד תלוטות[לז], שהעבים עומדים בפניה והיל מתפשט עליהם ובוקעת בכל פיסוק שבהן: **לשטוח עורות.** לייבש: **לא תלוש.** נפשה: **זוהמא דשמשא.** לותו חום של יום המעונן[לח]: **דנא דחלא.** שפיה שהום יפה שלח יצא ריחו ויתלוש, ובשאתה בוקע נקב קטן ויולא שם ריח חזק מאד, כך יום המעונן מתוך שהשמש מכוסה וחום שלה כבוש בוקעת בכח לרך נקב הנעים: **שברירי דשמשא.** סעורים (בראשית יט) מתרגמינן שבריר, שמש הנוקב בכח[לט] דרך נקב העבים קטנים, הנותן עיניו כנגד נקב קשים לו הסנורים יותר מן המסתכל בחמה שבאמת: **ומימנך דילפא.** קשה לילף היוכל על החלא משלא נכנס כל גופו למיס:

הרהורי

מכי משחרי כותלי. פי׳ בס״ת ומהיכן [ב״ב כו:]. ול״ת מן ומהיכן בית המקדש כו׳. וס״ת מנין לו שאברהם היה מתפלל מכי משחרי צלא כדאין לימא בירושלמי בפ״ק דברכות (ה״ה ה״ג) כדי שיהא המקום אשר עמד שם את פני ה׳. (בראשית יט): **(ה)** **שם** מכי משחרי כותלי: ומאי קושיא ולימא: **(ו)** רש״י ד״ה מכי משחרי כו׳ נוטים לצלי ערב. נ״ב ירמיה ו׳:

הרהורי עבירה. תמות נפיש, קסיס להכמיס לת כמרו יותר מגופו של מעשה: **ריחא דבישרא.** סמריח כשר לני קסה לו ריח ממל שממתלוס לו: **שילהי דקיימא.** לעול שהוא סוף הקיץ, קסה מקייטא, קסה חומו מסוס הקיץ של תמוז, לפי שכשר נתמעס כל החויר וגוף הכריות נתוס הקיץ שעשר עליו תמיד, מתמעס הוא עתה בתוס קל ומזיקו: **וסימנך תנורא שגירא.** תנוסת שהוסק ניוס פעמיס ושלש, תס הוא[ד] וגוס להסיקו בעשים מועטים: **אישתא דסיתווא.** קדמת של יומת המוקף (ה) מתממעת לת החולה, בידוע שהוא קשה מאד יותר מקדמת המעשרתו בימות הקיץ: **וסימנך תנורא קרירא.** לריך עליס מרוניס להסיקו, לף זה שהחויר לוגן והגוף לוגן והמולי מעשירו בידוע שהוא מולי קשה: **מיגמר בעתיקתא קשה מחדתא.** מי שלמד והסיס דעתו ושכח, קשה לחזור וללמוד מה שכבר יותר ממנו[ו] שלח למד: **וסימנך טינא בר טינא.** טיט שגוביס אותו ומיט מוסר כותל יפן, קשה לגבלו יותר מטיט של עפר חדש: **מאי טעמא דרבי.** למאר תימוה של תמה מפלע: **אילה** זו. ללו דווקא נקט, שהרי יין קרניס לנקיה[ח]: **למה נמשלה אסתר באילת.** בתמ מגילה (דף טו:) למריני למאסר למרה מזמור זה, כיון שהגיעה לניה הלמלים נתמלקה היימנה שכינה אמרה אלי אלי למה עזבתני: **הניחא למ"ד.** פלוגתא בתמכת מגילה (דף ז), אילא למאן למאר שכינה אמרה, אלא למ"ד לאינה מטמה לת הילים, ואילא למ"ד לאינה מטמה לת הילים ללאו ספר היא: **מוקים לה כרבי בנימין בר יפת.** כלומר לניס לומר שאר כל' בנימין בר יפת: **למה נמשלה תפלתן של צדיקים בו'.** להאי שאר לשון תפלה הוא לניס ליה כמו רומי בקרבי למאמך (ישעיה ט), למנלת על התפלה שהיא כאילת[ט]. שכ"ז שמגדלת קרניה מפלילות, בכל שנה ושנה נוסף בה פילול אחד: **אימא אילימא בו'.** קא סלקא דעתיס הוריהו כהן גדול לניס הטבילה סיפא דמתניתין הוא, וניוס שטבו ללמוס לת התמיד בלילה קאמר הוריהו כ"ג לניס הטבילה לשמוע מינה התמיד של שחר: **אי נימא בשאר ימות השנה.** ללאו יום"כ, ונפוף אחד מן החסרים כשהלבנה נומסת סמוך לעלות השחר: **לא** פני דלאו בהן גדול. לף לי עבודת שאר ימים ללאו בהן גדול: **מאור הלבנה מי איכא.** לנמות סמוך לשחר: ה"ק **וביום הכפורים כי אמר ברק ברקאי בו'.** והוריהו לניס הטבילה מסקנא דמילתא הוא, והוריהו כ"ג מילתא בתיתא נפיש היא, ומהדר לגלוויי בסדר עבודה ביום"כ, וכבי קאמר כשהוזקה מוסר ברקאי היו מורידין כ"ג ביום"כ לניס הטבילה פחיס: **לא זו בלבד.** לף זה שבא לבדו שנאמר בלילה ממרו ישרף: **אלא אף מליקת העוף וקמיצת המנחה בלילה תשרף.** דגמרי להו מבמיטה, דמליקת העוף ומקמילת מנחה במקום שחיטת הזבחים הס[ט]: **מאי דהוה הוה.** מי שפסר להמזיר לת מני לקרויה ממרין שפיר עבשיו כמי שנטמאו או שאבדו מי שאבדו מי שנטמאו או שנטמאו ממרין להקריב בלילה ממרו ישרף: **אלא אף מליקת העוף וקמיצת המנחה בלילה תשרף.** דגמרי להו מבמיטה, דמליקת העוף ומקמילת מנחה במקום שחיטת הזבחים הס[ט]: **מאי דהוה הוה.** מי שפסר להמזיר לת מני לקרויה ממרין שפיר עבשיו כמי שנטמאו או שאבדו מי שאבדו מי

עין משפט נר מצוה

ז א מיי׳ פ״ה מהלכות תמידין והלכה יג:

רבינו חננאל

תני אבוה דר׳ אבון לא זו **בלבד** אלא אפילו מנחה שנקמצה בלילה תשרף. כלומר כיון שנתקדשה שלא בזמנה נפסלה דכלי שרת מקדשין אפילו שלא בזמנן. ומוכחינן עליה הא דתניא זה הכלל כל הקרב ביום קדוש ביום כל הקרב בלילה קדוש בין ביום ובין בלילה הנה הקרב ביום. ביום הוא שמתקדש ואינו קדוש בלילה ודחינן דלמ׳ אינו קדוש בלילה לקרב (ביום) אבל קדוש בלילה ונפסל. וגרסינן בתמורה בתחלת יש בקרבנות היחיד וכו׳ ומנחתם ונסכיהם בלילה כלומר כשרין אפילו בלילה. **ואקשינן ונפסלין מי מקריבין בלילה** והתניא אין לי אלא דברים שדרכן להקרב בלילה כגון אברים ופדרים שמעלין ומקטירין מבוא השמש ומתעכלין והולכין כל הלילה דברים שדרכן להקריב ביום כגון הקומץ והלבונה כו׳. אמר רב פפא נזדמנו לו נסכין הבאין בפני עצמן מקדישן ומקריבן בלילה. תניא נמי הכי כל הקרב ביום קדוש ביום כו׳ אמר רב אדא בר אהבה ועלות השחר פוסלת בהן כאברים: **מתיב רב זירא סידר את הלחם ואת הבזיכין אחר שבת** והקטיר את הבזיכין בשבת [פסולה **מ**]. כיצד יעשה יניחנו הלחם על השלחן לשבת הבאה. שאפילו הוא על השלחן אין בכך כלום. וא״ת כלי שרת מקדשין שלא בזמנן יקדיש הלחם ויפסל. ולמה הוא כשר לשבת הבאה ועמדה התיובתא: **ופרקינן לילה אין מחוסר זמן** לפיכך נקדש ונפסל יום מחוסר זמן. פי׳ כתיב ביום השבת ביום השבת יערכנו וכיון שעבר השבת ולא ערכו אלא למחר ביום ראשון נעשה מחוסר זמן ולא קדש כלל אלא מניחו בשלחן וכשיגיע השבת נמצא כאלו עכשיו ערכו ובשבת אחרת מפרקן.

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה **אלא אפי׳ עולת העוף שנמלקה וכו׳.** והא דפריך והא אין מביאין קדשים לבית הפסול. עיין מנחה למלך פ״ת ה״ג מהל׳ תמידין ומוספין:

ליקוטי רש״י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

מ) [במנחות ק ע״ב איתא **רבא**] (גליון): **נ)** ראשונים וכתו״י **רב אשי: ג)** צ״ל **מתניתא** (גליון): **ד)** ״ליקרב״ ליתא בדפו״, ולפ״ז תחילת הדבור ״אינו קדוש״: **ה)** בכת״י נוסף **הוא**: **ו)** רש״י ישן (גליון) העתיקו מהרש״א, וכן הביא בריטב״א בשם רש״י. בספר הישר (מהד׳ וויינן סי׳ תקסג-ד ומהד׳ ירושלים סי׳ תשעב) מביא לשון זה מרשב״ם: **ז)** צ״ל **יקדיש** (רש״ש, וכ״ה בכת״י): **ח)** נדצ״ל **ותהיה** (רש״ש). קצת כתי״ **והתם: ט)** כת״י שאין זמנו ליקדש: **י)** נדצ״ל **דלשחרית** (באה״מ): **כ)** כת״י שלא **מדעת: ל)** ס״א ל״ג (גליון) מהרש״א ע״ש: **מ)** נוסף בחנם, כמ״ש בראשונים שר״ח ל״ג פסולה: **נ)** צ״ל **כיון שנתקדשו** (גליון): **ס)** צ״ל **מלאן** (גליון): **ע)** צ״ל **אפי להו** (גליון): **פ)** צ״ל **אפיסלו להו** (גליון):

מסורת הש״ס עם הוספות

ב) ממורה יח. [ממנחות ק:]. **ג)** ממנחות ל. ק״, **ד)** [זבחים דף פז.], **ה)** [מנ״ג דף ט: וש״נ], **ו)** זבחים ז:, **ז)** במדבר ט ג, **ח)** פסחים נט:, **ט)** סה נא:, **י)** ע״ע רש״א, **יא)** ויקרא יט ו, **יב)** ויקרא ז לז-לח, **יג)** ע״ז זבחים דף צט:, **יד)** מנחות ע״ב, **טו)** מנחות צה ע״ב.

הגהות הב״ח

(ה) גמ׳ וכל הקרב בלילה קדוש בין ביום ובין בלילה כו׳ כל״ל ומיפות ״קדוש בלילה וכל הקרב בין ביום ובין בלילה״ ממקף: **(ו)** רש״י ד״ה כל הקרב ביום כגון המנחות. נ״ב עיין ב״ש סי׳ תמורה דפדרין מנחות ממנחות ומנסי׳ ליה: **(ז)** ד״ה **בשבת** כמו כו׳ בשעה שהוא מחוסר זמן ועתה בשבת בשמגיע זמנו אין השלחן מקדשו עד שיסלקנו ממנו ויחזור ויסדרנו והכהן יכנס בשבת שחרית ויסלקנו ויסדרנו ללא דמי לקומץ שנקמץ בלילה ולחם שנאפה בלילי שבת ללחו מחוסר זמן הוא וקדוש ליפסל הש״ך:

הגהות מהר״ב רנשבורג

אן גמ׳ וכל הקרב בלילה קדוש בלילה. ב״ב כ״ב לפרש״י דמנחת נסכים היא הא נמי קדוש בין ביום ובין בלילה ועיין יל דוד שכתבתי מזה ולא ראה בתמורה י״ד ע״ב הגי׳ וכל הקרב בלילה קדוש בין ביום ובין בלילה וש״מ רק תרי בני ניעו וש״ל לכך הג׳ לפנין סג׳ דקדש ביום ובלילה קדוש בין ביום ובין בלילה דכ״ם הוא מקדש בלילה וזה בכלול ופשוט ולכן אין להסניא מה דכתב ובמנחות דף ק ע״ב ובתמורה דף יל ע״ב גרסי׳ מנחת בני כי העיקר כהגי׳ בתמורה דף יל ע״ב:

תוספות ישנים

ניהדריה והדר נקמצה. וש״מ נהי דכלי שרת אין מקדשין מלא כזיתומס מכל מקום מנקמצה **ד)** בלבי שרת מיפסל בקמיצת לילה לרבנן דבן בתירא בפ״ק דמנחות (דף ו.) לית להו יאזור ויקמוץ י״ל דהיכא דלא נתקדשה מבעוד יום מיפסל דכתיב כל המנחה אשר תקריבו מלח קמיצה בעינה מולן הוי יוצר לפלוי נתקדשה מבעוד יום משמע בלילה מיפסל מולן ואינה מולן ותיפוק ליה דפריש דכתיב כל המנחה מקדשה בכלי ונקמצה בלילה ופריך והדר נקמצה הקומץ לבזיכה ונקמצה ביממא ומשני כיון דהמנחה נתקדשה בכלי נפסלה בעמוד השחר כדין כל קידוש בלי וק״ל בלא נקמצה נמי תנח לבי המריפה כיון דנתקדשה בכלי וי״ל מי לא נקמצה לא תנח לבי המריפה בלילה עד שתיפסל בעמוד השחר מבל נתמה דנקמצה בלילה תנח לבי המריפה ולא בעי עיבור זורה: **כמו שסידרו** הקומ. הא לא אמרינן נמי הכי לעיל כיון שקידשו בלא כמלותו עשה כמו שנתנו שם הקומ יכ לומר לתחם נתכוון לקדש שבמבור היה שהרי כיון שסידרו בלא כמלותו עשה וידע שסידרו בלא כמלותו ועשה כמו שסידרו הקומ: מלוה

כלפרשיות: **נעשה כמו שסידרו הקומ ולא מיפסל בהכי.** וש״מ מדאמרינן בפרק ג׳ בכלי שרת (דף מה:) נמי ממעשהו בתול כו׳ שהיו מביאים מים לניסוך בחצים שהיתה מקודשת ופריך בגמרא (דף מו:) ומיתי במקודשת אמר זעירי זאת אומרת כלי שרת מקדשין שלא מדעת ומי אייתי ליה מאמתולי יפסל להו בלינה ויש״ת יפסלו בלינה שלא יהו מקדשין שלא בזמנם וכי תנן בפ׳ שלשה כמו שסידרו הקומ יכול אפי׳ לאחר ל״ג שבועות כמו שסידרו הקומ ת״ל שבועות לכם מה להלן ל״ג שבועות אף כאן ל״ג שבועות ומיהו לפי׳ הקונטרס דמקדשין שלא מדעת ולא בזמנם אפי׳ לאחר ל״ג שבועות לא יפסלו בלינה ולפי׳ הקונטרס ניחא דלא אמרינן מן התורה ליתנם בכלי שרת בשביעי ול״ג שבועות אלא מדרבנן משום דמיחזי כמו שאירע בשבועות שבימי בית שני שנתקדשו בלילה ונמצאו פסולין ונתנו אותם בכלי שרת ביום ראשון ולא פסלו ומיהו קשה דבפרק בתרא דזבחים (דף צח:) גבי מזבח החיצון דמקדש שלא מדעת אמרינן דאין מקדשין שלא מדעת אלא כלי שרת בלבד ומיהו אפשר דמזבח החיצון שאני דכתיב ביה (שמות כז) ועשית את המזבח ולא כתיב ביה את כליו כמו בשאר כלי שרת ומיהו קשה דבפרק בתרא דזבחים (דף קיט.) גבי מזבח החיצון דמקדש שלא מדעת אמרינן דאין מקדשין שלא מדעת כלי שרת בלבד ומיהו אפשר דמזבח החיצון שאני דכתיב ביה (שמות כז) ועשית את המזבח ולא כתיב ביה את כליו כמו בשאר כלי שרת ומיהו קשה דבפרק בתרא דזבחים (דף קיט.) גבי מזבח החיצון דמקדש שלא מדעת אמרינן דאין מקדשין שלא מדעת כלי שרת בלבד ומיהו אפשר דמזבח החיצון שאני דכתיב ביה (שמות כז) ועשית את המזבח ולא כתיב ביה את כליו כמו בשאר כלי שרת

הוא תני לה. להא מתניתין [ב], והוא אמר לה הכי תירוצא מדעתו: **בלי** שרת מקדשין שלא בזמנו. והקומץ טעון מתן כלי, וכיון שקידש הקומץ בכלי לפי קומץ אינו מוכר להיות טעון כמנחה שלא נקמצה, ועל כרחיך מאחר שזה קרוי קומץ אינך הוו שירים: **כל הקרב ביום.** כגון המנחות (ג) והלבונה והדם והקטורת: קדוש. **כללי** שרת ביום ליקדש קדושת הגוף: **כל הקרב בלילה.** כגון מנחת נסכים, דאמר מר (מנחות מד:) ומנחתם ומנסכיהם לפילו בלילה: קדוש. **כללי** שרת קדושת הגוף אם נתנו בהן בלילה: **כתני מיהת כל הקרב ביום קדוש אבל בלילה לא.** אינו קדוש: **ליקרב.** [ד] להיות כשר ליקרב, אבל קדוש [ה] להיות מוכשר בקדושה ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים אם נגע בו ויטיל אם יצא ובלינה דקי״ל בזבחים (דף פז.) עמוד האמר עשה ליום, ופסלא בקמיצת לילה שאין מחזיק עוד למחר: **פסולה.** שלא נסדרה בשבת לעמוד אם שבעת ימים במשפטה, והרי היא מחוסרת זמן [ו] ול״ג דל״ג פסולה, דהא מקקמא דאמרינן לא מיפסל אלא בכך כלום ואמאי תקדוש ותיפסל אמר רבא מאן דקא מותיב שפיר קא מותיב ואבוה דר׳ אבין נמי מתניתא קאמר וקסבר [ז] לילה אין מחוסר זמן יום מחוסר זמן כי מטו בי שמשי תקדוש ותפסול אמר רבינא [ח] שקדם וסלקו מר זוטרא ואיתימא רב אשי אמר אפילו תימא בשלא קדם וסלקו כיון שסדרו שלא כמצותו נעשה כמו שסדרו הקוף: זה הכלל היה במקדש: בשלמא הגלים משום ניצוצות אלא ידים מאי טעמא אמר רבי אבא [ט] זאת אומרת מצוה

נהדרה ונהדר ונקמצה ביממא הוא תני לה והוא אמר לה כלי שרת מקדשין אפילו שלא בזמנו מיתיבי [י] זה הכלל כל הקרב ביום קדוש ביום וכל הקרב בלילה [כ] קדוש בלילה [א] וכל הקרב בין ביום ובין בלילה קדוש בין ביום ובין בלילה קתני מיהת כל הקרב ביום קדוש ביום אין בלילה לא דימא אינו קדוש ליקרב אבל קדוש ליפסל מתיב רבי זירא [ג] [א] סידר את הלחם ואת הבזיכין אחר השבת והקטיר את הבזיכין בשבת [פסולה] כיצד יעשה יניחנו לשבת הבאה [ב] שאפילו עמדה על השלחן ימים רבים אין בכך כלום ואמאי תקדוש ותיפסל אמר רבא מאן דקא מותיב שפיר קא מותיב ואבוה דר׳ אבין נמי מתניתא קאמר וקסבר [ד] לילה אין מחוסר זמן יום מחוסר זמן כי מטו בי שמשי תקדוש ותפסול אמר רבינא [ה] שקדם וסלקו מר זוטרא ואיתימא רב אשי אמר אפילו תימא בשלא קדם וסלקו כיון שסדרו שלא כמצותו נעשה כמו שסדרו הקוף: זה הכלל היה במקדש: בשלמא הגלים משום ניצוצות אלא ידים מאי טעמא אמר רבי אבא [ו] זאת אומרת מצוה

[א] מיי׳ שם הלכה יג, [ב] מיי׳ שם הלכה יב, [ג] מיי׳ שם הלכה יא, [ד] מיי׳ שם הלכה יג, [ה] מיי׳ שם הלכה יב, [ו] מיי׳ שם הלכה יא, [ז] מיי׳ שם הלכה יג, [ח] מיי׳ שם הלכה יב, [ט] מיי׳ שם הלכה יא, [י] מיי׳ שם הלכה יג, [כ] מיי׳ שם הלכה יב, [א] מיי׳ שם הלכה יא, [ב] מיי׳ שם הלכה יג, [ג] מיי׳ שם הלכה יב, [ד] מיי׳ שם הלכה יא, [ה] מיי׳ שם הלכה יג, [ו] מיי׳ שם הלכה יב, [ז] מיי׳ שם הלכה יא, [ח] מיי׳ שם הלכה יג, [ט] מיי׳ שם הלכה יב, [י] מיי׳ שם הלכה יא, [כ] מיי׳ שם הלכה יג, [א] מיי׳ שם הלכה יב, [ב] מיי׳ שם הלכה יא, [ג] מיי׳ שם הלכה יג, [ד] מיי׳ שם הלכה יב, [ה] מיי׳ שם הלכה יא, [ו] מיי׳ שם הלכה יג, [ז] מיי׳ שם הלכה יב, [ח] מיי׳ שם הלכה יא, [ט] מיי׳ שם הלכה יג, [י] מיי׳ שם הלכה יב, [כ] מיי׳ שם הלכה יא, [

מצוה לשפשף בידו. ניעוּתוֹת של מי רגלים הניתנין על רגליו, שלא יפה בהן מוך[ב] וגרמא כבדות שפכה אחין מי רגליו מקלחין ללא זוחתין, וכבדות שפכה אינו מוליד, וימתינו על בניו שאינם שלימים: **בפי הטבעת.** מתילה מפסקת וזים הכסא לפנים מהמתילה, וזה הכסיא ידיו דרך חור שבמתילה: **ורב חסדא אמר אסור.** משום כל עצמותי תאמרנה וגו' (תהלים לה)[ג], טעמא משום כל עצמותי, אבל משום זוהמת הגוף ללא, וקשיא לרב פפא מתרוייהו: **במקומה נפיש זוהמא.** שמאה היא שלא יפה לחזור ולא נתפזר ריחה: **הלכה בסעודה.** כלומר הלכה זו אמרו בהלכות סעודה: **אדם.** שיש מהן הסעודה להסתיין מיס, נוטל ידו אחת, ואותה שניפשף בה ניעוּתוֹת: **והפליג.** שהה: **נוטל שתי ידיו.** לכיון שהפליג שעה אחת או שתים הסיח דעתו מסעודתו ולא מזר לשמול ידיו והן עסקיות[ד]: **לא יטול מבחוץ.** שלא יאמרו עליו לא נטל: **ומחזיר הטפיח על האורחין.** ס"ג לה במוספתא [פ"ד] דברכות, טופח פך שיוקנין ממנו מיס על הילים, ממזילו על האורחים שמסובין, ושמש מחזילו עליהן ואומר[ה] יש בכם הרגיל ליטול, ואין זאת אלא להודיע שנטל זה שהכניס[ו] את ידיו: **לא אמרן.** שלא יטול מחוץ שלא שמיטו לריך עוד לשמול שלא לשמות הוא עכשו, שהיו רגילין להלריך לשמות[ז] בשעה אחר הסעודה, ומיטו לריך ליטול שמא יתן פרוסה לתוך פיו: **מידע ידיע דאנינא דעתיה.** ולא חשבי ליה: **מתני' לעבודה.** ללו חוקק,[ח] לתין אחד מהם עכשו לעזרה עד שיטבול, וטעמא מפרש בגמרא: **חמש טבילות וכו'.** לילף לה בגמרא[ט]: **על בית הפרוה.** על גג לשכת בית הפרוה: **חוץ מזו.** הרחשונה, שהיא בהא תוצה ליום הכפורים להא כל יומא נמי איתא, אבל טבילות הבאות תוצה ליום"כ כתיב בהן במקום קדוש בעניית להתרי מות: **גמ' טבילה זו.** של כל אתרים, למה לטהור: **ומה המשנה מקודש וכו'.** כהן גדול בתמיד עבודות ביום"כ המתחלות מתוך לפנים ומפנים לתוך, שהן המקומות קדש, ועל שיהין עושה כרת הנכנס בטומאתה: **מעון טבילה.** בין עבודה לעבודה כדליף בפרקין (דף לב.), וחס[י] הבא מביאו לעזרה שהוא מתוך של הקדש וכו': **שרך טבילה היא זו.** לין לכן תוצה מן התורה אלא לשרך ולתפוש בשר טבילה, כדי לעלות על לב שהין טבילה אלא לטמהין, ולתא ללבו אם יש טומאה עליו ויזכור טומאתה ישנה בשרה, ויפרוש מלבוא לעזרה ביום עד שיעריב שמשו אחר טבילתו ולא יעבוד ביום:

ומה המשנה בין קדש לקדש בו. מיתה לי אילא למפרך מה להתם שכן רוצה לעבוד עבודה אחל טהור הנכנס שלא לעבודה מניין ו"ל דומלי הק"ו אינו אלא בטהור הנכנס כדי לעבוד אלא ממדרשן גזרו שלא יכנסו אלא לעבוד גזירה שמא יעבוד ות"ח אכתי ליפרך מה ליום הכפורים כשהוא מצוה מקודש לקודש שכן טובל במקום קדוש ד"ל דבשאר יומות השנה שהוא טובל במקום קדוש מהאי טיעא אחל קשה אם כן כי קאמר בשמוע בשאי קא מיפלגי ליתא דבשה פליגי ללבן זוחא בשהוא טובל במקום קדוש ולא יעבוד אלא למפרך מה ליום הכפורים שהוא שמור שלא הוכשרה עבודת יום שבהן הלילה שלא נכנסו גדול אלו ליפרך שכן מרובה בפרטו של יום שהוא לדפריך בפ"ק דשבועות (דף ט.) אלא ל"ל דבן זוחא לא מתניא להו פירכות דאלרבה אלימי אלים לק"ו ע"י כך ונכנים אותן שאחרי בק"ו ובשמה שהוא מקודש לקודש אע"פ שטבל כבר טבילה שהוא במקום קדוש ואע"פ שהוא כהן גדול דקדוש טפי ואע"פ שהוטלה עליו כל עבודת היום וזכיר טפי שמוץ כך ומחמת שכפרת היום מרובה אפ"ה לריך טבילה שמשה מחול לקודש לא כ"ש והאי לא מטיל במקום קדוש שכרת הוא שין לתלתה שמא יפלגו בשאר קודש בשאין שכרת:

מצוה לשפשף. תיתה אחתי לריך לשפשף והא מתמה קיימה לן[ט] כדבעון דר"ח דאסר לאחוז בחמה ואחרו ליה רבנן והלא ניעוּתוֹת ניתנין על רגליו וכו' למאי דכשאוחז בחמה אין ניעוּתוֹת ניתנין על רגליו וי"ל דעפ"כ אי אפשר שלא יהו מעט ניתנין על רגליו דזימנין מיפלגי ולא אלעתיה לאחוז בחמה עד לנפוף אי נמי דרבנן מודו לנפוף לדברי ר"ח דתנא דבי רבי ישמעאל (מכה דף יג.) פריך אפשוטי אפשוט מהאי דרך יהודה שיננא אחוז בחמה והתניא ר"ח אומר כל האוחז בחוטו וכו' וכן בפרק כירה (שבת דף מא.) ומי רבנן פליגי אהאי פריך מיהו ים לאחוז זה לאפילו רבנן לא שרו אלא שלא יוליך לעז על בניו הא לאו הכי לא והניא לכירה לאו משום הכי הוא והא דתנא מהיגרת הוא קאי ומתניין למטה וליכא למימר משום ניעוּתוֹת אלא משום הכי מילתא לא הוו שרו רבנן ומשום הכי אילתא לא אמרן אלא בשהוא מיהו ים להניח דאיכא מאחרינן פרק כילד מבערין (נכרות דף מ.). אין מי רגלים כליס אלא ניעוּתוֹת ובעפר תיתום אפילו בעמידה וכו' אבל אוחז בחמה לא קאמר לאע"ג[י] דמסתמא כמו כן כליס ואחרינן נמי בפרק כל היד (דף דף מז:) ג' שנתני וכו' ותניא אוחז בחמה ומשתין ולא נוחכר בה ר"ח אלא ס"מ דמזרו ים לומר כן וה"ג ואע"ג דלא אלא בשהוא ומשתין לא נכריתא אמזרו ים לומר כן וה"ג אבל אוחז בחמה ומשתין ים לו לפרש לה משנה ראשונה דתניא התם בפרק כל היד (שם דף יג:) ממילתא אחריתי דקאמר ר' טרפון תקלן ידו על טיבורו פי' על שנגע בחמתו אחרו לו יש לו קור לא יטלו ממש דלרבנן אפילו אם אינה נראית אלא כשיושב לעשות צרכיו אסור לקרות ק"ש כנגדה משום דנפיש זוהמא ולא דמיא לצואה אל בשרו: **ת"ר הלכה בסעודה אדם יוצא להשתין נוטל ידו אחת ונכנס** דיבר עם חבירו והפליג נוטל ב' ידיו ונכנס. ה"מ לסעודת אכילה אבל לשתיה נכנס וישוב במקומו ואח"כ נוטל ידיו: **[מתני'] אין אדם נכנס לעבודה אפילו הוא טהור עד שיטבול כו'.** שאלו לבן זומא כיון שהוא טהור טבילה זו למה. אמר להם ומה כ"ג ביוה"כ שטבל ועשה תמיד של שחר כשיבא לעשות עבודת היום הוא טובל עוד טבילה אחרת ג) מפני שצריך טבילה. ור' יהודה אומר טרך טבילה זו. כלומר מנהג החמירו עליו כדי שישמש בלבו ואולי יזכור שיש בידו טומאה ויפרוש.

חשק שלמה על ר"ח

ג) ר"ל דה"מ דיטול לעזרה מבחוץ לפעזרת אכילה. ב) פיו מוכן ואולי ג"ל שהכנס לעזרה לעבודה אלא טובל מתחלה פיו דין אכילה:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

מסורת הש"ס עם הוספות

ס) [נכרות כה: קידושין דף נב. מעילה דף יד:]. **ב)** נכרות דף כה., **ג)** [תוספ' נכרות פ"ל ה"ט], **ד)** [לעיל טו. לקמן לג. עח. זבחים דף יט:], **ה)** [תוספתא פ"ל הל' יד], **ו)** ברכות דף כה., **ז)** סוכה דף כו:, **ח)** לקמן לב., **ט)** [נדה יג.], **י)** [וע"ע תוס' נדה יג. ד"ה תוחו וד"ה והלמ], **כ)** לא., **ל)** דף לא. ד"ה חוצץ, **מ)** ברכות כב:, **נ)** לקמן בע"ב.

הגהות מהר"ב רנשבורג

אן) גמ' אמר ר"פ צואה במקומה. נ"ב משום דקמני מתני' כל המיהר רגליו טעון טבילה לטעמא שמא נשתיה לוחה על בשרו לפי מיהר הכא הך דר"פ הנס לעיקר מקומו שיך בפרק מי שמתו ס"ו:

תוספות ישנים

מצוה לשפשף. לומר ר"ת כי מיקן ים ללמוד שהכנסת מסתפין מיס אין לריך ליטול ידיו אם לא שיפשף ואם שיפשף מיפה שיפשף בהא נרמה לאין לריך לברך על נטילת ידיים מידי דהוי לטנוג ידיו במקום הטעופת או היו רגליו מלולכלכות בטיט ובלוחה ואפילו אמר יכל לא היה רגיל מאיר רגיל לברך אבל לר רבי רגיל לברך אמר לר הר"ר אלחנן היה רולה לדמות דהא כל המטיל מיס טעון קידוש דמשמע אפי' ליכא כלל ניעוּתוֹת ללא פליג רבנן בקידוש ס"ב גבי טבילה [ב] לר ר"ל דמ"מ גבי דגבי קידוש ידיים לא פליג רבנן טבילה בשבילה מיהא לא מלינו בשבילה שהכניסו בכל ענין והילכך לא לריך ואיכו הילכ דשיפשף ואפי' לריך ליטול אחו יד כדמוכיין בסמוך גבי סעודה אדם יוצא להשתין מיס טעון ליטול ידו אחת ולהשתין מיס וכו' והוא הדין לתפלה ולדברי תורה אבל לריך לברך בשניהם: **צואה על בשרו וכו'.** במקום שמוסקה (בכובע) [ג] מיילי דאי במקום מגולה אפי' על הקרקע לריך להמתיק ד' אמות[ד]: **לא אמרן אלא בשהות.** פירש ריב"ן דמטול ידו אחת קאי לריך ליטול בפיס קל יפשוט ידו אחת ונטל אבל כלאחר יד[ה]. **אנינא דעתיה.** ליכן פרוסה בתוך פיו לא נטל: **אמר רב נחמן אנא אפילו אשתות מידע ידיע אנינא דעתאי.** שוחה בלא טעילה לאחר שיפשוף מי רגלים אבל ממוך פירש הקונטרס משמע דקאי אספלוג ועטל אחי ידיו אפילו בכהם לאחת שמא יפה פיו אבל פרוסה בתוך פיו לא אבל משום שהיו לו מגעי הרוח מ"מ נראה דאפילו

רבי יהודה אומר לא מצורע בלבד אמרו אלא כל אדם. לפרש"י דפרים לעיל בפ"ק (דף טז:) רב מלא בר מהכא למר מה מני ר' יהודה היא דאמר משום דמסכתן דפליג אמתמי ומייתי גריית דמסיעין ליה לרבי יהודה למר מזמת ממוצע ומסמת למדות ליה ליה מזמת ממוצע מהא להכא הוה מני לימיוי דפליג אמתמי ד"ל מהא להכא לא אמתמי דריסא ד"ל מהא להכא לא לימיוי ליה לימיה לימיה לימיר מני הכא דפליג בהדיא במתנה אבל היכא דלא פליג אמתנה דפליג דילמא לא פליג לסבי מייתי מהסיא דמזמת ממוצע ועי"ל דמסכא לא הוה מסיעין דפליג לימיה לימיר כולה ר"י היא ומשום דקתני בריסא שהלשכה קרויה לשכת מצורעין ופירש למה נקראת כך לפי שסם מצורעים טוללים ומעיקרא ניתקנה בשביל זה קאמר ר"י ללמדך שמתקנה הרגילו לטהול בה כל אדם טהור כדולה ליכנס לעזרה:

אי דלא טבי' השרב שמש בעי. תימה לי מאי קפריך הא דימי ספרו מינו לסור ליכנס אלא ממתנה שכינה ולשכת מצורעים לא היתה בקודש מדנכנסו לה מחוסרי כפורים י"ל דסכי פריך כיון דלא מצי להכניס ידיו לטהורות היום עד שיעריב שמשו ל"ל דעייל כהר הבית לטבול שם כשלמת אי כשמיני לילי וכבר טבל מבע"י טבול שם כדי שלא יסיח דעת שיכור לו להכניס ידיו מיד אי נמי י"ל נהי דמלטוריימא מותר ליכנס בהר הבית כל ימי ספרו מ"מ מדהכנו גזרו שלא יכנס בספרק בתרת דעניש [מ"ג] קאמר ללמוד תגלחת ימי [גמרו] הרי הוא כשרן ובפ"ק דכלים [מ"מ] תנן עוזרת נשים מקודשת היתה שמן שם טבול יום נכנס בסם ולשכת מצורעים היתה עומדת בעזרת נשים והיו אחת מהרגע לשכות שבעזרת מקצועות: **היסח** הדעת **שלישי ושביעי בעי.** טומת שרץ ונבילה וכל הנך דלא מצרכין להו הזאת שלישי ושביעי ל"ל כגון דלא שמשו בעיניה: **נימא** רבנן דפליגי **עליה דר"י בבן זומא** ס"ל. פרס"י ונימת דהני רבנן להו היינו רבנן דפליגי עליה בתמות ותימה לי מ"ל מאי מספקא ליה לאביי דפסיעתא דלית ליה למימר דפליגי מרבנן דמסכת מדות דאם כן קשה דרבנן מדרבנן דבמה דוכתי פריך הכי דר"י מדר"י קשיא דרבנן מדרבנן ל"ק ומאי וכו' ולא משמעיה לשמוי בשום דוכתא תרי רבנן ניהו דלא ס"ל דאפילו אי ס"ל כבן זומא לא פליגי מרבנן דר"י דמסכת מדות דאפילו למימר נמי התם הוא הדין שאר כל אדם והא דנקט מצורעין משום דעיקר הלשכה נתקנה בשביל כך שיש בהן לורך לטהול ולהכניס ידיהם לתלתר בהזעות ס"ע נקט ליה לאודועי כמו דר"י דפליג ואמר לא מצורע לימרו דלא שאר כל אדם טומת ס"ע דוקא ס"ע מימת דבהם[ס] פליגי דת"ק שאר כל אדם הכנסם לעזרה היה במקום אחר ור"י שאר הלא מצורעים בגלד טוללין שם בלשכה דלא אף כל אדם הכנסם לעזרה ס"ע מיכא למימר כולה ר"י היא ומשום דקאמר מעיקרא שהלשכה נקראת לשכת מצורעים לפי שניתקנה מחילה לטבילה מצורעים הולרך לחזור ולפרש לא מצורע בגלד טעון טבילה דלא אף שאר כל אדם: **כבן** זומא סבירא ליה. הוא הדין דכר"י ומי שביעי בעי דלא אף לא פליגי בן זומא ור"י דלא אף לא לימיר דלא מרוייהו מודו דטעון הכנסם לעזרה בעי טבילה דלא נקט בן זומא משום דעיקר הלשכה נשמלה ממנו ומשיב דבעי טבילה מוך

באחולי עבודה. מס לא טבל שמרית ועבד: **לבן** זומא. דלמר לחולייתא היא שהרי נימן ק"ו לילדים, הוא עבודתו מחוללת: **דרבי** יהודה. דלמר דרבנן היא, לא מחיל: **ולבן** זומא מי מחיל. והא מכהן גדול ביום הכפורים ליף לה, והוא עלמו אלא טבל ולא קדש ביומו ד"ל דבן זומא מחיל עבודה ולבן זומא מי מחיל [ס] והתניא [א] כהן גדול שלא טבל ולא קידש בין בגד לבגד ובין עבודה לעבודה עבודתו בשרה אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט [ב] שלא קידש ידיו ורגליו שחרית ועבד עבודה עבודתו פסולה אלא למיקם בעשה קא מיפלגי לבן זומא קאי בעשה לר' יהודה לא קאי בעשה ומי אית ליה לר' יהודה הא סברא [ג] והתניא [ג] מצורע טובל ועומד [ד] בשער ניקנור רבי יהודה אומר אינו צריך טבילה שכבר טבל מבערב ההוא כדתני טעמא שכבר טבל מבערב ודקארי לה מאי קארי לה משום דקא בעי למרמא אחריתי עליה לשכת המצורעין ששם מצורעין טובלין ר"י אומר לא מצורעין בלבד אמרו אלא כל אדם לא קשיא הא דטביל הא דלא טביל אי דלא טביל הערב שמש בעי אלא אידי ואידי דטביל הא דאסחא דעתיה הא דלא אסח דעתיה אי אסח דעתיה הזאת שלישי ושביעי בעי דאמר [ד] ר' דוסתאי בר מתון אמר רבי יוחנן הסח הדעת צריך הזאה שלישי ושביעי אלא אידי ואידי דלא אסח דעתיה ולא קשיא הא דטביל על דעת ביאת מקדש הא דלא טביל על דעת ביאת מקדש ואב"א תני לא מצורעין אמרו אלא כל אדם רבינא אמר רבי יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו לידידי מצורע אין צריך טבילה לדידכו אודו לי איזי מידת דלא מצורעין בלבד אמרו אלא כל אדם ורבנן מצורע דייש בטומאה כל אדם לא דיישי בטומאה א"ל אביי לרב יוסף נימא רבנן דפליגי עליה דר"י כבן זומא סבירא להו והאי דקתני מצורע להודיעך כחו דר"י או דילמא שאני מצורע דדייש בטומאה א"ל אביי לרב יוסף (לר"י דאמר סרך[ס] טבילה (היא) זו חוצץ

באחולי עבודה קא מיפלגי לבן זומא מחיל עבודה לר"י לא מחיל עבודה ולבן זומא מי מחיל [ס] והתניא [א] כהן גדול שלא טבל ולא קידש בין בגד לבגד ובין עבודה לעבודה עבודתו בשרה אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט [ב] שלא קידש ידיו ורגליו שחרית ועבד עבודה עבודתו פסולה אלא למיקם בעשה קא מיפלגי לבן זומא קאי בעשה ומי איה ליה לר' יהודה הך סברא. דתמתי', איהו כל הנכנסין לעזרה צריכין טבילה: מצורע. בשמיני שלו, מע"ס שטבל בשביעי כלכתיב (שם יד) והיה ביום השביעי יגלח וגו' מוזר וטובל בשמיני כשמיני קרבנותיו: **ועומד בשער ניקנור. להכניס ידיו ורגליו בפנים למען נהנות מדם האשם ומן הלוג: **כדתני טעמא שכבר טבל בערב.** רבי יהודה לטעמיה דאמר אין טבילה שחרית מן שחרית בפרק הנחנקין [ג] שלא שמרית ועבד עבודה הא דלא אסח דעתיה אי אסח דעתיה הזאת שלישי ושביעי בעי דאמר [ד] ר' דוסתאי בר מתון אמר רבי יוחנן הסח הדעת צריך הזאה שלישי ושביעי אלא אידי ואידי דלא אסח דעתיה ולא קשיא הא דטביל על דעת ביאת מקדש הא דלא טביל על דעת ביאת מקדש ואב"א תני לא מצורעין אמרו אלא כל אדם רבינא אמר רבי יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו לידידי מצורע אין צריך טבילה לדידכו אודו לי איזי מידת דלא מצורעין בלבד אמרו אלא כל אדם ורבנן מצורע דייש בטומאה כל אדם לא דיישי בטומאה א"ל אביי לרב יוסף נימא רבנן דפליגי עליה דר"י כבן זומא סבירא להו והאי דקתני מצורע להודיעך כחו דר"י או דילמא שאני מצורע דדייש בטומאה א"ל אביי לרב יוסף (לר"י דאמר סרך[ס] טבילה (היא) זו חוצץ**

רבי יהודה אומר לא מצורע בלבד אמרו אלא כל אדם. לפרש"י דפרים לעיל בפ"ק (דף טז:) רב מלא בר מהכא למר מה מני ר' יהודה היא דאמר משום דמסכתן דפליג אמתמי ומייתי גריית דמסיעין ליה לרבי יהודה למר מזמת ממוצע ומסמת למדות ליה ליה מזמת ממוצע מהא להכא הוה מני לימיוי דפליג אמתמי ד"ל מהא להכא לא לימיוי ליה לימיה לימיר מני הכא דפליג בהדיא במתנה אבל היכא דלא פליג אמתנה דפליג דילמא לא פליג לסבי מייתי מהסיא דמזמת ממוצע ועי"ל דמסכא לא הוה מסיעין דפליג לימיה לימיר כולה ר"י היא ומשום דקתני בריסא שהלשכה קרויה לשכת מצורעין ופירש למה נקראת כך לפי שסם מצורעים טוללים ומעיקרא ניתקנה בשביל זה קאמר ר"י ללמדך שמתקנה הרגילו לטהול בה כל אדם טהור כדולה ליכנס לעזרה:

אי דלא טבי' השרב שמש בעי. תימה לי מאי קפריך הא דימי ספרו מינו לסור ליכנס אלא ממתנה שכינה ולשכת מצורעים לא היתה בקודש מדנכנסו לה מחוסרי כפורים י"ל דסכי פריך כיון דלא מצי להכניס ידיו להטהורות היום עד שיעריב שמשו ל"ל דעייל כהר הבית לטבול שם כשלמת אי כשמיני לילי וכבר טבל מבע"י טבול שם כדי שלא יסיח דעת שיכור לו להכניס ידיו מיד אי נמי י"ל נהי דמלטוריימא מותר ליכנס בהר הבית כל ימי ספרו מ"מ מדהכנו גזרו שלא יכנס בספרק בתרת דעניש [מ"ג] קאמר ללמוד תגלחת ימי [גמרו] הרי הוא כשרן ובפ"ק דכלים [מ"מ] תנן עוזרת נשים מקודשת היתה שמן שם טבול יום נכנס בסם ולשכת מצורעים היתה עומדת בעזרת נשים והיו אחת מהרגע לשכות שבעזרת מקצועות: **היסח** הדעת **שלישי ושביעי בעי.** טומת שרץ ונבילה וכל הנך דלא מצרכין להו הזאת שלישי ושביעי ל"ל כגון דלא שמשו בעיניה: **נימא** רבנן דפליגי **עליה דר"י בבן זומא** ס"ל. פרס"י ונימת דהני רבנן להו היינו רבנן דפליגי עליה בתמות ותימה לי מ"ל מאי מספקא ליה לאביי דפסיעתא דלית ליה למימר דפליגי מרבנן דמסכת מדות דאם כן קשה דרבנן מדרבנן דבמה דוכתי פריך הכי דר"י מדר"י קשיא דרבנן מדרבנן ל"ק ומאי וכו' ולא משמעיה לשמוי בשום דוכתא תרי רבנן ניהו דלא ס"ל דאפילו אי ס"ל כבן זומא לא פליגי מרבנן דר"י דמסכת מדות דאפילו למימר נמי התם הוא הדין שאר כל אדם והא דנקט מצורעין משום דעיקר הלשכה נתקנה בשביל כך שיש בהן לורך לטהול ולהכניס ידיהם לתלתר בהזעות ס"ע נקט ליה לאודועי כמו דר"י דפליג ואמר לא מצורע לימרו דלא שאר כל אדם טומת ס"ע דוקא ס"ע מימת דבהם[ס] פליגי דת"ק שאר כל אדם הכנסם לעזרה היה במקום אחר ור"י שאר הלא מצורעים בגלד טוללין שם בלשכה דלא אף כל אדם הכנסם לעזרה ס"ע מיכא למימר כולה ר"י היא ומשום דקאמר מעיקרא שהלשכה נקראת לשכת מצורעים לפי שניתקנה מחילה לטבילה מצורעים הולרך לחזור ולפרש לא מצורע בגלד טעון טבילה דלא אף שאר כל אדם: **כבן** זומא סבירא ליה. הוא הדין דכר"י ומי שביעי בעי דלא אף לא פליגי בן זומא ור"י דלא אף לא לימיר דלא מרוייהו מודו דטעון הכנסם לעזרה בעי טבילה דלא נקט בן זומא משום דעיקר הלשכה נשמלה ממנו ומשיב דבעי טבילה מוך

אומר אינו טובל שכבר טבל מבערב ופרק ההוא כדתקני טע' שכבר טבל מבערב כלומר אילו לא טבל בערב היה מצריכו טבילה כשטמיא. **ואקשינן וכי ר' יהודה לא אצטריך טבילה למצורע.** והתניא לשכת המצורעין ששם מצורעין טובלין ור' יהודה אומ' לא מצורעין בלבד אמרו אלא כל אדם מכלל שגם המצורעין טובלין ופרקינן הא דתני כי ר' יהודה מצריך למצורע טבילה בדלא טביל עדיין כלל. ודחי להאי ולפירוק' נמי דפריש צריך טבילה בדאסח דעתיה דחייש שמא נגע בטומאה ולא ידע גם זו נדחת הדיסח הדעת הזאה שלישי ושביעי בעי. **ואמרינן אלא לעולם דלא אסח דעתיה** והאי דקתני אינו טובל בשטבל בערב על דעת ביאת מקדש. והאי דקתני צריך טבילה בשלא טבל על דעת ביאת מקדש והאי ג) דקתני דקיי"ל כי הטובל לדבר אע"פ שנטהר אינו טהור לחמור ממנו כדתנן במס' חגיגה פ"ב הטובל לתרומה והוחזק לתרומה אסור לקדש. הטובל לקדש והוחזק לקדש אסור לחטאת. איבעית אימא לא תימא בהא מתני' בלבד אלא הכי קתני ר' יהודה אומר לא מצורעים אמרו אלא כל אדם זולתי המצורעין. שהמצורעים גרידא אינו צריך טבילה שכבר טבל. איבעית אימא ר' יהודה בהא מתניתי' לדברי' דרבנן קאמר להו לדידי מצורע לא בעי טבילה דהא טבל אלא לדידכו אודו לי דלא מצורעין בלבד אמרו אלא כל אדם כדי שיזכור טומאה ישנה שבידו ויפרוש ורבנן לא מצורע שני דדייש בטומאה. **ואסיקנא דרבנן דפליגי על ר' יהודה** לאו משום דסבירא להו כבן זומא דמצרכי טבילה לכל מאן דעייל מחול לקודש אלא מצורע בלבד משום דדייש בטומאה והאי דאצרכוה טבילה אע"ג

חשק שלמה על ר"ח ב) נרלה דל"ל לפל קדוש יליס ורגליס של שמרית ורמלו כו'. ג) נרלה דל"ל והלי דלא מלי לקרוי' כו'.

א) מיי' פ"ג מהלכות עבודת יום"כ הלכה ג ופ"ה מהלכות ביאת מקדש הלכה ז: **ב)** מיי' פ"ה מהלכות ביאת מקדש הלכה ו: **ג)** מיי' פ"ד מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ו: **ד)** שם הלכה ג: **ה)** שם הלכה ו:

הגהות הב"ח

(ס) רש"י ד"ה ורמך בימים את בשרו ולנפשו:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה מימת רבנן וכו' הלכך ל"ש טבל מבערב וכו'. מלת מבערב נמחק **ב)** ו"ע על דעת ביאת מקדש וחוק:

הגהות וציונים

ג) רש"א מ"ז (גלירן): **ג)** כת"י משנה בחמש עבודות עבודתו כשירה: **ג)** כת"י **דבאי עזרה: ד)** "במשנה" ליתא בקצת כת"י וגורסים **זמי ששמש בזו**, ועיין רש"ש: **ס)** גי' שיח יצחק בטומאה הורגל (ותיבת "אותה" ליתא בדפו"י). בכת"י ליתא לתיבות "אותה טומאה": **ז)** רש"א (גלירן): **ז)** נדצ"ל א"נ **נימא דבהא דוקא** (באה"מ): **ס)** ובמהרש"א איתיה: **ע)** צ"ל מקל וחומר **סביר ליה כרבנן** (שיח יצחק): **ף)** נדצ"ל **שובל ושומד:**

רבינו חננאל

ואם לא טבל ועבד ואומ' רמאי אנפשאי ולא אידכר עבודתו כשרה. **ולבן זומא מי שלא טבל מחיל עבודתו.** ואקשינן עליה והתניא כ"ג שלא טבל כר' עבודתו כשרה אבל קידוש ורחצו ידיהם ורגליהם ולא יכנס. אם עבד בלא קידוש עבודתו פסולה. **ופרקינן אלא למיקם בעשה** שנאמר ורחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו ויצא ועשה את עולתו וגו'. לבן זומא קאי בעשה. כדאמרן כל המשנה צריך טבילה לר' יהודה לא קאי בעשה. **ואקשינן וכי ר' יהודה מצריך ליכנס בעזרה** בטבילה משום סרך והתניא מצורע טובל ועומד בשער נקנור כדי להזות עליו. ר' יהודה

כהן גדול שלא טבל שכבר טבל מבערב ופרק ההוא כדתקני טע' שכבר טבל מבערב כלומר אילו לא טבל בערב היה מצריכו טבילה כשטמיא. **ואקשינן וכי ר' יהודה לא אצטריך טבילה למצורע.** והתניא לשכת המצורעין ששם מצורעין טובלין ור' יהודה אומ' לא מצורעין בלבד אמרו אלא כל אדם מכלל שגם המצורעין טובלין ופרקינן הא דתני כי ר' יהודה מצריך למצורע טבילה בדלא טביל עדיין כלל. ודחי להאי ולפירוק' נמי דפריש צריך טבילה בדאסח דעתיה דחייש שמא נגע בטומאה ולא ידע גם זו נדחת הדיסח הדעת הזאה שלישי ושביעי בעי. **ואמרינן אלא לעולם דלא אסח דעתיה** והאי דקתני אינו טובל בשטבל בערב על דעת ביאת מקדש. והאי דקתני צריך טבילה בשלא טבל על דעת ביאת מקדש והאי ג) דקתני דקיי"ל כי הטובל לדבר אע"פ שנטהר אינו טהור לחמור ממנו כדתנן במס' חגיגה פ"ב הטובל לתרומה והוחזק לתרומה אסור לקדש. הטובל לקדש והוחזק לקדש אסור לחטאת. איבעית אימא לא תימא בהא מתני' בלבד אלא הכי קתני ר' יהודה אומר לא מצורעים אמרו אלא כל אדם זולתי המצורעין. שהמצורעים גרידא אינו צריך טבילה שכבר טבל. איבעית אימא ר' יהודה בהא מתניתי' לדברי' דרבנן קאמר להו לדידי מצורע לא בעי טבילה דהא טבל אלא לדידכו אודו לי דלא מצורעין בלבד אמרו אלא כל אדם כדי שיזכור טומאה ישנה שבידו ויפרוש ורבנן לא מצורע שני דדייש בטומאה. **ואסיקנא דרבנן דפליגי על ר' יהודה** לאו משום דסבירא להו כבן זומא דמצרכי טבילה לכל מאן דעייל מחול לקודש אלא מצורע בלבד משום דדייש בטומאה והאי דאצרכוה טבילה אע"ג

מסורת הש"ס עם הוספות

ס) זמכיס יט: מוספתא ממנחות פ"ל ה"ז [מוספתא פ"ל הל' טו], **ג)** [בנגעים פי"ל מ"ח ומיקת כוס ומגבת הכ"ח אם הנים בתוכה לגלן מייתי הס"ם להכל המגבה ולפמ"ש המוס' בפסחים ק"כ: ד"ה מיתיבי כו' ניתל למייתי הכרייתא ולא נמנים אם מקום גלן נמנים אם שכבר טבל מבערב], **ג)** [מוספ' נגעים פ"ח ה"ט], **ד)** [זמכיס טו. ע"ס], **ס)** לעיל טז ע"א.

תוספות ישנים

ומי **מהי' והתניא** כהן גדול כו'. מוספקא ליה לכר מ"ס מנא ליה דמימוקמא כהן גדול ומא דילמל ר"י היל ור"ל דהוה פשיטא ליה דמתוקמא כלולי עלמא: **אי אסח דעתיה הזאת שלישי ושביעי בעי.** היינו בטומאת המת מועיל היסח הדעת לענין הזאה אבל בטומאת שרץ ובשר טומאת לא משכחינן היסח לריך הזאה בשביל כך: **הא דטביל' על דעת ביאת** המוקדש כו'. נלמה לגבן זומא דליף לה מקל ומומר לרבנן **מ)** אפי' לטעיל מלמות על דעת ביאת מקדש לריך טבילה בשביל לאוכלו כמו שלריך כהן גדול ושוד לטמר לקמן לימא רבנן לטמרי מלוטע עומד ומוכל **ע)** ואפילו טבל מבערב והוא הדין שאר כל אדם כהן ומא דילמל לריך לאוכל ולטבול כמו שלריך כהן גדול ושוד לטמר לקמן לימא רבנן לטמרי מלוטע עומד ומוכל **ף)** ואפילו טבל מבערב והוא הדין שאר כל אדם כהן ומא דילמל לריך לאוכל ולטבול כמו שלריך כהן גדול ושוד לטמר לקמן לימא רבנן לטמרי מלוטע עומד ומוכל **ע)** ואפילו טבל מבערב והוא הדין שאר כל אדם כהן ומא דילמל לריך לאוכל ולטבול כמו שלריך כהן גדול ושוד לטמר לקמן לימא רבנן לטמרי מלוטע עומד ומוכל **ף

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [ועיל דף יט:], ב) [כריתות ו:], ג) [ע' מוס' לעיל מב. ד"ה בשלה], ד) עירובין סג., ה) לעיל כח:, ו) שם פסוק ג וה, ז) תענית כו ע"א, ח) חולין קמא סע"א, ט) לא מצאנו, י) ויק"ר פ"ב אות א ואות ה ועי' פ"ב אות ט, כ) עיין ויק"ר פ"כ ט, ל) פ"ד ה"ה, מ) ב"מ דף פג:, נ) סב ריש ע"ב, ס) דף כד:, ע) שהש"ר פרשה ה, פ) עי' ת"י בתחילת הפרק.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עד לסוף כו' וחמו סמ"ל וחמ"כ מכ"ל עד דמיכסי מיניה דר' יוחנן: (ב) תוס' ד"ה מד כו' לתמוייהו כין כיוס כהפוכיהס. נ"ב עיין כזה בשו"ת ב"ח סי' ר"ל:

תורה אור השלם

א) וְנָתַן אֶת הַקְּטֹרֶת עַל הָאֵשׁ לִפְנֵי יְיָ וְכִסָּה עֲנַן הַקְּטֹרֶת אֶת הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל הָעֵדוּת וְלֹא יָמוּת: [ויקרא טז, יג]

ב) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לַפָּרֹכֶת אֶל פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל הָאָרֹן וְלֹא יָמוּת כִּי בֶּעָנָן אֵרָאֶה עַל הַכַּפֹּרֶת: [ויקרא טז, ב]

ג) וַיַּגִּעוּ אֲמוֹת הַמִּפְּים מִקּוֹל הַקּוֹרֵא וְהַבַּיִת יִמָּלֵא עָשָׁן: [ישעיה ו, ד]

ד) וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטֻּמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפִּשְׁעֵיהֶם לְכָל חַטֹּאתָם וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאֹהֶל מוֹעֵד הַשֹּׁכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ טֻמְאֹתָם: [ויקרא טז, טז]

ה) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אַהֲרֹן בְּקָרְבָתָם לִפְנֵי יְיָ וַיָּמֻתוּ: [ויקרא טז, א]

ו) וְנָתַתָּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֵצִים עַל הָאֵשׁ: [ויקרא א, ז]

ז) וַיָּבֹא שְׁלֹמֹה לַבָּמָה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן יְרוּשָׁלַיִם מִלִּפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּמְלֹךְ עַל יִשְׂרָאֵל: [דברי הימים ב' א, יג]

הגהות וציונים

(ג) בילקוט ובקצת כת"י דתניא: (ד) "כדרך בריאתו ליתא בראשונים ובכת"י, ולישנא יתירא הוא (רק"ס): (ג) גר' הערוך דהוה מינקפן (גליון): (ז) כת"י בועדת מיד, ובדפו"י השתבש "בועבר תמיד": (ט) בכת"י נוסף ולא ידע שיש עון מיתה בביאה ריקנית: ו) כת"י כל: ז) צ"ל ירושלים (גנזי יוסף): ט) [דברי תוס' עיכובא] (גליון). ועי' קרבן נתנאל על הש"ס: פ) שמיני פ' מלואים הל' כא (ע"ש שאין לגרוס "ואית דאמרי מפני]" וגם לא נמצא שם פלוגתא): כ) צ"ל אהנן (גליון): ל) צ"ל בת"ב (גליון) שמיני פ' מלואים הל' לה:

שלא תתחיל מפניך שמא תבוה. ת"ר א) ונתן את הקטורת על האש לפני ה' ב) שלא יתקן מבחוץ ויכנים ג) להוציא מלבן של צדוקין שאומרים יתקן מבחוץ ויכנים מאי דרוש ד) כי בענן אראה על הכפורת מלמד שיתקן מבחוץ ויכנים אמרו להם חכמים והלא כבר נאמר ונתן את הקטורת על האש לפני ה' אם כן מה ת"ל כי בענן אראה על הכפורת ה) מלמד שנותן בה מעלה עשן ומניין שנותן בה מעלה עשן שנאמר א) וכסה ענן הקטורת את הכפורת ו) הא לא נתן בה מעלה עשן ז) או שחיסר אחת מכל סמניה חייב מיתה ותיפוק ליה ח) דקא מעייל ביאה ריקנית אמר רב ששת הכא במאי עסקינן ט) כגון ששגג בביאה והזיד בהקטרה רב אשי אמר אפילו תימא הזיד בזו ובזו י) כגון דעייל שתי הקטרות אחת שלימה ואחת חסירה אביאה לא מיחייב דהא עייל ליה שלימה אהקטרה מיחייב דקא מקטר קטורת חסירה אמר מר ומניין שנותן בה מעלה עשן ת"ל וכסה קרא לקרא אמר רב יוסף הכי קאמר אין לי אלא עלה מעלה עשן עיקר מעלה עשן מניין ת"ל וכסה א"ל אביי והא איפכא תניא נתן בה עיקר מעלה עשן היה מתמר ועולה בכמקל עד שמגיע לשמי קורה כיון שהגיע לשמי קורה ממשמש ויורד בכותלים עד שנתמלא הבית עשן שנאמר כ) והבית ימלא עשן אלא אמר אביי הכי קאמר אין לי אלא עיקר מעלה עשן עלה מעלה עשן מניין ת"ל וכסה רב ששת אמר אין לי אלא אהל מועד ל) שבמדבר שילה ובית עולמים מניין ת"ל וכסה האי מ) מוכן יעשה לאהל מועד השוכן אתם נפקא אלא הכי קאמר אין לי אלא ביום הכפורים בשאר ימות השנה מניין ת"ל וכסה רב אשי אמר חד למצוה וחד לעכב רבא אמר חד לעונש וחד לאזהרה תניא פ) ר"א אומר א) ולא ימות עונש ב) כי בענן אראה אזהרה יכול יהיו שניהם אמורין קודם מיתת בני אהרן ת"ל ג) אחרי מות שני בני אהרן יכול יהיו שניהם אמורים אחר מיתת שני בני אהרן ת"ל ד) כי בענן אראה על הכפורת הא כיצד אזהרה קודם מיתה ועונש אחר מיתה מאי תלמודא אמר רבא אמר קרא כי בענן אראה ועדיין לא נראה ואלא מ"ט איעונש ס) כדתניא ר"א אומר לא מתו בני אהרן אלא על שהורו הלכה בפני משה רבן מאי דרוש ע) ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח ף) ואעפ"ס צ) שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט: יצא ובא לו דרך כניסתו: מנא הני מילי א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן אמר קרא ק) ויבא שלמה לבמה אשר בגבעון ירושלם וכי מה ענין גבעון אצל ירושלים אלא מקיש יציאתו מגבעון לירושלים לביאתו מירושלים לגבעון פניו כלפי במה כדרך ביאתו ר) אף יציאתו מגבעון לירושלים פניו כלפי במה כדרך ביאתו ש) וכן ת) כהנים בעבודתן ש) ולוים בדוכנן ' וישראל במעמדן כשהן נפטרין לא היו מחזירין פניהן והולכין אלא מצדדין פניהן והולכין ב) וכן תלמיד הנפטר מרבו לא יחזיר פניו וילך אלא מצדד פניו והולך כי הא דר' אלעזר כד הוה מיפטר מיניה דר' יוחנן ת) כד הוה בעי ר' יוחנן לסגויי הוה גחין קאי ר' אלעזר אדוכתיה עד דהוה מיכסי ר' יוחנן מיניה וכד הוה בעי ר' אלעזר לסגויי הוה קא אזיל לאחוריה עד דמכסי מיניה דרבי יוחנן רבא כד הוה מיפטר מיניה דרב יוסף הוה אזיל לאחוריה עד דמנגפן ת) כרעיה ומתוסן אסקופתא דבי רב יוסף דמא אמרו

שלא תתחיל מפניך שמא תבוה. לא ילמוד ממי שקמר מסתברא כמאן דאמר מדמתניא הכא כוותיה דילמא הא בריית ת) ליהו נמי מני לה כמו ההיא דלעיל ומי מייתי לחיא מן הטעם המפורש בה שלא תבוה ולהכי קא מסתברא כמאן דאמר בלא בריית נמי הוי מצי למימר הכי טעמא וימא דמהלי טעמא מסתברא כוותיה ומפני ר"ל דלא ילמוד בריית לא הוה ממהלי ולא ילמוד מפניך לעש

וכי תימא אורחא דמילתא דמיתב ליה לימין. ס"ל לפרש כלומר מדרכה כי היכי דתסתם יהב קודשא בריך הוא מימינו הכא נמי המתפלל יתן שלוש לימין שלו בריש"ג ס"ל יפול מלכך מלך מלמא דיש לנקש על כנגד השמאלי בריש"ג והדר לימין ומעמא הוי לדהוי לימין הקב"ה בריש"ג:

תנן במאן דאמר ארון גלה לבבל. פע"ג דלכי יהודה קומר במקומו נגנו ופליג בסיפא גבי כן ולא פליג בריש"ג מתרון י"ל פליג בגבריתא בריש"ג מתרון:

ופליגא דעזרא. ס"ל למר לר"ש גלה לנצל פליגא דעזרא לטמר לר"ש דתרון נגנו כרוניס

אמרו ליה לרב יוסף. שהוא היה מתור עימים[1] ומינו מכיר בדבר: **תרום רישיך.** מהיה רמש ישיבתא[2] שכרך: **התם מיבעי ליה למיקם.** במקום שהספיטות כלות, ולא לחזור לגלגלתר: **ואם לא עשה כן.** נראה כמו שלא נטל רשות להיפטר: **וראוי לו שלא התפללּ.** לאחר לו שלא התפלל גרסינן, לשומר טוב היה לו שלא התפלל, כמו לאחר לו שלא נח לעשות[3]: **מימינו אש דת.** שלמת ימין עדיפא: **ורבבה מימינך.** הימין סובלת רבבה מזיקין: **וכי תימא אורחא הוא.** שהימין מוכנת להסתמך בה, לכך ניתנו הלומות בימין, ולאו מסיבותא דימין היא: **שמאל דידך.** להיות ימינו של הקב"ה, שהמתפלל רואה עצמו כאילו שכינה למול פניו שנאמר שויתי ה' לנגדי תמיד[4] (תהלים טז): **שחונה.** ממה: **עביד שולטן.** עושה ממלכה: **עובדי דרכים.** מתפללים שלא ילדו גשמים: **וחנינא בנחת.** שמין לי זריעה בשדות: **מתני' נביאים הראשונים.** לוד ושמואל, מפרש בסמ' סוטה (דף מח.): **ושתייה היתה נקראת.** מפרש בגמ'[5]: **למקום שנבנם.** לניח קדשי הקדשים: **במקום שעמד.** בין הבדיס: **ולא היה מתכוון להוות לא למעלה וכו'.** שהמתפלל מתח למעלה בחוזה של כפורת העליון והשפע למטה ממעמדה (ג), שהרי לא על הכפורת נוגעים שלא לאחר וופלוח: **אלא במצליף.** כשורה זו מתח זו כל שמונה הזחות. כמלליף לא יעשה כן אלא בשוט, ולריך ליטול דס הפר תמילה (ז): **על הפרוכת.** כלפניו וכן יעשה לאהל מועד (ויקרא טז): **עירה דם הפר וכו'.** כלפניו בשתות שמזה ולקח מדם הפר ומדם השעיר מדם שניהן ימחיו: **ונתן המלא וכו'.** בגמרא[6] מפרש טוהר ומערה משל לאוהן לריך שיהא כלי לערבן יפה: **גמ' ויביאהו בבלה.** ליהויקין: **עם כלי חמדת** (ה). טוב מרון[7]: **ויאריכו הבדים וגו'.** סיפיה דקרא ויהיו שם עד היום הזה: **ופליגא דעזרא.** הא דתניא ר' שמעון אומר מרון גלה לבבל: **ראשונה ושניה.** ללומר משני מקרקעות: כל

אמרו ליה לרב יוסף הכי עביד רבא אמר ליה יהא רעוא דתרום רישך אבולה כרכא. אמר רבי אלכסנדרי אמר רבי יהושע בן לוי [א]המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו ואחר כך יתן רשות[ה] רב מרדכי בין שפסע שלש פסיעות לאחוריו התם איבעיא ליה למיקם משל לתלמיד הנפטר מרבו אם חוזר לאלתר דומה לכלב שב על קיאו[ו] תניא נמי הכי המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו ואחר כך יתן שלום ואם לא עשה כן ראוי לו שלא התפלל ומשום (ו) שמועיה אמרו [ב]שנותן שלום לימין ואחר כך לשמאל שנאמר [ג]מימינו אש דת למו ואומר [ד]יפול מצדך אלף ורבבה מימינך מאי ואומר וכי תימא אורחא דמילתא היא למיתב בימין ת"ש יפול מצדך אלף ורבבה מימינך רבא[ז] חזייה לאביי דיהיב שלמא לימינא[ח] ברישא א"ל מי סברת לימין דידך לשמאל דידך קא אמינא[ט] דהוי ימינו של הקב"ה אמר רב חייא בריה דרב הונא חזינא להו לאביי ורבא דפסעי להו[י] שלש פסיעות בכריעה אחת: ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון: [ך]מאי מצלי רבא בר רב אדא ורבין בר רב אדא תרוייהו משמיה דרב[כ] אמרי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא שנה זו גשומה ושחונה[ל] שחונה מעליותא היא אלא אימא [מ]אם שחונה תהא גשומה [נ]רב אחא בריה דרבא מסיים בה משמיה דרב יהודה לא יעדי עבידי שולטן מדבית יהודה ולא יהוי עמך ישראל צריכין לפרנס[ס] זה מזה ולא תכנם לפניך תפלת עוברי דרכים. רבי חנינא בן דוסא הוה קא אזיל באורחא שדא מטרא עליה אמר רבש"ע כל העולם כולו בנחת וחנינא בצער פסק מיטרא כי אתא לביתיה אמר רבש"ע כל העולם כולו בצער וחנינא בנחת אתא מיטרא א"ר יוסף מאי אהניא ליה צלותיה דכהן גדול לגבי ר' חנינא בן דוסא. [ע] תנו רבנן [פ]מעשה בכהן גדול אחד שהאריך בתפלתו ונמנו אחיו הכהנים ליכנס אחריו התחילו הם נכנסין והוא יוצא[צ] אמרו לו מפני מה הארכת בתפלתך אמר להם קשה בעיניכם שהתפללתי עליכם ועל בית המקדש שלא יחרב אמרו לו אל תהי רגיל לעשות כן שהרי שנינו לא היה מאריך בתפלתו כדי שלא להבעית את ישראל: **מתני' [ק]**משניטל ארון [ר]אבן היתה שם מימות נביאים ראשונים ושתייה היתה נקראת גבוה מן הארץ שלש אצבעות ועליה היה נותן [ש]נטל את הדם ממי שהיה ממרס בו נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד [ת]והוה ממנו [א]אחת למעלה ושבע למטה [ב]ולא היה מתכוון להוות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף [ג]וכך היה מונה אחת אחת ואחת אחת ושתים אחת ושלש אחת וארבע אחת וחמש אחת ושש אחת ושבע [ד]יצא והניחו על כן הזהב שבהיכל [ה]הביאו לו את השעיר שחטו וקבל במזרק את דמו נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד והזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה [אא] (ג) וכך היה מונה אחת אחת ואחת אחת ושתים וכו' [ו]יצא והניחו על כן הזהב השני שבהיכל רבי יהודה אומר לא היה שם אלא כן אחד בלבד נטל דם הפר והניח דם השעיר והזה ממנו על הפרוכת שכנגד הארון מבחוץ אחת למעלה ושבע למטה ולא היה מתכוון וכו' וכך היה מונה אחת אחת ואחת אחת ושתים אחת ושלש אחת וארבע אחת וחמש אחת ושש אחת ושבע [ז]יצא והניחו על כן הזהב שבהיכל [ח]הביאו לו את השעיר שחטו וקבל במזרק את דמו נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד והזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה [אא] (ג) וכך היה מונה אחת אחת ואחת אחת ושתים וכו' [ט]יצא והניחו על כן הזהב השני שבהיכל רבי יהודה אומר לא היה שם אלא כן אחד בלבד נטל דם הפר והניח דם השעיר והזה ממנו על הפרוכת שכנגד הארון מבחוץ אחת למעלה ושבע למטה ולא היה מתכוון וכו' וכך היה מונה אחת אחת ואחת אחת ושתים וכו' [י]עירה דם הפר לתוך דם השעיר ונתן את המלא בריקן: **גמ'** משנגנו לא קתני אלא משניטל תנן כמאן דאמר ארון גלה לבבל דתניא [כ]רבי אליעזר אומר ארון גלה לבבל שנאמר [ל]ותשובת השנה שלח המלך נבוכדנאצר ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה' רבי שמעון בן יוחאי אומר ארון גלה לבבל שנאמר [מ]לא יותר דבר אמר ה' אלו עשרת הדברות שבו[נ] רבי יהודה (בן לקיש[ס]) אומר ארון במקומו נגנו שנאמר[ע] [פ]וירא ראשי הבדים מן הקדש על פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה ופליגא דעולא דאמר עולא שאל רבי מתיא בן חרש את רבי שמעון בן יוחאי ברומי וכי מאחר שרבי אליעזר מלמדנו פעם ראשונה ושניה ארון גלה לבבל ראשונה הא דאמרן [צ]ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה'[ק] שניה מאי היא דכתיב [ר]ויצא מבת ציון כל

ג) וְלִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה שָׁלַח הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר וַיְבִאֵהוּ בָבֶלָה עִם כְּלֵי חֶמְדַּת בֵּית יְיָ וַיַּמְלֵךְ אֶת צִדְקִיָּהוּ אָחִיו עַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלָיִם: [דברי הימים ב' לו, י] ד) הִנֵּה יָמִים בָּאִים וְנִשָּׂא כָל אֲשֶׁר בְּבֵיתֶךָ וַאֲשֶׁר אָצְרוּ אֲבֹתֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה בָּבֶל לֹא יִוָּתֵר דָּבָר אָמַר יְיָ: [ישעיה כב, יז] ה) וַיַּאַדְּרוּ הַבַּדִּים וַיִּרְאוּ רָאשֵׁי הַבַּדִּים מִן הַקֹּדֶשׁ עַל פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יֵרָאוּ הַחוּצָה וַיְהִי שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: [מלכים א' ח, ח] ו) וַיִּצֵא מִבַּת צִיּוֹן כָּל הֲדָרָהּ הָיוּ שָׂרֶיהָ כְּאֵילִים לֹא מָצְאוּ מִרְעֶה וַיֵּלְכוּ בְלֹא כֹחַ לִפְנֵי רוֹדֵף: [איכה א, ו]

הנהות וציונים

א) ליה" נראה ט"ס (יעב"ץ, וכן ליתא באו"ז ח"א סי' ק וברא"ש המובאים באות הבא):
ב) מ"אמר ליה רב מרדכי" עד כאן ליתא בהדרה ראשונים וכת"י, ובר"ח וכן בר"ף ורא"ש ספ"ה דברכות איתיה בסוף הסוגיא. ובהגהת הב"ח על הרי"ף שם בשם הרשב"א סי' תל"ד דרב מרדכי זה אינו אמורא אלא גאון אחד, וכ"ה בשלטי הגבורים על המרדכי שם: **ג)** ברא"ש ספ"ה דברכות הגי' **רבה** ובמעיו"ט שם כתב דכן נראה לו יותר: **ד)** ראשונים וכת"י לימינך: (וכצ"ל באו"ז ח"א סי' ק): **ה)** [קא אמינא" ליתא בראשונים ובכת"י: **ו)** ראשונים וכת"י **לחני** ור"ג בנוסף): **ז)** בראשונים ובכת"י ובתענית נוסף **יהודה**, וכמו בכתובות ז ע"ב: **ח)** בסי' אי' **שחונה וגשומה** (גלוין): **ט)** דפו"י **לפרנסה**: **י)** בכת"י יש כאן פיסקא **ולא היה מאריך בתפלתו**: **כ)** בכמה ראשונים וכת"י נוסף **אמר להם מפני מה אתם נכנסין**: **ל)** בתוספתא הוא איפכא לר"א מ"לא יותר דבר" ולרשב"י מ"ולתשובת השנה", ונראה שכ"ג ר"ח בגמ': **מ)** רש"א מ"ז [בתוספ' איתא רבי יהודה בן לקיש ומעתה מיושב קושית התוס' ד"ה תנן וכן נזכר תנא זה לקמן פה. דתניא אין מצילין כו' ובשבת מג ע"ב כתנאי אין כו' רבי יהודה בן לקיש כו' ותגיגה ט ע"ב מיהו בירושלמי דשקלים ריש פ"ו איתא **ר' יהודה בר אילעאי**] (גלוין): **נ)** [גיר' רש"י רישא דקרא **ויאריכו הבדים** וכן הוא בע"ז] (גלוין): **ס)** "ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה'" ליתא בראשונים ובכת"י, ועי' ר"ח בתחילת עמוד הבא: **ע)** ברש"י שבע"ז נוסף **כל**:
פ) ברש"י שבע"ז (דפו"י) ליפטר וראוי לו שלא התפלל גרסינן כלומר וכו', והד"א: **צ)** נראה להוסיף **הא** דאמר לר"ש **דארון** גלה (בארות המים):

ק) ברש"י שבע"ז נוסף **כל**: **ר)** [מוספתא פ"ב הל' יא], **ג)** [סנהדרין דף טו:], **ד)** [נעיל טו. זמתים לח.], **ה)** [ער' מוס' נקמן מז: ד"ה עיירה] וכן בת"י שם: **ו)** [מוספ' שקלים פ"ג ע"ח ומוספ' סוטה פי"ג ה"ב], **ז)** קידושין לא., **ח)** ער' חגיגה יא:, **ט)** סנהדרין כב. (ביאור הגר"א או"ח סי' צח), **י)** נד:, **כ)** נה., **ל)** תוספתא שקלים וסוטה (ועי' רבינו אליקים), **מ)** קידושין דף לא., **נ)** בפירקין הלכה ב, **ס)** בסדר עבודה "אתה כוננת עולם ברב חסד" (והוא הסדר עבודה שהגיה רבינו תם בת"י לקמן סז: וע"ב).

הגהות הב"ח

(ג) גמ' רמוי לו שלא התפלל ומשום רב שמעיה אמרו: **(ב)** **מתני' הכיפו** לו לא כשעיר כי אחת למעלה ושבע למטה. נ"ב ס"ל ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף: **(ג)** רש"י ד"ה ולא היה מתכוון כו' והשבע למטה ממעמדה בעוביה שהרי לא על הכפורת נוגעים שלא לאחר וופלוח: **אלא במצליף.** כשורה זו אחת זו כל שמונה הזחות. כמלליף לא יעשה כן אלא בשוט, ולריך ליטול דם הפר תמילה (ז): **על הפרוכת.** כלפניו וכן יעשה לאהל מועד (ויקרא טז): **עירה דם הפר וכו'.** כלפניו בשתות שמזה ולקח מדם השעיר מדם שניהן ימחיו: **ונתן המלא וכו'.** בגמרא[6] מפרש טוהר ומערה משל לאוהן לריך שיהא כלי לערבן יפה: **גמ' ויביאהו בבלה.** ליהויקין: **עם כלי חמדת** (ה). טוב מרון[7]: **ויאריכו הבדים וגו'.** סיפיה דקרא ויהיו שם עד היום הזה: **ופליגא דעזרא.** הא דתניא ר' שמעון אומר מרון גלה לבבל: **ראשונה ושניה.** ללומר משני מקרקעות: כל

הגהות הב"ח

(ד) גמ' רמוי לו שלא התפלל ומשום רב שמעיה אמרו: **(ב)** **מתני' הכיפו** לו לא כשעיר כי אחת למעלה ושבע למטה ממעמדה בעוביה שהרי לא על הכפורת נוגעים שלא לאחר וופלוח: **אלא במצליף.** כשורה זו אחת זו כל שמונה הזחות. כמלליף לא יעשה כן אלא בשוט, ולריך ליטול דם הפר תמילה (ז): **על הפרוכת.** כלפניו וכן יעשה לאהל מועד (ויקרא טז): **עירה דם הפר וכו'.** כלפניו בשתות שמזה ולקח מדם השעיר מדם שניהן ימחיו: **ונתן המלא וכו'.** בגמרא[6] מפרש טוהר ומערה משל לאוהן לריך שיהא כלי לערבן יפה: **גמ' ויביאהו בבלה.** ליהויקין: **עם כלי חמדת** (ה). טוב מרון[7]: **ויאריכו הבדים וגו'.** סיפיה דקרא ויהיו שם עד היום הזה: **ופליגא דעזרא.** הא דתניא ר' שמעון אומר מרון גלה לבבל: **ראשונה ושניה.** ללומר משני מקרקעות: כל

הגהות הגר"א

[א] במשנה הכיפו לו וכו' ומצע למטה. נ"ב וכו' (כנ"ל) ולא היה מתכוון כו'. וכ"ה במשניות):

תוספות ישנים

מאי מצלי. פירוש[ב] מפיים נס ולא יגביהו שריבה זה על זה וחזו שיפה הפיים כמלך יוסי[ג] לגבי רחום עם קדש רב בגעיר: **מעשה בכהן אחד שהאריך בתפלתו.** פירוש[ב] תמר שמעון הלריק היה:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

תורה אור השלם

א) וַיֹּאמֶר יְיָ מִסִּינַי בָּא וְזָרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן וְאָתָה מִרְבְבֹת קֹדֶשׁ מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ: [דברים לג, ב]

ב) יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ: [תהלים צא, ז]

כל חדרה. הגהו כמדרי מדרים: נ"ב שנה. כי׳ מחרבות ירושלים בגלות לתקיהו עד פקידת כורש שעלו לבנות הבית, שהרי לסוף ע׳ לגלות[1] יהויקים היתה הפקידה כמו שמצינו במגילה (דף יב), וי"ח שנה היה מכיבוש יהויקים עד מרבות ירושלים, דתמר מר[2] גלו בשבע גלו בשמונה גלו בשמונה עשרה גלו בשבע עשרה, ופירושו, גלה יכניה בשבע לכיבוש יהויקים שהוא שמונה לנבוכדנצר, גלו לצדקיהו וגלותו מחרבות ירושלים בשמונה עשר לכיבוש יהויקים שהוא תשע עשרה לנבוכדנצר, דתמר מר שנה עלה וכיבש יהויקים: עד בהמה. כהמה גרגמטרית ממשין: הגביר דרבים. בספר לויקל כתיב, וכלי מפרש ליה ר׳ יוחנן, אומו ברית המשמר גרפיות ומלח שנתמר בו על אשר עזבו את ברית ה׳ וגו׳ אמר ליה רבה[3] לעולא מאי משמע[4] דכתיב[5] ויהיו שם עד היום הזה וכל היכא דכתיב עד היום הזה לעולם הוא והכתיב[6] ואת היבוסי יושב ירושלם לא הורישו בני בנימין וישב היבוסי את בני בנימין בירושלם עד היום הזה[7] הכי נמי דלא גלו והתניא[8] ר׳ יהודה אומר חמשים ושתים שנה לא עבר איש ביהודה שנאמר[9] על ההרים אשא בכי ונהי ועל נאות מדבר קינה כי נצתו מבלי איש עובר ולא שמעו קול מקנה מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו בהמה בגימטריא חמשין ושתים הוו ותניא ר׳ יוסי אומר שבע שנים נתקיימה[10] גפרית ומלח בארץ ישראל ואמר רבי יוחנן מאי מעמא דרבי יוסי אתיא ברית ברית כתיב הכא[11] והגביר ברית לרבים שבוע אחד וכתיב התם[12] ואמרו על אשר עזבו את ברית ה׳ אלהי אבותם אמר ליה הכא כתיב שם התם לא כתיב שם וכל היכא דכתיב שם לעולם הוא מיתיבי[13] ומהם מן בני שמעון הלכו להר שעיר אנשים חמש מאות ופלטיה ונעריה ורפיה ועוזיאל בני ישעי בראשם ויכו את שארית הפליטה לעמלק וישבו שם עד היום הזה[14] וכבר עלה סנחריב מלך אשור ובלבל כל הארצות[15] שנאמר[16] ואסיר גבולות עמים ◦ ועתודותיהם שושתי תיובתא. אמר רב נחמן תנא וחכמים אומרים ארון בלשכת דיר העצים היה גנוז אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא[17] מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וראה רצפה משונה מחברותיה ובא והודיע את חבירו ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו וידעו ביחוד ששם ארון גנוז מאי הוה עביד אמר רבי חלבו מתעסק בקרדומו היה תנא דבי רבי ישמעאל שני כהנים בעלי מומין היו מתליעין בעצים ונשמטה קרדומו של אחד מהם ונפלה שם ויצתה אש ואבלתו. רב יהודה רמי כתיב[18] ויראו ראשי הבדים וכתיב[19] ולא יראו החוצה הא כיצד נראין ואין נראין תניא נמי הכי[20] ויראו ראשי הבדים יכול לא יהו זזין ממקומן ת"ל ויאריכו הבדים יכול יהו מקרעין בפרוכת ויוצאין[21] ת"ל ולא יראו החוצה הא כיצד דוחקין ובולטין ויוצאין בפרוכת ונראין כשני דדי אשה שנא'[22] צרור המור דודי לי בין שדי ילין. אמר רב קטינא בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגללין[23] להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה ואומרים להן ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה מתיב רב חסדא[24] ולא יבואו לראות כבלע את הקדש ואמר רב יהודה אמר רב[25] בשעת הכנסת כלים לנרתק שלהם אמר רב נחמן משל לכלה כל זמן שהיא בבית אביה צנועה מבעלה מבעלה בית חמיה אינה צנועה מבעלה מתיב רב חנא בר רב קטינא מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וכו' אמר ליה נתגרשה קא אמרת נתגרשה בהאי הראשונה במאי עסקינן אי נימא[26] במקדש ראשון מי הואי פרוכת אלא במקדש שני מי הוו כרובים לעולם במקדש ראשון ומאי פרוכת דכבי דאמר רבי זירא אמר רב[27] שלשה עשר פרוכות היו במקדש שבעה כנגד שבעה שערים שתים אחת לפתחו של אולם שתים בדביר ושתים כנגדן בעלייה רב אחא בר יעקב אמר לעולם במקדש שני וכרובים דצורתא הוו קיימי דכתיב[28] ואת כל קירות הבית מסב מסב קלע (ו) כרובים ותמרות ופטורי ציצים וצפה זהב מישר על המחוקה וכתיב[29] כמער איש ולויות מאי כמער איש ולויות אמר רבה בר רב שילא כאיש

כרובים דצורתא.

נמחלתי[30] על לותם שמלייריס נמחזורים לורות מיות ועופות סם יפה עושים סם לגו והשבתי ג"ל דודמי לג יפה עושים שמוף שמסמכלים בלורות הלגו מין מכוונין לנם לשיסם שבשמים מיהו מין כלן מיסור לגי מעשה לך פסל וגו' (שמות כ) להע מסקינן בפרק כל הלמים (ע"ז דף מג:) שמי רבן גמליאל לתכמים עשו לו ופיפלו מבשל ליבע בציורים

הגהות וציונים

(א) עיי׳ נר״ב תנינא אור״ח סי׳ פח, ב) [שבת קמה:], ג) [מקיש פ״ו מ״ג], ד) [תוספתא פ״ב הל׳ יג ע״פ מגמות שם. ע״פ], ה) [לעיל דף נב:], ו) [כתובות דף קו.], ז) מגילה דף יא:, ח) במדבר ד ח-ט, ט) תשובת מהר״ם הישנים (ד׳ קרימונה) סי׳ כד (מהרש״א), ושם נדפסה רק עד ״כמו זה התירוץ האחרון״, ובד׳ בערלין עמ׳ קלד-ו נדפסה במלואה, י) עיי׳ נר״ב תנינא חלק או״ח סי׳ פז ישוב לזה (רש״ש).

(ו) גמ׳ לכתיב ופת כל קיטום הבית מסב קלע ותמורו׳ ופטורי ליסיס וכתיב ופסה זהב מישר:

גמ׳ ועתודותיהם שושתי תיובתא. עיין סוטה דף מו ע״ב ברש״י ד״ה ויקרע שמה וע״ש ע׳:

מתעסק. ושוחק בקרדומו סיס: דוחקין ובולטין בפרוכת בין. במקדש למען מיייני ופרוכת דמבי מבית פתח בית קדשי הקדשים מכוון במקומותיו ושם היה פרוכת כלקמן מבל במקדש אבי לא היה ארון: ומראין להם שהיו מעורין. ופ״ת אמאי לא תניא להו בפ״ק (דף כה.) בהדי ניסי (בגמ׳) בית היין שהיו מרפין אותן לעולי רגלים למאי דס״ל בפ שהן הכרובים שעשה שלמה מזה ומזה מרפים[31] ומי אמרי אומנים לעיל גבי לחם הפנים י״ל שאותם שהיו מעורין זה בזה אין זה גם שבך עשאם שלמה כמו הני לומרת לקמן לרבי אמאי מקום אחין שלא היו מכירין שלא היו מגגיהן לסס כל כך ונם לא היו (מודדין) ונוף הכרובים שלא היו מן המחה שהיו כנפיהן כ׳ אמות ממעל גם זה לא היו מכירין כל כך. מ״ר:

תורה אור השלם

א) וַיַּאַרְכוּ הַבַּדִּים וַיֵּרָאוּ רָאשֵׁי הַבַּדִּים מִן הַקֹּדֶשׁ עַל פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יֵרָאוּ הַחוּצָה וַיִּהְיוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: [מלכים א' ח, ח]

ב) וְאֶת הַיְבוּסִי יֹשֵׁב יְרוּשָׁלִַם לֹא הוֹרִישׁוּ בְּנֵי בִנְיָמִן וַיֵּשֶׁב הַיְבוּסִי אֶת בְּנֵי בִנְיָמִן בִּירוּשָׁלִַם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: [שופטים א, כא]

ג) עַל הֶהָרִים אֶשָּׂא בְכִי וְנֶהִי וְעַל נְאוֹת מִדְבָּר קִינָה כִּי נִצְּתוּ מִבְּלִי אִישׁ עֹבֵר וְלֹא שָׁמְעוּ קוֹל מִקְנֶה מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם וְעַד בְּהֵמָה נָדְדוּ הָלָכוּ: [ירמיה ט, ט] ד) גָּפְרִית וּמֶלַח שְׂרֵפָה כָּל אַרְצָהּ לֹא תִזָּרַע וְלֹא תַצְמִיחַ וְלֹא יַעֲלֶה בָהּ כָּל עֵשֶׂב כְּמַהְפֵּכַת סְדֹם וַעֲמֹרָה אַדְמָה וּצְבוֹיִם אֲשֶׁר הָפַךְ יְיָ בְּאַפּוֹ וּבַחֲמָתוֹ: [דברים כט, כב] ה) וְהִגְבִּיר בְּרִית לָרַבִּים שָׁבוּעַ אֶחָד וְחָצִי הַשָּׁבוּעַ יַשְׁבִּית זֶבַח וּמִנְחָה וְעַל כְּנַף שִׁקּוּצִים מְשֹׁמֵם וְעַד כָּלָה וְנֶחֱרָצָה תִּתַּךְ עַל שֹׁמֵם: [דניאל ט, כז] ו) וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת בְּרִית יְיָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתָם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּם בְּהוֹצִיאוֹ אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: [דברים כט, כד] ז) וּמֵהֶם מִן בְּנֵי שִׁמְעוֹן הָלְכוּ לְהַר שֵׂעִיר בְּרֹאשָׁם: וַיִּכּוּ אֶת שְׁאֵרִית הַפְּלֵטָה לְעֲמָלֵק וַיֵּשְׁבוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: [דברי הימים א' ד, מב-מג] ח) כִּי אָמַר בְּכֹחַ יָדִי עָשִׂיתִי וּבְחָכְמָתִי כִּי נְבוֹנֹתִי וְאָסִיר גְּבוּלוֹת עַמִּים וַעֲתוּדוֹתֵיהֶם שִׁסֹּתִי וְאוֹרִיד כַּאֲבִיר יוֹשְׁבִים: [ישעיה י, יג] ט) צְרוֹר הַמֹּר דּוֹדִי לִי בֵּין שָׁדַי יָלִין: [שיר השירים א, יג] י) וְלֹא יָבֹאוּ לְרָאוֹת כְּבַלַּע אֶת הַקֹּדֶשׁ וָמֵתוּ: [במדבר ד, כ] כ) וְאֶת כָּל קִירוֹת הַבַּיִת סָבִיב קָלַע פִּתּוּחֵי מְקֻלָּעוֹת כְּרוּבִים וְתִמֹרֹת וּפְטוּרֵי צִצִּים מִלִּפְנִים וְלַחִיצוֹן: [מלכים א' ו, כט] ל) וְקָלַע כְּרוּבִים וְתִמֹרֹת וּפְתוּחֵי צִצִּים וְצָפָה זָהָב מְיֻשָּׁר עַל הַמְּחֻקָּה: [מלכים א' ו, לה] מ) וַיְצַף אֶת הַהֵיכָל יְרֵתָיו וְעַל פְּנֵי מִבְּפָרֹתָיו כְּרוּבִים וְתִמֹרֹת כְּמַעֲר אִישׁ וְלוּלוֹת סָבִיב: [מלכים א' ו, לו]

לימודים יומיים בקהילות הקודש | היכל התורה מירון | ל"ג בעומר תשע"ח

ושמואל אמר אף חבית אסורה. לית ליה גזירה ותימה דנפרק מי שהחזו (גיטין דף עה:) דלמר לתקין שמואל גיטה דנשים מרע אם יעות יהא גט ואם לא יעות לא יהא גט ולכי מייתי הוי גיטה למחר אית ליה גזירה דה"ק דייק גזירם כל הגט (שם דף כה: ושם) וי"ל דהיינו דוקא תולה בדעת אחרים אבל תולה בדעת עצמו כי הכא לית ליה גזירה:

לאיסור מוקצה לא חששו. מתני' דכל אחד מבייהו לקחי דעתיה מהלקו של חברו ואפ"ה היו רוצין להלקה כאן אית ליה לאסורה משום מוקצה לומר כל חלק וחלק יוצק משל חברו ואם כאן מוקצה ולהוליכה אית ליה למחוסי אחה אוסר עליהן מפני שיצא זאת אם יש למוצ לריך למוצ אף משום מוקצה כפ"ה ומקה מאי שיצא מוקצה יש כאן ולא חלק חברו מותר לו להלוכי אם נתן לו חברו לאחר שמואל לאיסור מוקצה שהשמה גללה ומוסיפה שמועית ביום טוב ולא אסרה להו למימר להכי אע"ג דסבירא ליה[ב] כרבי יהודה במוקצה לאיסור מחמיון שחלק כל אחד יוצק ומתגלל משל חברו משום דאמרה כאן:

ר' יוחנן אמר אף חבית אסורה. לית ליה גזירה ותימה דנפרק מי שהחזו (גיטין דף עה:) דלמר לתקין שמואל גיטה דנשים מרע אם יעות יהא גט ואם לא יעות לא יהא גט ולכי מייתי הוי גיטה למחר אית ליה גזירה דה"ק דייק גזירם כל הגט (שם דף כה: ושם) וי"ל דהיינו דוקא תולה בדעת אחרים אבל תולה בדעת עצמו כי הכא לית ליה גזירה:

לאיסור מוקצה לא חששו. מתני' דכל אחד מבייהו לקחי דעתיה מהלקו של חברו ואפ"ה היו רוצין להלקה כאן אית ליה לאסורה משום מוקצה לומר כל חלק וחלק יוצק משל חברו ואם כאן מוקצה ולהוליכה אית ליה למחוסי אחה אוסר עליהן מפני שיצא זאת אם יש למוצ לריך למוצ אף משום מוקצה כפ"ה ומקה מאי שיצא מוקצה יש כאן ולא חלק חברו מותר לו להלוכי אם נתן לו חברו לאחר שמואל לאיסור מוקצה שהשמה גללה ומוסיפה שמועית ביום טוב ולא אסרה להו למימר להכי אע"ג דסבירא ליה[ב] כרבי יהודה במוקצה לאיסור מחמיון שחלק כל אחד יוצק ומתגלל משל חברו משום דאמרה כאן:

רבינו חננאל

של בטלה א"ר אבינא תני בית שמאי אוסרים ובית הלל מתירים: **ההבמה והכלים כרגלי הבעלים** כו'. אוקימנא בב' רועים לפיכך כרגלי הבעלים אבל הא דתני ר' דוסא הלוקח בהמה מחבירו מעיו"ט אע"פ שלא נתנה לו אלא ביו"ט הרי היא כרגלי הרועה אוקימנא ברועה אחד א"ר יוחנן הלכה כרבי דוסא. **המוסר בהמתו לבנו או לרועה** הרי הוא כרגליו כלים המיוחדים לאחד מן האחים כרגליו ושאין מיוחדין למקום שכולן הולכין: ת"ר **שנים שאשאלו חלוק אחד זה** לילך בו שחרית לבית המדרש וזה לילך בו ערבית לבית המשתה זה עירב עליו לצפון וזה עירב עליו לדרום זה שעירב לצפון מהלך כרגלי מי שעירב עליו לדרום וזה עירב עליו לצפון מהלך כרגלי מי שעירב עליו לצפון אלף בדרום אלף בלבד. **וזה פירושו** כגון שעירב אחד מהן לצפון בסוף אלף והאחד בסוף אלף לדרום נשאר לזה שעירב לצפון אלף בדרום כלומר יש לו רשות להלך אלף בדרום שנשארו לו מן האלפים שבצפון וכן הדין בחבירו. **ואם מיצעו עליו את התחום הרי אלו לא יזיזהו ממקומו.** כלומר אם עירב האחד בדרום בסוף אלפים נמצא שהעתיק רשותו מן העיר ושבת בסוף אלפים אמה ג) [להלך בדרום אמה] ואין לו בצפון אפילו אמה אחת וכן אם עירב חבירו לצפון בסוף אלפים העתיק אלפים שהיו לו בדרום לצפון ולא נשאר לו בדרום כלום וכיון שחלוק זה קנה שביתה כרגלי שניהן וזה אין לו בצפון כלום רשות להלך בו ולהאחר אין לו בדרום רשות להלך אפילו אמה אחת לא יזיזהו ממקומן וזה פירוש אם מיצעו עליו את התחום. **איתמר שנים שלקחו חביות בשותפות** ביו"ט וזה צריך לילך בדרום וזה צריך לילך בצפון אמר רב חבית מותרת לחלקה ולילוח לו חציה בצפון וזה חציה בדרום אבל ההבמה אסורה ואע"ג (דאין) [דיש] ברירה וכיון שחלקו ונוטל זה חציה וזה חציה נחברר כי כל אחד מה שלקח הוא חלקו המגיעו מאמול. **ולמה אוסר רב משום דקא ינקי תחומין מהדדי.** פירוש ההבמה איבריה יונקין זה האבר אגב זה האבר ואי אפשר שלא נשאר מזה החציי לזה ומזה החציי לזה. **ואקשו לרב [לאסור] מוקצה לא חששו.** כלומר ההבמה כולה אתמול מוקצה היתה ואנו שוחטין אותה ביו"ט לאיסור שינן זה החציי חששו שחוץ רב ור' יוחנן אמר אפילו חבית נמי אסורה וקי"ל כר' יוחנן. **איתמר רב [אחשיעא] אמר יש ברירה ור' יוחנן אמר אין ברירה.** ואקשינן וסבר ר' (יוחנן) [אחשיעא] יש ברירה והתנן המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאים נפתח אחד מהן כו' וכבר פירשנוהו למעלה ופירק אפיך רב אחשיעא אמר אין ברירה ור' יוחנן אמר יש ברירה. **אית ליה לר' יוחנן ברירה** והאמר ר' אסי א"ר יוחנן האחין שחלקו הרי הן כלקוחות ומחזירין זה לזה ביובל וא"ת יש ברירה למה מחזירין כיון שלקחו נתברר כי זהו חלקו המגיעו אביו מחלה. וא"ת שאני ירושה שהיא מן התורה ולפיכך אין לו ברירה אבל בדרבנן אית ליה ברירה ומי אית ליה ברירה כלל והתני [אין] ר' יהודה אומר אין אדם מתנה על ב' דברים

חשק שלמה על ר"ח ב) תוי"ט ריש דמתס יש לו מלפש ממה וכו'. ג) תוי"ט ריש דמתס יש לו מלפש ממה וכו'. **ואתמר עלה זה.** ומפי ס"ה אית ליה לזה הוכר וכו' וס"מ מטמעין לף המחרוצים דקא סברי מסירה מוחרת טומאה לפחתים לפני מחסצה כמיחת המת שוב אינו עולה מהס מלא על ידי מעשה כגון נפחת ונפחת אחד מהס לא פליגי מילי [לעיל י.]. **ומהזיירין זה לזה ביובל.** ומחוך ביובל למחלוקו מטוס מלוח יוכל ומהכי מקליס למטעיקרא [ניטין כה. ד"ה לקוחות]. ומחזיכן ומוללקין [בכורות נב:].

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) תוספתא פ"ד ה"ה, [נקמן מ.]. ג) [שבת מו. ום"ע]. ד) נקמן מ. והוא במשנתינו, ה) תוספתא פ"ד ה"ז, ו) עירובין דף נ: ע"ש, ז) [מולין דף קלה:], ח) עירובין סת. לעיל י. ט) ע"ש מ"ג, י) [לעיל י. ע"ב], יא) [ע' תוספות עירובין סת. ד"ה אמר], יב) ניטין כה. מת. ג"ק סט: בכורות נב: מז, יג) עירובין לו: מולין יד: יומא מו:, יד) דף לו:, טו) [ע"ע תוספות יומא ט. ד"ה דבני ותוספות בכורות מת. ד"ה למלי] [ועיין ניטין כה:], טז) [לף יז:].

הגהות הב"ח

(ב) רש"י ד"ה וזה שעירב עליו לדרום מוליכו לדרום כל"ל ותיבת זה נמחק:

הגהות וציונים

ב) תיבות "הרי היא כרגלי הלוקח והמוסר בהמה לרועה אע"פ שלא מסרה לו אלא ביו"ט" ליתא בכת"י וכן ליתא ברא"ש. וכתב המהר"ם שי"ף שגם לפני רש"י לא היה ע"ש, ועיין קרבן נתנאל אות ק שמקיים גירסתנו: ג) יש להוסיף **זבו'** (רש"ש ומהר"ם שי"ף): ג) צ"ל ערבית לבית **הכנסת** כמו שכתוב ברי"ף (דבש תמר) ועיין בראש"ש: ד) בכת"י **ליתבר** (והוא לשון ישר כדאמר אפי' בהמה תשתרי, הגהות דק"ס): ה) יש גורסין רב **אשי** עיין בסדר הדורות (גליון): ו) בדפו"י ובכת"י **ובקנית** שביתתו **ובקנין** שביתתו: ז) בכת"י שערב **עליו** לדרום (כמו בגמ'): ח) בר"ן התיק קנה חלק זה **שביתתו במקום** שביתת חבירו: ט) בכת"י **אינך אומרה**: י) בכת"י נוסף **ואם** בא וכו' יקנה **לי שביתה**: כ) צ"ל **שארצה** ואברור ותיבת "אלך" נמחק (רש"ש) וכן בכת"י ליתא וכ"ה נכון (דק"ס): ל) נדצ"ל דסבירא **ליה** (באה"מ): מ) וכן בכת"י ליתא:

ליקוטי רש"י

לא יזוז ממקומו. מצינו ותפילו כנגי עיכו אינו להא לא נתנוון לקנות שביתה אלא במקום שיעורין ותינו יודע מי זה מהן קנה זה שיהא הדרום מספיקו אלפים של לפון וזה שיהא הלפון מספיקו אלפים של דרום [עירובין נ:]. **ולו פתחים הרבה.** כולם פתוחים לו כולם קבועים. **כולם טמאים.** כל כלים המוטמין נתלל הפתחים אחת עובי התקרה של פחת טמאים ופ"ע שאינו אחת הגג המתאהל טמא אבל אחרים טהורים [עירובין נ:]. **ולו פתחים הרבה.** כולם פתוחים לו כולם קבועים. **כולם טמאים.** כל כלים המוטמין נתלל הפתחים אחת עובי התקרה של פחת טמאים ופ"ע שאינו אחת הגג המתאהל טמא אבל אחרים טהורים [עירובין נ:].

הוא טמא. בין כלים שמעיקרא בין כלים לבסוף המוטמין לו מטמון. **וכולם טהורים.** לדברי הכל מוקמינן לה למעלה הכל מכלל ולהכל בכלים המוטמנים למוכן ולוודאי כהכוא דצפחה מפיק ליה. **ארבעה על ארבעה.** נכן שעשויה שלשה להוצאת מחים [לעיל י.]. פחות מד' על ד' אינו מצוי לשאל על שטחו [עירובין סת.]. **מצלת על כל הפתחים.** מלטעמא כשלוי נפחת [לעיל י.]. **עד שלא יכוסו.** מלטעמא דשמא פחתים [עירובין סת.]. **אף משיכוסו הפת.** וקס"ל דבסבירה פליגי וכלים שהיו בהם בין מיהם למחצה, כ"ם מכדי לא ממיכן הוכר כמעיקרא דעתים להכי הוא ולא ילדה הטומאה לשאר פחתים, וכ"ה מכדי הוכר, ולמאי דס"ל דשמא מכדי לא פליגי מילי כלים המוטמנים למעיקרא, ומוטרין דקא מני לעיל לדבי הכל כלים דמכלן ולהכא.

מסורת הש"ס
עם הוספות

א) [נקמן מ.], **ב)** צ"ל יח. (רש"ש), **ג)** ד"ס מזכח ומערב, **ד)** [נב"מ כל.], **ה)** ב"ק סט. ע"ש, **ו)** לקמן מ., **ז)** שביעית פ"ר ה"ב.

ליקומי רש"י

מזרח ומערב נמי. בשבת בא אחד וקח אחד ובקש שיעור לעצמו שהמשנה עדיין לא בא מכס למזרח שעדיין היה רחוק מן העיירה שאם מלפים פחות שמי ממות ומשמשיכה הלך מלפים וכנגם לתוך מרבעה מלפים של עיר וחד שהניח עירובו ואלה בשעת המכס ואמר אם יצוו למזרח עירובי לכאן ולא לכאן הריני כאני עירי ולא יהא עירוב ולמערב שמע שצא למזרח מי יאמר דשעשת קניית עירוב היה לעת המכס ליכנס לתוך ד' מלפים של עיר דילמא לא היה בדעתו לזוז ולא קנה עירובו של זה ור' יהודה לקמן דקני למאריכן הוכרך הדבר לסופו הוכיח שבין השמשות היה בדעתו לכאן (עירובין לו:). **וכבר בא חכם.** בין השמשות דקנה עירוב לאותו הרוח שכך סתנה זה מבעוד יום [יומא נו:].

הגהות וציונים

ח) בכת"י נוסף **להתם** (וכ"ה לעיל כז ע"ב): **ט)** גירסת רש"ל אשכחיה לר' **אבין** (גליון): **י)** נדצ"ל **סיפא** נמי (באה"מ וכ"ה בכת"י): **כ)** בכתה"פ ובכת"י נוסף **להתם**: **ל)** צ"ל **דהכי** קאמר (ב"ש): **מ)** צ"ל **דפריך** (רש"ש): **נ)** נוסף ע"פ המהרש"ל: **ס)** נדצ"ל **ותירץ** [ר"י] (ב"ש): **ע)** צ"ל ומשום **הכי** (ב"ש):

עין משפט
נר מצוה

לה א מיי' פ"ט מהל' יו"ט ה"ב סה"ל כ:
לו ב מיי' שם סה"ל טו טוש"ע או"ח סי' שלז סעי' ו:
לז ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:
לח ד ה ו ז מיי' שם סה"ל ח טוש"ע שם סעי' יא:

רבינו חננאל

כאחד אלא אם בא חכם מזרחה עירובו כו'. ומקשינן עלה מ"ש לכאן (מכאן) [ולכאן] דלא דאין בירושלים למזרח ומערב נמי אין בירושלים [ופריך ר' יוחנן לעולם אין בירושלים] ולמה אם בא חכם למזרח עירובו למזרח משום שכבר בא חכם. **וחזרנו לעולם לא תיפוך.** ור' אושעיא הוא דאית ליה בירושלים וכי אית ליה בירושלים דרבנן אבל בדאורייתא לית ליה. דרש מר זוטרא הלכה כר' אושעיא. **אמר שמואל שור של פטם** ששחטו ביו"ט הרי הוא כרגלי כל אדם. משום דאית ליה קלא וכל אינש דעתיה עילויה מאתמול. אבל שור של רעי כרגלי אנשי אותה העיר: **השואל כלי מחבירו מערב יו"ט.** אע"פ שלא נתנו לו אלא ביום טוב הרי הוא כרגליו אבל השואל ביו"ט הרי הוא כרגלי המשאיל ואע"ג דדגיל דשאיל מיניה תדיר ולא אמרינן כמאן דמשאיל ליה מעיו"ט דמי. ג) וכולן ברשותא דמשאיל קנו שביתה הרי הן כרגלי המשאיל ואין רשות לשואל (להלך) [להוליך הכלי] אלא במקום שמותר למשאיל לילך: **האשה ששאלה מחברתה** תבלין ומים לעיסתה הרי הן כרגלי שתיהן ר' יהודה פוטר במים מפני שאין בהן ממש. **אשכחיניהו ר' אבא לרבנן** דיתבי וקא הוו במתניתין ורקאמרי וליבטלו מים ומלח לגבי העיסה כי היא הורב אמר להו ר' אבא

חשק שלמה
על רבינו חננאל

ג) גי' רבינו שור של רעי הרי הוא כרגלי מותה העיר [וכ"ה הגי' בכ' המאירי ז"ל בלן] והוא מלשון המקבל במלכים ג' ה' ועבדיהם נקל רעי. ד) תוי' ל"ל ולכי בכשומע דשואל קני שביתה קמ"ל דהכי הן כרגלי המשאיל וכו'.

והוינן בה מ"ש לכאן ולכאן דלא דאין ברירה מזרח ומערב נמי אין ברירה ואי"ר יוחנן ובבר בא חכם אלמא ליה לר' יוחנן ברירה אלא לעולם לא תיפוך [א]וכי ליה לרבי אושעיא ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה דרש מר זוטרא הלכה כרבי אושעיא. [ב] אמר שמואל [ג]שור של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם [ד]שור של רועה הרי הוא כרגלי אותה העיר: [ה]השואל כלי מחבירו מערב יו"ט: פשיטא [ו]לא צריכא שלא מסרו לו אלא ביו"ט מהו דתימא לאו ברשותיה אוקמיה קמ"ל מסייע ליה לר' יוחנן דאר' יוחנן השואל כלי מחבירו מערב יום טוב אף על פי שלא נתנו לו אלא ביו"ט הרי הוא כרגלי השואל: [ז]ביו"ט כרגלי המשאיל: פשיטא [ז]לא צריכא דרגיל ושאיל מיניה מהו דתימא ברשותיה קא מוקים ליה קמ"ל מימר אמר דלמא משכח איניש אחרינא ואזיל ושאיל מיניה: וכן האשה ששאלה מחברתה: כי סליק רבי אבא [ח]סליק אשכחיה לר' יוחנן [ט]ורבי חנינא בר פפי ור' זירא ואמרי לה ר' אבהו ור' שמעון בן פזי ור' יצחק נפחא ויתבי וקאמרי אמאי ולבטיל מים ומלח לגבי עיסה אמר להו ר' אבא הרי

והוינן בה מ"ש מזרח ומערב נמי אין ברירה. פ"ה דס"ד להתיר יכול לעשות בשבת מפני שדי העיר למזרח ולמערב כיון שיש יותר מד' אלפים ניתייר לכן נ"ל כדפ"ה בעירובין (דף ט: ושם[ב]) לעולם אימא יכול לעשות בשבת רק מרוח אחת ומ"מ צריך ברירה דשמא לה יזוז ממקומו דהא[ג] קתני ומשם לשם אין צריך ברירה[ד] ומשני מזרח משום מערב ומערב משום מזרח לא רוצה לומר למזרח או למערב נמי אין צריכה דשמא לא יזוז ממקומו ועוד אמר הכי"ק דיכול להיות שהמכס נמי מפני לדדי העיר בשבת ואפילו בלא לילן וגדר כגון שהוא קרוב לשם אלפים של עיר מלפים של מחבירו מערב יום טוב אף על פי שלא נתנו לו אלא ביו"ט הרי הוא כרגלי השואל: [ז]ביו"ט כרגלי המשאיל: פשיטא [ז]לא צריכא דרגיל ושאיל מיניה מהו דתימא ברשותיה קא מוקים ליה קמ"ל מימר אמר דלמא משכח איניש אחרינא ואזיל ושאיל מיניה: וכן האשה ששאלה מחברתה: כי סליק רבי אבא [ח]סליק אשכחיה לר' יוחנן[ט] ורבי חנינא בר פפי ור' זירא ואמרי לה ר' אבהו ור' שמעון בן פזי ור' יצחק נפחא ויתבי וקאמרי אמאי ולבטיל מים ומלח לגבי עיסה אמר להו ר' אבא הרי

(דף מו:), הלכך היכא דבשעת קניית עירוב לא ידעי מכס להיות מחרב והלך מחת מי יימר דקנה ההוא עירוב למפרע, דלמא מכס בין השמשות לא היה דעתו לצאת לכאן, מי לא אמרינן בברירה לומר שוכרך לדרוש זה היה מכס עתיד לצאת, וזה התנה למקום שיבא המכס יהא עירובו קונה למפרע: ופ"ר יוחנן גרסינן: **ובבר בא חכם.** הא למאי רבי יהודה אם בא מכס למזרח וכו' לעל מכס יכול להמנות, בשכבר בא קודם בין השמשות עסקינן, אך זה אינו יודע לאיזה רוח בא, וקאמר לאותו רוח שבא לו יהא עירובי קונה, לפי קנייתו על ידי ברירה אלא קנייה ודאית, ואמאי גזור מילתא בעלמא הוא לדרוש שימצא זה שהיה בו המכס קנה עירובו, ומדלמצרך ר' יוחנן לאותה שבא לו המכס ש"מ לית ליה ברירה ואפי' בתמוהין דרבנן: **אלא לעולם לא תיפוך.** ורבי יוסי מוסיף הוא למאי יש ברירה, ודקשיא לך לטהר את הפתחים מכאן ולהבא: **בדאורייתא.** כגון טומאת מת לית ליה ברירה, ולכך יש לומר הלכה למשה מסיני כלמאי דסוכה (דף ו.[ג]) דהלכות טומאה הכי גמירי להו: **אבל בדרבנן.** כגון תחומין לית ליה: **שור של פטם.** שמפטם שוורים למכור: **הרי הוא כרגלי כל אדם.** אפי' בן עיר מחרת שבת לכאן ע"י עירוב מוליכו למקומו, דכיון דלמחרתא מתמסל מוקמינן ברשותיה דמאן דלמחר למאי חזיא ליה: **שור של רועה.** אלא שמגדל בהמות שלו, ופעמים שמוכר מהן לצמיתו ומכיריו: **הרי הוא כרגלי אנשי אותה העיר.** אלפים אמה לכל רוח, ואפילו עירב רועה זה ד' אלפים אמה לרוח אחת אינו מעכב על אחד מבני אותה העיר שלקחו הימנו ביו"ט מלהוליכו לרוח שכנגדה אלפים, דמחמת מוקמיה ברשות בני העיר לפי שרגילין ליקח הימנו, אבל כרגלי בני עיר אחרת לא, דאין לרועה עם קומר בהמות כמו פטם שיכירוהו בני עיר אחרת ליקח הימנו: **פשיטא.** לכי שלקו מבעוד יום ברשותיה קאי: **קמ"ל** כו'. והשתא דקא מני דבדורת בעלמא ולא מחר מבעוד יום, וקמ"ל דיין למחמיכיה ברשותי' מוקמיה: **ביו"ט הרי הוא כרגלי המשאיל פשיטא.** כיון דריכשי דבדורת בעלמא מוקמינן, ופיפא[ס] נמי הכי אית ליה לפילו דבדורת לא הוה אלא ביו"ט: **מימר אמר.** הכי מסתיל: **דלמא.** כיון דלא אתי ואמר לי אינש אחרינא למכתי: **כי סליק רבי אבא.** כשרלה לעלות לו כשהיה בדרך אמר תפלה זו: **יהא רעוא.** כי אמטי להתם: **אימא מילתא.** דשמעתתא: **דתתקבל.** לתכמי המקום, שלא תגום: **כי סליק[ע].** כלומר כי מטא להתם: **אמאי.** כרגלי שתיהן, לבטל איסור תחומין דמים ומלח דזוטרי לגבי עיסה דנפיסא: **אמר להו רבי אבא.** ומשום דחלקה של זו מועט הוא יאבד שמה מלקרות על עיסה זו, וכי מי שנתערב לו כו' יאכל הלה זה שהרוב שלו:

ומשום הכי[פ] אית להו ברירה אבל אין מיירי בתולה בדעת עלמו ומשום הכי[צ] אית להו ברירה אבל אין מיירי בתולה בדעת עלמו לעולם אימא לך דלמיו מתניתין מיירי בתולה בדעת אחרים ומשום דבעי לתרץ לעולם לא תיפוך קשה קושית הקשה קלה מע"ג דשמא לר' יוחנן ליה לתלו עוד תירוץ הר"ר שמשון שמ"ז דלפי' ליתא לתלו דר' יהודה לא אמרה מ"מ אד תנא מעלמא אמרה ולכך מייתי ר' יוחנן הברייתא שבשר בא חכם כו' ומשם כן פריך שפיר:

ולבטיל מים ומלח [ק]גבי עיסה. פרש"י הואיל ועיסה נפיסא ותימה הא הוי דבר שיש לו מתירין שפיי בחולין (דף לג:) וי"ל דה"מ מין במינו אבל מין בשאינו מינו כי הכא בטל שפיר וכמו מפרש בהדיא בירושלמי[ר] ועוד דלא דמי לשאר איסורים דהשבר תלוי בטעם אבל הכא איסור תחומין תלוי בשם בעלים על החפץ וכאן שם בעל העיסה עליה ולא שם בעלת המים והמלח ולכך יש לו להתבטל מע"ג דיהיב טעמא ולא בטל בשאר איסורים ורבי אבא מהדר להו דאין שם בעלת המים והמלח בטל מכאן כמו שאין שם בעל הקב בטל בשערה קצין דנפיסי:

הרי

הרי שנתערב לו קב כו'. ומסיק תימה הלי פרכא למאי דמתני' להקשות אותה עד כאן דהא בכל דוכתא דקתני סד נמי בטיל מצי למפרך הכי וי"ל דלא מצי למפרך בעלמא הכי דאין לחלק בין המשנות אלא מסיק דמשנה זו אתיא כר' יהודה דאמר בכל מקום שנתערב לו קב חטין בעשרה קבין חטין של חבירו יאכל הלה וחדי אחיכו עליה אמר להו גולתיכו שקלי הדור אחיכו עליה אמר רב אושעיא שפיר עבוד דאחיכו עליה מאי שנא חטין בשעורים דלא קאמר להו דהוה ליה מין בשאינו מינו ומין בשאינו מינו בטיל [ו] חטין בחטין נמי נהי דלרבי יהודה לא בטיל לרבנן [א] מבטל בטיל אמר ליה רב ספרא [ב] משה שפיר קאמרת ולא שמיע להו הא דאמר רבי חייא קטוספאה משמיה דרב [ג] הבורר צרורות מגרנו של חברו חייב לשלם לו דמי חטים אלמא כילא חסריה הכא נמי כילא חסריה א"ל אביי ולא שני ליה למר בין ממון שיש לו תובעין לממון שאין לו תובעין א"ל וליטעמיך הא דאמר רב חסדא [ד] נבלה בטלה בשחוטה לפי שאי אפשר לשחוטה שתעשה נבלה שחוטה אינה בטל' בנבלה לפי שאפשר לנבלה שתעשה שחוט' הכי נמי דכי אית לה בעלים לא בטלה וכי תימא הכי נמי והא תניא [ה] א"ר יוחנן בן נורי חפצי הפקר קונין שביתה אע"פ שאין להם בעלים דומין כמי שיש להם בעלים א"ל מי קא מדמית איסורא לממונא איסורא בטיל ממונא לא בטיל וטעמא מאי אביי אמר גזרה שמא תעשה עיסה בשותפות רבא אמר [ו] תבלין לטעמ' עבידי וטעמ' לא בטיל ורב

הרי שנתערב לו קב חטין בעשרה קבין חטין של חבירו יאכל הלה וחדי אחיכו עליה אמר להו גולתיכו שקלי הדור אחיכו עליה אמר רב אושעיא שפיר עבוד דאחיכו עליה מאי שנא חטין בשעורים דלא קאמר להו דהוה ליה מין בשאינו מינו ומין בשאינו מינו בטיל [ו] חטין בחטין נמי נהי דלרבי יהודה לא בטיל לרבנן [א] מבטל בטיל אמר ליה רב ספרא [ב] משה שפיר קאמרת ולא שמיע להו הא דאמר רבי חייא קטוספאה משמיה דרב [ג] הבורר צרורות מגרנו של חברו חייב לשלם לו דמי חטים אלמא כילא חסריה הכא נמי כילא חסריה א"ל אביי ולא שני ליה למר בין ממון שיש לו תובעין לממון שאין לו תובעין א"ל וליטעמיך הא דאמר רב חסדא [ד] נבלה בטלה בשחוטה לפי שאי אפשר לשחוטה שתעשה נבלה שחוטה אינה בטל' בנבלה לפי שאפשר לנבלה שתעשה שחוט' הכי נמי דכי אית לה בעלים לא בטלה וכי תימא הכי נמי והא תניא [ה] א"ר יוחנן בן נורי חפצי הפקר קונין שביתה אע"פ שאין להם בעלים דומין כמי שיש להם בעלים א"ל מי קא מדמית איסורא לממונא איסורא בטיל ממונא לא בטיל וטעמא מאי אביי אמר גזרה שמא תעשה עיסה בשותפות רבא אמר [ו] תבלין לטעמ' עבידי וטעמ' לא בטיל ורב וחדי. ויסמוך נמי בדבר שלא עמל כו כך זו אין אומר בטל מכלן הוא וקנו הכי אומר בטל אלמא [ו] והא לא קשיא שפיר דמשום שהמשלמו לו [או מתנתה] במתנה יהא מותר להא אמר ר"ש בר' יוסי הוא כרבנן דאמרי המשלם דבר אין המשנות מזיקין וכי קשיא להו נמי מעשה ורוצה קא משמע לן דאפילו יש לו תובעין אם בעליו עליו קנו שביתה אלמא ולא שייך והתני' רבי יוחנן בן נורי אומר חפצי הפקר כו'. אלמא מע"ג לאו כלום הוא וקנו שביתה במקומן וי"ת מאי דרבנן בן נורי אע"ג דליכא בעלים

שיש לו מתירין. למתר יוליכוה, מו היוס יתלוה כמן: סדומית. דקה היא מאוד ובטלה, ותדע שהסדומית דקה היא, דתמרינן (סוטה דף קה:) מפני מה אמרו מים מחרוסים מובה מפני שמלא סדומית יש שמסמא את העיניס, אלמא דקה היא מאד ומדבקת ביד ואינה ניכרת:

ואין בטלין המים בקדרה מפני רוטבה. היינו לעיניס, ומתניתין פוטר במים תנן לו שנא עיסה ולא שנא קדרה, דמתניתין מתרתי ליירי מדקתני סגלין להיינו לקדרה: **עבה.** תנשיל עבה שאין רוטבו ניכר, והוי לעיסה: **מתני'** ושלהבת. כגון הלילך נר שלהבת מברו אינו מעכב בחיסור תמוחין: **מועלין בה.** הנהנה ממנה מביא לידי מעל: **ושלהבת לא נהנין.** לכתחלה מדברנן, ואס נהנין לו מועלין אין מייבין קרבן מעילה, לית ביה ממעל: **המוציא שלהבת פטור.** מפרש בגמרא: **גמ'** גחלת של ע"ז. שנאמר[ו] ולא ידבק בידך מחומה מן החרם (דברים יג), אחור שנאחלתו ומותר בהנאה: **מאי שנא של ע"ז דשרי.** לגמרי לאפילו מדברנן לא גזור בה דקתני מותרת, ובשל הקדש קתני לא נהנין: **הקדש לא מאיס ולא בדילי אינשי מיניה.** כולי האי כע"ו, דשליחא דהקדש לאו מחוס מחיסותא אלא מחוס אחורא, ונהי דשלמא אחרים[ז] לגבי חולין בדילי מינסי מהקדש, אחל לגבי ע"ז לאו בדילותא היא: **כל שהוא.** אלא שיעור: **הא דתני חייב כשהוציאו בקיסם.** לכיון דיש לו דבר להבקע בו מחוסה היא בכל שחוס, ומתניתין דקתני פטור כלחוקימנא[ח] לקתן בהשליה אחרי, שהיה חולקת ברחות היחיד שתוך לרחות הרבים וגפא[ט] בידו ותקע שלהבת והפרים לרחות הרבים: **ותיפוק ליה משום קיסם.** אחתי אני המוציא שלהבת כל שהוא חייב, אלמא שלהבת גמי חייב משום קיסם: **בדלית ביה שיעורא.** להולחת שנא: **ביצה קלה.** שהיא קלה לשאל מכל הביליס, ושיערו מכמיס זו בילת מרגוגא[י]: **אביי אמר הא דתני חייב בגון דשייפיה למנא משחא בו'.** ומשום דיש לה דבר להאחז בו היא חשובה, אבל בקיסם לא שבירא ליה לאחרי, משום דאחרי שהוא עשוי לכך אינו חושב לו כלום, ואפילו הכי חייב משום קיסם. **רבא אמר** בגון שהוא גדול ומשוי ליה כמנא לכל מילי, ואפילו הכי חייב משום קיסם, דכיון דמשוי ליה כמנא לכל מילי אחרי ליה כל חד וחד לאחרי לחודיה, ואי לא חשבינן ליה כמנא לכל חד וחד לא חשבינן ליה כמנא לכל מילי, ואחרי ליה משום קיסם:

משום דהוי דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין וכו'. [ו]ומס אחמר והא [פרישית] לעיל[כ] דלא שייך דבר שיש לו מתירין אלא במין במינו וי"ל דאין הכי נמי דלא אמרינן ליה אלא במין במינו והכא גבי אחומין שאני לאחמירי כלילו הוי מין במינו בעלמא כיון דממועל הוא ועי"ל דכיון להעיסה אינה נועסה אלא ע"י המים והקדרה נאחלת בשביל האחלין אס כן כאעבד זה בזה הוי כאילו מין באחד[כא]:

הקדש דלא בדילי אינשי גזרו רבנן. וקשה דבפ"ק דפסחים (דף ו.) קאמר אס של הקדש הוא אין לריך לכסאומו מפני שבדלים ממנו אלמא משמע דהקדש בדילי מיניה וי"ל דאין הכי נמי לגבי חולין בדלין ממנו אבל לגבי ע"ז לא בדילי מיניה: **ותיפוק ליה משום מנא.** ות"ת ולבטיל מנא אגב שלהבת דלהכי אמר בשבת פרק המניע (דף נב:) פסות מבעיעור בכלי פעור אף על הכלי דהוי הכלי בטל אגב האוכלין וי"ל דאפילו הכי אימא לך דשאני הכא דליכא אלא שלהבת בשביל האוכלין:

רבינו חננאל

רב אשי אמר זו העיסה אחר מותרת והוא לה דבר שיש לו מתירין ולא בטיל אפילו באלף. **ר' יהודה פוטר במים** מפני שאין בהן ממש כלומר נבלעין הן. **ואקשינן** לר' יהודה מלה לא בטיל והתניא ר' יהודה אומר מים ומלח בטלין בעיסה בין בקדרה. **ופרקינן לא קשיא** מתניתין במלח סדומית שאינו נימוח במים אלא עד שישחק ברייתא במלח איסתרוקנית. **והתני ר' יהודה אומר** מים ומלח בטלין בעיסה ואין בטילין בקדרה מפני רוטבה כלומר בעיסה נבלעו ואינן ניכרין ולפיכך בטלו וברוטב הנה המים ניכרין. **ופרקינן** הא דתניא בטלין בקדרה ברוטב עבה והא דתניא אין בטלין ברכה: **הנחלת כרגלי הבעלים.** אבל שלהבת כגון המדליק מנר לנר וכיוצא בזה כרגלי כל אדם כלומר אין בה ממש לקנות שביחה: **ת"ר ה' דברים נאמרו בגחלת.** גחלת כרגלי הבעלים גחלת של ע"ז אסורה והמוציא גחלת לרה"ר חייב והמדר הנאה מחבירו אסור בגחלתו ומותר בשלהבת שלו לומר מדליק מנרו וכיוצא בו מותר והרי הוא כרגלי כל אדם ואם היא של הקדש לא נהנין ולא מועלין ואם משל ע"ז היא מותרת. **והמוציא שלהבת ברה"ר.** כגון שנפח בפיו וכיוצא בזה דחה השלהבת מרשות היחיד לרשות הרבים פטור וזה פירוש דאדייה אדויי אבל אם הוציא שלהבת בקיסם שהוא התיכת עץ אע"פ דליכא בהאי עץ שיעור כדי לבשל ביצה קלה או שפא משהא בחספא פחות ממה שראוי לחתוך בין פצים לחבירו או פחילה דולקת וכיוצא באלו חייב ואינו פטור בשלהבת אלא בזמן דאדייה אדויי כמו שפירשתי למעלה: **מתני' בור של יחיד כרגליו.** ומיעוטי נהרות המושכין ומיעוטי הנובעין כרגלי כל אדם והא סתמא קתני דאפי' [של] יחיד וקתני כרגלי כל אדם וא"ל רב נחמן לרבא מתניתין במכונסין כגון מי גשמים בדותיות וכיוצא בהן ז) הנובעין כרגלי כל אדם ושל אנשי העיר כרגלי אנשי אותה העיר ושל עולי בבל כרגלי הממלא. **איתמר מילא מים** מבור של עולי בבל ונתנם לחבירו רב נחמן אומר כרגלי מי שנתמלאו לו קסבר בירא דשותפי ניגנו ומחלקו נתן לו ורב ששת אמר כרגלי הממלא קסבר בירא דהפקירא הוא והממלא הוא הזוכה בהן. **איתיביה רבא לרב** נחמן מהא דתנן בגדרים פרק השותפין שנדרו הנאה זה מזה אמר ראובן לשמעון הריני עליך חרם שמעון [עירובין מה:]. **הריני עליך חרם.** נכסי יהיו עליך חרם [נדרים מז:].

חשק שלמה על ר"ח ז) ל"ל אגב מים הטעונין כי.

א) לעיל ג: [יומא פב. ב"מ נג.]. ב) ערוכין לז:, ג) [ברכות נב. תוספתא שבת פ"ו], ד) שבת פט:, ה) סס פב. ב"ב כ:, ו) ערוכין מה., ז) סס מו. מא. שבת קכו: [תוספתא פ"ב], ח) עיין תוס' ערוכין מו. ד"ה נהרות, ט) לקמיה ס. מז:, י) מכות כב., כ) עיין תוס' ד"ה הקדש, ל) שבת דף פ:, מ) דף מו., נ) לח. ד"ה ולבטיל, ס) ועי' ר"ן נדרים נב., ע) כרב אשי שבת סב ב.

תום' ד"ה משום וכו' וא"ת. עיין בר"ם פ"ו מ"ג דשביעית:

א) גמרא ואס תניא ר' יהודה פוטר במים ומלח כעלים אין בעיסה אין בקדרה. ל"ל ר"י פוטר בין במים ובין במלח כך גרסת מהרש"ל וזו היתה גרסת רש"י בד"ה ואין בטלין וכו'. ודו"ק:

ס) ר' יהודה פוטר בין במים בין במלח לא קשיא כצ"ל רש"ל (גליון): ב) [שהוא קשה ולכך מלה לא בטל אבל מלח אסתרוקנית שהוא רפה בטלה ערוך ערך בן] (גליון): ג) ירושלמי ורי"ף והא"ש ל"ג בבא זו דהמוציא וכו' (גליון): ד) [תוספתא פ"ד] [ושם חשיב בהדי הנך מברכין על השלהבת ואין מברכין על הגחלת ע"ש] (גליון): ה) בכת"י ובכהה"פ הישנים הגירסא אלא הא "דתניא" ולפנינו הוגה "דתנן" ע"פ המהרש"ל, וכ"ה גירסת רש"י, ועיין צל"ח: ו) [צ"ל רבה] (גליון): ז) [פי' שאינן נובעים] (גליון): ח) בכת"י כדמוקמינן (גליון): ט) בכהה"פ הישנים ובכת"י ומפח בידו (וכ"ה בשטמ"ק): י) בכת"י נוסף בן נורי: כ) צ"ל ברגליו (גנוי יוסף):

שיש לו מתירין. שיכול לאולולו אחר יו"ט בסיהר גמור. **אפילו באלף לא בטיל.** ואע"ג דמתאוריית מד אמרי בטיל דמיהא אחרי ריש לסחוט אחמוד רבנן סחולי ויש לו מתירין לאחר זמן לא יאכלנו לאיסור ע"י ביטול [לעיל ג:]. **מלח סדומית.** עבה וקשה לאחן [ב"ב כ:]. סדומית דקה אסתרוקנית גסה [מנחות כא.]. **מפני רוטבה.** שיכול ואס לסחולה מים לקדיחה כדי שיהא כרגלי שחיכן [עירובין צז:]. **בין פצים לחבירו.** כשמסדרין פלימין ושמודים וקורות ועושין סולר של קורות על הארץ ויש מלל בין זה לזה קומין מאחתיו שלא יפצקם [שבת פב.]. פלימי תלוחות שכיוכול מלחיקין זה מזה כדוחב שחלין ליכנס לחוכה בין כל אחד ואחד ונוחן בחוחה למטה ולמעלה אחת בין זה לזה ושם בעיטו ואחתים עם זה ויהי שם כלפן. [ב"ב כ:]. **כרגלי יחיד.** בעל הבור ואס לקח מהם אחד אין יכול לחולקן אלא למקום שזה יכול לחולקן ואס עיכב הוא למזחם אין יכול זה לחולקן חוץ לעיר כלי אחד מעבר לפילו פסיעה אחת. **כרגלי אנשי אותה העיר.** אלפים לכל רוח ואס עיכב זה למעבר אי למזחם אין יכול זה לחולקן חוץ לאלפים. **ושל עולי בבל.** שבדרך שעולים מנכל לא"י **כל הפקר** [עירובין מה:]. **הריני עליך חרם.** נכסי יהיו עליך חרם [נדרים מז:].

מב א מיי' פ"ה מהל' יו"ט הלכה טז טוש"ע או"ח סימן תלו סעיף יג:
מג ב מיי' פ"ג מהלכות מעילה הלכה יג:
מד ג מיי' פ"ו מהלכות ע"ז הל' י טוש"ע יו"ד סימן קמב סעיף ג:
מה ד מיי' פ"ו מהלכות מלכים הלכה יא טוש"ע יו"ד סימן קלו סעיף יב:
מו ה מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה ה:
מז ו מיי' שם הלכה ד:
מח ז מיי' פ"ה מהלכות יו"ט הל' יד טוש"ע או"ח סי' תקי סעי' יד:
מט ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף טו:
נ ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף טז:
נא י מיי' פ"ה מהלכות מלכים הלכה ג סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רכז סעיף ג:

כל כהן שאינו עולה לדוכן עובר בשלשה עשה. ירושלמי מסכת זיר פרק כהן גדול[ב] מהו שיטמא לחם כהן לנשיקת כפיים תמוי דר' חנא בר כהן חמר קמיה ר' יוסי בשם ר' חנא מטמא כהן לנשיקת כפיים שמע ר' חנא ואמר חנא לא תמרי ליה כלום חזר ואמר מי שלחם תהא והילכתא כוותיה דאבוי א וילית הילכתא כוותיה דרב חסדא: (סימן מתאו"ה לברכ"ה דוכ"ן בעבוד"ה כו"ם מכי"ר נהנ"ה בעגל"ה): אמר ר' יהושע בן לוי מנין שהקב"ה מתאוה לברכת כהנים שנאמר ב ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם ואמר רבי יהושע בן לוי ג כל כהן שמברך מתברך ושאינו מברך אין מתברך שנאמר ד ואברכה מברכיך ואמר ר' יהושע בן לוי ה כל כהן שאינו עולה לדוכן עובר בשלשה עשה ו כה תברכו ז אמור להם ושמו את שמי רב אמר חוששין שמא בן גרושה או בן חלוצה הוא ולא פליגי הא דסליק לפרקים הא דלא סליק לפרקים ואמר ר' יהושע בן לוי ח כל כהן שאינו עולה בעבודה שוב אינו עולה שנאמר ט וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים מה להלן בעבודה אף כאן בעבודה איני והא ר' אמי ורבי אסי סלקי רבי אמי ורבי אסי מעיקרא הוו עקרי כרעייהו ממטא לא הוה ממטו התם וכדתני ר' אושעיא י לא שנו אלא שלא עקר את רגליו אבל עקר את רגליו עולה יא ותנן נמי יב אם הבטחתו שנושא את בפיו וחוזר לתפלתו ראשי והוינן בה הא לא עקר אלא דנד פורתא הכא נמי דעקר פורתא ואמר ריב"ל יג אין נותנין כוס של ברכה לברך אלא לטוב עין שנאמר יד טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל אל תיקרי יבורך אלא יברך ואמר ר' יהושע בן לוי מנין שאפי' עופות מכירין בצרי העין שנאמר טו כי חנם מזורה הרשת בעיני כל בעל כנף ואמר רבי יהושע בן לוי כל הנהנה מצרי העין עובר בלאו שנאמר טז אל תלחם את לחם רע עין וגו' כי כמו שער בנפשו כן הוא יאמר לך וגו' רב נחמן בר יצחק אמר עובר בשני לאוין אל תלחם יז ואל תתאו וא"ר יהושע בן לוי אין עגלה ערופה באה אלא בשביל צרי העין שנאמר יח וענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה וכי יט על לבנו עלתה שזקני ב"ד שופכי דמים הם אלא לא בא לידינו ופטרנוהו ולא ראינוהו והנחנוהו לא בא לידינו ופטרנוהו בלא מזונות ולא לוייה אמר אדא א"ר שמלאי כ בית הכנסת שכולה כהנים כולן עולין לדוכן למי מברכין אמר ר' זירא לאחיהם שבשדות אני כא והתני אבא בריה דרב מנימין בר חייא כב עם שאחורי כהנים אינן בכלל ברכה לא קשיא כג הא דאניסי הא דלא אניסי והתני רב שימי מבירתא דשיחורי בית הכנסת שכולה כהנים מקצתן עולין ומקצתן עונין אמן לא קשיא כד הא דאישתייר בי עשרה הא דלא אישתייר בי עשרה גופא תנא אבא בריה דרב מנימין בר חייא עם שאחורי כהנים אינן בכלל ברכה פשיטא אריבי באפי גוצי לא מפסקי תיבה לא מפסקא מחיצה מאי ת"ש כה דאמר רבי יהושע בן לוי כז אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים איבעיא להו צדדין מהו אמר אבא מר בר רב אשי ת"ש דתנן כח נתכוון להזות לפניו והזה לנברכה למודייהו הילכך כולן עולין ומברכין לתמיסה שבאמצע: **אריבי באפי גוצי לא מפסקי.** בין כהנים מהיות בכלל ברכה לתם כן אין לדבר סוף: **והזה** משלהם תהא. מזהרה זו שהכהנים יזהירו: **ושמו את שמי.** תלה הכתוב הדבר[ב] בהן להיות ברכה זו נימת שמו על עמו ולא עשתה עורך לערבל אלא לעורך מקום: **ואברכה מברכיך.** למילו ואני אברכם מיברכין קלי כר"ע דאמר בגלו טריפות (חולין דף מט.) למדנו ברכה ליברכל מפי כהנים מפי הגבורה לא למדנו כשהוא אומר ואני אברכם הוי אומר שהכהנים מברכים את ישראל והקב"ה מסכים על ידם: **לפרקים.** במגיס ומעמידים: **שאינו עולה בעבודה.** קודם שיסיים שליח צבור רצה לירד לעלות על הדוכן: **וירד מעשות.** אלמא בעוד עבודה בידו דיכך ואמ"כ וירד מעשות אלמא השתא הוא דגמר: **מעיקרא הוו עקרי כרעייהו.** ממקומן בעבודה אלמא לחוץ היה מקומן מן הדוכן ולא מטו עד דגמרה ברכת העבודה: **ותנן נמי.** בברכות אם השתחוה כו' ריבה הכי אינו חוזר לתפלתו. **כה תברכו.** אמור להם ושמו את שמי: **רב אמר חוששין שמא בן גרושה או בן חלוצה הוא.** ולא פליגי הא דסליק לפרקים הא דלא סליק לפרקים: **ואמר ר' יהושע בן לוי כל כהן שאינו עולה בעבודה שוב אינו עולה.** מיטרף דעתו בשובו לתפלתו ולא ידע להתמיל מיד בשיש שלוש ומשם השתחוה שהוא מלומד מדבר ולא מטרף לעמו ונפל על כפיו ומוזר לתפלתו: **רשאי.** ליפול על כפיו: **והא לא עלה בעבודה.** אלא לעקר פורתא ום"ם סגי בהכי שעוקר מעט רגליו ליל לגד הדוכן בעבודה: **לברך.** בסמ"ן: **טוב עין.** שוחט בעל מומי מסך מממונו: **מכירין בצרי עין.** ואין מוכלים מלחמו: **כי חנם מזורה הרשת.** לעיל מיניה משמעי בגמ' עין נתרצה לסם וגו' כל הון יקר ממנה וגו' כי חנם מזורה הרשת לשון נתינה[ג] אין נותנין כוס של ברכה לברך אלא לטוב עין שנאמר טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל אל תיקרי יבורך אלא יברך ואמר ר' יהושע בן לוי מנין שאפי' עופות מכירין בצרי העין שנאמר כי חנם מזורה הרשת בעיני כל בעל כנף ואמר רבי יהושע בן לוי כל הנהנה מצרי העין עובר בלאו שנאמר אל תלחם את לחם רע עין וגו' כי כמו שער בנפשו כן הוא יאמר לך וגו' רב נחמן בר יצחק אמר עובר בשני לאוין אל תלחם ואל תתאו וא"ר יהושע בן לוי אין עגלה ערופה באה אלא בשביל צרי העין שנאמר וענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה וכי על לבנו עלתה שזקני ב"ד שופכי דמים הם אלא לא בא לידינו ופטרנוהו ולא ראינוהו והנחנוהו לא בא לידינו ופטרנוהו בלא מזונות ולא לוייה אמר אדא א"ר שמלאי בית הכנסת שכולה כהנים כולן עולין לדוכן למי מברכין אמר ר' זירא לאחיהם שבשדות אני והתני אבא בריה דרב מנימין בר חייא עם שאחורי כהנים אינן בכלל ברכה לא קשיא הא דאניסי הא דלא אניסי והתני רב שימי מבירתא דשיחורי בית הכנסת שכולה כהנים מקצתן עולין ומקצתן עונין אמן לא קשיא הא דאישתייר בי עשרה הא דלא אישתייר בי עשרה גופא תנא אבא בריה דרב מנימין בר חייא עם שאחורי כהנים אינן בכלל ברכה פשיטא אריבי באפי גוצי לא מפסקי תיבה לא מפסקא מחיצה מאי ת"ש דאמר רבי יהושע בן לוי אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים איבעיא להו צדדין מהו אמר אבא מר בר רב אשי ת"ש דתנן נתכוון להזות לפניו והזה

הקיימת

ולא ראינוהו והנחנוהו לא בא לידינו ופטרנוהו בלא מזונות ולא לוייה אמר אדא א"ר שמלאי בית הכנסת שכולה כהנים כולן עולין לדוכן למי מברכין אמר ר' זירא לאחיהם שבשדות אני והתני אבא בריה דרב מנימין בר חייא עם שאחורי כהנים אינן בכלל ברכה לא קשיא הא דאניסי הא דלא אניסי והתני רב שימי מבירתא דשיחורי בית הכנסת שכולה כהנים מקצתן עולין ומקצתן עונין אמן לא קשיא הא דאישתייר בי עשרה הא דלא אישתייר בי עשרה גופא תנא אבא בריה דרב מנימין בר חייא עם שאחורי כהנים אינן בכלל ברכה פשיטא אריבי באפי גוצי לא מפסקי תיבה לא מפסקא מחיצה מאי ת"ש דאמר רבי יהושע בן לוי אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים איבעיא להו צדדין מהו אמר אבא מר בר רב אשי ת"ש דתנן נתכוון להזות לפניו והזה

עין משפט נר מצוה

מ א מיי' פי"ל מהל' נזירות הי"ג ס"ח סמג עשין כ טוש"ע י"ד סי' קכח סעיף י:

מא ב מיי' שם פט"ו הל' יג [ובכ"מ למקום פרק הקודם את המגילה דף רעב. ובפ"ק שם סימן כב]:

מב ג מיי' שם סמג שם טוש"ע י"ד סי' קכח סעיף ב:

מג ד ה מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף ח:

מד ו מיי' שם הל' י סמג שם טוש"ע שם סעיף כ:

מה ז מיי' שם פט"ו הל' ט סמג שם טוש"ע שם סעיף כה:

מו ח ט מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעי' כד:

מז י מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעי' כה:

מח כ ל מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף כד ומיימן שם סעיף כ:

תוספות שאנץ

ת"ש דא"ר יהושע בן לוי אפי' מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמי'. וקשה דלעניין מה מיירי אי לענין צירוף קשה מדאמרי' פרק כל גגות[מ] ציבור בקטנה ויחיד בגדולה אין מצטרפין וא"כ פליג עליה דר' יהושע בן לוי ואי לענין לצאת בו ידי חובתו א"כ יהושע בן לוי דאפי' מחיצה ברזל וכו' אבל לעולם אינו מצטרף וא"כ היכי קאמר רב החם וכן בתפלה פרק אין צורלין[נ] גבי פסח הנאכל בחבורה מן האגף ולפנים כלפנים מן האגף ולחוץ כלחוץ אגף היינו משקוף ואמר רב עלה וכן לתפלה והיכי קאמר רב שלא יצא ידי חובתו והתנן היה עובר אחורי בית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה אם כוון לבו יצא ופר"י דהתם עובר אחורי בית הכנסת ושמע קול מודה דיצא ידי חובתו אבל לענין דבר שבקדושה צריך כגון קדיש וברכו וקדושה לדין זה אמר רב דמפסקת:

חשק שלמה על תוספות שאנץ

נ) ל"ל דלא פני עשרה שפיר ופ"ח אבל לענין דבר שבקדושה צריך עשרה כגון וכו'.

הגהות וציונים

מ) ברש"י שבע"י הגר' חלה הכתוב **הדבור בהקב"ה** להיות ברכה זו וכו' (ועי' בפי' הרי"ף על הע"י): **ג)** בדפו"ר איתא "מירר והשחיר" והגיה המהרש"ל (דפו"ר) **מדד והישיר: ג)** נדצ"ל לא **חשיבי** (באה"מ): **ד)** צ"ל שיטמא **כהן** (רש"ש) וכ"ה בירושלמי שם (עי"ש ובפי' פנ"מ וקרה"ע) ובברכות פ"ג ה"א (ועי' כרם נטע): **ה)** צ"ל אלא **כיי** (רש"ש, וכ"ה בירושלמי ופירושו "האי"): **ו)** רש"ל (גלירון) כ"ה בירושלמי: **ז)** צ"ל עונתא **דמיכליא** (מהרש"ל) וכ"ה בירושלמי: **ח)** ועל **מיכלא** (כ"ה בירושלמי): **ט)** צ"ל **ביצד** צולין, פסחים פה ע"ב: כנלע"ד ברכה [ר"ה לה.]. **אינה מפסקת.** שאין הפסק לפני המקום שהכל גלוי וידוע לפניו ואין קתימה לפניו [פסחים פה:].

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) [מנחות דף מד.]. **ג)** ברכות דף לד.. **ד)** הביאו הב"י או"ח סוף סימן קפג ובמ"א שם סעיף ז. **ה)** נקמן מה:. **ו)** ל"ק לה.. **ז)** פסחים פה:. **ח)** פרה פרק יב מ"ב. **ט)** משלי א יא.. **י)** שם פסוק יג. **יא)** איוב יח טו.. **יב)** ליעיל עמוד א. **יג)** ה"א (לג סע"ב). **יד)** עירובין צב ע"א.

תורה אור השלם

א) וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲנִי אֲבָרְכֵם: [במדבר ו, כז]

ב) וַאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלֶּלְךָ אָאֹר וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת: [בראשית יב, ג]

ג) דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמוֹר לָהֶם: [במדבר ו, כג]

ד) וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְבָרְכֵם וַיֵּרֶד מֵעֲשֹׂת הַחַטָּאת וְהָעֹלָה וְהַשְּׁלָמִים: [ויקרא ט, כב]

ה) טוֹב עַיִן הוּא יְבֹרָךְ כִּי נָתַן מִלַּחְמוֹ לַדָּל: [משלי כב, ט]

ו) כִּי חִנָּם מְזֹרָה רָשֶׁת בְּעֵינֵי כָּל בַּעַל כָּנָף: [משלי א, יז]

ז) אַל תִּלְחַם אֶת לֶחֶם רַע עַיִן וְאַל תִּתְאַו לְמַטְעַמּוֹתָיו: כִּי כְּמוֹ שַׁעַר בְּנַפְשׁוֹ כֵּן הוּא אֲכֹל וְשְׁתֵה יֹאמַר לָךְ וְלִבּוֹ בַּל עִמָּךְ: [משלי כג, ו-ז]

ח) וְעָנוּ וְאָמְרוּ יָדֵינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ: [דברים כא, ז]

ליקוטי רש"י

כל כהן שמברך מתברך. ואני אברכם ליעקב ואסכים עם הכהנים ד"ת ואני אברכם לכהנים [במדבר ו, כז]. **אם הבטחתו.** כלומר אם נעוש הוא שאין דעתו מטורפת מתימת לעצור [ברכות לד.]. **צרי עין.** מלהטות לאחרים ממעונ [לקמן מז:]. **כי חנם מזורה הרשת.** כי העופות הרוצות מניח ומקטיות מזורים על הרשת מגם הוא בעיניהם שאינם מכיריס על מה היא מזרת ויודעין כי ומוכלין [משלי א, יז]. **לא בא לידינו ופטרנוהו.** נגמ' מפרש בלא מזונות ושיהו ידינו לא שפכו לא נהנו על ידינו ופטרנוהו בלא מזונות והולך ללעטם את הכהנים ועל כך נהנו. **לא ראינוהו והנחנוהו.** ימידי בלא מזונות ושיהו ועיניו לא רמו [לקמן מה:]. **אינן בכלל ברכה.** ואף על פי שעם שבשדות בכלל ברכה הני דמלו ויפו כהנים אלימם ויברכום ואם לא נתו אינן משלהם תהא והילכתא כוותיה דאבוי א וילית הילכתא כוותיה דרב חסדא: (סימן מתאו"ה לברכ"ה דוכ"ן בעבוד"ה כו"ם מכי"ר נהנ"ה בעגל"ה): אמר ר' יהושע בן לוי מנין שהקב"ה מתאוה לברכת כהנים שנאמר ב ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם ואמר רבי יהושע בן לוי ג כל כהן שמברך מתברך ושאינו מברך אין מתברך שנאמר ד ואברכה מברכיך ואמר ר' יהושע בן לוי ה כל כהן שאינו עולה לדוכן עובר בשלשה עשה ו כה תברכו ז אמור להם ושמו את שמי רב אמר חוששין שמא בן גרושה או בן חלוצה הוא ולא פליגי הא דסליק לפרקים הא דלא סליק לפרקים ואמר ר' יהושע בן לוי ח כל כהן שאינו עולה בעבודה שוב אינו עולה שנאמר ט וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים מה להלן בעבודה אף כאן בעבודה איני והא ר' אמי ורבי אסי סלקי רבי אמי ורבי אסי מעיקרא הוו עקרי כרעייהו ממטא לא הוה ממטו התם וכדתני ר' אושעיא י לא שנו אלא שלא עקר את רגליו אבל עקר את רגליו עולה יא ותנן נמי יב אם הבטחתו שנושא את בפיו וחוזר לתפלתו ראשי והוינן בה הא לא עקר אלא דנד פורתא הכא נמי דעקר פורתא ואמר ריב"ל יג אין נותנין כוס של ברכה לברך אלא לטוב עין שנאמר יד טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל אל תיקרי יבורך אלא יברך ואמר ר' יהושע בן לוי מנין שאפי' עופות מכירין בצרי העין שנאמר טו כי חנם מזורה הרשת בעיני כל בעל כנף ואמר רבי יהושע בן לוי כל הנהנה מצרי העין עובר בלאו שנאמר טז אל תלחם את לחם רע עין וגו' כי כמו שער בנפשו כן הוא יאמר לך וגו' רב נחמן בר יצחק אמר עובר בשני לאוין אל תלחם יז ואל תתאו וא"ר יהושע בן לוי אין עגלה ערופה באה אלא בשביל צרי העין שנאמר יח וענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה וכי יט על לבנו עלתה שזקני ב"ד שופכי דמים הם אלא לא בא לידינו ופטרנוהו ולא ראינוהו והנחנוהו לא בא לידינו ופטרנוהו בלא מזונות ולא לוייה אמר אדא א"ר שמלאי כ בית הכנסת שכולה כהנים כולן עולין לדוכן למי מברכין אמר ר' זירא לאחיהם שבשדות אני כא והתני אבא בריה דרב מנימין בר חייא כב עם שאחורי כהנים אינן בכלל ברכה לא קשיא כג הא דאניסי הא דלא אניסי והתני רב שימי מבירתא דשיחורי בית הכנסת שכולה כהנים מקצתן עולין ומקצתן עונין אמן לא קשיא כד הא דאישתייר בי עשרה הא דלא אישתייר בי עשרה גופא תנא אבא בריה דרב מנימין בר חייא עם שאחורי כהנים אינן בכלל ברכה פשיטא אריבי באפי גוצי לא מפסקי תיבה לא מפסקא מחיצה מאי ת"ש כה דאמר רבי יהושע בן לוי כז אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים איבעיא להו צדדין מהו אמר אבא מר בר רב אשי ת"ש דתנן כח נתכוון להזות לפניו והזה

מסורת הש"ס עם הוספות

ס) מגילה כז:, ג) לקמן עמוד ב, ג) ברכות פ"ה סה"ד, ד) [ועי' תוס' ברכות נח., ס) [ועי' תוס' ברכות ח. ד"ה רב ששת], ו) צ"ל פ"א דברכות (ה"א, ו ע"א), ז) עיין באר שבע, מלא הרועים, מראה הפנים בירושלמי שם, ס) [לך טו.], ט) רש"י לקמן ע"ב ד"ה לעקור, י) לח., כ) [סנהדרין לך קג.], ל) [קדושין כ:], מ) ח ע"א.

הגהות הב"ח

(ס) רש"י ד"ה ונפ' בפסעתי וכו' לשון מפסע ואזיל ונרמה. ג"כ עי' פ' מלוה מלוה לך קה ע"ב:

תורה אור השלם

א) וַיִּפְתַּח עֶזְרָא הַסֵּפֶר לְעֵינֵי כָל הָעָם כִּי מֵעַל כָּל הָעָם הָיָה וּכְפִתְחוֹ עָמְדוּ כָּל הָעָם:
[נחמיה ח, ה]

ב) וְהוֹחַלְתִּי כִּי לֹא יַדַּבְּרוּ כִּי עָמְדוּ לֹא עָנוּ עוֹד: [איוב לב, טז]

ג) וַיִּקְרָא בּוֹ לִפְנֵי הָרְחוֹב אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר הַמַּיִם מִן הָאוֹר עַד מַחֲצִית הַיּוֹם נֶגֶד הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַמְבִינִים וְאָזְנֵי כָל הָעָם אֶל סֵפֶר הַתּוֹרָה:
[נחמיה ח, ג]

ד) שְׂאוּ יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת יְיָ:
[תהלים קלד, ב]

ליקוטי רש"י

ובפתחו עמדו כל העם. וכשסגר פתחו לקרות שקרו כל העם עמדו. לשון אחר פתיקה (שקרו) כמו עמדו ולא ענו עוד (איוב לב) [נחמיה ח, ה]. במה הארכת ימים. בפיזור זכות קפנדריא. מקל היולנו דלך בית הכנסת [מגילה כז:]. לקנר היולנו שלא להקיף ויכנס בפתח זה ויצא בשכנגדו וכו' שלא לעשות כרכיו [ביבמות ו:]. טור"ש בלע"ז [ברכות סב.]. ולא פסעתי על ראשי עם קודש. כשהיו התלמידין בתים המדרש על גבי קרקע הסהלך על גבי מביאין ליבוּ למקומן נראה כפופע על רלמני העם. ולא נשאתי כפי. לזון לנברת כהניס לפי שכהניס נרייכין לנרך ברוך אתה ה' מלהיוו מלך העולם אשר קדשנו (במלותיו ולזון) בקדושתו של אהרן (לעיל לב.) [מגילה שם].

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פ"י מהל' פרה אדומה הל' ז:
נ ב מיי' פי"ב מהל' תפלה הל' ט סמג עשין כה טוש"ע ס"ס סימן קמו סעיף ג:
נא ג מיי' פט"ו מהל' כ"כ הל' ה סמג עשין כ טוש"ע ס"ס סימן קכח סעיף ו:
נב ד מיי' שם פי"ד הלכה יב סמג שם טוש"ע שם סעיף יח:
נג ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:
נד ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף טו:

תוספות שאנץ

כיון דנפתח ספר תורה אסור לדבר אפי' בדברי תורה. פי' רשב"ם אבל אי מהדר אפיה ליה לן בה דאמר מהדר אפיה ליה לן בה ששת מהדר אפיה וגרים. ואינו נראה לר"ת דא"כ היה ליה לתלמודא לאיתויי הא דרב ששת ולומר שמותר בזה הענין. על כן נראה לי דרב ששת ס) לא פליג דבדבר הלכה שרי:

חשק שלמה על תוספות שאנץ

ס) ל"ל דרב ששת פליג ור"ל דלעניו הלכה שרי.

הגהות וציונים

ע) צ"ל שלפניו (כ"ה במשנה שם, דבש תמר): פ) צ"ל ובפתחו (יעב"ץ, רש"ש, וכ"ה בקרא) ועיין תוס' ברכות ח ע"א ד"ה רב ששת: צ) צ"ל גדולה וגדולה (דבש תמר): ק) נדצ"ל דבה"ג דוקא אמרינן אפילו מחיצה (באה"מ): ר) נדצ"ל שהן דברים (באה"מ): ש) צ"ל אם נטל כהן ידיו שחרית ונטהר אינו צריך (מנחת סוטה): ת) צ"ל תיכף לנטילת ידים ברכה (מנחת סוטה): א) צ"ל עד שתכלה אמן וכו' הצבור וש"ץ קורא כהנים אם שנים הם ואם הוא אחד אינו קורא וכו' הן מחזירין פניהם וכופפין וכו' ושוקרין רגליהן וכו' (מנחת סוטה): ב) כהן שנשתתפד (דפו"ר): ג) נדצ"ל וקוראין (באה"מ):

א והזה לאחריו והזה לפניו הזאתו פסולה לפניו והזה על צדדין שבפניו ב) הזאתו כשרה אמר רבא בר רב הונא ג) כיון שנפתח ספר תורה אסור לספר אפילו בדבר הלכה שנאמר ד) ובפתחו ה) עמדו כל העם ואין עמידה אלא שתיקה שנא' ו) והוחלתי כי לא ידברו כי עמדו לא ענו עוד ר' זירא אמר רב חסדא מהכא ז) ואזני כל העם אל ספר התורה ואמר ר' יהושע בן לוי ח) כל כהן שלא נטל ידיו לא ישא את כפיו שנאמר ט) שאו ידיכם קדש וברכו את ה' י) שאלו תלמידיו את ר' אלעזר בן שמוע במה הארכת ימים אמר להן מימי לא עשיתי בית הכנסת קפנדריא ולא פסעתי על ראשי עם קודש ולא נשאתי כפי בלא ברכה מאי מברך אמר רבי זירא אמר רב חסדא כ) אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לברך את עמו ישראל באהבה כי עקר כרעיה מאי אמר ל) יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא ברכה זו שצויתנו לברך את עמך ישראל לא יהא בה מכשול ועון וכי מהדר אפיה מציבורא מאי אמר אדבריה רב חסדא לרב עוקבא ודרש מ) רבונו של עולם עשינו מה שגזרת עלינו עשה עמנו מה

והזה על הצדדין שבפנינו הזאתו כשרה. פירוש אין עומדין ג) אמרי הדא אמרה העומדין מן הצדדין בכלל ברכה: כיון שנפתח ספר תורה אסור לספר אפי' בדבר הלכה. מקשינן מפרק קמא דברכות (דף ח.) דתניא רב ששת הוה מהדר אפיה וגרים אמרי מינהו בדידהו ומנן בדידן ומנינו למימר דמהדר אפיה שמע מי נמי רב ששת שמע משום דהוה מאור עיניה ד) והוה פטור מקריאה משום דהוה דביה שכיבת מי אמה דשמי לאומנן על פה וכיון דפטור מקריאה אפילו בשעת שמיעה היה יכול לעסוק בדבר הלכה והיינו דקאמר מן בדידן כגון בדי הלכה (כגון ה) דביה דעל פה ומינהו בדידהו דביה שכיבת מיהו מסתברא כפירוש ר"מ דפי' התם דוקא רב ששת וכיוצא בו דתורתו חומנתו אבל המינהו כרבה סבירא ן דאמר רבה כיון שנפתח ס"ת וכו' והמי דהוה מהדר אפיה י"ל דלא הויא טורחא דמילתא למיעסקו בדבר הלכה בתנכי ליטורא בעוד שהן עסוקין בשמיעת התורה ו):

כל כהן שלא נטל ידיו. פירש רש"י אמר לי רבי אם נטל ידיו שחרית וטהר כהן ז) אינו צריך ליטול ידיו כשעולה לדוכן וכמדומה שהועתק מהגהת תלמיד שהרי אין לשונו משמע כך דפירש שלא נטל ידיו לפני עלותו לדוכן משמע ממש ועוד דמייתי גמרא קרא שלא ירוכיס קדש וברכו משמע תיכף לנטילת ידים ברכה כהנים דמשמע ליה דמשמע דצריכה כהנים משמעי קרא דהיא בנשיאות ידים ומשמע בירושלמי פ"ח ח) דברכות דצריכה דמשמעי קרא בעינן נטילת ידים סמוך לה דמייתי לה התם ט) מברכת המזון והכי ליתא שלשה תכיפות הן תיכף למסיבה שמיטה שנאמר ומתך ומתוך תיכף לנטילת ידים ברכה שנאמר שאו ידיכם וברכו תיכף לגאולה שנא' יהי לרצון אמרי פי וגו' וכתיב בתריה ענך ה' ביום צרה וגו' כילד מברכין [ברכות מב.] משמע להיות ברכה סמוך לשיר שבברכת המזון מיהו משמע מינה דבעינן תיכף נטילת ידים בברכה י) דמשמע ליה קרא והכי מייתי לה מברכת כהנים ועוד מי מיירי הכא בשלא נטל ידיו בשחרית אימא נקט כהן לגשיאות כפים תיפוק ליה משום דברי תורה שלריך ליטול ידיו כדלמרי' בפ"ק דברכות (דף יח.) ובפ"ג (שם יד:) אמר רב חייא בר רב אמי זימנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דרב ואמטו לן פירקא בסיפרא דבי רב ומקדיש וקלי ומצי ידיה ומנדך ומנח תפילין והדר אמר לן ואמר נמי התם כ) דצריך להמהודי מתר מיא לנטי"ל לק"ש מיל ומה לי ק"ש ומה לי ברכת כהנים מי משום לריך ברכה לפניה הכא נמי צריך ברכה לפניה כדאמר בפ' כל הפסולין (זבחים לג.) כל הפסיולות שהיו שם קודש תיכף לפסיקה אחיטה מוך מזו שהיתה בשער נקטר שאין מעוטע יכול ליכנס שם עלמא כדי שהלך משער נקטר עד בית המטבחים לא חשיבה תכיפה ומשמע מדות (פ"ב מ"ל) משמע דלא הוי טפי מעשרים ושתים אמה מקום דריסת רגלי ישראל ומקום דריסת רגלי הכהנים שכל אחד היו י"ל אמה:

וכי מהדר אפיה מציבורא מאי אמר. סדר נשיאת כפים מפי רבינו שלמה ס) עוקר רגליו בעזרה ממקומו ופג לפני התיבה ומתפלל יכי רצון שתהא ברכה זו וכו' ומתיר בה עד שיתמרו ע) ואין של הולחה מפי הלבור וקורא בהנים שם שיים הם ואם אחד אינו קורא ש"ל והוא מחזיר פניו מהליו כלאחרי לעיל ף) ואחר כך מתחילין בברכה וכשכלה אמן מחזירין וכופפין קצרי הלבעותיהן אם רוצין ואלין לבור מתחיל שים שלום והכהנים יתפללו רבונו של עולם עשינו מה שגזרת וכו' ומתיירין בה עד שתכלה ברכה מפי שליח לבור עוקרין רגליהן והולכין להן: בשלמות פרשת ויקח קרא כהן שעבד עבודת כוכבים ק) לא ישא את כפיו דגרע מהורא את הקהל לתמרין בפ' אין עומדין (סוטה לב:) כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו ורבינו גרשום מאור הגולה שביב בשמועתו דעובד כפיו ורוקע ראשון לכיון דאזיר בשמועה חוזר לקדושתו דתנן בפוף מסכת מגמות (דף קט.) אך לא יעלו כהני הבמות אל מזבח ה' פירושלים אם אינם אוכלין מתוך שלומיהם ר) ראשון ראשון בכיפה וקורא] ראשון בתורה אף זה אחר כן נמלאת מרפה ידיהן של בעלי תשובה שילמדו אי לאותה בושה ללמוד ואחר כך יוחנן ש) כל האומר מנשה אין לו חלק לעולם הבא מרפה ידיהן של בעלי תשובה ת) ותנא דבי ישמעאל הואיל והלך זה ועשה כהן לגליליס תלמה תבן אחר הנופל וכו': [וע"ע תוס' מנחות קט. ד"ה לא ישמעו ותוס' תענית ט. ד"ה אי מה] עה

עד שיכלה אמן מפי הצבור. פירש ר"י טעמו דלמרינן בפרק שלשה שהכלו (ברכות דף מז.) אין הצבור רשאי להפטיר עד שיכלה ממן מפי העונין וממר רב חסדא מפי רוב העונין דכל העונה ממן יותר מדאי אינו אלא טועה ומיהו לענין ברכת כהנים כיון דמסתם העונין לשמוע הוא לא מסתמע כל זמן שעונין דהוו להו תרי קלי קלות העונין וקול כהנים המברכים ולא מסתמעי ואי אפקי לדברי הרב ג"כ לא יאמרו שניים כפיסם דהא למרינן בפ"ג דמגילה (דף כ:) בתורה אחד קורא ואחד מתרגם וקתני סיפא לתפי' שניים בגמיא [ב] אין קורין ועונעמ מפרש בירושלמי דפרק אין עומדין [ג] מסום שאין שני קולות נכנסין בחוון אחד ואין מומרים לעיל לשנים קורא כהנים אלא מאי אית לך למימר ברכות לחיי דמפיני להו יהבו לעמייהו ומסתמעי תרי קלי דכמה גבי מגילה קרמוה שניים יאלא גבי ממן נמי יהבי לעמייהו וליסתמע תרי קלי תריך ללא דמו תרי קלי וקורין דבר אחד לתרי קלי שקורין שני דבריס כגון [ד] ממן והני ברכות [ה] דכתיב בפרק לשמוה ד"ר (ר"ה כו:) סופר של ר"ה של יעל פסוס ופיו מלופה זהב וד' מלאכות מסתי לגדיו שמלות היום בסופר ופריך בגמ' (שם כז.) ותרי קלי מי מסתמעי והתניא זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו מה שאין הפה יכול לדבר ומה שאין האוזן יכול לשמוע ע"כ היכא דלקולות מסוות כגון קול אחד זכור והאי שמור אין האוזן יכולה לשמוע כלל וקול סופר וקול מלאכות י"ל דאין מסוין להכי מסיק התם דמסתמעי מילי דאיכא מי נמי נעי דליסתמעי נמי הברכה הני דמתריכין בממן אע"פ שעונין וכל שעה שהן בעלמן עונין אין שומעין קול מבריסה ופסוס לשון אחרון דהא מסיק התם תרי קלי מחד גברא לא מסתמעי כגון זכור ושמור מפי הגבורה מתרי גברי מסתמעי מסתמע לפי' דומיא דזכור ושמור מילי דמציעי וקול סופר וקול מלאכות תרי קלין מסוינן זה מזה דומיא דזכור ושמור ומסתמעי מילי דמציעי:

במנחתא דתענית מאי אמרי. אע"ג דפסקינן בפ' בשלשה פרקים (תענית ד' כו:) כל' יוסי לאמר ליכא נשיאות כפיס במנחתא דתעניתא משום דשכיח שברות ואתי לאתלופי בשאר יומי י"ל הכא לגבי סתמא דמתני' דהתם בעי דקתני ד' פעמים ביום אי נמי אפי' ל' יוסי כדאמר התם מאחר דקי"ל כר' יוסי המידנא מ"ט פרסי בהני יתיישו במנחתא דתעניתא כיון דשמוך לשקיעת החמה קפרסי בתפלה בתפלה נעילה דמי: **אם** עוניו ענו בנו. ג"ת מי פסוקים דמנחתא מאי אסברת פיס אילא דהו י"ל משום דהוו מתענין על הגרה שלא תבא על הצבור ואמר בפ"ק דתעניות (דף יב:) ובפ' בתרא דמגילה (דף ל:) דבריבעא בתרא דיומא בעי דאמי דהויינו ממנחה ואילך דכתיב (עזרא ט) ואני יוסד משומה עד מנחת הערב ובמנחת הערב קמתי מתעניתי וקרעתי בגדי ומעילי ואכרע על ברכי ואפרוס כפי אל ה' אלקיי הלכך התירו למעבי דמי בעזרא דפרסי יתיישו דעת עלון הוא ועוד ליומא אמן דמסתמע בפ' הרואה (ברכות נה:) האי מאן דחזי חלמא ולא ידע מאי מזי ליקו קמי כהני בעזרא דפרסי יתיישו ולימא רבון העולמים מלוס חלמתי וכו': בנעילה

עד שיכלה אמן מפי הצבור. פירש ר"י טעמו דלמרינן בפרק שלשה שהכלו (ברכות דף מז.) אין הצבור רשאי להפטיר עד שיכלה ממן מפי העונין וממר רב חסדא מפי רוב העונין דכל העונה ממן יותר מדאי אינו אלא טועה ומיהו מיהו לענין ברכת כהנים כיון דמסתם העונין לשמוע הוא לא מסתמע כל זמן שעונין דהוו להו תרי קלי קלות העונין וקול כהנים המברכים ולא מסתמעי ואי אפקי לדברי הרב ג"כ לא יאמרו שניים כפיסם דהא למרינן בפ"ג דמגילה (דף כ:) בתורה אחד קורא ואחד מתרגם וקתני סיפא לתפי' שניים בגמיא [ב] אין קורין ועונעמ מפרש בירושלמי דפרק אין עומדין [ג] מסום שאין שני קולות נכנסין בחוון אחד ואין מומרים לעיל לשנים קורא כהנים אלא מאי אית לך למימר ברכות לחיי דמפיני להו יהבו לעמייהו ומסתמעי תרי קלי דכמה גבי מגילה קרמוה שניים יאלא גבי ממן נמי יהבי לעמייהו וליסתמע תרי קלי תריך ללא דמו תרי קלי וקורין דבר אחד לתרי קלי שקורין שני דבריס כגון [ד] ממן והני ברכות [ה] דכתיב בפרק לשמוה ד"ר (ר"ה כו:) סופר של ר"ה של יעל פסוס ופיו מלופה זהב וד' מלאכות מסתי לגדיו שמלות היום בסופר ופריך בגמ' (שם כז.) ותרי קלי מי מסתמעי והתניא זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו מה שאין הפה יכול לדבר ומה שאין האוזן יכול לשמוע ע"כ היכא דלקולות מסוות כגון קול אחד זכור והאי שמור אין האוזן יכולה לשמוע כלל וקול סופר וקול מלאכות י"ל דאין מסוין להכי מסיק התם דמסתמעי מילי דאיכא מי נמי נעי דליסתמעי נמי הברכה הני דמתריכין בממן אע"פ שעונין וכל שעה שהן בעלמן עונין אין שומעין קול מבריסה ופסוס לשון אחרון דהא מסיק התם תרי קלי מחד גברא לא מסתמעי כגון זכור ושמור מפי הגבורה מתרי גברי מסתמעי מסתמע לפי' דומיא דזכור ושמור מילי דמציעי וקול סופר וקול מלאכות תרי קלין מסוינן זה מזה דומיא דזכור ושמור ומסתמעי מילי דמציעי:

במנחתא דתענית מאי אמרי. אע"ג דפסקינן בפ' בשלשה פרקים (תענית ד' כו:) כל' יוסי לאמר ליכא נשיאות כפיס במנחתא דתעניתא משום דשכיח שברות ואתי לאתלופי בשאר יומי י"ל הכא לגבי סתמא דמתני' דהתם בעי דקתני ד' פעמים ביום אי נמי אפי' ל' יוסי כדאמר התם מאחר דקי"ל כר' יוסי המידנא מ"ט פרסי בהני יתיישו במנחתא דתעניתא כיון דשמוך לשקיעת החמה קפרסי בתפלה בתפלה נעילה דמי: **אם** עוניו ענו בנו. ג"ת מי פסוקים דמנחתא מאי אמר

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) ב"ב קט: [סנהדרין כפ:]. **ג)** [נקמן מד.]. **ג)** כלאים פ"ד מ"ו, **ד)** קידושין דף נד:. **ה)** לקמן מד., **ו)** כמו בזבחים נו ע"א.

הגהות הב"ח

(ב) במשנה כל אלו שומעין כל"ל ותיפח ואלו נמתק: **(ג)** רש"י ד"ה ופליגי וכו' מגמרפין סס"ד ותמ"כ מ"ס ולא מילט וכו' שמחלל את הסיכות: **(ד)** ד"ה ולפ וכו' כתיב ולא תנך:

תורה אור השלם

א) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלֶף לַמַּטֶּה לַצָּבָא אֹתָם וְאֶת פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן לַצָּבָא וּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ וַחֲצֹצְרוֹת הַתְּרוּעָה בְּיָדוֹ: [במדבר לא, ו]

ב) וְהַמְּדָנִים מָכְרוּ אֹתוֹ אֶל מִצְרַיִם לְפוֹטִיפַר סְרִיס פַּרְעֹה שַׂר הַטַּבָּחִים: [בראשית לז, לו]

ג) וְאֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן לָקַח לוֹ מִבְּנוֹת פּוּטִיאֵל לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת פִּינְחָס אֵלֶּה רָאשֵׁי אֲבוֹת הַלְוִיִּם לְמִשְׁפְּחֹתָם: [שמות ו, כה]

ד) וְדִבְּרוּ הַשֹּׁטְרִים אֶל הָעָם לֵאמֹר מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית חָדָשׁ וְלֹא חֲנָכוֹ יֵלֶךְ וְיָשֹׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יַחֲנְכֶנּוּ: [דברים כ, ה]

ה) וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כֶּרֶם וְלֹא חִלְּלוֹ יֵלֶךְ וְיָשֹׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יְחַלְּלֶנּוּ: [דברים כ, ו]

ו) וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אֵרַשׂ אִשָּׁה וְלֹא לְקָחָהּ יֵלֶךְ וְיָשֹׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִקָּחֶנָּה: [דברים כ, ז]

ז) כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בַּצָּבָא וְלֹא יַעֲבֹר עָלָיו לְכָל דָּבָר נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אֶחָת וְשִׂמַּח אֶת אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר לָקָח: [דברים כד, ה]

ח) וַיְדַבְּרוּ הַשֹּׁטְרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וְאָמְרוּ מִי הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב יֵלֵךְ וְיָשָׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יָמֵס אֶת לֵבַב אֶחָיו כְּלִבָּבוֹ: [דברים כ, ח]

הגהות וציונים

ה) צ"ל מחמשת מינין (רש"ש, מלאכת שלמה, וכ"ה במשנה שבמשניות וברש"י): **ו)** [טעות הדפוס וכן במשנה ליתא (גלירון)]: **ג)** ברש"י שבע"י נוסף כאן דבור וכן הוא אומר. **שהארון נישא עמהם במלחמה**: **ז)** ס"א ולא חש בו (גלירון): **ח)** במדה (כ"ה ברע"ב): **ו)** ברע"ב להשון שנה רביעית **שלימה עליו** (בדפו"ר ליתא ברש"י תיבת "עליו"): **ז)** יש להוסיף גבי **בנה** וגבי נטע (באה"מ):

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"ז מהל' מלכים הל"ה סמג עשין קנ: **ד** ב מיי' שם הלכה ו: **ה** ג מיי' שם הלכה ז: **ו** ד מיי' שם הלכה ה: **ז** ה מיי' שם הלכה ו: **ח** ו מיי' שם הלכה ח: **ט** ז מיי' שם הלכה י: **י** ח מיי' שם הלכה יא: **יא** ט י מיי' שם הל"ג: **יב** כ מיי' שם הל' ה ו:

ליקוטי רש"י

ליפרע דין אבי אמו. שהלך לנקום נקמת יוסף מבי לאמו [במדבר לא, ו]. **והא כתיב ואלעזר וכו'.** דלעזר מבי פינחס לקח מבנות יתרו [סנהדרין פב:]. **שפיטם עגלים.** כלשכיח כהן לון [בראשית מג]. כלשכיח כהן מין [בראשית מג]. כומר. **שפיטפט.** מתניתי ונלמח כנגד יבמי דלמתי' לקמן בפיקרין (כ"ב קטו:) תון מתן אחד שהיה מפטפט כנגדו [רשב"ם ב"ב קט:]. זלזל בילמו ולא תפטו עלמ נתנגבר עליו [ניטין נז.]. **ופרבינן והלא שבטים מבזין אותו בו'.** בסנהדרין בפרק חלו הן הנסנפין התמילו שבטים מבזין אותו כו' [רשב"ם שם]. **אלא אי אבוה דאמיה כו'.** פלא ממש עולה פמם שהרי גם מיוסף היה לדדבריו לקמן פוטיאל שני פיטפוטין ממנו מיוסף שפיטפט פילגו ומיתרו שפיטפט עגלים ולכלך פי שפטר שהפא אמו בא יתרו ממך דמה ענין בא יתרו אצל שבט יוסף אלא ר"ש בן לקיש ואלעזר לקח לו לשם מבנות פוטיאל לכומר שמשם נולדה מיתרו ומיוסף. **אבוה דאמיה מיוסף.** ואמיה דמיה נפקא מיתרו כגון מבניו של יתרו או מבני בניו ולילא לגימר אמה דמיה מיתרו בא יתרו ממך לשם כן וכו' [עי"ש]. **אבוה דאמיה מיתרו.** מבנות יתרו [עי"ש עוד]. **פוטיאל תרי משמע.** מלא כתב פוטיאל בלא יו"ד ולכך שני פיטוויס דלשעון שפיטפט ופפיטם פי נמי מלכתיב מבנות משמע פיטפוט ופיטוס מלא

משוח מלחמה פרק שמיני סוטה מג.

[ג] **שפיטפט.** זלזל וכבה לומו ולא משמו אותו. [ד] **והלא שבטים מבזים אותו.** כלמלמרינן בפלו הן הנסנפין (סנהדרין דף פב:) לפיכך הולרך ליפמו סס פנפס בן פלעזר בן פהרן ככהן: **תרי פוטי.** פלא כתיב פוטיאל **מתני' בית האוצרות.** לפולר יין שמן ותבואה. [ה] **מי האיש.** ריבוי הוא למעי למי שהלך ללחום ונלרך לחזור לביתו ולא ימות ויבנה אחר. [ו] **ומי האיש אשר ארש אשה.** ריבוי הוא למעי למי שהלך ללחום ונלרך לחזור לביתו ולא ימות ויבנה אחר. [ז] **נקי יהיה לביתו.** פלא יהיה זה כרמו. [ח] **ושמח את אשתו.** לפרנסה. [ט] **אין מספיקין (להם) מים ומזון.** לפי שלין לו לפרנסה. [י] **ויספו השוטרים.** לדבר אל העם ולומרו מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישוב לביתו וגו' [יא] **אחד הבונה בית התבן בית הבקר בית העצים בית האוצרות אחד הבונה ואחד הלוקח ואחד היורש ואחד שנתן לו מתנה** [יב] **ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו וגו'** [ב] **אחד הנוטע כרם ואחד הנוטע חמשה אילני מאכל ואפילו מחמשת המינין** [ג] **אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב ואחד הלוקח ואחד היורש ואחד שנתן לו מתנה** [יג] **ומי האיש אשר ארש אשה וגו'** [ד] **אחד המארס את הבתולה ואחד המארס את האלמנה אפי' שומרת יבם ואפי' שמע שמת אחיו במלחמה חוזר ובא לו כל אלו** [ה] **ואלו שומעין דברי כהן מערכי מלחמה וחוזרין ומספקין מים ומזון ומתקנין את הדרכים. ואלו שאינן חוזרין** [ו] **הבונה בית שער אכסדרה ומרפסת** [ז] **הנוטע ארבע אילני מאכל וחמשה אילני סרק** [ח] **המחזיר את גרושתו אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין לא היה חוזר רבי יהודה אומר אף הבונה בית על מכונו לא היה חוזר ר' אליעזר אומר אף הבונה בית לבנים בשרון לא היה חוזר** [ט] **אלו שאין זזין ממקומן בנה בית וחנכו נטע כרם וחללו הנושא את ארוסתו הכונס את יבמתו שנא'** [י] **נקי יהיה לביתו שנה אחת לביתו זה ביתו יהיה זה כרמו** [יא] **ושמח את אשתו זו אשתו** [יב] **אשר לקח להביא את יבמתו** [יג] **אין מספיקין (להם) מים ומזון ואין מתקנין את הדרכים: גמ' תנו רבנן ודברו השוטרים יכול דברים של עצמן כשהוא אומר** [יד] **ויספו השוטרים הרי דברים של עצמן אמור הא מה אני מקיים ודברו השוטרים בדברי משוח מלחמה הכתוב מדבר הא כיצד** [טו] **כהן מדבר ושוטר משמיע תני חדא כהן מדבר ושוטר משמיע ותניא אידך כהן מדבר וכהן משמיע ותניא אידך שוטר מדבר ושוטר משמיע אמר אביי הא כיצד 'מונגש ועד ודברו כהן מדבר וכהן משמיע מודברו עד ויספו כהן מדבר ושוטר משמיע מויספו ואילך שוטר מדבר ושוטר משמיע: מי האיש אשר בנה בית חדש כו': תנו רבנן אשר בנה לא אין לי אלא אשר בנה לקח וירש וניתן לו במתנה מנין ת"ל מי האיש אשר בנה בית אין לי אלא בית מנין לרבות בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות ת"ל אשר בנה מכל מקום יכול שאני מרבה אף הבונה בית שער אכסדרה ומרפסת תלמוד לומר בית מה בית הראוי לדירה אף כל הראוי לדירה ר' אליעזר בן יעקב אומר בית כמשמעו לא חנך ולא חנכו** [יג] **פרט לגוזל לימא דלא כרבי יוסי הגלילי דאי** [יד] **רבי יוסי הגלילי הא אמר** [טו] **ורך הלבב זה המתיירא מעבירות**

מעבירות

בינים בשרון. מקום הוא שמשמו שרון ואין הקרקע יפה לנטיעים ולא הוי דבר קיימא שפעמיים צריך לחדשה בשבע שניס [יז]: **ואלו שאין זזין ממקומן.** להגן לנעיל הולכין עד לפפר ושם שומעין דברי כהן ומוזרין מן המערכה לגדר ישראל ואינם מוזרין לבתיהם אלא עומדין במקומן ומחנין בארון וכן הוא אומר [יח] וישלח אותם משה אלף למטה לצבא אותם ואת פינחס אותם אלו סנהדרין פינחס זה משוח מלחמה וכלי הקודש זה ארון ולוחות שבו וחצוצרות התרועה אלו השופרות תנא לא לחנם הלך פינחס למלחמה אלא ליפרע דין אבי אמו שנאמר [יט] והמדנים מכרו אותו אל מצרים וגו' למימרא דפינחס מיוסף אתי והא כתיב [כ] ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה [כא] מאי לאו דאתי מיתרו שפיטפט ביצרו לעבודת כוכבים לא מיוסף שפיטפט ביצרו והלא שבטים מבזין אותו ראיתם בן פוטי זה בן שפיטפט אבי אמו עגלים לעבודת כוכבים יהרוג נשיא מישראל אלא אי אבוה דאמיה מיוסף אימיה דאימיה מיתרו ואי אימיה דאימיה מיוסף אבוה דאימיה מיתרו דיקא נמי דכתיב מבנות פוטיאל תרי משמע שמע מינה: **מתני'** [כב] **ודברו השוטרים אל העם לאמר מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישוב לביתו וגו'** [א] **אחד הבונה בית התבן בית הבקר בית העצים בית האוצרות אחד הבונה ואחד הלוקח ואחד היורש ואחד שנתן לו מתנה** [כג] **ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו וגו'** [ב] **אחד הנוטע כרם ואחד הנוטע חמשה אילני מאכל ואפילו מחמשת המינין** [ג] **לזמיעוט מולא לקמה מלמד כתיב ולא לקח** [ד]: **על מכונו.** פתרו ונעמו [ה] **לשמוע** [ו] **לשמוע מיכן מוזר ולא מידע להוסיף עליו ואפילו אלו מיכן מוזר ולא מידע ומגרע מהלוקח והיורש: אף הבונה בית לבנים**

מעבירות

[ח] **ורך הלבב זה המתיירא מעבירות שבידו.** ולכן תלמה לו תורה לחזור על בית וכרם ומפה לכפות על המחוירים בפיכל עבירות שבידם שלא יניח שהם בעלי עבירה והרוגתהו תוזר לומר שמא בנה בית או נטע כרם או לרס פפה [שם כ, ח].

מעבירות שבידו. והמי מית ליה למיהדר משום דילמא ורק הלנצ: תַּלְמוד לוֹמַר אשר נשא. מדלא כתיב מאי כרם כרם נטע דרום פיה נמי נטע מכל מקום ומפני מינו כרם שהרי לא הזכיר כרם עדיין: תַּלְמוד לוֹמַר כרם. דדמי לכרם ופתוח שבכרמים ממשה גפניס סס: כרם כמשמעו. ולא שמר מילתו: חיללו.

מעבירות שבידו אפילו תימא רבי יוסי הגלילי כגון דעבד תשובה ויהב דמי אי הכי הוה ליה לוקח וליהדר כיון דמעיקרא בתורת גזילה אתא לידיה לא: [א] ומי האיש אשר נטע כרם כו': תנו רבנן אשר נטע אין לי אלא נטע לקח וירש וניתן לו במתנה מנין תלמוד לומר ומי האיש אשר נטע כרם אין לי אלא כרם מנין לרבות חמשה אילני מאכל ואפילו משאר מינין תלמוד לומר אשר נטע יכול שאני מרבה הנוטע ארבעה אילני מאכל וחמשה אילני סרק תלמוד לומר כרם רבי אליעזר בן יעקב אומר כרם כמשמעו [א] לא חיללו ולא חיללו פרט למבריך ולמרכיב והא אנן תנן אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב אמר רבי זירא אמר רב חסדא לא קשיא [א] כאן [ב] בהרכבת איסור כאן בהרכבת היתר האי הרכבת היתר היכי דמי אילימא ילדה בילדה תיפוק לי' דבעי מיהדר משום ילדה ראשונה אלא ילדה בזקינה [ג] והאמר רבי אבהו [ב] ילדה שסיבכה בזקינה [ג] בטלה ילדה בזקינה ואין בה דין ערלה אמר רבי ירמיה לעולם ילדה בילדה וכגון דנטע לחך קמייתא לסייג ולקורות [ד] דתנן [ג] הנוטע לסייג ולקורות פטור מן הערלה ומאי שנא ילדה בזקינה דבטלה ומאי שנא ילדה בילדה דלא בטלה התם אי מימליך עלה לאו בת מיהדר היא הכא אי מימליך עלה בת מיהדר היא [דהא מעיקרא לפירי קיימא [ה]] מידי דהוה אעלו מאיליהן [ג] דתנן [ד] עלו מאיליהן חייבין בערלה ולוקמה בכרם של שני שותפין דהאי הדר אדידיה והאי הדר אדידיה אמר רב פפא זאת אומרת [ה] כרם של שני שותפין אין חוזרין עליו מערבי המלחמה ומאי שנא [ו] מחמשה אחין ומת אחד מהן במלחמה [ז] דכולן חוזרין התם כל חד וחד קרינא ביה אשתו הכא כל חד וחד לא קרינא ביה כרמו רב נחמן בר יצחק אמר במבריך אילן בירק והאי תנא הוא [ז] דתניא המבריך אילן בירק רבן שמעון בן גמליאל מתיר משום רבי יהודה בן גמדא איש כפר עכו [ז] וחכמים אוסרין כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן הא מני רבי אליעזר בן יעקב היא לא אמר רבי אליעזר בן יעקב התם כרם כמשמעו הכא נמי נטע כמשמעו נוטע אין מבריך ומרכיב לא כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן משום רבי אליעזר בן יעקב [ח] ילדה פחותה ממטפח חייבת בערלה כל שנותיה דמתחזיא כבת שתא [ט] והני מילי שתים בנגד שתים ואחת יוצאה זנב אבל בוליה כרם קלא איתי ליה כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן משום רבי אליעזר

ולקמיה

ולקמיה לך מיפוק לי משום דנעשי למהדר משום דמשמה ליתני כגון שהנטיעה של רחוק ונפ שמעון והרכיב בה להיות פירות הרכבה שלו: ומאי שנא מחמשה אחין. כריימתא היא לקמן בפרקין (דף מב.): כולן חוזרין. מפני שהיא שומרת יבם לטולם: קרינא ביה אשתו. שמת לזה תמיינס: כל חד וחד לא קרינא ביה כרמו. המיוחד לו שמין לך בה גפן שמין לשנים [ז] חלק בה: רב נחמן אמר. הא דקתני מתני' מרכיב מוכר במרכיב שלין בירק ללא בעי למיהדר משום קמא ומשם שמחר מין בשלישו מינו הוא ומימעיטא לה הרכבת איסור מולא מילו פרט למבריך ומרכיב הלי מנא הוא דאמר מותר: כפר עבו. כן שמה: הא מני. דקתני פרט למבריך ומרכיב לאו שמעמא היא אלא משום סיפא למילתא דרבי אליעזר בן יעקב היא ופ' הרכבת היתר לא הדר עלה: פחותה מטפח. שהיא שפל קומה ולא מגבה לעולם על טפח: כל שנותיה. מדרבנן כל הימים עליה מוהנא בה דמתחזי כבת שתא והרואה שמולין פירותיה מומר שפירות עליה מותרין: קלא איתי ליה. הכל מומרים כרם ים לפלוני משום מכל הכרמים ויודעין שהיא זקיקה להכי נקט שתים כו' דסבר לה כמאן דאמר במסכת ברכות (דף לה.) כרם רבעי תנן שמין עליה מוהנא בטנופיה מחת שלש כברם שלש[ט]: לקריאת שמע. שמסור לקרות בתרגום מחותיו משום לועג לרש שזה קורא וזה אינו יכול לקרות: חורגתא. בת חמתו: שגדלה בין האחין. בני הבעל מאשה אחרת: דמתחזיא כי אחתייהו. מי שמינו מכיר בה ורואה אותה שגדלה אללו בסבור שהיא אחותו ואומר שנשא אחותו: לקט שבחה ופאה שעשאן. העני גורן שכיעט הרבה כמחד ועשה מהן כרי: הוקבעו למעשר. מדרבנן למעלן למזי שגדל בשדה. שלש ידעו הכל (ט) שנכנסו מעט מעט וסטורין שגדל שם שהל בעיר כל שכיעט רגלו שכיעט על יד על יד ויודעין שהם של לקט שכחה ופאה מהן שהיו מן העשר בפחות מכדי שיעור לפי שהוא מועט ואין בו כדי לעשר ולפיכך הניחו לעניים ולפיכך אין מעשרין אותו עד שיגדל ויתרבה ויהא בו כדי לעשר: ילדה בזקינה. שנולדה בשעה שהיתה הרכבה כבר: בטלה. (ג) גדול שהיא שפלת קומה הולמ ומסיבה גזור עליה:

מת

[א] מת 'תופס ארבע אמות לק"ש דכתיב [ב] לועג לרש חרף עושהו אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן משום רבי אליעזר בן יעקב חורגתא הגדילה בין האחין אסורה לינשא לאחין דמתחזיא כי אחתייהו [ג] הוקבעו למעשר אמר עולא לא אמרן [ד] אלא בשדה אבל בעיר קלא איתי ליה למילתא ואמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן משום ר' אליעזר בן יעקב [ה] ילדה הפחותה מטפח אינה מקדשת את הזרעים [ו] והני מילי שתים בנגד שתים ואחת יוצאה זנב אבל בוליה כרם מקדיש ואמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן משום רבי אליעזר בן יעקב

מת

[א] ומי האיש אשר נטע כרם כו'. תנו רבנן אשר נטע אין לי אלא נטע לקח וירש וניתן לו במתנה מנין תלמוד לומר ומי האיש אשר נטע כרם אין לי אלא כרם מנין לרבות חמשה אילני מאכל ואפילו משאר מינין תלמוד לומר אשר נטע יכול שאני מרבה הנוטע ארבעה אילני מאכל וחמשה אילני סרק תלמוד לומר כרם רבי אליעזר בן יעקב אומר כרם כמשמעו [א] לא חיללו ולא חיללו פרט למבריך ולמרכיב והא אנן תנן אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב אמר רבי זירא אמר רב חסדא לא קשיא [א] כאן [ב] בהרכבת איסור כאן בהרכבת היתר האי הרכבת היתר היכי דמי אילימא ילדה בילדה תיפוק לי' דבעי מיהדר משום ילדה ראשונה אלא ילדה בזקינה [ג] והאמר רבי אבהו [ב] ילדה שסיבכה בזקינה [ג] בטלה ילדה בזקינה ואין בה דין ערלה אמר רבי ירמיה לעולם ילדה בילדה וכגון דנטע לחך קמייתא לסייג ולקורות [ד] דתנן [ג] הנוטע לסייג ולקורות פטור מן הערלה ומאי שנא ילדה בזקינה דבטלה ומאי שנא ילדה בילדה דלא בטלה התם אי מימליך עלה לאו בת מיהדר היא הכא אי מימליך עלה בת מיהדר היא [דהא מעיקרא לפירי קיימא [ה]] מידי דהוה אעלו מאיליהן [ג] דתנן [ד] עלו מאיליהן חייבין בערלה ולוקמה בכרם של שני שותפין דהאי הדר אדידיה והאי הדר אדידיה אמר רב פפא זאת אומרת [ה] כרם של שני שותפין אין חוזרין עליו מערבי המלחמה ומאי שנא [ו] מחמשה אחין ומת אחד מהן במלחמה [ז] דכולן חוזרין התם כל חד וחד קרינא ביה אשתו הכא כל חד וחד לא קרינא ביה כרמו רב נחמן בר יצחק אמר במבריך אילן בירק והאי תנא הוא [ז] דתניא המבריך אילן בירק רבן שמעון בן גמליאל מתיר משום רבי יהודה בן גמדא איש כפר עכו [ז] וחכמים אוסרין כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן הא מני רבי אליעזר בן יעקב היא לא אמר רבי אליעזר בן יעקב התם כרם כמשמעו הכא נמי נטע כמשמעו נוטע אין מבריך ומרכיב לא כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן משום רבי אליעזר בן יעקב [ח] ילדה פחותה ממטפח חייבת בערלה כל שנותיה דמתחזיא כבת שתא [ט] והני מילי שתים בנגד שתים ואחת יוצאה זנב אבל בוליה כרם קלא איתי ליה כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן משום רבי אליעזר בן יעקב [ח] ילדה פחותה ממטפח חייבת בערלה כל שנותיה דמתחזיא כבת שתא [ט] והני מילי שתים בנגד שתים ואחת יוצאה זנב אבל בוליה כרם קלא איתי ליה כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן משום רבי אליעזר בן יעקב

מת

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ו מהל' מלכים הל"י:
יד ב מיי' פ"י מהל' מ"ק הל' טו סמג עשין קלו טוש"ע יו"ד סי' רלד סעי' כה:
טו ג מיי' שם הל"ב טוש"ע שם סעי' כג:
טז ד מיי' שם הל"ה טוש"ע שם סעי' כה:
יז ה מיי' פ"ו מהל' מלכים הל"י:
יח ו מיי' שם הל"ו:
יט ז מיי' פ"ל מהל' כלאים הל"ה סמג לאוין רפל טוש"ע יו"ד סי' רלד סעי' ג:
כ ח ט מיי' פ"י מהל' מ"ק הל"ט טוש"ע שם סעי' כז:
כא י מיי' פ"ג מהל' ק"ש הל"ב סמג עשין יח טוש"ע או"ח סי' עא סעי' ו וטוש"ע יו"ד סימן שפז סעיף ב ג ו:
כב כ טוש"ע שם סעי' כו:
כג ל מ מיי' פ"ב מהל' תרומות הל"ט:
כד נ ס מיי' פ"ו מהל' כלאים הל"ל סמג לאוין רפ טוש"ע יו"ד סי' רלו סעי' כב:

תוספות שאנץ

זאת אומרת כרם של ב' שותפין לאו דוקא נקט זאת אומרת דאמתני' לא קאי אלא הני אמוראי דבי מדרשא דלא בעו לשנויי הכי סבירא להו הכי: והא"מ שתים כנגד שתים ואחת יוצאה זנב כזה. ולהכי נקט שתים כנגד שתים דפשי' ליה כמ"ד בפרכות כרם רבעי שאין עליה מוהנא בטנופיה אחת שלש בכרם כמו שלש: הגדילה בין האחין אסורה להנשא לאחיין פ"ה בת שמגדלה בין מי הפעל שם לו מפקה מחרת דאיתחזיא כי אחתייהו מי שיהו מכיר בה שכבר שמא מחותו. ולא היא חורגתא קלא איתי לה ומותרת. ותימ לר"י דאמר בירושלמי [ב] אשת (חורגו) [חמיו] אסורה מפני מראית העין וכאן אחיא רצ"ל דאחיא כר' אליעזר בן יעקב. ור"י אומר דאפי' למסקנא דהכא אחי שפיר דהאי חורגתא כשהיא גדילה בין האחין יודעין העולם שאינה אחותם אבל אשת (חורגו) [חמיו] שאינה עומדת אצלו אין נותנין העולם לב להבחין א"כ (איכא לאו כיון) [אחר] למימר] שאשתו של זה אמו של זו. אבל אמרי' בירושלמי [ב] החורג והחורגת שגדלין זה עם זה אסורין לישא ר' חנינא בן יודן או' יתנסבון באחרא דלא חכמין להון פי' ינשאו עצמן במקום שאין מכירים אותן וחולק על הלמוד שלנו שמתירין בלאו הכי: לקט שכחה ופיאה שעשאן בגורן הוקבעו. פ"ה עני שכחם הרבה ביחד ועשה מהן כרי הוקבעו למעשר מדרבנן דמלן דמזי שגדל בשדה. והיינו דאמרי' בגמ' שלש ידעו הכל שנתכנסו מעט מעט ופטורין שגדל שם שהל בעיר כל שכיעט רגלו שכיעט על יד על יד ויודעין שהם של לקט שכחה ופאה שעשאן בגורן הוקבעו למעשר מן המעשר שהיו מעשרין בעלמא כדי שלא יתערבו בשאר פירות ולא יהא צריך לעשר שוב: ילדה בזקינה. שנולדה בשעה שהיתה הרכבה כבר: בטלה. גבי זקנה נמי מימליך עלה בת מיהדר היא דהא מעיקרא לפירי קיימא ואפילו הכי בטלה דכיון דמיעקרא לסייג ולקורות לא הדר עלה: ילדה בילדה. כי הך ילדה קמייתא דזקינה היא לענין עלה (לקמ' [ג]) בטלה הרכבה כה להפטר מן הערלה כמותה: התם. גבי זקנה נמי מימלוי היא לחזור ולהיות ילדה על שום מחשבה אחל נטע לסייג אי ממליך עלה בתוך שני עלה לקיימה לפירות מיהת בערלה הילכך ילדה דקא מרכיב בגוה לחילה מיהת בערלה ומע"ג דלעולם לא ממליך לקמיימה הא מיהת לחילה הוא ומהניא מחשבה דעיקר ילדה נמי אי הוה מחיב עלה מהני מחשבה ומע"ג דבשעת נטיעה לאו אהכי נטעה: מידי דהוה אעלו מאיליהן. בשעת נטיעה ליכא כוונה: ולוקמה בכרם של שני שותפין. למה לי לאהדורי אמנוע דמיקמ נטוע לסייג ולקורות לוקמה נטוע לחילה

תוספות הש"ס עם הוספות

[א] [עין תוס' כ"ה ט: ד"ה מרכיב], [ב] ממחות סט: ע"ש נדליס נז: ע"ש, [ג] [עין תוספות ע"ז ע"ש], [ד] עלה פ"ל מ"ש, [ה] עלה שם מ"ב, [ו] [לקמן דף מד.], [ז] תוספתא דכלאים פ"ל, [ח] נדרים דף ים, [ט] [נדרים דף מ:], [י] ליתא שם אלא בר"ה ט: ועי"ש בתוס' ד"ה מרכיב, ועיין בהגהות הגר"ש מדעסויא, [כ] עיי' גליון הש"ס ברכות לה. ד"ה חד תני ובר"ש שם, [ל] ראה סוף פיסקא קט, [מ] עיין קידושין נו:, [נ] יבמות פ"ב ה"ד.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וה"מ ומ"ו הכל שכנסו מעט: (ב) ד"ה אבל כוליה כרם גדול:

גליון הש"ם

גמ' ולא היא קלא איתי ליה. עיין יבמות דף כא ע"ל תד"ה ומותר:

תורה אור השלם

א) וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כֶּרֶם וְלֹא חִלְּלוֹ יֵלֵךְ וְיָשֹׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יְחַלְּלֶנּוּ: [דברים כ, ו]

ב) לָעֵג לָרָשׁ חֵרַף עֹשֵׂהוּ שָׂמֵחַ לְאֵיד לֹא יְנָקֶה: [משלי יז, ה]

הגהות וציונים

(ג) רש"ל (גליון): [ב] בברכות הגירסא שעשאן גורן (וכן נראה מרש"י): [ג] (רש"ל מ"ז) (גליון) לפנינו במהרש"ל שצ"ל דבעלה הרכבה. והרש"ש כתב דההג' שבגליון שיבושא היא: [ד] נדצ"ל לשניהם (באה"מ):

ליקוטי רש"י

המבריך. סופ את הזמורות בתרן שקורין פרומיק"ן [ר"ה ט:]. כמו ויבך הגמלים (בראשית כד) סופ זמורת גפן מסוגרת ומבריכה בקרקע בעלילה לכפן ולכפן ויקורין בלע"ז פרוינצי"ל [ב"ב יט:]. סופ למעלית הגפן בקרקע ומכסהו בקרקע בתחלעיתו וכשגדל בתחלעיתו מותכין עיקר הרכפון ועשה שתי גפנים [רשב"ם שם פג:]. המורכים. שלין בתחילו קורין פוינטש"ל [ר"ה שם]. ילדה. של עלה. שסיבכה. שהרכיפה בתוך שלן זקן של היתר [נדרים נז:]. נטועה של עלה וכו' והרכיבה בזקנה שעברו לה ימי ערלתה [מנחות סט:]. ילדה בתח עברו עליה ג' שנים וקללה והרכיבה בנטועה זקנה שעברו עליה ג' שנים וכו' לא היו בה פירות לתרין [פסחים מג:]. בילדה שהרכבה בזקנה בטלה [ר"ן נדרים שם]. שם הרכין לו הרכיב יומר של עלה

מת תופס ארבע אמות [ה]טומאה. מכאן גזרו שיהא כותח עמו מטמא כל הנכנס בארבע אמותיו כדי שלא יהגלו אוכלי טהרות ליקרב לו ויהא סבור שלא התחיל וימ לחזר עמו יפסוק ידו ויאכל ולאו מלעצמיו: **ותנא תונא.** וכן מני תנא לילן[ז] במסכת נגעים פרק שלישי (משנה ה) בפרק המדלג בפרק טהרות (לעיל פט"ו מ"ם): **חצר הקבר.** שלפני המערה כלומר סדר בנין הקברות שנבנה בתרא (דף ק:) שעושין מערות גדולות של סם[ח] על פם ומופר בכותלים סביב כוכין כוכין לתוכות כמדת הפת ותומנו לתוכן והמערה מקורה בתקרה וכיסוי ועושה גומא בתוכה בלא המערה ופותח פי המערה לתוך הגומא[ט] בכותל המערה כמין פתח ותותה גומא היא חצר הקבר: **העומד בתוכו טהור.** כל מקום שהוא עומד בה טהור לכיון למערה מלוקה היממה וממילותיה ניכרות לו גזור רבנן בפתים שבתוכה שיתפסו ד' אמות סביבותיו[י] לכל המערה[יא] כלי גזור רבנן מרבע אמות בפת המטמא בתוכו ואפילו כל גג המערה כדי להרחיק את האדם מלהתיחל על הטומאה אבל כאן יש היכר: **והוא שיש בה ארבע אמות.** הוא לתשיבת מקום לעלמה אבל פחות מכאן בעלה אבל המערה ולא תשיבת למיהוי מקום לעלמה: **וב"ה אומרים ארבעה טפחים.** הוי מקום שהוא בכל דוכתא[יב]: **במה דברים אמורים.** ב"ש אמרו ליה: **בשפתחה** של **חצר למעלה.** שאין לה כניסת מדרון במעלות מן הלד אלא כשיורדין לה קופין לה וכשעולין מתוכה מטפס ועולה ולקמן פריך ליפכא מסתברא: **בלפי לייא.** כנגד ליפוח לפכא דבריך לית ליפוח כלאמר בברכות (דף נמ.) כגני ליית כדיס שבורס להיכן הולכים ליפכא מסתברא מן הלד כשעשו לאבר מדרון לאחת דרך לדדיס ליכא למימר כיון אלא גזור רבנן מרבע אמות בממילות ניכרות אבל אלא מלר בארבעה טפחים והעומד בה הרי זה טהור שאין לנו בה לטמא לטמאו אלא לריך לטפס ולעלות שיפסוט זרועותיו ויהיה וכנפיו[יג] על אהל הפתח לכי נפיק מידלי ונפיק נשמט ונמשך לו מן הפתח אל מערה לגד פתח של אבר ויוצא לו: **מלמעלה אי אפשר דלא מהניא.** כיון דאיכא אלא מלרבעה טפחים אי אפשר לו לפרוס כנפיו ולטפס ולעלות אלא אם כן מתיהיל על אהל הפתח: **והני מילי בו'.** הפתח מהבר לפרוסי סייעתיה מהכא מדאיצטריך למיתני העומד לתוכו טהור לחי ש"מ הני מילי אבר הקבר דמסיימת מתיקת למערה לתוכיה ומהבר לתוכיה וים היכר בדבר אבל אם בעלמת המוטל בתוכו בתוך בית הלל הפתח מרבע אמות מדאיצטריך למיתני העומד לתוכו טהור לחי בעלמת לא גזור לתה לי לאטמוטינן הכא לטהור: **ואפי' היא לו שומרת יבם.** שלא קדשה הוא אלא לו: **לקחה.** מדלא כתיב לקח מיעוטא הוא למעוטי לקיחת אישות: **בדרבה.** לתמר אין עבירה בקידושין עד שיבעול שיבעל זרעו או את הפתה לידי חילול וממזרת ונתינה אין עבירה בקידושין דלא כתיב בית[טו] לא יקח ויקחה היינו קידושין ואיצטריך לרבה דלא תימא מקידושין עבד ליה מיסור: **ונתינה.** מן הגבעונים דכתיב בהו ויתנם יהושע למוטבי עלים (יהושע ט) והן משבעה לומות: **ועתדה בשדה לך.** בשדה מלאכתך לך: **גמרא.** לתת סברא להבין בטעמי המשנה והלכה כלברי מי: **אם הוסיף בו דיומם אחד.** שורה של מבנים או בגובה או בעובי תו לא הוי על מכוונו וקרינא ביה מדם: **שמחדשין אותו.** שלינו מתקיים: **בשבוע.** בשמיטה: **אין לי אלא חדשה.** בלולה: **אלמנה וגרושה.** מאחר ונאמר זה: **יכול אף בנה בית.** מדם ולא תנהו זה: **יכול אף בנה בית.** מן הכל: **מתני' ויספו השוטרים.** על דברי כהן: **בקשרי.** כשמתקבלים לעשות לפופים של יפריסוס לויפים: **לפיכך.** שהיית זהו הילת מעבירות תלה התורה בזה ועטע ולילם לחזור בגלגל כלי שיתלה בכך המזרה ולא יחשיב לומר מעבירות שבידו הוא ירא ומחוכר: **ר' יוסי אומר בו'.** בגמרא מפרש בשלי פליג **מדברי יוסי הגלילי:** **ובעבקבו של עם.** בסופו של עם שעומדים של יחזרו מחרושים לאחריהם לנוס: **מעמידין זקיפין מלפניהם.** בראשה של לד המלחמה מעמידין בני אדם גבורים ממושים לכך שאם יפול אחד מן הנלחמים יעמידוהו וזקיפוהו ויגבירו את אנשי הצבא בדבריהם: **[ואחרים].** ואנשים אחרים מאחוריהם: **וכשילין של ברזל בידיהם.** לשמור שלא יוסיפו: **וכשילין כעין מגן שקורין ווריי"ש:** מאחיל על אהל הפתח: **והני מילי בו'.** הפתח מהבר לפרוסי סייעתיה מהכא מדאיצטריך למיתני העומד לתוכו טהור לחי ש"מ הני מילי אבר הקבר דמסיימת מתיקת למערה לתוכיה ומהבר לתוכיה וים היכר בדבר אבל אם בעלמת המוטל בתוכו בתוך בית הלל הפתח מרבע אמות מדאיצטריך למיתני העומד לתוכו טהור לחי בעלמת לא גזור לתה לי לאטמוטינן הכא לטהור: **ואפי' היא לו שומרת יבם.** שלא קדשה הוא אלא לו: **לקחה.** מדלא כתיב לקח מיעוטא הוא למעוטי לקיחת אישות: **בדרבה.** לתמר אין עבירה בקידושין עד שיבעול שיבעל זרעו או את הפתה לידי חילול וממזרת ונתינה אין עבירה בקידושין דלא כתיב בית[טו] לא יקח ויקחה היינו קידושין ואיצטריך לרבה דלא תימא מקידושין עבד ליה מיסור: **ונתינה.** מן הגבעונים דכתיב בהו ויתנם יהושע למוטבי עלים (יהושע ט) והן משבעה לומות: **ועתדה בשדה לך.** בשדה מלאכתך לך: **גמרא.** לתת סברא להבין בטעמי המשנה והלכה כלברי מי: **אם הוסיף בו דיומם אחד.** שורה של מבנים או בגובה או בעובי תו לא הוי על מכוונו וקרינא ביה מדם: **שמחדשין אותו.** שלינו מתקיים: **בשבוע.** בשמיטה: **אין לי אלא חדשה.** בלולה: **אלמנה וגרושה.** מאחר ונאמר זה: **יכול אף בנה בית.** מדם ולא תנהו זה: **יכול אף בנה בית.** מן הכל: **מתני' ויספו השוטרים.** על דברי כהן: **בקשרי.** כשמתקבלים לעשות לפופים של יפריסוס לויפים: **לפיכך.** שהיית זהו הילת מעבירות תלה התורה בזה ועטע ולילם לחזור בגלגל כלי שיתלה בכך המזרה ולא יחשיב לומר מעבירות שבידו הוא ירא ומחוכר: **ר' יוסי אומר בו'.** בגמרא מפרש בשלי פליג **מדברי יוסי הגלילי:** **ובעבקבו של עם.** בסופו של עם שעומדים של יחזרו מחרושים לאחריהם לנוס: **מעמידין זקיפין מלפניהם.** בראשה של לד המלחמה מעמידין בני אדם גבורים ממושים לכך שאם יפול אחד מן הנלחמים יעמידוהו וזקיפוהו ויגבירו את אנשי הצבא בדבריהם: **[ואחרים].** ואנשים אחרים מאחוריהם וכשילין של ברזל בידיהם. לשמור שלא יוסיפו: **וכשילין כעין מגן שקורין ווריי"ש:**

תנא מפני שמחדשין אותו פעמים בשבוע: ואלו שאין זזין ממקומן בנה בית חדש וחנכו וכו': **תנו רבנן** אשה חדשה אין לי אלא אשה חדשה אלמנה וגרושה מנין תלמוד לומר אשה מכל מקום אם כן מה ת"ל אשה חדשה מי שחדשה לו יצא מחזיר גרושתו שאין חדשה לו ת"ר לא יצא בצבא יכול בצבא הוא דלא יצא אבל יספיק מים ומזון ויתקן הדרכים תלמוד לומר ולא יעבור עליו לכל דבר יכול שאני מרבה אף הבונה בית ולא חנכו נטע כרם ולא חללו ארס אשה ולא לקחה ת"ל עליו אי אתה מעביר אבל אתה מעביר על אחרים ומאחר דכתב לא יעבור לא יצא בצבא למה לי לעבור עליו בשני לאוין: **מתני'** ויספו השוטרים לדבר אל העם וגו' ר' עקיבא אומר הירא ורך הלבב במשמעו שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה רבי יוסי הגלילי אומר הירא ורך הלבב זהו המתיירא מן העבירות שבידו לפיכך תלתה לו התורה את כל אלו שיחזור בגללן רבי יוסי אומר אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין הרי הוא הירא ורך הלבב והיה ככלות השוטרים לדבר אל העם ופקדו שרי צבאות בראש העם ובעקיבו של עם מעמידין זקיפין לפניהם ואחרים מאחוריהם וכשילין של ברזל בידיהם וכל המבקש לחזור הרשות בידו לקפח את שוקין שתחלת

א מת תופס ארבע אמות [ה]טומאה ותנא תונא חצר הקבר העומד בתוכה טהור והוא שיהו בה ארבע אמות דברי בית שמאי ב"ה אומרים [ב]ארבעה טפחים במה דברים אמורים שפתחה מלמעלה אבל פתחה מן הצד דברי הכל ארבע אמות כלפי לייא אדרבה מן הצד מידריד[ג] ונפיק מלמעלה אי אפשר דלא מהניל אלא במה דברים אמורים שפתחה מן הצד אבל פתחה מלמעלה ארבע אמות והני מילי חצר הקבר דמסיימא[ד] מחיצתא אבל מת בעלמא תפיס: [א] מי האיש אשר ארש אשה כו': ת"ר אשר ארס[ב] אחד המארס את הבתולה ואחד המארס את האלמנה ואחד שומרת יבם ואפילו [ג] חמשה אחין ומת אחד מהם במלחמה כולן חוזרין לא לקח [א] ולא לקחה פרט לאלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין לימא דלא כרבי יוסי הגלילי דאי רבי יוסי הגלילי הא אמר [ב] הירא ורך הלבב זה המתיירא מעבירות שבידו אפילו תימא ר' יוסי הגלילי כדרבה [ג] דאמר רבה [ד] לעולם אינו חייב עד שיבעול מה טעם [ה] לא יקח משום [ו] לא יחלל משום הכי אינו לוקה עד שיבעול תנו רבנן [ז] אשר בנה [ח] אשר נטע [א] אשר ארש [ז] ד' לימדה תורה דרך ארץ שיבנה אדם בית ויטע כרם ואח"כ ישא אשה ואף שלמה אמר בחכמתו [ו] הכן בחוץ מלאכתך ועתדה בשדה לך אחר ובנית ביתך הכן בחוץ מלאכתך זה בית ועתדה בשדה לך זה כרם אחר ובנית ביתך זו אשה ד"א הכן בחוץ מלאכתך זה מקרא ועתדה בשדה לך זה משנה אחר ובנית ביתך זה גמ' ד"א הכן בחוץ מלאכתך זה מקרא ומשנה ועתדה בשדה לך זה גמרא אחר ובנית ביתך אלו מעשים טובים ר' אליעזר בנו של ר"י הגלילי אומר הכן בחוץ מלאכתך זה מקרא ומשנה וגמרא ועתדה בשדה לך אלו מעשים טובים אחר ובנית ביתך [ט] דרוש וקבל שכר: ואלו שאינן חוזרין הבונה בית שער כו': תנא אם הוסיף בו דיומם אחד חוזר: ר' אליעזר אומר אף הבונה בית לבנים בשרון לא היה חוזר:

תנא מפני שמחדשין אותו פעמים [ב] בשבוע: ואלו שאין זזין ממקומן בנה בית חדש וחנכו וכו': **תנו רבנן** [ג] אשה חדשה אין לי אלא אשה חדשה אלמנה וגרושה מנין תלמוד לומר אשה מכל מקום אם כן מה ת"ל אשה חדשה מי שחדשה לו יצא מחזיר גרושתו שאין חדשה לו ת"ר [ד] לא יצא בצבא יכול בצבא הוא דלא יצא אבל יספיק מים ומזון ויתקן הדרכים תלמוד לומר [ה] ולא יעבור עליו לכל דבר יכול שאני מרבה אף הבונה בית ולא חנכו נטע כרם ולא חללו ארס אשה ולא לקחה ת"ל עליו אי אתה מעביר אבל אתה מעביר על אחרים ומאחר דכתב לא יעבור לא יצא בצבא למה לי [ו] לעבור עליו בשני לאוין: **מתני'** [ז] ויספו השוטרים לדבר אל העם וגו' ר' עקיבא אומר הירא ורך הלבב [ח] במשמעו שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה [ט] רבי יוסי הגלילי אומר הירא ורך הלבב זהו המתיירא מן העבירות שבידו לפיכך תלתה לו התורה את כל אלו שיחזור בגללן רבי יוסי אומר אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין הרי הוא הירא ורך הלבב [י] והיה ככלות השוטרים לדבר אל העם ופקדו שרי צבאות בראש העם ובעקיבו של עם [יא] מעמידין זקיפין לפניהם ואחרים מאחוריהם וכשילין של ברזל בידיהם וכל המבקש לחזור הרשות בידו לקפח את שוקין שתחלת

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) ב"ב קנ:, סהלות פט"ו מ"ח, **ג)** [לעיל מג:], **ד)** [קדושין עח. ע"ש], **ה)** [סנהדרין קג: עח. זבחים מה.], **ו)** [לעיל מג.], **ז)** עירובין טז: כה. עו. סוכה י. יד. **ח)** דברים כג ג, **ט)** דברים ז ג, **י)** עי' יבמות עט ע"א.

תורה אור השלם

א) וְזֹאת הָאִישׁ אֲשֶׁר אֵרַשׂ אִשָּׁה וְלֹא לְקָחָהּ יֵלֵךְ וְיָשֹׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִקָּחֶנָּה: [דברים כ, ז]

ב) וְיָסְפוּ הַשֹּׁטְרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וְאָמְרוּ מִי הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב יֵלֵךְ וְיָשָׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יָמֵס אֶת לְבַב אֶחָיו כִּלְבָבוֹ: [דברים כ, ח]

ג) אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה: [ויקרא כא, יד]

ד) וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו כִּי אֲנִי יְיָ מְקַדְּשׁוֹ: [ויקרא כא, טו]

ה) וְדִבְּרוּ הַשֹּׁטְרִים אֶל הָעָם לֵאמֹר מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בַיִת חָדָשׁ וְלֹא חֲנָכוֹ יֵלֵךְ וְיָשָׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יַחְנְכֶנּוּ: [דברים כ, ה]

ו) וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כֶּרֶם וְלֹא חִלְּלוֹ יֵלֵךְ וְיָשָׁב לְבֵיתוֹ פֶּן יָמוּת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יְחַלְלֶנּוּ: [דברים כ, ו]

ז) הָכֵן בַּחוּץ מְלַאכְתֶּךָ וְעָתַדְתָּ בַּשָּׂדֶה לָךְ אַחַר וּבָנִיתָ בֵּיתֶךָ: [משלי כד, כז]

ח) כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בַּצָּבָא וְלֹא יַעֲבֹר עָלָיו לְכָל דָּבָר נְקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אַחַת וְשִׂמַּח אֶת אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר לָקָח: [דברים כד, ה]

ט) וְהָיָה כְּכַלּוֹת הַשֹּׁטְרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וּפָקְדוּ שָׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם: [דברים כ, ט]

הגהות וציונים

ב) מרש"י סוף ד"ה כלפי נראה דגריס מידדי, מלשון אשה מדדה (יעב"ץ, ציי"ש עוד. וכ"ה בכת"י): **ג)** צ"ל דמסיימן (יעב"ץ, וכ"ה בר"ש אהלות שם): **ד)** כת"י **פעמים**: **ה)** בדפו"ר נוסף **כלומר** במשנה: **ו)** צ"ל **ד'**: (גליון): **ז)** יש להוסיף **והוא** בכוותא (באה"מ): **ח)** צ"ל **לצד החצר** (ר"ש): **ט)** צ"ל **ויאהילו כנפיו** (באה"מ. דבש תמר) והרש"ש מגיה ויאהיל **כנפיו** (וכ"ה בדפו"ר): **י)** נדצ"ל **בהו**:

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ג מהל' אבל הל"ג סמג לאוין רלה טוש"ע יו"ד סי' שעג סעי' ה:

כו ב מיי' פ"ו מהל' טומאת מת הל"ט ועי"ש בכ"מ: **[ב]** מיי' פ"ז מהל' מלכים דין ז:

כז ג מיי' פט"ו מהל' מיסורי מיאה הל"ב ופי"ז הל"ב:

כח ד מיי' פ"ה מהל' דעות הל"ו:

כט ה מיי' פ"ו מהל' מלכים הל' י"ל:

ל ו מיי' שם הלט"ו:

לא ז מיי' שם הל"ד:

ליקוטי רש"י

בלפי לייא. כלפי היכא דהכך דבר זה [שבת צג:]. כנגד היכן פונה הדבר כלפי היכן נוטה דבר זה הא ליכא מסתברא [פסחים ה:]. כנגד ליפוח הדבר הזה סוכך [כתובות טו:]. כלפי היכן הדבר נוטה. ליית היכא כגון [ברכות נמ.] תלמי לגהלה כגני ליית [ב"מ נח.]. כנגד מה שונה במשנתנו כלן ולכן הדבר נוטה כדתמרינן בברכות (נח.) תלמי לגהלה כגני ליית הקדירות שלמות הולכין לגהר לשפוך בהן מים אבל השמרים להיכן הולכין וה"ג בתמני' ליפכא מסתברא [רשב"ם ב"ב קו:]. **שומרת יבם.** מלפה וממתנת ליפה מיימנת כמו ומבי אמר אם הדבר נאמר על מטאתי (מיוב יל) [לעיל יח:]. מלפה לימתה [מגילה יח:]. ממתנת [במות יח:]. ממתנת ומלפה ליפה כמו עניה זו לשון אמרה בלף על פי בכתובות (סג:) [שם לח]. **בו"ן חוזרין.** מפני שהיא שומרת יבם לכולם ובעלמת שנתגיירו ושופלי מים לעבדה ומפני היפה יוללת פרנסתה [עזרא ב, מג]. מן הגבעונים ומסורין בבית מיכאל בתלמרין ביבמות (עח:) דוד גזר עליהן [לעיל כד.]. מן הגבעונים ויהיו סמוכה לקהל דוד גזר עליהם בתלמרין ביבמות (עח:) ועל שם שיתנם יהושע מוטבי עלים ושופלי מים וגו' (יהושע ט) קרי להו נתינים [כתובות כט.]. נתיני. מגבעונים שנתגיירו מימי יהושע בעכמה ויש בהן לד עבדות לכתיב (יהושע ט) ויתנם יהושע מוטבי עלים ושופלי מים לעבדה [יבמות לו.]. גבעונים שנתגיירו בעכמה מימי יהושע ומפני עבדיים למוטבי עלים ושופלי מים [שם עח:]. גבעונים שמלו מימי יהושע ומתרגיין ביבמות (לקמן עח:) דוד גזר עליהם [קידושין סט.]. מן הגבעונים שהיו מצטנעים מומות ואיכא נאו לגלוי מתמהן בם [גיטין פה.]. **לא יקח.** קידושין מפסיק אוכל שהן הקונים מוכה [קידושין עח.]. **דימום.** שורת מבני מוכה [שבת קב:]. מלבן של מבנים [סנהדרין מה.]. **ולא יעבור עליו.** דבר הכפה. **לכל דבר.** שהוא נורך

שתחילת ניסה נפילה. גמ׳ פריך ליפכא מצעי ליה דהניסה היא תחילת הנפילה: **בד״א.** לחזרין מן המערכה ויש שמיץ זיין ממקומן במלחמות הרשות: **אבל במלחמות מצוה.** כגון כיוצא מרן ישראל בימי יהושע הכל יוצאין: **רבי יהודה אומר כו׳.** מפרש בגמ׳:

גמ׳ עבירה דרבנן. לר״י הגלילי לפי׳ עבר על דברי סופרים מוזר ולרבי יוסי עד שיעבור על דבר תורה דומיא דלעיל מיסור: **סח בין תפילה לתפילה.** בין הגמת תפילין של יד לתפילין של ראש: **סח.** סיפיה: **עבירה היא בידו.** סח לא מזר ואיך לסכי ממרי ממנות (דף לו.) סח מבכך שתיס לא סח מבכך שתיס על ברכיו. מי לגלים מחמת ירקה: **מפני שתחילת נפילה ניסה מבעי ליה.** תחילת משמע הגרמת הלבר והכי ליבעי ליה למימר כהכן נפין זו היא תחילת הגרמת הנפילה ובניסה לא שייך למימר תחילה דהא ממש קא עבדי: **רשות דרבנן זו היא מצוה דר׳ יהודה.** ובפוסה מלחמה שמחרו מכניס שהיא רשות ואין מתן יוצא לה אמר נמי כ׳ יהודה לתין מתן יוצא לה אלא שרבי יהודה קורא פוסה מצוה ופקא מינה לפוטרו משאר מצות בעודו עסוק בה כלמפרש רבא ומזיל: **מצוה דרבנן.** לחמרו בה הכל יוצאין אמר נמי ר׳ יהודה הכל יוצאין אלא דקרי לה פוסה ולמו מידי משמעינן בהא אלא כולה משום מצוה ורשות נקטו פלוגתייהו אלא משום דקרו רבנן להא רשות לי להכי אם לא סח בנתים אבל אם סח מבכך על של ראש על מצות תפלין. ול״ע לר״ת דבפ׳ הזרוה[1] דקא חשיב מאה ברכות דהייב אדם לברך בכל יום קא חשיב להניח תפלין ועל מצות תפלין וכי ס״ד דלא נתקן אלא היכא דסח בנתים. ומיהו י״ל דמיירי בשני בני אדם אחד יש לו תפלין של יד ואחד יש לו תפלין של ראש. ור״ת אומר דמברכין להניח תפלין לשל יד ועל מצות תפלין לשל ראש היכא דלא סח ואם סח בנתים מברך לשל ראש להניח תפלין ועל מצות תפלין. ולפי זה היכא דאין לו תפלין של יד מברך על של ראש שתים דהא הוי כאילו סח בנתים:

סלייק

הגהות וציונים

ב] בכת״י ובמשנה שבירושלמי לעיר **שיש** **בה** גוים (וכ״ה במארי ועיין בהגרצ״ה בערלין בילקוט מפרשים, ובמנחת חינוך מצוה תקל): **ג]** תיבת ״אלא״ מיותר ור״ל **דמשום** (תפארת ציון): **ד] להעלותה** (דפו״ר): **ז]** צ״ל דלמר **מצוה** ולמר רשות (רש״ש, ועי׳ באה״מ): **ס]** נוסף ברש״י ובגמ׳ ע״פ המהרש״א עיי״ש וע״ג באר שבע בגמ׳:

עין משפט נר מצוה

ל ב א מיי׳ פ״ז מהל׳ מלכים הל״ד:
ל ג ב מיי׳ פ״ד מהל׳ תפילין הל״א ועי״ש בכ״מ סמג עשין כב טוש״ע או״ח סי׳ כה סעי׳ ט:
ל ד ג מיי׳ פ״ה מהל׳ מלכים הל״ג ועי״ש בכ״מ סמג עשין קיז:
א ד מיי׳ פ״ט מהל׳ רוצח הל״ג סמג עשין עח:
ב ה מיי׳ שם הלכה ה:
ג ו מיי׳ שם הלכה יג:
ד ז מיי׳ שם הלכה ה:
ה ח מיי׳ שם הלכה ד:
ו ט מיי׳ שם הלכה ג:

הגהות הב״ח

(ב) בפשנדה לא היו (עולמין). מז״מ וע״ש ס״ל מודין: **(ג)** גמ׳ למה לי למ״ל ושופטיך כו׳ שמעון ר׳ למיימ כל״ל וכן בכ״י:

גליון הש״ס

מתני׳ אין מודדין. עיין מכות י ע״ב תד״ה תד אמר:

תוספות שאנין

סח בין תפלה לתפלה עבירה היא בידו. פ״ה סח בין הגמת תפלין של יד להגמת תפלין של ראש עבירה היא בידו אם לא מזר וכן דסכי אמרי׳ בפרקין אם מבכך אסיס לא אם לא סח בין מבכך אחת לאחת ואם סח בנתים אסיס בפ׳ הקומץ דמברכין להניח תפלין לשל יד [ועל של ראש] לא מברך כלל אם לא סח בנתים אבל אם סח מברך על של ראש על מצות תפלין. ול״ע לר״ת דבפ׳ הזרוה[1] דקא חשיב מאה ברכות דהייב אדם לברך בכל יום קא חשיב להניח תפלין ועל מצות תפלין וכי ס״ד דלא נתקן אלא היכא דסח בנתים. ומיהו י״ל דמיירי בשני בני אדם אחד יש לו תפלין של יד ואחד יש לו תפלין של ראש. ור״ת אומר דמברכין להניח תפלין לשל יד ועל מצות תפלין לשל ראש היכא דלא סח ואם סח בנתים מברך לשל ראש להניח תפלין ועל מצות תפלין. ולפי זה היכא דאין לו תפלין של יד מברך על של ראש שתים דהא הוי כאילו סח בנתים:

סלייק

מפורת הש״ס עם הוספות

ה) מנחות לו., **ו)** [סוכה כה.], **ג)** סנהדרין יד., **ד)** סנהדרין דף יד., **ה)** [עמ״ס תוס׳ סנהדרין יד. ד״ה וכי שמעון], **ו)** יג., **ז)** ברכות ס ע״ב.

תורה אור השלם

א) וַיַּעַן הַמְבַשֵּׂר וַיֹּאמֶר גַּם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי פְלִשְׁתִּים וְגַם מַגֵּפָה גְּדוֹלָה הָיְתָה בָּעָם וְגַם שְׁנֵי בָנֶיךָ מֵתוּ חָפְנִי וּפִינְחָס וַאֲרוֹן הָאֱלֹהִים נִלְקָחָה: [שמואל א׳ ד, יז]

ב) וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בְּיִשְׂרָאֵל וַיָּנֻסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים בְּהַר הַגִּלְבֹּעַ: [שמואל א׳ לא, א]

ג) וַיְהִי כִּפְּנוֹת הַשֹּׁטְרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וְאָמְרוּ מִי הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב יֵלֵךְ וְיָשָׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יִמַּס אֶת לְבַב אֶחָיו כְּלְבָבוֹ: [דברים כ, ח]

ד) כִּי יִמָּצֵא חָלָל בָּאֲדָמָה אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ נֹפֵל בַּשָּׂדֶה לֹא נוֹדַע מִי הִכָּהוּ: וְיָצְאוּ זְקֵנֶיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ וּמָדְדוּ אֶל הֶעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבֹת הֶחָלָל: [דברים כא, א-ב]

ה) וְעָנוּ וְאָמְרוּ יָדֵינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ: [דברים כא, ז]

ו) וְעָנוּ הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ אֶל כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל רָם: [דברים כז, יד]

ז) וְכָמְכוּ זִקְנֵי הָעֵדָה אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּר לִפְנֵי יְיָ וְשָׁחֲטוּ אֶת הַפָּר לִפְנֵי יְיָ: [ויקרא ד, טו]

ליקוטי רש״י

שח בין תפילה לתפילה. ולא סיכך על של ראש אלא סמך על של יד לכרכה [מנחות לו.]. **הגפת תריסין.** מגיפין וסוגרין ומנעלין התריסין זה סמוך לזה כדי שיקשו זה על זה ויקול נשמע קול המון לסיים על שכנגדם [לעיל מב.]. **זקניך.** שסח זקניס בית דינך שבמקום. **ואין בית דין שקולין.** אין עושין ב״ד זוגות לדעך לקיים בו אחרי רבים להטות ואם יתחלקו לחצאין אין כאן רבים [סנהדרין ג.]. **שיחידין שבשופטיך.** שיהו מזקני סנהדרי גדולה. [סנהדרין יד.]. **מיוחדין שבעדה.** סנהדרי גדולה [שם יג.]. **לגמרה לכולה מילתא.** ולפילו עוד אחד מהמשה אין מניין להמשה מהם מיפוי להם ענף לעיל (שם) ומסמו שניס זקני שניס. **אלא.** לעולס לא גמר גזילה שזה ושופטיך ושוטריך ומניינ מרבוי מילתא לכולה דוי״ל [סנהדרין יד.].

שסח נפקא לן מיניה לענין עוסק במלוה לאמר פוטר[7] ולמר רשות ופריס לן נמי רבא אבי מיניהו לפילוגו: מלחמות יהושע דלבבו. בהא ליכא למאן דקרי רשות לאפילו מוסב נמי אינא ופעוסק בה פטור מן המלוה ורבנן הוא דלא לקרוסה מוסב דלייס לקרוסה מלוה אלא הרשות שסרי אין אנו לריכין אלא למלוה בה מעלה אחת ומלוה לגבי רשות מעלה היא: **ומלחמת בית דוד.** שנלחם בתרס נוסף להוסיפה על תרך ישראל ובשאר סביבותיס להעלות לו מנחה ומס עובד: **דברי הכל רשות.** ואפילו רבי יהודה להא לאו מלוה קרי לה ועוסק בה אינו פטור מן המלוה: **כי פליגי.** ר׳ יהודה ורבנן במלוה ורשות דלמר פטור מן המלוה ולמר מייב במלחמת שהיא למעוטי עובדי כוכבים דלא ליתיו עלייהו מר קרי לה מלוה ומר קרי רשות נפקא מינה [8]לעוסק במלוה פטור מן הסוכה ופטור מקריאת שמע ומן התפלה ופטור מתפילין בראש ובזרוע ומן המזוזה ומן התלמוד תורה ומן התשובה ומן המילה ומן הנשואין ומן הפריה ורביה ומכבוד אב ואם ומיראת אב ואם ומכל מצות האמורות בתורה שאינן תלויות בארץ ובזמן הזה ואפילו מי שהוא עוסק במלוה אחת פטור מכולן ואפילו מת מוטל לפניו ועוסק בהספדו ובקבורתו פטור מלקרות את שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל המלוות האמורות לעיל ואפילו מי שהוא עוסק בבנין בית לחכמים או בבנין בית הכנסת לתפלה פטור מכל המלוות האמורות לעיל ואפילו מי שהוא עוסק בבנין בית הכסא לכבוד הרבים פטור מכל המלוות האמורות לעיל ואפילו מי שהוא עוסק בבנין בית הכנסת לתפלה ולא נשלמה מלאכתו פטור מכל המלוות האמורות לעיל ואפילו מי שהוא עוסק בבנין בית הכנסת לתפלה ונשלמה מלאכתו פטור מכל המלוות האמורות לעיל ואפילו מי שהוא עוסק בבנין בית הכנסת לתפלה ונשלמה מלאכתו ונתנה לאומנין פטור מכל המלוות האמורות לעיל ואפילו מי שהוא עוסק בבנין בית הכנסת לתפלה ונשלמה מלאכתו ונתנה לאומנין ונתנה לשמש פטור מכל המלוות האמורות לעיל ואפילו מי שהוא עוסק בבנין בית הכנסת לתפלה ונשלמה מלאכתו ונתנה לאומנין ונתנה לשמש ונתנה לשמשי שמשי פטור מכל המלוות האמורות לעיל ואפילו מי שהוא עוסק בבנין בית הכנסת לתפלה ונשלמה מלאכתו ונתנה לאומנין ונתנה לשמש ונתנה לשמשי שמשי

ויו"ו דוסופטיך דריש רבי יהודה למיימינא להיכי עוד אמינ: **בעל'** ל'עיר. במגולה ופשוט אמין עיר כקרובה כזו: **מתני'.** ללמ קתני מלך וכהן גדול ללמ כר' לעיזער בן יעקב: **אי כרבי יהודה.** למאמר מי כרבי שמעון שלמה ולמ בעי כולה סנהדרין: **מצאן** וקן ממרא. בע"ז הגדול שמינו נעשה ממרא ללמ בע"ז של שבעים ואחד כדיליף בפרק קמא דסנהדרין: **אבי פאני.** כל שהוא בתוך היקף המיטן של ירושלים קרוי בי פאגי ולי נראה שהוא לשון מביאה כמו שקורין ליגל"ף של עיר כמו תמוך ובית פאגי (ב"מ קף ט.) בטבריות"ש בית לחם של אפסר קורין כן: **והמרה עליהן.** כלומר על מה שעשו אם אם ואמרו לו ההלכה הלך לעירו והורה לעשות כלכך שהיה מורה בתמילה להוה ליה ממרא על פיהם: **המיומד למשפט.** המיומד לדבר הוה לשכת הגזית: **דניפיק מינייהו במה.** לפי פאגי לתיטערין לשמעוניו לפטור משום טעמא למוך לע"ד: **אמא הנך דאיבא גוואי בוותיה סבירא לה'.** ומהיכא תיתי לן מיוצא לתיטערין קרא למיפטריה: **שררך.** זה סנהדרין שיושבת בטיבורה של ע"י[ח]: **אגן הסהר.** שעשוין כחצי לבנה עגולה בשורת ישיבתן כדי שיהו כולן רואין זה את זה[ט]: **המזג.** כשיעור מזג שני תלמיד חכם ואחד יין ואף כאן צריך שיסתייר שלים: **על עיר.** על ירושלים: **תניא כרב יוסף.** דלמר רבי אליעזר בן יעקב כולהו סנהדרי בעי: **מתני'.** דילף פרט לטומן רבי יהודה היא: **בשדה.** וכשכח עומר בשדה על פני השדה ולרבנן ממעט בשדה: **התם מעניניה דקרא.** צריכין למידרשיה והכא מעניינא דקרא מדרוש ליה גבי תלה כתיב כי ימצא תלה על כל היכא דמשכחת ואפי' טומן הלכך על כרחך כי אתא בשדה למעוטי טומן בת לתדרוש ביה על פני השדה לפי שלטרך לי' אף שבחה בגליו. והוה ממעט טומן ממשמעותא מי לאו

ויו"ו לא משמע ליה[ט] (מאי קאמר רחמנא המיוחדין שבשופטיך[ב]) אלא מעתה [א] ויצאו שנים [א] ומדדו שנים לר' יהודה הרי כאן תשעה לרבי שמעון הרי כאן שבעה ההוא מיבעי ליה לכדתניא [ה] ויצאו [א]הן ולא שלוחיהן[ו] ומדדו [ב] שאפי' נמצא בעלי' לעיר היו מודדין שמצוה לעסוק במדידה מתניתין דלא כר"א בן יעקב דתניא [ג] ר' אליעזר בן יעקב אומר [א] קנקיך זו סנהדרין [א] שופטיך זה מלך וכהן גדול מלך דכתיב [ב] מלך במשפט יעמיד ארץ כהן גדול דכתיב [ג] ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט אשר יהיה וגו' איבעיא להו רבי אליעזר בן יעקב במלך וכהן גדול הוא דפליג אבל בסנהדרי אי כרבי יהודה אי כרבי שמעון סבירא ליה או דלמא בסנהדרי נמי פליג עד דאיכא כולה סנהדרי אמר רב יוסף ת"ש [ג] מצאן זקן ממרא אבי פגי והמרה עליהן יכול תהא המראתו המראה תלמוד לומר [ד] וקמת ועלית אל המקום [ג]מלמד שהמקום גורם דנפוק כמה אילימא דנפוק מקצתן דלמא הנך דאיכא גואי כוותיה סבירא להו אלא פשיטא דנפוק כולהו ולמאי אי לדבר הרשות מי מצו נפקי והכתיב [ה] שררך אגן הסהר אל יחסר המזג [ד]שאם נצרך אחד מהם לצאת אם יש שם עשרים ושלשה בנגד סנהדרי קטנה יוצא ואם לאו אינו יוצא אלא פשיטא לדבר מצוה למאי לאו למדידת עגלה ורבי אליעזר בן יעקב היא א"ל אביי לא דלמא להוסיף על העיר ועל העזרות [ו] כדתנן [ד]אין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא בבית דין של שבעים ואחד תניא כוותיה דרב יוסף מצאן אבית פגי והמרה עליהן כגון שיצאו למדידת עגלה או להוסיף על העיר ועל העזרות יכול תהא המראתו המראה ת"ל וקמת ועלית מלמד שהמקום גורם: נמצא טמון בגל או תלוי באילן: לימא מתניתין ר' יהודה היא ולא רבנן דתניא [ו] ושכחת עומר בשדה פרט לטמון[ז] דברי רבי יהודה וחכ"א בשדה [ו]לרבות את הטמון אמר רב אפי' תימא רבנן [ח]הכא מעניניה דקרא התם מעניניה דקרא (ט) דכתיב [ו] כי ימצא חלל היכא דמשתכח באדמה פרט לטמון והתם מעניניה דקרא דכתיב [ו] כי תקצור קציר בשדך ושכחת עומר בשדה דקציר מה קציר בגלוי אף שכחה בגלוי כתב רחמנא בשדה לרבות את הטמון לרבי יהודה נמי תיפוק ליה משכחה דומיא דקציר אין הכי נמי ואלא בשדה למה לי מיבעי ליה [ו]לרבות שכחת קמה ורבנן שכחת קמה מנא להו נפקא להו מכי תקצור קציר בשדך (ז) ור' יהודה מיבעי ליה לכדרבי אבהו אמר ר' אלעזר דאמר רבי אבהו אמר ר"א [ח]פרט לשצפו עומרין לתוך שדה חבירו ורבנן מבשדה בשדך ור' יהודה בשדה בשדך לא משמע ליה בעי ר' ירמיה צפו[ז] עומרין לתוך שדהו מהו אויר שדה כשדה דמי או לאו כשדה דמי א"ל רב כהנא לרב פפי ואמרי לה רב כהנא לרב זביד תפשוט ליה מדרבי אבהו א"ר אלעזר דאמר פרט לשצפו עומרין לתוך שדה חבירו דחבירו אין [ט]לתוך שדהו לא וליטעמיך לתוך שדה חבירו צפו אין מונחין [י]לא והא בעינן בשדך וליכא אלא לתוך שדה חבירו ואפילו מונחין והאי דקאמר צפו דלא משכחת לה אלא בצפו תא שמע (י) עומר שהחזיק בו להוליכו לעיר והניחו על גבי חבירו ושכחו התחתון שכחה והעליון אינו שכחה רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון שניהם אינן שכחה התחתון מפני שהוא טמון והעליון מפני שהוא צף עד כאן לא פליגי אלא בתחתון אבל בעליון דברי הכל לא הואי שכחה שאני התם כיון דאחזיק ביה זכה ביה אי הכי מאי אירא על גבי חבירו אפילו בשדה נמי אין הכי נמי והאי דקתני על גבי חבירו משום תחתון והא מפני שהוא צף קאמר אימא מפני שהוא בצף אמר אביי (יא) הריני כבן עזאי בשוקי טבריא אמר ליה ההוא מדרבנן לאביי שני חללים זה על גבי זה מהיכן הוא מודד מין במינו הוי טמון ומין במינו לא הוי צף [כ]ומעליון מודד או דלמא מין במינו הוי צף ומין במינו לא הוי טמון ומתחתון מודד או דלמא מין במינו הוי טמון ומין במינו הוי צף ולא מתחתון מודד ולא מעליון מודד א"ל תניתוה

מסורת הש"ס עם הוספות

א) סנהדרין דף קיא:, **ב)** [סנהדרין דף יד: כל הענין], **ג)** סנ, **ד)** סוטה יד. סנהדרין כ. יד:, **ה)** עיין פאה פ"ו מ"ו, **ו)** [תוספתא פאה פ"ג ס"ג ע"ש], **ז)** [עיכובין כט. קידושין כ. ערכין ל:], **ח)** סנהדרין לו. (ושם איתא "של עולם"), **ט)** שם לו ע"ב.

הגהות וציונים

א) צ"ל לא **דריש** (באר שבע עי"ש) וזוהי הגירסא בסנהדרין יד ע"א, ועי"ש בתוס' ד"ה ורבי שמעון ובמהרש"א שם. **ב)** ס"א ל"ג (גליון) עיין מהרש"א. **ג)** [גי' ערוך **עפו**, וכ"ה בכ"מ הל' מ"ע הל"ה] (גליון): **ד)** יש להוסיף מונחים בקרקע (באה"מ): **ה)** נדצ"ל **מצל** הארץ (באה"מ):

לי'קוטי רש"י

בעל' ל'עיר. כמפורסם לכל שקרוב הוא לעיר זו מכל ע'ירות. **מצאן.** זקן ממרא לסנהדרין מון לנשכת הגזית שהיתה בהר הבית. **אבית פגי.** מקום לפנים מן חומת העיר ונדון כירושלים לכל דבריו [סנהדרין יד:]. בית פגאי היקף מיטן של ירושלים שסופיפו עליו קרוי בית פגאי ונראה לי שהוא לשון כפיפה של עיר שוגל"ף בלע"ז בלמ"ק פרק קמא (ב"מ ט.) זה קנה ממור וכית פגיה [ב"מ צ. ועי' רש"י מנחות עח: ובבא"ק שם]. **יבול תהא המראתו המראה.** ליתן בתוכן. **אי'לימא.** דיפוק מקצתן בהן והוו עלוין שרוחקין בהן והוו עמוי מלמעי בית ובלעון ערכי קרוי סהר על שם שהטהור כמו נקי עגול מושלו לתוכן עגול וכו' והדומה על שם נשכת הגזית שיושבת בטהור המרן. **אי יחסר המזג.** לפ יכלה מפס מקרא רופא לומר לפ יכלה ולפ יפסוק מפס סוף דבכי הוראה [שיר השירים ז, ג]. **מזג.** שני תלמי מים ויתר יין. **אי יחסר המזג.** אם יחסרו מלוק בשלישי שהוא כדי הרחוי למזג. **עשרים ושלשה.** שלים של שבעים [סנהדרין שם]. **על העיר.** על ירושלים ולריך להקדם התוספת בשני מוקות ובשני כלתמרין בשבועות (ד.) [שם יד:]. **הריני כבן עזאי בשוקי טבריא.** יומא בליפא הוא ליה וכו' ותמר לה למלמידיו השתא ליל דעתאי והריני מזומן להשיב בתרוסות לכל מי שישאלני כן עזאי שהיה דורש בשוקי טבריא ולפ היה נימיי עוקר הרים כמותו [והיה סומה כל ימיו ישראל כלפי כלליות השוס מון מן הקרא הזה [קידושין כ:] הריטב, (מוסגה) [מוסגה] במקומו שלי (דלמן) [דוקא] ובקי כמן עזאי שהיה משמשה בשוקי טבריא בשכורות בפ' תשיעי (נח.) בן עזאי אומר כל ימיי ישראל לכפי כלליות השוס [ערכין ל:].

עין משפט נר מצוה

ז **א** ב מיי' פ"ט מהל' רוצח ושמירת נפש הלכה ו סמג עשין עח:

ח **ג** מיי' פ"ג מהלכות ממרים הלכה ה והל' ז סמג לאוין קפג:

ט **ד** מיי' פ"ג מהלכות סנהדרין הלכה ב:

י **ה** מיי' פ"ו מהלכות סנהדרין הלכה יג:

יא **ו** מיי' פ"ה מהלכות מתנות עניים הל' ג:

יב **ז** מיי' שם פ"ו הל' ו:

יג **ח** **ט** מיי' שם פ"ה הלכה ה:

יד **י** מיי' שם הלכה ד ופ"ש:

טו **כ** מיי' פ"ט מהלכות רוצח הלכה י:

הגהות הב"ח

(ה) גמ' מענייניה דקרא הכא מענייניה דקרא דכתיב כי ימצא חלל כל היכא וכו' עומר בשדה שכחה דומיא דקציר: **(ו)** שם קציר בשדך ושכחת וכו' יהודה: **(ז)** רש"י ד"ה צפו וכו' שהוא שמוטלין כל"ל ותיבת שהוי ממקו:

גליון הש"ס

גמ' **ויצאו** הן ולא שלוחיהן. עיין יממות דף קף ע"ב תד"ה וקרלו ל' ופערכין דף ב ע"ב תד"ה קרלנו: **שם הכא** מענייניי דקרא. מכות דף ח ע"ב ערכין דף ל ע"ב:

תורה אור השלם

א) וְיָצְאוּ וְקָנֶיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ וּמָדְדוּ אֶל הֶעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבֹת הֶחָלָל: [דברים כא, ב]

ב) מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ וְאִישׁ תְּרוּמוֹת יַהֲרְסֶנָּה: [משלי כט, ד]

ג) וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְדָרַשְׁתָּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט: [דברים יז, ט]

ד) כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָבָר לַמִּשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לָנֶגַע דִּבְרֵי רִיבֹת בִּשְׁעָרֶיךָ וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: [דברים יז, ח]

ה) שָׁרְרֵךְ אַגַּן הַסַּהַר אַל יֶחְסַר הַמָּזֶג בִּטְנֵךְ עֲרֵמַת חִטִּים סוּגָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים: [שיר השירים ז, ג]

ו) כִּי תְקַצֹּר קְצִירְךָ בְּשָׂדֶךָ וְשָׁכַחְתָּ עֹמֶר בַּשָּׂדֶה לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה יִהְיֶה לְמַעַן יְבָרֶכְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ: [דברים כד, יט]

ז) כִּי יִמָּצֵא חָלָל בָּאֲדָמָה אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ נֹפֵל בַּשָּׂדֶה לֹא נוֹדַע מִי הִכָּהוּ: [דברים כא, א]

עין משפט
נר מצוה

קם א ב ג ד ה ו ז ח ט
מיי׳ פ״ו מהל׳ פסולי מוקדשין הל״ח:
קמא י מיי׳ פ״ו מהל׳ מעשר שני הל״ו:

מסורת הש״ס
עם הוספות

מתנותיהם ומתנות של שלמים דשלמים טעונין שתי מתנות וכזכור ומעשר מתנה אחת[ו] ולפ יכול להקריבה חלב קודם להמתין עד שימומם ולפ רצה לתרך שימתין לה עד שימומם ואז יאמר מה שלמים תהא ממולח על מעות הללו דנהי דקדשים קלים אינם מתולין היינו כל זמן שהם תמימים משום דמשמע ליה לרבי יוחנן שהעיף הא דקתני זכריס עולות ונקבות זמני שלמים הוי מיד שנשחטה הבהמה מצי למיעבד הכי:

בלח המתנה עד שימומם:

דמייתי נמי תודה. וא״ת ומאי נריך להביא בהמה אחרת לתודה בחותה עלמה שיעשה זמני שלמים יתנה ויאמר מה אינה שלמים תהא תודה ואי משום המתנות הוו זמן ואי משום לחם שלמים נתכלכו לשני ימים ולילה אחד ותודה ליום ולילה[ח] ואין מביאין קדשים לבית הפסול[ט] ע״כ הא תנא קסבר דמביאין מדקתני בסמוך פסח שלא בזמנו שלמים ותע״ג דפסח אינו נאכל אלא ליום ולילה ושלמים נאכלים לב׳ ימים ולילה אלמא לא חיים מן התכילה וי״ל משום דתודה בעי לחם ות״ת לייתי לחם ויתנה מה היא שלמים תהא הלחם נדבה הא אין לחם בא נדבה ומולין בעזרה הוא דלחמרין בפרק המודה (מנחות דף פ:):

ודילמא אשם הוא. ומה תאמר ויתנה בחותן של שלמים דהא שוו בחתנות ואי משום תכילה הא קסבר טעונין סמיכה ואסם אין טעון סמיכה הא סמיכה הא מעכבא[י] ואי משום תכילה הא קסבר דמביאין קדשים לבית הפסול ויש לומר דאין להתנות אסם בשלמים שהרי שלמים טעונין נסכים ואסם אין טעון נסכים[כ] ואין לומר שיתנה לנסכים ויאמר אם היה שלמים מוטב ואם לאו יהו נסכי נדבה שהרי אין נסכי חובה ונסכי נדבה שוין שנסכי חובה לספלים ונסכי נדבה מזלפן על גבי מיסים[ל]: **ודילמא** אשם נזיר ואשם מצורע הוא. ואם תאמר אסם מוטרע מיהא יתנה בשלמים שהרי שוין הן בנסכים[מ] ויש לומר דעיקר קושיא מאסם נזיר ואסם מוטרע נקט אבל אסם נזיר עוד י״ל דבאסם מוטרע אינה מאסם מחמיעין שהרי ליתן מדמו על בהמות מוטרע והכא ליכא מוטרע עוד אמר ר״י שמשון מקולי לתן לומר שיתנה אסם בשלמים דאמת היום או למחר ידע בעל האסם שנאבד האסם ויביא אחר תחתיו ולא ידע שנאכלה ויהיה חוטא שיביא חולין לעזרה משום דהוי אסם שנתכפרו בעליו בחחר (ולמיתה) [ולרעייה] חזקה[מ] והאתם ניתה ללא מלי להקשות מידי אבל בעולה ליכא למיתם להא אם יביא עולה אחרת שהרי עולה בא נדבה: **שלא** בזמנו הוי שלמים. וא״ת היון דמזהר זהירי בפסח אין יבא לידי פסח שלא בזמנו וי״ל דלפעמים הפסח חולה ומפרישים אחר לו שמא מיירי בפסח שנטמאו בעליו או נמי כגון שהפרישו שני פסחים בתריות שעכשיו לא נקרב אלא אחד מהן ונשחר אחר זמנו: **אשתכח** בת שנתה מאי. אבל ליעל גבי אסם לא מלי למיעבי דאסתכח בת[נ] שני מיני סיים מאי לפי שהוכל לומר סיימה תקנה בראייה לכל שנאסתאב אחד בהסם רועה[ס] ואסם כן תרועה על שאסתאב[ע] והדמים יהיו נקיין המוצא[פ] אבל בחטאת אין בה תקנה כלל ומשום הכי צבי גמרא ומאי תקנתיה וא״ת ליעל דקאמר זכריס עולות ליחוש דילמא שעירי רגלים ורחמי חדשים שהם חטאות לצור וסם זכריס וא״כ אימא לא בעי גמרא ליעל כי הכא דילמא חטאת ל״ל דלהא ליכא למיחש להא לא ב״ד מתנה עליהם שאם נאבדו יהיו חולין[פ]:

אין לוקחין בהמה במעשר שני. פירש בקונטרס חוץ לירושלים משום דכתיב (דברים יד) ונתת הכסף בידך והתורה הקפידה בכסף כורה ועוד שמא מכשא בעורה הדרך ולא נהירא להא דבעינן כסף כורה היינו דוקא דרך מיולו לבון לקנות דבר שאינו מוכן אבל יכול לחזור ולמכור אבל במקח להוליך בהמה[ק] ולאוכלה בירושלים שרי ולא בעינן כסף כורה והכי גמי אמר בהגוזל קמא (ב״ק דף מ:) מי שיש לו מעות בעבל שאינם יוצאין בירושלים יוצין בהמה בעבל וממטי לה בירושלים אלמא לא בעינן כסף כורה מיהו לגבינן דשמא מכחיש לו בשר אבל שאינם יוצאין בירושלים אבל לגבינן דכסף כורה קשה טובא כדפרישית לכך נראה לר״י לפרש דהיינו טעמא דאין לוקחין בהמות הרבה מלהביא המעות של בעל שאינם יוצאים בירושלים אבל לגבינן דכסף כורה קשה טובא כדפרישית לכך נראה לר״י לפרש דהיינו טעמא דאין לוקחין בהמות כו׳ גזירה שמא יגדל עדרים עדרים והכי נמי אמרינן בפרק לולב הגזול (סוכה דף מ:) דקאמר התם מעות מעשר שני מתחללין על בהמה חיה ועוף אין חייס בין שמוטרים דברי ר׳ מאיר ובכמים מוכרים על שמוטרים מתחללין על חיין אין מתחללין ומשיק מחללות זכריס אבל בנקבות דברי הכל אין מתחללין על חיין שמא יגדל מהם עדרים ובכריס פליגי אי גזירינן זכריס אטו נקבות אי לא גזור רבנן גזרי והכא דקאמר אין לוקחין גזירה זכריס אטו נקבות ואם תאמר כיון דטעמא הוי משום גזירה אמאי קאמר התם לעולם מתחללין דמשמע אפילו לדעבד לא מהני דקאמר התם אלא מאי דרבנן אין מתחללין אין[ר] מתחללין מיבעי ליה ואם ן לומר כיון דהתירה לולב הגזול יש תקנה לעשות לומר יחזרו דמים למקומן כדקאמר הכא משום הכי קאמר דאפילו לדעבד לא מהני דאי אמרינן מהני כך לי לדעבד כמו שהיה עושה אותו ואם

תהי בה ר׳ יוחנן. נהנ לרבי אומרים לו לאדם בו׳. לכל נהמות מזבח אסור לחלנה תמימה, שנאמר[ב] אם בהמה הטמאה ופליג בערכך ואמר מר (מנחות דף קא.) בנעלי מומין שנפדו הכתוב מדבר, יכול יופדו על מום עובר כו׳, וזה שנא לימלך ולחוב בדמיהם נאמר לו עמוד וחטוף לחלנה מוד בשביל שמזכה לתקן הקרבתה של בהמה זו: **אלא** אמר רבי יוחנן. הא דקתני זכריס עולות לא היה ולא לעולם זכריס בעולה תמימה, אלא מתנתן לה עד שתומם ומייתי שתי בהמות ומתנה. אמר מר זכרים עולות דילמא תודה היא [ב]דמייתי נמי תודה והא בעיא לחם [ג]דמייתי נמי לחם ודילמא אשם הוא אשם בן שתי שנים [ד]ואישתכח בן שנה ודילמא אשם מצורע הוא אשם נזיר הוא לא אשכחי ודילמא פסח הוא פסח בזמנו מזהר זהירי ביה [א] ושלא בזמנו שלמים הוא ודילמא בכור ומעשר נינהו (ו) למאי הילכתא למיכלינהו במומן [ה]הכי [ז] נמי במומן מתאכלי. אמר מר נקבות זכרי שלמים דילמא תודה היא [ו]דמייתי תודה והא בעינן לחם [ז]דמייתי נמי לחם ודילמא חטאת היא חטאת בת שנתה [ח]ואישתכח [ט] בת שתי שנים ודילמא חטאת שעברה שנתה לא שכיח אשתכח בת שנתה מאי תניא חנניא בן חכינאי אומר עז בת שנתה לחטאת לחטאת סלקא דעתך אלא אמר אביי בחטאת [י]כונסה לכיפה והיא מתה מאליה. [כ]תנו רבנן אין לוקחים בהמה במעות מעשר שני ואם

[ו] תהי בה ר׳ יוחנן [ב] וכי אומרים לו לאדם עמוד וחטא בשביל שתזכה[ו] אלא א״ר יוחנן [א]ממתין לה עד שתומם ומייתי שתי בהמות ומתנה. אמר מר זכרים עולות דילמא תודה היא [ב]דמייתי נמי תודה והא בעיא לחם [ג]דמייתי נמי לחם ודילמא אשם הוא אשם בן שתי שנים [ד]ואישתכח בן שנה ודילמא אשם מצורע הוא אשם נזיר הוא לא אשכחי ודילמא פסח הוא פסח בזמנו מזהר זהירי ביה [א] ושלא בזמנו שלמים הוא ודילמא בכור ומעשר נינהו (ו) למאי הילכתא למיכלינהו במומן [ה]הכי [ז] נמי במומן מתאכלי. אמר מר נקבות זכרי שלמים דילמא תודה היא [ו]דמייתי תודה והא בעינן לחם [ז]דמייתי נמי לחם ודילמא חטאת היא חטאת בת שנתה [ח]ואישתכח [ט] בת שתי שנים ודילמא חטאת שעברה שנתה לא שכיח אשתכח בת שנתה מאי תניא חנניא בן חכינאי אומר עז בת שנתה לחטאת לחטאת סלקא דעתך אלא אמר אביי בחטאת [י]כונסה לכיפה והיא מתה מאליה. [כ]תנו רבנן אין לוקחים בהמה במעות מעשר שני ואם

ומוכלן בחורת בכור ומעשר אחין לחחטין בחיטין ואין נקלין בלירטרו[ו]: **חטאת בת שנתה**. היל, דכתיב (ויקרא ה) ונקבה מן הלאן כשבה וכל כשבה [בת שנה] [פ] היל: **ואישתכח בת שתי שנים**. ובהמה דחמניתן בבא אחי אינם עוקרין: **עז בת שנתה לחטאת**. ליענל דקלא (במדבר טו) לסימנא בעלמא נקט, כלומר אם בא שנתה היל מקריבה חטאת: **חטאת סלקא דעתך**. לילמא לאו חטאת היל ויביל מקריבה, ואחאי נמי ליכל לחטאת לא מקרבה נדבה: **בחטאת, כונסה לכיפה והיא מתה מאליה**. כלאן חטאת שחוב לימות למיתה (חמורה דף טז.): **לכיפה**. לאו דוקא, אי אמר כיפה היה מתוקנת לכך: **והיא מתה**. אחין נותנין לה מזונות: **אין לוקחין בהמה במעות מעשר שני**. חוץ לירושלים, לכתיב (דברים יד) ונתת הכסף בידך, ועוד אמר מכאן נטורת הדרך:

נסוגג

הגהות וציונים

[ו] רצ״ע כי בעירובין לב ע״ב אמר ניחא ליה לחבר דליעבד איסורא זוטא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה (גליון) עיין תוס׳ שבת ד. ד״ה וכי (רש״ש):
[ב] צ״ל הני (ב״ש, וכ״ה בדפו״ס ובכתי״מ וברש״י כת״י דפו״י הכא): [ג] צ״ל במומן (באה״מ ובי״ש, וכ״ה בכת״י): [ד] צ״ל הני (באה״מ, וכ״ה בכת״י ושם הוא דבור המתחיל): [ה] דפו״י וכל ככש בן שנה הוא:
[ו] צ״ל בן (ב״ש):
[ז] צ״ל ירעה עד שיסתאב (ב״ש):
[ח] צ״ל במקח בהמה להוליך ולאוכלה (באה״מ): [ט] העצמות יוסף מגיה דרבנן יעשה ולא יעשה מחללין. רש״ש מגיה מאי דרבנן מחללין ואין מחללין:

הגהות הב״ח

(ו) גמ׳ למאי הילכתא. נ״ב עיין מזבח דף ט ע״ב ופ״ק:

הגהות מהר״ב רנשבורג

[א] גמ׳ ושלא בזמנו שלמים הוא. נ״ב עי׳ תמורי הרכב״ם והריטב״א:

ליקוטי רש״י

תהי בה. לשון מניח כמו בת תיהא למע׳ ע״ז (דף סו:) כלומר מעיין ומתמה למעה טעמו של דבר [עירובין סה:]. לשון מניח בקונקן כמו תהי לה לקנקנים (ב״ב כב:) כלומר לייך ופרוך [בבא קמא עו:]. מתמה ומקשה בם [חשב״ם ב״ב לט:].

[ו] [פירוש עי׳ בפרש״י עירובין סו.]. [ב] תוספתא דמלא פ״ק ה״ח מנחות מת. שבת ד., [ג] [עי׳ תוס׳ זבחים עה: ד״ה תיכף בן שנה], [ד] תוספתא דמעשר שני פ״ש הל׳ טו [ע״ש], [ה] ויקרא כז, כז. [ו] בכורות לא., [ז] זבחים נו:, [ח] זבחים נה., [ט] זבחים עה:, [י] זבחים דף ו., [כ] מנחות דף צ:, [ל] כשמואל בזבחים צא: [ועי׳ תיעיב תוס׳ מנחות לג: ד״ה לתמיד וכו׳ ותוס׳ מועד כג: ד״ה לתמר ומלוה ליצב], [מ] תמורה כ:, [נ] ב״ק קי: רש״ג, [ס] עי׳ שבועות יא ע״ב.

מסורת הש"ס עם הוספות

א) לעיל נב: [במדות טו:], **ב)** [במדות שם], **ג)** מעשר שני פ"ג מ"ו, **ד)** דברים כז ז, **ה)** דברים יד כג, **ו)** עמוד ב, **ז)** [סוטה מ:], **ח)** פ"א הט"ו, **ט)** [וע"ע ירושלמי סוטה מ: ד"ה שמא יגלן], **י)** זבחים מט, **כ)** ע' תוס' גיטין יא: ד"ה התופס, **ל)** לעיל כג ע"ב.

הגהות הב"ח

(ה) תוס' ד"ה מקוף וכו' רוצה לומר דהלוקח וכו': **(ו)** **בא"ד** על מעות הללו ומשני כל המתלקט אלמא דמשוה חלול להקדש ופ' ריב"ן כל"ל:

הגהות הגר"א

(א) גמ' **ואמאי יחזרו דמיו למקומם.** נ"ב פי' דהא בהמה טמאה אין שוגג כו' כמ"ש בתוס' ד"ה במזיד בסה"ס:

הגהות וציונים

ה) רש"ל ל"ג "אפי' בירושלים", וכן במשניות ליתא: **ו)** עיין ילקוט מפרשים: **ז)** צ"ל **למקנא** (כת"י): **ח)** צריך להוסיף **במתכוין להוציא** מעשר **לחולין** (ר' שמחה מדעסוי): **ט)** נדצ"ל **והדיא** (בארות המים): **י)** נדצ"ל **שיהא** (באה"מ): **יא)** יש להוסיף **להתנות שלא** (בארות המים):

ליקוטי רש"י

ולקח תחילה ישם שלמים. זמן ממעות מעשר דכתיב במעשר שני ונתתה בכסף על ואכלת שם (דברים יד) וכתיב בשלמים ואכלת שם (שם כז) מה שם להתם מעשר לף שם דגבי שלמים מעשר דיכול להביא שלמים ממעשר [מנחות פב.]. **במזיד.** שתכוין לגלגל. **קידש.** שם קידש בו את אשתו מקודשת גלגל מוכח בהגלה לר' יהודה [בכורות ט:]. למעשר ממון הדיוט הוא [לעיל נב:].

קכב א ב מיי' פ"ז מהל' מעשר שני הלכה ח:

תום' ר"י הזקן

יאכל כנגדן. הלוקח יקח מעות משלו ויאכלם בירושלים ויאמר כל מקום שהמעות ביד המוכר הרי הם מחוללים על אלו: **אשה יודעת.** פי' קסבר הואיל ואשה שייכא נמי במעשר שני יודעת כל הדינין: ואותביה **והרי בהמה טמאה דאדם יודע וכו'.** כלומר כולהו שייכי במעשר ולדידך כל בני אדם יודעים כל הדינים: **ושאני הכא באשה חברה.** כלומר סתמא דאינשי ונשי אע"ג דשייכי בעניינא לא בקיאי בכולהו דינין דההוא עלמא ומתני' איירי באשה שלמדה מ"ש כל דיניו. ומיהו לאו בדם טומאתה ובהרתה שהיא סופרת לעצמה ובעלה נשען עליה. כל אשה היא חברה לגבי הא מילתא ואם טמאה את עצמה מדם שראתה שוב אינה יכולה לומר שאותו דם הוא ממכה שיש לה במקור כמו שבארנו פ' תנורת. ומהכא חזינן בהדיא דבמאי דשייכי חדא דינא אית להו עם שאר אינשי דלא גמירי דהא דשאינה חברה דינה שוה עם שהם מוכר שמכר לו בהמה טמאה והכי משמע הך שיטה ומ"ה אינטריך לאוקומי באשה חברה דה"נ אמרי' גבי לוקח בהמה טמאה מזיד. בריייתא. **שברח.** המוכר שהדמים בידו:

ואם לקח בשוגג יחזרו דמים למקומם. פי' בקונטרס המוכר להמזיד הדמים למקח טעות הוא למה היה יודע שמעות מעשר הן לא היה לוקחה בטריחת ליה מילתא להוליכה לירושלים והמעות הוה ניחא ליה למטוויינהו וא"ת מה קנס הוא למוכר בהך מלרבה ליות הוא לו שיפטר לעולת לירושלים כי המעות של מעשר שני אינן בידו כיון דלמרינן יחזרו למקומם וי"ל דוקא קנס הוא לו מה שלמו חומרים יחזרו למים למקומם דכלתו מזכת המקח יכולים לפוטרו מלהעלות המעות לירושלים שהיו מגריכים לוקח לתלל קדושת מעות המעשר שביד המוכר מאחר שהמוכר לפניו והיה הלוקח מעלן לירושלים והיינו דפריך ליקנסיה לוקח שיאכל כנגדן לירושלים ויחלל עליהם קדושת מעות המעשר שביד המוכר:

במזיד תעלה ותאכל במקום. וקשה כמאן אתיא לה בריייתא מי כרבנן הא לתני[ה] אין מתחללין אפי' לישבד ואי כר' מאיר אפי' לכתחילה מתחללין דהכי איתא בתוספתא דמסכת שביעית (פ"ו) דקתני אחד שביעית ואחד מעשר שני מתחללין על היא ועוף ועל בהמה בעלת מום והא דקתני לעיל מתחללין במלתיה דר"מ דמשמע דישבד מקום דפוסח דרבנן נקטה לאשמועינן דאפי' לישבד אין מתחללין ואומר ר"י לתתיא כרבנן וכך מתחלל הכא על בהמה דמיירי בתמימה דחזיא לשלמים ויש לאוקמה בטמאה ושהם מיירי בעלת מום דלא חזיא לשלמים ולכך אין מתחלל בדיעבד גזירה שמא יגדל עדרים עדרים והכי נמי איתא בתוספתא דמעשר שני[ב] דהך בריייתא דקתני במילתיה דרבי יהודה סם היתה בעלת מום או שהיו פירותיו טעונין לינ בשוגג אין במזיד יחזרו למקומם ומהכיא[ג] דהגזל קמא (ב"ק דף נז:) דקאמר זבין בהמה וממטי לה הסם שמא לתיל כך מיר דאמר מוסר לחלל לכתחילה אי נמי כרבנן ואפילו לכתחילה ומשום תקנת מעות בגל שאינם יוצאים להדיא בירושלים[ד]: **אבל** במתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין. פי' בקונטרס שלקחה לאוכלה מוך לירושלים אין שוגג לאו אמתכוין להוציא לחולין קאי לסם כן לאו שוגג הוא והאי דמתכוין דקתני אמיזד קאי וה"ק אבל לקחה בסם חולין דמיזד דידיה מכוין להוציא מעשר לחולין הוא אין שוגג אין מיזד יחזרו למים למקומם שוגג משום דמקח טעות הוא ומיזד דקתני ליה למוכר דלמתרינן לקמן לאו עכברא גנב אלא מורא גנב ופריך והאמר תנא ר' יהודה אומר במזיד קידש פירות כיון דטעות ליכא משום קנסא לא אמרו רבנן לישבד כי הכא אמרינן יחזרו למים למקומם ומ"ר אלעזר אמר ר' אלעזר כו' ולא נתכוונה להוציאו לחולין אבל אם נתכוונה להוציאו לחולין, אבל מוכר זה יודע שהמעות מתחללות על הבהמה וחולין הן בידו ועבר על לפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט), דיודע שהלוקח מתכוין לאוכלה בעירו: **והרי בהמה טמאה דאדם יודע כו'.** למיכל למימר כי שקיל להו למעות מדעתא לאוקומינהו לירושלים שקיל להו, ותנן יאכל כנגדן, הלוקח יקח מעות משלו ויאמר כל מקום שהמעות ביד מוכר יהו מחוללות על אלו, ויעלם ויאכלם בירושלים: **אלא מתני' באשה חברה שסקינן דידעה.** למין מעשר שני מתחלל ע"י קידושי ועולה ואוכלתן, אבל סתם מוכר לא ידע למין מעשר מתחלל על בהמה טמאה: **כי התם.** כלהמרן גבי לוקח בהמה טהורה מזיד[ה]:

כשברח

אם לקח בשוגג יחזרו דמים למקומם במזיד תעלה ותאכל במקום אמר רבי יהודה במה דברים אמורים במתכוין ולקח תחילה לשם שלמים אבל במתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין בין שוגג בין מזיד יחזרו דמים למקומם והאנן תנן [ו] רבי יהודה אומר במזיד קידש [ז] אמר רבי אלעזר אשה יודעת שאין מעות מעשר שני מתחללין על ידה ועולה ואוכלתו בירושלים מתקיף לה ר' ירמיה והרי בהמה טמאה עבדים וקרקעות דאדם יודע שאין מעות מעשר שני מתחללין עליהן [ח] ותנן [א] אין לוקחים בהמה טמאה עבדים וקרקעו' במעות מעשר שני אפי' בירושלים [ט] ואם לקח יאכל כנגדן אלא הכא באשה חברה עסקינן דידעה. אמר מר אם לקח יאכל כנגדן [יא] ואמאי יחזרו דמיו למקומם כי התם [ב] אמר שמואל כשברח

מתקיף לה ר' ירמיה והא בהמה טמאה. למימר דבעל יאכל כנגדן דיודעים ופירש בקונטרס דיאכל כנגדן רוצה לומר (ו) והלוקח יקח מעות משלו ויאמר כ"מ שהמעות ביד המוכר יהו מחוללים על מעות אלו ויעלם ויאכלם בירושלים והקשה רבי יצחק בן אבדרסם הא מוקמת לה בסמוך כשברח המוכר וה"ק היאך הוא יכול לאכלם והרי אין לו מהם אלא שמין ברשותו כדאמר בפרק מרובה (ב"ק דף סט.) בשמעתא לגבועין דפריך לר' יוחנן דאמר גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם מיהם יכולין להקדיש זה לפי שמינו שלו וזה לפי שמינו ברשותו ופריך מהאי לגבועין שהיו חומרים כל הגלקט מזה יהו מחוללין על מעות הללו (ז) ולמאי דמשוה חלול להקדש ומשני כל המתלקט ופירש ריב"ן לתין זה לפי קנסא דקנסוהו לוקח לבל לעולם המעות קדושים ביד המוכר והר"ר מאיר מפרש שאין הלוקח יכול לאכול המעשר ביד המוכר משום דזכות הוא לו למוכר וזכין לו לאדם שלא בפניו להפ שייכא מעשה שליחות[כ] והוי כמו שלים והכי נמי למרינן בנדרים (דף לו:) דבעי התם התורם משלו על תבירו לריך לעת בעלים או לא מי למרינן זכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו או לילמא ניחא ליה לגיעם למיעבד מלוה בממוניה ועד כאן לא מיבעיא ליה התם שלא משום לאמרי' ניחא ליה לגיעם למיעבד מלוה בממוניה אבל היכא שלא שייך כי הכא זכות כי הכא עבדינן זכותיה אבל בהניח לנועים ליכא למימר הכי שהרי הגזלנים עלמם יכולים לתקן כלום מה שבידם שהרי אינו שלהם והוי גזל ולא נתייאשו וכיון לחיובו לא מלי עבדי[ל] והשתא ניחא שהשמועות ביד המוכר יפ לחולין אם יאכל הלוקח כנגדו מע"פ שאין בידו לכיון שהוא זכות למוכר יעשה לוקח שלוחו ויחללנו:

כשברח

כשברה. פי' היה לו לומר עבדים: **הא** לא ברח קנסינן למוכר. כמו הסוח לעצל לומר יחזרו למקומם שהוא קנסא למוכר שרוצה למכור בהמתו בערלה כו'. דלולאו משום קנסא היה לו לומר עבדים: **ונקנסיה** ללוקה. פירוש אע"ג דלוקה ומשלם ג' ימים ולפירוש ר"ח פריך שפיר שהמעות שביד המוכר יוקנין לאולין על ידי הלוקח מצד לפי' ריב"ן דקסבר מאי פריך מדרבה מוטב לקנוס המוכר להוליך משום מילו מלקנוס הלוקח ויש"מ משום יד המוכר לעולם המעות שלו נתגללו ונמלו יכלכם מון לירושלים דכסברי נתגללו וי"ל דלעיולי הכי פריך ולקנסיה ללוקח שילך לבית המוכר ויומר לו המעות שכן קדושין בידך תהא קדושתן על גלו ותן ילמו לאולין:

מסתברא כ"ש היכא דאיכא איסור קנסינן ליה. פירוש והיינו המוכר שהרי המעות דמעשר ברשותו הוי קיימא ולפיכך קנסו ליה שיחזרו למיס למקומם והיינו שלא מכר בהמתו וחה דוחק לפירוש ריב"ן לפירש דלעולם המעות שביד המוכר קדושים מקדושת מעשר ולריך להעלותן לירושלים ג"כ מדברה זכות הוא לו מהא לחמרן יחזרו למיס למקומם למוב ג שיחזור לו בהמתו מלהעלות למיו לירושלים אבל לפירוש הר"ם ניחא לך זה שקנה לפירוש הקונטרס לעיל לפי' גבי אבל מתכוין להוציא מעות מעשר שני לאולין והבהמה קדושה ועלה קאמר יחזרו למיס למקומם ואם כן לפי סברא זו הוי ליה למקנסיה לוקח למימר ליאכל כנגדו בירושלים שהרי המיסור הוא גילו להיות בהמה אבל לפירוש [ריב"ן] ניחא שהרי המיסור הוא ביד המוכר ואם תאמר שהרי לעיל דקאמר גמרא דקנסוהו לוקח ויאכל כנגדן מאי קנס הוא זה כי נמי אמר יחזרו למיס למקומם לריך לוקח להעלות המעות לירושלים וי"ל דהקנס הוי מזה דמסתמא לקח הבהמה ביוקר ממעות מעשר שני ליפטר עלמו מלעלות לירושלים וכשגמר לו ליאכל כנגדו בירושלים והמקח יהיה שלו יהיה לו לספק גדול בלקיחת הבהמה שלקח:

המקדש בערלה כו' אינה מקודשת. פירוש לפי שהיסור הנאה הן וה"ה אפילו אינה מקודשת הא שרי ליהנות ממנו שלא כדרך הנאתו שהרי יש לומר דמיירי שפיר ליאכל שוה פרוטה שלא כדרך הנאתו מ' נמי יש לומר דמיירי שפיר ליאכל שוה פרוטה לף שלא כדרך הנאתו מ"מ כיון שהבהמה שוה פרוטה יש לה ליהנות דרך הנאתן ואינו כן לף אפילו דעתה והוי מקח טעות ואם תאמר ואמאי לא מהני פיגול ונותר וטמא וי"ל דמיירי בהקדישם לף קא משני דמיירי בהקדישם לאחר שנתנבלה דאי לא תימא הכי אפילו לאחר שנתנבלה נמי אסור בהנאה דהא אמרינן בפ' יוסי הגלילי דאפילו נתנבלה בפרק לף שעה (פסח דף כג.) והא לא מצי עבוד כוכבים משום דלא שייך למימר דיש מכרן וקידש בדמיהן מקודשת אלא שהרי עובדי כוכבים מוסרת בדמיהם: **מנין** שלא יצבע בו. פי' לחמרינן לף יהא מלטרף לשאר לגמרינן לף שלא יצבע דס"ד דשרי משום דמוזת מלו מילמא היא) ומשטרינן לגמרינן שלא ילריך לשלוף לשאר משום דמלכא

את לא דריש. לריבוית: כי האי תנא. סיפרא מלמדנו: היה דורש כל אתין שבתורה. לריבוית: פירש. סירא לרבות סוס דבר להשוותו למורה המקום: כפרה בתיב בה. כפר לעמך ישראל (דברים כא): בקדשים. וקדשים מקורין בהגאה שהרי מועלין בהן וקדשים מקורין בהגאה שהרי מועלין בהן דכתיב בהו (דף ו.) מפיק ליה מועברו שם[ב] שם תהא קטורתה וי"ל דתמוייהו לריכי דאי משום כפרה ה"ג דוקא מחיים אקורה בהגאה כמו קדשים אבל לאחר עריפה מותרת כיון דאינה משמשת מלותה להכי אינטריך וערפו שם ומי מועברו שם למוד ה"ג דוקא לאחר עריפה אקורה בהגאה אבל מחיים לא להכי אינטריך כפרה אי נמי יש לומר דהא דקאמר הכא דכפרה כתיב בה לא עיקר דרשה היא דהא כדמוקי לה מינה כפרה כתיב בה בקדשים אלא עיקר דרשה להכא הוי מועברו שם[ב]:

משעת שחיטה. פי' ומשלמת נמי מיתקר[ד] משמיטת תמידים עד הסילוק ואין לפרש משעת שחיטה דשחוטה ומשלמת ליכא לאיסור כלל דהא תנא לפורי מלורע דמשמע דמוייהו: **בין** את ליה גבול אחרינא. למין לומר דבעת ליפורים כמו שורדת עגלה ערופה דהא דורדת עגלה ערופה כתיב בפרקה (דברים כא) והוולדו זקני העיר את העגלה אבל בעת ליפורים לא כתיב אבל לקיחה כתיבה לבתיב (ויקרא יד) [ולקח] למלהר: **וזה** אשר לא תאכלו לרבות השחוטה. וה"ת להך תנא לאיסור הנאה מנא ליה מלינא למזקיק דתמר[ה] לא תאכלו לא מיתסרא אף ציפורי מלורע נמי משעת לקיחה לא מיתסרי הכי השתא התם אית ליה גבול אחרינא הכא מי אית ליה גבול אחרינא איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש[ב] כל לפור טהורה תאכלו[ו] לרבות את המשולחת[ז] וזה אשר לא תאכלו מהם לרבות את השחוטה ואי ס"ד מחיים אסורה לאחר שחיטה מיבעיא מהו דתימא מידי דהוה אקדשים דמחיים אסירי ואתיא שחיטה ומכשרה להו קמ"ל איתיביה[ט] שחטה ונמלאת טריפה יקח זוג לשניה והראשונה מותרת בהנאה ואי ס"ד מחיים אסורה הראשונה אמאי מותרת בהנאה א"ל הכא במאי עסקינן כגון שנמלאת טריפה בבני מעיה דלא חל עלה קדושה כלל איתיביה[י] שחטה שלא באזוב ושלא בעץ ארז ושלא בשני תולעת ר' יעקב אומר[יא] הואיל והוקבה למלותה אסורה רבי שמעון אומר הואיל ונשחטה שלא במלותה מותרת עד כאן לא פליגי אלא מר סבר[יב] שחיטה[יג] שאינה ראויה שמה שחיטה ומר סבר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה דכולי עלמא מיהא מחיים לא מיתסרא[יד] תנאי היא דתנא[טו] דבי ר' ישמעאל נאמר מכשיר ומכפר מבפנים[טז] ונאמר מכשיר בחוץ מה מכשיר ומכפר האמור בפנים עשה בו מכשיר בקדשים. גופא כל צפור טהורה תאכלו[יז] לרבות את המשולחת וזה אשר לא תאכלו מהם לרבות את השחוטה ואיפוך אנא אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי לא מלינו[יח] בעלי חיים שאסורים מתקיף לה רב יצחק ולא הרי מוקצה

אף מכשיר ומכפר האמור בחוץ עשה בו מכשיר בקדשים. גופא כל צפור טהורה תאכלו[יז] לרבות את המשולחת וזה אשר לא תאכלו מהם לרבות את השחוטה ואיפוך אנא אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי לא מלינו[יח] בעלי חיים שאסורים מתקיף לה רב יצחק ולא הרי מעגלה ערופה וכלריתות (דף סה.[יט]) מסמע דלפין עגלה ערופה מליפורים ויש לומר דמעיקרא צריך למילף ליפורים מעגלה ערופה דמה עגלה ערופה אקורה בהגאה מסמת עריפה אף ליפור דמשולחת אקורה לכל הפחות ליפור דצריך בה והיינו על כרחך מחיים קודם שנשחטה וכיון דלמכתן ליפור מחיים משולחת אם כן צריך ילף התם עגלה ערופה דנאקרת מחיים מליפור המשולחת ומחר כך לפין ליפור השחוטה דנאקרה אף מחיים דהיינו מסמת לקיחה מעגלה ערופה

מלקיחה ועד שחיטה וכיון דנאקרות מחיים על כרחין מסמת לקיחה: **גבוי** שמעתי. מלימתי נאקרת. **ונסבין חבריא.** בני יהיבתה [חולין סב.]. וסבורין התלמידין מדבתם לומר [זבחים ע:]. **וזה אשר תאכלו מהם.** יתירא הוא מסם מן הטהורין להא מטהורין לעניל מיניה לקי. **לרבות את השחוטה.** אבל המשולחת מותרת לגמי מחמת טורה שלמנה כדי שיכלו בה מחרימי שיהו נהנין ומלכלין מותה בני מדם אבל אין מדם בני מדם אבל אין מדם מותר [חולין קמ.].

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [פסחים כג: ופ"ק], כתובות ו: ב"ק מג: פסחים כג: [תגיגה יב. ע"ם], **ג)** ע"ז כט: חולין יט. [זבחים ע: מגילה כח.], **ד)** חולין קמ. כריתות כה. ע"ם, **ה)** חולין פב. **ו)** [עי' חולין סז]. **ז)** ג"ז שם זבחים ע: כריתות כה., **ח)** ספרי פרשת ראה [חולין קמ.], **ט)** נגעים פי"ד מ"ה, **י)** תוספתא דנגעים פ"ח ה"ח ע"ש, **כ)** כתובות לד. ב"ק עג. חולין פ. פד., **ל)** [חולין קמ. כריתות כה.], **מ)** ע"ז נד: ב"ק סג:, **נ)** חולין קמ., **ס)** חולין דף מב., **ע)** חולין דף עו., **פ)** דברים כא ד], **צ)** [וע"ע תוס' ע"ז כט: ד"ה כפרה ובחולין פב. ד"ה ל"ר יעקב], **ק)** [פסחים דף כא:], **ר)** [וע"ע תוס' כריתות כה. סד"ה תנאי היא], **ש)** רשם.

הגהות הב"ח

(ה) גמ' מסעת לקיחה קיחה מעגלה ערופה. נ"ב ב"ש בס"ת. **(ו)** תוס' ד"ה שחוטה וכו' קרוס של מוח ו' נמחקו וכו' שחוטה ולא מקודס:

תורה אור השלם

א) אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִּירָא וְאֹתוֹ תַעֲבֹד וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ: [דברים ו, יג]

ב) כָּל צִפּוֹר טְהֹרָה תֹּאכֵלוּ: [דברים יד, יא]

ג) וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם הַנֶּשֶׁר וְהַפֶּרֶס וְהָעָזְנִיָּה: [דברים יד, יב]

הגהות ויבונים

ג) דפו"ס בפנים: **ב)** דפו"ס בחוץ: **ג)** בדפו"ס נוסף ותיובתא דרבי שמעון בן לקיש: **ד)** הד"א (רש"ש): **ה)** עיין בתכמת שלמה ורש"א (גליון): **ו)** כת"י לה"כשיר: **ז)** תו"ט מעתיק מתברא: **ח)** צ"ל אליבא דר"י דהא (בית ישראל מקאנזין ע"פ התוס' בכריתות, ועיין תוס' הרא"ש): **ט)** צ"ל ולא. רש"ל (גליון):

עין משפט נר מצוה

קמב א מיי' פי"ל מהל' טומלת לרעת הל' ז: **קנ ב** מיי' פ"י מהל' רולח הל' ו: **קנא ג** מיי' פי"ל מהל' טומלת לרעת הל' ט: **קנב ד** ה ו מיי' שם הלכה ז

תוס' ר"י הזקן

כפרה. כפר לעמך ישראל וקדשים אסירי בהנאה: **צפורי מצורע מכשיר בחוץ.** שהרי חוץ לעיר נעשית מצוותה להכשיר המצורע לבא אל המנחנה: **מכשיר בפנים.** אשם מצורע: **מכפר בפנים:** כל הקרבנות: **מכפר בחוץ.** עגלה ערופה: **המשולחת.** א' מהצפורים שהיה משלח שמותרות דכל ריבויא הוא: **השחוטה.** שאסורה: מוקצה. בהמה שהוקרבת לתקרובת ע"ז:

ליקוטי רש"י

את לא דריש. לריבוית דכתב לה כשמעון הממשולי שפירש כל אתים שבתורה לריבוית כיון שכתוב בזה (בראשית ח:) שגיע נאת כי אלהין מירת, אומר מה תרבה ליבל עמו פירש משון וחזר בו מכל ריבויין שדרש דמרבה לאו לריבוי אתי כולהו אתי לאו לריבוי אתו [פסחים כב:]. **שמעון העמסוני היה דורש.** דאתין וגמין ריבויין. **שהגיע לאת ה' אלהיך.** לא ידע מה לדרוש [בבא קמא מא:]. **פירש.** מכל דבשון שדרש כל אתין בא לרבות חוס לין מס לרבות בו [בכורות ו:]. **לרבות ת"ח.** שיהא מורא רב כמורא שמים [פסחים שם]. **כפרה בתיב ביה בקדשים.** כפר לעמך ישראל (דברים כא) מה קדשים מקורין בהגאה אף היא מקורה בהגאה [חולין יא. ע"ז כט:]. **נאמר מכשיר בפנים.** אשם מצורע ואפעות מאוסרי לרבות עגלה ערופה. אשם מצורע כשאר אשמות בפרה זוכין ויולדות שאין בהן אלא להכשירן בקדשים. **מכפר בפנים.** כל אפעות ואשמות. **מכשיר בחוץ.** לפרי מצורע שהן לטהר. **מכפר בחוץ.** שעיר המשתלח [חולין קמ.]. ועגלה ערופה. **עשה בו מכשיר כמכפר.** אשם מצורע כשאר אשמות ואשמות [כריתות כה.] כגון מיע כפרות ושהרתה שהרי גם המכשירין קרבים לשם. **אף מכשיר ומכפר האמור בחוץ.** לפרי מצורע שלמלוהן בהגאה מחיים. **כמכפר.** כשעיר המשתלח ועגלה ערופה [כריתות כה.]. **ציפורי מצורע מאימתי אסורין.** בהגאה. **משעת שחיטה.** ונאקרת שחוטה אבל המשולחת מותרת דכתיב ושלח את הצפור החיה וגו' ולא תאכל מהמה תורם שלא לאקלה. **משעת לקיחה.** ושחיטן נאקרות עד שילמת. [חולין סב.]. **מה עגלה ערופה.** שנאמר בה קיחה (דברים כא) ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר אקורה מחיים אף ולקח למטהר שתי לפרים חיים (ויקרא יד) אקורות מחיים ומיהו עגלה ערופה יש לה גמול ליאקר מיידתה לגמל אין אבל אלו אין כאן מעגה

עין משפט נר מצוה

קעג **א** מיי׳ פ״ג מהלכ׳ איסורי מזבח הל״ז והל׳ יג:

קעד **ב** מיי׳ פי״ח מהלכ׳ טומאת צרעת הל׳ ו:

קעה **ג** מיי׳ פי״ב מהלכ׳ כלאים הל״ל סמג עשין קמו טוש״ע יו״ד סי׳ ריב סעיף ג:

קעו **ד** מיי׳ פ״ט מהלכ׳ מאכלות אסורות הל״ל סמג לאוין קמ טוש״ע יו״ד סי׳ פו סעיף ג:

קעז **ה** ו ז מיי׳ פ״ג מהלכ׳ שחיטה הל׳ ג סמג עשין סג:

תום׳ ר״י הזקן

נעבד. שהשתחוה לה ואפילו לגבוה כדאיתא בתמורה: **רובע ונרבע בעדים.** דבני סקילה ניתנו ואסורים לאחר שנגמר דינם: **לתקלה.** שאם ילכדנה יאכלנה ההילכך הואיל ואמרה ושלח ודאי מותרת היא: **פלוגתא דר׳ יהודה ור׳ שמעון.** מפרש בבכורות וקאמר התם דמודה ר׳ שמעון לאחר עריפה שהוא אסור בהנאה:

הגהות וציונים

(א) צ״ל **קודש** (דפו״י): **(ב)** [מרש״י לקמן נח. שכתב בד״ה בבשר בחלב ר׳ שמעון לטעמיה דאמר לעיל מותר בהנאה עכ״ל. משמע דגרים כאן **יוחאי** אמנם בבכורות ובמנחות ובחולין איתא ר״ש בן יהודה אומר **משום** ר״ש] (גליון) עי׳ נו״ב תנינא יו״ד סי׳ ריד: **ג)** בקצת כת״י נוסף **דתניא** (ובריייתא היא בתו״כ ובספרי כמ״ש רש״י בסוה״ע)**:** **ד)** ״תלתא קראי יתירי״ ליתא בדפו״ס ובכת״י ובר״ש״י: **ה)** ס״א **הבשר** (גליון) כ״ה במהרש״ל: **ו)** צ״ל **הוא קדש** כתיב למידרש ביה **קדוש** הוא כו׳. ר״ש״ל (גליון) ע״ש בהגהות והערות: **ז)** צ״ל **דבראויה** (באה״מ, וכ״ה בכת״י): **ח)** צ״ל **דאיתקש** (באה״מ, וכ״ה בכת״י): **ט)** צ״ל **שחיטתן** (דפו״י **שחיט**ו״): **י)** כת״י **בציפא: כ)** ״אלא״ מיותר (באה״מ וב״ש)**:** **ל)** צריך להוסיף **מוחיים** (ר׳ שמחה מדעסיר)**:** **מ)** צ״ל **אלא שלא** לשוחטן (באה״מ), או**:** אלא **שישוחטן** (ב״ש)**:** **נ)** בתוס׳ טוך ותוס׳ הרא״ש **הזאה: ס)** צ״ל **דמותרת** (ב״ש, דפו״י **מותרת**)**: ע)** נדצ״ל **יש** (באה״מ)**: פ)** נדצ״ל **נאמר** (באורות המים)**:** **צ)** עיין רש״ל ורש״א:

ליקוטי רש״י

לא אמרה תורה שלא לתקלה. אם תיקח לפסוה לא היה לומר לך שלמנה ויכלו בה בני אדם (חולין קטו). ואם ישלמנה יהיו בני אדם לוין לוין חוזק לאחר זמן [שם קכ:]. **שימלאם אדם ויהנה ממה** שלא ידע [יומא סז:]. **גידולו יהיה קדוש.** שיער שלו לפסול כדלמיני ונתן על האם אחר תמת זכה הגלמים [פסחים כג:]. **מה להלן אסור באכילה** ומותר בהנאה. כדלמיני בכלב תעלילון אותו והם שגלחו הוא מה שבלגן מוכל דמוזמוזתי עליו [מנחות קא:]. **ברחוק מקום אתה זובח.** להיות חוץ למחנה שכינה [פסחים כב:]. **בשחיטה בבהמה.** מה פסולי המוקדשין בשחיטה הוא מוקדשין בשחיטה דלעיל מהסוף קלא כתיב ונצמח מנקבך [חולין כח:].

מסורת הש״ס עם הוספות

ס) תוספתא דזב״ק פ״ד ה״ח, **ב)** מ״כ פ׳ מלורע, **ג)** [ער׳ תוס׳ חולין קטו. ד״ה גם] ממנה וכו׳ קושיא ופסוקה ועל הזמירו מ״ש רש״י שכת בד״ה רבא ממנה וכו׳ קושיא ממה וכו׳ וקרא דלמטן כו׳ ממכאן נעלמה היא)**,** **ד)** יומא מז: חולין קטו. קמ״, **ה)** ספחים כג., **ו)** כתובות ט:, **ז)** מכילתא פ׳ משפטים חולין קטו:, **ח)** חולין קטו. כתובות י. מנחות קלז:, **ט)** ספרי פ׳ ראה, **י)** ויקרא יד נג, **כ)** חולין טז:, **ל)** ער׳ תוס׳ סנהדרין פ ע״א ד״ה בשור, **מ)** [וע״ע תוס׳ סנהדרין עט:. פ. ד״ה בשור שלא נגמר ותוס׳ זבחים ט:. פנ. ד״ה אפי׳ לאחר], ושם ד״ה ברובע, **נ)** ער׳ נגעים פי״ד מ״ב.

הגהות הב״ח

(ס) גמ׳ לתמר קרא ושלח שלו את הצפור החיה על פני: **(ע)** שם שחוט שלי: **(פ)** רש״י ד״ה ס״ג בת״כ וכו׳ ופיהוסף (תל לחיה וכו׳ בדיעבד) מצ״מ ות״כ ס״ל חד לבעלי מומין וחד לחיה וחד לעופות **צ)**:

גליון הש״ס

גמ׳ רשב״י אומר משום ר״ש (בן יוחאי). כן הוא בחולין קטז:

תורה אור השלם

א) וְהִזָּה עַל הַמִּטַּהֵר מִן הַצָּרָעַת שֶׁבַע פְּעָמִים וְטִהֲרוֹ וְשִׁלַּח אֶת הַצִּפֹּר הַחַיָּה עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה: [ויקרא יד, ז]

ב) כָּל יְמֵי נִדְרֵי נִזְרוֹ תַּעַר לֹא יַעֲבֹר עַל רֹאשׁוֹ עַד מְלֹאת הַיֹּמִם אֲשֶׁר יָזִיר לַיהוָה קָדֹשׁ יִהְיֶה גַּדֵּל פֶּרַע שְׂעָר רֹאשׁוֹ: [במדבר ו, ה]

ג) רֹאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ: [שמות כג, יט]

ד) רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ: [שמות לד, כו]

ה) לֹא תֹאכְלוּ כָּל נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכֹר לַנָּכְרִי כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ: [דברים יד, כא]

ו) וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ: [שמות כב, ל]

ז) וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֻבִיאוּ לְהַקְרִיב קָרְבָּן לַיהוָה לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְיָ דָּם יַחְשֹׁב לָאִישׁ הַהוּא דָּם שָׁפַךְ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ: [ויקרא יז, ד]

ח) וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ וּשְׁחָטוֹ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: [ויקרא ג, ב]

ט) וְסָמַךְ אֶת יָדוֹ עַל

הרי רובע ונרבע בעדים דבעלי חיים נינהו ואמירי. להכי נקט לה: רובע ונרבע בעדים. דבני סקילה ניתנו, כדלמר בתמורה (דף כח.). מן הסתמה להוציא שהכובש ונרבע, מן הכלב להוציא את הנעבד. מן הסתמה להוציא את המוקלה. נעבד שהשתחוה לה מי אלגא [ע] על אחר הסקילה וכן נמי קאמר בכובש ונרבע ונרבע שם כן קשה מהכא דאמר בעבדי חיים נינהו ואמירי להכי נקט לה להדיוט ואם תאמר לפי ר״ת [ס] דאמרים לקמן בכובש ונרבע ונרבע, מן הכלב להוציא את המוקלה. נעבד שהשתחוה לה: רובע ונרבע בעדים. דבני סקילה ניתנו, כדלמר בתמורה (דף כח.). מן הסתמה להוציא את המוקלה. נעבד שהשתחוה לה מי אלגא [ע] על אחר הסקילה וכן נמי קאמר בכובש ונרבע ונרבע שם כן קשה מהכא דאמר בעבדי חיים נינהו ואמירי להכי נקט לה להדיוט ואם תאמר לפי ר״ת [ס] דאמרים לקמן בכובש ונרבע ונרבע, מן הכלב להוציא את המוקלה. נעבד שהשתחוה לה: רובע ונרבע בעדים. דבני סקילה ניתנו, כדלמר בתמורה (דף כח.). מן הסתמה להוציא את המוקלה. נעבד שהשתחוה לה מי אלגא [ע] על אחר הסקילה וכן נמי קאמר בכובש ונרבע ונרבע שם כן קשה מהכא דאמר בעבדי חיים נינהו ואמירי להכי נקט לה להדיוט ואם תאמר לפי ר״ת [ס] דאמרים לקמן בכובש ונרבע ונרבע, מן הכלב להוציא את המוקלה. נעבד שהשתחוה לה: רובע ונרבע בעדים. דבני סקילה ניתנו, כדלמר בתמורה (דף כח.). מן הסתמה להוציא את המוקלה. נעבד שהשתחוה לה מי אלגא [ע] על אחר הסקילה וכן נמי קאמר בכובש ונרבע ונרבע שם כן

קשה מהכא דאמר בעבדי חיים נינהו ואמירי [א] כי אמירי לגבוה להדיוט מישרא שרי מתקיף לה רבי ירמיה הרי [ב] רובע ונרבע בעדים דבעלי חיים נינהו ואמירי אלא אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי לא מצינו רוב בעלי חיים שאסורים דבי ר׳ ישמעאל תנא דאמר קרא [ג] ושלח (ו) על פני השדה כשדה מה שדה מותרת אף האי נמי מותרת האי שדה להכי הוא דאתא ההוא מיבעי ליה לכדרבא [ד] שדה שלא יעמוד ביפו ויזרקנה לים בגבת ויזרקנה למדבר ושלא יעמוד חוץ לעיר ויזרקנה בתוך העיר אלא כל שעומד בעיר ויזרקנה חוץ לחומה ואידך א״כ ניכתוב קרא שדה מאי השדה שמע מינה תרתי [ה] רבא אמר [ז] לא אמרה תורה שלח לתקלה: בשער נזיר: מנלן דאמר קרא [ח] קדש יהיה גדל פרע שער ראשו [ט] גידולו יהיה קדוש [י] אי מה קדש תופס את דמיו ויוצא לחולין אף שער נזיר תופס את דמיו ויוצא לחולין מי קרינן קודש קדוש קרינן: בפטר חמור: נימא מתניתין [כ] דלא כר׳ שמעון דתניא [ל] פטר חמור [מ] אסור בהנאה דברי ר׳ יהודה ור׳ שמעון מתיר אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לאחר עריפה ודברי הכל: בשר בחלב: מנלן [נ] דתנא דבי ר׳ ישמעאל [ס] (ד) (ה) לא תבשל גדי בחלב אמו ג״פ אחד [ע] איסור אכילה ואחד איסור הנאה ואחד איסור בישול מתניתין [פ] דלא כי האי תנא [צ] דתניא [ק] ר״ש בן יהודה [ר] אומר בשר בחלב באכילה ומותר בהנאה שנאמר [ש] כי עם קדוש אתה לה׳ אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו ולהלן הוא אומר [ת] ואנשי קודש תהיון לי מה להלן אסור באכילה ומותר בהנאה אף כאן אסור באכילה ומותר בהנאה: וחולין שנשחטו בעזרה: מנא הני מילי אמר ר׳ יוחנן משום ר׳ מאיר אמרה תורה שחוט [ג] לי בשלי ושלך בשלך מה שלי אסור בשלך אסור [א] אף שלך בשלי אסור אי מה שלי אסור בשלך ענוש כרת [ב] אף שלך בשלי ענוש כרת אמר קרא [ג] ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה׳ ונכרת [ד] על קרבן ענוש כרת על חולין שנשחטו בעזרה אין ענוש כרת איכא למיפרך מה לשלי בשלך שכן ענוש כרת אלא אמר אביי מהכא [ה] (ו) ושחטו [ב] ושחט אותו [ו] ושחט אותו תלתא קראי יתירי [ז] מה תלמוד לומר לפי שנאמר [ב] כי ירחק ממך המקום [ט] ובחת ברחוק מקום [י] אתה זובח ואי אתה זובח במקום קרוב פרט לחולין שלא ישחטו בעזרה ואין לי אלא תמימים הראוים ליקרב מנין לרבות בעלי מומין מרבה אני את בעלי מומים שכן מין המכשיר [כ] מנין לרבות את [ל] החיה מרבה אני את החיה שהיא בשחיטה כבהמה מנין [מ] לרבות את העופות תלמוד לומר ושחטו ושחט אותו ושחט אותו יכול לא ישחוט ואם שחט יהא מותר תלמוד לומר כי ירחק ממך המקום וזבחת ואכלת מה שאתה זובח ברחוק מקום אתה אוכל ואי אתה אוכל מה שאתה זובח במקום קרוב פרט לחולין שנשחטו בעזרה ואין לי אלא תמימים הראוים

מוקצה. מהסתם שהוקלה לתקרובת ע״ז לקמור לגבוה, כדלמר בתמורה (דף כח.). מן הסתמה להוציא את הכובש ונרבע, מן הכלב להוציא את הנעבד. מן הסתמה להוציא את המוקלה. נעבד שהשתחוה לה מי אלגא [ע] על אחר הסקילה וכן נמי קאמר בכובש ונרבע ונרבע שם כן קשה מהכא דאמר בעבדי חיים נינהו ואמירי להכי נקט לה להדיוט ואם תאמר לפי ר״ת [ס] דאמרים לקמן בכובש ונרבע ונרבע, מן הכלב להוציא את המוקלה. נעבד שהשתחוה לה: רובע ונרבע בעדים. דבני סקילה ניתנו, כדלמר בתמורה (דף כח.). מן הסתמה להוציא את המוקלה. נעבד שהשתחוה לה מי אלגא [ע] על אחר הסקילה וכן נמי קאמר בכובש ונרבע ונרבע שם כן קשה מהכא דאמר בעבדי חיים נינהו ואמירי להכי נקט לה להדיוט ואם תאמר לפי ר״ת [ס] דאמרים לקמן בכובש ונרבע ונרבע, מן הכלב להוציא את המוקלה. נעבד שהשתחוה לה: רובע ונרבע בעדים. דבני סקילה ניתנו, כדלמר בתמורה (דף כח.). מן הסתמה להוציא את המוקלה. נעבד שהשתחוה לה מי אלגא [ע] על אחר הסקילה וכן נמי קאמר בכובש ונרבע ונרבע שם כן

קשה מהכא דאמר בעבדי חיים נינהו ואמירי [א] כי אמירי לגבוה להדיוט מישרא שרי מתקיף לה רבי ירמיה הרי [ב] רובע ונרבע בעדים דבעלי חיים נינהו ואמירי אלא אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי לא מצינו רוב בעלי חיים שאסורים דבי ר׳ ישמעאל תנא דאמר קרא [ג] ושלח (ו) על פני השדה כשדה מה שדה מותרת אף האי נמי מותרת האי שדה להכי הוא דאתא ההוא מיבעי ליה לכדרבא [ד] שדה שלא יעמוד ביפו ויזרקנה לים בגבת ויזרקנה למדבר ושלא יעמוד חוץ לעיר ויזרקנה בתוך העיר אלא כל שעומד בעיר ויזרקנה חוץ לחומה ואידך א״כ ניכתוב קרא שדה מאי השדה שמע מינה תרתי [ה] רבא אמר [ז] לא אמרה תורה שלח לתקלה: בשער נזיר: מנלן דאמר קרא [ח] קדש יהיה גדל פרע שער ראשו [ט] גידולו יהיה קדוש [י] אי מה קדש תופס את דמיו ויוצא לחולין אף שער נזיר תופס את דמיו ויוצא לחולין מי קרינן קודש קדוש קרינן: בפטר חמור: נימא מתניתין [כ] דלא כר׳ שמעון דתניא [ל] פטר חמור [מ] אסור בהנאה דברי ר׳ יהודה ור׳ שמעון מתיר אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לאחר עריפה ודברי הכל: בשר בחלב: מנלן [נ] דתנא דבי ר׳ ישמעאל [ס] (ד) (ה) לא תבשל גדי בחלב אמו ג״פ אחד [ע] איסור אכילה ואחד איסור הנאה ואחד איסור בישול מתניתין [פ] דלא כי האי תנא [צ] דתניא [ק] ר״ש בן יהודה [ר] אומר בשר בחלב באכילה ומותר בהנאה שנאמר [ש] כי עם קדוש אתה לה׳ אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו ולהלן הוא אומר [ת] ואנשי קודש תהיון לי מה להלן אסור באכילה ומותר בהנאה אף כאן אסור באכילה ומותר בהנאה: וחולין שנשחטו בעזרה: מנא הני מילי אמר ר׳ יוחנן משום ר׳ מאיר אמרה תורה שחוט [ג] לי בשלי ושלך בשלך מה שלי אסור בשלך אסור [א] אף שלך בשלי אסור אי מה שלי אסור בשלך ענוש כרת [ב] אף שלך בשלי ענוש כרת אמר קרא [ג] ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה׳ ונכרת [ד] על קרבן ענוש כרת על חולין שנשחטו בעזרה אין ענוש כרת איכא למיפרך מה לשלי בשלך שכן ענוש כרת אלא אמר אביי מהכא [ה] (ו) ושחטו [ב] ושחט אותו [ו] ושחט אותו תלתא קראי יתירי [ז] מה תלמוד לומר לפי שנאמר [ב] כי ירחק ממך המקום [ט] ובחת ברחוק מקום [י] אתה זובח ואי אתה זובח במקום קרוב פרט לחולין שלא ישחטו בעזרה ואין לי אלא תמימים הראוים ליקרב מנין לרבות בעלי מומין מרבה אני את בעלי מומים שכן מין המכשיר [כ] מנין לרבות את [ל] החיה מרבה אני את החיה שהיא בשחיטה כבהמה מנין [מ] לרבות את העופות תלמוד לומר ושחטו ושחט אותו ושחט אותו יכול לא ישחוט ואם שחט יהא מותר תלמוד לומר כי ירחק ממך המקום וזבחת ואכלת מה שאתה זובח ברחוק מקום אתה אוכל ואי אתה אוכל מה שאתה זובח במקום קרוב פרט לחולין שנשחטו בעזרה ואין לי אלא תמימים הראוים

לומר ושחטו ושחט אותו ושחט אותו יכול לא ישחוט ואם שחט יהא מותר תלמוד לומר כי ירחק ממך המקום וזבחת ואכלת מה שאתה זובח ברחוק מקום אתה אוכל ואי אתה אוכל מה שאתה זובח במקום קרוב פרט לחולין שנשחטו בעזרה ואין לי אלא תמימים הראוים

לזו מיכא למיגמר נמי מינה שלא תהא שחיטה [ע] בעזרה דכל דבר וזיקה אסור רמעמא: מנין [פ] רבות את העופות. שלין שחיטתן בסתורה: הבי גרסינן בסורת כהניס תלמוד לומר ושחטו ושחט אותו ושחט אותו, והכי נמי גרסינן בסיפרי [צ], ופיהוסף (ג) מד לחיה וחד לעופות וחד לשחוט מכילה בדיעבד, ודקתני מרבה מני את החיה מכי לא כתב קרא מיכא למימר אחת לריבוי בדוחקא: ת״ל ראש קָרְבָּנוֹ וְשָׁחַט אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: [ויקרא ג, ב]. י) וְסָמַךְ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁ וְשָׁחַט אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: [ויקרא ג, ח]. כ) כִּי יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְיָ לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְאָכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ בְּכֹל אַוַּת נַפְשֶׁךָ: [דברים יב, כא].

מכדי פסוקי נינהו, לֵיקרי. ותמהי עליד להו כלר' יוסי, כמו שמניתי מספק כך יהא קורא מספק כאלא שקורא בתורה: משום דמיחזי בשיקרא. שהרי בשביל הצמח ביכורים קא קרי, ושמא לאו בקרקע שלו גדלו וקא מספק, וכמיד דוכר שקריים לא יכול לגעל עיני (תהלים קא), אבל בקורא בתורה לא מיחזי כשיקרא: דלמא אתי לאפקועינהו בני. מאן דמזי דקרי עלייהו כביכורים ודמים, כשיהיו לו ביכורים כאלו לא יפרים מהן תרומה דקסבר ביכורים ודאין הן, אי נמי אתי לגבות גופיה, הלכך עבוד הכי היכרא שלא לקרות: כל שרואה פני חמה. היינו כל האילן חוץ מן הקרקע: ושאינו רואה פני חמה. היינו מצמח לקרקע: ולֵיחוש זימנין דמסקא בור. כיון דלמרת מן הגזע היינו כל שרואה פני החמה ואפילו שמוך לקרקע הכי הוא של בעל האילן, ול"ג היכי תקון רבנן מילתא דאתי בה מוכר לידי פסידא, והא זימנין שים לו אילן אחד בתוך שדה של חבירו, ואמור רבנן להיות מן הגזע שלו, ומסקא אדעתא שיהיו מגביה הקרקע עד שיתכסה אילן היוצא מן הגזע מקצתו בקרקע וירקו כשלשה[ב] אילנות, וכגון שהיה רוחב בין הגזע לאילן כשיעור הממורת לפניו, ויטעון לוקח שים לו קרקע ויפסיד המוכר, דהוי כשלשה אילנות וקנה קרקע, והוה להו לרבנן למימר היוצא מן הגזע יחתוך בעל האילן בן יפסיד המוכר: אמר רב נחמן יקוץ. מתניתין דקתני היוצא מן הגזע שלו לא שייטינן כך ויגדל, אלא הכי הוא שלו עד מנת לקוץ ולשרוף: נקטינן מרבותינו דק' אין לו גזע, לקמיה מפרש: אין לו. היוצא מן הגזע לבעל הקרקע: לכיון ללחפור ולשרש קאי כשייצא האילן, דהא לא שייך למיקץ: אסוחי מסח דעתיה. בעל הקרקע מן העתיד לנתת מן הגזע, דקסבור הוא שמא ייצא הקרקע מהכי ולא יוציא גזע, ולא דמי לשאר אילנות שאם יבאו בקרקע קונין למעה וחוכין וגדילין שהרי גזעו מחליף כדמניא לעיל (דף פ:), אבל קרקע מאחר שייצא אין לו תקנה, כדמניא לעיל בקליים ובמרזים תופר ומשרש, הלכך מייאש מן היוצא מן הגזע ולא נתכוין לקנותו: והא הקונה שני אילנות. דמתני' בכל אילנות מיירי ופאילו בקליים, ומע"ג דלחפור ולשרש קיימי כשיעורו דהא אין לו קרקע, אפי' הכי קתני מתני' דיש לו גזע: אלא אמר רב פפא. לא תימלי טעמא דאסור בעתה בחופר ומשרש, אלא אין לו גזע לבעל הקרקע מהכא ומהכא, אלא אי אפשר בענין אחר. דקל לא שכיח בבבל כדקאמרת, ולא מטעמיך: אלא אי אפשר דרך. דקל להויא מן הגזע כלום אלא מלמעלה בראשו גדילים כל ענפיו, והלכך עולין לו בחבל כלחמרן בהמוכר את הבית (לעיל דף פט:), ומשום הכי הסיח בעתו, ואפי' אי מיקני ויוצא מן הגזע הכי הוא של בעל הקרקע, ומתני' באילנות הרגילין להוציא גזע מיירי ולא בדקל, הואיל ולא שכיח להוציא גזע, לכל מילתא לא מסיק לוקח מדעתיה לא קני: ורבי יוחנן. דקסבירא ליה דמוציא גזע: קשיא מתני'. דכל אילנות המוציאין גזע מיירי: דובין ליה לחמש שנין. שלא שם ימות[ד] יטע אחר במקומו, והלכך כיון דמסתעדא ליה מרעא לזמן קלוב לא מסח דעתיה מן הגזע, אבל היכא דזבין ליה סתמא, שאפילו שם ימות לסוף יום או יומים לעקור ולשרש קאי, הכא ודאי מסח דעתיה: תחתיהן. אחת עיקר האילנות והגופות: וביניהן. קרקע מגולה שבין גופות אילן זה לגופות אילן זה: וחוצה להן. שבזב האילנות (ה) מקום שבאין גופותיהן ולמטן:

עד שתהא לקיחה והבאה באחד[ה] והא ליכא א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי מכדי פסוקי נינהו ליקרי א"ל משום דמחזי כשיקרא רב משרשיא בריה דרב חייא אמר דלמא אתי לאפקועינהו מתרומה ומעשר: הגדילו לא ישפה כו': היכי דמי מן הגזע והיכי דמי מן השרשין א"ר יוחנן [א]כל שרואה פני חמה זהו מן הגזע ושאינו רואה פני חמה זהו מן השרשין ולֵיחוש דלמא מסקא ארעא שירטון[ו] וא"ל תלתא זבינת לי ואית לי ארעא אלא אמר רב נחמן [ב]יקוץ וכן אמר רבי יוחנן יקוץ. אמר רב נחמן נקטינן דקל אין לו גזע סבר רב זביד למימר אין לו גזע לבעל דקל דכיון דלמחפר ולשרש קאי אסוחי מסח דעתיה מתקיף לה רב פפא והא קונה שני אילנות דלמחפר ולמשרש קיימי וקתני דיש לו גזע אלא אמר רב פפא [ג]אין לו גזע לבעל דקל לפי שאין מוציא גזע ולרב זביד קשיא מתניתין דזבין לחמש שנין: קנה שלשה קנה קרקע: וכמה א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן [ד]הרי זה קנה תחתיהן וביניהן וחוצה להן כמלוא

עד שתהא לקיחה והבאה באחד. תימה הא גרמו לקיחה ונתנו והוה לן למימר ירקנו כלמ"ר זילא בפרק בתרא דמכות (דף יח: ושם) הפרים ביכורים לפני הצמח ועבר עליהם הצמח ירקנו משום דקודם הצמח הוו מזו לקריאה ואחר הצמח תו לא מזו ומשיב להו מטעם זה הצמח אין לחוש לצילה דצילה מעכבת בהן. ותירץ רבינו מייש דהכא ליירי כגון שהיה בדעתו מתחלה כשבאין לשגרן ליד אחר דאז יכול לשגרן ולקרות מעולה כלשון לא גרמו לקריאה מעולה כלמונח בירושלמי דביכורים (פ"ג ה"ב) דגרס התם ר' יוחנן ורים לקים שם רבי חופעיל אומר כשלקטן לשלחן ליד אחר אבל אם לקטן להניחן הוא יצלחנו ליד אחר כל שכן כשבאו לשגרן ולא נתרין לגמ' בקריאה וקאמר בתר הכי מתניתין פליגא הפרים ביכוריו ומכר מביא ואינו קורא ומניח בעל הקרקע ואינו מעכב ואפילו בשבאו לשגרן ולא נתרין לגמ' בקריאה ומכר בעל הקרקע

שהמנה עמו לקנות כדי שיחליף מ"כ ולמי לא מכר לו את הקרקע ליטע אחר במקומו. ודאוקר יש לומר דריש"י מיירי בזמן שנים עפי מן הדקליס ופי' שהמה משמע דאחר מילונות מתקיימי מורה שיין למיימר בתמרים, ובוצר בענבים, וקוצר בתבואה, וגורר בתמרים, ומוסק בזיתים, ומלקט בשאר מילונות: **מתקיף לה** רבי אלעזר. לר' יוחנן דיניה ליה דרך מוכה להן כמלונות אורה ומלו כדי להלך סביבות המילונות ללקט פירותיו, השתא דרך אין לו ליכנס דרך שדהו של בעל שדה לילך למילונותיו, אלא יפרח בתוויר או יקח לו דרך מבעל הקרקע, כרבנן דהמוכר את הבית (לעיל דף סד.) דאמרי גבי מוכר בור ודות בעין דעה מוכר ונריך (ד) ליקח לו דרך לבורו ולדותו, והוא הדין הכא גבי שלשה מילונות דאמרי לבור ודות משום דאמרינן מחריבי ליה, אלין המילונות נטועין בקרקע של בעל השדה, שהרי יש להן עלמן דומיא דבור ודות שהוא קרקע בפני עלמו, ולא אימעבד שדהו למילונותיו של לוקח דניחא ליה לאינש שיהא לו דרך בקרקע לימשעבד אפי' לתא לו דרך כללקמן גבי שני מילונות: **במלוא אורה ומלו**. אלין לריך לו כל כך כמו דרך יש לו, בתמיה, הרי אפשר לעלות באלין וללקוט, אי נמי מתמתי ילקט: **מדברי רבינו**. ר' אלעזר שפירש טעמו משום דאיכא למיחש שמא יחזיר ויבא לו. דרך, דהא אין לו קרקע: **הא שנים יש לו**. לוקח בתורעה דילך קיימי, ושיעבדא לי קרקע שלך לגורך מילונות, כלומר שמשלחל מקום למציאו בציתו להניח מפליו כן גם זה (ה) משמיל לו: **דאמר שמואל**. בהמוכר את הבית: **א"ל**. לעולם כרבי עקיבא סבירא ליה, ומיהו מתני' דפריש עלה רבי יוחנן כמלוא אורה ומלו רבנן היא, והלכך קפריך ליה: **דלא מכחשי בארעא**. לא הבור ולא הדרך שלהן נותנין לו, הלכך בעין יפה זבין ויביע ליה דרך: **גבי אילן מי אמר**. בתמיה, מי אית ליה עין יפה גבי אילן כל כך לשעבד לו קרקע שלו לכל מה שיגדלו תופותיו וימצד קרקע שלו, שהלל רע במלוא אורה. המלקט ומלו בידו ללקט פירות הנופות התילונות.[ג] כמו ומרוה כל עוברי דרך (תהלים פ), מריחי מורי (שיר ה). ונלקמן מפרש כמה יהא ביניהן וילטרפו: **במלוא אורה ומלו**. למעוה להן קמי. **ומין להקשות** להכא משמע דשאר מילונות מתקיימי עפי מן הדקליס ופי' שהמה שנפלו (כתוספות דף עט. ושם ד"ה דקלי) דיקלי דהתם לאו מעוה דדיקלי מתקיימי עפי מילי מע"ג דאין מתקיימי עפי מילי מע"ג דאין מתקיימי כ"כ ומע"ג דקאמר התם דיקלי וגופי דיקלי[ד] ומע"ג דגופי מיכי מדיקלי דלמתני' דהמוכל (ב"ק דף נב. ושם ד"ה למכר) דשמואל מייתי ליה מריחים תמרי ומכל טעם דהו טעמא דשמואל אמר קא מכחשי גופי כולי האי למכר מייתי לי מקורייהו[ה] דדיקלי לא קו גופי וגופי קו דיקלי מכל מקום טוב הוא לקנות דיקלי מגופי דגופי אית בהו טרחא ולריך להוליך עליו הוספות הרבה אבל דקליס אין בהן טורח ובא לו לריות מגליו:

מדברי רבינו נמי שלשה אין להן דרך. פי' משמע מתון דברי ר' אלעזר דיוהר[ו] יש להן לרך מחורה ואלו ומדמנן בשאים שהוא לריך לאותו בור ודות ואין למוכר בנתינת הדרך פסידא בכך אחר המכר, אבל בהגדלת הענפים אי אמרת לא ישפה אית ליה פסידא מחמת מה שנוסף שם אחר המכר.

[עליות דר"י]

מי לא מודה רבי עקיבא באילן הנוטה כו'. דחשבינן ליה לפסידא דבעל השדה מפני שמעכב את המחרישה. [עליות דר"י]

אימור דאמר רבי עקיבא וכו'. והרא"ם ז"ל פירש אימור דאמר רבי עקיבא כו' היכא דלית ליה פסידא. כגון דרך שאין לו בכך הפסד שהרי הוא זורע את הדרך. היכא דאיכא פסידא שאם הגדילו קנה הלוקח מן הקרקע כנגד מה שהגדילו, ונמצא שמפסיד המוכר מן הקרקע כנגד הענפים שהגדילו, מי אמר רבי עקיבא בכי הא מוכר בעין יפה מוכר ואין לו לקצצן, מי לא מודה רבי עקיבא באילן הנוטה לשדה חברו כו', הכי נמי כיון דקנה שלשה יש להם קרקע, נמצא כשדה אחרת וכשמגדילין בתוך שדה מוכר דינו כדין אילן נוטה לתוך שדה חברו. [שיטמ"ק]

משמונה ועד שש עשרה. פירוש עד ולא עד בכלל וכו'. ועקשה קצת, דהא ברייתא דמסייע מיניה לרבה תניא כמה יהו מקורבים ארבע אמות כלומר ולא מקורבים יותר מכאן. וכמה יהו מרוחקים כלומר שיהא להן קרקע ושאינם נקראין מפוזרין שש עשרה אמה, אלמא אפילו במרוחקין שש עשרה אמה יש להם קרקע דהתם לא קתני עד. ולפיכך נראה כדברי רבינו יצחק ז"ל הזקן כו' שפירש דחילוק יש בין קניה לכלאים, דלגבי מקח שש עשרה מלמטה מפני שהן מצומצמות, ולגבי כלאים שש עשרה מלמעלה מפני שהן שוחקות, וכדאיתא בריש פרק קמא דעירובין. [הדשב"א]

ואחרים פירשו עד ועד בכלל, ואע"ג דגבי כלאים תנן מותר להביא זרע לשם, אמות לכלאים שאני שהן שוחקות כדמפורש בריש מסכת עירובין, ואינו נכון דשוחקות דהתם כעצבות דהכא דמי שלהחמיר עליו אמרו ולא להשוות דינן. [הרמב"ן] **וזורע את הניר**. לגמרי ואינו מרחיק את הזרעים אלא כדי עבודת הגפן, ומה שהפך את השער לא בשביל שיהא נקרא כרם אם לא הפכו דהא אין מודדים אלא מעיקר הגפנים אלא בשביל שאסור לזרוע תחת הזמורות מדרבנן. [תוספות הרא"ש, הובא בשיטמ"ק]

עין משפט נר מצוה

נט א מיי' פכ"ד מהל' מכירה הל' ו ג סמג עשין פנ טוש"ע ח"מ סי' רטז סעיף ו:

הגהות וציונים

ס) בכת"י **במלא** אורה (וכן הגיהו המהרש"ל והב"ח וכ"ה ברשב"ם): **ב)** בדפו"י **לרבה**: **ג)** בד"פ נוסף **אורה** כמו: **ד)** בד"פ נוסף **ורשות** בפ"ע: **ה)** צ"ל פשיטא **לן** (ר"ש): **ו)** צ"ל **ארעא** ובתי **ארעא בתי ודיקלי** בתי (כ"ה בגמ' שם ועי' ר"ש"י): **ז)** עיין ר"ש"י: **ח)** יש להוסיף **רב הסדא הוא דאמר גופי א"ל לאריסיה עקרינהו** (כ"ה בגמ' שם): **ט)** נדצ"ל **ותחת** (באה"מ):

משנת ראשונים

אימור דאמר רבי עקיבא גבי בור ודות וכו'. דלית ליה פסידא, שהרי המוכר עצמו כבר היה לו דרך בשדהו לאותו בור ודות ואין למוכר בנתינת הדרך פסידא בכך אחר המכר, אבל בהגדלת הענפים אי אמרת לא ישפה אית ליה פסידא מחמת מה שנוסף שם אחר המכר.

[עליות דר"י]

מי לא מודה רבי עקיבא באילן הנוטה כו'. דחשבינן ליה לפסידא דבעל השדה מפני שמעכב את המחרישה. [עליות דר"י]

אימור דאמר רבי עקיבא וכו'. והרא"ם ז"ל פירש אימור דאמר רבי עקיבא כו' היכא דלית ליה פסידא. כגון דרך שאין לו בכך הפסד שהרי הוא זורע את הדרך. היכא דאיכא פסידא שאם הגדילו קנה הלוקח מן הקרקע כנגד מה שהגדילו, ונמצא שמפסיד המוכר מן הקרקע כנגד הענפים שהגדילו, מי אמר רבי עקיבא בכי הא מוכר בעין יפה מוכר ואין לו לקצצן, מי לא מודה רבי עקיבא באילן הנוטה לשדה חברו כו', הכי נמי כיון דקנה שלשה יש להם קרקע, נמצא כשדה אחרת וכשמגדילין בתוך שדה מוכר דינו כדין אילן נוטה לתוך שדה חברו. [שיטמ"ק]

משמונה ועד שש עשרה. פירוש עד ולא עד בכלל וכו'. ועקשה קצת, דהא ברייתא דמסייע מיניה לרבה תניא כמה יהו מקורבים ארבע אמות כלומר ולא מקורבים יותר מכאן. וכמה יהו מרוחקים כלומר שיהא להן קרקע ושאינם נקראין מפוזרין שש עשרה אמה, אלמא אפילו במרוחקין שש עשרה אמה יש להם קרקע דהתם לא קתני עד. ולפיכך נראה כדברי רבינו יצחק ז"ל הזקן כו' שפירש דחילוק יש בין קניה לכלאים, דלגבי מקח שש עשרה מלמטה מפני שהן מצומצמות, ולגבי כלאים שש עשרה מלמעלה מפני שהן שוחקות, וכדאיתא בריש פרק קמא דעירובין. [הדשב"א]

ואחרים פירשו עד ועד בכלל, ואע"ג דגבי כלאים תנן מותר להביא זרע לשם, אמות לכלאים שאני שהן שוחקות כדמפורש בריש מסכת

מסורת הש"ס עם הוספות

ס) [ועיין סה.]. **ב)** [סם עיין]. **ג)** [סם ועי' עמ.]. **ד)** סם כז:. **ה)** לקמן נמ:. **ו)** ג"ז סם. **ז)** כלאים פ"ד מ"ט, **ח)** לעיל כז:, **ט)** לעיל לז:. **י)** נדרים מא.. **כ)** פ"ד מ"ו, **ל)** כר"ש כלאים פ"ו מ"א ועיין רש"ש.

הגהות הב"ח

(ס) גמ' מתקיף לה ר' אלעזר השתא דרך אין לו דארעא אחריתי היא כמלא אורה ומלו יש לו כל"ל ותיבות אורה ומלו יש לו דרך אין לו נמחק: **(ב)** **שם** אית ליה בפירוש לבעל האילן ד"ל שם לקמיטי: **(ג)** **שם** וכמה יהא ביניהן אמר רב יוסף: **(ד)** **רשב"ם** ד"ה מתקיף וכו' ולריך לוקח ליקח לו דרך וכו' קרקע לעצמן ומיהו שדה: **(ה)** ד"ה רש"ל ליקח וכו' גם זה דרך מבואר לו: **(ו)** ד"ה גבי אילן וכו' ליעט אחרים מתמיהן וכו' כגון זה שמפלל: **(ז)** ד"ה ה"ג וכו' כדמו ט"ז אמה על ט"ז אמה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' מתקיף לה ר' אלעזר השתא דרך אין לו אורה ומלו יש לו. מן תינח דרך עד ב' ים לו ממקק. וג"ב עיין מהרש"ל לא גריס זה ולגירסתו יובנו דברי רשב"ם בד"ה מדברי רבינו ר' אלעזר אבל לגירסתנו אין הכרע אי' אלעזר אמר תירוץ זה וכן לתירוצ שוב נכש תוס' הכל"ס הוצ כשיטה מקובלת כלן הגיה על רשב"ם לשיטו מוכרח שמדברי ר"ת הוא ולגירסיו ל"ל מדברי רבינו קובב מדברי יוחנן ודו"ק: **ב)** תוס' ד"ה מדברי רבינו נמי שלשה אין להן דרך. ג"ב עיין מהרש"ל:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

בדורא דרעותא. בעיר של רועים[ז], שמכר אחד לחבירו שלמה מילמות ולא היה מ' אמות ביניהן, ואמר ליה רב יהודה למוכר זיל הב ליה לוקח הקרקע ואע"ג דלית ביניהן אלא השמעתי' דלית ביניהן אלא **השמעתי' להא דתנן.** כלומר כיון דשמעת' לתנן גלא יפסוד לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו אא"כ הרחיק ממנה ד' אמות ואתי עלה ד' אמות שאמרו כדי עבודת הכרם אמינא ש"מ כמלא בקר וכליו ד' אמות וכרב יוסף מי לא תנן[ב] (ג) ר"מ ור"ש אומרים[א] הנוטע את כרמו שמונה אמות על שמונה מותר להביא זרע לשם אפי' הכי[ג] מעשה עדיף[ם] בשלמא לרב יוסף אליבא דר"ש שמעינן ליה מפוזרין ושמעינן ליה רצופין מפוזרין הא דאמרן רצופין דתנן[ד] כרם הנטוע על פחות מד"א אינו כרם דברי ר"ש וחכ"א כרם ורואין את האמצעיים כאילו אינן אלא לרב נחמן אליבא דרבנן מפוזרין שמעינן ליה רצופין מי שמעינן ליה סברא הוא מדלר"ש פליגא לרבנן נמי פליגא. אמר רבא[ה] הלכתא מארבע אמות ועד שש עשרה תניא כוותיה דרבא[ו] כמה יהו מקורבין ארבע[ם] אמות וכמה יהו מרוחקין שש עשרה הרי זה קנה קרקע ואת האילנות שביניהן לפיכך יבש האילן או נקצץ יש לו קרקע פחות מכאן או יתר על כאן או שלקחן בזה אחר זה הרי זה לא קנה לא את הקרקע ולא את האילנות שביניהן לפיכך יבש האילן או נקצץ אין לו קרקע. בעי רבי ירמיה כשהוא מודד ממקום קצר הוא מודד או ממקום רחב הוא מודד א"ל רב גביהה מבי כתיל לרב אשי[ז] תא שמע דתנן[ח] "הרכובה שבגפן[ם] אינו מודד אלא מעיקר השני. בעי רבי ירמיה מכר לו שלשה בדי אילן מהו אמר ליה רב גביהה מבי כתיל לרב אשי[ט] ת"ש דתנן[י] המבריך ג' גפנים ועקריהן נראין ר"א ברבי צדוק אומר[יא] אם יש ביניהן מד' אמות ועד שמונה מצטרפין[יב]. בעי רב פפא מכר לו שנים בתוך שדהו ואחד על המצר מהו[יג] תיקו.

זיל הב ליה כמלא בקר וכליו. פ"ה מי מיכא כמלא בקר וכליו אין לחלק לחילן זיל הב ליה מרעית. ולפירושו לא מייתי רב יוסף ראיה ממאי דלקקי ליה מבי. ויש לייקב דמייתי שייעתא לרישא מילתיה דרב נחמן יוסף דמד' אמות לא הוו לרופין ומסקינן דלא מסתברא היא ומדרישא ליתא קיפא נמי ליתא. ועוד דשמעת' דרבי יהודה[יד] ועד ח' לגלת שלמה מבירו, כדי שלא תלך ממריסתו למרוח לחילן זה לך שדה מבירו: **וכרב יוסף מי לא תנן.** כתמיה, ואמאי אמר ליה מבי לא מפלגת עליה דרב נחמן דתנן כו': ה"ג לה במסכת בלמים **רבי מאיר ורבי שמעון אומרים אף הנוטע כרמו על ח' אמות מותר.** וסיפא דהך דרבי יהודה היא: **אפי' הכי מעשה.** דלמלון רב, והלכך אמר ליה מבי לא תפלוג עליה דרב נחמן דמעשה הסנוי במשנה מסייעיה, והיא מסנה עיקר טפי מהך דר"ש דסמכינן לעובדא: וקמפלגת גמרא **בשלמא לרב יוסף.** דאמר מד' ועד ח' וסבירא ליה כר"ש, שמעינן לחייבי ר"ש בתרוייהו שיעורי כרב יוסף: **מפוזרין.** ח' אמות להיינו לכל (היותר[ט]): **רצופין.** ד' אמות לכל (הפחות[י]): **אינו כרם.** גלא יער, ומותר בכלאים: **רואין את האמצעיים כו'.** לכל העומד ליעקר כעקור דמי, ותומרת היא גבי כלאים: **אלא לרב נחמן.** דסבירא ליה ט"ז כרבנן, בשלמא מפוזרין ט"ז שמעינן ליה מעשה דלמלון: ומאי **סברא הוא.** דמ' הוו לרופין, מלר"ש הוי שיעורא דלרופין פלגא דמפוזרין, לרבנן נמי פלגא דט"ז הוי לרופין: **אמר רבא הלכתא מד' אמות.** כעובדא דלעיתא: **ועד ט"ז אמות.** כעובדא דלמלון. וכולה כרבנן קפסיק, דסבירא (ג) במאי דפליגי פליגי ובמאי דלא פליגי לא פליגי, פליגי בח' אמות מפוזרין דר"ש ואמרי ט"ז, אבל בלרופין ד' אמות מודו ליה, ולא נאמר מלר' שמעון פלגא לרבנן נמי פלגא: **כמה יהו מקורבין כו'.** נראה בעיני דהוה סלקא דעתין למיקם עליה ולמילך, והך בריימתא דקתני גבי הקדם ממטע עשרה לבית סאה בשילהי המוכר את הבית (לעיל דף עב.[יא]) פליגא אהך בריימתא, דלא שנא מוכר ממקדים, ולא שנא מוכר מתוספתא דבבא בתרא (פ"ד) דקתני בתרוייהו ממטע י' לבית סאה[יב]: **שש עשרה אמות.** כלומר על ט"ז אמות ולא ט"ז בכלל: **ואת האילנות.** קטנים: **לפיכך יבש האילן או נקצץ אין לו קרקע.** ליטע אחר במקומו: **ממקום קצר.** מגובה גזע האילן הוא מודד הט"ז אמות והד' אמות: **או ממקום רחב.** סמוך לקרקע הוא עב. ואית דפתרי מקום קלר כל הגזע עד הענפים, מקום רחב מקום הטופות הענפים שמרחיקין אילך ואילך, ולא נהירא: **ת"ש.** דמן הסיטור הוא מודד: **הרכובה שבגפן.** גפן בחוד מרכיבין בגפן זקן: **בשהוא מודד.** ד' אמות בינתיים כדי שיהו אמות לכאן ואמות לכאן וזכ: **שיעור השני.** פקק הסני, כדתניא [ו] בקנים ובגפנים מן הפקק ולמעלה, אבל לא מן העיקר הראשון שהרי יותר, ולא מן הסלסלי שקלר הרבה, גלא מן הצדדין, והוה הדין לאילנות: **ג' בדי אילן.** לילן אחד מכר לו שיש לו שלש בדים מרוחקין זה מזה ד' אמות, והעלה הקרקע שיטלון ונראין כשלשה אילנות, מי מחלינן בתר גוף האילן דמיניה קא רבו ואין לו קרקע, או דלמא כיון דנשתרו כל אחד בקרקע קנה קרקע ואע"ג דמיתבדי מתמת לקרקע. ואית דמוקמי לה בג' אילנות ומכר לו בד בכל אחד, ולא נהירא, דכיון דשייר בעצמו רוב (ד) כל בדי לילן ולילן שייר גם הקרקע לעצמו: **המבריך.** כופף ממעמת הגפן בקרקע ומכסהו בקרקע בממעמיתו, וכשנשרש בממעמיתו תותבת עיקר הראשון ועשאו שתי גפנים: **ג' גפנים.** כשהובכו בקרקע נעשו ו' והוי כרם, דבכל ו' מינה כרם כנגד שתים ואחת יוצאה ג', דלילו יכול למנות ה' גפנים בפחות מג', דשתי גפנים מובדלות לא הוו אלא ד': ושיקריהן נראין. כלומר שהשריגו: **מד' אמות ועד ח'.** כדרבי מאיר ור"ש לעיל: **מצטרפין.** ומע"ג דכל שתי גפנים יקבי מטרחי אחד, והוה הדין לשלש בדי לילן דקנה קרקע: **ואחד על המצר.** מי הוה הפלגה ולא מצטרף, דלא דמי לשלשה הראשון, ולא קנה קרקע, או דלמא קנה: **ואת"ל דקנה, שתים בתוך שלו ואחד בתוך שלו חבירו מהו.** כגון שים לו שני אילנות בקצה שדהו, ויש לו עדיין לילן אחד בקצה בשלה תבירו הסמוך לאילנות הללו, ויש לו גם הקרקע עם האילן: **נעי**

בלשון הרכבה קשה מדת דשמעת מלשים גרם המרכובה. ועוד דלא מירי הכא מסנה בהרכבה כלל. ועוד דאפי' מינה נהך הרכבה לענין בלשים. **ונלפא** למרכובה היינו הברכה בלשון הכתוב על ברכיו כן כורעין הגפן בארץ כשהוא זקן הרבה ומכסין אותו בקרקע בשביל שלא ישתברו וקאמר לעיל מולדין לענין בלשים גלא מעיקר השני. **ומלנקט** לשון עיקר מוכח שמולדין ממקום רוחב:

רשות

הרכובה שבגפן כו'. לפ"ה דמפרש לשון הרכבה קשה מדת דשמעת בלשים גרם המרכובה. ועוד דלא מירי הכא מסנה בהרכבה כלל. ועוד דאפי' מינה נהך הרכבה לענין בלשים. **ונלפא** למרכובה היינו הברכה בלשון הכתוב על ברכיו כן כורעין הגפן בארץ כשהוא זקן הרבה ומכסין אותו בקרקע בשביל שלא ישתברו וקאמר לעיל מולדין לענין בלשים גלא מעיקר השני. **ומלנקט** לשון עיקר מוכח שמולדין ממקום רוחב:

רשות

הרכובה שבגפן אינו מודד אלא מעיקר השני. ושמעתי שהוא הברכה מלשון ברכים כמו ויברך הגמלים, ואינו עולה לי דמכדי כולי מתני' המבריך והברכה קתני למה לי למיתנא

מסורת הש"ס עם הוספות

א) לעיל כו. [וזף ימ.], **ב)** בלשים פ"ד מ"ט, **ג)** [שבת כח. ומ"ק], **ד)** לעיל ג: [קמן קנ: עירובין נ: בלשים פ"ה מ"ב], **ה)** בלשים פ"ו מ"ח, **ו)** סט מ"ב, **ז)** עיי' רשב"ם לעיל דף נד: ד"ה בדורא, **ח)** עיי"ש ברשב"ם ד"ה ממטע, **ט)** עיין תוס' לעיל לו: ד"ה ממטע (ב), **י)** [לעיל פ:], **יא)** בלאים פ"ד מ"ו, **יב)** שם, **יג)** [וע' תוס' לעיל כו. ד"ה אבל בבבל], **יד)** עירובין ג ע"ב.

הגהות הב"ח

(ם) גמ' בקר וכליו כמה הוי כיון: **(ב)** שם מי לא תנן והתנן ר"מ ור"ש אומרים אף הנוטע וכו' על שמונה אמות מותר: **(ג)** **רשב"ם** ד"ה ועד ט"ז וכו' דסבירא ליה כמ"ד: **(ד)** ד"ה ג' כלי וכו' רוב בדי כל אילן: **(ה)** **תוס'** ד"ה זל וכו' משמה מכאן יש חילוק בין בבל וכו' לן חילוק בינייהו מלע:

ליקוטי רש"י

לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו. בין שדה הלבן בין שדה לחילן [לעיל כו.]. **אא"כ הרחיק ממנו ארבע אמות.** כלמפלג טעמא כלי עבודת הכרם שהיו מוליכים הכרם בממריסה ובן בשעת הלייר בוקרין מוסם בענלות ולריך לבן מקום פנוי מלבע אמות גלא מיכנס עגלת חבירתו [שם יח.]. **מעשה עדיף.** למילף מיניה [שבת קכו:]. **הואיל ומעיד וכו' הלכה** היא [שם כא.].

[המשך בסוף המסכת]

הגהות וציונים

(ז) בכת"י מעשה רב (וכ"ה ברשב"ם ובתוס'); **(ח)** בתוס' ערכין יד ע"א ד"ה פחות, משמע דגרסו הכא ח' אמות, עיי' רש"ש שם: **(ג)** בכת"י נוסף **בשהוא מודד** אינו מודד (וכ"ה ברשב"ם): **(ד)** "ואם לאו אין מצטרפין" ליתא בכת"י (ועיין רש"ש): **(ה)** גי' הרשב"ם **ואת"ל דקנה שנים: (ו)** נ"א כדרבי **צדוק אומר** (גליון) כן הגיה המהרש"א ועיין רש"ש: **(ז)** נ"א **חייתר** (גליון): **(ח)** כ"ה במהרש"ל דפו"ר שהגיה כן במקום "דשמואל" ונדע"ל **דרב** יהודה (גקה"י): **(ט)** נדצ"ל **דורא** (באה"מ): **(י)** צ"ל **עשה** (רש"ש):

עין משפט נר מצוה

סא א מיי' פ"ו מהל' כלאים הל' ד סמג לאוין רפ טוש"ע י"ד סי' רלו סעיף לד:

סא ב ג ד מיי' פכ"ד מהל' מכירה הל' ד סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' רטו סעיף ז:

סב ה מיי' פ"ח מהל' כלאים הל' יח סמג לאוין רפ טוש"ע י"ד סי' רלו סעיף סד:

סג ו מיי' פכ"ד מהל' מכירה הל' ט ועיין בהשגות ובכסף משנה סמג לאוין רפ טוש"ע י"ד סי' רלו סעיף כו:

סד ז מיי' פ"ו מהלכות כלאים הל' ט ועיין בהשגות ובכסף משנה סמג לאוין רפ טוש"ע י"ד סי' רלו סעיף כו:

סה ח מיי' פכ"ד מהל' מכירה הל' ד סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' רטו סעיף ז ופין לו:

משנת ראשונים

ואמר ליה זיל הב ליה כמלא בקר וכליו וכו'. יש מפרשים, כדי בקר וכליו לכל אחד ואחד דהיינו שמונה אמות. כלומר, זיל הב ליה אם אין ביניהן אלא כדי בקר וכליו לכל אחד מהן, ולסיומנא בעלמא נקיט ליה, ולא לומר אם יוכל בקר וכליו לעבור ביניהן. **[הדשב"א]**

אמר רבא הלכתא מארבע אמות עד שש עשרה אמה. פירוש דוקא בשלשה אילנות, אבל בשני אילנות אין נותנין להם אלא כמלא אורה וסלו, אף על גב דאמר עולא אילן הסמוך למצר חברו מביא וקורה דיהבינן ליה שש עשרה אמה לכל רוח, אלא כדעת המקשה נקטינן דהוה סבירא ליה דאין נותנין להם קרקע חוצה להם אלא כמלא אורה וסלו. **[עליות דר"י]**

הרכובה שבגפן וכו'. כבר ידעת שאין נקרא כרם אלא שתים כנגד שתים ואחת יוצאה בין גפן לגפן ושיהא בין שרש הגפן הישן לשרש המורכב המונח בארץ ארבע אמות, הרי הם נחשבים כשנים והרי זה כרם. **[מאירי]**

הרכובה שבגפן אינו מודד אלא מעיקר השני. ושמעתי שהוא הברכה מלשון ברכים כמו ויברך הגמלים, ואינו עולה לי דמכדי כולי מתני' המבריך והברכה קתני למה לי למיתנא

הכא ארכובה. ברם נראין דברי ה"ר משה הספרדי ז"ל שפי' שהגפן שעולה מעט מן הקרקע ואח"כ נעקם ונמשך בארץ ואח"כ חזור ועולה, הוא הנקרא ארכובה מפני שהוא דומה לה, ודומה לענין הברכה הוא ואינו הברכה ממש, וכשהוא מודד להרחיק ממנה ששה טפחים לגפן יחידית או ד' אמות לכרם, אינו מודד אלא מן העיקר השני שהוא עיקר הארכובה, ופשטה דבעיא מדקתני מעיקר אלמא מעיקרן מודדין שהוא רחב. **[הרמב"ן]** **המבריך שלש גפנים.** כך פי' הרב הנזכר ז"ל שהמבריך הגפנים ולא כסן כולן מן העיקר כדרך הברכה, אלא הניח עקריהן מגולין וכסה אמצעיתן בארץ, הרי אלו מצטרפין לגפנים שסביבותיהן להיותן כרם, להרחיק מהם ד' אמות כאלו לא הבריכן אבל שתים אינן מצטרפות, והטעם לפי שהוא מקפיד על השלש וחשובות לו לצרפן לכרם ולא על השנים, וזה אפשר כדברי ה"ר שמואל ז"ל. **[הרמב"ן]**

מכר לו שלשה בדי אילן מהו. פירוש, נטיעה אחת ושני בדין מגולין ממנה, ולנטיעה עצמה קורא בד. אי נמי, כגון ששייר האילן ומכר לו שלשה בדין היוצאין משם, ואפילו הכי קא בעי אם יש לו קרקע, וכגון שעיקרן טמון בארץ בשעת המכר, וכדאמרינן לעיל ליחוש דלמא מסקא אדעא שירטון ויש ביניהן ארבע אמות, וקא מבעיא ליה אי חשבינן להו בשלשה אילנות ויש להם קרקע. **[עליות דר"י]**

שבועת הדיינין פרק ששי שבועות

עין משפט
נר מצוה

ל ב א מיי' פ"ג מהלכות טוען ונטען הלכה ו סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' פח סעיף ו:

ל ג ב טוש"ע שם ס"ט:

הרב חננאל

וכשמשביעין אותו אומרים לו הוי יודע שלא על מה שבדעתך אנו משביעין אותך אלא על דעתנו ועל דעת ב"ד. ואמרינן למה ליה למימר הכי משום קניא דרבא. והאי קניא דרבא מפורש בנדרים פרק ד' נדרים התירו ג). וכן מצינו כשהשביע משה את ישראל על דעתו ועל דעת המקום השביעם שנאמר ולא אתכם לבדכם אנכי כלומר על דעתי. אשר ה' אלהיך כורת עמך היום כלומר על דעת המקום. **דהההוא גברא דאתחייב ליה שבועה להבירייה** והוה נקיט [קניא] בידיה ומסתמיך עליה כדבעי לאשתבועי, אמר לתובע נקוט לי הדין קניא דבעינא למיתפס ס"א בידי ושקלה מיניה ונשבע לו שפרעתיך, וכיון דחזיא דאשתבוע שדייה ברוגזיה להההוא קניא ואיתבריה ואישתפוך זוזי לארעא, ואשתכח דבקושטא אשתבע דהא יהיב ליה קניא ובגוה הנהו זוזי דראשי ביה: **הטענה שתי כסף כו'.** פירוש שהן ב' מעין מ"ד מעין לטלע. **אמר רב כפירת טענה שתי כסף.** כלומר אינו חייב עד שיתבענו יותר משתי כסף ויכפור בשתי כסף ודוקא בשאר ואם תהיה הכפירה פחות משתי כסף אינו חייב שבועה. **ושמואל אמר** הטענה לא תהיה פחות משתי כסף אבל אם טענו בשתי כסף אפילו כפר בכל ולא הודה לו אלא בפרוטה (שהיא חצי חבה) או הודה בכל וכפר בפרוטה. **אמר רבא** דיקא מתניתין כרב דתקני הטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה ואילו כפירה בפרוטה לא קתני כמו שאמר שמואל. **ותנן נמי** בפרק הזהב קונה את הכסף, ה' פרוטות הן ההודאה שוה פרוטה ואילו כפירה בפרוטה לא קתני. **ודייקי קראי דשמואל** שנאמר כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור שנים אף כסף שנים כתיב כי הוא זה פי' כי הוא שאתה תובעני בשתי כסף זה בלבד יש לך אצלי. הנה נמצאת כל הטענה שתי כסף ומכללא ההודאה. **ומוקים רב להאי קרא** כוליה שתי כסף לכפירה הוא דאתא אבל להודאה מקצת הטענה ולהודאה ממין הטענה מדכתיב הוא וכתיב זה. **ומקשינן על שמואל שתי כסף לי בידך** אין לך בידי אלא פרוטה פטור, מאי לאו משום דלית כפירה שתי כסף משו"ה פטור. **ודחי' שמואל** לאו משום דלית בכפירה שתי כסף הוא דפטור אלא משום דטענו בכסף והודה לו בנחשת והיא פרוטה שאין ההודאה ממין הטענה. **ואקשינן עליה מסיפא** ומשני דשני סיפא דהא טענו שתי כסף ופרוטה דכיון דאית בכלל הטענה פרוטה מודה במקצת הטענה הואי. ושמואל לטעמיה דאמר טענו חמש ושעורים והודה לו באחד מהן חייב. ואמרינן ה"נ מסתברא מדקתני סיפא ליטרא זהב יש לי בידך אין לך בידי אלא ליטרא כסף פטור ש"מ דוקא קתני ולא שוה ליטרא כסף יש לך בידי זהב קתני: **ואקשינן אי הכי** הא דתנן שתי כסף יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור דמשום דהודה לו מה שלא טענו הוא דפטור הא אילו הודה לו כסף מכללו היה חייב. נימא תהרי תיובתא דרב דבעי כפירה שתי כסף. **ופריק רב ואמר** מתניתין כולה שוה

חשק שלמה על ר"ח ב) כמן ס"ל מ"ש לקמן דסטוף נגמל כי' עד סה"ד.

לט: שבועת הדיינין פרק ששי שבועות

הרב שהיה בידם למחות ולא מיחו. לפ שהיה לריך לעשויי מלפ הסם בדין הקל כדמסיק בסמוך בדין ממור שלפ מיחו ליה לפרושי דלין בענייני מעוש עבירה [ד] שלפ מעוש לפ מיחו הלכך אין עוש זה ממור כל כך: **מה** ב"ים שנים אף בכף שנים. ות"ת היכי דריש בסוף שמעתין [ו] (שמועה) לכך יעלו לכלים למה להן שלטרין למה כלים שנים וי"ל כדפי' הקונטרס [ז] דלריך מלפ כתיב בספים ומה שפירש בקונטרס לקמן דמי הוה כתיב בספים הוה שמעינן תרוייהו שנים ודבר משוה אין נראה דשלפ יתורא לפ הוי משמע מכספים שלפ ב' פרוטות כמו קדושי שאם שמתקדשת בפרוטה אף על גב דבפ"ק דקדושין (דף ד: ושם יפ: ושם) גמר לה קיחה משדה עפרון לכתיב ביה כסף שלפ הוי"ל למכתב כסף או כספים ס"א כסף או מפליס והוה ילעינן שנים ודבר משוה מיעורת כסף ומלכתב כלים לרשעין יעלו כלים למה להן ות"ת לרך למוקי לכסף לכפירה הוא לחתא מ"ל בעינן דבר משוה וס"ל כלולה מכלים לריך ופקא ליה דבר משוה מכלים לפפילו מחט שוין בה שוה פרוטה מ"מ מציעות גדול יש בו שלחו לעשות בו מלאכה גדולה ויש ספרים דגרסי הכא מה כלים דבר משוה כו' מע"ג לתיניא דשמואל קיימא דלייך קראי כותיה ונסמוך אמר לשמואל מי כתב כלים ולא כתב כסף ה"ל מה כלים שנים וכו' אבל דבר משוה לא בעינן י"ל דולפי' מכסף ילפינן דבעינן שיהא בכלי שוה פרוטה ולא תימא גזירת הכתוב היא כלל הכלים מע"פ שוין בהן שוה פרוטה וה"ל למיתין בירושלמי טענו שתי מתנין לריך שיהא שוין ב' פרוטות שהכפירה פרוטה וההודאה פרוטה והדר מקשין כסף לכלים להלריך כסף יותר מפרוטה דמה לכלים ללמוד כל דהו שלא כלי משוה לף כסף נמי שנים אף כסף שנים מה כסף דבר חשוב אף כל דבר חשוב וקאמר רחמנא כי הוא זה ורב ההוא מיבעי ליה להודאה במקצת הטענה ושמואל כתיב הוא וכתיב זה דאי כפר במקצת ואודי במקצת חייב ורב חד להודאה במקצת הטענה וחד להודאה ממין הטענה ושמואל לאו ממילא שמעת מיניה דחסרה לה טענה אלא אמר לך רב כסף כי אתא מיקרא לכפירה הוא דאתא דא"כ לכתוב רחמנא כי יתן איש אל רעהו כלים לשמור ואנא אמינא מה כלים שנים אף כל שנים כסף דכתב רחמנא למה לי אם אינו ענין לטענה תנהו ענין לכפירה ושמואל אמר לך אי כתב רחמנא כלים ולא כתב כסף הוה אמינא מה כלים שנים אף כל שנים כסף אבל דבר חשוב לא בעינן קמ"ל. תנן שתי כסף יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור מאי טעמא לאו משום דחסרה לה טענה ותיובתא דשמואל אמר לך שמואל מי סברת שוה קתני דוקא קתני מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו אי הכי אימא סיפא שתי כסף ופרוטה יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה חייב אי אמרת בשלמא שוה משום הכי חייב אלא אי אמרת דוקא אמאי חייב מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו מידי הוא טעמא אלא לשמואל [ח] **האמר ר"נ אמר שמואל טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן חייב ה"נ מסתברא מדקתני סיפא ליטרא זהב יש לי בידך אין לך בידי אלא ליטרא כסף פטור אי אמרת בשלמא דוקא קתני משום הכי פטור אלא אי אמרת שוה אמאי פטור ליטרא טובא הוי אלא מדסיפא דוקא רישא נמי דוקא לימא תיהוי תיובתא דרב אמר לך רב כולה מתני' שוה [ט] וליטרא זהב שאני** חלה על שניהן. שמיהן נעשקין בה, שלפ דקדק למסור ממונו ליד נאמן (ג) ומלו לידי תלול הסם: **כפירת טענה שתי כסף.** טענה דמן ממתני' לפו מתחלת הטענה קפי שלפ מכפירה שהוא כופר בטענת חבירו לפד הולפת הפרוטה, דבעינן שתהא מתחלת הטענה שתי כסף ופרוטה: ה"ג **ומילו כפירת פרוטה לפ קתני: כי יתן איש.** מתחלת נתינה ד' כסף, ועלה קתי **כי הוא זה: דבר חשוב.** ומיעטו מכאים שמעה כסף דבר משוב הוא: **מה כסף דבר חשוב אף כל דבר חשוב** גרסינן. ולפ גרסינן לף כליס דבר משוב, לתילו בכליס אתרינן לקמן (דף מ:) לתפילו בכפירת מחטין מייב, והכי לף כל בתידי ללמו כלי קתמר: **וקאמר רחמנא כי הוא זה.** על זה בתה הכתוב כשיתמר כי הוא זה כשמוזה בתקתה, ללמת הולפה מתוך טענת שתי כסף היא: **ההוא. מיבעי ליה** לתין שכתוב לפ **שהולפה ממקת** ללומר לת זה לתי מוזה, ולפ לגמרון לתטענת ד' כסף קתי, ולעולם הולפה לבד מכפירת שתי כסף קתמר: **ולאו ממילא שמעת מינה דחסרה לה טענה.** לרב פרתין, וכי תתי למתקת הטענה וממין הטענה לתו, מיהו לתו ממילא שמעת מינה לתסרה לה טענה דתתמי לתשונה ותין לתן עוד לכפירה משתי כסף: **אלא אמר לך רב כסף כי אתא מיקרא לכפירה אתא.** ולתו לתחלת טענה: **ואנא אמינא אף כל שנים.** והו"ל לכסף נמי בהתי לללה: **אבל דבר חשוב לא בעינן.** וה"ת כי היכי דגבי כליס לפי' טענו ד' מתטין והודה לו בתמד מהן מייב כלתקמן (דף מ:), כל מילי נמי לטענין ליה תרי ותודי ליה בתד למייב ותפי' ליכא טענה קמייתא שתי כסף, להכי תצטריך כסף למילף מיניה מילי דללו כליס בעינן דבר משוב: **שתי כסף יש לי בידך.** קס"ד דשוה כסף טעין ליה, וקס"ל **אין לך בידי אלא** שוה **פרוטה** דהוי"ל ליה לולפה ממין הטענה ולפ"ה **פטור**, **מאי טעמא לאו משום דחסרה לה** כפירת **טענה** משתי כסף: **דוקא קתני.** זה טוען כסף וזה הודה לו משתי, לליכא הולפה ממין הטענה: **מידי הוא טעמא אלא לשמואל.** כלומר אלו תשובה זו אלא לשמואל, כלומר אלו תמר תכס תתר דוקא קתני היינו יכולים להסיק תשובה זו, אבל לשמואל אינו תשובה, דשמואל הולפה ממין הטענה תשיב ליה מתתר טענתו ומוזה עם הכסף ופכ"ל **הכי נמי מתברא.** דמתני' דוקא קתני: **טובא הוי.** כפירה והולפה: **אלא מדסיפא דוקא הכי.** לשון קושית הוא, **ממ"נ מסוף מיובמא דלא** מריתא, דקתני שתי כסף יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור, וטעמא משום דוקא תנן ומה טענו לף הודה לו, הא טענו שוה והודה לו שוה תייב ולף על גב דטענה קמייתא לף הוה אלא שתי כסף: **ליטרא שאני.** לכיון דטענו משקל ולתי דוקא קתני[ט], אבל כל מטבעות דמתני' שוה קתמר, שדרך מטבע לעשותו תמיס לכל דבריס:

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) נקמן מז:, ג) [גליס סה.], ג) [ב"מ נה.], ד) קדושין יפ: כתובות נ:, ה) כתובות קח: [נקמן מז.], ו) מ:, ז) לקמן מ: ד"ה למה שהן, ח) ה"א ועי"ש, ט) ועוד לעילות מה כתבו תוס' כתובות נ: ד"ה כל.

הגהות הב"ח

(ג) גמ' בשלמא הסוף דקתי משתנע קתי בשתי כסף תלה: (ד) רש"י ד"ה תלה וכו' (יפה) [ובא ב] ליה. ג"כ ע"ל דף מז ע"ב ממ"ש התוס' בד"ה תלה:

תורה אור השלם

א) וַיְדַבֵּר אֶל הָעֲדָה לֵאמֹר סוּרוּ נָא מֵעַל אָהֳלֵי הָאֲנָשִׁים הָרְשָׁעִים הָאֵלֶּה וְאַל תִּגְּעוּ בְּכָל אֲשֶׁר לָהֶם פֶּן תִּסָּפּוּ בְּכָל חַטֹּאתָם:
[במדבר טז, כו]

ב) שַׁבָּעַת יָמִים תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בְּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ וְלָקַח בְּעָלָיו וְלֹא יְשֻׁלַּם:
[שמות כב, י]

ג) כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כֶּסֶף אוֹ כֵלִים לִשְׁמֹר וְגֻנַּב מִבֵּית הָאִישׁ אִם יִמָּצֵא הַגַּנָּב יְשַׁלֵּם שְׁנָיִם:
[שמות כב, ו]

ד) עַל כָּל דְּבַר פֶּשַׁע עַל שׁוֹר עַל חֲמוֹר עַל שֶׂה עַל שַׂלְמָה עַל כָּל אֲבֵדָה אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דְּבַר שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר יַרְשִׁיעֻן אֱלֹהִים יְשַׁלֵּם שְׁנַיִם לְרֵעֵהוּ:
[שמות כב, ח]

הגהות וציונים

ה) ס"א ל"ג (גליון) כ"ה בכרש"ש: **ו)** בכת"י ואילו **כפירה בפרוטה** (ותיבת "טענה" ליתא) וכע"ז בדפו"י וברש"י: **ז)** ותנן נמי ה' **פרוטות** הן **האונאה בפרוטה** וה**הודאה בפרוטה** כצ"ל רש"ל (גליון) המעיין היטב במהרש"ל יראה דכוונתו להגיה כלפנינו בגמ' דבדפו"ר איתא "האונאה בפרוטה" ומהרש"ל מגיה שצ"ל "ההודאה בפרוטה" וכמו שהוא במשנה דבבא מציעא וכלפנינו: **ח)** לכאורה נראה דצ"ל **והודה** לו באחד: **ט)** נדצ"ל דוקא **קאמר** (באה"מ, ובכסמון): **י)** צ"ל **העבירה** (ב"ש): **יא)** יש להוסיף **כלים** מכסף (באה"מ): **יב)** וכ"ה במהרש"ל דפו"ר דצ"ל **ובא**:

ליקוטי רש"י

שחלה שבועה על שניהם. שלף התופס מיקרי דשע שלא נפ לתן עם תומין ולריך שלא יפגע בתקר ובא לידי פגיעת שוא [ר"ש ברי"ף יח: בדפי הרי"ף]. **משום קניא דרבא.** הא לתיקתך לן למימר לף עד דתעד משום דפטומיה יש פגיעה בממונות כגון דיהיב ליה קנה ונתן ממעות לתוכו ופפקידו אלמו ונפגע שפחזיר לו משעתו ולאתר פגיעה יחזור ויטלנו ונוכפ סוה קמיה דהכא הכי [לעיל כט.]. **כפירת טענה שתי כסף.** לריך שתהא הכפירה על כסף שתי מעות כסף לנד פרוטה של הולפה [שם לח:]. **טענה עצמה שתי כסף.** שיטענו שוה שתי כסף יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור ויכפור הכל ויכפוד הכל ויהא הכל פרוטה לו הולפה לו פרוטה מייב [קידושין יא:]. **וההודאה שוה פרוטה.** לשפיכתן לטיות הולפה ממקת ותמייב פטוטה [ב"מ שם]. **ההודאה במקצת הטענה.** [לעיל שם]. **ההודאה במקצת הטענה.** ללמד שלין תתילין לותו פטוטה אלא לם כן לינפע לף תכל תמות תפרוטה [לעיל שם]. **משום הכי פטור.** שלין כאן הולפה ממין הטענה [שם מב.].

שבועת הדיינין פרק ששי שבועות מ.

תדע. דשמא מתמיתין שוה קתני: טריפות. מעה קטנה: דינר כסף טריפות פונדיון ופרוטה. מו מו קתני: דינר מטבעות. טרוטעה במטבע זורה ולא טענו משקל, וחה הולה לו מטבע, ומע"פ שזו כסף וזו נחשת ממין הטענה היא דכולהו מטבע ניתהו: דיקא נמי בו'. מלמה טעמא משום הכל מטבע חד הוא, ודוקא קתני: ורב. דצעי למימר שוה קתני, הכי מפרש סיפא דקתמר **שכהל** מין מטבע אחד הוא כל מטבעות הטעויות כלן **דין אחד** להס, אלא הקטנה שבהן יש בה כדי הולאה למייטו שבועה: **נימא בשמואל סבירא ליה**. דכולה מתני' דוקא קתני: ומשום הכי תנן בריטית שמי כסף יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור משום דמה טענו לא הולה לו, אבל אי שוה טעין ליה הוה מיחייב ומע"ג דמחלת טענה שמי כסף ותו לא: ה"ג בתוספתא **דינר זהב והוב יש לי בידך, אין לך בידי אלא דינר כסף חייב**. ופי' דינר זהוב היינו טובע, וטעמא משום דהכל מין מטבע אחד והוה ליה ממין הטענה. ומיהו סיימתא לרב הוא, דמדלטעריך לפרושי זהב זהוב מכלל דמתני' דתנן דינר זהב **סממא שוה קמחר**, והכהל דין מטבע אחד קתני, ומדסיפא שוה ריטא ממי שוה, וקתני ריטא שמי כסף יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור, וע"כ משום דליכא כפירת שמי כסף הוא: ה"ק **כל האומר דינר זהב באומר זהב** [זהוב] דמי. ובריימא לא סהטוען מפרש זהב זהוב סמס לסמחמא **כל** ה"ק הטוען דינר זהב סמס לסמחמא זהב זהוב קאמר, והלה אומר אין לך בידי אלא דינר כסף להייטו ממי דינר מטבע ואינה הולאה ממין הטענה מייט: **חסר מעה פטור**. מלמה כפירת שמי כסף בעינן: **לא שנו**. דצעי טענת שמי כסף **אלא** בטענה הנאה **בטענת מלוה והולאת מקח לוה, אבל** בטענה **בעדות על אחד** שהלוה כסף הכל ועד אחד מעידו שהוא מייב ונטלא אחד מייבו **טענו אלא פרוטה**, **אפילו לא טענו אלא** ריטא ומה היו **שנים** היו **מחייבין לוחו ממון** לפרוע, להא שוה פרוטה ממונא הוא, היכי **מחייבו שבועה**: יישר, וכן א"ר יוחנן. גל'. ול"ג תו ייסר: **מכלל דאלייג עליה ר"ל**. בעיא הוא דקא בעי גמרא, ליטא מדקאתר וכן אתר ר' יוחנן מכלל דאלייג עליה בר פלוגתיה: **א"ר מישהא הוה שהי ליה ושתיק ליה**. כך היה דרכו של רים לקיש, כשהיה ר' יוחנן אומר דבר בפני המדרש היה שוהה עד שיגמר רבי יוחנן כל דרכו וכל טעם דבריו ואח"כ היה מולק עליו, וכאן כך יצא רבי יצחק זה[ד] מבהמ"ד ולא שמע מה שהלק עליו: **איבא דאמרי מישתי הוה שתי**. רים לקיש מיא בני מדרשא כי אמרה ר' יוחנן להא מילתא: **ור"ג מחייב**. ללא בעי הולאה ממין הטענה: הולה

בטוענו בדינר מטבעות. פי' בקונטרס טוטע בזמטע לורה ולא טענו משקל וחה הולה לו מטבע ואע"פ שזה נחושת ממין הטענה היא דכולהו מטבע ניתהו וקשה לשעיל (דף לט:) גבי שמי כסף יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה משקל׳ לשמואל דפטור משום דמה טענו לא הולה לו וכ"ת לאיירי בשמין טוטעים ס"כ מסרית לה טענה לאין כאן שוה ד' משום דאסר ליתן כדי להטעיה[ה] וחה דוקא לומר שאין שוה פרוטה אחוזו מסרון ועוד דשמשע בטוענו מטבעות דעד השתא לא מייבי בזמטע מטבעות ופסח ד' כסף טוטעים סס ועוד דקאמר הא קמ"ל דפרוטה בכלל מטבע אית׳ דיקא נמי דקתני שהכל מין מטבע אחת ורב שהכל דין מטבע אחת ורבי אלעזר לימא מדסיפא כשמואל׳ מתרץ רישא נמי כשמואל סבירא ליה לא סיפא דוקא דקתני שהכל מין מטבע אחת ורישא כרב או כשמואל. תא שמע [ב] דינר זהב זהוב לי בידך אין לך בידי אלא דינר כסף חייב טעמא דאמר ליה זהב זהוב הא סתמא שוה קאמר ליה אמר רב אשי הכי קאמר כל האומר דינר זהב כאומר דינר זהב זהוב דמי. [ג] תני רבי חייא לסיועיה לרב סלע לי בידך אין לך בידי אלא סלע חסר ב' כסף חייב חסר מעה פטור. אמר רב נחמן בר יצחק[ו] אמר שמואל לא שנו אלא בטענת מלוה והודאת לוה[ז] [ד]אבל טענת מלוה והעדאת עד אחד אפילו לא טענו אלא בפרוטה חייב מאי טעמא דכתיב [ח] **לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת** [ט] **לכל** עון **ולכל חטאת** הוא דאינו קם אבל קם הוא לשבועה ותניא [י]כל מקום ששנים מחייבין אותו ממון עד אחד מחייבו שבועה. [יא] ואמר רב נחמן אמר שמואל [יב]טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן חייב [יג] אמר לו רבי יצחק יישר וכן א"ר יוחנן מכלל דפליג עליה ר"ל איכא דאמרי [יד] מישהא הוה שהי ליה ושתיק ליה איכא דאמרי מישתא הוה שתי ליה[טו] ושתיק ליה לימא מסייע ליה [טז] טענו חטין והודה לו בשעורין פטור ורבן גמליאל מחייב טעמא דטענו חטין והודה לו בשעורין הא חטין ושעורין והודה לו באחד מהן חייב לא הוא הדין דאפי' חטין ושעורין נמי פטור והאי דקמיפלגי בחטין להודיעך כחו דר"ג ת"ש [טז] טענו כלים וקרקעות הודה בכלים וכפר בקרקעות בקרקעות וכפר בכלים פטור הודה

וכל מקום ששנים מחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבועה. לאו דוקא הא לאיכא כפירת שעבוד קרקעות:

[יז] והודה לו בשעורים פטור. בפ"ק דמניח (ג"ק דף לה: ושם) מסיק דבה בר נתן דפטור אף מדמי שעורין ותימה דממ"ל הא דהא לר"ג מייב בדמי שעורין דאי לאו הכי מאן כאן מר"ג דפליג עליה אלא ש"מ דלרבנן פטור ולפליג אף בדמי שעורין ללמד על פליגי אלא אם מייב שבועה על החטין למד בני שבועה ולא בני הולאה ממין הטענה ולמד בני שבועה [יח] בני ליה כו' ושמע מינה ליה לרבה בר נתן לאו פטור דפטור לגמרי מ"ל אע"ג דמיפטר מדמי שעורין אף לר"ג אפ"ה מחייב ליה הולאה:

[יח] ור"ג מחייב. תימה דבפרק בתרא דכתובות (דף קה: ושם) גבי פלוגתא דשמואל ורבנן קאמר ר"ג רואה אני את דברי שלמיון דמחייב בטוען מבירו (ג) כלי יין וכלי שמן וקאמר ליה שלח שמן להר"מ קנקנים ומי חמסה ליה לך ממסה ליה לך משום דים בלשון הזה לשון קנקנים והסתם לר"ג אפי' יין בלשון הזה לשון קנקנים מייב דאפילו בטוענו חטים והולה לו בשעורים מחייב ול"ל דלשלייה ומי נפקא מינה אם טענו שערה כלי שמן ואמר ליה שלח לי יין לך אף אלא אם כן קנקנים דים בלשון הזה לשון קנקנים: **להודיעך** כחו דר"ג. לכאו עדיף למילתא דרבנן הוי כח דפטור:

הולה

עין משפט נר מצוה

ל"ד א ב מיי' פ"ג מהל' טוען הלכה ח [עי' מ"מ] סמג עשין לה טור שו"ע חו"מ סי' פח ס"ט: ל"ה ג מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ד: ל"ו ד מיי' שם ופ"ל שם הל"ח סמג שם טוש"ע חו"מ סי' כח סעיף ד: ל"ז ה מיי' פ"ג מהלכות טוען טל"ל סמג שם טוש"ע חו"מ סי' פח סי"ב:

גליון הש"ס

גמרא טענו חטים ושעורים. עי' לשב"ם ב"ג דף פד ע"ב ד"ה מן ט':

תורה אור השלם

א) לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עָוֹן וּלְכָל חַטָּאת בְּכָל חֵטְא אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר: [דברים יט, טו]

רבינו חננאל

שוה קתני. מדקתני סיפא דינר זהב לי בידך אין לך בידי אלא דינר כסף וטרטית ופרוטה ופונדיון חייב שהכל מין מטבע אחד. ואי אמרת דוקא קתני אמאי חייב דוקא קתני אמאי חייב מה שטענו לא הודה לו אלא ש"מ שוה קתני ולישנא זהב זהב שאני. ודחי ר' אלעזר ואמר מתניתין בטוענו בדינר מטבעות וקמ"ל דפרוטה בכלל מטבע היא ושאר השמועה פשוטה היא. ר' חייא לסיועיה לרב סלע לי בידך אין לך בידי אלא סלע חסר שתי כסף שהן שתי מעין חייב חסר אחד פטור ש"מ כפירת טענה שתי כסף בעינן ש"מ: **פיסקא שתי כסף ופרוטה לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה שהיא חצי חבה חייב:** אמר רב נחמן אמר שמואל לא שנו אלא בטענת מלוה והודאת לוה, אבל בטענת מלוה והעדאת עד אחד אפילו לא טענו אלא בפרוטה וכפר בו והעיד בו עד אחד בפרוטה חייב שבועה בפרוטה שאילו היה עד אחד עם זה היה חייב לשלם פרוטה, עכשיו בעד אחד חייב שבועה, שנאמר לא יקום עד אחד באיש לכל עון וגו' ואמר מר כל מקום ששנים מחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבועה. **וא"ר נחמן אמר שמואל טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן חייב.** א"ר יצחק וכן א"ר יוחנן: **פירוש מישהא שהי יגע היה ולפיכך לא השיב וי"א שותה היה: לימא מסייעא ליה** טענו חטים והודה לו בשעורים פטור ורבן גמליאל מחייב. טעמא דטענו חטים והודה לו בשעורים כו': **ת"ש טענו כלים וקרקעות** הודה באחד מהן וכפר באחד

מסורת הש"ס עם הוספות

ו) [לקמן דף מח:], **ג)** עיין תוס' ב"ק סג. ד"ה למה, **ג)** [מכוות פז: ע"ש], **ד)** [לעיל לט:], **ה)** כתובות קה:], **ו)** לקמן מה: [שבת נג. וש"נ], **ז)** [לקמן מה: מולין עה:], **ח)** ב"ק לה: ב"מ ה. [לעיל לח:], **ט)** ב"מ ד: [לעיל לח:], **י)** [וכתובות המרימו ע"ש].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא שנו וכו' ומע"ג מתרימו שבועה סס"ל [ומה"ד אפילו לא טענו וכו']: **(ב)** תוס' ד"ה וכ"ג מתרימ וכו' כטוען מבירו עשרה כדי שמן כ"ל ומיהת כדי יין נמחק:

הגהות וציונים

ו) [בהגהות מרי' הגירסא א"ר יהודה א"ש ובמ"מ **אמר שמואל**] (גליון). והרש"ש כתב דצ"ל אמר רב נחמן **אמר שמואל** (כמו מימרא דבסמוך וכ"ה ברי"ף ובראש"ש): **ז)** בחולין ליתא תיבת "ליה", וכ"מ מרש"י: **ג)** **מסתמא** (דפר"ח): **ד)** תיבת "זה" צ"ע: **ה)** נראה דצ"ל כדי **להטעיה** (באה"מ): **ו)** [שייך לעיל במשנה לח:] (גליון): **ז)** תיבת "לא" נמחק, (רש"ש): **ח)** [ג"ז שייך שם] (גליון):

ליקוטי רש"י

לפיוטיה דרב. דלמר בפירת טענה שמי כסף לבד פרוטה של הולאה [לקמן מה:]. **לא יקום עד אחד.** זה בנה אב כל עד שבמורה בנים בלא מס כן מרבו לך בו אחד. **לכל עון ולכל חטאת.** להיות מחייבו ענשם על עדותו לא עונש גוף ולא עונש ממון [דברים יט, טו]. **לכל עון ולכל חטאת הוא דאינו קם.** לשלם ממון שהוא כופר ושבל ממחייבו לא יקום אבל קם הוא לשבועה. **עד אחד מחייבו שבועה.** על ממון שאילו היו בנים היה משלם עכשיו יעבוד שהשבל מכשם [כתובות פז:]. **יישר.** שפיר קאמרת [סנהדרין נג:]. **יפה אמרת. וכן א"ר יוחנן.** וכן שמעתי מרי' יוחנן [שבת סג:]. **וכ' יוחנן נמי הכי** קאמר כלאמרת, מפי רבי, ולא גרסינן וכן אמר ר' יוחנן ישר [סנהדרין ק:]. **מכלל דפליג עליה ר"ל.** בעיא בעי מיניה שמעת שנאמר עליו. **מישהא הוה שהי ליה.** מנהגו של רים לקיש כשאומר רבי יוחנן שמועה אלמיו מודה לו אסה רים לקיש שעה או שתיק קודם שיקלוס עליו אולי יאמר בו ובתוך כך יגא ולא שמע אם נאלך עליו. **מישתא הוה שתי.** שותה מים

מ: שבועת הדיינין פרק ששי שבועות

עין משפט נר מצוה

ה א מיי׳ פ״ג מהל׳ טוען הל׳ ו סמג עשין לה טוש״ע או״מ סי׳ פח סעיף יד:

טז ב ג מיי׳ שם הל״ה טוש״ע שם סעיף ג:

מ ד מיי׳ שם פ״ו הל׳ ג סמג שם טור שו״ע או״מ סי׳ פז סעיף ו:

מא ה מיי׳ שם פ״ג הלכה יב סמג שם טוש״ע

מב ו מיי׳ שם פ״ו הל׳ ו ופי״ז מהל׳ מלוה הל״ח סמג שם טוש״ע או״מ סי׳ עט סעיף י:

רבינו חננאל

באחד מהן או שהודה במקצת קרקעות פטור הודה במקצת כלים חייב טענמה דכלים וקרקעות דקרקע לאו בת שבועה היא הא כלים וכלים דומיא דכלים וקרקעות חייב. ודחינן לה ואסיקנא לה ומאי קמ״ל וזקקין תנינא בתחלת מסכת קדושין. ואמרינן הכא בטענו כלים וקרקעות עיקרו ותתם בקדושין אגב גררא נסבה ותנא זוקקין. ר׳ חייא בר אבא א״ר יוחנן טענו חטים ושערורין והודה לו באחד מהן חייב פטור. איתיביה ר׳ אבא בר ממל טענו שור והודה לו בשה פטור, טענו שור ושה והזמור והודה לו באחד מהן חייב, ודחה הא רבן גמליאל היא. ואקשינן עליה אי רבן גמליאל אפילו טענו בשור והודה לו בשה ליחייב. אמאי תני רישא פטור. ומשני הא מני אדמון היא דתלמוד ערוך הוא בפי ר׳ יוחנן אדמון היא מפורשין בסוף כתובות בהטוען חברו כדי שמן והודה לו בקנקנים אדמון אומר הואיל והודה ממין הטענה ישבע. יש לומר הא שיטיא דר׳ חייא דאמר משמיה דר׳ יוחנן הא מני אדמון היא להעמיד דבריו הוא דאמר הכי ולא סמכינן עליה ור׳ יצחק פליג עליה. **אמר רב ענן אמר שמואל טענו חטים וקדם והודה לו בשערורין** אם כמערים הקדים והודה עד שלא יטענו עליו חייב. אם במתכוין פטור, פירוש כגון ג) שהנחבע אינו טוען שנושה בו שערורין. ועוד אמר טענו שני מחטין והודה לו באחד מהן חייב לכך יצאו כלים למה שהן. **ומסתברא כשמואל** דהא ר׳ יצחק אמר וכן אמר ר׳ יוחנן. ורב פפא דהוה בתרא אמר הדא כרב דכפירה טענה שתי כסף וקיימא לן כוותיה דרב בהא, ואמר חדא כשמואל טענו חטין ושערורין והודה לו באחד מהן חייב וקיימא לן כוותיה. והא דדחי ר׳ חייא ואמר תלמוד ערוך בפי ר׳ יוחנן הא מני אדמון היא, ר׳ חייא הוא דאמר הכי להעמיד דבריו ולא סמכינן עליה, דכל כי האי גוונא שיטיא הוא ולא דחי׳ להכתא מפורשת בשיטיא: **מתני׳ מנה לי בידך אין לך בידי כלום פטור.** אמר רב נחמן ומשבועין אותו שבועת היסת מאי טעמא חזקה אין אדם חוטב אלא אם כן יש לו עליו אדרבה אדרבה כר׳ עד הכופר במלוה כשר בעדות בפקדון פסול לעדות. **רב חביבא מתני להא דרב נחמן אסיפא** מנה לי בידך א״ל הן למחר א״ל תנהו לי נתתיו לך בידי חייב. מאן דמתני לה דרב נחמן אורישא כ״ש אסיפא, אבל מאן **אין אדם מעיז פניו בפני בע״ח חובו.** אין מדם מעיז פניו בפני זה שעושה לו טובה [ב״ק קז:]. [המשך בסוף המסכת]

חשק שלמה על ר״ח ג) תוי״ט ל״ה שהטעם.

הודה במקצת קרקע פטור. מלטעריך לא תימא טעמא דפטור בפירקא משום דהוי כטענו מעיס והודה לו בשעורים:

תלמוד ערוך הוא בפיו של רבי יוחנן הא מני אדמון היא. מימה דר׳ מיית כר מנא גופיה מוקי מילתא למדמון כוותיה בפ׳ בתרא דכתובות (דף קח:) דמסיק לאמאן דאמר יש בנאמן לאמאן זה לשון קנקנים ומיגו דמשתבע לקנקנים משתבע נמי על שמן מחמת גלגול וי״ל דמשום הכי הוא דלטעריך לאמוקי לתירי דהודה במקצת קנקנים ופ״ה פטורי דבין משום דלא מקרי ליה ממילתייהו דרבנן כדקתמר מעיקרא טעמא לחין דלשון זה לשון קנקנים הא יש בנאמן לשון זה לשון קנקנים מייב ופשיטא לן מדמון דעולם ממייב אפי׳ הודה בכל קנקנים דמתרתי פליגי בטענו חטין ושעורין והודה לו בחמד מהן ופש בנאמן זה לשון קנקנים ופייל לה מדלא קתני [ב] ממתיתין פלוגתייהו בחטין ושעורין אלו בשור ושה ונקט כדי (ג) יין וכדי שמן משמע דפליגי בש בנאמן זה לשון קנקנים ומדקתמר נמי ר״ג רואה אני את דברי תלמון ואי דוקא בטענו חטין ושעורין והודה לו בחמד מהן פליגי את דברי תלמון הא אפי׳ בטענו חטין והודה לו בשעורין ממייב ופליגי נמי בטענו חטין ושעורין והודה לו בחמד מהם לאי בש בנאמן זה לשון קנקנים דוקא פליגי הוה להו לרבנן למימר דהלכה אין בנאמן זה לשון קנקנים ואפילו חטין ושעורין ממייב ממודה בכל הקנקנים דפטורי [ד] דהא אפי׳ ש בנאמן זה לשון קנקנים ממתיתין והודה לו מקצת קנקנים אלא נקט בקנקנים דמשמע כגולהו ולא מוקי לה במקצת קנקנים אלא משום דרבנן אלא משמע מילתייהו לחין בנאמן זה לשון קנקנים אלא בכה״ג וה״ק חין מהודאה ממין הטענה אלא מיבעיא בעודה בכל הקנקנים דפטורי [ה] דהא אפי׳ ש בנאמן זה לשון קנקנים ממי פטור אלא אפילו הודה במקצת קנקנים ממי פטור לחין בנאמן זה לשון קנקנים:

וחדא בשמואל. וכן הלכה ופ״ג דקי״ל [ו] כרבי יוחנן לגבי שמואל מדאלו לרבי יוחנן ממי מיית אליבא דמר אמרת ועוד דקי״ל [ז] כרב נחמן בדיני ועוד דרב פפא דהוא מקרא סבירא ליה כשמואל וכן פר״ח בשמעתין וכן עיקר ואלא כמו שפסק ר״ח בכתובות (דף קח:) כרבי מיית כר מנא:

אדרבה אין אדם מעיז בו. וא״ת למאי דפירקין [ח] מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע מזקה אין אדם מעיז בו וי״ל תע״ג דכופר הכל ממי משבחיט מ״מ אין לו על כך פיוס לכפור הכל כמו לכפור במקצת ולימא מיגו [ט]:

אשתמוטי הוא דקמשתמט. תימה דבפ״ק דב״מ (דף ו. ושם) דייק אלא הא למאי רב נחמן משבעיען אותו שבועת היסת (דרבנן) ניחוש מגו דמסיק למעוטי ממעוטי מחיית נמי מצטרפת למאי לא מצטי למעוטי מקצת מעוטי כדמסקי אמתס [י] דלעיל וי״ל משום דפריך מהדי הך פירכי טובא ומו הא למאי לגמרי לא מצטי למעוטי הכי:

בפקדון פסול לעדות. בפרק קמא (ג) דב״מ (דף ה:) מוקי לה לנקיט ליה בידיה ובמלוה אפילו נקיט ליה בידיה זוזי כגון דמלוה להוצאה ניתנה והוא שמת לגיך למעות: ומאן

מסורת הש״ס עם הוספות

ב) ב״מ ד: ק. קדושין כה. ג) [שבועות קה:]. ד) [שבועות קה:]. ה) [שבועות יג.]. ו) ב״ק קה: ז) [בעירובין מז:]. ח) [שבועות יג.]. ט) [לקמן מב:]. י) [וע״ש תוס׳ כתובות יח. ותוס׳ גיטין נג: ד״ה מפני מה וכו׳].

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה לימוד וכו׳ ונקט כדי שמן משמע כל״ל ותיבי כדי יין ממקח: (ב) ד״ה כפקדון וכו׳ כפ״ק דב״מ. נ״ב עי׳ בב״ק קה קה ע״ב בפפ״ש ולא משמע הכי כמ״ש התוס׳ כאן:

הגהות וציונים

(ג) שתים מחטין כצ״ל רש״ל (גליון) המהרש״ל אינו מתרגין להגיה ״שתים״ במקום ״שתי״ (אלא שבדפוס שהיה לפניו (וניציא השני) איתא ״שתים״ ולא ראה כפי הנראה לנכון לתקנו) אלא מגיה תיבת מחטין דשם איתא בטעות ״מחיטין״ ובדפוס ויניציא הראשון איתא על נכון כלפנינו: (ד) צ״ל **דשבועת** שמים: (ה) צ״ל מדלא נקט (רש״ש, וכ״ה בדפו״ר): (ו) נדצ״ל **דפברייני**: (ז) צ״ל **התם** (דפו״ר) ואולי צ״ל **התם אדל״ג** (בארות המים, ב״ש):

ליקוטי רש״י

הודה במקצת קרקעות פטור. לפי כפירתו ולפי טוענתו מגיחתו ליה שטוה (ב״מ ד:). משטוה לשוטרים אם לפי על הקרקעות ולפי על הכלים שלין הודאת קרקעות מפיחה ליה שטוה שלין דין שטוה בקרקעות כלמעיין (ככל הנשבעין) (לקמן מב:). **במקצת כלים.** לפיכך הודאה וכפירה בלאו קרקעות. חייב. ליטען אף על הקרקעות על ידי גלגול שטוה ולפיכך לה פסיק קמא דקדושין (כז:) מקרקי [לקמן מב:]. אף על הקרקעות ליטען כלפמעיין לקמן שהנכסים שלין לפי מחיות זוקקין את הקרקעות ליטען עליהן מפני שהן נכסים על ידי גלגול. **אגב גררא נסבה.** לפיכך נכסים שלין להם מחיות נקנין עם נכסים שיש להן מחיות פכסף ולפיכך לפיכך ומגלגל עם נכסים שיש להם בקרקע. זוקקין. גוררין [לקמן שם]. המטלטלין זוקקין הקרקעות ליטען על ידי גלגול. **אגב גררא נסבה.** לפיכך נכסים שלין להם מחיות נקנין עם נכסים שיש להן מחיות פכסף ולפיכך ומגלגל עם נכסים שיש להם בקרקע זוקקין לפיכך ל

שבועת הדיינין פרק ששי שבועות מא.

שבועה דאורייתא. הכתם במקלת הטענה, **שבועה דרבנן** הם דרך נתמן: **מיפך שבועה.** פס אמר לו הנתבע לחובע שכתב עליו[ו]: **מיחת לנכסיה.** פס אמר מיני נשבע ומיני משלם ליה: **שבשגדו חשוד.** הנתבע חשוד **על השבועה**, ותן לקמן (דף מד:) שתקנו חכמים שיכתב התובע ויטול: **תקנתא היא.** שבועה עלמה על היסת תקנתא היא, **ותקנתא** שיכתב התובע שלא נשבע ויטול **לתקנתא** שיכתב שלא נשבע עליו שלא יטלו עדיך, ויפסיד התובע שלא שוב שבועה: **דפליגי עלה** רבי יוסי. גבי מלוה שכתב שובעו וקבל: **נקטיה לכובסיה דשבקיה לגלימיה הוא.** מוחזו בציליו התלוים בו עד שיתן לו טלית שעליו, לעומר כיון דמשמתינן ליה לעולם עד לליתיב ליה לית לך למיתב לנכסיה עדיף מהאי. כל דכר התלוי בחזקת קרי ליה כובסא, כדאמר בחזל גרמא ומתיה לכובסא ואתר תמרי בעלו הן הגולין (שמות קף ת.): **עד דמטי זמן נגדיה.** לעתר תלתין יומין, כדלמרינן רב מנגיד למען דמסתי שמתיה דרבן עליה תלתין יומין, בהסלה נקיט (קידושין קף יב:): **אשתבע** לי. שלא פרעתיך: **וכי מה בין זה.** שלא פגם שטרו **לפוגם שטרו**, לתן (כתובות קף פז.) הפוגמת כתובתה לא תפרע שלא בשבועה, כילד היתה כתובתה שלף זו והוא שמר התקבלה כתובתך והיא תוחרת לך התקבלתי שלא מנה, סוחל ומודים במנה פוגמת את שטר כתובתה ולא תפרע השטר שלא בשבועה, לליכל למיסמך מו שטרא לתיכא למימר טפי קיבלה, והשתא לתמרת מצטיינין ו מה יפה כתו מכשה פגם את שטרו: **התם.** גבי פגם את שטרו **אע"ג דלא מעין** ליה בשתבע לי שלא חומר פרעתיך **מעיינן ליה אם** ושמרינן לנעל השטר השבע: **משלח.** מפקינו: **לא** מוזקינן ליה. להשבע דמיתי דמסתיין ליה, ולא לגבות לו להא שמר ליה לשתבע לי שלא פרעתיך: **נתתיו לך פטור.** שלף מכשה, ומיהו שבועה היכת לילה: **והא הבא** ביון דתביעה בעדים. והולה לו בפיסס **כמלן למחפיס בעדים דמי:** נתמיו יהודה אמר רב אסי המלוה את חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים[ט] כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי יכול לומר לו פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדה"י תנן מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנהו לי נתתיו לך פטור והא הכא[י] כיון דתביעה בעדים כמאן דאוסיפה בעדים דמי וקתני פטור תיובתא

ומאן דתני **אסיפא** כר'. מור"ת הסתם שלא לימחר הלכתא כמר מהכן ליעני היכא לליכה לברה לממונה לא מצטיינן ליה מספק דהמע"ה ואע"ג לא היה מוחה בדיינים המצטיינין וקתני שלא להצטיע לתיכה לממרי טפל לעמן רחמנן כמו שחומר ריב"ן[כ] וכן מיהו מור"ת לחולין בתר המיקל[כא] וכן מסמע בפ"ק דב"מ (דף ה.) גבי הסוח לעיל דמייתי התם מילתא דר"ל מריבה דמתני' ור"ת דוחה לתיכה למימר דהתם ריבה לחילתא נקט ומסיפא פריך מצטיינין ליה היכא לתיכה לברה לממונה שהתם נמי מיכה לברה לממונה מאחר שהיו רגילין למסור לו בכל יום ועוד דהתם מיכה שהדי לחלכל תרי מייניהו וכ"ש המי גמון פירש[כב] שלא מצטיינין ליה שלא מצמתין ליה על מנאי שיכתב בשמעתא [ס] שם הוא חייב ומיהו משלם:

מאי איכא בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן. בפ' הכותב (כתובות דף פח. ושם) גבי הא לחמר לר' (ג) נחמן מי פקא שמעון מייתי ליה לידי שבועה לאורייתא פירש נקוטי דנפקא מינה דבאורייתא בעי למיקט חפלא בידיה ובדרבנן לא בעי ומיהן נרחה להסיה נפקוחא לא חמרינן הכא ועוד דבפרק השולח (גיטין דף לה. ושם) גבי אלמנה דקאמר אדרבה בעיא מיהן בין (ב"ד ס' נקוטי גופיה דבב"ד לא בעי מאתניי מסוח דבעי מאתניי חפלא בידיה אף על גב דשבועה לאלמנה שבועה לדבון היא ובריש שמעתא דהכותב (כתובות דף פז: ושם) פירש נמי בקונטרס גבי הא דאמר רמי בר חמא למיימר שבועה לאורייתא דנפקא מינה לאפוקי שבועה דרבנן: **ולמר בר רב אשי דאמר בדאורייתא נמי מפקינן.** ריב"ן פ' נשם הקונטרס להלכתא כותיה דקיימא לן כמר בר רב אשי בפרק שבועה וכן[כג] בנתינת אותן לחובע אבל בדרבנן לא נחתינן לנכסיה. **ולר' יוסי** דחנן בגיטין פרק הניזקין מצינא חרש שוטה וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור ואונקימא קסבר מוצינאן אותו בדיינין הנה אפילו בדרבנן נחתינן לנכסיה, מאי בינייהו. ואמרינן בדאורייתא אם היה הנתבע [חשוד על השבועה] אפקינן שבועה ונשבע החובע ונוטל ובדרבנן לא מאי טעמא דעיקר השבועה מדרבנן תקנתא היא ותקנתא לתקנתא לישבע התובע וליטול לא עבדינן. **ולרבנן דפליגי על ר'** יוסי דאמרי לא נחתינן לנכסי דגזל מצינא קטן מאי שנדינן ליה. **ואסיקנא משמתינן ליה** ואי לא אתי ותבע למישריה עד תלתין יומין בתר ל' יומין הוא עיין נגדיה ליה כרב. דרב מנגיד אמאן דחייל עליה שמתא דרבנן ל' יומין ולא קא תבע לשמתיה. והא דרב מפורשת בריבמות פרק רבן

דמתני לה אסיפא אמר לך הכא אמר רב נחמן משמיעין אותו שבועת היסת משום דאיכא דדרא דממונא. פירוש עיקר דהא הודה לו מקודם כגון הא דגרסינן בפרק חומר בקודש (חגיגה כא:) א"ר אילעא א"ר חנינא עשר מעלות שנו כאן כו' עד מאי שנעמא הראשונות דאית להו דדרא דטומאה מדאורייתא גזרו בהו רבנן כר': **מה איכא בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן** ואמר בדרבנן אי אמר ליה השבע ושלם הדין עמו בדאורייתא (למימר) [לא. ולמר] בר רב אשי אפילו בדאורייתא מפקינן. ולית הלכתא כותיה דהלכתא כותיה בכל התלמוד בר ממיכך שבועה ותיורי וסימנך הפך לבן. והני תיורי מפורש בפרק בהמה המקשה מר בר רב אשי בענין צומת הגידין כיון דתיורי אע"ג (דחורור) [דלא חתרי]. הני תרתי בלחוד לית הלכתא כוותיה. **ואליבא דמר בר רב אשי מאי בינייהו** ואמרינן בדאורייתא אם לא ישבע נחתינן לנכסיה ונותנין אותן לחובע אבל בדרבנן לא נחתינן לנכסיה. **ולר' יוסי** דחנן בגיטין פרק הניזקין מצינא חרש שוטה וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלום ר' יוסי אומר גזל גמור ואונקימא קסבר מוצינאן אותו בדיינין הנה אפילו בדרבנן נחתינן לנכסיה, מאי בינייהו. ואמרינן בדאורייתא אם היה הנתבע [חשוד על השבועה] אפקינן שבועה ונשבע החובע ונוטל ובדרבנן לא מאי טעמא דעיקר השבועה מדרבנן תקנתא היא ותקנתא לתקנתא לישבע התובע וליטול לא עבדינן. **ולרבנן דפליגי על ר'** יוסי דאמרי לא נחתינן לנכסי דגזל מצינא קטן מאי שנדינן ליה. **ואסיקנא משמתינן ליה** ואי לא אתי ותבע למישריה עד תלתין יומין בתר ל' יומין הוא עיין נגדיה ליה כרב. דרב מנגיד אמאן דחייל עליה שמתא דרבנן ל' יומין ולא קא תבע לשמתיה. והא דרב מפורשת בריבמות פרק רבן

גמליאל: **אמר רב פפא האי מאן דמפיק שטרא אחבריה** וטען דפריע הוא לאו כל כמיניה, אלא אמרינן ליה זיל פרוע ואי אמר ליה לישתבע לי דלא פרעתיה מחייבין ליה לאשתבועי ליה. והני מילי בדטען דלא אמר לישתבע לי אבל אגן לא טענינן ליה כי היכי דטענינן על הפוגם שטרו. ואי צורבא מרבנן הוא האי דמפיק שטרא אחבריה לא מזדקקינן ליה ללוות כד

מסורת הש"ס עם הוספות

ו) ב"מ יב, גיטין נט:, **ז)** [גיטין סא. ב"מ יב:], **ג)** [לקמן מג. ב"מ ג:], **ד)** [ב"מ קפ: ועי' ב"מ כ"ב: בהפלאה שבערכין ערך כסף], **ה)** עיין תוס' ב"ב מה: ד"ה המפקיד, **ו)** [עי' תוס' ב"ב ל. ד"ה לתו], **ז)** עיין בית יוסף סימן פז סעיף טז-יז, **ח)** עיין תוס' ע"ז ז. ד"ה בשל, **ט)** סנהדרין כט:, **י)** [לקמן מה.], **כ)** עיין תוס' ב"ב ה: סוד"ה אע"ג.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מאי איכא וכו' גבי הא לחמר כר פפא מי פקא הוא מייתי לי' כ"ע ותימה נמתן ותימה שמעון שמתק: **(ב)** ד"ה ולמר וכו' לעיל ליה עליה לעל שבועה:

גליון הש"ם

גמ' **ותקנתא** תקנתא **לא עבדינן.** עי' לקמן קף מו ע"ש תוס' ד"ה בלרבנן: תוס' ד"ה **ומאן** דכר' **אם הוא חייב ואינו משלם.** עי' ב"ק קף קיג ע"ש תוס' ד"ה כ"ש: ד"ה ולמר דכר' **ואם יכול אין ראיה.** היינו לעמ"ל לעל שבועה מספקים בתלוייתא לגיך הנתבע ליפטר מיון דשבועתו ג"י לפקח. רק ליכול הוא לסטול שבועה עליו כמו על השטר ליכול לומר השבע לי מה יכול התובע לפקח שבועה זו השבע ופטור. אבל אם מלוותיים מהפקין מהכח שהנתבע שבועתו עליו ולריך התובע ליפטע כלעני"ל פסוט. ולעל כהסהכ"ש לנמקח כזה: [מכת"י ד"ה ולמר **ריב"ן פירש בשם** הקונטרס **דהיכא דכתב בתוקי דקיימא לן כמר בר רב אשי** בפיפך שבועה. ע' מולן קף ע"ו ע"ב בכ"ש ד"ה ומר וכמר וכו']:

הגהות וציונים

כ) [עי' מהרש"א (גליון):] **כ)** בתוס' הרא"ש איתא ורב האי גאון **כתב:** **ג)** וכן **הוא** וכר' וכן **כתב** רב וכר' (באה"מ): **ד)** יש להוסיף וכן **כתבו** (באה"מ): **ה)** יש להוסיף והיורי **הוא** (באה"מ): **ו)** שייך למתני' בריש פרקין (גליון):

ליקוטי רש"י

דרבא דממונא. מסנין ממון [ב"מ ב:]. **ולמר בר רב אשי דאמר בדאורייתא נמי מפקינן.** וכמר בר רב אמי קי"ל בכל דוכתי בר מהרתי מכתב תוריכם (סנהדרין כט:) ומיקר שבועה (שבועות מג.) [חולין עו: ועי' תוס' שם ד"ה אע"ג]. **מפני דרכי שלום.** שלא תהא מחלוקת [גיטין נט:]. **מדבריהם.** אפי' לר' יוסי לאו גזל דאורייתא הוא [גיטין סא.]. ומעמא דרכי יוסי דקסבר עבו מפני דרכי שלום אם שלוט זוכה קנין גמור כמוכה [שם נט:]. **נפקא מינה.** מלר' יוסי **להוציאו בדיינין.** הא אתא לשמעינן דכשמיעו דכשמיעו מכשים בתקנתן כגון גמוך [ב"מ יב.]. לרבנן לא שפיך בניינים ומיהו לר' יוסי גזל מעלים לא הוי ליפטל לעבות ולעבול עליו בלאו [גיטין שם]. [המשך בסוף המסכת]

טעין לישתבע לי: **תוספתא** (פ"ה) מנה לי בידך אין לך בידי וכן הטוען היה לך בידי ונתתיו לך או שיש לי בידך במנה כסות במנה כסות במנה פירות פטור. מנה לאבא בידך אין לו בידי או נתתיו לו או שיש לי בידו במנה כסות במנה פירות. מנה לי בידי אבוך אין לך בידו כלום או נתנו לך או שיש לו בידך במנה כסות במנה פירות פטור. בתחלת שנים אוחזין בטלית תני ר' חייא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי ועדים מעידין אותו שיש לו עליו נ' זוז ישלם (עליו) נ' וישבע על השאר רק"ל כר' חייא: **ז)** **ורקשיא** לן הא דתנינן בתוספתא היה טוען מנה בב"ד וכפר ובאו עדים והעידו שחייב לו חמשים זוז הרי זה משלם ופטור על השבועה ואם היה עד אחד מעידו הרי זה נשבע על הכל: **מתני' מנה לי בידך א"ל הן למחר אמר לו תנהו לך פטור:** אמר

חשק שלמה על ר"ח ז) ככר הקפה בפ"ם בד כעין קוקוש זו על כ"ם מבריימא דמני פתה דכרי מפלוגיהן ופעין דכ"ח תמא הוא ופליג ודבכי דפעו כ"ע.

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"ל מהל' טוען ונטען הל"ו סמג עשין לה טוש"ע חו"מ סי' פז סי"ג: **מד ב** מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ט: **מה ג** מיי' פי"ז מהל' מלוה הלכה ג סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' לט סעיף ו: **מו ד** מיי' פ"ג מהלכות טוען הל"ד סמג עשין לה טוש"ע חו"מ סי' לב סעיף ז סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' פז סעיף ה: **מז ה** מיי' שם פ"ל הלכה ה סמג שם טור ש"ע ח"מ סי' פז סעיף ט: **מח ו** מיי' פי"ל מהל' מלוה הלכה ג סמג עשין לד טור ש"ע ח"מ סי' פד סעיף ג: **מט ז** מיי' שם הלכה ו סמג שם טוש"ע ח"מ סימן פד סעיף ו: **נ ח** מיי' שם הלכה ג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' פב סעיף ו:

רבינו חננאל

תיובתא דרב אסי. תניא לשמואל ניחא דאמר לפרס דס"ק נתתיו לך בשני פלוגי ופלוגי והלכו להס למדינת היס ולמאי דאמרת[ב] דלשמואל נמחל נמחל לומר פרעתיך היכי ובין עלמך במנו דאי בעי אמר פרעתיך בשני פלוגי ופלוגי לאי ספיר טפי:

תיובתא דשמואל. תימה מאי קושיא ללמא נתתיו לך שלא בעדים קאמר ולהכי מייב ור"ל דשמואל הכי קאמר מתוך שיכול לומר פרעתיך בשני פלוגי ופלוגי והלכו להס למדינת היס כי אמר נמי פרעתיך היכי ובין עלמך נמחל במנו ומיהו רב פפא בשמוך ולאי ליס ליה האי מגו דהס קאמר בשמוך ברך לפורעו בעדים ובריך לשמוך לפי זה דפליגי רב פפא ושמואל בדברי רבי יהודה בן בתירא ועוד יש לשמוה לגמרא שהקשה לשמואל מסיפא דאמרי' מ"ל לפרס דברי שמואל כך מאחר שרב פפא ליס ליה האי סברא לכן נראה שהקשה משמע ליה דמפני שברך ליתן לו בעדים משמע שברך לברר שפרעו בעדים וקשה משמע כן בכל הסוגיא[ו]: **ורב פפא משמיה דרבא אמר אין צריך לפורעו בעדים.** תר"ת כן הלכה להא אמר רבי אחא[ז] ממאי דבשעת הלואה קאי דלמא בשעת תביעה קאי והכי קאמר ליה לאו בעדים הלויתיך בעדים היה לך לפורעני אבל בשעת הלואה דברי הכל חייב. אמר רב פפי משמיה דרבא הלכתא המלוה את חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים ורב פפא משמיה דרבא אמר המלוה את חבירו בעדים אין צריך לפורעו בעדים ואם אמר אל תפרעני אלא בעדים צריך לפורעו בעדים ואם אמר לו פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים[ח] נאמן: סימן ראוב"ן ושמעו"ן דתנ"ו הלכת"א יפ"י ופר"ע פלוני ופלוני עפצ"י סטרא"י בהימנות"א כבי תרי: ההוא דא"ל לחבריה כי פרעתין פרעין לי באפי ראובן ושמעון אזל ופריעה באפי תרי מעלמא אמר אביי באפי בי תרי אמר ליה באפי בי תרי פריעה אמר ליה רבא להכי קאמר ליה באפי ראובן ושמעון כי היכי דלא נדחייה. ההוא דאמר ליה לחבריה כי פרעת לי פרעין לי באפי בי תרי דתנו הלכתא אזל פריעה בין דיליה לדיליה איתניסו הנך זוזי אתא לקמיה דרב נחמן א"ל אין קבולי קבלתינהו מיניה דרך פקדון ואמינא ליהוי גבאי פקדון עד דמתרמו בי תרי דתנו הלכתא ומקיים תנאיה א"ל[י] כיון דקא מודית דודאי שקלתינהו מיניה פרעון מעליא הוי אי אמרת לקיומי תנאיה זיל אייתינהו דהא אנא ורב ששת דתנינא הלכתא וספרא וספרי ותוספתא וכולי תלמודא. ההוא דאמר ליה לחבריה הב לי מאה זוזי דאוזפתך אמר ליה לא היו דברים מעולם אזל אייתי סהדי דאוזפיה ופריעה אמר אביי מאי נעביד אינהו אמרי אוזפיה אינהו אמרי פריעה רבא אמר כל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי. ההוא דאמר ליה לחבריה הב לי מאה זוזי דמסיקנא בך א"ל לא פרעתיך בפני פלוני ופלוני אתו פלוני ופלוני אמרי לא היו דברים מעולם סבר רב ששת למימר הוחזק כפרן אמר ליה רבא [ז]כל מילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה. ההוא דאמר ליה לחבריה הב לי שית מאה זוזי דמסיקנא בך א"ל ולא פרעתיך מאה קבי עפצי נתתיו לך חייב. לפרוע: **בעדים הלויתיך.** קס"ד כשעת הלוחה קאי, ומאר ליה דאס שבעדים הלויתיך ולס פתה לל תפרעני אלא **בעדים:** **דלמא בשעת תביעה קאמר.** כשמצאו בב"ד וזה אומר פרעתיך אמר לו והלא **בעדים הלויתיך ולא לפרעתי,** ולא אמר לו כן בשעת הלוחה, ומשום הכי פטר ליה ר' יהודה בן בתירא: **אלא פרעיה באפי סהדי אחריני.** וזה אומר עדי שקר הס: **ואיתניסו.** מיד המלוה: **לחוי פקדון בידי.** ואיני עליהן אלא אומר מגו, אלא קבלתיס כתורת פרעון: ביון דקא מודית. דקבלתינהו, וזה לא כתורת פקדון מסרס לך הוי **פרעון,** [ט]ובבריס שהיו בלבך אינס בבריס: דייקי ופרע. תוחה המלוה אזה כופר ואלי ליה תוחה בחומו היום אלא בשני פלוני ופלוני: **באומר לא פרעתי דמי.** לכיון אלא ליה לפי דבורו לא פרע, והכי יש עדים שלוה, נאמנין הס על המלוה ואין נאמנין על הפרעון, לתוחמת בעל דין כמאה עדים: **דמסיקנא בך.** שאלי עוקה בך: **לא היו דברים מעולם.** לא פרע לפניהן, וזה אומר לו בפניהס לו אלא בפניהס פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים: **פריך רב אחא** ממאי דבשעת הלואה קאי דלמא בשעת תביעה קאי פרעתיך בפניהס ונמלא שקרן: **בלא מילתא דלא רמיא עליה דאינש.** כגון זה אלא היה לו לומר פרעתיך בעדים, אלא אמר לו זה בשעת הלוחה בעדים פרע לי, הלכך לא אס לבו לזכור אס בעדים פרע לו אלא **בעדים** ואמר בעדים פרעתיך **ולאו אדעתיה,** ואיני הוחזק כפרן אלא עפצי

נתנה לו רבי חייא ברה דרב אשי לרב אשי. ולא אמרי' לעיל דלא מהדר ליה משום דלא מקיים מגו: **כל האומר לא לויתי כו'.** ומאי ליה והא תנן לעיל (ד"ו ב') המודה בחלק מן הטענה וכו' ואמאי לא מהדר ליה ליה ליה: **ההוא דאמר ליה לחבריה כי פרעת לי** פרעין באנפי סהדי דתנו הלכתא פריעה ואיתניסו זוזי אתא לקמיה דרב נחמן א"ל אין קבלתינהו ולאו בתורת פרעון אלא בתורת פקדון עד דפרעין באנפי דתנו הלכתא. א"ל **רב נחמן כיון דקא מודית** דקבלתינהו מיניה פרעון הוי מאי בעית לקיומי תנאיה זיל אייתינהו דהא אנא ורב ששת דתנינן הלכתא וכוליה תלמודא דלפרנך קמן: **ההוא דא"ל לחבריה הב לי זוזי דאוזפיתך** א"ל לא היו דברים מעולם אתו סהדי דאוזפיה ופריעה. אמר רבא כל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי וחייב: **ההוא דא"ל לחבריה הב לי מאה זוזי דמסיקנא בך** א"ל ולאו פרעתיך בפני פלוני ופלוני אתו פלוני ופלוני ואמרו לא פרעו בפנינו. אמר רב ששת החזק כפרן לכומר אם יטענן את"כ שפרעתי אינו נאמן. **רבא אמר כל מלתא דלא רמיא עליה דאינישי לאו אדעתיה.** פירוש הענים כיון דלא רמיא עליהו לאו אדעתיהו והן ששכחו וטענתיה דלוה טענה היא: **ההוא דאמר ליה לחבריה הב לי שית מאה זוזי** דמסיק בך א"ל ולאו פרעתיך ק' קבי עפצי

חשק שלמה על ר"ח ב) כן היפה ג"כ גירסת רבינו פ"ק דמכות דף ב' ע"ב ד"ה מדכתי' מדכתי רבינו לקמן דגרס נמחל ועי"ש. ג) ע' תוס' כאן ד"ה כל מלתא.

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פי"ג מהלי' מלוה הל"ג סמג עשין לד טוש"ע חו"מ סי' ע ס"ק:

נב ב ג מיי' שם פט"ו הל"ג סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

נג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

נד ה טוש"ע שם ס"ה:

נה ו מיי' פ"ו מהלכות טוען הל"ג סמג עשין לה טוש"ע חו"מ סי' עט סעיף ה:

נו ז מיי' שם הל"ד סמג שם טוש"ע שם סי"ל וסי' קמו סעיף ג:

רבינו חננאל

אמר רב יהודה אמר רב אסי המלוה את חבירו בעדים אין צריך לפורעו בעדים ואם א"ל אל תפרעני אלא בעדים צריך לפורעו בעדים, ואם א"ל פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להן במדינת הים אינו נאמן: **ההוא דאמר ליה לחברי'** כי פרעת לי פרעין בפני ראובן ושמעון טען דפרעי בפני אחרינא. אמר רבא להכי א"ל ראובן ושמעון כי דלא לידחייה. מסתברא כד טען פרעתיך באנפי סהדי אחריני והלכו למדינת הים אבל אי אינהו ומסהדי דפריעה [לא] אמר רבא דלא מהימני: **ירושלמי** מנה לי בידך א"ל הן אל תתנהו לי אלא בפני פלוני ופלוני א"ל נתתיו לך בפני פלוני ופלוני אתא עובדא קמי רבי אמר יבואו פלוני ופלוני ויעידו. הבא לידון בשטר ובחזקה רבי אומר ידון בשטר רשב"ג אומר בחזקה. מעשה בא לפני ר' חייא והורה כרשב"ג. ג) קשיא דר' אדר'. לא קשיא לא רצה רבי אלא לעמוד על אמתת הדבר. המחזיק מחמת אונו ונמצא פסול בטלה החזקה: **ההוא דאתא קמיה דרב** וטען על חבירה חטין ושעורין וכוסמין ואמר ליה המתן עד דיגלגל עלך כל מאי דבעי לבסופא את משתבע ליה: **ההוא דאמר ליה לחבריה כי פרעת לי** פרעין באנפי סהדי דתנו הלכתא פריעה ואיתניסו זוזי אתא לקמיה דרב נחמן א"ל אין קבלתינהו ולאו בתורת פרעון אלא בתורת פקדון עד דפרעין באנפי דתנו הלכתא. א"ל **רב נחמן כיון דקא מודית** דקבלתינהו מיניה פרעון הוי מאי בעית לקיומי תנאיה זיל אייתינהו דהא אנא ורב ששת דתנינן הלכתא וכוליה

מסורת הש"ס עם הוספות

ה) כתוס' יח. ב"ב קס. [קדושין מנ:]. **ו)** [קדושין יג. וש"נ], **ג)** כתוס' פח. ב"ב ו., **ז)** [נעיל לד: וש"נ], **ח)** בדיבור הבא, **ט)** עיין מהרש"א, **י)** מב., **כ)** ושם בתוס' ישנים, **ל)** בפירקין הל' ב, **מ)** ירושלמי בפירקין ה"ד.

גליון הש"ס

רש"י ד"ה כיון דקא מודית וכו' ודברים שהיו בלבך. וכ"כ הרמב"ן סי' קו אבל בעני אין מוכן לי לתף אס הוא דברים מ"מ כיון דזה נותן לו פרעון הוי פרעון ואין נכח המלוה לומר אבל אתה יכול פרעון לך פקדון:

הגהות וציונים

נ) בכת"י רב אחאי ועיין תוס' כתובות ב ע"ב ד"ה פשיט ובובחים קב ע"ב ד"ה פריך הרמב"ן סי' קו אבל בעני (דק"ס): **ס)** עי' מיי' פט"ו מהלכות מלוה הל"ב דגרס **אינו נאמן** (גליון) לשון הרמב"ם שם דהנוסח "אינו נאמן" הוא טעות ספרים, ושמצא בנוסחאות ישנות כגירסא שלפנינו **נאמן** ואדרבה כך היא גירסתו, ועיין בראשונים בביאור ב' הנוסחאות: **ע)** צ"ל **ואם דרך שגגה אמר** בעדים פרעתיך **לאו** אדעתיה ואינו מוחזק כפרן (מראה כהן, וכ"ה בהגהות מיימוניות פ"ו מהלכות טוען ונטען ה"ד):

ליקוטי רש"י

באומר לא פרעתי דמי. לכיון לאמר לא לוה מוחה הוא שלא פרע לא לויתי מוחה הוא שלא פרע שכל מי שאינו לוה אינו פורע לכך לאומר לא פרעתי דמי לשלו אמר פרעתי אין לריך לפרוע בעדים [ב"ב ו.]. **דא"ל רמיא עליה דאינש.** שאין לאדם לעסוק אל נכו וכו' [ועיין לעיל לד:]. **שאינה** מועלת עליו לנכר. **לאו אדעתיה.** לעומר אינו נותן אל נכו [רשב"ם ב"ב לט.].

רבינו חננאל

מלכות פרס בפני הבית. נמוך הבית בעודו בנוי למחר שבעתו כורש ומשכה מלכותו שלשים ותרבע שנים ובטלה, ותפשוה בני יון ומלכו מאה ושמונים שרי מאמים וי"ד, ובני חשמונאי נטלו מלכות מיוחס ומלכו ק"ג, והורדוס מחריסה ק"ג, שרי ד' מאות וכ' שנה שהיה בית שני בימותו: מבאן ואילך. ממלכות הורדוס ולילך מרב הבית ובטלה מלכותו: צא וחשוב. והצפ למנות סדר חכמים ומיהם אי שני שטר חוב או שום מעשה המתורגם יעמוד למורכן מעכשיו כך וכך שנים למורכן הבית, אלמא מאחן ושית קודם חורבן הבית שלשים ותרבע שנים ובטלה, ותפשוה בני יון ומלכו ומאה ושמונים שרי מאמים ומלכו קי"ג, והורדוס מחריסה ק"ג, שרי ד' מאות וכ' שנה שהיה בית שני בימותו: מבאן ואילך. ממלכות הורדוס ולילך מרב הבית ובטלה מלכותו: צא וחשוב. והצפ למנות סדר חכמים ומיהם אי שני שטר חוב או שום מעשה המתורגם יעמוד למורכן מעכשיו כך וכך שנים למורכן הבית, אלמא מאחן ושית קודם חורבן הבית אלמא מאחן ושית הוו ואת אמרת מאה ושמונים הוו אלא עשרין ושית שנין קמו בהימנותיהו בהדי ישראל ולא אישתעבדו בהו ואמטו להכי לא קא חשיב להו כשפשטה מלכות הרשעה על ישראל.

מלכות פרס בפני הבית שלשים וארבע שנה מלכות יון בפני הבית מאה ושמונים שנה מלכות חשמונאי בפני הבית מאה ושלש מלכות בית הורדום מאה ושלש מכאן ואילך צא וחשוב כמה שנים שהרי חורבן הבית אלמא מאחן ושית הוו ואת אמרת מאה ושמונים הוו אלא עשרין ושית שנין קמו בהימנותיהו בהדי ישראל ולא אישתעבדו בהו ואמטו להכי לא קא חשיב להו כשפשטה מלכות הרשעה על ישראל. אמר רב פפא אי טעי תנא ולא ידע פרטי כמה הוה לישייליה לספרא כמה כתיב ונטפי עלייהו עשרין שנין ומשכח ליה לחומריה וסימנך אנכי בביתך אי טעי ספרא נשייליה לתנא כמה חשיב ונבצר מינייהו עשרין שנין ומשכח ליה לחומריה וסימנך ספרא בצירא תנא תוספאה. תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוי העולם שני אלפים תוהו שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח בעונותינו שרבו יצאו מהן מה שיצאו מהן שני אלפים תורה מאימת אי נימא ממתן תורה עד השתא ליכא כולי האי דכי מעיינת בהו תרי אלפי הוי אלא דהואי אלא מואת הנפש אשר עשו בחרן וגמירי דאברהם בההיא שעתא בר חמשין ותרתי הוה כמה בצרן מדתני תנא ארבע מאה וארבעים ותמניא שנין הויין כי מעיינת ביה מהנפש אשר עשו בחרן עד מתן תורה ארבע מאה וארבעים ותמניא שנין הויין אמר רב פפא אי טעי תנא ולא ידע פרטיה כמה הוי לישייליה לספרא כמה כתיב ונטפי עלייהו ארבעין ותמני ומשכח ליה לחומריה וסימנך ארבעים

וגמירי דאברהם אבינו בההיא שעתא בר חמשין ותרתי שנין הוה. ותנ"ג לכתיב (בראשית יג) ואברם בן ממש [שנים] ושבעים שנה בצאתו מחרן אחרי לימות אמו שהיה בן שבעים ומן שנולד יצחק עד שנולד יעקב היו ששים שנה הרי מאה ושלש עשרה שנה שנולד יעקב עד שירד לחרן היו שבעים ושבע שנה הרי מאה ושבעים שנה ומן שירד יעקב למצרים מאתים שנים ועשרה שנים הרי שלש מאות ושבעים שנה ומן שיצא מצרים מנין דת"ר ובשנת אלף הקב"ה למתן תורה ואת"כ שני אלפים ימות המשיח

דכתיב ואת הנפש אשר עשו בחרן וגמירי דאברהם אבינו בההיא שעתא בר נ"ב שנין הוה. מ"ש בן נ"ב הרי מאה לא"א בשהוליד את יצחק ויצחק ועל יצחק נאמר כי גר יהיה זרעך וגו' גירות ועבדות ת' שנה עד שיצאו ממצרים הרי תמ"ח שנים מההיא שעתא ופרטן מ"ח עד שהוליד את יצחק ס' עד שהוליד יצחק את יעקב מאה ול' עד שירד יעקב למצרים מאתים ועשר שנים

ובעונותינו שרבו ויצאו מימות המשיח תת"ג שנה. עכשיו **אם טעה זה התנא**. פי' שאמר ובעונותינו שרבו יצאו מהם כך וכך והוא שמחשבב לבריאת עולם ובפרטי שואל לספר פירוש שמחשבב למלכות יון כמה פרטי בידו ואמור לו נ"א מוסיף עליהן מ"ח

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) [סנהדרין נו.], **ג)** ח:, **ג)** בראשית מד ט, **ד)** סדר עולם פ"ג, **ה)** יומא ט:, **ו)** פ"א.

הגהות הב"ח

(ה) גמ' תני אלפי ופרטי: **(ו)** רש"י ד"ה ומימנך שלא תחליף לי:

(ז) ד"ה ס"ג לכי וכו' ויפת הוא הגדול. ק"ל עיין כפ' נח סורר ומורה כתף ט"ו:

תורה אור השלם

א) וְהָ֣יָה לִ֔י עֲשָׂרִ֖ים שָׁנָ֑ה בְּבֵֽיתְךָ֣ עֲבַדְתִּ֗יךָ אַרְבַּ֤ע עֶשְׂרֵה֙ שָׁנָ֔ה בִּשְׁתֵּ֥י בְנֹתֶ֖יךָ וְשֵׁ֣שׁ שָׁנִ֑ים בְּצֹאנֶ֗ךָ וַתַּחֲלֵ֥ף אֶת מַשְׂכֻּרְתִּ֖י עֲשֶׂ֥רֶת מֹנִֽים:

(בראשית לא, מא)

ב) וַיִּקַּ֣ח אַבְרָ֗ם אֶת שָׂרַי֙ אִשְׁתּ֔וֹ וְאֶת לוֹט֙ בֶּן אָחִ֔יו וְאֶת כָּל רְכוּשָׁ֖ם אֲשֶׁ֣ר רָכָ֑שׁוּ וְאֶת הַנֶּ֙פֶשׁ֙ אֲשֶׁ֣ר עָשׂ֔וּ בְּחָרָ֖ן וַיֵּצְא֣וּ לָלֶ֔כֶת אַ֥רְצָה כְּנָ֖עַן וַיָּבֹ֥אוּ אַרְצָ֖ה כְּנָֽעַן:

(בראשית יב, ה)

הגהות וציונים

ה) "כמה שנים" ליתא בכת"י וברש"י ד"ה אמר, ומיותר (דק"ס): **ז)** "כשפשטה מלכות הרשעה על ישראל" מיותר, או שיש לגרוס **כשפשטה** מלכות הרשעה על ישראל (ע"פ כתבי יד): **ג)** (פי' מנהג הכותב מקרא לכתוב בחיסור כגון משה בלא ו"ו לאמר בלא ו"ו אבל התנא מנהגו לכתוב התיבה מלא בלא חיסור ע' בערוך ערך ספר ב'). (גליון): **ד)** "ההוין" ליתא בכת"י ומיותר (רש"ש, דק"ס): **ט)** כת"י **נמנה**: **ו)** כת"י "שש שנים **מלכות פוקוטעת**": **ז)** כת"י **ומאז** והלאה: **ח)** מכאן עד סוה"ד ליתא ברש"י שבע"י ובכת"י: **ט)** **ופירושא** (כת"י): **י)** כת"י **גדוד**: **כ)** בדפו"י (גליון): **ל)** ברש"י שבע"י נוסף **מאלפים**: **מ)** "תנא תוספאה" ליתא בדפו"י ובטעות הוסיפוהו מד' קראקא ואילך (דק"ס):

ליקוטי רש"י

שני אלפים תהו. תמה שלא ניתנה עדיין תורה והיה העולם כתוהו ומפלה הרשלון על שהיה אברהם בן נ"ב שנה וילפ מאלפים שנה כדמוכמי בקרלי דכתיב ולפלפים שנה עשה אברהם בחורה (בראשית כה) ויחי אברהם מאה ושבעים שנה וכתיב (בראשית ה) [שם ט] ויהי כל ימי מתושלח תשע מאות שנה וגו' ויפת הוא הגדול[ח] מתח שנה, וחם גדול משם שנה, הרי תק"ג שנים נמצא מאתר המבול הוה ליה בר ק"ג, דהא כתיב (שם ו) ונח בן שש מאות שנה והמבול היה, משום תק"ג דנח ומשה דשם על אברהם דכתיב (שם יא) [שם][ט] בן מאת שנה ויולד את ארפכשד שנתים אחר המבול, ושם שם לת"ק שנים דנח ואחליף כי מטו שנתים אחר המבול הוה ליה בר ק"ג, דהא כתיב (שם יא) ונח בן שם מאות שנה והמבול היה, משום תק"ג דנח ומשה דשם על ארפכשד והוסף על ג"ו שנ פרט הרי תרנ"ו, וארפכשד הוליד את שלח כ"ט הרי תלנ"ו, ומשלח על עבר ל' הרי תמכ"ו, ומעבר על פלג ל"ד הרי תסנ"ו, ומפלג על רעו ל' הרי תספ"ו, ומרעו לשרוג ל"ב הרי תפי"ח, ומשרוג לנחור ל' הרי תפמ"ח, ומנחור לתרח כ"ט הרי תפע"ז, ומתרח לאברהם ע' הרי תקמ"ח על אלף, ומאברהם עד יצחק ק' הרי אלפים ומ"ח, ומיצחק עד מתן תורה ס' שנים, כילד, ס' עד שעולד יעקב, וכדתנו לאברהם כתיב[י] ימי שני חגורי שלמים ומת שנה, הרי ק"כ משעולד יצחק, וישראל היו במצרים רד"ו[ך], הרי ד' מאות ומ"ח שנים על אלפים לבריאת עולם, **נמצא ממתן תורה עד ד' אלפים לבריאתו של עולם אלף וחמש מאות וחמשים ושתים: אלא מן ואת הנפש וגו'.** ומתרגמינן דשעבדו למוריית: **וגמירי דההיא שעתא הוה אברהם בר נ"ב.** וסיפיס על אלף ותתקמ"ח שהיו בידן כשעולד אברהם הרי אלפים ומתרת לאברהם ע' הרי תת

עין משפט
נר מצוה

ד א ע' ממ' פ"י מהל' ממיעין הלכה ס' וכ"מ שם:

האי מאן דלא ידע בכמה שני בשבוע קאי נטפי חדא שתא כו'. מתוך פירוש רש"י משמע שרוצה לפרש דמולמי שביעית היא כשהרב הבית בשנה הראשונה לשמטה לחזור ולהתיר מרב בשנת ת"ך לנטיעו ולפי שכבר יצא רוב השנה אין התנא המונה אלא המונין מונה אותה אלא מתחיל משנה של מחרית שהיא שנה של שמיטה לפיכך יש להוסיף שנה אחת על מנין שנות התנא ועוד פירש דבעשרין (דף יג:) פריך לר' יהודה ניחא כמה קס ת"ך פש להו תמני שני לשרבע מאה משום יובלי שבינהו לעשרים הוו להו כ"ם ולשתכח דבשנת שמטה מרב ומסיק הכי איש על לפליך עזרא ומקדים ללא מני שמיטות לא קא משיב לשתכח דבשנים אלו ותרתין ליובל מריב והיא מולמי שביעית ורגלה לשגב מורפיה לא דק הוא (ו) מה שפירש דבשנת ת"ך מרב הבית אין זה כי אם כ"ש כדלמוכח הסוגיא דהכא בשרכין (שם) ועוד קשיא מה שפירש דבשרכין פריך לר' יהודה ליתא ללא פריך אלא לרבנן ואילו לר' יהודה ניחא והכי ליתא התם בפ' שני דשרכין מולמי שביעית בשנים מי משכחת לה מכדי ליתא כמה קס ת"ך פירוש אלמד שנת השרובן מרבע מאה ממניא יובלי פירוש לדרבנן[ד] ועשרים אין משתכח בשנת שמטה מריב פי' בשנת עשרים ואחת שתחריב מרב הבית לשבוע ריב ומשני הא מני רבי יהודה היא דאמר שנת ממשים עולה לכאן ולכאן פש ממניא מתמניא יובלי וכ' אין הרי עשרים ושמונה ובשנת ת"ך מרב הבית משכחת דמולמי שביעית מרב (ג) ולאותו תירוץ דעזרא דשת אין שפ"ה שניה מחריבה הוא דמסיק רב אשי לייטב לף לרבנן דשת אין עד לשליך עזרא לא קא משיב אם כן הוו להו תמני יובלי ומרבע עשרה שנה ושנת מרבע מאות ועשרים ואחת שתחריב מרב הבית לשמולמי שביעית מרב שלמא מוכח דהדיא דבשנת מרבע מאות ועשרים ואחת שתחריב מרב הבית אין עד לשליך כאן בפירושו מלשם בשרכין[ד] כמו שפירשתי וגם רשב"ם מוכר דוקא בשנת ת"ך מרב הבית והכי דקאמר טעמא מהא שנת היינו לפי שאין התנא מונה שנת כ"ת עם שנות אורבן אלא דהדי דקס ניחא ולפי זה מתישבת הסוגיא בשרכין כמו שפירש[ד] אלן קשיא שמונה שנת ת"ך מלשון אין וכבל דוכתא לא מניין אלא ת"ך וכי נמי אמר לעיל מלכות פרס ל"ד מלכות יון ק"פ מלכות בית חשמונאי ק"ג מלכות בית הורדום ק"ג והם שלמו לשנת ת"ך הא אלא שנת ת"ך היא מלכי בבל שנת ת"ך היא מלכי בבל ומלכות פרס מה שהוא בפי העולם לומר קע"ג אחר החורבן נשלמו לרבעת אלפים ולא היה להם לומר אלא קע"ת למנין התנא שמונה ת"ך בפנין ועוד לכל קוצי ההלכה לעיל ניטפי לרבעין ותמני[ד] הכל לפי לוחו דרך שבתחלת המנין לא נמנה כי אם ת"ך וכן בשמוך דקאמר מתני' טפיל אלא שנים ואם קס ת"ך לא טפיל אלא שני שנים ועוד הקשה ר"ת בין לפירוש רשב"ם[ד] דקאמר ושימנין כי זה שנתים דקאי אנשקול מכל מאה תרתי ועוזן שימן לעשות כרצי יהודה ולא כרבנן ואין זה כשאר שימני ההלכה דקיימי אנעשי ואינהגי ולא היה לו להניח שימן כי אם אנעשי אלא ודאי שנת ת"ת ואם לאתחוי נקי יהיה לצימו שנה אחת (דפרים כל) לכך נלשה לר"ת[ד] כגי' ר"ח הלי מלן לשא ידע כמה שני בשבוע ינהגי אנין או ניטפי ממש אנין ואחשוב כללי ביובלי ופרטי בשבועי[ד] ושימנין כי זה שנתים הרשב שקרב האחרן ועוד אחש שנים אשר מרים וקליר ולא קאי כלל לשנים לאחר אורבן אלא לאנין מלכות יונים שהאחלת מלכותם לפשוט בעזרא ושנת מ"ת לשנין השני שהרי מלכות פרס ל"ד בפני השני ויונים מלכו שם שנים אלא פשטה מלכותם אלא אחיב הרי אלשנים ואשם מ"ת האחילו לאחות אלמלכותם ואם כן שנה אלישים אלמלכותם היא שנת אלשנים ושלש לשנין השני והיא שנה לאחות של שמטה לרבי יהודה לשחלת השנין האחילו לאחות השמיטין ולה"ק לשדע אחות שנה אלשנים ושלש ואחת שנה לבריאת עולם אם יאמר לך אדם קח לך שדה שוה אלף דינרים בדינר אחד אל תקח מאי בינייהו איכא בינייהו תלת שנין דמתניתא טפיא תלת שני. ההוא שטרא דהוה כתיב ביה שית

א) ארבעים ושמונה עיר ואי טעי ספרא נשיליה לתנא כמה קתני וניבצר מיניהו ארבעים ושמונה ומשכח ליה לחומריה וסימנך ספרא בצירא תנא תוספאה. אמר רב הונא בריה דרב יהושע [א]האי מאן דלא ידע כמה שני בשבוע הוא עומד[ב] ניטפי חד שתא ונחשוב כללי ביובלי ופרטי בשבועי ונשקל ממאה תרי ונשדי אפרטי ונחשובינהו לפרטי בשבועי וידע כמה שני בשבוע וסימנך ב) כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ אמר רבי חנינא אחר ארבע מאות לחורבן הבית אם יאמר לך אדם קח שדה שוה אלף דינרים בדינר אחד לא תקח במתניתא תנא אחר ארבעת אלפים ומאתים ושלשים ואחת שנה לבריאת עולם אם יאמר לך אדם קח לך שדה שוה אלף דינרים בדינר אחד אל תקח מאי בינייהו איכא בינייהו תלת שנין דמתניתא טפיא תלת שני. ההוא שטרא דהוה כתיב ביה

ארבעים ושמונה עיר. בערי הלוים כתיב: האי מאן דלא ידע בכמה שני בשבוע. קשי[ב] למנין סדר שמיטות שהיו ישראל מונין והולכין בפני הבית, דקי"ל שביעית זמן הזה נהגת, ואפי' (לר"מ[ג]) לשמר זמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים מודה הוא דמדרבנן נהגת, כפ' השולח גט (גיטין דף ו:). ומשקלין בית השלמין (מו"ק דף ג:): נטפי[ד] חדא שתא. על מנין דמתורבן ועד שנה שהוא עומד בה, מהאי טעמא דתניא (תענית דף כט.[ו]) מגלגלין זכות ליום זכאי ומוסיפ ליום מיב, כשהרב הבית בריאת מולמי שביעית היתה ומשעה נחב היה וכן בשניה, אלמא שנת תורבן שתחלת לשמטה למהדר הוות, ומאן דמני לשני תורבן לא מני להשיל שנת שנה בהדי שני לשורבן אלא בהדי שני דקס בית הוקל ונפק ליה רוצח בט' נחב, אלמא מן בשני שנת ממשים[ד] ומשמים בית הבחירה ומשעה שנת ממשים עולה לכאן ולכאן, היא שנת יובל היא שנת ממשים[ד] ומשמים ואחת מתחיל מנין יובל הבא ומלאת שנה מתוספת על סדר השמטה לכל יובל, ולרבי[ד] יהושע מהשתחילו למנות השמיטין לא זז הסדר משנע שנים לז' שנים: ושימנין[ד]. ללא תעביד כרבנן אלא כר' יהודה למשקל תרתי שני מכל מאה כי זה שנתים. ושמשכח עשרין (דף יג:) פריכין לר' יהודה מורבן בית שני בשולמי שביעית מי משכחת ליה, מכדי בית שני כמה קס מרבע מאות ועשרים, פש ליה תמני שני לשרבע מאה ליובלי שלישו מעשרים הרי עשרים ושמונה, לשתכח דבשנת השמטה מרב, ושמינין[ב] הנך בית שני על לשליך עזרא ומקדים לא מני שמיטין, הלכך לל מנייהו בית שני קמיירת לשתכח דבשרכין ותרתי ליובל מרב והיא מולמי שביעית: א"ל תקח. שהיא קן הגלולה ותקנך להר הקודש לשתלת אשתיך, ולמה תפסיד הדינר: דמתניתא טפיא תלת שנין. לשתנון הברייתא מוסך הגלות שלש שנים יותר, לשמרינן לעיל אחר קע"ג שנים לשמר מורבן נשלמו מרבע מלפיס, הוסף עליהם לל"ל דלקתני בברייתא הרי הקן לשמר ת"ג לשורבן, ורבי מניע ת' קשמר, כשמשר רבי מניע לשילתיה עדיין לא עברו ת' לשורבן:

סיח

ארבעים ושמונה עיר. בערי הלוים כתיב: האי מאן דלא ידע בכמה שני בשבוע. קשי[ב] למנין סדר שמיטות שהיו ישראל מונין והולכין בפני הבית, דקי"ל שביעית זמן הזה נהגת, ואפי' (לר"מ[ג]) לשמר זמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים מודה הוא דמדרבנן נהגת, כפ' השולח גט (גיטין דף ו:). ומשקלין בית השלמין (מו"ק דף ג:): נטפי[ד] חדא שתא. על מנין דמתורבן ועד שנה שהוא עומד בה, מהאי טעמא דתניא (תענית דף כט.[ו]) מגלגלין זכות ליום זכאי ומוסיפ ליום מיב, כשהרב הבית בריאת מולמי שביעית היתה ומשעה נחב היה וכן בשניה, אלמא שנת תורבן שתחלת לשמטה למהדר הוות, ומאן דמני לשני תורבן לא מני להשיל שנת שנה בהדי שני לשורבן אלא בהדי שני דקס בית הוקל ונפק ליה רוצח בט' נחב, הלכך מלן לשנת עשרים ושנה אחר ארבע מאות לחורבן הבית אם יאמר לך אדם קח לך שדה שוה אלף דינרים בדינר אחד לא תקח במתניתא תנא אחר ארבעת אלפים ומאתים ושלשים ואחת שנה לבריאת עולם אם יאמר לך אדם קח לך שדה שוה אלף דינרים בדינר אחד אל תקח מאי בינייהו איכא בינייהו תלת שנין דמתניתא טפיא תלת שני. ההוא שטרא דהוה כתיב ביה שית

ומתחיל מנין יובל הבא ומלאת שנה מתוספת על סדר השמטה לכל יובל, ולרבי[ד] יהושע מהשתחילו למנות השמיטין לא זז הסדר משנע שנים לז' שנים: ושימנין[ד]. ללא תעביד כרבנן אלא כר' יהודה למשקל תרתי שני מכל מאה כי זה שנתים. ושמשכח עשרין (דף יג:) פריכין לר' יהודה מורבן בית שני בשולמי שביעית מי משכחת ליה, מכדי בית שני כמה קס מרבע מאות ועשרים, פש ליה תמני שני לשרבע מאה ליובלי שלישו מעשרים הרי עשרים ושמונה, לשתכח דבשנת השמטה מרב, ושמינין[ב] הנך בית שני על לשליך עזרא ומקדים לא מני שמיטין, הלכך לל מנייהו בית שני קמיירת לשתכח דבשרכין ותרתי ליובל מרב והיא מולמי שביעית: א"ל תקח. שהיא קן הגלולה ותקנך להר הקודש לשתלת אשתיך, ולמה תפסיד הדינר: דמתניתא טפיא תלת שנין. לשתנון הברייתא מוסך הגלות שלש שנים יותר, לשמרינן לעיל אחר קע"ג שנים לשמר מורבן נשלמו מרבע מלפיס, הוסף עליהם לל"ל דלקתני בברייתא הרי הקן לשמר ת"ג לשורבן, ורבי מניע ת' קשמר, כשמשר רבי מניע לשילתיה עדיין לא עברו ת' לשורבן:

סיח

ומתחים הס פ"ד יובלות ומקשר הכא כשיעבור רוב יובל שמרון יבא והסס מסיק רב חמי עד הכא לא מסקי ליה מכאן ואילך סכי ליה:

ספרא

מקורות הש"ס עם הוספות

ב) ועכרין יא:, ג) [שם יג.], ג) כ"ה לפנינו שם, ד) ספר הישר סי' תרצ, ע"ש, ה) סי' קלה, ו) [לא נמצא שם ועי' בערכין לב. ותוספ' שם ד"ה ושמונה עיר וכן כת"ש בסוגיא דהכא סימן ז], ז) ד"ה אמר.

הגהות הב"ח

(ב) תוס' ד"ה הלי וכו' לא קי הוא דמה: (ג) בא"ד דמולמי שביעית מרב ואותו מילון:

תורה אור השלם

א) כָּל הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם אַרְבָּעִים וְשִׁשְּׁמֹנָה עִיר אֹתָן וְאֶת מִגְרְשֵׁיהֶן: [במדבר לה, ז]

ב) כִּי זֶה שְׁנָתַיִם הָרָעָב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְעוֹד חֲמֵשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֵין חָרִישׁ וְקָצִיר: [בראשית מה, ו]

הגהות וציונים

(ב) הרבה גירסאות יש בראשונים, ומלבד הראשונים על העמוד עי' הגירסאות בספר הישר תשובות סי' מד וחידושים סי' תרצ, תוס' רבנו אלחנן, תוס' שאנץ, סה"ת סי' קלה, בעל המאור, רמב"ן, או"ז, רא"ש, כו"פ סי' נא, ריטב"א, חי' הר"ן, מהרלב"ח סי' קמד: ג) כאן צ"ל הפסק הנקודה: ג) [צ"ל ל"רבי] (גליון). כת"י ל"מאן דאמר: ד) דפו"י וכת"י וראשונים המעתיקים את רש"י "וניטפי", והרש"ש מחק הוי"ו כלפנינו: ה) "היא שנת חמישים" ליתא במהרלב"ח סי' קמד: ו) מהרלב"ח אבל ל"רבי יהודה: ז) מהרלב"ח וכת"י וסימנין: ח) כרבנן (תוס' רבנו אלחנן): ט) צ"ל ל"שם בערכין שפי' כמו שפירשתי (בארות המים). ודע שמהרלב"ח סי' קמד העתיק פי' רש"י על הסוגיא בערכין בנוסח אחר מאשר לפנינו, ע"ש: י) צ"ל שפירשתי (בארות המים): כ) מהר"ם מגיה דכל סוגיית ההלכה לעיל ונטפי עלייהו עשרין שנין. ועי' מהרש"א: ל) בין לפירוש רש"י (תוס' רבינו אלחנן): מ) יש להוסיף וכו'. בסה"י (חידושים) נוסף ונישקול מכל מאה תרתי ונישדי אפרטי ונחשוב פרטי בשבועי וידע בכמה שני בשבועי, ועי' בסה"י (תשובות) דליט אמאן דמחק "ונישקול מכל מאה תרתי": נ) [צ"ל בפ' בתרא דכתובות (דף קי:)] (גליון), ובספר התרומה "והכי אשכחן שלהי כתובות": ס) צ"ל שימם (דפו"י): ע) צ"ל צא (בארות המים):

משנת ראשונים

ונשקל מכאה תרי ונשדי אפרטי. שאינם נותנים ליובל אחר חברן שם זכר קדושה, אלא כשאר שני שבוע שהם חול.

[השגות הראב"ד, שמיטה ויובל פרק י הלכה ו]

אם יאמר לך אדם קח שדה שוה אלף דינרים בדינר אחד לא תקח. פרש"י ז"ל מפני שהוא קץ הגאולה, ולפי פירושו יש לנו לומר ובעונותינו שרבו יצאו מהם מה שיצאו ולא נתקיימו דברי התנא. [הריטב"א]

לא ידענא טעמייהו. [הראב"ד]

ובתשובות הגאונים ראיתי מפני שהיה באותו הזמן שמד גדול על ישראל. [תוספות רי"ד]

נראה לפרש שהם היו יודעין כי לאותו הזמן ראויין ליגאל אלא אם כן גרמו עונות מרובים, ואם רבו אותם עונות לעכב המשיח ראוי הדור ההוא ליענש שירבו הגזירות עליהן ויוציאו הקרקעות מתחת ידן. [הריטב"א]

שית שנין יתירתא סבור רבנן קמיה דרב[ה] למימר האי שטר מאוחר הוא ניעכביה עד דמטיא זמניה ולא טריף אמר[ו] רב נחמן האי ספרא דוקנא כתביה והנך שית שנין דמלבו בעילם דאנן לא חשבינן להו הוא קחשיב ליה[ז] ובזמניה כתביה דתניא ר' יוסי אומר שש שנים מלבו בעילם ואח"כ פשטה מלכותן בכל העולם כולו: מתקיף לה רב אחא בר יעקב ממאי דלמלכות יונים מנינן דלמא ליציאת מצרים מנינן ושבקיה לאלפא קמא ונקטיה אלפא בתרא והאי מאוחר הוא אמר[ח] רב נחמן בגולה אין מונין אלא למלכי יונים בלבד הוא סבר דחויי קא מדחי ליה נפק דק ואשכח דתניא בגולה אין מונין אלא למלכי יונים בלבד אמר רבינא מתניתין נמי דיקא דתנן [ט]באחד בניסן ר"ה למלכים ולרגלים ואמרינן למלכים למאי הלכתא אמר רב חסדא לשטרות ותנן באחד בתשרי ר"ה לשנים ולשמיטין [י]ואמרינן לשנים למאי הלכתא ואמר רב חסדא[יא] לשטרות קשיא שטרות אהדדי ומשנינן כאן למלכי ישראל כאן למלכי עובדי כוכבים מתשרי מנינן למלכי עובדי כוכבים ואנן השתא מתשרי מנינן ואי ס"ד ליציאת מצרים מנינן מניסן בעינן למימני אלא לאו ש"מ למלכי יונים מנינן ש"מ: ויום גינוסיא של מלכיהם[יב] וכו': מאי ויום גינוסיא של מלכיהם[יג] אמר רב יהודה [יד]יום שמעמידין בו עובדי כוכבים[טו] את מלכם[טז] והתניא יום גינוסיא ויום שמעמידין בו את מלכם[יז] לא קשיא הא דידיה הא דבריה [יח]ומי מוקמי מלכא בר מלכא והתני רב יוסף [יט]הנה קטן נתתיך בגוים שאין מושיבין[כ] מלך בן מלך [כא]בזוי אתה מאד שאין להן לא כתב ולא לשון אלא מאי יום גינוסיא יום הלידה והתניא יום גינוסיא ויום הלידה לא קשיא הא דידיה הא דבריה והתניא יום גינוסיא שלו יום גינוסיא של בנו ויום הלידה שלו ויום הלידה של בנו אלא מאי יום גינוסיא יום שמעמידין בו מלכם[כב] ולא קשיא הא דידיה הא דבריה ואי קשיא לך דלא מוקמי מלכא בר מלכא ע"י שאלה מוקמי כגון אסוירום בר אנטונינוס דמלך א"ל אנטונינוס לרבי בעינא דימלוך אסוירום ברי תחותי ותתעביד טבריא קלניא ואי אימא להו חדא עבדי תרי לא עבדי איתי גברא ארכביה אחבריה ויהב ליה יונה לעילאי [בידיה] וא"ל לתתאה אימר לעילא דלמפרח מן ידיה יונה אמר שמע מינה הכי קאמר לי את בעי מינייהו דאסוירום ברי ימלוך תחותי ואימא ליה לאסוירום דתעביד טבריא קלניא א"ל מצערין לי חשובי [רומאי] מעייל ליה לגינא כל יומא עקר ליה פוגלא ממשרא קמיה אמר ש"מ הכי קאמר לי את קטול חד חד מיניהו ולא תתגרה בהו בכולהו ולימא ליציאת מצרים וכו' ופש"ה לך במנין למניינא דמתניתא כתביה ועד דמטי זמניה לא טריף כיון שמעון אין מונין גם לגלגולה לגלגולה עולם ופילו לגבי הלכתא עולם ואפילו לגבי מלכים ומלחמות רק שכתב בשטרות שלהם ולא בשאר דברים שכתב בהם שנת מלכות פלוני ולא שנת מלכות אחר שמלך אחריו ולא שנת מלכות עצמו שמלך בו בשנה ראשונה שלו

[כז: כח. - ה"ג ה"ד]

קושטא. ממת הוא הגולל: חטאתי לה' אלהי ישראל. וכזאת וכזאת עשיתי: אמר ליה. מי לא שלמיך מלא על מחא ומחה לומר שי פעמים עשיתי: אמר ליה. ענן לא כמו שמחה סובר במרס זה מעלמי שי פעמים, מלא בשני מרמות מעלמי, מחד בימי מהו אמנה קושטא. זהו הולמה על מרס של עכשיו שמחת הוא שעברתי, ועוד מנכי מטמתי וגו' מכבר כלמסיק: מה. זה מי מנקש ממך הולמה מחת ומחה מוסיף בעצמך מחרת. וכדי לחמות לומו על שמחר לו מן תוך ותיפטר, מפני שלא למרמי לך כן מלא על הולמה זו, ורבי מחה בעצמך הודית כוחת וכוחת בארבעה חרמים. כוחת מרמי, וכוחת מרנע: ומניו שכיפר לו וידויו שנאמר ובני זרח וגו'. וכלמסיק כולם ממסה כתיב, ומפרש מקולם לעמר וגרמו שם ענן: שעשה מעשה זמרי. כן סלוח ועבר גם על עריות: הימן. לכתיב שם: זה ענן. על שם שהמין על עלמו ולמר למנה וגו': כולם חמשה. מניעה למה לי, מלא שכולם ממסה שוין הם לעולם הבא: להחזירו אי אפשר. מע"פ שגם העדים חזרו בהן ונתנו טעם לדבריהן, כעובדא דבן שמעון בן שטח לקמן: אם לא הרגתי עד זומם. להוליף מלבן של לזוקים שהיו חומרים לין על זומס שהרג על כל עוונותיו. אמר תהא מיתתי כפרה על כל עוונותי חוץ מן עון זה אם עשיתיו אל ימחול לי ובית דין ישראל יהא נקי. וכשבא דבר אצל חכמים זלגו עיניהם אמרו להחזירו אי איפשר שאין לדבר סוף אלא הרי דמו תלוי בצואר עדים. אמר ר' יהודה בן טבאי אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זומם שהיו אומרים עד שייהרג שנאמר נפש תחת נפש. אמר לו שמעון בן שטח אראה בנחמה אם לא מעלים עליך כאילו שפכת דם נקי. באותה שעה קיבל עליו שלא יורה אלא מפי שמעון בן שטח. שמעון בן שטח היו ידיו חמומות. אתא סיעת ליצנין אמרי הבו עיצה ניסהוד על בריה וניקטליניה. אסהידו עלוי ונגמר דינו ליהרג. מי נפק למיתקטלא אמרי ליה מרי שיקרין אנן. בעא אבוי מחזרתיה. אמר ליה אבא אם ביקשתה לבוא תשועה על ידך עשה אותי כאסקופה. מעשה בחסיד אחד שהיה מהלך בדרך וראה שני בני אדם נזקקין לכלבה. אמרין נן ידעין דו גברא חסידה אזיל ומסהיד עלן ומרן דוד קטיל לן אלא ניקדמיה וניסהוד עלוי. אסהידו עליה ונגמר דינו ליהרג. הוא שדוד אמר הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי מחרב מחרב אוריה מכלב מכלבו של חסיד. ר' יודה בן פזי סלק לעיליתא דבי מדרשא וראה שני בני אדם נזקקין זה לזה. אמרו ליה רבי הב דעתך דאת חד ואנן תרי: הלכה ד מתני' [מ"ג] רחוק מבית המקילה ארבע אמות היו מפשיטין את בגדיו. האיש מכסין אותו מלפניו והאשה מלפניה ומאחריה דברי ר' יהודה. וחכמים אומרים האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה:

מהו אמנה. קושטא. אנכי חטאתי לה' אלהי ישראל [וכזאת וכזאת עשיתי]. אמר ליה מה אנא בעי מינך חדא ואת אמרת לי תרתי. אמר ליה אני הוא שמעלתי בחרם מדין ובחרם יריחו. אמר ר' תנחומא בארבעה חרמים מעל בחרם כנעני מלך ערד בחרם סיחון ועוג בחרם מדין בחרם יריחו. ומניין שכיפר לו וידויו שנאמר ובני זרח זמרי ואיתן וגו'. ר' יהושע בן לוי אמר זמרי זה עכן שעשה מעשה זמרי. ר' שמואל בר נחמן אמר הימן זה עכן אמנה אנכי חטאתי. כולם חמשה וכי איני יודע שהן חמשה אלא מלמד שאף עכן יש לו חלק לעתיד לבוא: ואם אינו יודע להתודות וכו': מעשה באחד שהיה יוצא ליהרג אמרו לו אמור תהא מיתתי כפרה על כל עוונותיי. אמר תהא מיתתי כפרה על כל עוונותיי חוץ מן עון זה אם עשיתיו אל ימחול לי ובית דין ישראל יהא נקי. וכשבא דבר אצל חכמים זלגו עיניהם אמרו להחזירו אי איפשר שאין לדבר סוף אלא הרי דמו תלוי בצואר עדים. אמר ר' יהודה בן טבאי אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זומם שהיו אומרים עד שייהרג שנאמר נפש תחת נפש. אמר לו שמעון בן שטח אראה בנחמה אם לא מעלים עליך כאילו שפכת דם נקי. באותה שעה קיבל עליו שלא יורה אלא מפי שמעון בן שטח. שמעון בן שטח היו ידיו חמומות. אתא סיעת ליצנין אמרי הבו עיצה ניסהוד על בריה וניקטליניה. אסהידו עלוי ונגמר דינו ליהרג. מי נפק למיתקטלא אמרי ליה מרי שיקרין אנן. בעא אבוי מחזרתיה. אמר ליה אבא אם ביקשתה לבוא תשועה על ידך עשה אותי כאסקופה. מעשה בחסיד אחד שהיה מהלך בדרך וראה שני בני אדם נזקקין לכלבה. אמרין נן ידעין דו גברא חסידה אזיל ומסהיד עלן ומרן דוד קטיל לן אלא ניקדמיה וניסהוד עלוי. אסהידו עליה ונגמר דינו ליהרג. הוא שדוד אמר הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי מחרב מחרב אוריה מכלב מכלבו של חסיד. ר' יודה בן פזי סלק לעיליתא דבי מדרשא וראה שני בני אדם נזקקין זה לזה. אמרו ליה רבי הב דעתך דאת חד ואנן תרי: הלכה ד מתני' רחוק מבית המקילה ארבע אמות היו מפשיטין את בגדיו. לכתיב (ויקרא כד יד) ורגמו מותו, ולא כסותו: מכסין אותו מלפניו. פרק ממד: ואין האשה נסקלת ערומה. מלא נחלוק ממד. והלכה כחכמים:

קושטו. ממת הוא הגולל: חטאתי לה' אלהי ישראל. וכזאת וכזאת עשיתי: אמר ליה. מי לא שלמיך מלא על מחא ומחה לומר שי פעמים עשיתי: אמר ליה. ענן לא כמו שמחה סובר במרס זה מעלמי שי פעמים, מלא בשני מרמות מעלמי, מחד בימי מהו אמנה. קושטא. אנכי חטאתי לה' אלהי ישראל [וכזאת וכזאת עשיתי]. אמר ליה מה אנא בעי מינך חדא ואת אמרת לי תרתי. אמר ליה אני הוא שמעלתי בחרם מדין ובחרם יריחו. אמר ר' תנחומא בארבעה חרמים מעל בחרם כנעני מלך ערד בחרם סיחון ועוג בחרם מדין בחרם יריחו. ומניין שכיפר לו וידויו שנאמר ובני זרח זמרי ואיתן וגו'. ר' יהושע בן לוי אמר זמרי זה עכן שעשה מעשה זמרי. ר' שמואל בר נחמן אמר הימן זה עכן אמנה אנכי חטאתי. כולם חמשה וכי איני יודע שהן חמשה אלא מלמד שאף עכן יש לו חלק לעתיד לבוא: ואם אינו יודע להתודות וכו': מעשה באחד שהיה יוצא ליהרג אמרו לו אמור תהא מיתתי כפרה על כל עוונותיי. אמר תהא מיתתי כפרה על כל עוונותיי חוץ מן עון זה אם עשיתיו אל ימחול לי ובית דין ישראל יהא נקי. וכשבא דבר אצל חכמים זלגו עיניהם אמרו להחזירו אי איפשר שאין לדבר סוף אלא הרי דמו תלוי בצואר עדים. אמר ר' יהודה בן טבאי אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זומם שהיו אומרים עד שייהרג שנאמר נפש תחת נפש. אמר לו שמעון בן שטח אראה בנחמה אם לא מעלים עליך כאילו שפכת דם נקי. באותה שעה קיבל עליו שלא יורה אלא מפי שמעון בן שטח. שמעון בן שטח היו ידיו חמומות. אתא סיעת ליצנין אמרי הבו עיצה ניסהוד על בריה וניקטליניה. אסהידו עלוי ונגמר דינו ליהרג. מי נפק למיתקטלא אמרי ליה מרי שיקרין אנן. בעא אבוי מחזרתיה. אמר ליה אבא אם ביקשתה לבוא תשועה על ידך עשה אותי כאסקופה. מעשה בחסיד אחד שהיה מהלך בדרך וראה שני בני אדם נזקקין לכלבה. אמרין נן ידעין דו גברא חסידה אזיל ומסהיד עלן ומרן דוד קטיל לן אלא ניקדמיה וניסהוד עלוי. אסהידו עליה ונגמר דינו ליהרג. הוא שדוד אמר הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי מחרב מחרב אוריה מכלב מכלבו של חסיד. ר' יודה בן פזי סלק לעיליתא דבי מדרשא וראה שני בני אדם נזקקין זה לזה. אמרו ליה רבי הב דעתך דאת חד ואנן תרי: הלכה ד מתני' רחוק מבית המקילה ארבע אמות היו מפשיטין את בגדיו. לכתיב (ויקרא כד יד) ורגמו מותו, ולא כסותו: מכסין אותו מלפניו. פרק ממד: ואין האשה נסקלת ערומה. מלא נחלוק ממד. והלכה כחכמים:

שינויי נוסחאות

א] **וכזאת וכזאת עשיתי.** כ"ה בש"ג:

ב] **בחרם מדין ובחרם.** בש"ג **בחרמה של מדין ואני הוא שמעלתי בחרמה של** יריחו:

ג] **לעתיד לבוא.** בש"ג **לעולם הבא עמהם:**

ד] **ישראל יהא נקי.** בש"ג **וכל ישראל יהיו נקיים.** וכעי"ז בבבלי (מד:) ונוסף **והעדים לא תהיה להם מחילה לעולם:**

ה] **עיניהם.** בש"ג **דמעותיהן:**

ו] **זומם.** בתוספתא (פ"ע ה"י) נוסף בשביל לעקור מלבם של בייתוסין. בחגיגה (טז:) ובמכות (ה:) נוסף **להוציא מלבן של צדוקים:**

ז] **מפי.** בש"ג ובתוספתא (שם) **על פי.** בחגיגה (שם) **בפני.** במכות (שם) **לפני:**

ח] **תשובה.** בש"ג נוסף **על ישראל** על:

ט] **רחוק.** במשניות ובבבלי (מד:) **היה רחוק.** בנוסח המשנה שבפיה"מ לרמב"ם כמו שלפנינו. כתב במלאכת שלמה שהר"ר יהוסף ז"ל הגיה היו רחוק:

י] **את.** בנוסח המשנה שבפיה"מ לרמב"ם **אותו.** במשניות ובבבלי (שם) **אותו** את:

תורה אור השלם

א) וַיַּעַן עָכָן אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמַר אָמְנָה אָנֹכִי חָטָאתִי לַיְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְכָזֹאת וְכָזֹאת עָשִׂיתִי: (יהושע ז כ)

ב) וּבְנֵי זֶרַח זִמְרִי וְאֵיתָן וְהֵימָן וְכַלְכֹּל וְדָרְעָ כֻּלָּם חֲמִשָּׁה: (דברי הימים-א ב ו)

ג) וּמַכֵּה נֶפֶשׁ בְּהֵמָה יְשַׁלְּמֶנָּה נֶפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ: (ויקרא כד יח)

ד) הַצִּילָה מֵחֶרֶב נַפְשִׁי מִיַּד כֶּלֶב יְחִידָתִי: (תהלים כב כא)

א] [מיי' פ"כ מהלכות עדות הלכה ג טור וש"ע סימן נמ]:

ב ג] מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין הלכה ג סמ"ג עמין קכ:

מהו אמנה קושטא. זהו הולמה על מרס של עכשיו שמחת הוא שעברתי, ועוד מנכי מטמתי וגו' מכבר כלמסיק: מה. זה מי מנקש ממך הולמה מחת ומחה מוסיף בעצמך מחרת. וכדי לחמות לומו על שמחר לו מן תוך ותיפטר, מפני שלא למרמי לך כן מלא על הולמה זו, ורבי מחה בעצמך הודית כוחת וכוחת בארבעה חרמים. כוחת מרמי, וכוחת מרנע: ומניו שכיפר לו וידויו שנאמר ובני זרח וגו'. וכלמסיק כולם ממסה כתיב, ומפרש מקולם לעמר וגרמו שם ענן: שעשה מעשה זמרי. כן סלוח ועבר גם על עריות: הימן. לכתיב שם: זה ענן. על שם שהמין על עלמו ולמר למנה וגו': כולם חמשה. מניעה למה לי, מלא שכולם ממסה שוין הם לעולם הבא: להחזירו אי אפשר. מע"פ שגם העדים חזרו בהן ונתנו טעם לדבריהן, כעובדא דבן שמעון בן שטח לקמן: אם לא הרגתי עד זומם. להוליף מלבן של לזוקים שהיו חומרים לין על זומס שהרג על כל עוונותיי. אמר תהא מיתתי כפרה על כל עוונותיי חוץ מן עון זה אם עשיתיו אל ימחול לי ובית דין ישראל יהא נקי. וכשבא דבר אצל חכמים זלגו עיניהם אמרו להחזירו אי איפשר שאין לדבר סוף אלא הרי דמו תלוי בצואר עדים. אמר ר' יהודה בן טבאי אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זומם שהיו אומרים עד שייהרג שנאמר נפש תחת נפש. אמר לו שמעון בן שטח אראה בנחמה אם לא מעלים עליך כאילו שפכת דם נקי. באותה שעה קיבל עליו שלא יורה אלא מפי שמעון בן שטח. שמעון בן שטח היו ידיו חמומות. אתא סיעת ליצנין אמרי הבו עיצה ניסהוד על בריה וניקטליניה. אסהידו עלוי ונגמר דינו ליהרג. מי נפק למיתקטלא אמרי ליה מרי שיקרין אנן. בעא אבוי מחזרתיה. אמר ליה אבא אם ביקשתה לבוא תשועה על ידך עשה אותי כאסקופה. מעשה בחסיד אחד שהיה מהלך בדרך וראה שני בני אדם נזקקין לכלבה. אמרין נן ידעין דו גברא חסידה אזיל ומסהיד עלן ומרן דוד קטיל לן אלא ניקדמיה וניסהוד עלוי. אסהידו עליה ונגמר דינו ליהרג. הוא שדוד אמר הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי מחרב מחרב אוריה מכלב מכלבו של חסיד. ר' יודה בן פזי סלק לעיליתא דבי מדרשא וראה שני בני אדם נזקקין זה לזה. אמרו ליה רבי הב דעתך דאת חד ואנן תרי: הלכה ד מתני' רחוק מבית המקילה ארבע אמות היו מפשיטין את בגדיו. לכתיב (ויקרא כד יד) ורגמו מותו, ולא כסותו: מכסין אותו מלפניו. פרק ממד: ואין האשה נסקלת ערומה. מלא נחלוק ממד. והלכה כחכמים:

ע] עי' סנהדרין מג: [סמוכות פ"ג ה"ט, במדבר רבה כג ו, תנחומא מטמי ד, פסיקתא זוטרתא במדבר כה ג] **ב)** [סנהדרין מד:, ויקרא רבה ט ג, ילקו"ש תהלים תשסג, דה"י ג תתרעד] **ג)** סנהדרין מד: [תוספתא פ"ע ה"ג, ילקו"ש [מכות ה:, תוספתא פ"ו ה"ו, מכילתא משפטים מס' דנזיקין פ"כ, מדרש תנחומא לדברים יט יח, ילקו"ש שופטים תתקנג] **ה)** [ילקו"ש תהלים תרפח, ע' רש"י סנהדרין מד: ד"ה דעעיל] **ו)** [תוספתא פ"ע ה"ג] **ז)** [סוטה פ"ג ה"ב - ו, סוטה מ, ספרי כי תצא רכג, פסיקתא זוטרתא ויקרא כד יד בשינוי, ילקו"ש קדושים תריג, תמור תרנח] **ט)** סוטה [פ"ג מ"ח] כג.

[כח. כח: - ה"ד ה"ה ה"ו]

גמ' מחלפה שיטת ר' יהודה. הסי סוגיא הכא הוא דסייכא, וכספרי הדפוס נמחלפו הסוגיות מהלכה להלכה: **תמן.** בפ"ק דסוטה (ה"ב - ה:) גבי אומר אם היה שערה נאה לי היה סותרו, מגלחו ואם היה שערה נאה לי היה סותרו, ופריך קשיא לר' יהודה מדר' יהודה, התם מייתי: **וכא.** והכא הכא. שאני, דהרי מכל מקום לימיתה חוזה ולימא למיתה התם שמא תימצא טהורה ויתגרו בה פירחי כהונה: **מחלפה שיטת רבנן.** לימני לרבנן מדרבנן קשיא: **וכא.** בסוטה: **אמרין הכין.** לסומר את שערה ומגלה את לבה: **ברוך לו מיתה יפה.** שלא לבזות אותה, דתרמי לי עבדינן מיתה ובזיונ טפי לה מיתת דגופה. אבל בסוטה ומוסרו כל הנשים כתיב, ומלוה לבייתה ואפי' היא טהורה, למען תהיינה כל הנשים לוקחות מוסר ממנה שתהיינה נזעות, ולא יבילו עלמן לידי מעד. וסוגיא זו כתובה בסוטה שם בלבה ה' (ו.): **מתני' בית הסקילה היה גבוה שתי קומות.** ומשם מפילו לתוך: **הופכו על מתניו.** שכשהוא מוסכב פרקדן והוא על פניו מגוחה יותר. ועוד שאם לא תמ, השני טוטל את האבן ונותנה על לבו: **גמ' תניא וכמלא קומתו של נופל הרי חמשה.** לומר שלאחר שמעלין אותו לבית הסקילה שהיא גבוה שתי קומות וקומה שלו הרי שלשה, ומעלין כשמפילו משם לתוך שתי קומות הרי הן הכל תשעה*: **ובבור של נזקין את אומר עד עשרה טפחים.** יש בו כדי להמית כדתנן בפ"ק דב"ק (ט"ו - פה:), ולא יש לו שיעור כולי האי. ומשני הלא דומה טופל מלעלה דבעי טפי, לפי שכשיודע שמפילין אותו אינו נזהל כל כך כמו הטופל שלא מדעת לתשם, ובעשרה טפחים סגי: **אילין דחבטין תורא בחייליה.** שמשליכין השור בבית מטבחיים כדא כשרופין לשחטו, אפ"ה אין בו משום ריסוק איברים, ומעמ לחמיד בנשפים שיודע שרופין להפילו והוי כטופל מלעל: **בחייבן שרוניה.** תיכוו אותו מקישורו ונרלה שם יכול להלוך ולא נתרסקו אבריו, והמילו אותו ועמד וברא משם: **ומנין שטעון שתי החיות.** שאם יהפך על לבו שלוחפו והופכו על מתניו: **תלמוד לומר וירה.** מלמד כתיב יכה יכה: **מתני' המגדף.** מברך את השם: **והשובד ע"ז.** דומי כופר בעיקר הוא כמגדף, וכתיב (במדבר טו ל) והנפש אשר תעשה ביד רמה וגו' את ה' הוא מגדף, ואותה פרשה בע"ז היא מדברת. והלכה כתכמיים: **ואין דנין שנים ביום אחד.** בנ"ד לא אחד, משום דלא מצו להפוסי זכותא דכל חד וחד. אלא מלייתן של נשים הללו הורלת שעה היתה, שהשעה הולכה לכך שהיו נזות ישראל פרוטות בכפפים, ותלתן לפרקומי מילתא, ודן את כולן ביום אחד מפני קרוביהן שלא יתקשרו להגילן: **גמ' מה מגדף שנפסקו נתלה.** לכתיב (דברים כא כג) כי קללת תלוים תלוי, מפני מה זה תלוי מפני שגירף את השם, אף אני אתלה כל הנסקלין שיהו נתלין: **גמ'** מחלפה שיטת ר' יהודה תמן אמר [ע"ד] אם היה שערה נאה לא היה סותרו וכא הוא אומר אכן. הכא מכל מקום למיתה אזלא ברם תמן שאם תימצא טהורה ויתגרו בה פירחי כהונה. מחלפה שיטת רבנן. תמן [אינון אמרין] האיש נסקל עורם ואין האשה נסקלת עורמה וכא אינון אמרין הכין. הכא ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה ברם תמן ונוסרו כל הנשים: **הלכה ה מתני'** [מ"ד] בית הסקילה היה גבוה שתי קומות ואחד מן העדים דוחפו על מתניו. נהפך על לבו הופכו על מתניו. מת יצא ואם לאו נוטל את האבן ונותנה על לבו. ואם מת בה יצא ואם לאו העד השני נוטל את האבן ונותנה על לבו. אם מת בה יצא ואם לאו רגימתו בכל ישראל שנאמר יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו ויד כל העם באחרונה וגו': **גמ'** תניא וכמלוא קומתו של נופל הרי חמשה. הכא את מר וכמלוא קומת הנופל הרי חמשה ובבור של נזקין את מר עד עשרה טפחים. לא דומה נופל מדעת לנופל שלא מדעת. ר' יונתן בן חלי ר' אבודמי בר ברתיה דר' טבי בשם ר' יאשיה אילין דחבטין תורא בחייליה אין בו משום ריסוק איברים. ביומוי דר' פינחס חבטו תורא בחייליה. אמר לון בחייכון שרוניה. שרוניה ורוקם וערק. אמר ברוך שבחר בחכמים ובדבריהם דאמרין אילין דחבטין תורא בחייליה אין בו משום ריסוק איברים: ומנין שטעון סקילה שנאמר סקול יסקל. ומנין שטעון דחייה שנאמר ירה עליו ירה. ומנין שטעון שתי דחיות תלמוד לומר וירה: **הלכה ו מתני'** [מ"ד] כל הנסקלין נתלין דברי ר' ליעזר. וחכמים אומרים אינו נתלה אלא המגדף והעובד עבודה זרה. האיש תולין אותו פניו כלפי העם והאשה פניה כלפי העץ דברי ר' ליעזר. וחכמים אומרים האיש נתלה ואין האשה נתלית. אמר ר' אליעזר מעשה בשמעון בן שטח שתלה נשים באשקלון. אמרו לו שמונים נשים תלה ואין דנין שנים ביום אחד: **גמ'** מה טעמא דר' ליעזר. מה מגדף [על ידי] שנסקל נתלה במתני': **הוא אומר.** הכי שהשם נסקלת עורמה ולא מייתי להדיוסרא: ומשני **הכא מכל מקום למיתה אזלא.** ולא מייתי שיהדיוסרא דה שהרי אין רואה אותה עוד: **ברם וכו'.** אבל התם אם טהורה היא ותלת זכאי, כשילמו אותה מת"כ פירחי כהונה העומדים סביבה שם בעזרה יתגרו בה: ופריך **מחלפה שיטתא** דרבנן. קשיא לרבנן מדרבנן: **ותמן אמרין וכו'.** לגב שיטפל לשעת לסוטה (פ"ת ה"ב - ו.). נקט הכי: **ואין האשה נסקלת עורמה.** משום בזיונ: ומשני **הכא.** כתיב ואהבת לרעך כמוך, דרשינן מיניה לגברה לו מיתה יפה, וה יפה לה שתהיה מכוסה מע"ג לתיכף לעבירה דגופה שתהיה מלמות ניתת לה בכך רק שלא תתבזה, והתם אין לו בזיון כל כך בהסטת בגדיו ניתת ליה שיתות מהר לפיכך נסקל עורם: **ברם תמן.** אבל התם בסוטה כתיב ונוסרו כל הנשים שתעינן שתחת המקום בניוולה, הלכך כל שתסטה לעוולה מעוולין לומה כדי לייסר הנשים: **מתני'** היה גבוה שתי קומות. ומפילו משם לתוך: **הופכו על מתניו.** שכשהוא מוסכב פרקדן מגוחה ביותר: **ר"ג ואם לאו השני נוטל כו':** **גמ' וכמלוא** קומתו **של נופל.** שהיה מפילו מעומד ולא מיושב: **ר"ג הרי שלשה.** וכ"ש בגבלי (מה.): ופריך **הכא.** התם לומר שלריכין להפילו גוהה שלא קומות כדי שיתות, ובבור **של** נזקין תתרינן תם בור שיש בו כדי להמית י' טפחים כדתנן פרק הפרה (ג"ק פ"ח מ"ב): ומשני **לא** דומה. תינו דומה טופל מלעלה בעי טפי, אבל התם בור שבור שיולה מלעלה, שעשה טפחים סגי: **אילין.** הך שתתפילין השור בכח על התרץ אין בו משום ריסוק איברים, שכשהוא שוהה ליפול כל שעה מתחזק בגפליו על שתיו טופל מגוהה: **שרוניה.** תתיכו אותו, והתילו: ר"ג ורקם ושרק. ועתד השור והלך, וזה שיתן שלא נתרסקו אתיכיו כלתתרין (חולין נג:) נפל והלך ל"ל נזיקה: **אמר ברוך וכו'.** כלומר שהשם נעיניו שכיוס הנבריס: **ומנין שטעון סקילה** נתכיוס: **שנאמר סקל יסקל.** להוות לשון תכיוס, לתכיוס (דברים כב כא) ושקולה כל תנאי עילה בתכיוס. מי גמי מנ"ל דלדורות נעינן סקילה, שנאמר סקל יסקל לשון עתיד ולא כתיב סקל סקל מו יכה יכה: ר"ג **ומנין שטעון דחייה שנאמר ירה ומנין שטעון שתי דחיות תלמוד לומר ירה: מתני' אלא המגדף.** מברך את השם: **והשובד עבו"ם.** גמי מיקרי מגדף, דכתיב (במדבר טו ל) והנפש אשר תעשה ביד רמה את ה' הוא מגדף, ואותה פרשה בתיכי נעבו"ס: **ואין דנין שנים ביום אחד.** בנ"ד אחד, משום דלא מצי להפוסי זכותן דכל חד וחד לנקש רלוות אחד מהם זה ולמיתה זו: **ואין דנין שנים ביום אחד.** שלא שתעון שתעה שתרתל פרוסות בנפשים ועשה סייג לשעה ושלא לפרסומת מילתא, ודן את כולם ביום אחד מפני קרוביהן שלא יתקשרו להגילן: **גמ' מה מגדף שנפסקו נתלה.** לכתיב (דברים כא כג) כי קללת תלוים תלוי. ובגבלי (מה:) מפרש

א מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין הלכה ג סמ"ג עשין קפ:

ב מיי' פי"ב מהלכות מקי ממון הלכה י סמ"ג עשין סח טוש"ע חו"מ סימן תי סעיף י:

ג [מיי' פ"ע מהלכות סוטה הלכה יב] טוש"ע יו"ד סימן נח סעיף י:

ד ה מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין הלכה ו סמ"ג עשין קנ:

ו מיי' שם פכ"ד הלכה ד סמ"ג לאוין רמ:

ז מיי' שם פי"ד הלכה י [סמ"ג עשין קנ]:

שינויי נוסחאות

א) **מחלפה** וכו' עד סוף ההלכה. בכי"ל ובש"ג ובדפוסים הראשונים נתחלפו ההלכות, וסוגיה זו השייכת למשנתנו הובאה אחר המשנה הבאה והסוגיה השייכת למשנה הבאה הובאה כאן. בדפוסים מאוחרים הובאו הסוגיות לנכון במקומן ע"פ קו"ע ופנ"מ וכמו שהוא לפנינו:

ב) **אם.** בש"ג נוספה ריישא דהאי מתניתין, **אם היה לבה נאה לא היה מגלחו, ואם היה:**

ג) **אזלא.** בש"ג ובירושלמי סוטה (פ"א ה"ח - ו.) **היא מתוקנת:**

ד) **תמן וכו' וכא.** צ"ל **כא** וכו' **ותמן.** [סוגיה זו הועתקה מסוטה (שם) לכאן ולא הותאמה לכאן כל צרכה, כדרך הירושלמי בהרבה מקומות]:

ה) **אינון אמרין.** כ"ה בש"ג ובירושלמי סוטה (שם). בכי"ל **אמ':** בדפוסים **אמר:**

ו) **יפה.** בש"ג **קלה שבמיתות.** בירושלמי סוטה (שם) **קלה שבקלות:**

ז) **הנשים.** בש"ג ובירושלמי סוטה (שם) נוסף המשך הפסוק **ולא תעשינה כזמתכנה:**

ח) **ואחד.** במשניות ובבבלי (מה.) **אחד:**

ט) **נהפך על לבו הופכו על מתניו.** בנוסח המשנה שבפיה"מ לרמב"ם **ונהפך** על לבו. **אם** מת. וכ"כ ביד החזקה (הל' סנהדרין פט"ו ה"א) "ודחפו על מתניו מאחוריו והוא נהפך ונופל על לבו לארץ", ועי' בנו"כ שם:

י) **מת.** במשניות ובבבלי (שם) ובדפו"א **מת בה:**

כ) **חמשה.** כ"ה גם בש"ג. בתוספתא (פ"ט ה"ג) **שלש קומות.** ובע"ז בבבלי (שם), וכן הגיה קה"ע:

ל) **בן חלי.** בש"ג ובעיטור (הלכות שחיטה) **בר חילא.** [שם זה שלפנינו לא נזכר עוד במקום אחר]:

מ) **דר' טבי.** [ראה שם זה בברכות טו:, ועוד]. בש"ג וספר העיטור (שער ב לו:) **דר' טבלי.** [ואמנם מצינו אמורא בשם ר' יצחק בר טבלי (ראה נדרים ח:, ועוד), אך ר' טבלי לא מצינו. ואולי היינו ר' **טבלא** (חולין קלב:, ועוד)]:

נ) **בחלייה.** כ"ה גם בש"ג ובר"ח (מה.). במאירי (חולין נא:) וברא"ש (שם פ"ג סי' לה) **בחלא,** וכן בסמוך [וכן ב"ל גם לעיל]. ולשון האורחות חיים (להרא"ש מלוניל ה' טרפות אות לח) "ביומוי דר' פנחס חבטין תורא **בחילא,** פי' חבטוהו בבית המטבחים. אמר להון בחייכון **שרון ליה.** פי' התירוהו מקשריו ונראה אם יברח. שרו ליה ועזק וכו'":

ס) **ורקם.** בש"ג ובר"ח (שם) **ורק.** בראשונים הנ"ל ליתא:

ע) **בחכמים.** כ"ה גם בר"ח (שם). בש"ג ובראשונים הנ"ל **בהם:**

פ) **דאמרין.** כ"ה בראשונים הנ"ל וכעי"ז בש"ג. בכי"ל **דאמ'.** בד"ו ובדפוסים **דאמר:** צ) **יירה.** בש"ג ובר"ח (שם) נוסף **סקול יסקל זו סקילה, ירה יירה זו דחייה.** ומנין: ק) **אמר ר' אלעזר מעשה וכו' שתלה.** במשניות ובבבלי (מה:) אמר **להן** ר' אליעזר **והלא** שמעון וכו' **תלה.** בש"ג ובנוסח המשנה שבפיה"מ לרמב"ם **להם** אמר ר' אליעזר מעשה וכו': ר) **על ידי.** כ"ה בכי"ל ובש"ג. בד"ו ובדפוסים נשמט:

ח) [מכילתא יתרו מס' דמסומ פ"ג, מכילתא דלכבי"ו יט יג, ילקו"ש יתרו רפ] **י)** [מכילתא יתרו מס' דמסומ פ"ג, ספרי כי תצא רכג, מדרש תנאים לדברים כג כג, פסיקתא זורתע בתקבל] **כ)** [פסיקתא זורתע דברים כג כג] **ל)** סוטה [ד"ע מ"ת] כג., ספרי כי תצא רכג, מדרש תנאים לדברים כג כג, פסיקתא זורתע דברים כג כג, ילקו"ש כי תצא תתקבל] **מ)** [לעיל פ"ד ה"ז - כח., תוספתא פ"ג ה"ב - יג., סנהדרין נה., מו., תוספתא פ"ו ה"ו, פסיקתא זורתע דברים כג כג, מדרש תנאים לדברים כג כג, ילקו"ש כי תצא תתקבל] **ע)** [ספרי כי תצא רכג, מדרש תנאים לדברים כג כג]

תורה אור השלם

א) לֹא תַקֹּם וְלֹא תִטֹּר אֶת בְּנֵי עַמֶּךָ וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ אֲנִי יְיָ: (ויקרא יט יח)

ב) וְהִשְׁבַּתִּי זִמָּה מִן הָאָרֶץ וְגוֹעֲרוּ כָּל הַנָּשִׁים וְלֹא תַעֲשֶׂינָה כְּזִמַּתְכֶנָה: (יחזקאל כג מח)

ג) יַד הָעֵדִים תִּהְיֶה בּוֹ בָּרִאשֹׁנָה לַהֲמִיתוֹ וְיַד כָּל הָעָם בָּאַחֲרֹנָה וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: (דברים יז ז)

ד) לֹא תָגֹן בּוֹ יָד כִּי קָבוֹר יִקָּבֵל אוֹ יִרֶה יִירֶה אִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה בִּמְשֹׁךְ הַיֹּבֵל הֵמָּה יַעֲלוּ בָהָר: (שמות יט יג)

הגהות וציונים

א. כ"ה במהדורת רבינו שהיו ה"ד וה"ה מחוברים:

[כח: כט. - ה"ו]

פלוגתייהו דר"ע ורבנן: **אית תניי תני.** תני מדע יהודע בן טבעי נשיא, ותניא אידך שמעון בן שטח נשיא: **עובדא וכו'.** שמספרים מנשי מלכסנדרית סייעת לדבריו: ס"ג **דאלכסנדרא מסייעא ליה, יהודה בן טבאי הוון בני ירושלים בעין ממניתיה נשיא בירושלים ערוך ואזיל לאלכסנדריא והוו בני ירושלים בותבין וכו':** בעלי. כלומר מדם שעושה גוו כל לרבינו כנעל למשמע, ס"מ שהוא היה נשיא: תרין וכו'. שני תלמידי מכמיס היו בשקלון מוכלים יחד ושותים יחד ועושקים בתורה יחד, מת אחד מהם ולא גמלו אחד מהם עמו לקברו כראוי לפי כבודו, ובאותו זמן מת בנו של מעיין המוכס ובטלו כל בני העיר ממלאכתן לגמול לו אחד: שרי וכו'. המתין אותו מחיד לבבות ולהטעיר ואמר אוי אין שמין לאותו ישראל שכך כלוס בעוה"ז, ורואה לו מביאו בחלוס ואמר אל תבזה בני תלמידים, זה בן המוכס עשה זכות אחד ונקיבל שכרו בחחד הזה, וזה, על עסקו אחר כן, הוא עשה אחד אחד ונתכפר לו בזזיון הזה שלא נגמל אחד כראוי: ומה וכו'. ואיזה אחד עשה אותו אחיד, אלילה לאו אחד גמור עשה כל ימיו, אלא פעם אחד הקדיס תפילין של ראש לתפילין של יד: ומה. זכות עשה בן מעיין המוכס: **חם ליה.** אלילה לו לא עשה אחד הגונה ולאויש מימיו, אלא פעם אחד עשה אחד לשרים ולא נאו, אחר יבואו עניים ויאכלו אחד אחד אלא אחד אחד: **ואית.** ויש אומרים, היה הולך בדרך והיה לו אחד התילין ככר לחם ונפל לאחר, ונטלו עני אחד ולא אמר לו דבר כדי שלא לביישו ולהחדיש פניו: **וחמא.** ורואה מביאו אחד אחד מעייל בגניס ופרדסים ועל אחוני מים, ורואה בן מעיין המוכס עומד על פתח הגשר לשאוב ממנו מים לשתות ולא יכול להגיע אל המים, והעונש הזה מדה כנגד מדה שנתן לו כל אחד ולא נתן ממנו כלום לעניים, לכך לא יגיע מה שרוצה להשיג: **וחמא אמרים בו'.** ורואה למרים בת עלי בגלים תלויה בחיטי דליה כן פי׳ היפה מראה. ול"ג בשורות הפעורות, חיטי הוא כמו ביני חיטי (כתובות פט.) שפירושו בין השורות, מזייף הן שערות, וכן עיקר: **ואית.** ויש אומרים רואה ליה פחח הגיהנם אחוזה בחזה* **אמר ליה.** עד אחי חיית זו בעוה"ז הזה, ס"ל עד שיהא שמעון בן שטח כלומר בשיחות, משלקין אותה מחזה ותוקעין בחזו, אחר לה מה אחא שמעון בן שטח שיעשה כך, אחרו ליה שקיבל על עצמו בגדר אם יאמרה לגשיא יהרוג לכל המכשפים, וכעת הוא גשיא ולא הרגוס, והרי נמצאים שחושים נשיא מכשפות בחערה בחשקלון ומשקלקים העולה: ס"ג **ולא קטלון והא אית וכו'.** וכ"ה בחגיגה (פ"ב ה"ב - יב:): **זיל.** לך (ואחור) [ואחור] לו כל מה שרואה אותי יקיים דיבורו: ס"ג **א"ל אנא דחיל דהו גבר נשייא ולית וכו'.** וה"פ אחר לה אדם גדול ונשיא הוא ואני מתירא שאח לא יאמין לי ויצערני, אחרו ליה אל תירא עניו גדול הוא ויאמין לך, ואם לא יאמין לך תן לו סימן לאחת

ו) [בסוקפא זוטרתא דכריס נשיא בירושלים ערוך ואזיל לאלכסנדריא והוו בני ירושלים בותבין וכו': בעלי. כלומר מדם שעושה גוו כל לרבינו כנעל לאחשמ, ס"מ שהוא היה נשיא: תרין וכו'. שני תלמידי מכמיס היו בשקלון מוכלים יחד ושותים יחד ועושקים בתורה יחד, מת אחד מהם ולא גמלו אחד מהם עמו לקברו כראוי לפי כבודו, ובאותו זמן מת בנו של מעיין המוכס ובטלו כל בני העיר ממלאכתן לגמול לו אחד: שרי וכו'. המתין אותו מחיד לבבות ולהטעיר ואמר אוי אין שמין לאותו ישראל שכך כלוס בעוה"ז, ורואה לו מביאו בחלוס ואמר אל תבזה בני מרך, זה בן המוכס עשה זכות אחד ונקיבל שכרו בחחד הזה, וזה, על עסקו אחר כן, הוא עשה אחד אחד ונתכפר לו בזזיון הזה שלא נגמל אחד כראוי: ומה וכו'. ואיזה אחד עשה אותו אחיד, אלילה לאו אחד גמור עשה כל ימיו, אלא פעם אחד הקדיס תפילין של ראש לתפילין של יד: ומה. זכות עשה בן מעיין המוכס: **חם ליה.** אלילה לו לא עשה אחד הגונה ולאויש מימיו, אלא פעם אחד עשה אחד לשרים ולא נאו, אחר יבואו עניים ויאכלו אחד אחד אלא אחד אחד: **ואית.** ויש אומרים, היה הולך בדרך והיה לו אחד התילין ככר לחם ונפל לאחר, ונטלו עני אחד ולא אמר לו דבר כדי שלא לביישו ולהחדיש פניו: **וחמא.** ורואה מביאו אחד אחד מעייל בגניס ופרדסים ועל אחוני מים, ורואה בן מעיין המוכס עומד על פתח הגשר לשאוב ממנו מים לשתות ולא יכול להגיע אל המים, והעונש הזה מדה כנגד מדה שנתן לו כל אחד ולא נתן ממנו כלום לעניים, לכך לא יגיע מה שרוצה להשיג: **וחמא אמרים בו'.** ורואה למרים בת עלי בגלים תלויה בחיטי דליה כן פי׳ היפה מראה. ול"ג בשורות הפעורות, חיטי הוא כמו ביני חיטי (כתובות פט.) שפירושו בין השורות, מזייף הן שערות, וכן עיקר: **ואית.** ויש אומרים רואה ליה פחח הגיהנם אחוזה בחזה* **אמר ליה.** עד אחי חיית זו בעוה"ז הזה, ס"ל עד שיהא שמעון בן שטח כלומר בשיחות, משלקין אותה מחזה ותוקעין בחזו, אחר לה מה אחא שמעון בן שטח שיעשה כך, אחרו ליה שקיבל על עצמו בגדר אם יאמרה לגשיא יהרוג לכל המכשפים, וכעת הוא גשיא ולא הרגוס, והרי נמצאים שחושים נשיא מכשפות בחערה בחשקלון ומשקלקים העולה: ס"ג **ולא קטלון והא אית וכו'.** וכ"ה בחגיגה (פ"ב ה"ב - יב:): **זיל.** לך (ואחור) [ואחור]

ז) [בסוקפא זוטרתא דכריס נשיא בירושלים ערוך ואזיל לאלכסנדריא והוו בני ירושלים בותבין וכו': בעלי. כלומר מדם שעושה גוו כל לרבינו כנעל לאחשמ, ס"מ שהוא היה נשיא: תרין וכו'. שני תלמידי מכמיס היו בשקלון מוכלים יחד ושותים יחד ועושקים בתורה יחד, מת אחד מהם ולא גמלו אחד מהם עמו לקברו כראוי לפי כבודו, ובאותו זמן מת בנו של מעיין המוכס ובטלו כל בני העיר ממלאכתן לגמול לו אחד: שרי וכו'. המתין אותו מחיד לבבות ולהטעיר ואמר אוי אין שמין לאותו ישראל שכך כלוס בעוה"ז, ורואה לו מביאו בחלוס ואמר אל תבזה בני מרך, זה בן המוכס עשה זכות אחד ונקיבל שכרו בחחד הזה, וזה, על עסקו אחר כן, הוא עשה אחד אחד ונתכפר לו בזזיון הזה שלא נגמל אחד כראוי: ומה וכו'. ואיזה אחד עשה אותו אחיד, אלילה לאו אחד גמור עשה כל ימיו, אלא פעם אחד הקדיס תפילין של ראש לתפילין של יד: ומה. זכות עשה בן מעיין המוכס: **חם ליה.** אלילה לו לא עשה אחד הגונה ולאויש מימיו, אלא פעם אחד עשה אחד לשרים ולא נאו, אחר יבואו עניים ויאכלו אחד אחד אלא אחד אחד: **ואית.** ויש אומרים, היה הולך בדרך והיה לו אחד התילין ככר לחם ונפל לאחר, ונטלו עני אחד ולא אמר לו דבר כדי שלא לביישו ולהחדיש פניו: **וחמא.** ורואה מביאו אחד אחד מעייל בגניס ופרדסים ועל אחוני מים, ורואה בן מעיין המוכס עומד על פתח הגשר לשאוב ממנו מים לשתות ולא יכול להגיע אל המים, והעונש הזה מדה כנגד מדה שנתן לו כל אחד ולא נתן ממנו כלום לעניים, לכך לא יגיע מה שרוצה להשיג: **וחמא אמרים בו'.** ורואה למרים בת עלי בגלים תלויה בחיטי דליה כן פי׳ היפה מראה. ול"ג בשורות הפעורות, חיטי הוא כמו ביני חיטי (כתובות פט.) שפירושו בין השורות, מזייף הן שערות, וכן עיקר: **ואית.** ויש אומרים רואה ליה פחח הגיהנם אחוזה בחזה* **אמר ליה.** עד אחי חיית זו בעוה"ז הזה, ס"ל עד שיהא שמעון בן שטח כלומר בשיחות, משלקין אותה מחזה ותוקעין בחזו, אחר לה מה אחא שמעון בן שטח שיעשה כך, אחרו ליה שקיבל על עצמו בגדר אם יאמרה לגשיא יהרוג לכל המכשפים, וכעת הוא גשיא ולא הרגוס, והרי נמצאים שחושים נשיא מכשפות בחערה בחשקלון ומשקלקים העולה: ס"ג **ולא קטלון והא אית וכו'.** וכ"ה בחגיגה (פ"ב ה"ב - יב:): **זיל.** לך (ואחור) [ואחור]

ח) [בסוקפא זוטרתא דכריס נשיא בירושלים ערוך ואזיל לאלכסנדריא והוו בני ירושלים בותבין וכו': בעלי. כלומר מדם שעושה גוו כל לרבינו כנעל לאחשמ, ס"מ שהוא היה נשיא: תרין וכו'. שני תלמידי מכמיס היו בשקלון מוכלים יחד ושותים יחד ועושקים בתורה יחד, מת אחד מהם ולא גמלו אחד מהם עמו לקברו כראוי לפי כבודו, ובאותו זמן מת בנו של מעיין המוכס ובטלו כל בני העיר ממלאכתן לגמול לו אחד: שרי וכו'. המתין אותו מחיד לבבות ולהטעיר ואמר אוי אין שמין לאותו ישראל שכך כלוס בעוה"ז, ורואה לו מביאו בחלוס ואמר אל תבזה בני מרך, זה בן המוכס עשה זכות אחד ונקיבל שכרו בחחד הזה, וזה, על עסקו אחר כן, הוא עשה אחד אחד ונתכפר לו בזזיון הזה שלא נגמל אחד כראוי: ומה וכו'. ואיזה אחד עשה אותו אחיד, אלילה לאו אחד גמור עשה כל ימיו, אלא פעם אחד הקדיס תפילין של ראש לתפילין של יד: ומה. זכות עשה בן מעיין המוכס: **חם ליה.** אלילה לו לא עשה אחד הגונה ולאויש מימיו, אלא פעם אחד עשה אחד לשרים ולא נאו, אחר יבואו עניים ויאכלו אחד אחד אלא אחד אחד: **ואית.** ויש אומרים, היה הולך בדרך והיה לו אחד התילין ככר לחם ונפל לאחר, ונטלו עני אחד ולא אמר לו דבר כדי שלא לביישו ולהחדיש פניו: **וחמא.** ורואה מביאו אחד אחד מעייל בגניס ופרדסים ועל אחוני מים, ורואה בן מעיין המוכס עומד על פתח הגשר לשאוב ממנו מים לשתות ולא יכול להגיע אל המים, והעונש הזה מדה כנגד מדה שנתן לו כל אחד ולא נתן ממנו כלום לעניים, לכך לא יגיע מה שרוצה להשיג: **וחמא אמרים בו'.** ורואה למרים בת עלי בגלים תלויה בחיטי דליה כן פי׳ היפה מראה. ול"ג בשורות הפעורות, חיטי הוא כמו ביני חיטי (כתובות פט.) שפירושו בין השורות, מזייף הן שערות, וכן עיקר: **ואית.** ויש אומרים רואה ליה פחח הגיהנם אחוזה בחזה* **אמר ליה.** עד אחי חיית זו בעוה"ז הזה, ס"ל עד שיהא שמעון בן שטח כלומר בשיחות, משלקין אותה מחזה ותוקעין בחזו, אחר לה מה אחא שמעון בן שטח שיעשה כך, אחרו ליה שקיבל על עצמו בגדר אם יאמרה לגשיא יהרוג לכל המכשפים, וכעת הוא גשיא ולא הרגוס, והרי נמצאים שחושים נשיא מכשפות בחערה בחשקלון ומשקלקים העולה: ס"ג **ולא קטלון והא אית וכו'.** וכ"ה בחגיגה (פ"ב ה"ב - יב:): **זיל.** לך (ואחור) [ואחור]

ג) [סנהדרין מד: רס"ד ד"ה דבעית]

ד) מגיגה פ"ב ה"ב - יב. [כל העניין, מגיגה מח: עי"ש תוד"ה אכ"ד]

ה) [סנהדרין מד: רס"ד ד"ה דבעית]

אף אני אביא שאר כל הנסקלין שיהו נתלין. **ד)** **מה** **א)** **טעמון דרבנן.** מה המגדף על ידי שפשט ידו בעיקר נתלה אף אני ארבה שאר כל הפושטין ידיהן בעיקר להיות נתלין: **ה)** **אית תניי תני יהודה בן טבאי נשיא.** אית תניי תני שמעון בן שטח נשיא. מאן דמר יהודה בן טבאי נשיא עובדא דאלכסנדריאה מסייע ליה **ב)**[ומן דמר שמעון בן שטח נשיא עובדא דאשקלון מסייעה ליה. יהודה בן טבאי הוון בני ירושלם בעיין ממתניתיה נשיא ולא קבל עלוי. ערק ואזל ליה לאלכסנדרייה והוון בני ירושלם כותבין מירושלם הגדולה לאלכסנדריאה הקטנה עד מתי **ג)** בעלי שרוי בתוכך ואני יושבת עגומה **ו)** בביתי. **ז)** [פירש מיתי גו אילפא אמר דבורה מרתה דביתא **ח)** דקבלתון מה הוות חסירה. אמר ליה חד מתלמידוי רבי **ט)** עיינה הוות שברה. אמר ליה הא תרתי גבך. חדא **י)** דחשדתני וחדא דאיסתכלית בה. מה אמרית יאייא בריוא. לא אמרית אלא **יא)** בעובדא וכעם עלוי ואזל.] ומאן דמר שמעון בן שטח נשיא עובדא דאשקלון מסייע ליה **יב)** תרין תלמידין הוו באשקלון אכלין בחדא ושתין בחדא ולעיין באורייתא בחדא. מית חד מינון ולא אתגמל **יג)**[ליה] חסד. מית **יד)** בר מעיין מוכס ובטילת כל מדינתא מיגמליניה חסד. שרי ההוא **טו)** תלמידא בכי ואמר ווי דילמא לית לשונאי ישראל כלום. איתחמי ליה בחילמיה ואמר לא תיבזי בני מריך דין עבד חד זכו ואזל בה ודין עבד חד חובה ואזל בה. ומה חובה עבד חם **טז)**[ליה] דלא עבד חובה מן יומוי אלא זימנא חדא הקדים תפילין של ראש לתפילין של יד. ומה זכו עבד בר מעיין מוכס חם ליה דלא עבד זכו מן יומוי. אלא זימנא חדא עבד אריסטון לבולבוטייא ולא אתון. אמר ייתון מסכיני וייכלוניה דלא **יז)** ליקלקל. ואית דמרין הוה סגי באורחא והוה תחות שיחיה חד עגול ונפל ונסתיה חד מסכן ולא מר ליה מידי בגין דלא מסמקא אפוי. **יח)** וחמא ההוא תלמידא גו גנין גו פרדיסין גו מבועין דמיא. וחמא לבר מעיין מוכס **יט)** קיים על גיף נהרא בעי ממטי מיא ולא מטי. וחמא למרים בת עלי בצלים **כ)** תלייא בחיטי ביזייא. ואית דמרין תירעת גיהנם קביעה גו אודנה. **כא)**[אמר לון **כב)** למה. אמרין ליה בגין דהות ציימה ומפרסמה למגירתה. ואית דאמרין דהות ציימה חד יום ומקזה לה תריי.] אמר לון **כג)** עד אימת **כד)**[היא] כדין. אמר ליה עד דייתי שמעון בן שטח **כה)** נסבין לה מן גו אודנה ויהבין לה גו אודניה. אמר לון ומה הוא סורחניה. אמר ליה דנדר על נפשיה ואמר אי איתעביד נשייא קטלי לכל חרשייא והיידן עביד ליה נשיא ולא קטלון. **כו)** אלא תומנין נשים במערת אשקלון מחבלין עלמא. זיל ומר ליה. אמר לון **כז)** גברא רבא הוא ולית הוא מהימנתי.

כח. אף אני אביא שאר כל הפושטין ידיהן בעיקר. ומין לנו לרבות מלא עובד ע"ז שהוא כמגדף: **אית תניי יהודה בן טבאי נשיא.** סוגיא זו כתובה בפ"ג דחגיגה (ה"ב - יב.) ומס יותר בחורך על המתני' דקתני התם הרחשונים היו נמיחים ומניח להם חבות בתי דינין. ממתני' שמעון דיהודה בן טבאי היה נמיח שהוא הרחשון שבזוג, ואית תניי דמתליף ותני שמעון בן שטח היה נמיח: והוון בני ירושלם. הס"ס מקבל בכאן. והתם גרים, יהודה בן טבאי הוון בני ירושלם בעון ממנותיה נמיח בירושלם ערך ואזל לאלכסנדריה והוו בני ירושלם כותבין וכו' וקאמר התם לחזר ותמנה לנמיח: **עובדא דאשקלון.** דלקמן מסייע ליה: **ולא אתגמל חסד.** לא נהגו בו כבוד כלומר. ובאותו פעם מית בר מעיין מוכס והיה רשע, ובטלו כל העם ממלאכתן לילך ולגמול אחד עם זה, והיה זה התלמיד מבירו בוכה ומבטער אם ח"ו אין לשונאי ישראל כלום בשכרן: **לא תבזה בני מרך.** ואל תהרהר אחריו מלילה שהכל בידך ובמשפט, שזה הרשע עשה חיזה מצוה וקבל זה שכרו, וזה הצדיק עשה עבירה אחת וקיבל זה עונשו: **חם.** ליה שיעבור עבירה גמורה: **עבד אריסטון.** עשה פעולה לבר החיל עם עבדיו ולא נתן, ואמר יבאו יעשיו ויאכלו דבלאו הכי יתקלקל. ואיכא למאני דהיה מהלך בדרך והוה אחד אחיו ככר לחם אחד ונפל ולקח עני אחד ואחכל ולא לקח לבייחו: **וחמא.** והרההו עוד לזה בחלוס אחותו תלמיד מתענג בדבן נפשו, וזה הרשע בר מעיין מוכס אחד כל ונפשו בריעה אחמוגג, ורואה שעומד על פתח הנהר ורוצה להגיע למיס להשיב נפשו ואינו מגיע, וכל זה לחמיון אחד אין לנפשו אחוזה והשקהו לא יוכל: **וחמא.** ועוד הלאו לו למרים בת עלי בגלים שהיא נתלית בחיטי דליה. עטיניו מלאו חלב (חיוב כא כד) תרגומו בזיזיו אחחלאו חלבה: **ואית דאמרין וכו'.** ומסקי לאן. והתם גרים, **אמר לון לאו דא כן אמרו ליה דהות ציימא ומפרסמא, ואית דאמרין דהות ציימה חד יומא ומקזה לה תריי.** כלומר על יום אחד שהיה מתענה היתה מתענגת ומרבה בחליבה ומשייר נגד שני ימים: **עד אימת בדין.** יהא עושה: **ומה הוא סורחניה.** כל כך. ואחרו לו על שקיבל על עלמו לס יחחו אותו לנשיא יהרוג לכל המכשפים החלוים, והן עכשיו נחחנה לנשיא ואינו מגיע על אלו שחעורות לשקלון שחחלין בחשלם בכשפיס, לך ואחור לו זה שעכ"פ יחקן זה: **ולית הוא מהימנתי.** לא יחיין אותי:

א) טעמון. כ"ה בש"ג. בכי"ל **טע.** בד"ע ובדפוסים **טעמא:**

ב) ומן וכו' **לאלכסנדרייה.** כ"ה בש"ג, וכעי"ז בירושלמי חגיגה (פ"ב ה"ב - יב:):

ג) **בעלי שרוי בתוכך.** בש"ג **אריסי יושב אצלכם.** בירושלמי חגיגה (שם) **אדוסי יושב אצלכם:**

ד) **בביתי.** בירושלמי חגיגה (שם) נוסף **עליו:**

ה) **פירש מיתי וכו' ואזל.** כ"ה בירושלמי חגיגה (שם) וכעי"ז בש"ג:

ו) **דקבלתון מה הוות חסירה.** בש"ג **דיאות קבלתן וחסידה הוות:**

ז) **עיינה.** בש"ג **חדא עיינה:**

ח) **דחשדתני וחדא דאיסתכלית בה.** בש"ג **חדא דאיסתכלית בה וחדא דחשדתני דאיסתכלית בה:**

ט) **בעובדא וכעם עלוי ואזל.** בש"ג **יאה בעובדה, ואקפד עלוי ומית:**

י) **תרין תלמידין.** בירושלמי חגיגה (שם) תרין **חסידין.** בש"ג **עובדה הווה בתרין תלמידין:**

כ) **ליה.** כ"ה בש"ג ובירושלמי חגיגה (שם):

ל) **בר מעיין.** בש"ג ובירושלמי חגיגה (שם) **בריה דמעיין.** וכן בסמוך:

מ) **תלמידא בכי.** בירושלמי חגיגה (שם) **חסידא מצטער:**

נ) **ליה.** כ"ה בש"ג ובירושלמי חגיגה (שם):

ס) **ליקלקל.** בש"ג **יתלק.** (פי' שלא יושלך לאיבוד. "או השליך עליו" (במדבר לה כ) תרגם יונתן "או טלק עליו"). בירושלמי חגיגה (שם) **יטלון** (ואולי צ"ל **יטלוק**):

ע) **וחמא וכו'.** בש"ג **לבתר יומין חמה לההוא חסידה חבריה מטייל גו.** וכעי"ז בירושלמי חגיגה (שם):

פ) **קיים על גיף נהרא.** בש"ג ובירושלמי חגיגה (שם) **לשונו שותת על פי הנהר:**

צ) **תלייא וכו' ואית דמרין.** בש"ג ובירושלמי חגיגה (שם) **ר' לעזר בר' יוסי אמר תלויה וכו' ר' יוסי בר' חנינה אמר וכו':**

ק) **אמר לון וכו' תריי.** כ"ה בש"ג וכעי"ז בירושלמי חגיגה (שם):

ר) **למה.** בירושלמי חגיגה (שם) נוסף **דא כן:**

ש) **היא.** כ"ה בש"ג ובירושלמי חגיגה (שם):

ת) **נסבין וכו' ויהבין לה.** בירושלמי חגיגה (שם) **ואנן מרייחין לה מן גו אודנה וקבעין ליה.** וכעי"ז בש"ג:

א) **אלא תומנין וכו' במערת אשקלון.** בירושלמי חגיגה (שם) **והא אית תמן נשין חרשיין יהיבין גו מערתא דאשקלון:**

ב) **גברא רבא.** בירושלמי חגיגה (שם) **אנא דחיל דהוא גבר נשייא:**

ואין. ומסק לה ימין לך, תעשה מופת זה בפניו ותוליא עיניך ממך עכשיו ויצא העין אל ידך, ועשה כן, ואמרו לו שמ"ל יחזור לותה ויחזיר, והיתה זוה למבירתה כבראשונה, וזה הוא המופת תעשה בפני שמעון בן שטח וימין בך, והלך וסיפר לו ולמה לא עשות הסימן לפניו ואמר לך יודע אני שאיש מסיד מסקר בדבר תלומך: אף על פי כן. אין מלוס גלוי לדבריס בטלים, שאמת הוא שבלבי מחשבתי לעשות כן אבל בפי לא אמרתי, ובמגיבה הגירסא **ידע אנא דאת גבר חסיד יתיר מן כן את יכי' עבד ולא עוד אלא בפומי לא אמרית בלבי חשבית**, וגירסא זו נראית יותר: והיה לוותו היום יום סגריר, ולקח שמעיה מגפים במיריס ובגדיס נקיים ונעלים, ולקחו עמהן שמעיה קדרות מלאים ומתן בהן לבושיהן וכפסה על רגליהן שלא יכנסו בהם הגשמים, ואמר להם אם אזוקף פעם אחת לצאת בגדיכם, ובשאזוקף פעם שניה הכנסו בלכם יחד, ובמגיבה (פ"ע ס"ב - יג.) פילקתי בתוס' (שיירי קרבן ד"ה אמר לון) לשון לפר, בעניו אחר: ביון. שהכנס למערה שבמקלון אמר לוותבי לוותבי פעמו לי מלכך מי מכסף כמותכן: **אוים.** היפך מן עוין שהוא לשון שנאה, כמו ויהי שאול עוין את דוד (שמואל-ב יח טו)[א] ושני הפירוש נאמר אחד כמו שרש[ב] ובמגיבה הגירסא אחר אריס, וגירסא שבשוגיין עיקר: ביון דבנם. שלפי אחת אמרה מה שהיא אמרה לפי כיצוף והביאה לפס, ואחת אמרה מה שאמרה והביאה מבשילין, ואחת אמרה והביאה יין: **אמרין ליה.** לפס אחת מה שאמרה בכתך לעשות עשה, אמר להו יש בכמי לעשות לעוק שני פעמים ויכנסו לתכת שמעיה מגפים בחיריס לבושים בגדים נקיים שיהיו שמחים עמכם ומשמחים אתכם: **אמרין ליה.** להם אנו מפיס, ביון שנעק פעם אחת לבגדו הבגדיס, נעק פעם שניה נכנסו כולן בימה: רמז. להו שכל אחת מהן יקח אחת מהגשים ויגביהה מהארץ, דכשהן מסולקין מן הארץ אין בהם כח לעשות דבר ביצוף: והוה. והיה אומר לון שהיתה מציפה פת בביצופיס הניף פת ולא היה בהתה להניף, ואמר שמעון הניפה לתלייה, ולאחרת אמר הניפה יין ולא הניפה ואמר לתלותה. וכן עשה לכולן, והיינו דתנן שמעיה גשיס תלה שמעון ביוס אחד, תע"ג תלין דיין שניס ביוס אחד, לפ אם לא לפי שהיתה השעה גריכה לכך וכי"ל מכין ועושין שלא מן הדין: **מתני' משקעים.** מועליס: **והעיז יוצא ממנה.** כמין יתד היה יוצא מן הקורה שמוך לרחצה: ומקיף. סומך זו אצל זו, כמו לתרוס שלא מן המוקף (עירובין ל.): **ותולין אותו:** קורה מטה על הכותל. לפ היתה נעוצה בארץ רגלה רחצה אחד על הארץ ואחד מוטה ונשען על הכותל, וטעמת דר' יוסי לפי שהעץ שנתלה עליו נקבר עמו דכתיב (דברים כה כג) כי קבור תקברנו ביום ההוא, מי שהיו מתוסר תלה קבורה יפה זה שמתוסר נמי תפילה, ונרגן אחרי תפילה לאו כלום היא ולא מיעטה התורה תלה שלא יהא העץ מתוסר מעיקרו: **שם שמים מתחלל.** שמתיירין שזה נרגו: **גמ'** ת"ג זה חומר במגדף מתחלל וזה חומר במחלל במגדף בתיב ובו'. ות"פ מגדף בסקילה ומח"כ תולין אותו, ומתלל את השם בתליה אבל לא בסקילה, זה מגדף תמור, אבל זה מתלל תמור לתילו במגדף כתיב לא תלין וגו', ומתלל תיתו זמן רב, דבני לעפה נהרגו מפני מילול השם כדמסיק: **ויתנם יהושע ובו'.** מגבעוניס קאי:

אמר ליה עינוון הוא סגי ומהימנתיך. ואין לית מהימנתיך [א][עבד הדין סימנא קומוי והוא מהיימנא לך. אמר לון ומה נעביד. אמרין ליה] אפיק עיניך ויבה גוא ידך. אפיק עיניה ויהב גו ידיה. [ב]אמרון חזרת ואשתוות לחבירתה. אזל ומר ליה. בעא מיעבד סימניה קומוי אמר ליה לית את צריך אנא ידע דת גברא חסידא. אף על פי כן בליבי חשבית בפומי לא אמרית. [ג]והוה יום סגריר נטל תמנין גוברין בחירין לבושין מאנין נקיין ונסב עמון תמנין קידרין חדתין. אמר לון כד נא [ד]צפר לבשון מניכון. וכד נא צפר תינויות עולו. כיון דשאל למערת אשקלון אמר אוים אוים פתחון לי מן [ה]דידכון אנא. כיון דכנם חדא אמרה מה דאמרה ומייתי [ו]פיתא. וחדא אמרה מה דאמרה ומייתי תבשילא. וחדא אמרה מה דאמרה ומייתי חמרא. אמרן ליה [ז]מה אי בך עבד. אמר לון [ח]אי בי עביד נא צפר תרי זימנין ומעייל להכא תומנין גוברין בחירין לבושין מאנין נקיים חדי ומחדי לכון. אמרן ליה [ט]לון נן בעיין. כיון דצפר לבשו מנין נקיים כיון דצפר תינויו עלו כולהו כחדא. רמז לון כל חד מינכון יטול חדא ויטלטלינה מארעא ולא מצלח מה דו עבדה. והוה אמר לההיא דאייתת פיתא איתי פיתא ולא מייתא והוא אמר איתי לצליבא. אייתי תבשילא ולא מתייא והוא אמר איתי לצליבא. אייתי חמר ולא מתייא והוא אמר איתי לצליבא. כן עבד לכולהו. היינו דתנינן שמונים נשים תלה שמעון בן שטח באשקלון ואין דנין שנים ביום אחד [י]אלא [יא]שהשעה צריכה לכן: **הלכה ז מתני'** [מ"ד] [יב]כיצד תולין אותו משקעין את הקורה בארץ והעץ יוצא ממנה ומקיף שתי ידיו זו [יג]לזו ותולה אותו. ר' יוסי אומר [יד]קורה מטה על הכותל ותולה [טו]בה כדרך שהטבחין עושין. [טז]תולין ומתירין אותו מיד [יז]ואם לן [יח]עוברין בלא תעשה שנאמר [יט]לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא כי קללת אלהים תלוי [כ]כלומר מפני מה זה תלוי מפני [כא]שקילל את השם [כב]נמצא שם שמים מתחלל: **גמ'** תני ר' אליעזר בן יעקב אומר זה חומר במחלל מבמגדף וזה חומר במגדף מבמחלל. [כג]במגדף כתיב [כד]לא תלין נבלתו על העץ ובמחלל כתיב [כה]ותקח רצפה בת איה את השק ותטהו לה אל הצור מתחילת קציר עד נתך מים עליהם מלמד שהיו תלויין ששה עשר בניסן עד שבעה עשר במרחשון. [כו]כתיב [כז]ויתנם יהושע ביום ההוא חוטבי עצים ושואבי מים לעדה דבריך, תן ידך על עיניך והוליא עיניך ממך עכשיו ויצא העין אל ידך, ועשה כן, ואמרו לו שמ"ל יחזור לותה ויחזיר, והיתה זוה למבירתה כבראשונה, וזה הוא המופת תעשה בפני שמעון בן שטח וימין בך, והלך וסיפר לו ולמה לא עשות הסימן לפניו ואמר לך יודע אני שאיש מסיד מסקר בדבר תלומך: אף על פי כן. אין מלוס גלוי לדבריס בטלים, שאמת הוא שבלבי מחשבתי לעשות כן אבל בפי לא אמרתי, ובמגיבה הגירסא **ידע אנא דאת גבר חסיד יתיר מן כן את יכי' עבד ולא עוד אלא בפומי לא אמרית בלבי חשבית**, וגירסא זו נראית יותר: והיה לוותו היום יום סגריר, ולקח שמעיה מגפים במיריס ובגדיס נקיים ונעלים, ולקחו עמהן שמעיה קדרות מלאים ומתן בהן לבושיהן וכפסה על רגליהן שלא יכנסו בהם הגשמים, ואמר להם אם אזוקף פעם אחת לצאת בגדיכם, ובשאזוקף פעם שניה הכנסו בלכם יחד, ובמגיבה (פ"ע ס"ב - יג.) פילקתי בתוס' (שיירי קרבן ד"ה אמר לון) לשון לפר, בעניו אחר: ביון. שהכנס למערה שבמקלון אמר לוותבי לוותבי פעמו לי מלכך מי מכסף כמותכן: **אוים.** היפך מן עוין שהוא לשון שנאה, כמו ויהי שאול עוין את דוד (שמואל-ב יח טו)[א] ושני הפירוש נאמר אחד כמו שרש[ב] ובמגיבה הגירסא אחר אריס, וגירסא שבשוגיין עיקר: ביון דבנם. שלפי אחת אמרה מה שהיא אמרה לפי כיצוף והביאה לפס, ואחת אמרה מה שאמרה והביאה מבשילין, ואחת אמרה והביאה יין: **אמרין ליה.** להם אנו מפיס, ביון שנעק פעם אחת לבגדו הבגדיס, נעק פעם שניה נכנסו כולן בימה: רמז. להו שכל אחת מהן יקח אחת מהגשים ויגביהה מהארץ, דכשהן מסולקין מן הארץ אין בהם כח לעשות דבר ביצוף: והוה.

[כט. כט: - ה"ז]

לעדה ולמזבח ה'. ופריך, היימא שנענשו להיות עבדים לעדה, אלא שנתנם לעבודת ה' אין זה עונש אלא שכר טוב שזכו להיות משרתי המקום: תליין יהושע. כרמקמק ברפיון, אלא כרמיקם לעולם אלא אלא הכבד בדוד, דימיו יתגלה הכבד שם רמויין ן

לקרבו לו לרחק, וכולא קרא כי דייק לכתיב וימנם יהושע למוטבי עליס לעדה ולמזבח על היוס הזה לה המקום אשר יבחר, מאי קאמר אלא ה"ק ויתנם לעדה על היוס הזה שיבא שיבנה מזבח במקום אשר יבחר לבית ה', וזה דוד שנבנה מזבח בגורן ארנון (שמואל-ב כד כה) כי הוא המקום אשר בחר למקדש ה' עם שמואל הנביא, כדילפינן (זבחים נד:) מקרא (שמואל-ב יט יח-יט) ויעבו גשויות ברמה. ובקידושין (פ"ד ה"ו - מו.) הגירסא תליין בדופן, ושם פירשתי: מי שהוא עתיד לבנות בית הבחירה. לאו דוקא, אלא מי שיבנה מזבח במקום שנעבד ממנו בית המקדש כשמעון. ה"ג בא דוד וריחקן שנאמר והגבעונים וכו': עבו"ם. מלה כנגד מלה, סה מכמיסים בה אף הוא מסמיך פניו מסס: וגילוי עריות. הוא ממטיר במקום שלמו לאו לו, אף הקב"ה ממטיר במקומות שלמן לריכין להס כדלמרינן בגבלי ר"ה דף י"ו (ע"ג), וכתיב (משלי ו טו) כי בעד לחס שהמקה קרויה זונה עד ככר לחס שהמקה קרויה לחס לכתיב (ברמיה נב ו) כי מס הלחס אשר הוא אוכל: ושופכי דמים. מועים יסיבה המרן, לפיכך הגשמים נעלריס והמרן שממה. אי נמי הוא שופך דס במקום שלמן לאו, אף המקום ב"ה שופך הגשם במקומות שלמן לריכין: כי הדם הוא יחניף את הארץ. לריס טוטריקון כי הדס יתן אף על המרן, שלא ילדו גשמים: אף פוסקין צדקה ברבים וכו'. לומריס הרבה ואפילו מעט אים עושים, עושה שיתנו זרע לר בארן ואפילו מעט לא יאמה. אי נמי אומריס לעשות ואין עושים, כך נשמים נאלו בארן כאילו ילד המטר ורוח בא ומנשב בהן וגשם אין, כמעשה אים שהמהלל בשתא שקר: ה"ג בדק דוד בכל דורו ולא מצא. שעברו בחמד מהן ולא נענשו עליו: את

פני ה'. זהו חוריס ותומיס, דכתיב (במדבר כז כא) ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט החוריס וגו', ולילף פני פני גזרה שוה*[א]: מהו אשר משפטו פעלו. הכי הו"ל למיכתב אשר פעלו משפטו, דכתיב (דברים לב ד) הלור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט: שהוא עושה משפט. בחלס ולורס פעלו [ו]משעיו הטובים ומענש למגיש חוטו, כהאי דשאול דבמקום שדרש משפטו של גבעוניס ממנו ומענש ליהושע על שלא קפדוהו כהלכה, וזהו דוקא לענויס דשאול, לכך כתיב בקשו מה' וגו': שלא עשיתם עמו חסד. שלא נספד כהלכה: מה לכם ולבית שאול. שלא ידע שהומתו גבעוניס ביום שהרגו כהני נוב ע"י שאול: אמר. לסס, ומה אתס רוליס עתה אחרי שכבר מת שאול: ומה. האתה יש לכס בהריגת בניו, קחו לכס כסף וזהב פליון נפשס: והוון. ויהיו משיניס אין לנו תביעת כסף וזהב בבית שאול, נפשות אנו מבקיעים: אמר. שמא הס מתביישים זה מפני זה ליקח ממון, לקח כל אחד לבדו ופייסהו בפני עלמו ואמר מה הנאה יש לך שהרגוהו אלו קח לך כסף וזהב, ועמדו בדעתם ואמרו אין לנו ממון מבית שאול רק נפשות: אין לי כתיב. והקרי אין לנו, ללמד שהמלה אחר לכולם בבת אחת. [ו]אע"ג דלקח כל אחד בפני עלמו: שלש מתנות טובות. מידות טובות ניתנו ליהושע בשבע, ומשע"ב שאר מדות טובות אין נקנין לאדם אלא ע"י הרגל: רחמנים. כי ימלא את לוזנו ישלחנו בדרך טובה (ע' שמואל-ב כד יט): ונתן לך רחמים. לך לייקא, הוא בעלמו יהיה רחמן: ובעבור תהיה יראתו על פניכם. לגלמי מחשבות: אין בהן אחת. ממדות אלו, שלא רחמו על בני שאול [ולא נתביישו מדול ולא גמלו אסד עם בני ישראל][ב], שאולי שאלו מדול שלא לקבלן מיד ביום מיתתן, לא היה דול דומה לו בעשה אלא תלין (דברים כה כג) ומלות עשה דכי קבר מקברנו ביום הרוג: והגבעונים לא מבני ישראל המה. אין לרוויס להתערב עם בני ישראל, מע"ס שהס גרים גמורים: והנתינים יושבין בעופל. במקום מיוחד שלא יתערבו עם הכהריס: ס"ג וציחא וגישפא על הנתינים. וס"פ היו ממוניס על הנתיניס:

ניחא לעדה ולמזבח ה'. אלא שתליין יהושע [א]ברייפן אמר אני [ב][לא] מרחיקן ולא מקרבן אלא מי שעתיד לבנות בית הבחירה [ג]דאת דעתו לקרב יקרב ואת דעתו לרחק ירחק ובא דוד וריחקן [ד][שנאמר] [ה]והגבעונים לא מבני ישראל המה. ולמה ריחקן. על שם [ו]ויהי רעב בימי דוד שלש שנים וגו'. אמר דוד [ז]בעון [ח]שלשה דברים גשמים נעצרין עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים. [ט]עבודה זרה דכתיב [י]פן יפתה לבבכם וסמיך ליה [יא]ועצר את השמים. [יב]גילוי עריות דכתיב [יג]וימנעו רביבים ומלקוש לא היה ומצח אשה זונה היה לך. שפיכות דמים שנאמר [יד]כי הדם הוא יחניף את הארץ. ויש אומרים [טו]אף פוסקי צדקה ברבים ואינן נותנין דכתיב [טז]נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר. בדק דוד בכל [יז]דרכיו ולא מצא אחד מהן. התחיל שואל באורים ותומים הדא הוא דכתיב [יח]ויבקש דוד את פני ה'. אמר ר' לעזר כתיב [יט]בקשו [כ][את] ה' כל ענוי ארץ אשר משפטו פעלו וגו' [כא][מהו אשר משפטו פעלו. שהוא עושה משפט ופעלו כאחת] [כב]ויאמר ה' [כג]אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים אל שאול שלא עשיתם עמו חסד ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים. שלח דוד וקראן אמר להם מה לכם ולבית שאול. אמרו לו על ידי שהמית ממנו שבעה אנשים שני חוטבי עצים ושני שואבי מים וסופר וחזן ושמש. אמר לון ומה תון בעון. אמרו ליה [כד]יותן לנו שבעה אנשים [כה][מבניו] והוקענום לה' (בגבעון) [כו][בגבעת שאול]. אמר לון ומה הנייה יש לכון אין אינון מתקטלין סבו לכון כסף ודהב. אמרו ליה [כז]אין לנו כסף וזהב עם שאול ועם ביתו. אמר דילמא בהתין אילין מן אילין. הוה נסיב כל חד וחד מינון ומפיים ליה קומי [כח]נפשיה והוא לא מקבל עלוי הדא הוא דכתיב אין לנו כסף

טו: וזהב אין לי כתיב. [כט]באותה שעה אמר דוד [ל][א]שלשה מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל ביישנין ורחמנין וגומלי חסדים. בויישנין דכתיב [לא]ובעבור תהיה יראתו על פניכם וגו' [לב][זה סימן לבויישן שאינו חוטא. וכל שאין לו בושת פנים דבר בריא שלא עמדו אבותיו על הר סיני]. רחמנין דכתיב [לג]ונתן לך רחמים ורחמך והרבך. גומלי חסדים דכתיב [לד]ושמר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד. ואלו אין בהן אחת מהן. [לה]מיד [לו]ויחקן [שנאמר] [לז]והגבעונים לא מבני ישראל המה. [לח]ואף עזרא בא [לט]ויושבים בעופל [מ]והנתינים [מא]יושבים בעופל וציחא וגישפא על. כ"ה במקרא. בכ"ל ובדפוסים היו יושבין בעופל וציחה וגישפא מן:

א) [מענית פ"ג ה"ג - טז:, פרקי דר"א פ"ו, ילקו"ש בלק תשעח בשינוי] **ב)** [סנהדרין קיג., ילקו"ש מלכים ע רז] **ג)** [ספרא קדושים פרק ז ה"ד, ילקו"ש קדושים תריז] **ד)** [מענית ח:, מדרש משלי מתקמ] כה יד, ילקו"ש משלי תתקמ] **ה)** [מדרש תהלים ע ד, פסיקתא זוטרתא בראשית נ ו, בשינוי, ילקו"ש ויקל סב, רמה מתפט] **ו)** [דברים רבה ג ד, ילקו"ש ויכולו לעני]

תורה אור השלם

א) וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לַגִּבְעֹנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם וְהַגִּבְעֹנִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה כִּי אִם מִיֶּתֶר הָאֱמֹרִי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִשְׁבְּעוּ לָהֶם וַיְבַקֵּשׁ שָׁאוּל לְהַכֹּתָם בְּקִנְאָתוֹ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה:
(שמואל-ב כא ב)

ב) וַיְהִי רָעָב בִּימֵי דָוִד שָׁלֹשׁ שָׁנִים שָׁנָה אַחֲרֵי שָׁנָה וַיְבַקֵּשׁ דָּוִד אֶת פְּנֵי יְיָ וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל שָׁאוּל וְאֶל בֵּית הַדָּמִים עַל אֲשֶׁר הֵמִית אֶת הַגִּבְעֹנִים:
(שמואל-ב כא א)

ג) הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתֶּה לְבַבְכֶם וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם:
(דברים יא טז)

ד) וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְיָ נֹתֵן לָכֶם:
(דברים יא יז)

ה) וַיִּתְּנֵעוּ רַבִּבִים וּמַלְקוֹשׁ לוֹא הָיָה וּמֵצַח אִשָּׁה זוֹנָה הָיָה לָךְ מֵאַנְתְּ הִכָּלֵם:
(ירמיהו ג ג)

ו) וְלֹא תַחֲנִיפוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ כִּי הַדָּם הוּא יַחֲנִיף אֶת הָאָרֶץ וְלָאָרֶץ לֹא יְכֻפַּר לַדָּם אֲשֶׁר שֻׁפַּךְ בָּהּ כִּי אִם בְּדַם שֹׁפְכוֹ:
(במדבר לה לג)

ז) נְשִׂיאִים וְרוּחַ וְגֶשֶׁם אַיִן אִישׁ מִתְהַלֵּל בְּמַתַּת שָׁקֶר:
(משלי כה יד)

ח) בִּקַּשְׁתִּי אֶת יְיָ כָּל עַנְוֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר מִשְׁפָּטוֹ פָּעָלוּ בִּקְשׁוּ צֶדֶק בִּקְשׁוּ עֲנָוָה אוּלַי תִּסָּתְרוּ בְּיוֹם אַף יְיָ:
(צפניה ב ג)

ט) יִתֵּן לָנוּ שִׁבְעָה אֲנָשִׁים מִבָּנָיו וְהוֹקַעֲנֻם לַיְיָ בְּגִבְעַת שָׁאוּל בְּחִיר יְיָ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֲנִי אֶתֵּן:
(שמואל-ב כא ו)

י) וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַגִּבְעֹנִים אֵין לָנוּ כֶּסֶף וְזָהָב עִם שָׁאוּל וְעִם בֵּיתוֹ וְאֵין לָנוּ אִישׁ לְהָמִית בְּיִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר מָה אַתֶּם אֹמְרִים אֶעֱשֶׂה לָכֶם:
(שמואל-ב כא ד)

כ) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אַל תִּירְאוּ כִּי לְבַעֲבוּר נַסּוֹת אֶתְכֶם בָּא הָאֱלֹהִים וּבַעֲבוּר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי תֶחֱטָאוּ: (שמות כ יז) ל) וְלֹא יִדְבַּק בְּיָדֶךָ מְאוּמָה מִן הַחֵרֶם לְמַעַן יָשׁוּב יְיָ מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ: (דברים יג יח)

מ) וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה וּשְׁמַרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְשָׁמַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ: (דברים ז יב) נ) וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לַגִּבְעֹנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם וְהַגִּבְעֹנִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה כִּי אִם מִיֶּתֶר הָאֱמֹרִי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִשְׁבְּעוּ לָהֶם וַיְבַקֵּשׁ שָׁאוּל לְהַכֹּתָם בְּקִנְאָתוֹ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה: (שמואל-ב כא ב) ס) וְהַנְּתִינִים יֹשְׁבִים בָּעֹפֶל וְצִיחָא וְגִשְׁפָּא עַל הַנְּתִינִים: (נחמיה יא כא)

שינויי נוסחאות

א) **ברייפן.** בירושלמי קידושין (פ"ד ה"א - מו.) **בדופן.** בבמ"ר (נשא ח ד) **בדוד.** בדפ"ר **ברפין:**

ב) **לא.** כ"ה בירושלמי קידושין (שם) ובבמ"ר (שם): ג) **דאת דעתו.** בירושלמי קידושין (שם) **ואת שדעתו.** בבמ"ר (שם) **אם ראתה** דעתו:

ד) **שנאמר.** כ"ה בירושלמי קידושין (שם):

ה) **שלשה וכו' דיש אומרים אף פוסקי.** בירושלמי קידושין (שם) ותענית (פ"ג ה"ג - טז:) **ארבעה** דברים וכו' **ופוסקין:**

ו) **ויהי.** בירושלמי קידושין (שם) מייתי קרא דלעיל מינה **ותהי בימי ארץ בזנותיך וברעתך,** ויהי:

ז) **דרכיו.** בירושלמי קידושין (שם) **דורו,** וכן מבואר בבמ"ר (שם) וכן הגיה בקה"ע:

ח) **את.** כ"ה במקרא ובירושלמי קידושין (שם):

ט) **מהו וכו' באחת.** כ"ה בירושלמי קידושין (שם):

י) **אל וכו' ואל.** כ"ה במקרא. בכ"ל ובדפוסים ובירושלמי קידושין (שם) ובבמ"ר (שם) **על** וכו' **ועל.** וכן בסמוך:

כ) **מבניו.** כ"ה במקרא ובירושלמי קידושין (שם):

ל) **בגבעת שאול.** כ"ה במקרא ובירושלמי קידושין (שם). בכ"ל ובדפוסים **בגבעון:**

מ) **נפשיה והוא לא וכו' אין לנו.** בירושלמי קידושין (שם) **גרמיה והוה אמר ליה מה הנייה את ליך דאינון מתקטלין, סב ליך דהב וכסף. והוא אמר** אין לנו:

נ) **ובעבור.** כ"ה במקרא ובירושלמי קידושין (שם). בכ"ל ובדפוסים **לבעבור.** [ונשתרבב לכאן מראש הפסוק כי לבעבור נסות וגו']:

ס) **זה סימן וכו' סיני.** כ"ה בירושלמי קידושין (שם):

ע) **מיד עמד וכו' שנאמר וכו' שנאמר.** כ"ה בירושלמי קידושין (שם):

פ) **יושבים בעופל וציחא שגישפא על.** כ"ה במקרא. בכ"ל ובדפוסים **היו יושבין** בעופל **וציחה וגישפא מן:**

הגהות וציונים

א. רבינו כתב פירושו בד"ה זה ובד"ה שהוא, ע"פ הגירסא בקידושין (פ"ד ה"א - מו.):

ב. נוסף ע"פ פירוש רבינו בקידושין שם:

א) מיי' פ"ט מהלכות מיסורי ביאת הלבה יח:

ב) מיי' שם פי"ב הלכה כד:

ג) מיי' שם הלכה כ:

(כט: - ה"ז ה"ח ה"ט)

זה שובד העיר יעבדוהו. הגמיניס שהן עובדי כוכבים, שניתנו לחותכי עצים ולשואבי מים, יעמדו בעבודתן וביריחון וימכילוהו מכל שבטי ישראל: ויקח המלך את שני [בני] רצפה בת איה אשר ילדה לשאול וגו' ואת חמשת בני מיכל. והלא כתיב ולמיכל בת שאול לא היה לה ולד עד יום מותה, אלא שהוא מאחיה של מיכל, שנאמר ואת בני מיכל בת שאול ילדה לעדריאל בן ברזלי המחולתי (שמואל-ב כא ח), ומפני שגידלתן נקראו על שמה: ס"ג שבעתים כתיב חסר יו"ד. וס"פ כתיב שבעתים ונקי שבעתם, ללמד שנתפסו אחד מהם על כולם כשבעתם להמיתן וזה מפיבושת וכלמסקין: ס"ג זה מפיבושת שהיה אדם גדול בתורה ונתן דוד עיניו בו להצילו מידם אמר דוד הריני מעבירן לפני המזבח וכל מי שהמזבח קולטו הרי הוא שלי והעבירן לפני המזבח והלך המזבח וקלטו א"ר אבין וכו'. וכ"ה בקידושין (פ"ד ע"ח - מו:): מעבירן לפני המזבח. לכתיב ויוקיעם בהר לפני ה', וקאי וכי סהר לפני ה' הוא, אלא קודם שהקיעם העבירם לפני המזבח לכתיב (ויקרא ו יא) על יכך שמזבח פועה לפני ה': ונתפללּ עליו וכו'. תלמ"ל מפי רבותינו ומפי הקבלה, אלא קלינטו הלילותו, אלא שדוד נתפללה הלילו: ס"ג ותקח רצפה בת איה את השק ותטהו לה אל הצור מהו אל הצור. אל הסר מיצעית ליה: שהיתה אומרת הצור תמים פעלו. שהסדיקה עליהם את הסין: גדולּ הוא קידוש השם וכו'. לכך שיש בו קידוש השם ומילול השם כהא דתניא, לפי שדוד נתפללה על הסין, לתיון שהוא דקידוש השם מפני מילול השם: לא תלין נבלתו על העץ. כי קללת אלהים תלוי, הרי שיש מילול השם בהלנתה, מפ"ס שניהם דוד מפני קידוש השם שהיו עוברים ושניהם מומרים וכו' כלמסקין: ס"ג בחילול השם כתיב לא תלין נבלתו ובקידוש השם כתיב מתחלת הקציר עד נתך מים עליהם. ותמלת הקציר הוא ט"ז בניסן שאז הוא קלירת העומר שהוא למצות הקציר, על י"ז במרחשון שאז הוא ימי רביעה לחשוהּ: שנשתנית עליהם מידת הדין. לכתיב לא תלין נבלתו: בגרים ארורים. לכתיב (יהושע ט כג) ועתה ארורים אתם ומבלי יכרת מכם עבד ומרחץ ומבשלי קדירה לבית אלהי. ואומר (דברים כח כ) ארור אתה בעיר וארור אתה בשדה. ואומר (שם כז טו) ארור איש אשר יעשה פסל ומסכה תועבת ה' מעשה ידי חרש וגו' וכל העם ענו ואמרו אמן. ואומר (שם כז כו) ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם. ואומר (שם כח טז) ארור אתה בבואך וארור אתה בצאתך. ואומר (שם כח יט) ארור אתה בבואך וארור אתה בצאתך. ואומר (שם כח כ) ארור אתה בעיר וארור אתה בשדה. ואומר (שם כח כב) ארור אתה בעיר וארור אתה בשדה. ואומר (שם כח כה) ארור אתה בעיר וארור אתה בשדה. ואומר (שם כח כח) ארור אתה בעיר וארור אתה בשדה. ואומר (שם כח כט

[כט: ל. - ה"ט ה"י]

לא היו קוברין אותן בקברות אבותיהן. לפי שמין קוברין רשע אצל לדיק: שתי קברות היו מתוקנים לבית דין. לפי שמין קוברין מי שנתמייב מיתה ממורה אצל מי שנתמייב מיתה קלה, והלכתא גמירי להן שנים ולא מרגעה: גמ' אין בו משום ליקוט עצמות. לעניין שיהא לריך להתאבל עליהן, דקי"ל (מו"ק ח.) המלקט עלמות אביו ואמו ה"ז מתאבל עליהן כל היום כולו, אבל הכא כיון דמעיקרא בארון הוא לקברו במקום אחר אין בו משום ליקוט עלמות ממש. ונרסינן להא בפ"ח דפסחים (ס"ח - ע:) ובפ"ק דמ"ק (ס"ה - ו.): הדא דתימר בארון שיש. דבהא לא הוי ליקוט עלמות ממש, משום דבארון של אבן מתקייים ביותר, אבל בארון של עץ כיון דעשוי לירקב הוי כמלקט עלמות לקברן במקום אחר וממאבל עליהן: ר' יוסי. פליג, דאפי' המעביר בארון של עץ כיון דלא ליקט ממש אין בו משום דין ליקוט עלמות: אלא איזהו ליקוט עלמות. אסכ כאן. וה"ג אם, איזהו ליקוט עלמות מעבירין באיפקרסין ממקום למקום ותני כן ליקוט עלמות מלקט עלם עצם משיתאבל הבשר: א"ר חגיי. אמם גרסינן מקודם תני אין שמועה לליקוט עלמות. אם לא היה אם אלא שמעו אליקוטו עלמות אביו, אין לו לדין יום שמועה להתאבל עליהן: א"ר חגיי והוא ששמע למחר. אמת הוא דאין לו דין יום שמועה אבל אם שמע בו ביום אליקוטו יש שמועה לליקוטו עלמות, והוי כמו שהוא אם ומתאבל עליהן: ניקומכי. אם מכאן: אין שיעור לליקוט עלמות. ואפי' כל שהוא מתאבל עליהן: לקרוע ולהתאבל כר' אחא. לעניו זה הורי כר' אמי לאומרו, דבאדון של עץ הוי כליקוט עלמות לקרוע ולהתאבל עליהן: ולא ליטמות כר' יוסי. כלומר לעניו שלא ליטמות להן אם כאן הוא, דקי"ל לאביו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא מסר, והמלקט עלמות אביו ואמו אינו מטמא להן: כר' יוסי. כלומר לא אפי' לר' יוסי, דאף ר' יוסי לא אמר דבאדון של עץ לא הוי כליקוט עלמות אלא בקולא, שלא להתאבל ולקרוע, אבל לחומרא מודה דאיו מטמא להן: ליקוטי עלמות בשמועתן. כדאין בשמועה קרובה דכל דיני מצות עליו, וכן נמי בליקוט עלמות כל דיני מצילות עליו בזאתו יום. אי נמי כשמועו ממש, כלומר כדאין ליקוט כך דין שמועו, וכר' חגיי לעיל דבו ביום יש שמועה לליקוט עלמות: קילוסין. שבח להקב"ה שהוא ממית וממית, וכיוצא בהן מדברי כבושים: מתני' נתאבל הבשר. כבר נתפרש לו בגמיתתו ובזיזיו: במקומן. בקברות אבותיהן: ולא היו מתאבלין. שאין מתאבלין על הרוגי בי"ד, שאצילות מלה מיסתפק הגולל, ונאותו שעה אין מתאבלין עליהן, שלא נגמרה כפרתן עד שיתעכל הבשר, והוציל ואמרי אצילות מלמי: שאין אנינה אלא בלב. ואיתו נרמה ואיכא: גמ' תני. בריימא זו הובאה במו"ק שם (פ"ל ס"ה - ו.) על המתני' מלקט מלם עלמות אביו ואמו וכו'. ומפרש דבראשונה כך היו נוהגין: במהמורות. בזוחות עמוקות שלא ירגיש כלי שיתעכל הבשר: בארזים. בתרון של ארזים.

הלינו לכבודו להביא לו ארון ותכריכין אינו עובר עליו בלא תעשה. ולא היו קוברין אותן בקברות אבותיהן אלא שני קברות היו מתוקנין לבית דין אחד לנסקלין ולנשרפין ואחד לנהרגין ולנחנקין: גמ' ולא זו בלבד וכו': תני המעביר ארון ממקום למקום אין בו משום ליקוט עלמות. אמר ר' אחא הדא דתימר בארון שיש אבל בארון עץ יש משום ליקוט עלמות. אמר ר' יוסי אפילו בארון עץ אין בו משום ליקוט עלמות. אי זהו ליקוט עלמות [מעבירין באפיקרסין ממקום למקום. ותני כן ליקוט עלמות מלקט עלם עצם משיתאבל הבשר. ר' חגיי בשם ר' זעורה ליקוטי עלמות כשמועו. תני אין שמועה לליקוטי עלמות]. אמר ר' חגיי והוא ששמע למחר אבל בו ביום יש שמועה לליקוט עלמות. [ויש שיעור לליקוט עלמות]. תני ניקומכי קומי ר' זעירא אין שיעור לליקוט עלמות. ר' מני הורי לר' לא דכפרא לקרוע ולהתאבל כר' אחא ולא ליטמות כר' יוסי. (תני ליקוטי עלמות המלקט עלם עצם משיתאבל הבשר.) תני ליקוט עלמות אין אומר עליהן קינים ונהי ולא ברכת אבלים ולא תנחומי אבלים. אלו הן ברכת אבילים [מה שהן] אומרים בבית הכנסת. אלו הן תנחומי אבילים [מה] שהן אומרים בשורה. תני אבל אומר עליהן דברים. מה הן דברים. רבנן דקיסרין אמרין קילוסין: הלכה י מתני' נתאבל הבשר היו מלקטין את העלמות וקוברין אותן במקום. והקרובין באין ושואלין את שלום העדים ואת שלום הדיינין כלומר שלום העדים דנתם. דעו שאין בלבנו עליכם שדין אמת דנתם. ולא היו מתאבלין אלא אוננים שאין אנינה אלא בלב: גמ' נתאבל הבשר וכו': תני בראשונה היו מלקטין את העלמות וקוברין אותן במהמורות. נתאבל הבשר היו מלקטין אותן וקוברין אותן בארזים. בתחלה למדו שלא יהא מצוי לגלות. ובסוף הניחו לכל אדם לעשות כמנהג אבותיו. ובזמן שהיו מלקטין את העלמות היו מניחין את הבשר עד שיתעכל. ומפני מה היו מלקטין את העלמות? מפני שהיו מעבירין עליהן את הגלולים. ומפני מה היו מעבירין עליהן את הגלולים? כדי שיהא הבשר נאכל ויהא נוח לאסוף את העלמות. ומפני מה היו מלקטין את העלמות? מפני שהיו מעבירין אותן מקום לקום. ומפני מה היו מעבירין אותן מקום לקום? מפני שהיו מתיראין מן הגלולים. ומפני מה היו מתיראין מן הגלולים? מפני שהיו מתיראין מן הקבר. ומפני מה היו מתיראין מן הקבר? מפני שהיו מתיראין מן המת. ומפני מה היו מתיראין מן המת? מפני שהיו מתיראין מן המיתה. ומפני מה היו מתיראין מן המיתה? מפני שהיו מתיראין מן הדין. ומפני מה היו מתיראין מן הדין? מפני שהיו מתיראין מן הגיהנם. ומפני מה היו מתיראין מן הגיהנם? מפני שהיו מתיראין מן העבירות. ומפני מה היו מתיראין מן העבירות? מפני שהיו מתיראין מן המצות. ומפני מה היו מתיראין מן המצות? מפני שהיו מתיראין מן התורה. ומפני מה היו מתיראין מן התורה? מפני שהיו מתיראין מן החכמה. ומפני מה היו מתיראין מן החכמה? מפני שהיו מתיראין מן היראה. ומפני מה היו מתיראין מן היראה? מפני שהיו מתיראין מן החסידות. ומפני מה היו מתיראין מן החסידות? מפני שהיו מתיראין מן הענוה. ומפני מה היו מתיראין מן הענוה? מפני שהיו מתיראין מן הקדושה. ומפני מה היו מתיראין מן הקדושה? מפני שהיו מתיראין מן הרוח הקודש. ומפני מה היו מתיראין מן הרוח הקודש? מפני שהיו מתיראין מן התחיה. ומפני מה היו מתיראין מן התחיה? מפני שהיו מתיראין מן הנבואה. ומפני מה היו מתיראין מן הנבואה? מפני שהיו מתיראין מן המלכות. ומפני מה היו מתיראין מן המלכות? מפני שהיו מתיראין מן הכהונה. ומפני מה היו מתיראין מן הכהונה? מפני שהיו מתיראין מן הלויה. ומפני מה היו מתיראין מן הלויה? מפני שהיו מתיראין מן הישראלות. ומפני מה היו מתיראין מן הישראלות? מפני שהיו מתיראין מן הגרות. ומפני מה היו מתיראין מן הגרות? מפני שהיו מתיראין מן האצילות. ומפני מה היו מתיראין מן האצילות? מפני שהיו מתיראין מן הבריות. ומפני מה היו מתיראין מן הבריות? מפני שהיו מתיראין מן הבהמות. ומפני מה היו מתיראין מן הבהמות? מפני שהיו מתיראין מן החיות. ומפני מה היו מתיראין מן החיות? מפני שהיו מתיראין מן הרמשים. ומפני מה היו מתיראין מן הרמשים? מפני שהיו מתיראין מן הדגים. ומפני מה היו מתיראין מן הדגים? מפני שהיו מתיראין מן המים. ומפני מה היו מתיראין מן המים? מפני שהיו מתיראין מן הבריאה. ומפני מה היו מתיראין מן הבריאה? מפני שהיו מתיראין מן הבורא. ומפני מה היו מתיראין מן הבורא? מפני שהיו מתיראין מן הכבוד. ומפני מה היו מתיראין מן הכבוד

[ל. ל: - ה"ר ה"א]

ולמחר היה שמח. כלומר שמוע מינה מרמה שימן לביטול, אלא מדכתב נוח להן לנחנוטי, שמחר שנתעכל הכבר יצומו מן הדין: ולא עוד. תמהני מהדר לקתני לעיל (ע"ש) לא היו קוברין מותן בקבורת אבותיהן, ולא עוד אלא שחייבי הרוגי בית דין לא היו קוברין אותו היום מדאיתא בגמרא, שחמר שנתעכל הכבר יצומו מן הדין, ואיכא למימר דהכא במאי עסקינן כגון שנתנו ראשו בקנה ורגליו בקנה, ולא עוד אלא שחייבי הרוגי בית דין לא היו קוברין אותן בקבורת אבותיהן, אלא מפני שהוא מקום גנאי לכל ישראל, ומשום הכי נקט לה הכא בהדיא, דאי לא תימא הכי, מאי שנא מהא דקתני לעיל (ע"ש) לא היו קוברין אותן בקבורת אבותיהן, אלא מפני שהוא מקום גנאי לכל ישראל, אלמא אע"ג דלא שייכי אהדדי, מדקתני הכא לא היו קוברין אותן בקבורת אבותיהן, אלא מפני שהוא מקום גנאי לכל ישראל, ש"מ דלעיל נמי לא היו קוברין אותן בקבורת אבותיהן, אלא מפני שהוא מקום גנאי לכל ישראל, ולא עוד אלא שחייבי הרוגי בית דין

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן שח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק מח]

דְּאָז דֶּרֶךְ לִזְרֹק אוֹתָהּ בֵּין שִׁבְרֵי מַתָּכוֹת[70]. וְאִם יְחֻדָּהּ מִבְּעוֹד יוֹם[71] לְאֵיזֶה תַּשְׁמִישׁ, הֲוֵי כְּלִי וּמֻתָּר לְטַלְטְלָהּ[72].

70) ואף על פי שלענין שברי כלים כתב השו"ע לעיל (ס"ו), שכל שראויים לשום מלאכה אין דינם כמוקצה, ביאר הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ג פנ"א ס"ק א) שמחט שניטל חורה אי אפשר להשתמש בה שימוש מצוי, מה שאין כן שברי כלים, שראויים לכסות בהם כלי, וכיסוי כלי שימוש מצוי הוא.

71) ויחוד הנעשה בשבת עצמה, כתב הקצות השלחן (סי' קט בדה"ש ס"ק יב) שאינו מועיל, שאם נשברה המחט בערב שבת, כבר נעשתה מוקצה בבין השמשות, ומיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא, ואם נשברה בשבת, יתכן שאין היתר ליחדה ולעשותה כלי בשבת. מאידך, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"כ הע' קמט*) שאין איסור לעשות בשבת כלי על ידי מחשבתו.

72) ובשיעור הזמן שעבורו צריך לייחד את הכלי, כתב החזו"א (או"ח סי' מג ס"ק יג) שכיון שאין הדרך לייחד מחט לנטילת קוץ, אם ייחדה לזמן קצר בלבד, ובליבו יודע שעתיד הוא לזורקה בין הגרוטאות, אין מועיל ייחודה להתירה בטלטול, ורק אם ייחדה לעולם נחשבת היא ככלי ומותר לטלטלה, וכעין המבואר בשו"ע להלן (סכ"ב).

[ביה"ל ד"ה הקוץ]

וּמִכָּל מָקוֹם אֲפִלּוּ בָּזֶה חָלַק עָלָיו בַּעַל חֶמֶד־מֹשֶׁה וּסְבִירָא לֵהּ דְּמֻתָּר[73].

73) ובמשנ"ב לקמן (סי' שכח ס"ק פח) נקט כדעת המג"א. ובביאור שיטתו כתב (שם, ובשעה"צ שם ס"ק סג), שאף על פי שחז"ל התירו איסורים דרבנן משום צער, מ"מ כיון שאפשר להוציא את הקוץ בלא הוצאת דם, אין לעבור איסור שלא לצורך. וראה מה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק נא]

וְאִם זְרָקָן לָאַשְׁפָּה[74] וכו', וּבְמַחֲצֶלֶת שְׁלֵמָה, אֲפִלּוּ זְרָקָן לָאַשְׁפָּה מֻתָּר, דְּבָטְלָה דַּעְתּוֹ אֵצֶל כָּל אָדָם[75].

74) וכלי שנעשה בשבת מוקצה מחמת חסרון כיס, כגון שחשב עליו בשבת שיהיה עומד לסחורה, כתב התהלה לדוד (ס"ק ט, ולקמן סי' שלא ס"ק ז) שאם חזר בו ורוצה להשתמש בו, שוב אין דינו כמוקצה, אך אם אינו רוצה להשתמש בו, אלא רק לטלטלו לצורך גופו של הכלי, צידד (שם) שדינו כמוקצה. והגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"כ הע' עח) הסתפק אם דינו כשיירי מחצלת שנזרקה בשבת, שכיון שלא נשתנתה במציאות לא חל עליה דין מוקצה בשבת, או שמא שונה דינו של חפץ שנעשה בשבת מוקצה מחמת חסרון כיס, לפי שנשתנה למעליותא.

75) ודבר מאכל שנזרק לאשפה, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ שם הע' צא) שיתכן שדינו כמוקצה, לפי שלא יוציאוהו משם, מה שאין כן כלי, שיכולים העניים להוציאו. [על כלים חד פעמיים ובקבוקים שנזרקו לאשפה, ראה מה שכתבנו בביה"ל לעיל (ס"ז ד"ה ואם)].

[משנ"ב ס"ק נב]

דְּחַזְיָן לַעֲנִיִּים[76] וכו', דְּלַעֲשִׂירִים אָסוּר לְטַלְטְלָן[77].

76) ובזמנינו, שאף העניים אינם מחשיבים מטליות שיש בהן שלש על שלש אצבעות, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' מ אות ב) שנראה שדינן כמוקצה גמור, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (הלכות שבת בשבת ח"ב פ"כ הע' 8).

77) וביאר להלן (ס"ק קע), שדברי השו"ע כאן שמותר לטלטל שיירי מטלניות אינם אמורים אלא במטלניות השייכות לעני, שהואיל ולבעליהן אינן נחשבות כמוקצה, אין דינן כמוקצה אף לעשירים. והוסיף, שלדעת הט"ז אין היתר זה נוהג אלא בעשיר הדר בבית העני. אכן, החזו"א כתב (או"ח סי' מג ס"ק כ), שאף אם אין העשיר דר בבית העני, מותר לו לטלטלן.

[שעה"צ ס"ק נה]

דְּבָהֲנִיחָן בְּקֻפְסָא אֲפִלּוּ לַעֲשִׁירִים מֻתָּר[78].

78) והחזו"א כתב (או"ח סי' מג ס"ק יט) שאין ההנחה בקופסה מועילה, אלא אם כן ייחד אותן לתשמיש.

[משנ"ב ס"ק נד]

וְהֲוֵי כִּשְׁיָרֵי מַחְצָלָאוֹת[79].

79) ושיירי מטלניות שלא היו בתחילה אלא חתיכת בד בעלמא, או שבאו מבגד גדול העומד לתפירת בגדים, כתב החזו"א (או"ח סי' מג ס"ק יט) שלכל הדעות שיעור חשיבותן הוא שלש על שלש אצבעות לעניים ושלשה על שלשה טפחים לעשירים, הואיל ועד עכשיו לא היו כלי שימושי.

[משנ"ב ס"ק נו]

אֲפִלּוּ הֲכִי שָׁרֵי[80] וכו', שֶׁעַל־יָדוֹ מְתַקְּנִים הַמְּנָעָלִים[81].

80) ומבואר, שאף איסור ברירה אין בזה. וכן בהסרת עטיפה של סוכריה, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"ג הע' קיד) שאם אין הסוכריה דבוקה בה, אין בכך משום איסור ברירה, כשם שאין איסור ברירה בהסרת הנעל מהדפוס. אכן אם הסוכריה דבוקה לעטיפה, אין להסירה אלא סמוך לאכילה. וראה מה שכתבנו לקמן (סי' שכא ס"ק פג).

81) ולא רק לתקן את המנעלים אסור, אלא אף להניח את הדפוס בתוך הנעל על מנת לפשט את קמטיה, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' נח) שאסור, משום איסור מתקן מנא. אכן, לשמור על צורת הנעל הקיימת שלא תשתנה, דעת הגרש"ז אויערבך והגרי"ש אלישיב (שלמי יהודה פ"ד ס"ק יח) שמותר, וכן מבואר בתורת שבת (סי' שב ס"ק יג).

[משנ"ב ס"ק נז]

לִשְׁמֹט הַדְּפוּס מִתּוֹךְ הַמְּנָעָל[82] וכו', טוֹב יוֹתֵר שֶׁיַּשְׁמִיט הַמְּנָעָל מֵעָלָיו[83].

82) אמנם לעיל (ס"ק יב) כתב שאם יכול לטלטל כלי שמלאכתו להיתר במקום לטלטל את הכלי שמלאכתו לאיסור, אסור לטלטל את הכלי שמלאכתו לאיסור. [וראה שם מה שכתבנו בזה].

83) וכן כביסה התלויה באטבים, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ג פנ"ה ס"ק ד) שהואיל ונחשבים האטבים ככלים שמלאכתם לאיסור [כמבואר בפמ"ג א"א ס"ק לא], יש לשמוט את הבגד מהאטבים, ולא להסיר את האטבים, כשאפשר לעשות כן בלא שישברו האטבים.

[שעה"צ ס"ק סג]

וְאִם נָפַל שׁוּלֵי הַמְּנָעָל מִתַּחְתָּיו, פָּשׁוּט דְּגַם בְּשֶׁלָּנוּ בָּטֵל שָׁם כֶּלִי[84].

84) ונעל שנשמט ממנה העקב, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ג פנ"ה ס"ק ה) שאם נשארה כולה בגובה שווה ואפשר ללכת בה, אין דינה כמוקצה, אף על פי שההליכה בה אינה נוחה.

[משנ"ב ס"ק ס]

הִתִּירוּ לוֹ לְכָרֵךְ כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאבַד[85].

85) אמנם, לקמן (סי' שלד ס"ק ז) כתב שאין היתר לטלטל מוקצה במקום הפסד.

[משנ"ב ס"ק סא]

וְהֲוֵי קֶשֶׁר[86].

86) ובטעם הדבר שבגמי לח אין איסור קושר, כתב הרמב"ם (פ"י מהל' שבת ה"ד, והובא לקמן סי' שיז ס"ק לד) שראוי הוא למאכל בהמה, ואין איסור קושר במאכל בהמה. אמנם בביה"ל שם (ס"ה ד"ה עניבה) כתב, שלדעת רש"י (שבת קנז, ב) והרמ"א לקמן (סי' שכד ס"ד) יש איסור קושר אף במאכלי בהמה.

[ביה"ל ד"ה שירי מטלניות]

בְּרַמְבַּ"ם אִיתָא סְתָם 'שִׁיָּרֵי בְּגָדִים'[87].

87) וסמרטוט שנשחק ובלה, כתב החזו"א (או"ח סי' מג ס"ק יט) שאין דינו כשיירי בגדים, ולפי הדעה הראשונה אסור לעניים לטלטלו אם אין בו שלשה טפחים, אלא אם כן יחדוהו לשימוש מערב שבת.

(מז) *הַקּוֹץ. [ב]נִטַּל חֻדָּהּ אוֹ (כ) חוֹר שֶׁלָּהּ, אָסוּר, (מח) *[ג]וַחֲדָשָׁה שֶׁלֹּא נִקְּבָה עַדַיִן, מֻתָּר: **יב** (מט) [ד]שְׁיָרֵי מַחְצָלָאוֹת (נ) מֻתָּר לְטַלְטְלָם, דְּחָזֵי לְכַסּוֹת בָּהוּ טִנּוֹפָא. (נא) [ה]וְאִם זְרָקָן לָאַשְׁפָּה מִבְּעוֹד יוֹם, אָסוּר לְטַלְטְלָם: **יג** *שְׁיָרֵי מַטְלָנִיּוֹת שֶׁבָּלוּ, אִם יֵשׁ בָּהֶם (נב) ג׳ אֶצְבָּעוֹת עַל ג׳ אֶצְבָּעוֹת (נג) מֻתָּר לְטַלְטְלָן, *וְאִם לָאו אָסוּר. (נד) [ו]וְיֵשׁ מַתִּירִין אֲפִלּוּ אֵין לָהֶם ג׳ עַל ג׳, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִהְיוּ (נה) טַלִּיתוֹת שֶׁל (כפ) מְצָוָה: **יד** (נו) *[ח]מִנְעָל חָדָשׁ מֻתָּר לְשָׁמְטוֹ מֵעַל הַדְּפוּס אַף־עַל־פִּי שֶׁמְּלַאכְתּוֹ לְאִסּוּר, (נז) כֵּיוָן דְּשֵׁם כְּלִי עָלָיו [ט]מֻתָּר לְטַלְטְלוֹ לְצֹרֶךְ מְקוֹמוֹ: **טו** [י]סַנְדָּל שֶׁנִּפְסְקָה (נח) רְצוּעָה הַפְּנִימִית, עֲדַיִן תּוֹרַת כְּלִי עָלָיו וּמֻתָּר לְטַלְטְלוֹ. (נט) נִפְסְקָה הַחִיצוֹנָה, בָּטֵל מִתּוֹרַת כְּלִי (כג) וְאָסוּר לְטַלְטְלוֹ. [כ]וְאִם הוּא (ס) בְּכַרְמְלִית, מֻתָּר לִכְרֹךְ עָלָיו (סא) גֻּמִּי (כד) לַח שֶׁהוּא מַאֲכַל בְּהֵמָה לְתַקְּנוֹ שֶׁלֹּא יִפֹּל מֵרַגְלוֹ,

ב שָׁם קכ״ג וּכְרִבָּא
ג שָׁם **ד** שָׁם קכ״ה
ה הָרַב הַמַּגִּיד בְּפֶרֶק כו בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ן
ו שָׁם בַּגְּמָרָא וּלְפֵרוּשׁ רַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק כו
ז הָרַב הַמַּגִּיד שָׁם בְּשֵׁם הָרַאֲבַ״ד וּקְצָת מְפָרְשִׁים וְהָרַ״ן בְּשֵׁם רַאֲבַ״ד **ח** שַׁבָּת קמ״א וּכְרַבָּנָן **ט** שָׁם בַּגְּמָרָא **י** שָׁם קי״ב בִּבְרַיְתָא וּכְרַבִּי יְהוּדָה **כ** שָׁם

בַּאֵר הֵיטֵב

(כ) **חוֹר.** וְאִם יְחֻדָּהּ מִבְּע״י לְאֵיזֶה תַּשְׁמִישׁ הֲוֵי כְּלִי וְשָׁרֵי, ט״ז. וְכֵלִים מְקֻצִּים שֶׁנִּשְׁבְּרוּ בְּשַׁבָּת, אע״ג דְּעַכְשָׁו אֵין מְקַצְּעִים, אֲסוּרִים לְטַלְטֵל, מ״א בְּס״ק יח: (כפ) **מְצָוָה.** שֶׁאָדָם בּוֹדֵל מֵהֶם מִלְּהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם תַּשְׁמִישׁ מְגֻנֶּה: (כב) **כְּלִי.** עַל הַדְּפוּס: (כג) **וְאָסוּר לְטַלְטְלוֹ.** וּמְנָעָלִים שֶׁלָּנוּ עֲדַיִן חָזֵי לְלִבְיָשָׁה וּמֻתָּר לְטַלְטְלָן, מ״א: (כד) **לַח.** וְחוּט אוֹ מְשִׁיחָה אָסוּר, דְּלָמָא מְבַטֵּל לַהּ וְהָוֵי קֶשֶׁר שֶׁל קַיָּמָא, מ״א:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

שֻׁכָּתַבְנוּ שָׁם: **(מז) הַקּוֹץ.** וְהוּא הַדִּין שֶׁמֻּתָּר לְטַלְטְלָהּ לְצֹרֶךְ מְקוֹמָהּ, וְכָל־שֶׁכֵּן שֶׁמֻּתָּר לְטַלְטְלָהּ אִם מְצָאָהּ מֻנַּחַת (מט) בְּמָקוֹם שֶׁיְּכוֹלִין לִזּוֹק בָּהּ אֲנָשֵׁי־בֵיתוֹ, דְּבָזֶה אֲפִלּוּ בִּנְטַל חוֹרָהּ, שֶׁאֵין עָלֶיהָ שֵׁם כְּלִי כְּלָל, גַּם־כֵּן מֻתָּר לְטַלְטְלָהּ: **(מח) וַחֲדָשָׁה וְכוּ׳.** דְּזִמְנִין (נ) דְּנִמְלְךָ עֲלָהּ וְאֵינוֹ נוֹקְבָהּ וּמַשְׁוֶה לָהּ מָנָא כְּמוֹת שֶׁהִיא לִנְטִילַת הַקּוֹץ, אֲבָל בִּנְטַל חוֹרָהּ אוֹ עֻקְצָהּ, בָּטֵל מִנָּהּ שֵׁם כְּלִי, דְּאָז דֶּרֶךְ לְזָרְקָ אוֹתָהּ בֵּין שִׁבְרֵי מַתְכוֹת[70]. וְאִם יְחֻדָּהּ מִבְּעוֹד יוֹם[71] לְאֵיזֶה תַּשְׁמִישׁ, הֲוֵי כְּלִי וּמֻתָּר לְטַלְטְלָהּ[72] כְּדִין כָּל כְּלֵי שְׁמַלַּאכְתּוֹ לְהֻתַּר [פמ״ג]: **יב** (מט) **שְׁיָרֵי מַחְצָלָאוֹת.** שֶׁנִּפְרְדוּ (נא) מִן מַחְצֶלֶת יְשָׁנָה, וּבֵין שֶׁנִּפְרְדוּ מֵעֶרֶב־שַׁבָּת (נב) וּבֵין שֶׁנִּפְרְדוּ בְּשַׁבָּת: **(נ) מֻתָּר לְטַלְטְלָן.** אֲפִלּוּ (נג) אֵין בָּהֶם ג׳ עַל ג׳, וַאֲפִלּוּ מֻחְמָּה לְצֵל מֻתָּר: **(נא) וְאִם זְרָקָן לָאַשְׁפָּה**[74]. דְּבָטְלָה מִהְיוֹת עוֹד כְּלִי. וּבְמַחְצֶלֶת שְׁלֵמָה, (נד) אֲפִלּוּ זְרָקָן לָאַשְׁפָּה מֻתָּר, דְּבָטְלָה דַּעְתּוֹ אֵצֶל כָּל אָדָם[75]: **יג (נב) ג׳ אֶצְבָּעוֹת וְכוּ׳.** דְּיֵשׁ בָּזֶה קְצָת חֲשִׁיבוּת, דְּחָזְיָן לַעֲנִיִּים[76]. וְעַיִן בָּאַחֲרוֹנִים שֶׁכָּתְבוּ דְּלְעַשִּׁירִים (נה) אָסוּר לְטַלְטְלָן[77]. דְּלָהֶם לֹא חֲשִׁיבִי שְׁיָרֵי מַטְלָנִיּוֹת (נו) אֶלָּא־אִם־כֵּן יֵשׁ בָּהֶם ג׳ טְפָחִים עַל ג׳ טְפָחִים לְדֵעָה זוֹ: **(נג) מֻתָּר לְטַלְטְלָן.** הֵינוּ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא זְרָקָן לָאַשְׁפָּה: **(נד) וְיֵשׁ מַתִּירִין.** דְּחָזֵי לְקִנּוּחַ בּוֹ מִידֵי וְהָוֵי כִּשְׁיָרֵי מַחְצָלָאוֹת[79]: **(נה) טַלִּיתוֹת שֶׁל מִצְוָה.** לְפִי שֶׁאָדָם בּוֹדֵל מֵהֶם מִלְּהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַשְׁמִישׁ מְגֻנֶּה, וְעַל־כֵּן בָּעִינָן בְּדִידְהוּ שֶׁיִּהוּ ג׳ אֶצְבָּעוֹת עַל ג׳ אֶצְבָּעוֹת, וְהֵינוּ לַעֲנִיִּים וְכַנַּ״ל: **יד (נו) מִנְעָל חָדָשׁ.** נָקֵט חָדָשׁ לְרַבּוֹתָא, אַף שֶׁהוּא מְהֻדָּק עַל הַדְּפוּס שֶׁפִּיר וְאֵינוֹ יָכוֹל לְשָׁמְטוֹ מֵעָלָיו (נז) אֶלָּא־אִם־כֵּן מְטַלְטֵל גַּם הַדְּפוּס בְּיָדָיִם, אֲפִלּוּ הָכִי שָׁרֵי[80], דְּאַף שֶׁהוּא כְּלִי שֶׁמְּלַאכְתּוֹ לְאִסּוּר, שֶׁעַל־יָדוֹ מִתְקָנִים הַמִּנְעָלִים[81], מִכָּל מָקוֹם הֲלֹא צָרִיךְ לִמְקוֹמוֹ, דְּהֵינוּ הַמִּנְעָל שֶׁהַדְּפוּס מֻנָּח בּוֹ, וְכָל־שֶׁכֵּן כְּשֶׁהַמִּנְעָל יָשָׁן, (נח) שֶׁהוּא רָפוּי וְיָכוֹל לְשָׁמְטוֹ הַמִּנְעָל מֵעָלָיו בְּלִי טְלִטּוּל הַדְּפוּס בְּיָדַיִם, דְּשָׁרֵי: **(נז) כֵּיוָן דְּשֵׁם כְּלִי עָלָיו וְכוּ׳.** לְפִי טַעַם זֶה, הוּא הַדִּין דְּמֻתָּר לִשְׁמֹט הַדְּפוּס מִתּוֹךְ הַמִּנְעָל[82], בֵּיוָן שֶׁהוּא תָּקוּעַ בּוֹ בְּחֹזֶק (נט) וּבֵין בְּרָפוּי. וְהָאֲלִיָּה רַבָּה מְפַקֵּפֵק בְּרָפוּי, דְּלָמָּה יְטַלְטֵל הַדְּפוּס, טוֹב יוֹתֵר שֶׁיַּשְׁמִיט הַמִּנְעָל מֵעָלָיו[83] אֲחֵרֵי שֶׁהוּא רָפוּי וְלֹא יְטַלְטְלוֹ בְּיָדַיִם, וּבְמָקוֹם שֶׁקָּשֶׁה לְהַשְׁמִיט הַמִּנְעָל בְּוַדַּאי אֵין לְהַחְמִיר: **טו (נח) רְצוּעָה הַפְּנִימִית.** שֶׁהַסַּנְדָּל (ס) יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי תְּרֵסִיּוֹת [הוּא מְקוֹם קְבִיעַת הָרְצוּעוֹת], אֶחָד מִבַּחוּץ, וְאֶחָד מִבִּפְנִים בֵּין שְׁתֵּי רַגְלַיִם; כְּשֶׁנִּפְסָק הַפְּנִימִי רָאוּי לְתַקְּנוֹ, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁתְּקוּנוֹ נָכָר וּגְנַאי הוּא, מֵיהוּ לְצַד פָּנִים לֹא מִתְחָזֵי, עַל־כֵּן עֲדַיִן שֵׁם כְּלִי עָלָיו, אֲבָל כְּשֶׁנִּפְסָק הַחִיצוֹנָה אֵינוֹ הָגוּן שׁוּב לְתַקְּנוֹ (סמ) וְדֶרֶךְ לְזָרְקוֹ לָאַשְׁפָּה, עַל־כֵּן בָּטֵל מִנָּהּ שֵׁם כְּלִי. וְאֵין חִלּוּק בֵּין נִפְסְקָה בְּשַׁבָּת בֵּין נִפְסְקָה מִבְּעוֹד יוֹם: **(נט) נִפְסְקָה הַחִיצוֹנָה וְכוּ׳.** וְכָל זֶה בְּסַנְדָּלִים שֶׁלָּהֶם, (סנ) אֲבָל בְּמִנְעָלִים שֶׁלָּנוּ, אַף־עַל־פִּי שֶׁנִּפְסְקָה עֲדַיִן חָזֵי לִלְבִישָׁה וְתוֹרַת כְּלִי עָלֶיהָ, דְּדַוְקָא בְּמִנְעָלִים שֶׁלָּהֶם שֶׁהָיוּ פְּתוּחִים לְגַמְרֵי מִלְּמַעְלָה וּצְדָדָיו שֶׁל עֵץ אוֹ שֶׁל עוֹר קָשֶׁה, וְהָרְצוּעָה נִקְשֶׁרֶת עַל־גַּב הָרֶגֶל, וְאִם נִפְסְקָה לֹא הָיָה יָכוֹל לְנַעֲלוֹ, (סג) מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשֶׁלָּנוּ: **(ס) בְּכַרְמְלִית.** רוֹצֶה לוֹמַר, דְּשָׁם אֵין נִשְׁמָר, עַל־כֵּן הִתִּירוּ לוֹ לִכְרֹךְ כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאבַד[85]: **(סא) גֻּמִּי לַח.** וּבְחוּט אוֹ מְשִׁיחָה, דַּעַת הַמַּגֵּן־אַבְרָהָם דְּאָסוּר, דְּלָמָא מְבַטֵּל לַהּ הָתָם וְהָוֵי קֶשֶׁר[86]

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(מט) כֵּן מוּכָח בְּבֵיצָה כ״ח בְּעִנְיָנָא דְּשִׁפּוּד, וְנִפְסַק לְקַמָּן בְּסִימָן תקיח, עַיֵּן שָׁם, וְכֵן מַשְׁמַע לְעִיל בְּרַמַ״א בְּסָעִיף ו: (נ) גְּמָרָא: (נא) רַשׁ״י: (נב) וַאֲפִלּוּ לְפִי מַה שֶׁכָּתַב הַמַּגֵּן־אַבְרָהָם בְּסָעִיף קָטָן טו דְּלְמַאן דְּאָמַר נוֹלָד אָסוּר, אָסוּר כְּשֶׁנִּשְׁבַּר בְּשַׁבָּת, הָכָא שָׁרֵי, דְּזֶה מִקְרֵי מֵעֵין מְלָאכָה רִאשׁוֹנָה, כִּדְאִיתָא בַּגְּמָרָא: (נג) מוּכָח מַרְמַבַּ״ם וְהֶבְיאוּהוּ הָאַחֲרוֹנִים: (נד) כֵּן מַשְׁמַע בְּתוֹסָפוֹת דִּבּוּר הַמַּתְחִיל ׳אִם זְרָקָן׳: (נה) לְפִי עֲנִיּוּת דַּעְתִּי, דִּבְהִנִּיחָן בְּקַקְּפָא אֲפִלּוּ לַעֲשִׁירִים מֻתָּר[78], וְעַיֵּן שַׁבָּת כ״ט עמוד א בַּגְּמָרָא: (נו) וְאֶפְשָׁר דְּבָזֶה אֲפִלּוּ זְרָקָן לָאַשְׁפָּה מֻתָּר, לְפִי מַה שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת בְּשַׁבָּת כ״ו עמוד ב דְּג׳ טְפָחִים עַל ג׳ טְפָחִים חָשׁוּב כְּלִי כְּד׳ וְה׳ אַמּוֹת, וְיָדוּעַ מַה שֶּׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת דִּבּוּר הַמַּתְחִיל דְּבָגְלִימָא אֲפִלּוּ זְרָקָן לָאַשְׁפָּה מֻתָּר לְטַלְטֵל. וְאֶפְשָׁר לְדַחוֹת, דְּרַק לְעִנְיַן טֻמְאָה חָשׁוּב ג׳ טְפָחִים עַל ג׳ טְפָחִים כְּד׳ וְה׳ אַמּוֹת וְלֹא לְעִנְיַן טִלְטוּל: (נז) מוּכָח בְּרַשׁ״י שָׁם, וְכֵן כָּתַב הָא״ז: (נח) שָׁם: (נט) טַ״ז: (ס) רַשׁ״י: (סנ) תּוֹסֶפְתָּ־שַׁבָּת וּלְבוּשֵׁי־שְׁרָד: (סנ) מַגֵּן־אַבְרָהָם וש״א: (סג) וְאִם נָפַל שׁוּלֵי הַמִּנְעָל מִתַּחְתָּיו, פָּשׁוּט דְּגַם בְּשֶׁלָּנוּ בָּטֵל שָׁם כְּלִי[84], עַיֵּן בַּגְּמָרָא:

ל שָׁם וּכְרב יוֹסֵף, הַרי״ף וְהָרֹא״שׁ
מ שַׁבָּת ק״מ נ שָׁם קל״ח וּכְרב ס שָׁם קכ״ד וּבִיצָה ל״ד ע שַׁבָּת מ״ב

ל**וּבְחָצֵר שֶׁהוּא נִשְׁמָר שָׁם** (כה) (סב) **אָסוּר: טז** מ**חָלוּק שֶׁכִּבְסוֹ אוֹתוֹ** (סג) **וְתָחֲבוֹ בּוֹ קָנֶה לְיַבְּשׁוֹ, (סד) יָכוֹל לְשָׁמְטוֹ מֵעַל הַקָּנֶה, (סה) אֲבָל לִקַּח** (כו) **הַקָּנֶה מִתּוֹכוֹ אָסוּר לְפִי שֶׁאֵינוֹ כֶּלִי. וְאִם תָּחֲבוּ בּוֹ (סו) כְּלִי, מֵתָּר לִטְלוֹ מִתּוֹכוֹ אֲפִלּוּ הוּא מְלַאכְתּוֹ** (סז) **לְאִסּוּר.** נ**כֵּירָה שֶׁנִּשְׁמְטָה אֲפִלּוּ** (סח) **אַחַת מִיַּרְכוֹתֶיהָ, אָסוּר לְטַלְטְלָהּ:** הגה **(סט)** וְכֵן סַפְסָל אָרוֹךְ שֶׁנִּשְׁמַט אֶחָד מֵרַגְלֵיהָ, כָּל־שֶׁכֵּן שְׁתַּיִם, *דְּאָסוּר **(ע)** לְטַלְטְלָהּ וּלְהַנִּיחָהּ עַל סַפְסָל אַחֵרֶת וְלֵישֵׁב עָלֶיהָ, אֲפִלּוּ נִשְׁבְּרָה **(פ)** יוֹם (תרומת הדשן סימן עא), **(עא)** אֶלָּא־אִם־כֵּן יָשַׁב עָלֶיהָ כָּךְ פַּעַם אַחַת קֹדֶם הַשַּׁבָּת (ב״י ס״ס ש״ג). **(עב)** *גַּם אָסוּר לְהַכְנִיס הָרֶגֶל לְשָׁם מִשּׁוּם (כמ) בִּנְיָן (ב״י שם): **יז** ס**לִבְנִים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ מֵהַבִּנְיָן מֵתָּר לְטַלְטְלָם, דְּמֵעַתָּה לֹא קַיְימִי לִבְנְיָן אֶלָּא (עג) לְמִזְגָּא** (פְּרוּשׁ, לִסְמֹךְ וְלָשֶׁבֶת עֲלֵיהֶן) **עֲלַיְיהוּ. וְאִם סְדָרָן זֶה עַל זֶה, גַּלֵּי אַדַּעְתָּה שֶׁהִקְצָן לִבְנְיָן (עד) וְאָסוּר לְטַלְטְלָם: יח** (כט) (עה) *ע**קוֹץ הַמֻּנָּח בִּרְשׁוּת־הָרַבִּים, מֻתָּר לְטַלְטְלוֹ** (עו) **פָּחוֹת פָּחוֹת מִדֹּ׳ אַמּוֹת, וּבְכַרְמְלִית**

בַּאֵר הֵיטֵב

(כה) אָסוּר. וְאִם רַבִּים שָׁם וּגְנַאי לוֹ לֵילֵךְ בְּלֹא מִנְעָל, שָׁרֵי מִשּׁוּם כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת, מ״א: **(כו) הַקָּנֶה.** וְאִם מְיֻחָד לְכָךְ שָׁרֵי, מ״א: **(כז) מִבָּע״י.** הַטַּעַם שֶׁמָּא יִתְקַע, וּלְפ״ז דַּוְקָא בְּנִשְׁמַט יֵשׁ חֲשָׁשׁ זֶה אֲבָל בִּנְשִׁבַּר לֹא שַׁיָּךְ שֶׁמָּא יִתְקַע, אֶלָּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת רֶגֶל אַחֵר, וְלָזֶה לֹא חִישִׁינַן, וְרַמ״א דָּנָקט נִשְׁבַּר לָאו דַּוְקָא אֶלָּא נִשְׁמַט קָאָמַר; וְתוּ נ״ל, דְּאִם נִשְׁמַט הָרֶגֶל כְּבָר וְאֵין כָּאן אוֹתוֹ רֶגֶל כְּלָל אֶלָּא הַסַּפְסָל עוֹמֵד כָּךְ בְּלֹא רֶגֶל, אֵין אִסּוּר לִסְמֹךְ אוֹתוֹ עַל סַפְסָל אַחֵר, דְּכָאן אֵין שַׁיָּךְ שֶׁמָּא יִתְקַע, כנלע״ד בָּזֶה שֶׁהוּא חִדּוּשׁ דְּרַבָּנָן, בִּפְרָט בִּמָּקוֹם שֶׁהוּא צָרָךְ שַׁבָּת, ט״ז: **(כמ) בִּנְיָן.** וְאִם הוּא לְעוֹלָם רִפּוּי שָׁרֵי, כְּמ״ש סִימָן שיג ס״ו: **(כט) קוֹץ.** דַּוְקָא קוֹץ שֶׁאֵינוֹ נִרְאֶה, וְכֵן גַּחֶלֶת שֶׁל מַתֶּכֶת אֵין חֲמָה נִכֶּר, שֶׁאַף בָּתַר דְּאַזִיל סוּפְקָא יֵשׁ בָּהּ כֹּחַ לִשְׂרֹף, ריב״ש סִימָן תא, וְעַיֵּן סִימָן שֶׁל קְנָמָא, **(סד) אַךְ לַעֲנֹב** אוֹתוֹ בַּעֲנִיבָה לְכֵלִי עַלְמָא מֻתָּר: **(סב) אָסוּר וְכוּ׳.** מִשּׁוּם מֻקְצֶה[88], וְכַנַּ״ל, אֶלָּא יַנִּיחוֹ שָׁם. וְאִם רַבִּים שָׁם **(סה)** וּגְנַאי לוֹ לֵילֵךְ בְּלֹא מִנְעָל, שָׁרֵי מִשּׁוּם כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת [מ״א]: **טז (סג) וְתָחֲבוֹ בּוֹ קָנֶה.** הַיְנוּ מֵעֶרֶב־שַׁבָּת, וְגַם מִירֵי שֶׁנִּתְיַבֵּשׁ קְצָת מִבְּעוֹד יוֹם, דְּאִם הָיָה טוֹפֵחַ עַל־מְנָת לְהַטְפִּיחַ בְּבֵין־הַשְּׁמָשׁוֹת אָסוּר לְטַלְטֵל הֶחָלוּק כָּל הַשַּׁבָּת, דְּמִגּוֹ דְּאִתְקְצָאי לְבֵין־הַשְּׁמָשׁוֹת[89], וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן שא סָעִיף מו בַּהַגָּ״ה[90], אִתְקְצָאי לְכֵלֵי יוֹמָא: **(סד) יָכוֹל לְשָׁמְטוֹ וְכוּ׳.** לְכְאוֹרָה הֲלֹא מְטַלְטֵל עַל־יְדֵי־זֶה גַּם הַקָּנֶה, וּבְסָעִיף יד מוּכָח דְּהָיָה אָסוּר לִשְׁמֹט הַמְּנָעֵל מִפְּנֵי דְּמְטַלְטֵל עַל־יְדֵי־זֶה הַדְּפוּס, אִי לָאו דִּדְפוּס הָיָה כְּלִי, וְקָנֶה לָאו כְּלִי הוּא? יֵשׁ לוֹמַר, דְּהָכָא מִירֵי שֶׁיָּכוֹל לִשְׁמֹט הַכֻּתֹּנֶת בְּלִי טִלְטוּל הַקָּנֶה עַמּוֹ[91] [א״ר]: **(סה) אֲבָל לִקַּח וְכוּ׳.** וְאַף שֶׁכְּבָר נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ מִבְּעוֹד יוֹם, עֲדַיִן לֹא נַעֲשָׂה כְּלִי בְּכָךְ, דְּלֹא הָיָה דַּרְכָּם לְיַחֵד קָנִים לְהָכֵי [ר״ן]. וּלְפִי זֶה לְדִידָן דְּדָרֵךְ לְיַחֵד קָנִים לְתוֹלַת עֲלֵיהֶן, שָׁרֵי בְּהָכֵי [אחרונים]: **(סו) כְּלִי.** כְּגוֹן **(סו)** קָנֶה הַמְיֻחָד לְאֵיזֶה תַּשְׁמִישׁ: **(סז) לְאִסּוּר.** דַּהֲלֹא הוּא צָרִיךְ לִמְקוֹמוֹ שֶׁל הַכְּלִי, דְּהַיְנוּ הֶחָלוּק: **(סח) אַחַת מִיַּרְכוֹתֶיהָ**[92]. וְהוּא **(סז)** כְּעֵין רַגְלַיִם, וְהַטַּעַם, דְּגַזְרִינַן שֶׁמָּא יִתְקַע הָרֶגֶל לְשָׁם בְּחֹזֶק לְחַבְּרָהּ[93], וְחַיָּב מִשּׁוּם מַכֶּה בְּפַטִּישׁ, אוֹ מִשּׁוּם בִּנְיָן לְאֵיזֶה פּוֹסְקִים, וְכָל־שֶׁכֵּן אִם נִשְׁמְטוּ שְׁתַּיִם מִיַּרְכוֹתֶיהָ דְּאֵין לָהּ עֲמִידָה כְּלָל, **(סט)** בְּוַדַּאי חַיְשִׁינַן שֶׁמָּא יִתְקַע לָהּ הָרַגְלַיִם: **(סט) וְכֵן סַפְסָל וְכוּ׳.** הַכֹּל מִטַּעַם הַנַּ״ל. וְדַוְקָא בְּנִשְׁמַט דְּאִפְשָׁר לְחַבְּרוֹ, וְעַל־כֵּן אָסְרוּ אֲפִלּוּ בְּטִלְטוּל מִשּׁוּם שֶׁמָּא אָתֵי לִיתְקַע, אֲבָל אִם נִשְׁבַּר רֶגֶל אֶחָד דְּלֹא שַׁיָּךְ בּוֹ שֶׁמָּא יִתְקַע, אֶלָּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת רֶגֶל אַחֵר, וְלָזֶה לֹא חַיְשִׁינַן, עַל־כֵּן מֻתָּר בְּטִלְטוּל; **(סט)** וְרַמ״א דְּנָקַט לְקַמָּה 'אֲפִלּוּ נִשְׁבְּרָה' לָאו דַּוְקָא הוּא, אֶלָּא נִשְׁמַט קָאָמַר. גַּם אִם נִשְׁמַט אוֹתוֹ הֶרֶגֶל מִכְּבָר וְאֵין כָּאן אוֹתוֹ הֶרֶגֶל כְּלָל[94] אֶלָּא הַסַּפְסָל הוּא בְּלֹא רֶגֶל, אֵין אִסּוּר לִסְמֹךְ אוֹתוֹ עַל סַפְסָל אַחֵר, דְּכָאן לֹא שַׁיָּךְ שֶׁמָּא יִתְקַע [ט״ז וש״א]: **(ע) לְטַלְטְלָהּ וּלְהַנִּיחָהּ.** וּבִישִׁיבָה לְחוּד אִם אֵינוֹ מְטַלְטֵל, פְּשִׁיטָא דְּמֻתָּר [א״ר]: **(עא) אֶלָּא־אִם־כֵּן יָשַׁב וְכוּ׳.** דִּכְיָון שֶׁיָּשַׁב עָלֶיהָ כָּךְ פַּעַם אֶחָד בִּכְלִי רֶגֶל, שׁוּב לֹא יִתְקַע: **(עב) גַּם אָסוּר לְהַכְנִיס.** הַיְנוּ **(ע)** אֲפִלּוּ אִם לֹא יִתְקָעֶנָּה בְּחֹזֶק, מִשּׁוּם חֲשָׁשָׁא שֶׁמָּא אָתֵי לִתְקֹעַ, דִּסְתָם רַגְלֵי הַסַּפְסָלִין דַּרְכָּן לִהְיוֹת מְהֻדָּקִין וְחַיְשִׁינַן לָזֶה, וְכָל זֶה אֲפִלּוּ בְּיָשַׁב עַל הַסַּפְסָל כְּבָר פַּעַם אַחַת קֹדֶם הַשַּׁבָּת, דִּבְלֹא זֶה אָסוּר הַסַּפְסָל אֲפִלּוּ בְּטִלְטוּל. כָּתַב הַמָּגֵן־אַבְרָהָם, דְּאִם דֶּרֶךְ הֶרֶגֶל לִהְיוֹת לְעוֹלָם רָפוּי אֲצָלוֹ, מֻתָּר לְהַכְנִיסוֹ בְּרִפְיוֹן, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה. וְכָל זֶה בְּרָפוּי מִמָּשׁ, אֲבָל רָפוּי וְלֹא רָפוּי אָסוּר [ב״י בסימן שיג]: **יז (עג) לְמִזְגָּא עֲלַיְיהוּ.** וְהָוֵי תּוֹרַת כְּלִי עֲלֵיהוּ[95], **(עמ)** דְּכָל דְּרָאוֹי לְמִידֵי וְעוֹמֵד לְכָךְ, תּוֹרַת כְּלִי עָלָיו, וּכְמוֹ נְסָרִים וְעוֹרוֹת לְקַמָּן בְּסָעִיף כה כו, **(עג)** וּמֻתָּר לְטַלְטֵל אֲפִלּוּ מֵחֲמָה לְצֵל כְּדִין כְּלִי שֶׁמְּלַאכְתּוֹ לְהֻתֵּר. וּמִשְׁמַע דְּאֵין צָרִיךְ מַחֲשָׁבָה מֵעֶרֶב־שַׁבָּת לְמִזְגָּא עֲלֵיהוּ [א״ר], **(עג)** וְיֵשׁ מַחְמִירִין בָּזֶה. כָּתַב הַפְּרִי־מְגַדִּים: אִם נִשְׁבְּרוּ הַלְּבֵנִים, כָּל שֶׁאֲרוּי לְמִידֵי הָוֵי כְּדִין בְּסָעִיף ו וְז, עַיֵּן שָׁם: **(עד) וְאָסוּר לְטַלְטְלָם.** אֲפִלּוּ לִצְרָךְ **(עד)** גּוּפוֹ וּמְקוֹמוֹ, דְּלֵיכָּא תּוֹרַת כְּלִי עֲלֵיהֶן, וְדִינֵיהוּ כְּדִין אֲבָנִים, הַמְבֹאָר לְקַמָּן בְּסָעִיף כב דְּלֹא מַהֲנֵי מַחְשָׁבָה מֵעֶרֶב־שַׁבָּת לָזֶה: **יח (עה) קוֹץ הַמֻּנָּח וְכוּ׳.** דַּעַת הָרִיב״ש הַמּוּבָא בְּמָגֵן־אַבְרָהָם, דְּאִם הָיָה הַקּוֹץ גָּדוֹל אָסוּר לְטַלְטְלוֹ, דִּבְנָקָל יָכוֹל לְהִזָּהֵר מִמֶּנּוּ שֶׁלֹּא יֵזֵק כִּיָּון דְּרָאוֹי לְסָמֹךְ אוֹתָהּ עַל סַפְסָל אַחֵר עַדַיִן הִיא רְאוּיָה לְשׁוּם מְלָאכָה, וְכַנַּ״ל בְּסָעִיף ו: **(ע)** טַ״ז: **(עמ)** פְּרִי־מְגַדִּים: **(עכ)** פְּרִי־מְגַדִּים: **(עג)** תּוֹסֶפֶת־שַׁבָּת: **(עד)** פְּרִישָׁה וש״א:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(סד) פְּרִי־מְגַדִּים: **(סה)** וְנִפְקָא־מִנָּה מִזֶּה גַּם בְּמִנְעָלִים שֶׁלָּנוּ לְעִנְיַן אִם נָפַל שׁוּלָיו מִתַּחְתָּיו, וְכַנַּ״ל: **(סו)** גְּמָרָא: **(סז)** רַשׁ״י: **(סח)** רַשׁ״י לְדַעַת הַתַּנָּא־קַמָּא, עַיֵּן שָׁם. וּבָעָרוּךְ וּבְמְאִירִי פֵּרְשׁוּ דְּבִשְׁתַּיִם תּוֹ אֵין שָׁם כְּלִי עָלֶיהָ לְכֵלֵי עַלְמָא: **(סט)** לְכְאוֹרָה לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב הֶעָרוּךְ דְּבִנְשְׁמְטוּ שְׁתֵּי יְרֵכוֹת, לְכֵלֵי עַלְמָא תּוֹ לֵיכָּא שָׁם כְּלִי עָלֶיהָ וְאָסוּר, אֶפְשָׁר דְּנָקַט הָרַמ״א נִשְׁבְּרָה לְעִנְיַן שְׁתֵּי רַגְלַיִם, וְאֶפְשָׁר דִּלְעִנְיַן סַפְסָל כֵּיָון דְּרָאוֹי לְסָמֹךְ אוֹתָהּ עַל סַפְסָל אַחֵר עַדַיִן הִיא רְאוּיָה לְשׁוּם מְלָאכָה, וְכַנַּ״ל בְּסָעִיף ו: **(ע)** טַ״ז: **(עמ)** פְּרִי־מְגַדִּים: **(עכ)** פְּרִי־מְגַדִּים: **(עג)** תּוֹסֶפֶת־שַׁבָּת: **(עד)** פְּרִישָׁה וש״א:

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן שח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק סב]

מִשּׁוּם מֻקְצֶה[88].

88) ואף על פי שהותר לטלטל מוקצה ברגלו, כמבואר במשנ"ב לעיל (ס"ק יג), ביאר הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' יד ענף ב) שכשם שלענין הוצאה מרשות לרשות נחשבת הוצאת נעל על גבי הרגל כדרך הוצאה, כן לענין מוקצה, אסור לטלטלה בדרך זו, וראה מה שכתבנו לקמן (סי' שיא ס"ק ל).

[משנ"ב ס"ק סג]

דְּמִגּוֹ דְּאִתְקְצָאֵי לְבֵין־הַשְּׁמָשׁוֹת[89] וכו', סָעִיף מו בַּהַגָּ"ה[90].

89) אמנם, לקמן (סי' שי ס"ק יט) כתב שחפץ שעתיד להיעשות ראוי לשימוש בשבת מאליו ['גמרו בידי אדם'], לא נעשה מוקצה בבין השמשות. ובשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' פא) כתב ליישב, שיתכן שלא אסר המשנ"ב כאן אלא באופן שאין וודאות שיתיבש הבגד בשבת, ועל כן מקצה אותו בעליו מדעתו בזמן בין השמשות, וכן כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' י עמ' פא). וכעין זה כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' סב אות ג), שבימים חמים, שבודאי יתיבש הבגד, אין דינו כמוקצה. וכן כתב הגר"מ פיינשטיין (טלטולי שבת אות לו), אלא שהוסיף (שם, ובשו"ת אגרות משה או"ח ח"ה סי' כב אות כו) שאם לא תלה את הבגד להתיבש מבעוד יום מפני ששכח שרצונו ליבשו, הרי הוא מוקצה אף אם ודאי יתיבש בשבת.

מאידך, דעת הגרי"ש אלישיב (שבות יצחק מוקצה פ"ח אות א) שלא נאמר דין 'גמרו בידי אדם' אלא בחפץ שאינו ראוי לשימוש, אולם חפץ שנאסר בשימוש מחמת איסור, כגון מחמת סחיטה וכדו', והוקצה בבין השמשות, לא נאמר בו דין זה, ולכן דינו כמוקצה אף אם תיפסק לאחר מכן סיבת האיסור, וכן מבואר בקובץ שעורים (ביצה אות ו).

אכן, דעת החזו"א (ארחות שבת ח"ב פי"ט הע' תקסג, מס' גנזי שערי ציון ומהגר"ח קניבסקי) שבגד רטוב אינו מוקצה, ומותר להסירו מהחבל בשבת לכשיתיבש, אם יש צורך בכך, ואף אם הצורך הוא שלא יתקלקל הבגד או ירטב אם ישאר תלוי. וכן צידד בשו"ת שבט הלוי (שם, ובח"ג סי' לג) למעשה, שבגד רטוב אינו מוקצה, אלא שאסור לטלטלו בעודו רטוב מחשש סחיטה, ולכן אין נוהג בו דין 'מיגו דאיתקצאי', ומותר לטלטלו בשבת לכשיתיבש, וכן צידדו בשו"ת מנחת יצחק (שם) והגרש"ז אויערבך (שש"כ פט"ו הע' ס ובח"ג שם, ובשו"ת מנחת שלמה סי' י הע' 4).

ובגדים שהכניסם למכונת יבוש בערב שבת כדי שיתיבשו בשבת, כתב בשו"ת אגרות משה (שם אות לח) שדינם כמוקצה, משום שאסור לגרום למכונה לפעול בשבת, מפני שמשמיעה קול, כמבואר ברמ"א לעיל (סי' רנב ס"ה). מאידך, הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה שם) צידד להקל בזה.

90) שם כתב, שהאיסור לטלטל את הבגד בבין השמשות הוא מחשש שמא יבוא לידי סחיטה. ובאופן שלא היה הבגד טופח על מנת להטפיח, אך לא היה ראוי לשימוש מחמת לחותו, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' פא) שלא נאסר בטלטול בבין השמשות, מאחר ולא היה בו חשש סחיטה.

וכשמסופק אם היה הבגד טופח על מנת להטפיח בבין השמשות, דעת הגרי"ש אלישיב (שלמי יהודה פ"ט ס"ק נא) שמותר לטלטלו.

ומי שאין לו בגדים אחרים, כתב המשנ"ב שם (ס"ק קסב, ובשעה"צ שם ס"ק רג) שיכול הוא ללבוש בגדים רטובים.

[משנ"ב ס"ק סד]

שֶׁיָּכוֹל לִשְׁמֹט הַכֻּתֹּנֶת בְּלִי טִלְטוּל הַקָּנֶה עִמּוֹ[91].

91) ובאופן שמטלטל את המוקצה מן הצד, דהיינו באופן עקיף על ידי טלטול דבר אחר, מבואר בשו"ע לקמן (סי' שיא ס"ח) שלא הותר לטלטלו אלא לצורך דבר המותר.

[משנ"ב ס"ק סח]

אַחַת מִיָּרְכוֹתֶיהָ[92] וכו', יִתְקַע הָרֶגֶל לְשָׁם בְּחֹזֶק לְחַבְּרָהּ[93].

92) אכן, כיון שראויה הכירה לשימוש בלא רגל, דעת הגרש"ז אויערבך (שלמי יהודה פ"ד ס"ק כז) שדינה ככלי שמלאכתו לאיסור, ולא כמוקצה מחמת גופו, וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ג פנ"ו ס"ק א) לגבי ספסל.

93) אמנם, לענין דלתות הכלים שהתפרקו בשבת, כתב השו"ע לעיל (ס"ח) שמותר לטלטלן. ובטעם הדבר כתב הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק לב אות ב-ג, כת"י), שהכלים ראויים לשימוש בקלות אף בלא דלתותיהם, מה שאין כן בכירה שנשמטה ממנה הרגל, שאינה ראויה לשימוש בקלות באופן זה.

מטעם זה, משקפיים שנפלה מהם ידית אחת, דעת הגרש"ז אויערבך (שלמי יהודה פ"ד ס"ק כז) שמוקצה הם, כיון שיש לחוש שיתקנם בשבת, שהרי אינם ראויים לשימוש אלא בדוחק, ודינם ככירה שנשמטה ממנה הרגל. [והביא ראיה לדבר, ממה שביאר רבינו חננאל (שבת קלח, ב) שמדובר בכירה בעלת ארבע רגלים, שאף לאחר שנשמטה רגלה נשארו לה שלש רגלים וראויה היא לשימוש, ומכל מקום אסור לטלטלה, מפני שאינה ראויה אלא לשימוש דחוק].

ומטאטא שהתפרק, ויצא המקל מהמברשת בשבת, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שם סוף ס"ק א) שמותר לטלטל את המברשת, כיון שראויה היא לשימוש, ואין חשש שמא יתקע בה את המקל, אך את המקל, שאין מצוי שמשתמשים בו בנפרד, אסור לטלטל.

ועגלת ילדים שהתפרק ממנה גלגל, דעת הגרש"ז אויערבך והגרי"ש אלישיב (שלמי יהודה פ"ג ס"ק לג) שאסור לטלטלה. ואף אם התרופף הגלגל, ועדיין אפשר להסיע את העגלה על ידו, דעת הגרי"ש אלישיב (שם ס"ק לד) שאסור לטלטלה, שמא יתקננה בשבת.

[משנ"ב ס"ק סט]

וְאֵין כָּאן אוֹתוֹ הָרֶגֶל כְּלָל[94].

94) וכן משקפיים שנפלה מהם הידית, ואבד הבורג, דעת הגרי"ש אלישיב (שלמי יהודה פ"ד ס"ק נ) שאם ראויים המשקפיים לשימוש [אף על ידי הדחק], אין דינם כמוקצה, שאף על גב שיכול לתקנם על ידי חוט ברזל או סיכה, הואיל ואין תיקון זה אסור אלא מדרבנן, לא גזרו איסור טלטול באופן זה.

[משנ"ב ס"ק עג]

וְהָוֵי תּוֹרַת כְּלִי עֲלֵיהוּ[95].

95) ולבנים בזמנינו, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' מ אות ג) שלכאורה דינן כמוקצה, כיון שסתם לבנים הנשארות לאחר הבניה אינן עומדות לסמוך עליהן או להשתמש בהן שאר שימושי היתר, וכן מבואר בערוך השלחן (סל"ח). וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ג פנ"ו ס"ק ב), שדין הלבנים תלוי בשימוש שעושים בהן בכל מקום ובכל זמן.

[ביה"ל ד"ה דאסור]

וּמְמֵילָא דְּמֵתָה אָז לְסָמְכוֹ עַל סַפְסָל אַחֵר[96].

96) וכן עגלת ילדים שהתפרק ממנה גלגל ברחוב, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ג פנ"ו ס"ק א) שלפי דברי הביה"ל, אם לא הפסיק מהילוכו, מותר לו להמשיך ולהוליכה לביתו, מפני שדינה ככלי שמלאכתו לאיסור, והרי מבואר בשו"ע לעיל (ס"ג) שאם לקח כלי שמלאכתו לאיסור ועודו בידו, מותר לו להמשיך לטלטלו לכל מקום שירצה. [ובאופן שאין היתר להוליכה, דעתו (שם), שמותר לומר לגוי להכניסה למקום המשתמר, מפני שהוא 'שבות דשבות' במקום הפסד]. מאידך, הגרש"ז אויערבך צידד (שולחן שלמה ס"ק מד) שאסור להמשיך לטלטל את העגלה לאחר שהתפרק הגלגל, מפני שיש לחוש שמא יתקננה.

הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן שח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק עז]

הֶזֵּקָא דְּרַבִּים[97] וכו', אֵין מְצוּי בּוֹ רַבִּים כָּל־כָּךְ[98] וכו', חֲמוּר מְזֶה[99].

97) ואף לטלטלו מן הצד, כתב לקמן (סי' תקיח ס"ק כא ובשעה"צ שם ס"ק כח) שאין צריך במקום היזק הרבים [אלא יטלטלנו כדרכו]. ורק שיפוד, שאין היזקו מצוי כל כך, אין לטלטלו אלא מן הצד. והוסיף, ששיפוד הנמצא ברשות הרבים, אסור לטלטלו אפילו פחות פחות מד' אמות.

98) ואפילו בית שמצויים בו רבים, כגון ישיבה ובית הכנסת, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ג פנ"ב ס"ק א) שנחשב כמקום של יחיד לענין זה, הואיל ובית הוא. מאידך, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ה הע' מב) שמקום שנמצאים בו שלשה בני אדם נחשב כמקום של רבים לענין זה. והוסיף (שם, ובשולחן שלמה ס"ק ג), שכל זה במקום שאי אפשר להזהירם, כגון בבית שיש בו אנשים רבים, או שתינוקות משחקים בו, אך בית שנמצאים בו אנשים בודדים בלבד ואפשר להזהירם, וניתן להשגיח על הקטנים לבל יכשלו, נחשב כמקום שאין מצויים בו רבים.

אכן, לענין מקום שיש בו נחשים שאינם רגילים להמית אלא לנשוך, כתב לקמן (סי' שטז ס"ק כז) שמותר לאדם לצודם כדי שלא ינזק, אף כשאין מצוי שם איש מלבדו. וביאר הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ה הע' מג), שבאופן זה נחשב הנחש כרודף להזיק, ונדון הדבר כנזק ודאי.

99) אכן, בביה"ל לקמן (סי' שיא ס"א ד"ה לא) כתב שיש אומרים שאיסור טלטול מוקצה חמור מאיסור הוצאה לכרמלית.

ואף חפץ שאינו מוקצה, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ג פנ"ב ס"ק א) שאסור לטלטלו [בכרמלית] במקום שאין הרבים מצויים, שאף באופן זה חמור איסור טלטול בכרמלית ורשות הרבים מאיסור מוקצה.

וכן שמשה שנופצה ושברים ממנה עדיין נמצאים בחלון, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ג הע' קי) שאם קיים חשש היזק, ואין שם נכרי היכול להסירם, מותר לישראל להוציאם כלאחר יד, כגון ברגלו, אף על פי שבהוצאת זכוכית מהחלון יש משום איסור 'סותר'.

ולענין חפץ שיש בו היזק שאינו טבעי אלא רוחני, כגון צפרנים המונחות ברחוב, כתב הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"א סי' לה) שאף הנהג היתר לטלטלן, לא יטלטלן אלא פחות פחות מד' אמות עד שיגיע למקום המוצנע ויניחן שם, שאף אם מונחות ברשות הרבים שלנו, שאין הטלטול בה אסור מדאורייתא לדעת רוב הפוסקים, אין להתיר לטלטלן כדרכו. ולדעת הגר"נ קרליץ (שם) אין לטלטלן בידיו כלל, משום שלא הותר איסור מוקצה אלא במקום היזק טבעי ולא במקום היזק רוחני.

ובור הפתוח ברשות הרבים, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' מ אות א) שאין לכסותו לא בדבר מוקצה ואף לא בדבר היתר, כיון שיש בזה משום איסור 'בונה', אך להעמיד חפץ מוקצה באופן שיהיה היכר לאנשים שיש שם בור, צידד (שם) שמותר, אם יש חשש גדול שלא יראו את הבור, ואי אפשר לעשות היכר על ידי דבר היתר. ולדעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שם) מותר לכסות בור בדבר מוקצה, ואף לטלטל את הכיסוי בכרמלית לצורך זה, כשאין בזה משום איסור בונה.

[משנ"ב ס"ק פ]

דִּלְפֵי דַּעַת הָרַמְבַּ"ם אֲפִלּוּ לְצֹרֶךְ גּוּפוֹ וּמְקוֹמוֹ אָסוּר[100].

100) ובטעם הדבר כתב שם (פכ"ו מהל' שבת ה"ז), שאין עליו תורת כלי, וביאר המג"א (ס"ק לח) שנחשב הוא כאחת מדלתות הבית. ואף על פי שאינו מחובר לקרקע, כתב התהלה לדוד (סי' שיג ס"ק יב) שמ"מ כיון שלא הוכן לטלטול, שהרי כל תשמישו הוא בלא טלטול, אין עליו תורת כלי, וכן ביאר המחצה"ש (ס"ק לח).

ולעלות על סולם זה בלא לטלטלו, כתב לקמן (סי' תקיח ס"ק כט) שמותר [וראה שעה"צ שם (ס"ק מו) שציין לדבריו להלן (ס"ק פב)].

[משנ"ב ס"ק פא]

לֹא מַהֲנֵי מַחֲשָׁבָה לְהוֹצִיאָה מִתּוֹרַת מָקֶצָה[101].

101) אמנם לגבי קינוח בעשבים, כתב לקמן (סי' שיב ס"ק יט) ובשעה"צ שם (ס"ק כב) שאין איסור להזיזם משום מוקצה, וצריך רק להיזהר שלא לשמוט אותם ממקום חיבורם משום איסור תלישה. ותירצו הגרש"ז אויערבך (שבת לישראל עמ' שג) והגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ג פמ"א סוף ס"ק ב), שמה שדבר הוא מחובר לקרקע אינו סיבה שיחשב מוקצה, ורק זמורה, שכשהיא תלושה דינה כמוקצה מפני שאינה כלי, ולכן אף כשמחוברת דינה כן, מה שאין כן עשבים, שכשהם תלושים אין דינם כמוקצה מפני שעומדים למאכל בהמה, לכן אף כשהם מחוברים לא חל שם מוקצה עליהם.

וכעין זה כתב בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' י הע' 2) לאידך גיסא, שמה שדבר מחובר לקרקע אינו סיבה שלא יחשב כמוקצה [כדין עשבים הנ"ל], אם יש סיבה לכך שיחשב מוקצה, וכן דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק מוקצה פ"ז סוף אות א).

ולפיכך, ללחוץ על מתג החשמל המחובר לקיר, בשעה שזרם החשמל אינו פועל, כתב הגרש"ז אויערבך (שבת לישראל שם) שאסור משום מוקצה [אלא אם כן לוחץ עליו כלאחר יד], שכיון שהאיסור לטלטל את המתג בבין השמשות לא היה מחמת חיבורו לקרקע, אלא מחמת מלאכת האיסור שנעשית ע"י הלחיצה, אין חיבורו גורם שלא יחשב מוקצה, וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' נח, ח"ב סי' קי אות ה, ח"ג סי' קלח אות א). וראה ספר פסקי תשובה סי' שג.

וחבלי כביסה המחוברים לקרקע, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שם) שאם מחוברים באופן שאי אפשר לטלטלם, דינם כמוקצה, ואם נקרעו אסור לטלטלם, אך אם אפשר להזיזם ולטלטלם, הרי הם עומדים לשימוש גם באופן זה, ואינם מוקצה [וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק נז)].

[משנ"ב ס"ק פב]

כְּשֶׁאֵין מְזִיזִין מִמְּקוֹמָן וַדַּאי שָׁרֵי[102] וכו', מְצַדֵּד המג"א לְהַקֵּל[103].

102) וכן שאר שימוש במוקצה, כגון להניח חפץ על גבי מכונת כביסה או בתוכה, דעת הגרש"ז אויערבך (ביצחק יקרא) שמותר, שאף על פי שמשתמש במוקצה, מ"מ אינו מזיזו.

103) אמנם, לגבי ישיבה על ספסל מוקצה, כתב בביה"ל לעיל (סט"ו ד"ה דאסור) שיש להיזהר שלא לטלטלו בשעת הישיבה עליו. [ולענין טלטול מוקצה בגופו, ראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק יג) ולקמן (סי' שיא ס"ק ל)].

והחזו"א כתב (או"ח סי' מב ס"ק יב, וסי' מז ס"ק יב), שמשמעות לשון הראשונים היא שאסור לשבת על גבי דבר מוקצה המתנועע בישיבתו [וראה מה שכתבנו לקמן (סי' שיא ס"ק ל)], ונשאר בצ"ע. ואם אינו מכוין לשבת עליו בדוקא, כגון במיטה שיש קש על גבה והיה שוכב עליה אף בלא קש, כתב שם שמותר הדבר, משום שנחשב הדבר כטלטול בגופו. וראה מה שכתבנו לקמן (סי' שכה ס"ק סה).

[משנ"ב ס"ק פג]

דְּלִישִׁיבָה קָיְמָא, וְהוֹסֵר מֵעֲלֵיהֶם שָׁם מָקֶצָה[104].

104) וכלי חשמלי שהתקלקל ורגילים הילדים לשחק בו, כגון טלפון מקולקל וכדו', דעת הגרי"ש אלישיב (ספר זכרון דרור יקרא עמ' שמא) שמותר לטלטלו ולשחק בו, שכיון שרגילים בכך, אין הוא מוקצה אפילו אם לא יחדוהו לכך.

[משנ"ב ס"ק פה]

בְּוַדַּאי בְּשֶׁל מֵעֲלֵיהֶם שָׁם מָקֶצָה[105].

105) וכן לשטוח עשבים [שאינם ראויים למאכל בהמה] בחג השבועות, כתב לקמן (סי' תצד ס"ק ט) שאם חשב עליהם מבעוד יום לשטחם, מותר לטלטלם.

ומחשבת קטן, כתבו התוספת שבת (הקדמה לסימן זה) ובפמ"ג (א"א ס"ק עב), ובפתיחה להלי' יו"ט פ"ג ח"ב סוף ס"ק ו) שאינה נחשבת כיחוד, ואינה מועילה לבטל מהחפץ שם מוקצה. אכן, מעשה של קטן, כתב התוספת שבת (שם) שמועיל ונחשב כיחוד.

המשך במילואים עמוד 34

מַתָּר לְטַלְטְלוֹ לְהֶדְיָא מִשּׁוּם דְּחַיְשִׁינַן שֶׁמָּא יָזְקוּ בּוֹ רַבִּים, (עז) וּבְמָקוֹם חֶזְקָא דְּרַבִּים לָא גָּזוּר רַבָּנָן שְׁבוּת*): **יט** *סֶלָּם שֶׁל עֲלִיָּה (עח) שֶׁהוּא גָּדוֹל וְעָשׂוּי לְהָטִיחַ בּוֹ (עט) גַּגּוֹ, אָסוּר (פ) לְטַלְטְלוֹ, אֲבָל שֶׁל שׁוּבָךְ ᵃמַתָּר לְנָטוֹתוֹ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, אֲבָל לֹא יוֹלִיכֶנּוּ מִשּׁוּבָךְ לְשׁוּבָךְ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה דֶּרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחֹל וְיָבוֹא לָצוּד: **כ** ᵇחֲרִיוֹת (פְּרוּשׁ, עֲנָפִים) שֶׁל דֶּקֶל (פא) שֶׁקְּצָצָם (ל) לִשְׁרָפָה, מֻקְצִים הֵם (פב) וְאָסוּר לְטַלְטְלָם. יָשַׁב עֲלֵיהֶם מְעַט מִבְּעוֹד יוֹם, (פג) מַתָּר (פד) לֵישֵׁב עֲלֵיהֶם מִבְּעוֹד יוֹם, וְכָל־שֶׁכֵּן (פה) אִם קִשְׁרָן לֵישֵׁב עֲלֵיהֶם, אוֹ ᵇאִם חָשַׁב עֲלֵיהֶם מִבְּעוֹד יוֹם לֵישֵׁב עֲלֵיהֶם (פו) אֲפִלּוּ בְּחֹל: **כא** (פז) *ᵃאֲבָל נִדְבָךְ שֶׁל אֲבָנִים, אַף־עַל־פִּי שֶׁחָשַׁב עָלָיו מִבְּעוֹד יוֹם אָסוּר (פח) לֵישֵׁב (עֲלֵיהֶם) (פט) אֶלָּא־אִם־כֵּן

(*) (וְדִין גְּזֵלַת בְּרְשׁוּת־הָרַבִּים עַיֵּן בְּסִימָן שלו) **פ** בִּיצָה ט׳ בְּמִשְׁנָה וּבְגְמָרָא **צ** בְּבֵית שַׁמַּאי שָׁם לְעִנְיַן יוֹם־טוֹב וְהָרַמְב״ם בְּפֶרֶק ט וְשׁוּר ק שַׁבָּת ג׳ בְּבָרַיְתָא קְדֵמָן שְׁמַעְתִּין בֶּן גַּמְלִיאֵל וּבְנוֹ אַפֵּי, הָרִי״ף וְהָרֹא״שׁ

וְהָרַמְב״ם בְּפֶרֶק כה **ר** שָׁם וּכְשְׁמוּאֵל. ר״י שָׁם וּכְשֵׁם רַב הַאי וְנִבְטַל יוֹתֵר וְכֵן פָּסַק הָרֹא״שׁ וְהָרַמְב״ם בְּפֶרֶק כה **ש** הָרַמְב״ם שָׁם מִשְּׁבִדָּא דְּרַב וּבְרַב אַפֵּי שַׁבָּת קכ״ה

בֵּאוּר הַגְּרָ״א הֵיטֵב

תקיח ס״ג, וְעַמ״א [בְּמַה שֶׁפִּתְּחָה עַל תְּשׁוּבַת הָרִיב״ש וּמַה שֶׁהֶעֱלָה לְהַלָּכָה, אֲבָל בְּסֵפֶר אֵלִיָּהוּ רַבָּה דָּחָה דְּבָרָיו, ע״ש. גַּם מַה שֶׁהֶעֱלָה בְּמ״א דְּלֹא הִתִּירוּ אֶלָּא בְּדָבָר שֶׁלֹּא הָיָה מֻנָּח מע״ש לֹא נְהִירָא, דְּקוֹץ מִשְׁמַע דְּמֻנָּח בְּע״ש]: (ל) **לִשְׁרָפָה.** מִשְׁמַע דְּסָתְמָא לֹא אֲסִירָא. זְמוֹרָה שֶׁיֵּשׁ בְּרֹאשָׁהּ עֲקוּמוֹת כְּעֵין מִזְלֵג שֶׁרָאוּי לְתִלּוֹת בּוֹ דְּלִי וּלְמִלֹּאת בּוֹ, אע״פ שֶׁחָשַׁב עָלֶיהָ מֵעֶרֶב־שַׁבָּת לְמִלֹּאת בָּהּ, אָסוּר לְמִלֹּאת בָּהּ בְּשַׁבָּת אא״כ הִיא קְשׁוּרָה בִּדְלִי מע״ש, דְּחִישִׁינַן שֶׁמָּא תִּהְיֶה אֲרֻכָּה וְיִקְטְמֶנָּה מִתּוֹךְ שֶׁהִיא רַכָּה וְנוֹחָה לִקְטֹם וְנִמְצָא עוֹשֶׂה כְּלִי וְחַיָּב מִשּׁוּם מַכֶּה בְּפַטִּישׁ, רַמַּב״ם. וּמִשְׁמַע דְּבַקְשָׁה שָׁרֵי:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הַקּוֹץ מֻנָּח שָׁם מֵעֶרֶב־שַׁבָּת, דְּאִם לֹא־כֵן הָיָה לוֹ לְסַלְּקוֹ מֵעֶרֶב־שַׁבָּת, אֲבָל הָאִלְיָה רַבָּה חוֹלֵק עָלָיו וּסְבִירָא לַהּ דַּאֲפִלּוּ מֻנָּח שָׁם מֵעֶרֶב־שַׁבָּת מֻתָּר לִטְלָהּ בְּשַׁבָּת: (עז) **וּבְמָקוֹם חֶזְקָא דְּרַבִּים**[97] **וְכוּ׳.** וְהָא דְּאִיתָא לְעֵיל בְּסָעִיף ו בְּהֶגֵּהּ דְּאִם יֵשׁ שִׁבְרֵי זְכוּכִית בְּבֵית מֻתָּר לְסַלְּקוֹ וּלְפַנּוֹתוֹ, אַף שֶׁסְּתָם בֵּית אֵין מְצוּי בּוֹ רַבִּים כָּל־כָּךְ[98]? שָׁם הוּא רַק אִסּוּר מַקָּצָה, וְאִסּוּר טַלְטוּל דְּ׳ אַמּוֹת בְּכַרְמְלִית, אוֹ בִּרְשׁוּת־הָרַבִּים פְּתוּחוֹת מִזֶּה, חָמוּר מִזֶּה[99] [כֵּן מְצַדֵּד הַפְּרִי־מְגַדִּים]:

יט (עח) **שֶׁהוּא גָּדוֹל וְכוּ׳.** אֲבָל סֻלָּמוֹת שֶׁבְּבֵית שֶׁעֲשׂוּיִין לְטַלְטֵל מִזְּוִית לְזָוִית לְצֹרֶךְ אֵיזֶה תַּשְׁמִישׁ, לֹא אָתֵי לְמֵימַר לְהָטִיחַ גַּגּוֹ הוּא צָרִיךְ, וּמֻתָּר לְטַלְטְלוֹ כְּדֵי לְהוֹצִיא עַל־יָדוֹ אֵיזֶה דָּבָר מִן הָעֲלִיָּה אוֹ לְהַעֲלוֹתוֹ. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן תקיח בְּט״ז שֶׁכָּתַב, דַּאֲפִלּוּ אִם הַסֻּלָּם הוּא גָּדוֹל גַּם־כֵּן מֻתָּר: (עט) **גַּגּוֹ.** שְׁגַּגּוֹתֵיהֶן אֵינָן מְשֻׁפָּעִין, וּצְרִיכִין לְהָטִיחָן בְּטִיט כְּדֵי שֶׁיְּזוּבוּ מֵימֵיהֶן לְמַטָּה: (פ) **לְטַלְטְלוֹ.** עַיֵּן בְּפֵרוּשׁ מְגָדִים, דִּלְפִי דַּעַת הָרַמְב״ם אֲפִלּוּ לְצֹרֶךְ גּוּפוֹ וּמְקוֹמוֹ אָסוּר[100]: **כ** (פא) **שֶׁקְּצָצָן לִשְׂרָפָה.** מִשְׁמַע (עה) דְּסָתְמָא לֹא אֲסִירִי. וְעַיֵּן לְקַמָּה מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ, דְּעֵצִים שֶׁלָּנוּ סְתָמָא עוֹמְדִים לְהִסָּקָה. (עו) אִיתָא בש״ס, דְּזִמּוֹרָה שֶׁיֵּשׁ בְּרֹאשָׁהּ עֲקִימוּת כְּעֵין מִזְלֵג, שֶׁרָאוּי לְתִלּוֹת עָלָיו דְּלִי וּלְמִלֹּאת בּוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁחָשַׁב עָלָיו מֵעֶרֶב־שַׁבָּת לְמַלֹּאת בָּהּ אָסוּר לְמַלֹּאת בָּהּ בְּשַׁבָּת, אֶלָּא־אִם־כֵּן הִיא קְשׁוּרָה בְּדִלְיָה מֵעֶרֶב־שַׁבָּת, דְּחִישִׁינַן שֶׁמָּא תֶּאֱרַךְ וְיִקְטְמֶנָּה מִתּוֹךְ שֶׁהִיא רַכָּה וְנוֹחָה לִקְטֹם, וְנִמְצָא עוֹשֶׂה כְּלִי וְחַיָּב מִשּׁוּם מַכֶּה בְּפַטִּישׁ. (עז) וְאִם הוּא קָשֶׁה מִשְׁמַע דְּשָׁרֵי, אֲפִלּוּ אִם רַק יַחַד הַזְּמוֹרָה לְכָךְ מֵעֶרֶב־שַׁבָּת. וְאִם הוּא מְחֻבָּר לְקַרְקַע, אֲפִלּוּ הוּא קָשֶׁה שִׁשָּׁה שֶׁמָּא יְקַטֵּם, אֲפִלּוּ הָכִי אָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ אֶלָּא־אִם־כֵּן הִיא קְשׁוּרָה בִּדְלִי, מִשּׁוּם מַקָּצָה, דִּבְמְחֻבָּר לְקַרְקַע לֹא מְהֲנֵי מַחֲשָׁבָה לְהוֹצִיאָהּ מִתּוֹרַת מַקָּצָה[101], אַף דִּבְמְחֻבָּר לֹא שָׁרְיָן אֲפִלּוּ בְּקָשׁוּרָה אֶלָּא כְּשֶׁהַזְּמוֹרָה הוּא פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים סָמוּךְ לָאָרֶץ, דְּאִי לָאו הָכִי אָסוּר מִשּׁוּם מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאִילָן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן שלו:

(פב) וְאָסוּר לְטַלְטְלָם. הֵיְינוּ טַלְטוּל מַמָּשׁ, (עח) אֲבָל לֵישֵׁב עֲלֵיהֶם כְּשֶׁאֵין מְזִיזִין מִמְּקוֹמָן וַדַּאי שָׁרֵי[102], וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁמְּזִיזִין עַל־יְדֵי יְשִׁיבָתוֹ (עט) מְצַדֵּד הַמָּגֵן־אַבְרָהָם לְהַקֵּל[103], דְּטִלְטוּל מִן הַצַּד הוּא כָּל זְמַן שֶׁאֵין מְזִיזִין בְּיָדִים: וּמָצָאתִי בְּמֵאִירִי שֶׁגַּם הוּא הַסְּכִים לָזֶה, רַק שֶׁכָּתַב דְּבְמָקוֹם שֶׁאֵין צָרִיךְ רָאוּי לִפְרֹשׁ מִזֶּה: **(פג) מֻתָּר וְכוּ׳.** וְאַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא חָשַׁב עֲלֵיהֶם מִבְּעוֹד יוֹם, דְּכָזֶה שֶׁיָּשַׁב (פ) גִּלָּה דַּעְתּוֹ דְּלִישִׁיבָה קָיְמָא, וְהוּשַׁר מֵעֲלֵיהֶם שָׁם מַקָּצָה[104]: **(פד) לֵישֵׁב עֲלֵיהֶם.** הֵיְינוּ, אֲפִלּוּ לְטַלְטְלָם כְּדֵי לֵישֵׁב עֲלֵיהֶם: **(פה) אִם קִשְׁרָן וְכוּ׳ אוֹ אִם חָשַׁב.** רוֹצֶה לוֹמַר, דְּכָזֶה שֶׁעֲשָׂה מֵעֵין מְבֻעוֹד יוֹם אוֹ שֶׁחָשַׁב בְּדַעְתּוֹ בְּהַדְיָא לִישִׁיבָה, בְּוַדַּאי בְּטֵל מֵעֲלֵיהֶם שָׁם מַקָּצָה[105]: **(פו) אֲפִלּוּ בְּחֹל.** וְהָאֲלִיָּה רַבָּה הֵבִיא בְּשֵׁם כַּמָּה רִאשׁוֹנִים שֶׁפְּשִׁטְרָא לְהוּ דְּמַחֲשָׁבָה לֹא מְהֲנֵי, אֶלָּא־אִם־כֵּן חָשַׁב לֵישֵׁב עֲלֵיהֶם בְּשַׁבָּת: **כא** (פז) **אֲבָל נִדְבָךְ וְכוּ׳.** וְהַטַּעַם, (פח) דְּחֲרִיוֹת, אֵיכָא דְּקָיְמִי לִישִׁיבָה וְאֵיכָא דְּקָיְמִי לְעֵצִים, וְכֵיוָן לֹא נֶאֶסְרוּ אֶלָּא מִפְּנֵי מַחֲשָׁבָתוֹ שֶׁקִּצְצָן לִשְׂרֵפָה, וּמִפְּנֵי־כָךְ מַחֲשָׁבַת יְשִׁיבָה מוֹצִיאָה מִמַּחֲשֶׁבֶת שְׂרֵפָה, אֲבָל נִדְבָךְ שֶׁל אֲבָנִים לֵיכָּא דְּקָאֵי לִישִׁיבָה, לְפִיכָךְ אֵין מַחֲשָׁבָה מוֹעִילָה לַעֲשׂוֹתָהּ כְּלִי וְצָרִיךְ מַעֲשֶׂה לְהוֹכִיחַ שֶׁהֵן לִישִׁיבָה, וּכְעִנְיָן זֶה, הַמַּעֲשֶׂה הוּא הַפְּזוּר. (פג) וְאִם־כֵּן בְּעֵצִים שֶׁלָּנוּ, שֶׁאֵין עוֹמֵד בְּשׁוּם פַּעַם לִישִׁיבָה אֶלָּא לְהַסָּקָה, נִמְצֵי בְּעִינָן שֶׁיַּעֲשֶׂה בָּהֶם מַעֲשֶׂה מְבֻעוֹד יוֹם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסָעִיף כב לְעִנְיַן בְּקֵעַת דְּלֹא מְהֲנֵי בַּמֶּה שֶׁיִּחֲדָה לְשַׁבָּת זוֹ: **(פח) לֵישֵׁב עֲלֵיהֶם.** פֵּרֵשׁ הַמָּגֵן־אַבְרָהָם דְּהֵיְינוּ לְטַלְטְלָם בְּשַׁבָּת כְּדֵי לֵישֵׁב עֲלֵיהֶם, אֲבָל יְשִׁיבָה לְחוּדָּא שְׁרֵי בְּכָל עִנְיָן, וְכַנַּ״ל: **(פט) אֶלָּא־אִם־כֵּן לְמִדּוֹם וְכוּ׳.** מִלְּשׁוֹן הַמְחַבֵּר מִשְׁמַע דְּכָזֶה שֶׁסִּדְּרָם מִבְּעוֹד יוֹם כְּדֵי לֵישֵׁב עֲלֵיהֶם הוּא בִּכְלַל מַעֲשֶׂה גְּמוּרָה[106], וּמֻתָּר

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(עה) מָגֵן־אַבְרָהָם: (עו) הַרַמְב״ם, וְהָעִתִּיקוּ הַמָּגֵן־אַבְרָהָם: (עז) תּוֹסֶפְתָּ־שַׁבָּת: (עח) כֵּן כָּתַב הַמֵּאִירִי גַּם עַל חֲרִיוֹת, עַיֵּן שָׁם: (עט) בְּסוֹף סָעִיף־קָטָן מא, עַיֵּן שָׁם: (פ) רַשׁ״י: (פא) מָגֵן־אַבְרָהָם בְּשֵׁם הַמְגִיד־מִשְׁנֶה וּבְקֵעַת תִּקּוּן לְשׁוֹן: (פב) מָגֵן־אַבְרָהָם:

לְמִדּוּם (פְּרוּשׁ, סְדָרוּם): הגה וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּדִין אֲבָנִים כְּדִין (נח) חֲרִיוֹת, (צ) וְכֵן עִקָּר (מרדכי פ׳ במה טומנין והמגיד פ׳ כ״ה בשם הרי״ף וכן יש לפרש הרא״ש): **כב** [ח]**אָסוּר לְכַסּוֹת פִּי הֶחָבִית בְּאֶבֶן** (צא) **אוֹ בִּבְקָעַת אוֹ לִסְגֹּר בָּהֶן אֶת הַדֶּלֶת אוֹ לְהַכּוֹת בָּהֶן בְּבַרְזָא** (פרוש, הַקָּנֶה שְׁמְשִׁימִים בְּחָבִית לְהוֹצִיא הַיַּיִן מִמֶּנּוּ). **אַף־עַל־פִּי שֶׁחָשַׁב עָלֶיהָ** (צב) **מִבְּעוֹד יוֹם אָסוּר, אֶלָּא־אִם־כֵּן יִחֲדָה לְכָךְ** (צג) **לְעוֹלָם, אֲבָל אִם יִחֲדָה לְשַׁבָּת זֶה בִּלְבַד לֹא. וְהָנֵי מִלֵּי בְּדָבָר שֶׁאֵין דַּרְכָּהּ לְיַחֲדָהּ לְכָךְ כְּגוֹן הָנֵי דַּאֲמָרַן, אֲבָל בְּכָל מִידֵי דְּאָרְחָהּ בְּהָכֵי, כְּגוֹן לִפְצֹעַ בָּהּ אֱגוֹזִים, *בִּיחוּד לְשַׁבָּת אַחַת** (צה) **סַגִּי.** [א]**וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר** (צו) **דְּלֹא שָׁנָא.** [ב]**וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיַּעֲשֶׂה בָּהּ שׁוּם מַעֲשֶׂה שֶׁל תִּקּוּן מִבְּעוֹד יוֹם** (וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן רנט (צז) דְּבִיחוּד סָגִי): **כג** [ג]**מַתָּר לַחְתֹּךְ עָנָף מִן הַדֶּקֶל מִבְּעוֹד יוֹם, וּמַתָּר לְהָנִיחַ בּוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן בְּשַׁבָּת** (צח) **לְהַבְרִיחַ** (נט) (צט) **הַזְּבוּבִים,** פֵּירוּן (ק) **דִּלְצֹרֶךְ חֻתְכוֹ עֲשָׂאוֹ כְּלִי גָּמוּר: כד** [ד]**פִּשְׁתָּן סָרוּק וְצֶמֶר מְנֻפָּץ שְׁנוּתְנִים עַל הַמַּבָּה,** (קא) [ה]**אִם חָשַׁב עֲלֵיהֶם מִבְּעוֹד יוֹם לְתִתָּם עַל הַמַּכָּה,** [ו]**אוֹ שֶׁיָּשַׁב בָּהֶם שָׁעָה אַחַת מִבְּעוֹד יוֹם,** (קב) **אוֹ שֶׁצְּבָעָן בְּשֶׁמֶן,** [ז]**דִּגְלֵי דַעְתָּהּ דִּלְמַכָּה קָיְמֵי, אוֹ שֶׁכְּרָכָן בְּמִשְׁיחָה לְתִנָּם עַל הַמַּכָּה** (קג) **בְּשַׁבָּת,** תו לֵית בְּהוּ מִשּׁוּם מַקֶּצֶה, וּמִשּׁוּם רְפוּאָה נַמֵּי לֵיכָּא, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא כְּמוֹ מַלְבּוּשׁ **שֶׁלֹּא יִסְרְטוּ בְּגָדָיו** *)(בְּמַכָּה). (קד) [ח]**וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא סַגִּי בְּמַחֲשָׁבָה לְחוּד: כה** (קה) [ט]**עוֹרוֹת יְבֵשִׁים,** (קו) **בֵּין שֶׁל 'אַמָּן בֵּין שֶׁל בַּעַל־הַבַּיִת, מַתָּר לְטַלְטְלָן:** הגה (קז) וְיֵשׁ אוֹמְרִים, דַּוְקָא עוֹרוֹת בְּהֵמָה גַּסָּה דְּחָזֵי לִישַׁב עֲלֵיהֶם, אֲבָל מִבְּהֵמָה דַּקָּה אָסוּר (נא) (קח) אֶלָּא־אִם־כֵּן חָשַׁב לִישַׁב עֲלֵיהֶם מִבְּעוֹד יוֹם (רש״י פ׳ כ״ט): **כו** [י]**נְסָרִים שֶׁל בַּעַל־הַבַּיִת מַתָּר לְטַלְטְלָן,** (קט) **וְשֶׁל אַמָּן אָסוּר, אֶלָּא־אִם־כֵּן חָשַׁב עֲלֵיהֶם מִבְּעוֹד יוֹם לִתֵּן עֲלֵיהֶם פַּת לְאוֹרְחִים אוֹ תַּשְׁמִישׁ אַחֵר: כז** (קי) [יא]**עֲצָמוֹת שֶׁרְאוּיִים לִכְלָבִים, וּקְלִפִּים** [יב]**שֶׁרְאוּיִים לְמַאֲכַל בְּהֵמָה,** (קיא) **וּפְרוּרִים שֶׁאֵין בָּהֶם** (קיב) **צְנִית, מַתָּר לְהַעֲבִירָם מֵעַל הַשֻּׁלְחָן; אֲבָל אִם**

בֵּאוּר הַלָּכָה

מַחְשָׁבָה כְּלוּם, וְעַיֵּן שָׁם שֶׁפֵּירַשׁ עַיִן בְּכָל זֶה: * **בִּיחוּד לְשַׁבָּת אַחַת סַגִּי.** זוֹ הִיא דַּעַת הַר״ן שֶׁלְּמָדָה מִדִּין חֲרִיוֹת, עַיֵּן שָׁם, וּלְפִי זֶה אֲפִלּוּ אִם לֹא יִחֲדָהּ כְּלָל רַק שֶׁפָּצַע בָּהּ אֱגוֹזִים מִבְּעוֹד יוֹם סַגִּי, כְּמוֹ בְּחֲרִיוֹת אִם יָשַׁב עֲלֵיהֶן מִבְּעוֹד יוֹם.

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

שׁוּב לְטַלְטְלָם לְמָחָר אֲפִלּוּ לְהַדְיָא, אֲבָל הַמַּגֵּן־אַבְרָהָם מְצַדֵּד כְּשִׁיטַת רַשׁ״י, דְּהַסִּדּוּר לֹא מַהֲנֵי אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לִגַּע בָּהֶם לְמָחָר: **(צ) וְכֵן עִקָּר.** עַיֵּן בְּמַגֵּן־אַבְרָהָם שֶׁהִשִּׂיג עַל הָרַמ״א וּסְבִירָא לֵהּ דְּאֶבֶן חָמוּר מֵחֲרִיוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסָעִיף כב דְּבָעִינַן דַּוְקָא יִחוּד לְעוֹלָם, וְכֵן מַשְׁמַע דַּעַת שְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: **כב (צא) אוֹ בִּבְקָעַת וְכוּ׳.** וְהוּא הַדִּין אִם רוֹצֶה לִסְגֹּר בְּקוֹרָה אֶת הַדֶּלֶת, צָרִיכָה יִחוּד כְּמוֹ בִּבְקָעַת, וְאֵז אֵינָהּ תּוֹרַת כְּלִי עָלֶיהָ [אחרונים]: **(צב) מִבְּעוֹד יוֹם.** לַעֲשׂוֹת הַפְּעֻלּוֹת הָאֲלוּ בְּשַׁבָּת, וְכָל־שֶׁכֵּן אִם לֹא חָשַׁב, רַק שֶׁעָשָׂה הַפְּעֻלּוֹת הָאֲלוּ מִבְּעוֹד יוֹם. (פג) וְלֹא דָמֵי לַחֲרִיוֹת הַנַּ״ל בְּסָעִיף כ, דְּשָׁם אֵינָהּ חֲרִיוֹת דְּקַיְמָא לִישִׁיבָה, אֲבָל הָכָא אֵין דֶּרֶךְ כְּלָל לְהַזְמִין אֶבֶן אוֹ בִּקְעַת לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן[108], וְעַל־כֵּן בְּעִינַן שֶׁיְּחַד לְעוֹלָם מֵעֶרֶב־שַׁבָּת לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן אֵיזֶה תַּשְׁמִישׁ[109], וְאָז הוּסַר מֵעֲלֵיהֶם שֵׁם מַקֶּצֶה: **(צג) לְעוֹלָם.** וְאִם (פד) הָיָה רָגִיל בִּימוֹת הַחֹל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן אֵיזֶה תַּשְׁמִישׁ, סַגִּי אֲפִלּוּ לֹא יִחֲדָן בְּפֵרוּשׁ[110]. וְהַאי יִחוּד שֶׁכָּתוּב בְּשֻׁלְחָן־עָרוּךְ (פה) נִרְאֶה דַּאֲפִלּוּ בְּמֻחְשָׁבָה בְּעָלְמָא, וְלֹא בְּעִינַן שֶׁיִּפְרֹשׁ בְּפֶה: **(צד) אֲבָל יִחֲדָה וְכוּ׳.** אֶלָּא־אִם־כֵּן עָשָׂה בָּהֶן מַעֲשֶׂה הַמּוֹכִיחַ שֶׁעוֹמְדִין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ: **(צה) סַגִּי.** וְלֹא דָמֵי לְסָעִיף כא, דְּשָׁאנֵי הָתָם שֶׁאֵין הָאֶבֶן עֲשׂוּיָה לִישֵׁב עָלֶיהָ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן הָכָא דְּאוֹרְחָא בְּהָכֵי, לְהָכֵי מַהֲנֵי בִּיחוּד לְשַׁבָּת אַחַת. וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל סִימָן שג סָעִיף כב: **(צו) דְּלֹא שָׁנָא.** רוֹצֶה לוֹמַר, דִּבְשָׁנֵיהֶם בָּעִינַן יִחוּד לְעוֹלָם: **(צז) דְּבִיחוּד סַגִּי.** הֵינוּ, מַה שֶּׁמְּבֹאָר שָׁם סָעִיף ב דְּאֲפִלּוּ בַּאֲבָנִים סַגִּי בִּיחוּד לְעוֹלָם. וְלִעְנְיַן מִידֵי דְּאָרְחֵהּ בְּהָכֵי, נִרְאֶה דִּבְמָקוֹם הַצֹּרֶךְ יֵשׁ לִסְמֹךְ לְהָקֵל דְּסַגִּי בְּיִחוּד לְשַׁבָּת אַחַת[112]: **כג (צח) לְהַבְרִיחַ וְכוּ׳.** נִרְאֶה (פו) דְּהוּא הַדִּין לְאֵם עַל הַתִּינוֹקוֹת, אֲבָל אָסוּר לוֹמַר לְאֵינוֹ־יְהוּדִי **בְּשַׁבָּת שֶׁיִּתְלַשׁ לוֹ עָנָף מִן הַמְּכֻבָּדוֹת שֶׁמְּכַבְּדִין הַבַּיִת, אֶלָּא־אִם־כֵּן הוֹצִיאוֹ מִן הַמְּכֻבָּדוֹת מִבְּעוֹד יוֹם וְיִחֲדוֹ לְכָךְ: (צט) הַזְּבוּבִים.** וּבִלְבַד (פז) שֶׁיִּזָּהֵר שֶׁלֹּא יַהֲרֹג בְּעֵת הַהַבְרָחָה: **(ק) דִּלְצֹרֶךְ חֻתְכוֹ.** לְאו דַּוְקָא כְּשֶׁחָתְכוֹ לְצָרְכּוֹ, דְּהוּא הַדִּין כְּשֶׁחָתְכוֹ לִשְׁרָפָה וְתוֹרְ מַקֶּצֶה, וְאַחַר־כָּךְ יְחָדוֹ לְכָךְ מִבְּעוֹד יוֹם, כֵּינָן דְּאָרְחֵהּ הוּא מַהֲנֵי יִחוּד לְשַׁבָּת זוֹ, וְכַנַּ״ל בְּסָעִיף כב [תו״ש ופמ״ג]: **כד (קא) אִם חָשַׁב וְכוּ׳.** הַטַּעַם, הַכֹּל בְּנִזְכָּר לְעֵיל בַּחֲרִיוֹת סָעִיף כ, דְּכֵינָן שֶׁחָשַׁב אוֹ יָשַׁב, הוֹסַר מֵעֲלֵיהֶם שֵׁם מַקֶּצֶה[113]: **(קב) אוֹ שֶׁצְּבָעָן.** פֵּרוּשׁ, טְבָלָן בְּשֶׁמֶן; תַּרְגּוּם ״וְטָבַל״, צָבַע: **(קג) בְּשַׁבָּת.** לְפִי מַה שֶּׁכָּתוּב לְעֵיל בְּסָעִיף כ, הוּא הַדִּין אִם חָשַׁב לִתְּנָם עַל הַמַּכָּה בְּחֹל: **(קד) וְיֵשׁ אוֹמְרִים וְכוּ׳.** עַיֵּן מַגֵּן־אַבְרָהָם שֶׁהִקְשָׁה עַל הַמְּחַבֵּר, וְדַעְתּוֹ דִּלְכָלִי עֶלְמָא סַגִּי בְּמֻחְשָׁבָה, וּבְאֵלֶּה רַבָּה יֵשׁ לְסָמֹךְ עַל הַמְּחַבֵּר, וְכֵן עִקַּר לְהַלָּכָה: **כה (קה) עוֹרוֹת יְבֵשִׁים.** בְּזֶה מַתָּר לְדַעָה זוֹ אֲפִלּוּ בְּדַקָּה, וְלַחִים דְּלֹא חֲזֵי לִישִׁיבָה אָסוּר בִּשְׁנֵיהֶם, (פח) אֶלָּא־אִם־כֵּן חָשַׁב עֲלֵיהֶן לִישִׁיבָה מִבְּעוֹד יוֹם. וְדַעָה שְׁנִיָּה סְבִירָא לֵהּ דְּאֵין חִלּוּק, דְּכֵין בִּיבֵשִׁים (פט) וּבֵין בִּלְחִים שָׁרֵי בְּגַסָּה, אֲבָל בְּדַקָּה בְּעִינַן חֶשְׁבּוֹן, בֵּין בִּלְחִים וּבֵין בִּיבֵשִׁים: **(קו) בֵּין שֶׁל אָמָּן.** אַף דְּסָתְמֵיהוּ עוֹמְדוֹת אֲצָלוֹ לִמְכִירָה, אֲפִלּוּ הָכִי לֹא אָמְרִינַן בָּהֶן דְּקִפֵּיד עֲלֵיהוּ מִלְּהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן: **(קז) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּוְקָא וְכוּ׳.** וְהֶעְקַר (נ) כְּדַעָה הָרִאשׁוֹנָה דְּתַלָּה רַק בִּיבֵשִׁים, וְאָז מַתָּר (נא) בֵּין בַּעֲבוֹדִים וּבֵין שְׁאֵינָם עֲבוֹדִים: **(קח) אֶלָּא־אִם־כֵּן חָשַׁב.** וְאִם (נב) נִתְּנָן לְאוֹצָר לִסְחוֹרָה, צְרִיכִין יִחוּד דַּוְקָא, וְכִמוֹ שֶׁכָּתַב רֵישׁ סִימָן רנט[114]: **כו (קט) וְשֶׁל אָמָּן אָסוּר.** דְּכֵהוּ קָפִיד הָאָמָּן שֶׁלֹּא יִתְקַלְקְלוּ[115]. וְנִסָּרִים שֶׁל סוֹחֲרִים שֶׁנִּתְנוּם לְאוֹצָר, אֲפִלּוּ דְּאָסוּר גַּם־כֵּן לְטַלְטְלָם, דְּקִפְּדֵי עֲלֵיהוּ גַּם־כֵּן שֶׁלֹּא יִתְקַלְקְלוּ וְיִתְעַקְּמוּ כְּמוֹ אָמָּן, אַף־עַל־גַּב דְּלֹא הֶחֱלִיקָן בִּרְהִיטָנִי [פמ״ג]: **כז (קי) עֲצָמוֹת וְכוּ׳.** אֲפִלּוּ אִם נִתְפָּרְקוּ מִן הַבָּשָׂר בְּשַׁבָּת, דְּמִבְּעוֹד יוֹם לֹא הָיָה מוּכָן לִכְלָבִים. (נג) אֲפִלּוּ הָכִי שָׁרֵי, וְכָל־שֶׁכֵּן אִם נִתְפָּרְקוּ מִבְּעוֹד יוֹם: **(קיא) וּפְרוּרִין וְכוּ׳.** הֵינוּ, שֶׁמִּפְּנֵי קְטַנּוּתָן סְתָמָא עוֹמְדִין רַק לְמַאֲכַל בְּהֵמָה וְעוֹפוֹת[116]: **(קיב) צְנִית.** עַיֵּן לְעֵיל סִימָן קפ סָעִיף ד וּבְמַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם[117]:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(פג) מַגֵּן־אַבְרָהָם: (פד) בֵּן מִשְׁמַע מֵהַפּוֹסְקִים לְעֵיל בְּסִימָן רנט[111]: (פה) אַף דִּבְפֵרוּשׁ־מִגְדִּים הִצְרִיךְ לְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן רנט וְשָׁם כָּתַב לְהַחְמִיר בָּזֶה, מִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה לִי בְּרוּר כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי, דִּדְבָרֵי הָרַשְׁב״א מִיתֵי וְאָזֵיל לִדְבָרָיו מִמְּבֹאָר בְּסָעִיף לח, וְלֹא רָאִיתִי לְאֶחָד מִן הַפּוֹסְקִים שֶׁיֹּאמַר שָׁם דִּבְעִינַן שִׁיחַד בָּזֶה: (פו) דְּרָכֵי־מֹשֶׁה: (פז) נַחֲלַת־צְבִי, וְכֵן הַסְּכִים הָאֲלִיָּה רַבָּה: (פט) מַגֵּן־אַבְרָהָם: (צ) אֲלִיָּה רַבָּה: (צא) גְּמָרָא: (צב) מַגֵּן־אַבְרָהָם: (צג) כֵּן מוֹכֵחַ מִבֵּית־יוֹסֵף וּמַגֵּן־אַבְרָהָם

יח עַל אֵיזֶה מֵהֶם שֶׁיִּרְצֶה, וְאִם הוּא נִזְהָר מִפַּת עוֹבֵד כּוֹכָבִים, מְסַלֵּק פַּת נָקִי שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים מֵעַל הַשֻּׁלְחָן עַד לְאַחַר בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא. יְוְאִם בַּעַל הַבַּיִת אֵינוֹ נִזְהָר מִפַּת עוֹבֵד כּוֹכָבִים, כ וְאֵין דַּעְתּוֹ לֶאֱכֹל כָּל הַסְּעוּדָה רַק פַּת עוֹבֵד כּוֹכָבִים כִּי הִיא נְקִיָּה, אֲבָל בְּנֵי בֵּיתוֹ אוֹכְלִים מִפַּת שֶׁאֵינוֹ נָקִי שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם מֻנָּחִים עַל הַשֻּׁלְחָן, צָרִיךְ לִבְצֹעַ עַל פַּת נְקִיָּה שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים, הוֹאִיל וְהוּא הַבּוֹצֵעַ וְאֵין דַּעְתּוֹ לֶאֱכֹל אֶלָּא מֵאוֹתוֹ פַּת. לְוְאִם בַּעַל הַבַּיִת נִזְהָר מִפַּת עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְיִשְׂרָאֵל שֶׁאֵינוֹ נִזְהָר בְּכָךְ מֵסֵב עִמּוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן, כֵּיוָן דְּמִצְוָה מֻטֶּלֶת כא* עַל בַּעַל הַבַּיִת, יִבְצַע מִן הַנָּפָה שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְכֵיוָן שֶׁהַתֹּר לִבְצֹעַ הַתֹּר לְכָל הַסְּעוּדָה. הגה וְדַוְקָא שֶׁחָבִיב עָלָיו אוֹתוֹ פַּת, כב אֲבָל אִם אֵינוֹ חָבִיב עָלָיו בְּלֹא אִסּוּר פַּת שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַקְדִּימוֹ (תרומת הדשן סימן לב):

ו. מפַּת הַבָּאָה כג בְּכִיסָנִין מְבָרֵךְ עָלָיו בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת וּלְאַחֲרָיו בְּרָכָה אַחַת נמֵעֵין שָׁלֹשׁ. וְאִם אָכַל מִמֶּנּוּ שִׁעוּר כד שֶׁאַחֲרִים רְגִילִים לְקַבֵּעַ ס עָלָיו, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא לֹא שָׂבֵעַ מִמֶּנּוּ מְבָרֵךְ עָלָיו

י תוֹסְפוֹת בְּשֵׁם רַבֵּינוּ שִׁמְשׁוֹן. כ תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן. ל מָרְדְּכִי בְּפֶרֶק ב דַּעֲבוֹדָה זָרָה בְּשֵׁם רַאֲבַי"ה מֵהֲיְרוּשַׁלְמִי. מ בְּרָכוֹת מב. נ הַרֹא"שׁ וְהָרַשְׁבָּ"א.

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ס **שֶׁיִּרְצֶה.** וְעַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בִּתְשׁוּבַת גְּאוֹנֵי בַּתְרָאֵי סִימָן (ו) [יח] עַל מַה שֶּׁכָּתַב הַגָּאוֹן בַּעַל תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב, וּבִתְשׁוּבַת בַּ"ח הַחֲדָשׁוֹת הַשִּׁיב לוֹ, בַּ"ח עַיֵּן שָׁם: ע **עָלָיו.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב וְגַם בְּבִרְכֵי יוֹסֵף פִּקְפֵּק בִּדְיָן זֶה שֶׁכָּתַב שֶׁאִם אָכַל כְּשֵׁר עִמּוֹ כו', דְּלְמַעֲשֶׂה צָרִיךְ עִיּוּן כֵּיוָן שֶׁלְּבַדּוֹ לֹא הָיָה שָׂבֵעַ מִמֶּנּוּ, עַיֵּן שָׁם:

בַּאֵר הֵיטֵב

ס. **שֶׁיִּרְצֶה.** עַיֵּן ט"ז וּמָגֵן אַבְרָהָם. אִם שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים פְּרוּסָה וְנָקִי וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁלֵמָה וְקָבָר, מְבָרְכִין עַל שֶׁל יִשְׂרָאֵל דְּשָׁתֵי מַעֲלוֹת יֶשׁ לוֹ, וְכֵן אִם שֶׁל יִשְׂרָאֵל פְּרוּסָה נָקִי וְשֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים שָׁלֵם וְקָבֻר, מְבָרְךְ גַּם כֵּן עַל שֶׁל יִשְׂרָאֵל דְּיֶשׁ לוֹ גַּם כֵּן שְׁתֵּי מַעֲלוֹת, עַיֵּן עֲטֶרֶת זְקֵנִים: ו. **עוֹבֵד כּוֹכָבִים.** ט"ז הִגִּיהַּ דְּצָרִיךְ לוֹמַר וְאִם הוּא נִזְהָר מִפַּת שֶׁל גּוֹיִים יְבָרֵךְ דַּוְקָא עַל שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ הוּא קָבֻר, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא מְסַלֵּק וְכוּ', עַיֵּן שָׁם: ז. **הַשֻּׁלְחָן.** דְּאָז אֵינוֹ יָכוֹל לְסַלְּקוֹ מִפָּנָיו הָאוֹרְחַ: ח. **עָלָיו.** נִרְאֶה לִי, דְּאִם הוּא קָבֵעַ סְעוּדָתוֹ עָלָיו, אַף עַל פִּי שֶׁאָכַל עִמּוֹ בְּשָׂר וּדְבָרִים אֲחֵרִים וְאִלּוּ אֲכָלוֹ לְבַדּוֹ לֹא הָיָה שָׂבֵעַ מִמֶּנּוּ, אֲפִלּוּ הָכִי מְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא וּשְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת. וְאִם אֲכָלוֹ לְבַדּוֹ, בָּעֵי

בֵּאוּר הֲלָכָה

הַפְרוֹסֶת חִטִּין וְיוֹצִיא לְהַמַּסְב אֲצִלּוֹ בְּבִרְכָתוֹ, וּבְאֹפֶן זֶה טוֹב יוֹתֵר שֶׁהָאוֹרֵחַ יֹאחֵז הַשְּׁלִמָּה בְּעֵת הַבְּרָכָה, דְּמִנְהַג טְפֵי עַל יְדֵי זֶה שֶׁיֵּשׁ לָהּ גַּם כֵּן מַעֲלָה, מִשֶּׁנִּיחוּ שְׁתֵּיהֶן בְּיַחַד דְּלֹא מִנְהַג חֲשִׁיבוּתָא דְּכָל חַד כָּל כָּךְ, עַיֵּן שָׁם, וְנָכוֹן:

ה * **עַל בַּעַל הַבַּיִת יִבְצַע וְכוּ'.** דַּע, שֶׁאַף שֶׁמִּדִּבְרֵי תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן, שֶׁמִּמֶּנּוּ נוֹהֲגִים דִּין הַמְחַבֵּר, מַשְׁמַע דְּאַף בְּלֹא כְבוֹד הָאוֹרֵחַ הַתִּירוּ פַּת עוֹבְדֵי גִּלּוּלִים כְּשֶׁהוּא נָקִי וְיָפֶה יוֹתֵר וּמֻנָּח לְפָנָיו, מִפְּנֵי חֲבִיבוּת הַבְּרָכָה, אַף עַל פִּי כֵן לֹא הֶעֱתִיקוּ מִפְּנֵי שֶׁהָרְבֵּה אֲחֲרוֹנִים מְפַקְפְּקִין מְאֹד עַל זֶה, עַיֵּן בְּבֵ"ח וְט"ז וְשַׁ"ךְ בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן קיב [וְגַם מַהֲגַ"א סָעִיף קָטָן יב מַשְׁמַע שֶׁדִּין זֶה סוֹתֵר לְדַעַת הַמְחַבֵּר בְּרֵישׁ הַסָּעִיף דְּפָסַק דִּבְנִזְהָר צָרִיךְ לְסַלֵּק]. וּבְבֵית מֵאִיר מְפַקְפֵּק מְאֹד בְּיוֹתֵר, עַיֵּן שָׁם, וּלְפִי דְּבָרָיו צָרִיךְ הַתָּרָה מִתְּחִלָּה [כְּשֶׁאֵר דִּבּר מִצְוָה שֶׁנֹּהֲג לְעַצְמוֹ וְלֹא הִתְנָה מִתְּחִלָּה שֶׁיְּהֵא בְּלִי נֶדֶר], וְגַם בְּפֵרוּי מְגֻדִּים הֵעִיר לָזֶה, וּלְפִי דִּבְרֵיהֶם לֹא יוֹעִיל אֲפִלּוּ כְּשֶׁאוֹרַח מֵסֵב אֲצִלּוֹ, וְגַם מִדִּבְרֵי הַגְּרַ"א מַשְׁמַע קְצָת דְּלֹא סְבִירָא לָהּ חִלּוּק זֶה דְּאוֹרַח מֵסֵב אֲצִלּוֹ שָׁאנֵי [דְּאִי לָאו הָכִי לֹא הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר דִּסְבִירָא לָהּ דְּהַיְרוּשַׁלְמִי הַנַּ"ל מִירֵי בִּנְזָהָר, עַיֵּן שָׁם], וְעַל כָּל פָּנִים בְּלֹא טַעַם כְּבוֹד הָאוֹרֵחַ אֵין לְהָקֵל, וְכֵן הוּא מַסְקָנַת הָאֲלִיָּה רַבָּה. וְדַע, דִּמְדִּבְרֵי הַשַּׁ"ךְ בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן קיב שֶׁכָּתַב הַטַּעַם מִפְּנֵי אֵיבָה, עַיֵּן שָׁם, מַשְׁמַע לְכאוֹרָה דַּאֲפִלּוּ אֵין בַּעַל הַבַּיִת מוֹצִיא לְהָאוֹרֵחַ בִּבְרָכָתוֹ גַּם כֵּן דִּינָא הָכִי, וּדְלֹא כְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל שֶׁהֶעְתַּקְנוּ בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה, אֲכָן לְפִי דִּבְרֵי הַט"ז שֶׁהֶעְתִּיק טַעֲמָא דְּהַךְ מִלְּתָא כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה, יֵשׁ מָקוֹם לְדָבָרָיו, וְכֵן מוּכָח לְשׁוֹן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ בְּכָאן כְּהַט"ז, שֶׁכָּתַב כֵּיוָן דְּהַמִּצְוָה מֻטֶּלֶת עַל הַבַּעַל הַבַּיִת וְכוּ':

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

יח. **עַל אֵיזֶה מֵהֶם שֶׁיִּרְצֶה.** דְּכָל אֶחָד יֶשׁ לוֹ מַעֲלָה, זֶה שֶׁהוּא פַּת יִשְׂרָאֵל [דְּפַת עַכּוּ"ם לֹא הִתִּירוּ אֶלָּא מִדַּחַק], וְזֶה שֶׁהוּא נָקִי: יט. **מְסַלֵּק וְכוּ'.** דִּין זֶה נוֹהֲגִים מִדִּבְרֵי הַשַּׁ"ךְ מִקּוּצִי, שֶׁחָשַׁשׁ שֶׁאִם יִהְיֶה מֻנָּח עַל הַשֻּׁלְחָן יִהְיֶה בְּעֵת הַבְּרָכָה חֲבִיבָה עָלָיו מִפְּנֵי שֶׁהִיא נְקִיָּה, וְאֶפְשָׁר שֶׁיִּצְטָרֵךְ לְבָרֵךְ עָלָיו מִפְּנֵי זֶה. וְהָרְבֵּה אֲחֲרוֹנִים מְפַקְפְּקִין מְאֹד בָּזֶה, דְּכֵיוָן שֶׁהוּא נִזְהָר וּמַחֲזִיק זֶה לְאִסּוּר, מַאי אַהֲנֵי לֵהּ חֲבִיבוּתֵהּ, וּמִכָּל מָקוֹם לְכַתְּחִלָּה טוֹב לְחוּשׁ לְדָבָרָיו וּלְסַלֵּק: כ. **וְאֵין דַּעְתּוֹ וְכוּ'.** פְּרוּשׁ, דְּאַף דִּבְרִישׁ הַסָּעִיף כָּתַב דִּמְבָרֵךְ עַל אֵיזוֹ שֶׁיִּרְצֶה, הֵינוּ הֵיכָא שֶׁבְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל הַסְּעוּדָה מִשְׁתֵּיהֶם, אֲבָל זֶה שֶׁאֵין דַּעְתּוֹ לֶאֱכֹל כְּלָל רַק פַּת עוֹבְדֵי גִּלּוּלִים זֶה, אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל פַּת אַחֵר אַף שֶׁהוּא חָשִׁישׁ טְפֵי, וְכַנַּ"ל בְּסָעִיף א בְּהַגָּ"ה. וְאַף דְּמוֹצִיא אֶת בְּנֵי בֵּיתוֹ בִּבְרָכַת הַמּוֹצִיא וְהֵם אֵינָם אוֹכְלִים מִזֶּה אֶלָּא מִפַּת כָּשֵׁר, מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן דְּהוּא אֵינוֹ חָפֵץ לֶאֱכֹל אֶלָּא זֶה וְהוּא הַבַּעַל הַבַּיִת הוּא הָעִקָּר וְאָזְלִינַן בַּתְרֵהּ וִיבָרֵךְ עַל פַּת שֶׁהוּא אוֹכֵל: כא. **עַל בַּעַל הַבַּיִת.** פְּרוּשׁ, לְבְצֹעַ וּלְהוֹצִיא אֶת אֲחֵרִים בִּבְרָכָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ, בַּעַל הַבַּיִת בּוֹצֵעַ כְּדֵי שֶׁיִּבְצַע בְּעַיִן יָפָה, וְכֵיוָן שֶׁהָאוֹרֵחַ יֹאכַל מִפַּת עוֹבְדֵי גִּלּוּלִים שֶׁהוּא יָפֶה וְנָקִי, הִתִּירוּ לוֹ גַּם כֵּן לְבַעַל הַבַּיִת לְבְצֹעַ עַל הַפַּת שֶׁל עוֹבְדֵי גִּלּוּלִים מִפְּנֵי כְּבוֹד הָאוֹרֵחַ, אֲבָל בְּלֹא אוֹרֵחַ אֵינוֹ מֵתֵר כְּלָל לְמִי שֶׁנִּזְהָר מִפַּת עוֹבְדֵי גִּלּוּלִים לְבָרֵךְ עַל הַפַּת זֶה, אֶלָּא יְסַלְּקֶם מֵעַל הַשֻּׁלְחָן וּכְדִלְעֵיל [כֵּן הוּא מַסְקָנַת הַשַּׁ"ךְ וְט"ז בְּיוֹרֶה דֵּעָה קיב, עַיֵּן שָׁם], וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה. וְדַע, דְּהַיְינוּ דַּוְקָא שֶׁאַחַר זֶה מִתְבָּאֵר מַה הוּא. וְאַף דְּבִסְתָם פַּת מְבָרְכִין עָלָיו הַמּוֹצִיא בְּכָל שֶׁהוּא וְעַל כַּזַּיִת מְבָרְכִין בִּרְכַת הַמָּזוֹן, טו שֶׁאנֵי אֵלּוּ דְּאֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְקַבֵּעַ סְעוּדָתָן עֲלֵיהֶם, וְרַק אוֹכְלִין אוֹתָן מֵעֵט דֶּרֶךְ עֲרַאי, טז לְפִיכָךְ בִּרְכָתָן רַק בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת וּלְאַחֲרָיו בְּרָכָה מֵעֵין שָׁלֹשׁ, אֲבָל אִם כֵּן אָכַל כְּשִׁעוּר קְבִיעַת סְעוּדָה, דְּאָז מְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא וּבִרְכַת הַמָּזוֹן דְּעַל כָּל פָּנִים פַּת הוּא: כד. **שֶׁאֲחֵרִים רְגִילִין לְקַבֵּעַ.** יז כָּתְבוּ הָאֲחֲרוֹנִים, דְּאִם אֲכָלוֹ לְבַדּוֹ, צָרִיךְ שֶׁיֹּאכַל שִׁעוּר שֶׁאֲחֵרִים רְגִילִים יח לִשְׂבֹּעַ מִמֶּנּוּ לְבַדּוֹ, וְאִם אֲכָלוֹ עִם בָּשָׂר אוֹ דְּבָרִים אֲחֵרִים שֶׁמַּלְפְתִּים בּוֹ הַפַּת, סַגִּי כְּשֶׁאוֹכֵל שִׁעוּר שֶׁאֲחֵרִים רְגִילִין לִשְׂבֹּעַ מִמֶּנּוּ כְּשֶׁאוֹכְלִין גַּם כֵּן עִם דְּבָרִים אֲחֵרִים, אַךְ אִם אֲכָלוֹ לְבַדּוֹ וְשָׂבַע מִמֶּנּוּ, אַף שֶׁאֲחֵרִים לֹא הָיוּ שְׂבֵעִין מִמֶּנּוּ לְבַדּוֹ, אֲבָל כֵּיוָן שֶׁאִם אֲכָלוֹ אוֹתוֹ עִם דְּבָרִים אֲחֵרִים הָיוּ שְׂבֵעִין מִמֶּנּוּ, גַּם כֵּן לֹא אָמְרִינַן בָּטְלָה דַּעְתּוֹ, וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ עָלָיו הַמּוֹצִיא וּבִרְכַת הַמָּזוֹן. וְהִנֵּה לְעִנְיַן עֵרוּבֵי תְּחוּמִין, בְּסִימָן (שסה) [שסח] אִיתָא

שַׁעַר הַציּוּן

ה יג. עַיֵּן בְּבֵ"ח וְט"ז וּמָגֵן אַבְרָהָם וְחֶמֶד מֹשֶׁה וּבֵית מֵאִיר וּמַאֲמַר מָרְדְּכַי וּבִגְדֵי יֶשַׁע: יד. תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן: ו טו. בֵּית יוֹסֵף וּלְבוּשׁ וּשְׁאָר אַחֲרוֹנִים: טז. דְּלֹא גָּרַע מִשְּׁאָרֵי מִינֵי מְזוֹן: יז. מָגֵן אַבְרָהָם וּשְׁאָר אַחֲרוֹנִים: יח. הַאי לִשְׁבֹּעַ לָאו דַּוְקָא שְׂבִיעָה גְּמוּרָה לְכָלֵי עַלְמָא, אֶלָּא רוֹצֶה לוֹמַר דֶּרֶךְ קְבִיעַת סְעוּדָה:

לוח עמוד היומי: יום ג יב סיון תשעג ❖ יום ד יז אייר תשעח ❖ יום ה כב ניסן תשפג ❖ יום ו כו אדר תשפה ❖ שב"ק ד אדר ב תשצג ❖ יום א ט אדר א תשצח

כה הַמּוֹצִיא וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן. ס וְאִם מִתְּחִלָּה הָיָה בְּדַעְתּוֹ לֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ מְעַט וּבֵרַךְ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת, וְאַחַר כָּךְ אָכַל שִׁעוּר שֶׁאֲחֵרִים קוֹבְעִים עָלָיו, כו יְבָרֵךְ עָלָיו בִּרְכַּת הַמָּזוֹן אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא בֵּרַךְ הַמּוֹצִיא ט תְּחִלָּה. ע וְאִם אָכַל שִׁעוּר שֶׁאֲחֵרִים אֵין קוֹבְעִים עָלָיו, * אַף עַל פִּי שֶׁהוּא קוֹבֵעַ עָלָיו אֵינוֹ מְבָרֵךְ אֶלָּא בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת וּבְרָכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ, דִּבְטָלָה דַּעְתּוֹ אֵצֶל כָּל אָדָם: ז. פַּת הַבָּאָה בְּכִיסָנִין, פ יֵשׁ מְפָרְשִׁים פַּת שֶׁעָשׂוּי כְּמִין כִּיסִים כז שֶׁמְּמַלְּאִים אוֹתָם ' דְּבַשׁ אוֹ סֵקָר כח וֶאֱגוֹזִים וּשְׁקֵדִים וְתַבְלִין, וְהֵם הַנִּקְרָאִים רִישְׁקוֹלַא״ש רִיאַלְחֹשׁ״וֹ, צ וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהִיא עִסָּה כט שֶׁעֵרַב בָּהּ דְּבַשׁ אוֹ שֶׁמֶן אוֹ חָלָב אוֹ מִינֵי תַּבְלִין וַאֲפָאָהּ, ק וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה טַעַם תַּעֲרֹבֶת הַמֵּי פֵּרוֹת אוֹ הַתַּבְלִין ל נִכָּר בְּעִסָּה.

(וְיֵשׁ אוֹמְרִים לא שֶׁזֶּה נִקְרָא לב לג פַּת גָּמוּר, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ בָּהֶם לד * הַרְבֵּה תַּבְלִין אוֹ דְּבַשׁ כְּמִינֵי מְתִיקָה שֶׁקּוֹרִין לֶ״עֶקִי״ךְ[2],

ס הרא״ש לְדַעַת הָרַמְבַּ״ם. ע שָׁם וְרַבֵּנוּ יוֹנָה. פ פֵּרוּשׁ רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל וְהֶעָרוּךְ וְהַטּוּר וְהָרַשְׁבַּ״א. צ רַמְבַּ״ם פֶּרֶק ג מֵהִלְכוֹת בְּרָכוֹת. ק כֵּן דִּקְדֵּק בֵּית יוֹסֵף מִדְּבָרָיו.

בְּאֵר הֵיטֵב

שֶׁיֹּאכַל כָּל כָּךְ שֶׁאֲחֵרִים רְגִילִים לִשְׁבֹּעַ מִמֶּנּוּ לְבַדּוֹ, וְאִם הוּא שָׂבֵעַ מִמֶּנּוּ וְגַם אֲחֵרִים רְגִילִים לִשְׂבֹּעַ מִמֶּנּוּ כְּשֶׁמְּפַלְּפְּתִין עִמּוֹ דָּבָר, אֲפִלּוּ אָכְלוּ לְבַדּוֹ מְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא כֵּיוָן שֶׁשָּׂבֵעַ מִמֶּנּוּ, מָגֵן אַבְרָהָם, וְעַיֵּן בְּסֵפֶר פֶּרַח שׁוֹשָׁן חֵלֶק אֹרַח חַיִּים כְּלָל א סִימָן ג מַה שֶּׁכָּתַב עָלָיו וְעַיֵּן בְּיָד אַהֲרֹן: ט. תְּחִלָּה. מַשְׁמַע אַף עַל גַּב דְּנִמְלַךְ בְּאֶמְצַע לֶאֱכֹל יוֹתֵר אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא, דְּהָא לֵית בֵּהּ שִׁעוּרָא בַּנּוֹתָר, וְכֵן כָּתַב מְהַרְשַׁ״ךְ חֵלֶק א קסג. וּפְשׁוּט דְּאִם לְאַחַר שֶׁאָכַל מְעַט נִמְלַךְ לֶאֱכֹל עוֹד כְּשִׁעוּר קְבִיעוּת, צָרִיךְ לִטֹּל וּלְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא, מָגֵן אַבְרָהָם: י. דְּבַשׁ. פֵּרוּשׁ שֶׁרֹּשׁ״י מְפָרֵשׁ פַּת הַבָּאָה בְּכִיסָנִין הֵינוּ מִצַּד הַמִּלּוּי, וְהָעִסָּה עַצְמָהּ נִלּוֹשָׁה בְּמַיִם אֶלָּא שֶׁמְּלַאוּהוּ בְּצוּקֶר אוֹ דְּבַשׁ אוֹ אֱגוֹזִים, וּבְכָלַל זֶה מַה שֶּׁעוֹשִׂין בְּפוּרִים עִסָּה רְחָבָה וּכְפוּלָה וּמְמַלְּאִין אוֹתָהּ בְּשֶׁמְשְׁמִין. וְהֵישׁ אוֹמְרִים הוּא הָרַמְבַּ״ם דְּסִכְּרָא לֵהּ דְּכִיסָנִין הוּא מִצַּד הָעִסָּה עַצְמָהּ שֶׁנִּלּוֹשָׁה בִּדְבַשׁ אוֹ תַּבְלִין. וְנִסְתַּפֵּק הַבַּיִת יוֹסֵף אִי נַיְמָא דְּוָקָא שֶׁנִּלּוֹשָׁה בְּהַרְבֵּה דְּבַשׁ וְהַמְּעוּט מַיִם, אֲבָל אִי הָוֵי מְעוּט דְּבַשׁ, בָּטֵל לְגַבֵּי רֹב מַיִם וְהָוֵי פַּת גָּמוּר, אוֹ דִּלְמָא אֲפִלּוּ עַל יְדֵי תַּעֲרוֹבוֹת מֵעַט דְּבַשׁ כֹּל שֶׁנִּכָּר הַטַּעַם בְּעִסָּה מִקְרֵי כִּיסָנִין, וְכָתַב דִּלְעִנְיַן הֲלָכָה כֵּיוָן דִּמְיֵדִי דְּרַבָּנָן הוּא יֵשׁ לְהָקֵל כִּדְבְרֵי כֻּלָּם. וְעַיֵּן מַה שֶּׁהִקְשָׁה הַמָּגֵן אַבְרָהָם עַל הָרַמְבַּ״ם, וְעַיֵּן בִּתְשׁוּבַת פָּנִים מְאִירוֹת סִימָן סח: יא. פַּת גָּמוּר. פֵּרוּשׁ, אִם אֵין בּוֹ אֶלָּא מְעַט דְּבַשׁ, וְעַל כֵּן יָפֶה עוֹשִׂין שֶׁאוֹפִין בְּשַׁבָּת שְׁמַאל״ץ קוּכִי״ן[3] לְלֶחֶם מִשְׁנֶה כִּי אֵין שָׁם רַק מְעַט שֶׁמֶן. וְכָתַב הַשּׁ״ז, וְנִרְאֶה דְּלֹא פָּלִיג הָרַמ״א אֶלָּא אַהֲדֵי מִלְּתָא לְחוּד, אֲבָל מַה שֶּׁכָּתַב הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ תְּחִלָּה מִצַּד הַמִּלּוּי וְכֵן מַה שֶּׁכָּתַב אַחַר כָּךְ וְיֵשׁ מַפְרִשִׁים וכו׳ לֹא פָּלִיג. וְנִרְאֶה לִי דִּלְעִנְיַן כִּיסָנִין שֶׁהֵם מַחֲמַת הַמִּלּוּי, אֲפִלּוּ אִם נִקַּח הַמִּלּוּי מִמֶּנּוּ וְנִשְׁאָר הַבָּצֵק לְבַד הֲוֵי עֲדַיִן דִּין כִּיסָנִין עָלָיו, וְהַטַּעַם, דְּאָנוּ הוֹלְכִין בָּתַר שְׁעַת אֲפִיָּה, ט״ז. קֶרֶעפְּלִי״ךְ שֶׁל פּוּרִים הֲוֵי כִּיסָנִין: יב. לֶ״עֶקִי״ךְ. בַּ״ח בְּשֵׁם הַבָּצֵק לְבַד הֲוֵי עֲדַיִן דִּין כִּיסָנִין עָלָיו, וְהַטַּעַם, דְּאָנוּ הוֹלְכִין בָּתַר שְׁעַת אֲפִיָּה, ט״ז. קֶרֶעפְּלִי״ךְ שֶׁל פּוּרִים הֲוֵי כִּיסָנִין: יב. לֶ״עֶקִי״ךְ. בַּ״ח בְּשֵׁם

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

◎ תְּחִלָּה. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בִּרְכֵּי יוֹסֵף שֶׁכָּתַב שְׁמוּרוֹ זְקֵנוֹ הָרַב כָּתַב בְּשֵׁם סֵפֶר כְּתַב יָד קַדְמוֹן שֶׁדַּעְתּוֹ לְעִנְיַן פַּת כִּיסָנִין דְּאִם קָבַע מְבָרֵךְ עָלָיו הַמּוֹצִיא וְשָׁלֹשׁ וְקִינּוּחַ הָרַב כָּתַב בְּשֵׁם סֵפֶר כְּתַב יָד קַדְמוֹן שֶׁדַּעְתּוֹ לְעִנְיַן פַּת כִּיסָנִין דְּאִם קָבַע מְבָרֵךְ עָלָיו הַמּוֹצִיא וְשָׁלֹשׁ וְקִינּוּחַ. סְעוּדוֹת שַׁבָּת קוֹבֵעַ כְּמוֹ שֶׁקּוֹבַעַת לְמַעֲשֶׂה, וּמִ״מ תַּאֲגִיז בְּסֵפֶר עֵץ חַיִּים עַל מִשְׁנָיוֹת פֶּרֶק ד דְּמַעֲשְׂרוֹת נִסְתַּפֵּק, אַךְ בְּגִנַּת וְרָדִים כְּלָל (ב) [ג] סִימָן יא כָּתַב בִּפְשִׁיטוּת שֶׁאֵין חִלּוּק בֵּין שַׁבָּת לְחֹל וְהִסְכִּים עִמּוֹ בִּבְרֵכֵי יוֹסֵף וְכָתַב שֶׁכֵּן עִמָּא דְּבָרָא: ◎ דְּבַשׁ. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּאֶבֶן

בְּאֵר הַגּוֹלָה

ו * אַף עַל פִּי שֶׁהוּא קוֹבֵעַ וכו׳. הוּא דַּעַת הָרֹא״שׁ שֶׁחוֹלֵק עַל הָרַאֲבַ״ד שֶׁלִּדִידֵהּ אֲפִלּוּ בְּמוּעָט סַגֵּי, כֵּיוָן דְּהוּא קוֹבֵעַ עַל זֶה בָּתַר דִּידֵהּ אָזְלִינַן, עַיֵּן שָׁם בְּרֹא״שׁ. וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה בָּרוּר דְּאִם הוּא זָקֵן אוֹ נַעַר שֶׁאֵכִילָתָן מוּעָט בְּטֵבַע, חַיְּבִין בְּהַמּוֹצִיא וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן אִם אָכְלוּ שִׁעוּר שֶׁדַּרְכָּן תָּמִיד לְקַבֵּעַ עַל זֶה, כֵּיוָן דְּכָל בְּנֵי מִינָם מִסְתַּפְּקִין בְּשִׁעוּר אֲכִילָה כָּזוֹ, וּכְעֵין שֶׁכָּתַבְתִּי לְקַמָּן בְּסִימָן קפד בְּבֵאוּר הֲלָכָה בְּשֵׁם הַרַדְּב״ז, עַיֵּן שָׁם:

ז * הַרְבֵּה תַּבְלִין אוֹ דְּבַשׁ וכו׳. עַיֵּן בְּמַשְׁנָה בְּרוּרָה דְּבָעִינַן שֶׁיִּהְא טַעַם הַדְּבַשׁ אִם הוּא פַּת הַבָּאָה בְּכִיסָנִין, אַף דְּמִבֹּאָר בְּסָעִיף ז דְּהוֹלְכִין בָּזֶה לְהָקֵל, עַל כָּל פָּנִים בְּוַדַּאי יֵשׁ לָחוּשׁ לְדַעַת הַמַּחְמִירִים הַנַּ״ל: כה. הַמּוֹצִיא וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן. וְגַם נְטִילַת יָדַיִם, וּכְמוֹ בְּפַת גָּמוּר, וְכִמְבֹאָר לְעֵיל בְּסִימָן קנח סָעִיף א, עַיֵּן שָׁם: כו. יְבָרֵךְ עָלָיו בִּרְכַּת הַמָּזוֹן. כֵּיוָן שֶׁהִשְׁלִים לְשִׁעוּר קְבִיעַת סְעוּדָה, אֶלָּא בְּיַחַד עִם מָה שֶּׁאָכַל כְּבָר. כז וְאִם בְּאֶמְצַע יֵשׁ שִׁעוּר קְבִיעַת סְעוּדָה בְּמָה שֶׁלֹּא אָכַל עֲדַיִן, צָרִיךְ לִטֹּל יָדָיו וּלְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא וְעַל נְטִילַת יָדַיִם וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן: ז כז. שֶׁמְּמַלְּאִין אוֹתָן וכו׳. רוֹצֶה לוֹמַר, אַף אִם נִלּוֹשָׁה מִתְּחִלָּה בְּמַיִם כְּשִׁעוּר פַּת, כֵּיוָן שֶׁכָּל הָעִסָּה מְמֻלָּא מִמִּינִים אֵלּוּ, וְאַף דְּמִמִּלּוּי כב עִקַּר אֲצִלּוֹ, מִכָּל מָקוֹם מִין דָּגָן חָשׁוּב וְאֵינוֹ בָּטֵל, וּלְכָךְ מְבָרֵךְ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת וּפוֹטֵר הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן רח סָעִיף ב ג. וְאַף אִם אֵינוֹ אוֹכֵל הָעִסָּה וְרַק הַפֵּרוֹת שֶׁבְּפְנִים לְבַד, מְבָרֵךְ הַבְּרָכָה הַשַּׁיָּכָה לְהַפֵּרוֹת. וְכָתַב הַשּׁ״ז, דְּאִם נִלְקַח הַפֵּרוֹת וְאוֹכֵל רַק הָעִסָּה, אֲפִלּוּ הָכִי מְבָרֵךְ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת וְלֹא הַמּוֹצִיא, דְּיֵשׁ עָלָיהָ דִּין כִּיסָנִין כֵּיוָן שֶׁנֶּאֱפָה עִם מִלּוּי הַפֵּרוֹת, שֶׁאֵין דֶּרֶךְ לְקַבֵּעַ סְעוּדָה עַל פַּת כָּזוֹ: כח. וַאֲגוֹזִים וּשְׁקֵדִים וכו׳. כג אוֹ קָאָמַר, וּמִסְתַּבְּרָא דְּמִירֵי גַּם כֵּן שֶׁטַּעַם הַמִּלּוּי נִכָּר בָּעִסָּה, וּכְמוֹ שֶׁמְּסַיֵּם לְבַסּוֹף: כט. שֶׁעֵרַב בָּהּ. בְּעֵת הַלִּישָׁה, כי וְהֵינוּ, אֲפִלּוּ הָיָה הָרֹב מִמַּיִם, כֵּיוָן שֶׁעֵרַב בָּהּ גַּם כֵּן מִמִּינִים אֵלּוּ וְעַל יְדֵי זֶה נִשְׁתַּנָּה הַטַּעַם, מִקְרֵי פַּת כִּיסָנִין: ל. נִכָּר בָּעִסָּה. דְּאִי לָאו הָכִי הֲוֵי לֶחֶם גָּמוּר. וְלֶחֶם שְׁנוֹתְנִין בּוֹ זַאפְרִ״ן[1] לְהַטְעִימוֹ וּלְנָאוֹתוֹ, אוֹ שֶׁנּוֹתְנִין בּוֹ מְעַט צְמוּקִין, לְכֻלֵּי עָלְמָא לֶחֶם גָּמוּר הוּא [פְּרִי מִגְדִּים]: לא. שֶׁזֶּה נִקְרָא. הֵינוּ, הֵיכָא דְּעֵרַב בָּהּ בְּהַלִּישָׁה רַק מְעַט דְּבַשׁ וְחָלָב אֵינוֹ בָּטֵל שֵׁם פַּת מֵחֲמַת שֶׁנִּרְגָּשׁ הַטַּעַם: לב. פַּת גָּמוּר. וּמְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא לְכָל שֶׁהוּא וְכֵן בִּרְכַּת הַמָּזוֹן לְכַדְּזִית כְּדִין פַּת: לג. הַרְבֵּה תַּבְלִין אוֹ דְּבַשׁ וכו׳. רוֹצֶה לוֹמַר, כז שֶׁכָּל כָּךְ תַּבְלִין מֵעֹרֶב בָּהֶן עַד שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה מִנְכַּר הַתַּבְלִין בְּטַעַם יוֹתֵר מֵהַקֶּמַח, וְכֵן בִּדְבַשׁ

שַׁעַר הַצִּיּוּן

יט. כֵּן מוּכָח מִמָּגֵן אַבְרָהָם וּשְׁאָר אֲחֲרוֹנִים דְּחִלְּקוּ בֵּין אִם אָכְלָן לְבַדּוֹ אוֹ עִם דְּבָרִים אֲחֵרִים וְכֵנ״ל, וְהֵינוּ עַל כָּרְחָךְ לֹא כְּפִי שִׁעוּר עֲרוּב, דְּהָתָם מִשְׁעָרִינַן לְעוֹלָם בַּאֲכִילָה עִם לִפְתָּן וְלֹא לְבַדּוֹ, וְכֵן כָּתַב הַגְּרִ״ז, וְכֵן כָּתַב בְּחַיֵּי אָדָם מִשְׁעָרִינַן לְעוֹלָם עִם לִפְתָּן וְלֹא לְבַדּוֹ, וְכֵן כָּתַב הַגְּרִ״ז, וְכֵן כָּתַב בְּחַיֵּי אָדָם מִשְׁעָרִינַן לְעוֹלָם עִם לִפְתָּן וְלֹא לְבַדּוֹ, נַחְמָן עַדֵי כַּפְנָא וכו׳, כֹּל שֶׁאֲחֵרִים קוֹבְעִים וכו׳, מִשְׁמַע דְּחִלֵּק אֹרַח הוּנָא רַק בְּמַה דְּסָבַר דְּתָלוּי הַשְׁבָּעָה בִּדְיֵדֵהּ אֶלָּא דְּתָלוּי בַּאֲחֵרִינִי, אֲבָל גַּם הוּא מוֹדֶה דְּצָרִיךְ שְׁבִיעָה: כא. אֲבָל לְעִנְיַן בְּרָכַת בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת תָּלוּי בָּזֶה, אִם הָיָה נִמְלָךְ גָּמוּר וְדַהֵינוּ שֶׁהָיָה בְּדַעְתּוֹ מִתְּחִלָּה שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל יוֹתֵר וְאַחַר כָּךְ נִמְלַךְ לֶאֱכֹל עוֹד], צָרִיךְ לְבָרֵךְ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת כֵּן כָּתְבוּ הַמַּחֲצִית הַשֶּׁקֶל וּשְׁאָר אֲחֲרוֹנִים, וְלִכְאוֹרָה בָּעִנְיָנוּ הֲלֹא בְּוַדַּאי אַף דְּלֹא חָשַׁב בְּהַהִיא מִתְּחִלָּה שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל יוֹתֵר, כְּחָשַׁב דְּמֵי, דַּהֲלֹא יָדוּעַ דְּאִם אוֹכֵל כְּשִׁעוּר קְבִיעַת סְעוּדָה מְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא וְגַם נוֹטֵל יָדָיו, וְהוּא כֵּיוָן שֶׁבֵּרַךְ רַק בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת עַל כָּרְחָךְ דְּדַעְתּוֹ הָיָה שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל כְּשִׁעוּר זֶה: כב. מָגֵן אַבְרָהָם וּשְׁאָר אֲחֲרוֹנִים: כג. גַּם זֶה בְּמָגֵן אַבְרָהָם, וְאַף שֶׁבְּחָמֵד מֹשֶׁה מִפְקַפֵּק לְעִנְיַן בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא בָּזֶה, מִכָּל מָקוֹם הֵיכָא דְּנִמְלַךְ גַּם הוּא מוֹדֶה דְּצָרִיךְ לְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא, עַיֵּן שָׁם, וּכְבָר כָּתַבְנוּ דְּעִנְיָנוּ הֲוֵי כְּנִמְלַךְ, וְכָל שֶׁכֵּן בָּזֶה דְּבַוַּדַּאי לֹא הָיָה דַּעְתּוֹ לֶאֱכֹל כָּל כָּךְ מִתְּחִלָּה: ז כד. מָגֵן אַבְרָהָם וּשְׁאָר אֲחֲרוֹנִים: כה. בַּ״ח: כו. בֵּית יוֹסֵף: כז. אֲחֲרוֹנִים:

תרגום: 1. תַּבְלִין כַּרְכּוֹם 2. עוּגַת דְּבַשׁ 3. לֶחֶם הַגִּילּוֹשׁ עִם שׁוּמָן.

ר עָרוּךְ בְּשֵׁם רַב הַאי.
ש בְּרָכוֹת מב לְפָרוּשׁ הַתּוֹסְפוֹת וְהָרֹא"ש.
ת שָׁם תּוֹסְפוֹת וְהָרֹא"ש. א שָׁם בַּגְּמָרָא.

*** שֶׁכְּמַעַט הַדָּבָשׁ וְהַתַּבְלִין הֵם עִקָּר, [לד] וְכֵן נוֹהֲגִים) (רַשׁ"י וְעָרוּךְ, וְכֵן יֵשׁ לְפָרֵשׁ דַּעַת רַמְב"ם). [ר] וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים שֶׁהוּא פַּת, בֵּין מְתֻבֶּלֶת בֵּין שֶׁאֵינָהּ מְתֻבֶּלֶת, שֶׁעוֹשִׂים אוֹתָם [לה] כְּעָבִים יְבֵשִׁים וְכוֹסְסִין [ג] אוֹתָם, וְהֵם הַנִּקְרָאִים בִּיסְקוֹנִי"ש[1]. * וְהָלָכָה כִּדְבְרֵי כֻּלָּם, שֶׁלְּכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים נוֹתְנִים לָהֶם דִּינִים שֶׁאָמַרְנוּ בְּפַת הַבָּאָה [ז] בִּכְיסָנִין: ח. [ש] לַחְמָנִיּוֹת אוֹתָן שֶׁבִּילְתָן עָבָה שְׁקוֹרִין [טו] אוֹבְלִיא"ש [לו] לֶחֶם גָּמוּר הוּא וּמְבָרֵךְ עָלָיו הַמּוֹצִיא וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן, [ח] וְאוֹתָן שֶׁבִּילְתָן רַכָּה וְדַקִּים מְאֹד [לז] שְׁקוֹרִין [טז] נִיבְלַא"ש, מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת וּבִרְכָה אַחַת מֵעֵין שָׁלֹשׁ. [לח] [א] וְאִם קָבַע [ז] [לט] סְעוּדָתוֹ עֲלֵיהֶם, מְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא**

בַּאֵר הֵיטֵב

רַשַּׁ"ל כָּתַב דְּגַם עַל לֶעקֶ"ך אֵין לְבָרֵךְ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת אֶלָּא אִם כֵּן הַדֶּבֶשׁ עִקָּר וְקֶמַח מְעַט, וְכָתַב הַסַּ"ז עָלָיו, דְּבְרֵי יְחִיד הֵם, וְהָעִקָּר תָּלוּי בַּלִּישָׁה אִם נִלּוֹשׁ בְּרֹב דְּבַשׁ וּמְעַט מַיִם הָוֵי כִּיסָנִין, עַיֵּן שָׁם: **יג. אוֹתָם**. הַיְנוּ, הַקִּיכֶל"ךְ שֶׁעוֹשִׂין בְּסְעוּדָה לְתֹאבוֹן וְלֹא כְּדֵי לְהַשְׂבִּיעַ: **יד. כְּכִיסָנִין**. הַסַּעַם, דִּבְרַכַּת בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת פּוֹטֵר הַכֹּל אֲפִלּוּ עָשָׂה, דְּהָא זַיִן, אֶלָּא שֶׁמְּפָנֵי חֶשִׁיבוּת הַפַּת קָבְעוּ עָלָיו הַמּוֹצִיא וְשָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת, מִשּׁוּם הָכִי כָּל כַּמָּה שֶׁלֹּא בָּרוּר לָנוּ שֶׁיֵּשׁ שָׁם חֶשִׁיבוּת וְאֵינוֹ בִּכְלַל כִּיסָנִין יֵשׁ לְהָקֵל שֶׁלֹּא לְהַצְרִיךְ הַמּוֹצִיא וְשָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת, ט"ז. וְהַב"ח מַחְמִיר אֲפִלּוּ אִית בְּהוּ תַּבְלִין אוֹ דְּבַשׁ דְּלֹא יֹאכְלֵם אֶלָּא בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה, אֶלָּא אִם כֵּן הַדְּבַשׁ וְהַתַּבְלִין הֵן מְרֻבִּים מַהֶקֶמַח, עַיֵּן שָׁם, וְטַ"ז דָּחֶה דְּבָרָיו, עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן בְּתְשׁוּבַת גִּנַּת וְרָדִים כְּלָל א סִימָן (פד) [כד] דַּף יג: **טו. אוֹבְלִיא"ש**. נִרְאֶה שֶׁהוּא נָאֶפֶה מִבְּלִי גְּלִגּוּל, רַק שֶׁמְּעָרֵב עִפָּה עִם מַיִם לִישָׁה עֲבָה, טַ"ז: **טז. נִיבְלִיא"ש**. שְׁקוֹרִין נַאלְסִינְק"ר דְּהַיְנוּ שֶׁמְּעָרְבִין קֶמַח עִם מַיִם בִּקְדָרָה כְּמוֹ דַּיְסָא וְשׁוֹפְכִין הָעִסָּה עַל עֲלֵי יְרָקוֹת רְחָבִים וְנֶאֱפִים בַּתַּנּוּר עִם הֶעָלִים: **יז. סְעוּדָתוֹ**. וְשִׁעוּר קֶבַע הוּא שָׁלֹשׁ אוֹ אַרְבַּע בֵּיצִים, עַיֵּן בְּסֵפֶר פֶּרַח שׁוֹשַׁן כְּלָל א סִימָן ד, וְעַיֵּן יַד אַהֲרֹן, וְעַיֵּן לְעֵיל סָעִיף קָטָן ח מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם בְּשֵׁם מָגֵן אַבְרָהָם. וְטַ"ז הָעֲלָה דְּאֵין לְקָבֵּעַ סְעוּדָה וּלְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא בְּכָל מִינִים שֶׁבִּילְתָן רַכָּה וְהֵם דַּקִּים, אֲבָל הַמִּין שֶׁקּוֹרִין נַאלְסִינְק"ר מַהֲנֵי קְבִיעוּת לְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא דְּהָא אֵינָם דַּקִּים, עַיֵּן שָׁם:

בֵּאוּר הֲלָכָה

נִכָּר יוֹתֵר מִן הָעִסָּה [הוּא מְהַטַּ"ז בְּבֵאוּר דִּבְרֵי הַרַמ"א], וּכְהַאי גַּוְנָא בְּנִלּוֹשׁ בְּבֵיצִים צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא הָרֹב מִבֵּיצִים וּמְעוּט מַיִם כְּדֵי שֶׁיְּהֵא טַעַם הַבֵּיצִים נִרְגָּשׁ הַרְבֵּה, וְיֵשׁ הַרְבֵּה שֶׁאֵין נִזְהָרִין בָּזֶה שֶׁקּוֹנִים מִינֵי עוּגוֹת קַטַנּוֹת שֶׁנִּלּוֹשׁ בִּמְעַט דְּבַשׁ אוֹ בֵּיצִים וְהָרֹב מַמַּיִם, וּמְבָרְכִין עֲלֵיהֶם בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת וְאוֹכְלִין בְּלִי נְטִילַת יָדַיִם, וּבְיוֹתֵר מִזֶּה, שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים אוֹכְלִין מֵהֶם כְּדֵי קְבִיעוּת סְעוּדָה, שֶׁאַף בְּכִיסָנִין גְּמוּר צָרִיךְ נְטִילָה וְהַמּוֹצִיא וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן. וְיֵשׁ עוֹד מִינֵי עוּגוֹת דַּקּוֹת שֶׁלָּשִׁין אוֹתוֹ בְּלֹא דְּבַשׁ וּבֵיצִים כְּלָל, רַק שֶׁמַּבְשְׁלִין מִקְדָּם מַיִם עִם מְעַט שִׁבֹּלֶת שׁוּעָל וְלָשִׁין אוֹתָם בְּמַיִם אֵלּוּ, וְאֵינִי יוֹדֵעַ הֶחֵת לָזֶה, וְאַטּוּ מִשּׁוּם דְּנִלּוֹשׁ בְּמַיִם אֵלּוּ אָבַד טַעַם הָעִסָּה מִמֶּנּוּ [וְגַם אַף אִם הָיָה נִרְגָּשׁ טַעַם הַשִּׁבֹּלֶת שׁוּעָל הַרְבֵּה, גַּם כֵּן מִסְתַּבֵּר דְּלֹאו כְּלוּם הוּא לְהוֹצִיאוֹ מִתּוֹרַת לֶחֶם, דְּאִטּוּ אִם מִתְעָרֵב לְכַתְּחִלָּה כַּמָּה מִינֵי דָּגָן בְּיַחַד לָאו לֶחֶם הוּא, וְשֶׁמֶן וּדְבַשׁ שֶׁאנֵי, דְּמִינִים אֲחֵרִים הֵם, וְגַם דִּבְשֶׁמֶן וּדְבַשׁ וּבֵיצִים נִחְשָׁב מִינֵי מְתִיקָה שֶׁאוֹכְלִין רַק לְקִנּוּחַ שֶׁטַּעְמָם חָשִׁיב, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּזֶה]. אַךְ אִם עוֹשִׂין הָעוּגוֹת דַּקִּין וִיבֵשִׁין מְאֹד עַד שֶׁנִּפְרָכִין, יֵשׁ לְהַתִּיר, מִשּׁוּם דְּזֶה הָוֵי בִּכְלָל כְּעָבִין יְבֵשִׁין הַנִּזְכָּר בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, דְּגַם אֵלּוּ מִן הַסְּתָם אֵין דֶּרֶךְ לְאָכְלָן לְהַשְׂבִּיעַ, רַק לְקִנּוּחַ כְּמוֹ כְּעָבִין הַנַּ"ל:

*** שֶׁכְּמַעַט הַדְּבַשׁ וְהַתַּבְלִין הֵם עִקָּר**. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ, וְכֵן בַּצִּיּוּר הָרִאשׁוֹן וְכוּ'. וּלְפִי זֶה הָעִסָּה שֶׁעוֹשִׂין בְּפוּרִים וּמְמַלְּאִין אוֹתָהּ בְּשֶׁמֶשְׁמִין, לֹא נִבְטַל מִמֶּנָּה שֵׁם פַּת עַד שֶׁיְּהֵא הַשֶּׁמֶשְׁמִין הַרְבֵּה עַד שֶׁיְּהֵא טַעַם הַשֶּׁמֶשְׁמִין יוֹתֵר מִטַּעַם הָעִסָּה, וְעַל פִּי רֹב הָעִסָּה שֶׁל פּוּרִים שֶׁעוֹשִׂין בְּזִמַּנֵּנוּ אֵין בָּהּ שֶׁמֶשְׁמִין כָּל כָּךְ, וּבִפְרָט שֶׁלֶּחֶם הַהוּא אֵין עָשׂוּי בְּזִמַּנֵּנוּ לְקִנּוּחַ וּלְתַעֲנוּג כְּמוֹ שֶׁזָּכְרוּ הָרִאשׁוֹנִים בְּפַת הַבָּאָה בְּכִיסָנִין, רַק לִשְׂבֹּעַ, וְלֶחֶם גָּמוּר הוּא, וְכֵן כָּתַב הַגְּרַ"ז בְּסִדּוּרוֹ (וּמַה שֶּׁזָּכַר הַסַּ"ז בְּסָעִיף קָטָן ו, וּבִכְלָל זֶה וכו', אֶפְשָׁר דְּבִזְמַנּוֹ הָיָה עָשׂוּי בְּאֹפֶן אַחֵר לְקִנּוּחַ בְּעִלְמָא):

*** וְהָלָכָה כְּדִבְרֵי כֻּלָּם וכו'**. עַיֵּן בְּחִדּוּשֵׁי ר' עֲקִיבָא אִיגֶר שֶׁהִקְשָׁה אַמַּאי לֹא כָּתַב הַמְחַבֵּר דְּיֵרֶא שָׁמַיִם יֵצֵא יְדֵי כֻּלָּם כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסָעִיף יג, עַיֵּן שָׁם. וּבְמַאֲמַר מָרְדְּכַי מִשֶּׁבוּ, דְּכֵיוָן דְּלֹא נִזְכָּר בְּהֶדְיָא שְׁחוֹלְקִים הַפּוֹסְקִים בָּזֶה, וְאָפְשָׁר דְּמוֹדוּ לְהַדָּדֵי, עַיֵּן שָׁם. וְהִנֵּה הַמָּגֵן אַבְרָהָם הֶעְתִּיק עַל הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ דִּבְרֵי הַבַּ"ח, עַיֵּן שָׁם, וְאָנֹכִי לֹא הֶעְתַּקְתִּי דְּכָבָר יָשַׁב הַסַּ"ז קֻשְׁיָתוֹ, וְהַרְבֵּה אַחֲרוֹנִים תָּפְסוּ לְדִינָא כְּפֶסֶק הָרַמ"א דְּסָגֵי כְּשֶׁנִּלּוֹשׁ בְּרֹב דְּבַשׁ וּמְעוּט מַיִם:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

וְשֶׁמֶן וְחָלָב בָּעִינָן שֶׁיִּהְיֶה הָרֹב מֵהֶן וּמְעוּט מַיִם, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נִרְגָּשׁ מֵהֶן הַטַּעַם הַרְבֵּה מְאֹד עַד שֶׁעַל יְדֵי זֶה הֵם הָעִקָּר וְטַעַם הָעִסָּה טָפֵל. וְכֵן בַּצִּיּוּר הָרִאשׁוֹן שֶׁכָּתַב הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, שֶׁמְּמַלְּאִין מֵהֶם, [כה] בָּעִינַן גַּם כֵּן שֶׁיִּהְיֶה הַמִּלּוּי הַרְבֵּה כָּל כָּךְ עַד שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה נִרְגָּשׁ הַטַּעַם הַרְבֵּה מְאֹד: **לד. וְכֵן נוֹהֲגִין**. שֶׁאוֹפִין לְלֶחֶם מִשְׁנֶה פַּת עִם מְעַט שֶׁמֶן וְתַבְלִין [דַּרְכֵי מֹשֶׁה], וְכֵן הִסְכִּימוּ הָאַחֲרוֹנִים לַהֲלָכָה כִּפְסַק הָרַמ"א: **לה. כְּעָבִים יְבֵשִׁים**. כָּךְ שָׁמַהּ בְּעַרְבִי, וּבִלְשׁוֹן סְפָרַד נִקְרָא בּוֹסְקִיגוּ"ש[1], [כו] וְנַעֲשִׂית מֵחֲמֶשֶׁת מִינֵי דָּגָן וּבְמַיִם לְבַד, אַף בַּאֲפִיָּתָן נַעֲשִׂים יְבֵשִׁים כָּל כָּךְ עַד שֶׁנִּפְרָכִים, וְאֵין זֶה נִקְרָא אוֹכֵל אֶלָּא כּוֹסֵס, וְאֵין דַּרְכָּם לֶאֱכֹל מִזֶּה הַרְבֵּה, לָכֵן אֵין לוֹ דִּין פַּת:

ח לו. לֶחֶם גָּמוּר הוּא. דְּנַעֲשִׂים [ל] רַק מִקֶּמַח וּמַיִם כִּשְׁאָר פַּת, וְאַף [לא] שֶׁהֵם דַּקִּים, מִכָּל מָקוֹם לֹא הָוֵי כְּמוֹ כְּעָבִים יְבֵשִׁים דְּסָעִיף ז, דְּהֵם יְבֵשִׁים מְאֹד וְאֵינָם עֲשׂוּיִים לֶאֱכִילָה וְרַק כּוֹסְסִין אוֹתָם [לב] לְקִנּוּחַ, אֲבָל אֵלּוּ עֲשׂוּיִים לֶאֱכִילָה: **לז. שֶׁקּוֹרִין נִיבְלַא"ש**. וְכָתְבוּ [לג] הָאַחֲרוֹנִים, דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁקּוֹרִין בִּלְשׁוֹן רוּסְיָא נַאלְסִילְקְ"ע[2], שֶׁמְּעָרְבִין קֶמַח עִם הַרְבֵּה מַיִם בִּקְדָרָה כְּמוֹ דַּיְסָא וְשׁוֹפְכִין עַל עֲלֵי יְרָקוֹת, וְנֶאֱפִים בַּתַּנּוּר עִם הֶעָלִים [וְהוּא הַדִּין [לד] כְּשֶׁנֶּאֱפִים עַל מַחֲבַת בְּלִי שָׁמֶן]. וְדַוְקָא בְּאֵלּוּ שֶׁהֵם דַּקִּים וְרַכִּים בְּיוֹתֵר, אֲבָל אִם אֵינָם רַכִּים וְדַקִּים כָּל כָּךְ, מִבֹּאר בְּסָעִיף יד דְּדִין לֶחֶם עֲלֵיהֶם וּמְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא [מָגֵן אַבְרָהָם]: **לח. וְאִם קָבַע וְכוּ'**. וְכָתְבוּ [לה] הַפּוֹסְקִים, [לו] דְּאוֹתָן שֶׁקּוֹרִין בְּפָרָאג וַואלְאפְּלַאטְקֶע"ס[3] שֶׁנַּעֲשִׂין גַּם כֵּן בְּלִילָתָן רַכָּה, אַף מִפְּנֵי שֶׁמִּתְפַּשְּׁטִין בַּאֲפִיָּתָן נַעֲשִׂים דַּקִּין וּקְלוּשִׁים הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאוֹתָן נַאלְסִילְקֶע"ס שֶׁנִּזְכַּר לְעֵיל, אֵין לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם הַמּוֹצִיא אֲפִלּוּ בִּדְקָבַע, דְּאֵין עַל זֶה תּוֹרַת לֶחֶם כְּלָל וְדָמְיָא לְטָרְיָתָא בְּסָעִיף טו: **לט. סְעוּדָתוֹ עֲלֵיהֶם וְכוּ'**. וּמַה נִּקְרָא קֶבַע, מִבֹּאר לְעֵיל בְּסָעִיף ו לְעִנְיַן פַּת כִּיסָנִין, וְהוּא הַדִּין הָכָא:

תרגום: 1. בֶּייגֶלַאך 2. בלינצ'עס 3. כְּעִין וַפְלִים.

וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן. [מ]וְאִי אָכִיל לְהוּ בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה [מא]שְׁלֹא מֵחֲמַת [מב]הַסְּעוּדָה, [מב]*טְעוּנִים בְּרָכָה [מג]לִפְנֵיהֶם וְלֹא לְאַחֲרֵיהֶם. [מד]אֲבָל אוֹתָם רְקִיקִים דַּקִּים שֶׁנּוֹתְנִים מִרְקַחַת עֲלֵיהֶם, [מה]הֵם טְפֵלִים לְגַבֵּי [ג]הַמִּרְקַחַת וּבִרְכַּת הַמִּרְקַחַת [מו]פּוֹטַרְתָּן: ט. [ג]פַּת גְּמוּר אֲפִלּוּ [מז]פָּחוֹת מִכַּזַּיִת מְבָרֵךְ עָלָיו הַמּוֹצִיא, אֲבָל לְאַחֲרָיו אֵינוֹ מְבָרֵךְ [מח]כְּלוּם כֹּל שֶׁלֹּא אָכַל [מט]כַּזַּיִת: י. [מט]חֲבִיצָ״א, [נ]דְּהַיְנוּ

ב בֵּית יוֹסֵף (וְהָרוֹקֵחַ) [וַהֲכָל בו]. ג הַרַשְׁבָּ״א לְדַעַת הָרִי״ף וְהָרַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק ג מֵהִלְכוֹת בְּרָכוֹת וְטוּר וּבֵית יוֹסֵף לְדַעַת הָרֹא״שׁ. ד בְּרָכוֹת לז.

בַּאֵר הֵיטֵב

יח. הַסְּעוּדָה. פְּרוּשׁ שֶׁאֵין אוֹכְלִין לְשֹׂבַע אֶלָּא לְתַעֲנוּג אוֹ לְקִנּוּחַ לְהָקֵל מִכֹּבֶד הַמַּאֲכָל: **יט. לִפְנֵיהֶם.** וְאִם כֵּן כָּל מִינֵי פַּת הַנִּזְכָּרִים בְּסָעִיף ז טְעוּנִים בְּרָכָה לִפְנֵיהֶם תּוֹךְ הַסְּעוּדָה כְּשֶׁאוֹכְלִין לְקִנּוּחַ, וְהָא דְּקִיס לָן בְּרַךְ עַל הַפַּת פָּטַר אֶת הַפְּרָפֶרֶת, הַיְנוּ כְּשֶׁבָּאִין לְהַמְשִׁיךְ תַּאֲוַת הַמַּאֲכָל. כְּלָלָא דְּמִלְּתָא, כֹּל שֶׁאוֹכֵל לְמָזוֹן וּלְתַבְשִׁיל כְּגוֹן עָפְ״ל פָּלָאדִי״ן וּפְאוֹדִילִ״י פָּלָאדִי״ן, תָּמִיד מְחֻמֶּת הַסְּעוּדָה הֵם בָּאִים וְאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם תּוֹךְ הַסְּעוּדָה, כִּי הִפְרִי נַעֲשֶׂה תַּבְשִׁיל תּוֹךְ הַמּוּלִיְתָא וְקִמְחָא עִקָּר, וְאֵין לְהַחְמִיר וְלִקַּח קְצָת תַּפּוּחִים מִבַּפְנִים וּלְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ דְּהָוֵי בְּרָכָה לְבַטָּלָה, דְּקִמְחָא עִקָּר, עַיֵּן סִימָן קעז. וְדָבָר שֶׁבָּא לְקִנּוּחַ אוֹ לְתַעֲנוּג, כְּגוֹן עֻגּוֹת דַּקּוֹת אוֹ מִינֵי מְתִיקָה שֶׁכָּתַב בְּסָעִיף ז, צְרִיכָה בְּרָכָה וְאֵין הַפַּת פּוֹטַרְתָּן אֶלָּא אִם כֵּן שָׁבְּאִין לְהַמְשִׁיךְ תַּאֲוַת הַמַּאֲכָל, מֻגָּן אַבְרָהָם. וְוַאלְפַלַטְקֶ״ס וְהוֹיזֶ״ן בְּלַאזִי״ן שֶׁקּוֹרִין פְּרִיטְלִי״ךְ[5] צְרִיךְ לְבָרֵךְ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה, ט״ז: **כ. הַמִּרְקַחַת.** הַיְנוּ, כְּגוֹן מַה שֶּׁמְּטַגְּנִין בְּפוּרִים נוֹיא״ט עַל עִסָּה, שֶׁאֵין לְבָרֵךְ עַל אוֹתָהּ עִסָּה כָּל זְמַן שֶׁאוֹכֵל אוֹתָהּ עִם הַנּוֹיא״ט, אֲבָל אִם אוֹכֵל הָעִסָּה בִּפְנֵי עַצְמָהּ מְבָרֵךְ עָלֶיהָ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת, דְּבִשְׁעַת אֲפִיָּה לֹא נֶאֶפָּה בְּתוֹרַת לֶחֶם, עַיֵּן לְעֵיל סָעִיף קָטָן יא, ט״ז: **כא. בַּזַּיִת.** מִי שֶׁאָכַל חֲצִי זַיִת וְחָזַר וְאָכַל חֲצִי זַיִת אַחַר תּוֹךְ כְּדֵי אֲכִילַת פְּרָס וְלֹא הָיָה בְּדַעְתּוֹ כְּשֶׁבֵּרַךְ עַל הָרִאשׁוֹן, נִסְתַּפֵּק בַּהֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק ב סִימָן קמז אִם מְחֻיָּב לְבָרֵךְ לְאַחֲרָיו, וְעַיֵּן עוֹד שָׁם סִימָן רכז:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

מ. וְאִי אָכִיל לְהוּ וְכוּ׳. פֵּרוּשׁ, [לז]לְהָנֵי רַכִּין וְדַקִּין, וְהוּא הַדִּין לְכָל פַּת הַבָּא בְּכִיסָנִין הַמְבֹאָרִים בְּסָעִיף ז [מִגֵּן אַבְרָהָם]. וְעַיֵּן בְּאוּר הֲלָכָה שֶׁכָּמָּה אַחֲרוֹנִים חוֹלְקִים עַל דְּבָרָיו: **מא. שֶׁלֹּא מֵחֲמַת הַסְּעוּדָה.** פֵּרוּשׁ, שֶׁלֹּא אָכָלָם לְהַשְׁבִּיעַ רַעֲבוֹנוֹ [לח]רַק לְקִנּוּחַ וּמְתִיקָה [דְּאִלּוּ אָכָלָם לְמַלֵּא רַעֲבוֹנוֹ, [לט]אֲפִלּוּ לֹא אָכָלָם רַק מְעַט, הֵם בִּכְלַל סְעוּדָה וְאֵין צָרִיךְ בְּרָכָה]: **מב. טְעוּנִים בְּרָכָה.** דְּכֵיוָן דְּאֵינוֹ אוֹכֵל זֶה לְשֵׁם סְעוּדָה, לֹא נִפְטַר בִּבְרַכַת הַמּוֹצִיא. [מ]וְאִם אוֹכֵל הַרְבֵּה כְּשִׁעוּר קְבִיעַת סְעוּדָה הַמְבֹאָר בְּסָעִיף ו, אֲפִלּוּ אָכָלָם לְמִתְיקָה בְּעָלְמָא נִפְטַר בִּבְרַכַת הַמּוֹצִיא, דְּכֵיוָן דְּאִי אָכָלָם שֶׁלֹּא בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה צָרִיךְ לְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא, מֵמֵילָא בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה נִפְטַר בִּבְרַכַת הַמּוֹצִיא: **מג. לִפְנֵיהֶם.** וְכָל זֶה בְּעִנְיְנֵי פַּת, אֲבָל בְּעִנְיְנֵי מַעֲשֵׂה קְדֵרָה שֶׁבָּאִין לְמָזוֹן וּלְתַבְשִׁיל, תָּמִיד מֻחֶמֶת הַסְּעוּדָה הֵם בָּאִים, כְּמְבֹאָר בְּסִימָן קעז, וַאֲפִלּוּ הֵם מְמֻלָּאִים בְּפֵרוֹת, כְּאוֹתָן שֶׁקּוֹרִין עָפְ״ל פָּלָאדִי״ן[1] וְכַדּוֹמֶה, הַפֵּירֵי נַעֲשֶׂה תַּבְשִׁיל תּוֹךְ הַמּוּלִיְתָא וְקִמְחָא עִקָּר וְהַפֵּירֵי בָּטֵל לְגַבֵּיהוּ, וְאֵין לְהַחְמִיר וְלִקַּח קְצָת תַּפּוּחִים מִתּוֹכָם וּלְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ, דְּהָוֵי בְּרָכָה לְבַטָּלָה [אַחֲרוֹנִים]: **מד. אֲבָל וְכוּ׳.** קָאֵי עַל עִקַּר דִּין פַּת הַבָּאָה בְּכִיסָנִין, וְקָא מַשְׁמַע לָן דְּזֶה לֹא הָוֵי בִּכְלָלוֹ, דְּאֵין מְבָרְכִין בָּזֶה עַל הָעִסָּה כְּלָל מִשּׁוּם דְּהָוֵי טְפֵלָה לְמִרְקַחַת, כְּדִמְפָרֵשׁ: **מה. הֵם טְפֵלִים.** דְּאֵין מִתְכַּוְּנִין לֶאֱכֹל הָרְקִיקִין, וְרַק שֶׁעוֹשִׂין אוֹתָם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטָּנְפוּ הַיָּדַיִם מֵהַמִּרְקַחַת, וְלָכֵן הָוֵי הָעִסָּה בִּכְלַל טָפֵל, כְּדִלְקַמָּן בְּסִימָן ריב. וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים שָׁם, דְּבִמְדִינוֹתֵינוּ שֶׁנּוֹתְנִין מִרְקַחַת עַל הַדֶּבֶשְׁנִין [שֶׁקּוֹרִין לֶעקְ״ךְ פְּלָאדִי״ן[4]], שֶׁטּוֹבִים הַדֶּבֶשְׁנִין לְמַאֲכָל בְּעַצְמָן, אִם כֵּן כַּוָּנָתָם גַּם בִּשְׁבִיל אֲכִילַת הַדֶּבֶשְׁנִין, [מא]וּמֵמֵילָא הֵם הָעִקָּר וּמְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת וּפוֹטֵר הַמִּרְקַחַת. וּפְשׁוּט, דְּדִוְקָא שֶׁבְּעֵת אֲפִיָּה נֶאֶפְיָה בְּיַחַד, אֲבָל אִם אָפָה הַדֶּבֶשְׁנִין לְבַד וְאַחַר כָּךְ מַנִּיחַ עֲלֵיהֶם מִלְמַעְלָה הַמִּרְקַחַת, אֵין נַעֲשִׂין הַמִּרְקַחַת טְפֵלָה לָהֶם, שֶׁכַּוָּנָתוֹ לֶאֱכֹל שְׁנֵיהֶם, וְאֵין הַמִּרְקַחַת בָּאִין לִלְפֹּת הַדֶּבֶשְׁנִין, וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ גַּם עַל הַמִּרְקַחַת: **מו. פּוֹטַרְתָּן.** וְאִם אָכַל הַמִּרְקַחַת מִלְמַעְלָה [מב]וְהִשְׁאִיר הָרְקִיקִין וַאֲכָלָן בִּפְנֵי עַצְמָן, צָרִיךְ לְבָרֵךְ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת עֲלֵיהֶם, אַף אִם אֲכָלָן בְּיַחַד [מג]וְנִשְׁאַר עוֹד קְצָת רָקִיק בְּלֹא מִרְקַחַת, אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ עָלָיו, כֵּיוָן דְּעִקַּר אֲכִילָתוֹ הָיָה בְּיַחַד וְנֶחְשָׁב לְטָפֵל לְהַמִּרְקַחַת, אֵין חוֹשְׁשִׁין עַל גְּמַר הָאֲכִילָה:

טז מז. פָּחוֹת מִכַּזַּיִת. וְהוּא הַדִּין [מד]אֲפִלּוּ עַל כָּל דְּהוּ, דְּאָסוּר לֵהָנוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלִי בְּרָכָה: **מח. כְּלוּם.** הַיְנוּ, לֹא בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְלֹא שׁוּם בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה:

י מט. חֲבִיצָ״א וְכוּ׳. אַקְדִּים לָזֶה הַסָּעִיף הַקְּדָמָה קְצָרָה וְהוּא, דְּיֵשׁ בָּזֶה שְׁלֹשָׁה אֲפָנִים. **א** פַּת שֶׁפֵּרֵר לְפֵרוּרִין וּבִשְּׁלוֹ, תְּלוּי בָּזֶה, אִם הַפֵּרוּרִין גְּדוֹלִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם כַּזַּיִת, לֹא נִתְבַּטֵּל מֵהֶם שֵׁם פַּת אֲפִלּוּ אִם עַל יְדֵי הַבִּשּׁוּל אָזַל מֵהֶם תֹּאַר לֶחֶם, וְאִם אֵין בָּהֶם כַּזַּיִת, אֲפִלּוּ אִם נִרְאֶה שֶׁיֵּשׁ עֲלֵיהֶם תֹּאַר לֶחֶם, מְבָרֵךְ בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת, דְּשֵׁם תַּבְשִׁיל עֲלֵיהֶם. **ב** אִם לֹא בִּשְּׁלוֹ, רַק שֶׁפֵּרֵר בְּקַעֲרָה וְנִתְחַבְּרוּ הַפֵּרוּרִין יַחַד עַל יְדֵי דִּבֵּשׁ אוֹ מָרָק, אִם יֵשׁ עֲדַיִן עֲלֵיהֶם תֹּאַר לֶחֶם, מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם הַמּוֹצִיא אֲפִלּוּ אִם אֵין בָּהֶם כַּזַּיִת, וְאִם אֵין בָּהֶם תֹּאַר לֶחֶם, מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם בּוֹרֵא מִינֵי מְזוֹנוֹת, אֲבָל אִם הָיָה בַּהַפֵּרוּרִין כַּזַּיִת, וְכַנִּזְכָּר לְעֵיל וְנִתְחַבְּרוּ הַפֵּרוּרִין יַחַד עַל יְדֵי מַשְׁקֶה, אֲפִלּוּ אִם הַפֵּרוּרִין דַּקִּין כְּסֹלֶת מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם הַמּוֹצִיא, דְּשֵׁם פַּת עֲלֵיהֶם. וְעַתָּה נְבָאֵר אֶת הַסָּעִיף בְּעֶזְרַת ה׳ יִתְבָּרַךְ: **ג. דְּהַיְנוּ פֵּרוּרֵי לֶחֶם שֶׁנִּדְבָּקִים.** בְּנִתְבַּשֵּׁל אֵין נִפְקָא מִנָּה בֵּין נִדְבָּקִין אוֹ לֹא, וְנָקַט זֶה מִשּׁוּם אֹפֶן הַשֵּׁנִי דְּמֵירֵי בְּלִי בִּשּׁוּל:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

לז. דְּאִלּוּ אוֹכְלִיאֵ״שׁ שֶׁהוּא לֶחֶם גָּמוּר [וְכֵן פַּת הֶנְּפוּלוּ בְּמַעַט דִּבֵּשׁ וְרִבּוּ מַיִם, לְפִי דַּעַת הָרַמְ״א לְעֵיל בְּסָעִיף ז], אֲפִלּוּ בְּדֹלֶא קָבַע גַּם כֵּן בְּוַדַּאי אֵין צָרִיךְ בְּרָכָה, דִּנְטָר בִּבְרַכַת הַמּוֹצִיא כְּשֶׁאָר פַּת: **לח.** מִגֵּן אַבְרָהָם: **לט.** עִמַּק בְּרָכָה וְהַדְרִישָׁה, וְכֵן מַשְׁמַע מִמִּגֵּן אַבְרָהָם בְּסָעִיף קָטָן כא וּמֵאֲמַר מָרְדְּכַי, דְּלֹא כְּטַ״ז: **מ.** מֵאֲמַר מָרְדְּכַי וּפְשׁוּט: **מא.** הַגְּרַ״ז: **מב.** ט״ז: **מג.** גַּם זֶה מִמַּשְׁמָעוּת הַטַּ״ז, וְהֶעְתִּיקוֹ הַגְּרַ״ז לְדִינָא, עַיֵּן שָׁם: **מד.** הֲרֹא״שׁ: **מה.** עוּגַת תַּפּוּחִים 2. דוּבְשָׁנִיּוֹת וְעוּגִיּוֹת בִּיצִים 3. בֶּייגֶלַאךְ 4. עוּגָה מְמוּלֵאת בְּמִינֵי מְתִיקָה 5. עוּגָה כְּעֵין בָּצֵק עָלִים.

תרגום:

ד כ[יִשְׂרָאֵל שֶׁהִשְׁפִּיר שְׁוָרִים לְאֵינוֹ יְהוּדִי לַחֲרֹשׁ בָּהֶם, וְחוֹרֵשׁ בָּהֶם, יֵשׁ מַתִּירִים (כ) אִם קִבֵּל עָלָיו הָאֵינוֹ יְהוּדִי אַחֲרָיוּת מִיתָה וּגְזֵלָה וּגְנֵבָה וְיוֹקְרָא וְזוֹלָא, וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכֵינָן שֶׁאֵין הָאֵינוֹ יְהוּדִי יָכוֹל לְמָכְרָהּ אִם יִרְצֶה, נִקְרֵאת [ט] בְּהֵמַת יִשְׂרָאֵל. (כא) (וְעַיֵּן לְמַשָּׂה בְּסִימָן זֶה): ה [ל]אִם יִשְׂרָאֵל וְאֵינוֹ יְהוּדִי שְׁתָּפִין בִּבְהֵמָה, מֶתָּר לַעֲשׂוֹת בָּהּ אֵינוֹ יְהוּדִי מְלָאכָה בְּשַׁבָּת עַל יְדֵי שֶׁיִּתְּנָהּ (י) עִם הָאֵינוֹ יְהוּדִי (כב) בְּתְחִלָּה כְּשֶׁקָּנוּ אוֹתָהּ שֶׁיִּטֹּל הָאֵינוֹ יְהוּדִי בְּשַׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם חֹל, (כג) וְאִם לֹא הִתְנוּ מִתְּחִלָּה אָסוּר, (כד) אַף עַל פִּי שֶׁהִתְנוּ אַחַר כָּךְ. מ[וְאִם יַלָּה אוֹתָהּ לְאֵינוֹ יְהוּדִי בְּהַלְוָאָה גְּמוּרָה, שֶׁיְּהֵא רְשׁוּת בְּיָדוֹ לְהוֹצִיאָהּ אִם יִרְצֶה שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת יִשְׂרָאֵל, (כה) וְיִזְקֹף הַדָּמִים עַל הָאֵינוֹ יְהוּדִי וְאַחֲרָיוּת הַשָּׁוָרִים עַל הָאֵינוֹ יְהוּדִי, מֻתָּר. נ[וְיֵשׁ מַתִּירִים אֲפִלּוּ לֹא יְהֵא רְשׁוּת בְּיַד הָאֵינוֹ יְהוּדִי (כו) לְהוֹצִיאָם, עַל יְדֵי שֶׁיִּזְקֹף הַדָּמִים עַל הָאֵינוֹ יְהוּדִי בְּמִלְוֶה וְיַעֲשֶׂה אַפּוֹתִיקִי (פְּרוּשׁ, אַפּוֹ תְּהֵא קָאֵי, כְּלוֹמַר לֹא יְהֵא לְךָ פֵּרָעוֹן אֶלָּא מִזֶּה) לְיִשְׂרָאֵל, אוֹ (כז) יְהַרְהֵנּם (פְּרוּשׁ) מַשְׁכוֹן בִּלְשׁוֹן יִשְׁמָעֵאל רַהַן) אֶצְלוֹ, (כח) וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יֹאמַר לוֹ מֵעַכְשָׁו. ס[וְיֵשׁ מַתִּירִים (כט) עַל יְדֵי שֶׁיְּזַהִיר אֶת הָאֵינוֹ יְהוּדִי שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה בָּהּ מְלָאכָה

כ הַגָּהוֹת מֵיימוֹנִי (דפוס קושטא) פֶּרֶק ו׳ (הי״ח) בְּשֵׁם סְמ״ק (מצוה רפב) וּסְמ״ג (לאוין סה) וְהַתְּרוּמָה (בסימנים) בְּסִימָן קמ״ח. ל הֲרִיב״ש בְּתְשׁוּבָה (סי׳ קנא). מ תְּשׁוּבַת [רַשְׁבָּ״א] (הובא בב״י סי׳ רמה ד״ה ואם ישראל). נ שָׁם. ס בֵּית יוֹסֵף (שם) בְּשֵׁם רַבּוֹ כְּבוֹד חֲבֵר רַבֵּי יַעֲקֹב בֵּי רַב.

בְּאֵר הֵיטֵב

ד [ט] **בְּהֵמַת יִשְׂרָאֵל.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב, וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם שְׁבוּת יַעֲקֹב עַיֵּן שָׁם שֶׁהֵבִיא דִּבְרֵי הַצֶּמַח צֶדֶק וְכָתַב דְּאֵין כֵּאן הַצָּרְמָה אֶלָּא מְכִירָה גְּמוּרָה. וְגַם כָּתַב דְּהַצֶּמַח צֶדֶק מֵירֵי בְּמַקָּנָה הַסּוּסִים לַעֲבֹדוֹ עַל יוֹם אוֹ יוֹמַיִם לְהַקִּיעַ אִסּוּר שַׁבָּת, אֲבָל כְּהָאי גַּוְנָא לֹא, עַיֵּן שָׁם, וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי נִרְאֶה עִקַּר כְּהַשְּׁבוּת יַעֲקֹב דְּהָנֵי טַעֲמֵי דְּהַצֶּמַח צֶדֶק שָׁם לֹא שַׁיְכִי בָּזֶה, עַיֵּן שָׁם:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

כְּדִבְרָיו. מִגֵּן אַבְרָהָם (ס״ק יב): ד (ט) **בְּהֵמַת יִשְׂרָאֵל.** יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּשׁ לוֹ סוּס וּבָא לְמָכְרוֹ אַף בְּדָבָר מוּעָט מִתָּר, וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לְמָכְרוֹ אָסוּר, שֶׁנִּקְרֵאת בְּהֵמַת יִשְׂרָאֵל בְּכָל מָקוֹם, וְכֵן כָּתַב בִּתְשׁוּבַת צֶמַח צֶדֶק (סי׳ לה) עַיֵּן שָׁם, וְיוֹתֵר טוֹב שֶׁיִּפָּקְרֶנָּה: ה (י) **עִם הָאֵינוֹ יְהוּדִי וְכוּ׳.** וְאֵז מֻתָּרִין אַחַר כָּךְ לְחַלֵּק בְּשָׂוֶה כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ סִימָן רמ״ה סָעִיף קָטָן א׳, וְעַיֵּן מִגֵּן אַבְרָהָם (ס״ק יג):

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

וּמְצַדֵּד שָׁם לֶאֱסֹר, (כג) וְעַל כֵּן יֵשׁ לְהַחְמִיר, וּבְבֵאוּר הַגְּרָ״א גַּם כֵּן הָאֱרִיךְ בָּזֶה וּמֵסִיק דְּהָעִקָּר כְּדַעַת מַהַרְשַׁ״ל הַנַּ״ל, וְגַם לְקַמָּן בְּסִימָן תצ״ה סָעִיף ג׳ מְפֹרָשׁ (כג) הַגְּרָ״א מַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ דְּאֵין מוֹצִיאִין מַשָּׂא עַל הַבְּהֵמָה בְּיוֹם טוֹב, הַטַּעַם הוּא מִשּׁוּם שְׁבִיתַת בְּהֶמְתּוֹ: ד (כ) **אִם קִבֵּל עָלָיו וְכוּ׳.** דְּעַל יְדֵי זֶה הָוֵי כִּבְהֵמָה כְּמוֹ שֶׁל אֵינוֹ יְהוּדִי וּמֻתָּר לַחֲרֹשׁ בָּהּ בְּשַׁבָּת, וְאַף עַל פִּי שֶׁמַּחֲזִירָהּ בְּעַיִן אִם לֹא יִקְרֶה לָהּ כְּלוּם, מִכָּל מָקוֹם הַשְׁתָּא בִּרְשׁוּת הָאֵינוֹ יְהוּדִי קָאֵי לְגַמְרֵי, (כד) כֵּיוָן דְּגַם לְיוֹקְרָא וְזוֹלָא בִּרְשׁוּתוֹ הִיא: (כא) **וְעַיֵּן לְמַטָּה וְכוּ׳.** הֵיינוּ דִּשְׁנֵי יֵשׁ מַתִּירִין הַכָּתוּב שָׁם וְגַם הַגָּה שֶׁבְּסוֹף הַסִּימָן מוּכָח דְּסְבִירָא לֵיהּ כְּדַעַת הַמַּתִּירִין, וְעַיֵּן בְּמַה שֶׁנִּכְתַּב שָׁם (ס״ק לב): ה (כב) **בְּתְחִלָּה כְּשֶׁקָּנוּ וְכוּ׳.** דְּנִמְצָא דִּלְא קָנִיָּה הַבְּהֵמָה לְיִשְׂרָאֵל כְּלָל בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, (כה) וְאֵז אַחַר כָּךְ מֻתָּרִין אֲפִלּוּ לַחֲלֹק בְּשָׂוֶה וְאֵין בָּזֶה מִשּׁוּם שְׁכַר שַׁבָּת כְּמוֹ שֶׁכָּתַב סִימָן רמ״ה סָעִיף ב׳, (כו) וְגַם דְּאָז אֲפִלּוּ אִם אַחֲרָיוּת שְׁנֵיהֶם בְּשָׂוֶה כָּל יְמוֹת הַשָּׁבוּעַ בֵּין בְּחֹל וּבֵין בְּשַׁבָּת מֻתָּר: **(כג) וְאִם לֹא הִתְנוּ מִתְּחִלָּה.** אֶלָּא לְאַחַר שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ אָמַר לוֹ טֹל אַתָּה בְּשַׁבָּת וַאֲנִי כְּנֶגְדְּךָ בְּחֹל, (כז) אַף אִם נֹאמַר שֶׁאֵין אִסּוּר בָּזֶה מֵחֲמַת שְׁבִיתַת בְּהֶמְתּוֹ כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ לָאֵינוֹ יְהוּדִי חֵלֶק בָּהּ וְעַל כָּרְחוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה מְלָאכָה, מִכָּל מָקוֹם אָסוּר, דְּהָא בְּכָל זֶה הוּא נוֹטֵל יוֹם אֶחָד כְּנֶגֶד יוֹם הַשַּׁבָּת וְהָוֵי שְׂכַר שַׁבָּת שֶׁלֹּא בְּהַבְלָעָה: **(כד) אַף עַל פִּי שֶׁהִתְנוּ אַחַר כָּךְ.** מִלְּשׁוֹן זֶה מִשְׁמַע דְּכָל שֶׁכֵּן דְּאִם לֹא הִתְנָה כְּלָל דְּאָסוּר, וּבְבֵית יוֹסֵף (סוף סי׳ רמה) מְצַדֵּד לוֹמַר דְּאִם אַף לְאַחַר שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ לֹא הִתְנָה לוֹמַר טֹל אַתָּה וְכוּ׳ אֶלָּא חוֹלְקִין סָתָם הַשָּׂכָר כָּל הַשָּׁבוּעַ בְּשָׂוֶה דְּשָׁרִי, דְּהָא נוֹטֵל שְׂכַר שַׁבָּת בְּהַבְלָעָה, וְאִיסּוּר דִּשְׁבִיתַת בְּהֶמְתּוֹ רַק שֶׁעִבּוּד בְּעָלְמָא: **(כה) וְיִזְקֹף הַדָּמִים וְכוּ׳.** וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין סְבִירָא לֵיהּ דְּאֵין כָּאן דְּהָא הָאֵינוֹ יְהוּדִי עוֹשֶׂה בָּעֵל כָּרְחוֹ בְּשַׁבָּת מַחֲמַת חֶלְקוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ [וְאַף דְּעָשָׂה בָּזֶה אִסּוּר מִתְּחִלָּה כְּשֶׁנִּשְׁתַּתֵּף, שֶׁהָיָה לוֹ לְחֹשׁ שֶׁיַּעֲשֶׂה בְּהֶמְתּוֹ מְלָאכָה בְּשַׁבָּת וַהֲוָה לֵיהּ לְהִתְנוֹת מִתְּחִלָּה טֹל אַתָּה וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם בְּבֵית יוֹסֵף]. (כו) אָמְנָם מִלְּשׁוֹן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ מַשְׁמַע דְּלֹא רָצָה לִסְמֹךְ עַל זֶה לְמַעֲשֶׂה. וְדַע דַּאֲפִלּוּ לְפִי דַּעַת הַבַּיִת יוֹסֵף הַנַּ״ל דְּאֵין בָּזֶה מִשּׁוּם שְׁבִיתַת בְּהֶמְתּוֹ, אֵין לְהַתִּיר לְחַלֵּק סְתָם אַחַר כָּךְ (כט) אֶלָּא בְּמָקוֹם הֶפְסֵד גָּדוֹל לְפִי דַּעַת הָרַמְ״א לְעֵיל בְּרמ״ה סָעִיף א׳ בְּהַגָּ״ה, וּמַשְׁמַע בְּמֻגָּן אַבְרָהָם (ס״ק יג) דְּיֵשׁ לִסְמֹךְ עַל זֶה: **(כה) וְיִזְקֹף הַדָּמִים.** הֵיינוּ שֶׁשָּׁם אוֹתָהּ בְּדָמִים כְּפִי מַה שֶּׁהִיא עַכְשָׁו וְאִם תִּתְיַקֵּר אוֹ תֵּזֵל יִהְיֶה הַכֹּל בִּרְשׁוּתוֹ, (ל) וַאֲפִלּוּ הָכִי הֶתְנָה גַּם כֵּן שֶׁיְּהֵא רְשׁוּת בְּיָדוֹ לְהוֹצִיאָהּ דִּסְבִירָא לֵיהּ כְּדַעַת הַיֵּשׁ אוֹמְרִים הַנַּ״ל בְּסָעִיף ד׳ דְּבְעִינַן שֶׁיְּהֵא הָאֵינוֹ יְהוּדִי יָכוֹל לְמָכְרָהּ: **(כו) לְהוֹצִיאָם עַל יְדֵי וְכוּ׳ בְּמִלְוֶה.** וּמַיְירֵי גַּם כֵּן (לא) שֶׁהִלְוָה אוֹתָהּ לְאֵינוֹ יְהוּדִי וְשָׁם אוֹתָהּ בְּדָמִים וְכַנַּ״ל וְהַדָּמִים זָקוּף עָלָיו בְּמִלְוֶה, אֶלָּא דְּבָא לְהוֹסִיף דְּאַף דְּעַל יְדֵי זֶה שֶׁעָשָׂה אוֹתָהּ הָאֵינוֹ יְהוּדִי אַפּוֹתִיקִי לְיִשְׂרָאֵל תּוּ אֵין לוֹ רְשׁוּת לְמָכְרָהּ, (לב) אֲפִלּוּ הָכִי שָׁרִי: **(כז) יְהַרְהֵנּם אֶצְלוֹ.** פְּרוּשׁ אַף עַל פִּי שֶׁיְּנִיחֵם בְּיַד הַיִּשְׂרָאֵל לְמַשְׁכּוֹן שֶׁיִּהְיֶה יוֹכֵל לְהַפְרַע מֵהֶם כְּשֶׁלֹּא יִתֵּן מָעוֹת עֲבוּרָם, וְאַחַר כָּךְ נוֹטֵל אוֹתָם הָאֵינוֹ יְהוּדִי וְעוֹבֵד בָּהֶם, אֲפִלּוּ הָכִי שָׁרִי, דְּאַסַּתֵּי גּוּף הַבְּהֵמָה בִּרְשׁוּת אֵינוֹ יְהוּדִי הוּא: **(כח) וּבִלְבַד וְכוּ׳ מֵעַכְשָׁו.** הֵיינוּ אֲפִלּוּ אִם אָמַר לוֹ אִם לֹא אֶתֵּן לְךָ הַמָּעוֹת לִזְמַן פְּלוֹנִי יִהְיוּ שֶׁלְּךָ, כֵּיוָן דְּלֹא אָמַר לוֹ מֵעַכְשָׁו יִהְיוּ שֶׁלְּךָ לֹא קָנָאם הַיִּשְׂרָאֵל לְמַפְרֵעַ כְּשֶׁלֹּא יִפְרָעֵנּוּ הָאֵינוֹ יְהוּדִי, וְאֵין לוֹ עֲלֵיהֶם עַתָּה רַק שִׁעְבּוּד בְּעָלְמָא: **(כט) עַל יְדֵי שֶׁיַּזְהִיר וְכוּ׳.** וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(כג) גַּם בְּסֵפֶר תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת לְקַמָּן בְּסִימָן ש״ד בְּסָעִיף קָטָן ה׳ הֵבִיא דִּלְמַאן דְּאָמַר אֵין מְצַוֶּה עַל שְׁבִיתַת בְּהֶמְתּוֹ בְּיוֹם טוֹב מִשּׁוּם דִּלְא אִיתְקַשׁ יוֹם טוֹב לְשַׁבָּת אֶלָּא לְעִנְיַן ל״ט מְלָאכוֹת וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן וְלֹא לְעִנְיַן שְׁבִיתָה וּמְחַמַּר דְּרַךְ לָאו יֵשׁ בָּזֶה, הוּא הַדִּין דְּאֵין מְצַוֶּה עַל שְׁבִיתַת עַבְדּוֹ [וְכֵן כָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים שָׁם (א״א סק״א)], וְאִם כֵּן לְדַעַת הַמְחַבֵּר שָׁם (ס״א) דְּפָסַק דְּמַת בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן לֹא יִתְעַפֵּק בּוֹ עֶבֶד עֶרֶל, וְהוּא כְּדַעַת בַּהַ״ג (הל׳ אבל) הַמּוּבָא בְּבֵית יוֹסֵף בְּסִימָן תקכ״ו (ד״ה וכתוב עוד שם) עַיֵּן שָׁם, עַל כָּרְחָךְ דְּסְבִירָא לֵיהּ דְּגַם עַל שְׁבִיתַת בְּהֶמְתּוֹ בְּיוֹם טוֹב, וְכֵן כָּתַב בְּסֵפֶר אֶבֶן הָעוֹזֵר, וְעַל כֵּן אֵין לְהָקֵל: **(כג)** עַיֵּן שָׁם שֶׁבִּדְבָרָיו מֵסִיר קְשִׁיַּת הַתּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב (ביצה פ״ב מ״ח), וְגַם דּוֹחֶה מַה שֶּׁרָצָה הַמֻּגָּן אַבְרָהָם (שם סק״ה) לוֹמַר דִּבְמַשָּׂא בְּיוֹם טוֹב לֹא שַׁיְּךְ שְׁבִיתַת בְּהֶמְתּוֹ: ד **(מ)** אֲבָל בְּלֹא יוֹקְרָא וְזוֹלָא לֹא עָדִיף מִשּׁוֹאֵל דָּגִם הוּא חֵיָב בָּאֲנָסִין וַאֲפִלּוּ הָכִי אָסוּר לְהַשְׁאִיל לוֹ מִשּׁוּם דְּשָׁאֵילָה לֹא קָנְיָא, וְכַנַּ״ל בְּסָעִיף ג׳: ה **(מא)** מֻגָּן אַבְרָהָם (ס״ק יג) בְּשֵׁם הָרִלְבַּ״ח (סי׳ קי): **(מב)** גַּם זֶה שָׁם: **(מג)** אַף דְּבְמֻגָּן אַבְרָהָם (שם) בְּשֵׁם הָרִיבַ״שׁ (סי׳ קנא) וְהָרִלְבַּ״ח (שם) מִשְׁמַע דְּסְבִירָא לֵיהּ כֵּן בִּפְשִׁיטוּת, מִכָּל מָקוֹם הַמַּעְיָן בְּבֵית יוֹסֵף

בְּשַׁבָּת וְאִם יַעֲבֹר וְיַעֲשֶׂה תְּהֶיהָ אַחֲרָיוּת עָלָיו וַאֲפִלּוּ מֵהָאֲנָסִים, (ל) **וְיִכְתֹּב בֵּן** (יפ) **בְּעַרְפָּאוֹתֵיהֶם, דְּהַשְׁתָּא אִם בָּא לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה בְּשַׁבָּת אֵינָהּ בֶּהֱמַת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי קְנָאָהּ הָאֵינוֹ יְהוּדִי לְהִתְחַיֵּב בְּאָנְסֶיהָ.** הַגָּהּ: וְכָל צְדָדֵי הֶתֵּרִים אֵלּוּ

(לא) הִלְכָתָא נִינְהוּ וְיָכוֹל לַעֲשׂוֹת (לב) אֵיזֶה מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה, וַאֲפִילּוּ אִם הַבְּהֵמָה כֻּלָּהּ שֶׁל (יג) [יב] יִשְׂרָאֵל (לג) דִּינוֹ כְּאִלּוּ הָיְתָה בְּשֻׁתָּפוּת הָאֵינוֹ יְהוּדִי, (לד) *רַק שֶׁיְּפָרְסֵם שֶׁעָשָׂה דֶּרֶךְ הֶתֵּר:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ה [יב] יִשְׂרָאֵל. עַיִן בְּאֹר הֵיטֵב, וּמַה שֶּׁכָּתַב אֲבָל לִדְבַר מִצְוָה לְהוֹלִיךְ אָתְרוֹגִים מֵהָעִר הוּא מִדִּבְרֵי הַצָּמַח צֶדֶק שָׁם שֶׁכָּתַב לְהַקֵּל בָּזֶה עַל יְדֵי הֶתֵּר מְכִירָה. וְעַיִן בְּגִנַּת וְרָדִים כְּלָל ג׳ סִימָן ט״ו, אֲנָשִׁים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוּסִים וּבְנֵי נֵכָר מְבִיאִים בְּסוּסִים אֵלּוּ לָהֶם מַיִם מִן הַיְאוֹר, אִם אֶפְשָׁר לְמִחוֹת צָרִיךְ לְמִחוֹת בָּהֶם, וְאִם אִי אֶפְשָׁר לְמִחוֹת רַק לְהַשְׁמִיעַ לָהֶם הָאִסּוּר מִשּׁוּם מִצְוַת תּוֹכֵחָה, כָּתַב צְדָדִים בָּזֶה, וְעַיִן סִימָן תר״ח (ס״ב):

בְּאֹר הֵיטֵב

(יפ) **בְּעַרְפָּאוֹתֵיהֶם.** לְפָרְסוֹמֵי מִלְּתָא: (יג) **יִשְׂרָאֵל.** אִם הַסּוּסִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְגַם הָאֵינוֹ יְהוּדִי הוּא עַבְדּוֹ וּמוֹלִיךְ סְחוֹרָתוֹ, אֵין הֶתֵּר בְּמַכִּירָה, דַּהֲרֵי אָסוּר לְהַנִּיחַ לוֹ לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הוּא מֻכָּשָׁר לוֹ רַק לִפֶּגַע עִם הַסּוּסִים אֲז שָׁרֵי לְהַרְמְבַּ״ם (פ״ו הי״ב) כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר סִימָן רמ״ד סָעִיף ה׳. וְעַל כָּל פָּנִים אָסוּר לוֹמַר לוֹ לֵךְ בְּשַׁבָּת כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר סִימָן רנ״ב (ס״ב). כָּתַב הַב״ח, וְאִלּוּ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוּסִים וַעֲגָלוֹת וּמוֹלִיכִין מַשָּׂאוֹת בְּשַׁבָּת בְּשָׂכָר וּמוֹכְרִין בְּכַוָּנָה לְאֵינוֹ יְהוּדִי כְּדֵי לְהַפְקִיעַ אִסּוּר שַׁבָּת, עוֹבְרִים עַל דִּבְרֵי חֲכָמִים וְרָאוּי לְקָנְסָם, עַיִן צֶמַח צֶדֶק סִימָן ל״ה, אֲבָל לִדְבַר מִצְוָה לְהוֹלִיךְ אָתְרוֹגִים מֻתָּר:

בְּאוּר הֲלָכָה

גַּם כֵּן מִצְוָה עַל שְׁבִיתָתָם:

ה * רַק שֶׁיְּפָרְסֵם שֶׁעָשָׂה דֶּרֶךְ הֶתֵּר. הַנָּה בַּפְּנֶימָ הַגְּדוֹלָה (הגב״י) הֵבִיא בְּשֵׁם מַהֲרַ״ם אֶלְשֵׁקַר (סי׳ מב) בְּשֵׁם רַבֵּנוּ יוֹסֵף גְּאוֹן דְּאָסוּר לְבַר יִשְׂרָאֵל שֶׁיַּעֲשֶׂה הַעֲרָמָה עִם הָאֵינוֹ יְהוּדִי וְכוּ׳ שֶׁיִּמְכֹּר לוֹ בְּהֵמָה, וְסִיּם עַל זֶה וְכָל הַדְּבָרִים יִגְעִים וְאֵין אֲנִי רוֹאֶה דֶּרֶךְ יְשָׁרָה שֶׁיָּבֹר לוֹ הָאָדָם בָּזֶה, וּמִכָּל מָקוֹם אוֹתָן מְקוֹמוֹת שֶׁנָּהֲגוּ לְהַתִּיר וְסָמְכוּ עַל אוֹתָן הַמְּתִירִין הַנַּח לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל וְכָל בַּעַל נֶפֶשׁ יְחוּשׁ לְעַצְמוֹ עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכֵן כָּתַב הָרַלְבַּ״ח (סי׳ קו) וְהֵבִיאוֹ בְּאֵלְיָה רַבָּה (ס״ק יז), וְגַם הַצָּמַח צֶדֶק בְּסִימָן ל״ה צַוַּח עַל זֶה שֶׁבְּשִׁאט נֶפֶשׁ מוֹכְרִין סוּסֵיהֶן בְּכַוָּנָה כְּדֵי לְהַפְקִיעַ מֵהֶם אִסּוּר שַׁבָּת, וְכָתַב שָׁם וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, דְּעַגָּלוֹנִים יִשְׂרָאֵלִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עֲגָלוֹת וְסוּסִים וּמוֹלִיכִין מַשָּׂאוֹת בְּשָׂכָר, אֵין הֶתֵּר לִמְכֹּר לְאֵינוֹ יְהוּדִי הַסּוּסִים אוֹ לְהַפְקִיר אוֹתָם כְּדֵי לְהוֹלִיךְ הַמַּשָּׂאוֹת בְּשַׁבָּת, וּבִפְרָט אִם הַיִּשְׂרָאֵל תָּמִיד עִם הַסּוּסִים וְגַם בֵּימוֹת הַחֹל הֵם נוֹסְעִים בְּעֶצְמָם וּמְזוֹנוֹתֵיהֶם עֲלָיו, וְהָאֵינוֹ יְהוּדִי אֵינוֹ אֶלָּא שׁוֹכְרוֹ לְשָׁנָה, וְהַכֹּל נִקְרָא עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל וְאֵיפָא מַרְאִית עַיִן, אַף לִדְבַר מִצְוָה דְּרָבִים כְּגוֹן לְהוֹלִיךְ אָתְרוֹגִים וּלְזַוְּגוֹת רַבִּים שֶׁיִּקְזְמוּ מִצְוָה בְּשִׁעָתָהּ וּצְרִיכִין לְמַהֵר הַלֵּיכָתָם מֵעִיר עַל יְדֵי הֶפְקֵר, דְּבִמְקוֹם מִצְוָה אֵין לְהַחְמִיר עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּבְאֵלְיָה רַבָּה (שם) כָּתַב גַּם כֵּן לְהַחְמִיר בָּזֶה וּמְתַמֵּהַּ עַל הַמֻּגָּן אַבְרָהָם (ס״ק טז) שֶׁלֹּא הֵבִיא דִּבְרֵי הַצָּמַח צֶדֶק, אַף בְּאֹשֶׁר אַבְרָהָם סָעִיף קָטָן ט׳ מְצַדֵּד לְהַתִּיר וְכָתַב כֵּיוָן דְּאֵין מַשְׁכִּירוֹ לְחָרִישָׁה וְכִדּוֹמֶה רַק לְהוֹלִיךְ מַשָּׂאוֹת וְכוּ׳ יֵשׁ לִסְמֹךְ אַהֶפְקֵר אוֹ מְכִירָה לְשַׁבָּת אוֹ בְּהֶמְתּוֹ קְנוּיָה לוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן מְכִירָה גְּמוּרָה דְּמִתָּה בְּכַהֲאי גַּוְנָא, אַף יֵשׁ לוֹמַר דְּלֹא מְהֲנֵי הֶתֵּר מְכִירָה רַק בְּרִבְיעִי וַחֲמִישִׁי לֹא בְּעֶרֶב שַׁבָּת, עַיֵּן שָׁם שֶׁהֶאֱרִיךְ, וְכֵן כָּתַב בְּתוֹסֶפֶת שַׁבָּת (ס״ק טז) כְּוָותֵיהּ. וְהִנֵּה בְּעִנְיָנוּ לְעִנְיַן שְׁוָרִים שֶׁמַּחֲדִין לַחֲרִישָׁה שֶׁהִיא מְלָאכָה דְּאוֹרְיְתָא לְכֹלֵי עָלְמָא, וְהָעֶסֶק נִקְרָא עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל וְהָאֱנָם יְהוּדִים הֵם שְׂכִירִים אֲצְלוֹ לְבַד, נִרְאֶה שֶׁגַּם הוּא מוֹדֶה לְהַצָּמַח צֶדֶק דְּהֵיכָא דְּהָעֶסֶק נִקְרָא עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל קָשֶׁה לְהָקֵל בָּזֶה. וּבְשָׁאֲרֵי אַחֲרוֹנִים שֶׁרְאִיתִי יֵשׁ שֶׁמְּצַדְּדִין לְהָקֵל וְסוֹבְרִין דְּכָל שֶׁעוֹשֶׂה שְׁטָר עִמָּהֶן וּמַפְרִיסָם הַדָּבָר לַיְּכָא מִשּׁוּם מַרְאִית הָעַיִן [שו״ת שׁוֹאֵל וּמֵשִׁיב מַהֲדוּרָא קַמָּא חֵלֶק ב׳ סִימָן ס״ז], וְיֵשׁ שֶׁמַּחְמִירִין בָּזֶה [וְהוּא בְּסֵפֶר טוּב טַעַם וָדַעַת (תנייא) בְּסִימָן קס״ג, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ בְּנִדּוֹן מְכִירַת בְּהֵמָה לְמְלָאכָה בְּשַׁבָּת דְּהֲוֵי אִסּוּר תּוֹרָה וּכְשֶׁל תּוֹרָה לֹא מְהֲנֵי הַמְכִירָה דְּהֲוֵי הַעֲרָמָה עַיֵּן שָׁם], וְעַל כֵּן אֵין לְהָקֵל בְּעִנְיָן זֶה כָּל כָּךְ כִּי אִם בְּשָׁעַת הַדְּחָק, וְגַם אָז יִרְאֶה שֶׁיִּהְיֶה הַשָּׁטָר עָשׂוּי כְּדִין תּוֹרָה עַל פִּי הוֹרָאַת חָכָם וּבְפַרְסוּם כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַמ״א. וְהַבּוֹטֵחַ בַּה׳ וּמְקַיֵּם רְצוֹן הַתּוֹרָה דְּ׳לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וַחֲמֹרְךָ׳ וְגוֹ׳ כְּפָשְׁטֵיהּ וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה שׁוּם תַּחְבּוּלוֹת לְעִנְיַן שַׁבָּת אַשְׁרָיו, וּבְנֵדַאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִתֵּן לוֹ עֲבוּר זֶה הַצְלָחָה בְּנָכְסָיו בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

לוֹ לְאֵינוֹ יְהוּדִי רְשׁוּת לְמָכְרָהּ אֲפִלּוּ הָכִי שָׁרֵי, (לג) וְטַעַם בָּזֶה כְּדַעַת הַמַּתִּירִין לְעִיל בְּסָעִיף ד׳, דְּהָכָא נַמִּי מַיְירֵי שֶׁקִּבְּלָהּ עָלָיו בִּרְשׁוּתוֹ (לד) לְעִנְיַן יוֹקְרָא וְזוֹלָא: **(ל) וְיִכְתֹּב כֵּן.** לְפָרְסוֹמֵי מִילְתָא שֶׁלֹּא יָבֹא לִידֵי חֶשְׁבּוֹן: **(לא) הִלְכָתָא נִינְהוּ.** וְהֵיוֹתֵר טוֹב שֶׁבְּכָל הַהֶתֵּרִים, שֶׁיִּקְנֶה אוֹתָם (לב) לוֹ בְּחֹל בִּמְכִירָה גְּמוּרָה וְיִתֵּן לוֹ אוֹ״פְּגַ״ב עַל זֶה, וְיֶתֶר הַדְּמִים יִזְקֹף עָלָיו בְּמִלְוָה, וְיַעֲשֶׂה אַפּוֹתִיקֵי לַיִּשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיֶה בְּטוּחַ בִּמְעוֹתָיו, וְהַנָּכוֹן שֶׁיַּעֲשֶׂה עִנְיַן הַמְּכִירָה בִּפְנֵי דַּיְנֵי הָעִיר, כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה כְּדִין תּוֹרָה וְגַם שֶׁיְּפָרְסֵם הַדָּבָר שֶׁלֹּא יִהְיֶה חֲשַׁשׁ מַרְאִית הָעַיִן: **(לב) אֵיזֶה מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה וַאֲפִלּוּ וְכוּ׳.** הַיְינוּ דְּאַף קַבָּלַת אַחֲרָיוּת בִּלְחוּד שֶׁכָּתַב הַמַּחֲבֹר לְבָסוֹף דְּבָרָיו מְהֲנֵי גַּם בָּזֶה אַף דְּאֵין לוֹ רְשׁוּת לְאֵינוֹ יְהוּדִי לְמָכְרָהּ, כֵּיוָן דְּעוֹמֶדֶת בִּרְשׁוּתוֹ לְעִנְיַן יוֹקְרָא וְזוֹלָא, וְסָתַם בָּזֶה כְּדַעַת הַיֵּשׁ מַתִּירִין בְּסָעִיף ד׳. (לג) וְיוֹתֵר טוֹב שֶׁיַּעֲשֶׂה מְכִירָה גְּמוּרָה וְכַנַּ״ל בְּסָעִיף קָטָן ל״א כְּדֵי לָצֵאת גַּם דַּעַת הַמַּחְמִירִין שָׁם, כִּי לִדְבָרֵיהֶם יֵשׁ בָּזֶה חֲשַׁשׁ דְּאוֹרַיְיתָא. וְאִם קָשֶׁה לוֹ לַעֲשׂוֹת כָּל אֶפְנֵי הַהֶתֵּר הָאֵלּוּ וְהוּא שָׁעַת הַדְּחָק, כְּגוֹן מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שָׂדוֹת וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהַשְׁכִּיר בַּאֲרִיסוּת לְאֵינוֹ יְהוּדִי אִם לֹא יִתֵּן לוֹ גַּם שְׁוָרִים לַחֲרשׁ בָּהֶם, וְלֹא יוּכַל לְמָנְעוֹ שֶׁלֹּא לַחֲרשׁ בּוֹ בְּשַׁבָּת, יֵשׁ לִסְמֹךְ עַל דַּעַת הַב״ח (ס״ה) הַנַּ״ל (ס״ק יד) שֶׁמַּתִּיר עַל יְדֵי שֶׁיַּפְקִירֵם בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה קְרֹב הַשַּׁבָּת וְיַפְרֵסֵם הַדָּבָר וְלֹא יָבֹא לִידֵי חֶשְׁבּוֹן, וְהַהֶפְקֵר צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּלֵב שָׁלֵם, אֲבָל בְּלֹא שָׁעַת הַדְּחָק אֵין לִסְמֹךְ עַל הַהֶפְקֵר וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן י״ד, וְכֵן הִסְכִּים בְּדִרְכֵי מֹשֶׁה (אות ג) בְּהֶדְיָא: **(לג) דִּינוֹ כְּאִלּוּ הָיְתָה וְכוּ׳.** וְהִנֵּה כָּל זֶה הוּא כְּשֶׁמַּשְׁכִּירָהּ אוֹ מַשְׁאִילָהּ לוֹ לַעֲשׂוֹת מְלָאכָת עַצְמוֹ, אֲבָל לַעֲשׂוֹת מְלָאכָת יִשְׂרָאֵל בְּשַׁבָּת אֵין הֶתֵּר כְּלָל אֲפִלּוּ אִם מָכְרָהּ לוֹ הַבְּהֵמָה בִּמְכִירָה גְּמוּרָה, שֶׁהֲרֵי מִכָּל מָקוֹם עוֹשֶׂה הָאֵינוֹ יְהוּדִי מְלָאכָת יִשְׂרָאֵל בְּשַׁבָּת בִּשְׁבִילוֹ. וּלְפִי זֶה אִם הַסּוּסִים הוּא שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְגַם הָאֵינוֹ יְהוּדִי הוּא שָׂכִירוֹ לְכָל הַמְּלָאכוֹת שֶׁיִּצְטָרֵךְ הַיִּשְׂרָאֵל, אֵין הֶתֵּר בִּמְכִירַת הַסּוּסִים לוֹ, דַּהֲרֵי אָסוּר לוֹ לְהַנִּיחַ לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן הוּא מֻשְׂכָּר לוֹ רַק לְהַתִּירִים אֶלָּא בִּשְׁעַת הַדְּחָק, וְאִלּוּ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוּסִים וַעֲגָלוֹת וּמוֹלִיכִין מַשָּׂאוֹת בְּשַׁבָּת בְּשָׂכָר וּמוֹכְרִין בְּכַוָּנָה לְאֵינוֹ יְהוּדִי כְּדֵי לְהַפְקִיעַ אִסּוּר שַׁבָּת, עוֹבְרִים עַל דִּבְרֵי חֲכָמִים וְרָאוּי לְקָנְסָם, עַיֵּן צֶמַח צֶדֶק סִימָן ל״ה, אֲבָל לִדְבַר מִצְוָה לְהוֹלִיךְ אָתְרוֹגִים מֵהָעִר מֻתָּר:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(לג) הַגְּרַ״א, וְאַף דְּאֵלְיָה רַבָּה (שם) כָּתַב דְּהֵיכָא לְכֹלֵי עָלְמָא שָׁרֵי דְּמִשְׁעַם שְׁהוֹהִירוּ מֹרֶתֵת עַיִן שָׁם, מִדִּבְרֵי הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ לֹא מַשְׁמַע כֵּן: **(לד)** כֵּן כָּתַב בְּחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אִיגֶר וְכֵן כָּתַב בְּסֵפֶר שֻׁלְחַן עֲצֵי שִׁטִּים (סי׳ א סכ״ד) וְכֵן מַשְׁמַע מֵהַגְּרַ״א [מִדְּכָתַב דְּדַעַת זוֹ סְבִירָא לֵיהּ כְּהַמַּתִּירִין לְעֵיל בְּסָעִיף ד׳ וְהָתָם הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּגַם יוֹקְרָא וְזוֹלָא בִּרְשׁוּתֵיהּ דְּאֵינוֹ יְהוּדִי הוּא], וּדְלֹא כְּאֵלְיָה רַבָּה (שם) שֶׁצִּדֵּד לוֹמַר דְּגַם מֵאֲנָסִין לְחוּד מְהֲנֵי, עַיֵּן שָׁם בְּחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אִיגֶר: **(לה)** וְהוּא הַדִּין אִם מְקָנֶה אוֹתָם לְאֵינוֹ יְהוּדִי אַחֵר: **(לו)** עַיֵּן בְּמֻגָּן אַבְרָהָם (ס״ק טז) שֶׁכָּתַב דְּדַעַת הַמְחַבֵּר שֶׁלֹּא לְהָקֵל בְּאַחֲרָיוּת כִּי אִם עַל יְדֵי שְׁתָּפוּת [וְנָתְנוּ דְּשֶׁלֹּא בְּשְׁתָּפוּת יֵשׁ לְחֹשׁ לְדַעַת הַמַּחְמִירִים בְּסָעִיף ד׳, וּמַה דְּהֵקֵל בְּשְׁתָּפוּת אָפְשָׁר מִשּׁוּם דְּצָרַף לָזֶה גַּם דַּעַת הָרִיבַ״שׁ (סי׳ קנא) דְּסְבִירָא לֵיהּ דִּבְשְׁתָּפוּת כֵּיוָן

(נא) רַק כְּדֵי (כנ) נְטִילָה, וְהָכִי נָהוּג: **יב** (נב) * [ס]**אִם** (כג) מָלְגוּ (פְּרוּשׁ שֶׁהִרְתִּיחוּהוּ בְּמַיִם לְהַעֲבִיר הַנּוֹצָה) תַּרְנְגֹלֶת וְאַחַר כָּךְ מְצָאוּ בַּמַּיִם גְּרָעִין חִטָּה (כד) בְּקוּעָה, (נג) אֲסוּרָה (כה) הַתַּרְנְגֹלֶת. * [ע]וְאִם נִמְצֵאת חִטָּה בְּקוּעָה אוֹ לֶחֶם חָמֵץ בְּכִלְיֵ שֶׁל מַיִם (נד) וְאֵין בּוֹ כְּדֵי לִתֵּן טַעַם, [פ]שֶׁהַמַּיִם צוֹנְנִים, וּבְשֶׁלּוֹ בְּאוֹתָם מַיִם תַּבְשִׁיל אוֹ לָשׁוּ עִסָּה, (נה) מֻתָּר, [צ]וְיֵשׁ מִי (כו) [כו] שֶׁאוֹסֵר (נו) אִם הוּא בְּתוֹךְ הַפֶּסַח.

ס טוּר בְּשֵׁם רַאֲבִ"ן (סִי' ט). ע שָׁם בְּשֵׁם אֲבִי הָעֶזְרִי (סִי' תיח). פ דְּתַרְתֵּי בְּעִינַן שִׁיְּהֵא יוֹתֵר מִשִּׁשִּׁים וְשֶׁיִּהְיוּ הַמַּיִם צוֹנְנִים. צ כֵּן פֵּרֵשׁ הַבַּיִת יוֹסֵף (ד"ה מעשה ונמצאת) דִּבְרֵי הַטּוּר דְּמַתִּיר לְדַעַת הָרֹא"שׁ (פ"ב סִי' כה).

בְּאֵר הֵיטֵב

מַהֲרַ"ם מִלּוּבְּלִין סִימָן ע"ח מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁלָּקַח כְּרוּב מֵהֶחֲבִיּוֹת בְּקָעָרָה וְהוֹלִיכוֹ לְמָקוֹם אַחֵר וְשָׁם נִמְצָא חִטָּה עָלָיו, וְהַיְתִּיר הַכְּרוּב שֶׁהֶחֲבִיּוֹת דְּאָמְרִינַן כָּאן נִמְצָא כָּאן הָיָה, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכָתַב הַמַּגֵּן אַבְרָהָם (שם) אֲבָל אִם נִמְצָא חִטָּה בָּחֻבית, אַף הַכְּרוּב שֶׁבַּקְּעָרָה אָסוּר דְּאָמְרִינַן שֶׁמָּא הָיְתָה הַחִטָּה מְקֻדָּם לָכֵן בָּחֻבית, דְּהָוֵי מִזְּמַן לִזְמַן בַּחֲרָא חֲתִיכָה מֵחֲזִקִינַן אִסּוּרָא כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ. וְעַיֵּן סָעִיף קָטָן כ"ה בְּמַגֵּן אַבְרָהָם שֶׁכָּתַב וְאִם סָלְקוּהוּ לְמָקוֹם אַחֵר וְנִמְצָא עַל גַּבֵּי חִטָּה אָמְרִינַן עַתָּה נָפְלָה דְּהָוֵי מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, עַיֵּן סָעִיף קָטָן ל': (כנ) **נְטִילָה.** אֲפִלּוּ בְּמִצָּה אֲפוּיָה וַאֲפִלּוּ אֵיכָא שִׁשִּׁים בָּעֵינַן כְּדֵי נְטִילָה: **יב** (נג) **מָלְגוּ.** סְתָם מְלִיגָה הִיא בִּכְלֵי שֵׁנִי. רוֹקַח (סִי' רצא) וְעַיֵּן סִימָן תמ"ז סָעִיף ג' בְּהַגָּ"ה. וְ[וְאֶפְשָׁר כָּאן מִשּׁוּם עֵרוּי אָתֵי עֲלָה, וְלֹא קָרְאָה הַמְּרַדְּכַי (פ"ב סִי' תקסח) כְּלִי שֵׁנִי אֶלָּא מִשּׁוּם הֶקְעָרָה, וּלְדִינָא אִם הַיָּד סוֹלֶדֶת בּוֹ אֲסוּרָה דְּהָא בְּחָמֵץ הַפּוֹסְקִים אוֹסְרִין אֲפִלּוּ בְּצוֹנֵן. חֹק יַעֲקֹב (סִי' לג)]: (כד) **בְּקוּעָה.** מִדְּלֹא הִגִּיהַּ הָרַב כָּאן כְּדִלְעֵיל סָעִיף ט' לְאֲסֹר אֲפִלּוּ אֵינָהּ בְּקוּעָה, אֶפְשָׁר מִשּׁוּם דְּהָכָא כֵּיוָן דְּאִיכָּא עוֹד סְפֵיקָא שֶׁמָּא אַחַר כָּךְ נִפְלָה לֹא מַחְמְרִינַן כְּלַל הָאי. אָכֵן הַשּׁ"ז (סִי' טו) כָּתַב דְּהָרַב אָזַל לְשִׁיטָתוֹ לֶאֱסֹר אֲפִלּוּ אֵינָהּ בְּקוּעָה כֹּל שֶׁנִּתְרַכְּכָה, אַךְ כָּאן מִתּוֹר לִמְכֹּר לְאֵינוֹ יְהוּדִי, עַיֵּן סָעִיף ט' לְמִכֹּר לְאֵינוֹ יְהוּדִי, עַיֵּן שָׁם. וְהַחֹק יַעֲקֹב (סִי' כו) מַקֵּל אֲפִלּוּ בְּהָאי דְּסָעִיף ט' לְמִכֹּר לְאֵינוֹ יְהוּדִי, עַיֵּן סָעִיף קָטָן י"ח: (כה) **הַתַּרְנְגֹלֶת.** דְּאָמְרִינַן שֶׁמָּא הָיְתָה חִטָּה בְּמַיִם בְּשָׁעַת מְלִיגָה, דְּלֹא אָמְרִינַן כָּאן נִמְצָא וְכָאן הָיָה אֶלָּא מִמָּקוֹם לְמָקוֹם אוֹ מַחֲתִיכָה לַחֲתִיכָה כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ סָעִיף קָטָן כ"א, אֲבָל בְּמָקוֹם אֶחָד כְּגוֹן בְּמְלִיגָה דִּיֵּשׁ לְסַפֵּק בְּזִמַּן וְלוֹמַר שֶׁמָּא הָיְתָה הַחִטָּה בְּמַיִם קֹדֶם לָכֵן, לֹא אָמְרִינַן הַשְׁתָּא נְפָלָה, וְעַיֵּן חֹק יַעֲקֹב (סִי' לה). וְדַהוּרָע חָזְקַת הַתַּרְנְגֹלֶת שֶׁבְּוַדַּאי הָיְתָה בְּמַיִם מֻחֲמָצִים, וּמִשּׁוּם זֶה אוֹסֵר הָרוֹקֵחַ (סִי' רפט) מַצָּה שְׁנִמְצָא בָּהּ חִטָּה וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִי נִתְחַמְּצָה עִסָּה אִי לָאו. וְהִתִּיר שְׁאָרֵי מְצוֹת. (ח"י) [טַ"ז (סִי' יז)] עַיֵּן שָׁם: (כו) **שֶׁאוֹסֵר.** עַיֵּן מֶה שֶׁכָּתַבְנוּ בְּסָעִיף קָטָן כ':

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

חָמֵץ בְּפֶסַח בְּמַשֶּׁהוּ, אֲבָל קֹדֶם הַפֶּסַח נִתְבַּטֵּל טַעַם הַחִטָּה בְּשִׁשִּׁים. וַאֲפִלּוּ הָכִי כְּדֵי נְטִילָה צָרִיךְ לִטֹּל מִמֶּנָּה, דִּילְמָא לֹא פָּלְטָה רַק בְּסְבִיבוֹתֶיהָ: **(נא) רַק כְּדֵי נְטִילָה.** אֲפִלּוּ נִמְצֵאת בְּמִצָּה אֲפוּיָה דֵּי (לד) בִּכְדֵי נְטִילָה: **יב (נב) אִם מָלְגוּ וְכוּ'.** אַף דְּנִתְבָּאֵר בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן ס"ח סָעִיף י"א דְּאֵין לִמְלֹג אֲפִלּוּ בִּכְלֵי שֵׁנִי, הָכָא מַיְירֵי שֶׁנִּמְלַח מִקֹּדֶם עַל גַּבֵּי הַנּוֹצָה [פְּרִי מְגָדִים (משׁ"ז ס"ק יג)]: **(נג) אֲסוּרָה הַתַּרְנְגֹלֶת.** דְּאָמְרִינַן שֶׁמָּא הָיְתָה הַחִטָּה בַּמַּיִם בְּשָׁעַת מְלִיגָה, דְּלֹא אָמְרִינַן כָּאן נִמְצָא וְכָאן הָיָה אֶלָּא לְעִנְיַן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם אוֹ מֵחֲתִיכָה לַחֲתִיכָה וְכַנַּ"ל בְּסָעִיף י"א. אֲבָל בְּמָקוֹם אֶחָד כְּגוֹן דִּיֵּשׁ לְסַפֵּק בַּזְּמַן וְלוֹמַר שֶׁמָּא הָיְתָה הַחִטָּה בַּמַּיִם קֹדֶם לָכֵן, לֹא אָמְרִינַן הַשְׁתָּא נְפָלָה אֲפִלּוּ בְּסָעִיף י"א. וְכֵן מְצָאתִי בַּפְּרִי חָדָשׁ שֶׁמִּסְתַּפֵּק בְּדַעַת הַמְחַבֵּר. וּבְעִקַּר דִּינָא דִּכְלֵי שֵׁנִי דַּעַת הַפְּרִי חָדָשׁ לְהַחְמִיר בְּפֶסַח, עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן תנ"א בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן י"א:

* **וְאִם נִמְצֵאת חִטָּה בְּקוּעָה וְכוּ'.** וּשְׁעוֹרָה בְּמַיִם עַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן תמ"ז שֶׁהֶחְמִירָה בְּעִסָּה הַשְׁלֵמָה וְאִם כֵּן נַעֲסֶה כֵּלָּה וְלֹא שַׁיָּךְ בָּזֶה לוֹמַר כָּאן נִמְצָא וְכוּ': **יב * אִם מָלְגוּ וְכוּ'.** עַיֵּן בַּשּׁ"ז (סִי"ק יג) שֶׁכָּתַב דְּסָתָם מְלִיגָה בִּכְלֵי שֵׁנִי. וְהִנֵּה לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב הַמְחַבֵּר בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן ס"ח (סי"א) דִּבְדִיעֲבַד בִּכְלֵי שֵׁנִי אֵינוֹ מַבְלִיעַ, לְכאוֹרָה עַל כָּרְחָךְ צָרִיךְ לוֹמַר דְּמַיְירֵי בִּכְלֵי רִאשׁוֹן, וְאִי מִשּׁוּם אִסּוּר דָּם מַיְירֵי שֶׁמָּלְחוּ עִם הַנּוֹצָה קֹדֶם הַמְלִיגָה כְּמוֹ שֶׁהֶעְתַּקְתִּי בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סִי"ק נב) בְּשֵׁם הַפְּרִי מְגָדִים. אַךְ אֶפְשָׁר דְּדַעַת הַמְחַבֵּר כְּהַיֵּשׁ מַחְמִירִין שֶׁהֵבִיא הָרַמ"א לְעֵיל בְּסִימָן תמ"ז סָעִיף ג' בְּהַגָּ"ה דְּאֲפִלּוּ בִּכְלֵי שֵׁנִי אָסוּר, וְכֵן מָצָאתִי בַּפְּרִי חָדָשׁ שֶׁמִּסְתַּפֵּק בְּדַעַת הַמְחַבֵּר. וּבְעִקַּר דִּינָא דִּכְלֵי שֵׁנִי דַּעַת הַפְּרִי חָדָשׁ לְהַחְמִיר בְּפֶסַח, עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן תנ"א בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן י"א:

בֵּאוּר הַלָּכָה

יב * אִם מָלְגוּ וְכוּ'. עַיֵּן בַּשּׁ"ז (סִי"ק יג) שֶׁכָּתַב דְּסָתָם מְלִיגָה בִּכְלֵי שֵׁנִי. וְהִנֵּה לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב הַמְחַבֵּר בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן ס"ח (סי"א) דִּבְדִיעֲבַד בִּכְלֵי שֵׁנִי אֵינוֹ מַבְלִיעַ, לְכאוֹרָה עַל כָּרְחָךְ צָרִיךְ לוֹמַר דְּמַיְירֵי בִּכְלֵי רִאשׁוֹן, וְאִי מִשּׁוּם אִסּוּר דָּם מַיְירֵי שֶׁמָּלְחוּ עִם הַנּוֹצָה קֹדֶם הַמְלִיגָה כְּמוֹ שֶׁהֶעְתַּקְתִּי בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סִי"ק נב) בְּשֵׁם הַפְּרִי מְגָדִים. אַךְ אֶפְשָׁר דְּדַעַת הַמְחַבֵּר כְּהַיֵּשׁ מַחְמִירִין שֶׁהֵבִיא הָרַמ"א לְעֵיל בְּסִימָן תמ"ז סָעִיף ג' בְּהַגָּ"ה דְּאֲפִלּוּ בִּכְלֵי שֵׁנִי אָסוּר, וְכֵן מָצָאתִי בַּפְּרִי חָדָשׁ שֶׁמִּסְתַּפֵּק בְּדַעַת הַמְחַבֵּר. וּבְעִקַּר דִּינָא דִּכְלֵי שֵׁנִי דַּעַת הַפְּרִי חָדָשׁ לְהַחְמִיר בְּפֶסַח, עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן תנ"א בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן י"א:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

דְּאוֹרַיְיתָא יֵשׁ לְהַחְמִיר. וְעַיֵּן שָׁם בְּסִימָן מ"א שֶׁמָּה שֶׁכָּתַב הַבַּ"ח (סִי' תסא ס"ח) שֶׁחָמֵץ שֶׁנִּגַּע בַּתַּנּוּר בְּמִצָּה אוֹסֵר הַכֹּל, הַבַּ"ח לְשִׁיטָתוֹ (שו"ת סִי' נד) דַּאֲפִלּוּ בְּכָחוּשׁ אָסוּר, אַךְ לְפִי מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ אִם נָאֲפָה כְּרָאוּי בְּשֶׁנִּגַּע הֶחָמֵץ, אֵינוֹ אוֹסֵר רַק כְּדֵי נְטִילָה, וְהוּא הַדִּין בְּמִצָּה שֶׁנִּתְכַּפְּלָה דִּינָא הָכִי. וּמַהֲשַׁלְחָן עָרוּךְ (סִי' תסא ס"ח) מִשְׁמַע דְּאַף כְּשֶׁלֹּא נָאֲפָה כְּרָאוּי אֵינוֹ אוֹסֵר אֶלָּא כְּדֵי נְטִילָה, וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי יֵשׁ לְחַלֵּק כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּתוֹרַת יְקוּתִיאֵל סִימָן צ"א (סק"ג) בְּאֹרֶךְ, וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן תס"א (ס"ק יא) מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּשֵׁם וְשָׁב הַכֹּהֵן סוֹף סִימָן מ"א. וְעַיֵּן בְּשׁוּ"ת בֵּית אֶפְרַיִם סִימָן מ"ב בְּדִבְרֵי הַשּׁ"ז (ס"ק יב) וְהַלְבוּשׁ וְהָאֲלִיָּה רַבָּה (ס"ק כח) בְּעִנְיַן זֶה, וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַב בְּאֵר הֵיטֵב בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת מַהֲרַ"ם, וּכְהָאי גַּוְנָא כָּתַב בְּשׁוּ"ת פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ כְּתַב יָד (ח"ב סִי' יא) בְּאֶחָד שֶׁהוֹצִיא מִשָּׁקִין מִן הַחֻבִּית בְּפֶסַח לְתוֹךְ הַכְּלִי וְהַכְּלִי לֹא נִבְדַּק וְאַחַר כָּךְ מָצְאוּ גְּרִגִּיר חִטָּה בַּכְּלִי, אִי מַה שֶּׁבַּחֻבִּית לֹא נֶאֱסַר, עַיֵּן שָׁם: **יב [כו] שֶׁאוֹסֵר.**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(לד) אַחֲרוֹנִים: **יב (נב)** חֹק יַעֲקֹב (סִי"ק לד): **(לו)** שְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: **(לז)** וְכֵן בְּחַיֵּי אָדָם (כלל קכב סִי"ב) הֵבִיא דְּדַעַת הָרַשְׁבָּ"א (נדה ב: ד"ה אמר) שֶׁאֵין מַחֲזִיקִים מִזְּמַן לִזְמַן: **(לח)** וְגַם בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סִי"ק כח) מְצַדֵּד לְהָקֵל בִּכְלֵי שֵׁנִי וְלִסְמֹךְ עַל הַפּוֹסְקִים דְּאֵין מַחֲזִיקִין מִזְּמַן לִזְמַן, וּבְפֹרָט בְּנִתְרַכְּכָה בְּוַדַּאי יֵשׁ לִסְמֹךְ עַל זֶה: **(לט)** בְּאֵר הַגּוֹלָה (אות פ) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סִי"ק יט), וְהַמְקוֹר לָזֶה נִרְאֶה דְּהוּא מֵאוֹר זָרוּעַ (ח"ד סִי' רסט) הַמּוּבָא בְּבֵית יוֹסֵף (ד"ה מעשה ונמצאת). וּבְבֵאוּר הַגְּרָ"א מְבָאֵר דִּלְדַעְתּוֹ רִאשׁוֹנָה מִשַּׁעַם מַיִם צוֹנְנִים לְבַד מַתִּיר וַאֲפִלּוּ בְּאֵין בּוֹ שִׁשִּׁים: **(מ)** וְכֵן דְּעַת הַמְחַבֵּר, וּלְדִינָא אֵין נַעֲקֹר מִנָּזֶה בָּזֶה שֶׁכְּבָר הִכְרִיעַ כֵּן הָרַמ"א בְּהַגָּהָתוֹ לְקַמִּיהּ: **(מא)** וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: **(מב)** מָגֵן אַבְרָהָם (שם) וְעוֹד אֵיזֶה אַחֲרוֹנִים: **(מג)** עַיֵּן בִּפְרִי מְגָדִים (א"א ס"ק יט) שֶׁמִּפְקְפֵק עַל הַמָּגֵן אַבְרָהָם וְכֵן בְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל, וְעַל כָּל פָּנִים בְּנִתְרַכְּכָה בְּוַדַּאי אֵין לְהַחְמִיר, כֵּן נִרְאֶה לִי: **(מג)** כֵּן הַגְּהוּת לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי פְּשׁוּט: **(מד)** נִהַר שָׁלוֹם (סִי"ק יג) בְּדַעַת הַמְחַבֵּר וְגַם הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"כ) בְּעַצְמוֹ מְצַדֵּד כֵּן בְּדַעַת הַמְחַבֵּר, וּלְדִינָא אֵין נַעֲקֹר מִנָּזֶה בָּזֶה שֶׁכְּבָר הִכְרִיעַ כֵּן הָרַמ"א בְּהַגָּהָתוֹ לְקַמִּיהּ:

הַגָּהוֹת: וְיֵשׁ מִי שֶׁמַּתִּיר אֲפִלּוּ בִּמְלִיגַת תַּרְנְגוֹלִים, מִשּׁוּם (נז) דְּאָמְרִינַן שֶׁמָּא אַחַר כָּךְ (כז) נָפְלָה לְשָׁם (תלודות אדם וחוה נתיב ה׳ חלק ה׳ ומהר״י ברונא). וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹסֵר (נח) בְּשָׁאָר בָּשָׂר וּמַתִּיר בְּתַרְנְגֹלֶת, (נט) מִכֹּחַ סְפֵק סְפֵקָא (כמ) סְפֵקָא (מרדכי פרק כל שעה (סי׳ תקפח)). וּלְעִנְיַן מִנְהָג, נִרְאֶה לֶאֱסֹר בְּשָׂאָר בָּשָׂר אוֹ בְּחִטָּה (ס) שְׁלֵמָה אֲפִלּוּ בְּתַרְנְגֹלֶת. וְדַוְקָא אִם נִמְלְגוּ תַּרְנְגוֹלִים דְּהַיְנוּ שֶׁהָיוּ הַמַּיִם חַמִּין, אֲבָל אִם הָיוּ צוֹנְנִין (סא) וְשָׁרוּ שָׁם (כט) הַתַּרְנְגוֹלִים, (סב) אֵין לֶאֱסֹר מִסְּפֵקָא. וּבְמָקוֹם דְּאִיכָּא לְמֵימַר שֶׁמָּא נִתְעַכֵּל הַחִטָּה בַּתַּרְנְגֹלֶת, כְּגוֹן שֶׁהִיא שְׁבוּרָה (מהר״י ברונא), אֲפִלּוּ בִּמְלִיגָה יֵשׁ לְהַתִּיר מִכֹּחַ סְפֵק סְפֵקָא. מֵיהוּ * אִם נִתְעָרְבוּ הַתַּעֲרוֹבוֹת וְיֵשׁ הָפְסֵד מְרֻבֶּה וּמְנִיעַת שִׂמְחַת יוֹם טוֹב, יֵשׁ לְהָקֵל בְּכָל זֶה בִּסְפֵקוֹת אִסּוּר (ל) [ל] דְּרַבָּנָן שֶׁהוּא מַשֶּׁהוּ, (סג) וְיֵשׁ לְהַתִּיר שְׁאָר תַּבְשִׁילִין שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן תַּעֲרוֹבוֹת

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

עַיִן בְּאֵר הֵיטֵב. וְכָתַב בְּפָנִים מְאִירוֹת חֵלֶק א׳ סִימָן ט״ו בְּעִבְּרָא שֶׁשָּׁרוּ בָּשָׂר בְּפֶסַח וְאַחַר שֶׁלָּקְחוּ הַבָּשָׂר לָקְחוּ מִי הַשְּׁרִיָּה לַחוּץ לִשְׁפּךְ לְאַשְׁפָּה מָצְאוּ שָׁם גְּרָעִין אֶחָד שֶׁל תְּבוּאָה, וְנִסְתַּפְּקוּ אִם הָיָה בְּעוֹד (הַמַּיִם) [הַבָּשָׂר] שָׁם, וְהָעֱלָה דְּכָל שֶׁנִּשְׁלוּ הַמֵּי הַשְּׁרִיָּה לְמָקוֹם אַחֵר לְשַׁפְּךָ וְשָׁם מְצָאוּ הַגְּרָעִין יֵשׁ לְהַכְשִׁיר בְּפִשְׁיטוּת, וְכֵן אִם בְּדָקוּ הַמַּיִם קֹדֶם שֶׁנִּתְּנוּ הַבָּשָׂר וְלֹא רָאוּ שׁוּם חֲמֵץ אוֹ חִטָּה וְאַחַר כָּךְ בְּשֶׁהוֹצִיאוּ הַבָּשָׂר לְאַחַר שָׁעָה מָצְאוּ בּוֹ חִטָּה, מֵתֶר הַבָּשָׂר. וְהֵיכָא שֶׁנּוֹשְׁאִים מַיִם בְּדָלָיִים מְכֻסִּים וְשָׁפְכוּ מִן הַדְּלִי לְמָקוֹם אַחֵר וְאַחַר כָּךְ מָצְאוּ חֲמֵץ בְּדָלִי הַזֶּה, אַף שֶׁיֵּשׁ אוֹסְרִים מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לְסָמֹךְ עַל דַּעַת הַתּוֹסָפוֹת (נדה ב. ד״ה מעמ), בְּפֶרֶט שֶׁאִסּוּר מַשֶּׁהוּ דְּרַבָּנָן וְיֵשׁ כַּמָּה רַבָּוֹתָא דְּסָבְרִי לְהוּ דְּצוֹנֵן אֵינוֹ אוֹסֵר. וְעַיִן בִּשְׁבוּת יַעֲקֹב חֵלֶק ב׳ סִימָן (ט״ו) [י״ט] שֶׁהִשִּׂיג עַל הַפָּנִים מְאִירוֹת בָּזֶה, עַיֵּן שָׁם: **(ל) דְּרַבָּנָן.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְכָתַב בְּשַׁעַר אֶפְרַיִם סִימָן ה׳ עוֹרֵב שֶׁהֵבִיא כַּף מִלְּכָלְךָ בְּשַׁמֵּן וְנָפַל הַכַּף לְקְדֵרָה, וּמַחֲמַת סְפֵק חֵלֶב הָיָה שִׁשִּׁים, אַף מַחֲמַת סְפֵק בְּמַשֶּׁהוּ דְּשָׁמָא לְקְחוּ מִבֵּית אֵינוֹ יְהוּדִי, וְלְכְאוֹרָה יֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין עִיר שֶׁרֻבָּהּ יִשְׂרָאֵל כו׳. וְאֵין שָׁם סִיּוּם הַתְּשׁוּבָה וְלַעֲנִיּוּת דְּעִתִּי לְהַתִּיר בָּזֶה דְּמַשֶּׁהוּ דְּרַבָּנָן, וּכְבָר מְבֹאָר אֶצְלִי בְּמָקוֹם אַחֵר שֶׁיֵּשׁ מָקוֹם לוֹמַר דְּחָמֵץ שֶׁל אֵינוֹ יְהוּדִי אוֹ שֶׁל הֶפְקֵר אֵינוֹ אוֹסֵר בְּמַשֶּׁהוּ, וַאֲפִלּוּ אִם תִּמְצֵי לוֹמַר שְׁחָמֵץ בְּעֵין שֶׁל אֵינוֹ יְהוּדִי אוֹסֵר בְּמַשֶּׁהוּ מִכָּל מָקוֹם כְּהַאי גַּוְנָא שֶׁאֲפִלּוּ אִם תִּמְצֵי לוֹמַר שֶׁהַחֹמֶץ יֵשׁ בּוֹ בְּלוּעַ מֶחְמֶץ, מִכָּל מָקוֹם קָרוֹב לוֹמַר שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ טַעַם חֹמֶץ וְלֹא נֶאֱסַר בְּמַשֶּׁהוּ

מֵאוֹתוֹ תַּבְשִׁיל שֶׁל הַבָּשָׂר (לח) (סד) שֶׁנִּשְׁרָה בְּמַיִם אוֹ נִמְלַג, כָּךְ נִרְאֶה לִי: **יג** ק**אִם הִגְעִילוּ יוֹרָה מְחֻמֶּצֶת** (סה) **בַּת** (סו) **יוֹמָא** (סו) וְיָרְדוּ הַמַּיִם (הַמְחֻמָּצִים) * לְבוֹר ש**בְּתוֹךְ** (לט) הַפֶּסַח, **אָסוּר לִשְׁתּוֹת מֵימָיו בְּפֶסַח** (סז) **בִּשְׁבִיל** יוֹסֵף (ד״ה מעשה שהגעילו). ש בֵּית יוֹסֵף (שם).

ק טוּר וְהַפְּרִישָׁה בְּפֶרֶק ב׳ דְּפָסָחִים (סי׳ תקסח). ר בֵּית יוֹסֵף (שם).

בַּאֵר הֵיטֵב

הָרוֹקֵחַ (סי׳ רצא) נִמְצָא בְּדָלֵי מַיִם חֲתִיכַת חָמֵץ וְלֹא נוֹדַע כְּשֶׁלָּקְחוּ הַמַּיִם מֵהַדָּלֵי אִם הָיָה בּוֹ חָמֵץ אוֹ לֹא וּבְשָׁלוּ בּוֹ, וְהִתִּירוּ הַתַּבְשִׁיל אַף הַמַּיִם שֶׁבַּדָּלֵי נֶאֶסְרוּ, כִּי אֵינוֹ יְהוּדִי שֶׁהֲבִיא הַמַּיִם שֶׁמָּא נָתַן בּוֹ אוֹתָהּ שָׁעָה חָמֵץ, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכָתַב הַשַּׁ״ז (ס״ק יז) דְּבָרִים אֵלּוּ אֵין לָהֶם פֵּרוּשׁ וְנִרְאֶה שֶׁיֵּשׁ טָעוּת סוֹפֵר וְצָרִיךְ לוֹמַר, כְּשֶׁלָּקְחוּ מַיִם מֵהַבָּאֵר, וְהַכַּוָּנָה הִיא שֶׁשָּׁאֲבוּ מַיִם תְּחִלָּה מֵהַבְּאֵר לְבַשֵּׁל וְאַחַר כָּךְ שָׁאֲבוּ מַיִם בִּדָלֵי וְנִמְצָא חָמֵץ בְּדָלִי, וְלֹא נוֹדַע אִם הָיָה חָמֵץ בַּבְּאֵר בְּשָׁעָה שֶׁשָּׁאַב לְבַשֵּׁל מִמֵּילָא בְּשֵׁל בְּמַיִם חֲמוּצִים, בָּזֶה פָּסַק שֶׁהַתַּבְשִׁיל מֻתָּר אֲבָל שֶׁהַמַּיִם שֶׁבְּדָלֵי לְחוּד נֶאֱסָרִים, אֲבָל הַתַּבְשִׁיל מֻתָּר כִּי הָאֵינוֹ יְהוּדִי הַשּׁוֹאֵב לְדָלֵי נָתַן הֶחָמֵץ בַּשָּׁעָה הַהִיא אֲבָל אוֹתוֹ חָמֵץ לֹא הָיָה בַּבְּאֵר כְּלָל. וְתָמֵהַּ עַל הַבַּיִת יוֹסֵף (ד״ה מעשה שהגעילו) שֶׁהֶעְתִּיק וְלֹא הִרְגִּישׁ

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

מַשְׁהוּ, וְאִם כֵּן עַתָּה שֶׁנֹּאמַר שֶׁהַמַּשְׁהוּ נָפַל לְתוֹךְ תַּבְשִׁיל שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֵין זֶה אוֹסֵר דִּכְבָר פָּקַע חָמֵץ מֵעַלְיו, וְדֵמֵי לְחָמֵץ שֶׁנִּתְעָרֵב קֹדֶם פֶּסַח בְּשִׁשִּׁים דְּאֵינוֹ חוֹזֵר וְנֵעוֹר בְּפֶסַח. וְאַף דְּחָמֵץ שֶׁל אֵינוֹ יְהוּדִי אָסוּר בַּהֲנָאָה לְיִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרִיבַ״שׁ סִימָן ת׳, מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן שֶׁאֵין בּוֹ חוּמְרָא דְּבָר יוֹמוֹ וְגַם לֹא שַׁיָּךְ לֹא בְּדִיל בְּעוֹדוֹ בְּיַד הָאֵינוֹ יְהוּדִי, לֹא גָּזְרוּ עַל תַּעֲרֻבְתּוֹ לֶאֱסֹר בְּמַשְׁהוּ, וְכֵיוָן שֶׁנִּתְבַּטֵּל אֵצֶל הָאֵינוֹ יְהוּדִי שׁוּב הָוֵי לֵיהּ כְּחָמֵץ שֶׁנִּתְבַּטֵּל קֹדֶם הַפֶּסַח דְּאֵינוֹ חוֹזֵר וְנֵעוֹר. וְעַיֵּן בְּשו״ת בֵּית יְהוּדָה סִימָן ט״ז אִם בְּאֶמְצַע הַסְּעוּדָה מְצָאוּ חֻשָּׁה אַחַת מְבֻקַּעַת מֻנַּחַת עַל הַמַּפָּה שֶׁעַל הַשֻּׁלְחָן וְאֵין יְדוּעַ אִם בִּשְׁעַת אֲכִילָה נָפְלָה מֵהַתַּבְשִׁילִין אוֹ הָיְתָה שָׁם מִקֹּדֶם וּמִעֹלְמָא אֲתֵי, הֶעֱמֵד הַתַּבְשִׁיל עַל חֶזְקָתוֹ כֵּיוָן שֶׁהַתַּבְשִׁיל לֹא הָיָה מֻנָּח עַל הַמַּפָּה כו׳.

בְּזֶה, וְאֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה קָשֶׁה דְּמִשְּׁמַע אִם הָיָה הַחָמֵץ קֹדֶם שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל הָיָה אָסוּר וְהָא חָמֵץ בְּצוֹנֵן אֵינוֹ אוֹסֵר, וְאֶפְשָׁר דְּסָבִירָא לֵיהּ כְּרַשְׁבָּ״א (בתשובה ח״א סי׳ קעו) דְּסָבִירָא לֵיהּ גַּם בְּצוֹנֵן אוֹסֵר. אֲבָל אֲנַן סָבִירָא לַן כְּהָרא״שׁ (פ״ב סי׳ כה) וְהַטּוּר דְּאֵין אוֹסֵר בְּצוֹנֵן. וְנִרְאֶה דְּאִם שָׁרָה הַחָמֵץ בַּמַּיִם צוֹנְנִים מַעַת לְעֵת דְּאָסוּר לְכַלֵּי עַלְמָא דְּכִבּוּשׁ הָוֵי כִּמְבֻשָּׁל, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכֵן כָּתַב בַּ״ח (סי״) וְרַשַׁ״ל (על הטור). מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁנָּטַל לְתוֹךְ פִּיו חֲתִיכַת מַצָּה וַחֲתִיכַת תַּרְנְגוֹל וְאָכַל שְׁנֵיהֶם יַחַד וְהִרְגִּישׁ בְּפִיו שֶׁיֵּשׁ חֻשָּׁה וְנָטַל הַמַּאֲכָל מִפִּיו וְרָאָה חֻשָּׁה, וְאֵינוֹ נָכוֹן אִם הָיָה בְּתוֹךְ הַמַּצָּה אוֹ בְּתוֹךְ הַתַּרְנְגוֹל, הַתַּרְנְגוֹל יֵשׁ לְהַתִּיר מִכֹּחַ סָפֵק סְפֵקָא שֶׁמָּא עַתָּה נָפַל לְתַרְנְגוֹל בְּצוֹנֵן וְאִם תִּמְצֵי לוֹמַר שֶׁהָיָה קֹדֶם שֶׁמָּא נִתְעַכְּלָה, אֲבָל אִם הָיָה בַּמַּצָּה עַל בָּרְחֵךְ הָיָה בְּתוֹכָהּ בְּשָׁעַת אֲפִיָּיתָהּ דְּאִם נָפַל עָלֶיהָ בְּצוֹנֵן הָיָה מִתְגַּלְגֵּל וְיוֹרֵד, וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה לִי דְּהַמַּצָּה מַתֶּרֶת גַּם כֵּן בְּיָנִן דְּאִסּוּר מֻשְׁהוּ דְּרַבָּנָן תְּלִינַן לְקֻלָּא שֶׁהָיָה בְּתַרְנְגוֹל. וּמִכָּל מָקוֹם כְּדֵי נְטִילָה אָסוּר מִדִּינָא דְּאִם נָפַל עָלֶיהָ בְּצוֹנֵן הָיָה מִתְגַּלְגֵּל וְיוֹרֵד, וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה לִי דְּאַפְלוּ הָיָה חֲתִיכַת בָּשָׂר גַּם כֵּן בְּיָנִן דְּאִסּוּר מֻשְׁהוּ מַחְזְקִינַן אִסּוּרָא מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְאָמְרִינַן הַשְׁתָּא נָפַל עַל הַבָּשָׂר בְּעוֹדוֹ צוֹנֵן וְאִם כֵּן גַּם הַמַּצָּה מֻתֶּרֶת. אֲבָל אִם הַבָּשָׂר הָיָה מֻנָּח בְּקֻעָרָה וְאָכַל מִתּוֹכָהּ, אוֹסֵר הַבָּשָׂר כְּמוֹ שָׁכָתוּב לְעֵיל (מג״א ס״ק יח) דְּמִזְּמַן מַחְזְקִינַן אִסּוּרָא דְּשָׁמָּא הָיָה בְּקֻעָרָה בְּשָׁעָה שֶׁעָרוּ הַבָּשָׂר לְתוֹכוֹ וּכְלֵי שֵׁנִי אוֹסֵר בְּפֶסַח, וְאִם נֹאמַר דְּהָוֵי סָפֵק סְפֵקָא סָפֵק הָוֵה בְּמַצָּה וְאִם תִּמְצֵי לוֹמַר בַּבָּשָׂר שָׁמָּא עַתָּה נָפַל, זֶה לֹא הָוֵי סָפֵק דְּאִם תֹּאמַר שֶׁהָיָה בְּמַצָּה צָרִיךְ אַתָּה לֶאֱסֹר הַמַּצָּה וְזֶה לֹא אָמְרִינַן אֲפִלּוּ בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן וַאֲפִלּוּ בְּסָפֵק סְפֵקָא, וְאִם כֵּן הַבָּשָׂר וְהַמַּצָּה אֲסוּרִים. מֵיהוּ עַל פִּי הָרֹב נִכָּר אִם נִתְבַּשְּׁלָה הַחֲשָׁה אוֹ נֶאֱפָה עִמָּהּ אִם לָאו. וּמֵיהוּ אִם טִלְטְלוּ הַקְּעָרָה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם כְּשֶׁנִּצְטַנֵּן, תְּלִינַן לְהָקֵל דְּלֹא מַחְזְקִינַן אִסּוּר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק כה): (לח) **שֶׁנִּשְׁרָה**. עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק כד) וּבְחֹק יַעֲקֹב (ס״ק מב): **יג (נג) יוֹמָא**. אֲבָל אִם אֵינוֹ בֶּן יוֹמוֹ, אַף הַמֵּי הַנִּעֲלָה עֲצָמָן מֻתָּרִין בְּפֶסַח כְּיָנִן שֶׁהִגְעִילוּ קֹדֶם פֶּסַח וְהֵם אֵינָן בְּנֵי יוֹמָן כַּמְבֹאָר בְּסִימָן תנ״א (סכ״א ומג״א סק״מ). חֹק יַעֲקֹב (ס״ק מג): (לט) **הַפֶּסַח**. וְהַבַּ״ח (ס״ב) כָּתַב דְּאַף אִם נִתְעָרְבוּ קֹדֶם פֶּסַח בְּעִנְיָן שֶׁנִּתְבַּטְּלוּ בְּשִׁשִּׁים וְאַף עַל פִּי דְּהָוֵי גַּם כֵּן נוֹתֵן טַעַם בַּר נוֹתֵן טַעַם דְּהָתָרָא, מִכָּל מָקוֹם אֵין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתוֹ מַיִם לְכַתְּחִלָּה כֵּיוָן דְּאֶפְשָׁר לְמָצוֹא בְּקַל מַיִם אֲחֵרִים, וְכֵן כָּתוּב בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן צ״ה (ס״ק יח) כָּתַב לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי נִרְאֶה דְּכֵאן לְפָעָמִים אָסוּר אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד אֲפִלּוּ קֹדֶם לְפֶסַח, דְּהַמַּיִם הַמְחֻמָּצִים נִשְׁאֲרוּ לְמַעְלָה וְלֹא נִתְעָרְבוּ כִּי הֵם קַוּ וְקַיְמִי וּכְאִלּוּ הֵם בְּעֵין דְּמֵי, אֶלָּא אִם כֵּן שֶׁשָּׁאַב מִמְּגוּ מִקֹּדֶם כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁעַל יְדֵי כָּךְ מִתְעָרֵב, עַיֵּן שָׁם. [וּמִדְּמָה לְלֹא נִצַּר וְכִסֵּה בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן צ״ב (ס״ב)

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

מֻרְבֶּה וּמְנִיעַת שִׁמְחַת יוֹם טוֹב אָסוּר בְּסָפֵק אֶחָד דְּרַבָּנָן [וַעֲיַיִן בְּאוּר הֲלָכָה (ד״ה אם)], אָכֵן בְּסָפֵק סְפֵקָא הַנַּזְכָּר לְעֵיל מֻתָּר אַף בְּלֹא הֶפְסֵד מֻרְבֶּה. (קיג) וְכָל זֶה בְּסָפֵק סְפֵקָא דְּאִסּוּר מֻשְׁהוּ שֶׁהוּא דְּרַבָּנָן, הָא בְּסָפֵק סְפֵקָא דְּאִסּוּר תּוֹרָה יֵשׁ לְהַתִּיר רַק בְּשֶׁהָיָה וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְמֻכְרָח לְנָכְרִי אֲבָל לֹא בַּאֲכִילָה, וְדַוְקָא הֵיכָא דְּאֶפְשָׁר בְּשֶׁהָיָה אֲבָל אִם אִי אֶפְשָׁר בְּשֶׁהָיָה שֶׁיִּתְקַלְקֵל עַל יְדֵי זֶה, מֻתָּר אַף בַּאֲכִילָה, וּבְפֹרָט הֵיכָא דְּאִיכָּא הֶפְסֵד מֻרְבֶּה בְּוַדַּאי אֵין לְהַחְמִיר: **(סד) שֶׁנִּשְׁרָה בְּמַיִם אוֹ נִמְלַג.** לְאו דַּוְקָא גְּוָנָא (קיג) הוּא, דְּנִשְׁרָה הַבָּשָׂר בְּצוֹנֵן אַף אִם מָצְאוּ הַגְּרָעִין בְּעוֹד הַבָּשָׂר שָׁם גַּם כֵּן מֻתָּר, דְּיֵשׁ סָפֵק דְּרַבָּנָן דְּשָׁמָּא צוֹנֵן אֵין מַפְלִיט וּמַבְלִיעַ כְּלָל, וְנִמְלַג שֶׁהוּא בְּחַמִּין, מֵירֵי שֶׁמָּצְאוּ אַחַר כָּךְ חֻשָּׁה בַּמַּיִם לְאַחַר שֶׁהֻסִּירוּ הַבָּשָׂר אוֹ הַתַּרְנְגֹלֶת מִשָּׁם וּמֻתָּר (קיד) אֲפִלּוּ נִמְלַג בִּכְלִי רִאשׁוֹן, וּמִטַּעַם דְּיֵשׁ סָפֵק שֶׁמָּא עַתָּה נָפְלָה וְהוּא אִסּוּר מֻשְׁהוּ שֶׁהוּא דְּרַבָּנָן, לָכָךְ מַתִּירִין בְּהֶפְסֵד מֻרְבֶּה. **יג (סה) בַּת יוֹמָא.** (קטו) וּמֵירֵי שֶׁהִגְעִילוּ קֹדֶם זְמַן אִסּוּרוֹ דְּאִי לָאו הָכִי אֵין לְהַגְעִיל כְּלִי שֶׁהוּא בֶּן יוֹמוֹ כַּמְבֹאָר לְעֵיל בְּסִימָן תנ״ב (ס״א), וְנָקֵט הַמְחַבֵּר בֶּן יוֹמוֹ דְּאִם הָיְתָה לֹא הָיְתָה בַּת יוֹמָא (קטו) אַף הַמֵּי הַנִּעֲלָה עֲצָמָן מֻתָּרִין בְּפֶסַח, כֵּיוָן שֶׁהִגְעִילוּ קֹדֶם פֶּסַח וְהֵם אֵינָם בְּנֵי יוֹמָן כַּמְבֹאָר לְעֵיל בְּסִימָן תנ״א (סכ״א ומשנ״ב ס״ק קכב) וְסִימָן תמ״ז סָעִיף ה׳ בַּהַגָּ״ה (משנ״ב ס״ק נח) עַיֵּן שָׁם. וְדַע דְּאִם הַהַגְעָלָה הָיָה בְּתוֹךְ הַפֶּסַח, אַ אֲפִלּוּ אִם הַיּוֹרָה אֵינָהּ בַּת יוֹמָא (קיז) אָסוּר הַמַּיִם שֶׁבְּבוֹר לְדַעַת רַמ״א לְעֵיל בְּסִימָן תמ״ז סָעִיף י׳ בַּהַגָּ״ה: **(סו) וְיָרְדוּ וְכוּ׳ בְּתוֹךְ הַפֶּסַח.** הֵיינוּ הֲיָרִידָה הָיָה בְּתוֹךְ הַפֶּסַח אֲבָל הַהַגְעָלָה הָיָה קֹדֶם פֶּסַח. (קיח) וְאִם הֲיָרִידָה הָיָה גַּם כֵּן קֹדֶם הַפֶּסַח נִתְבַּטְּלוּ הַמַּיִם בְּשִׁשִּׁים בְּמַיִם שֶׁבְּבוֹר, (קיט) וְיֵשׁ מַחְמִירִין דַּאֲפִילּוּ אִם יֵשׁ שִׁשִּׁים נֶגְדָּם אֵין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתָן מַיִם לְכַתְּחִלָּה כֵּיוָן דְּאֶפְשָׁר בְּקַל לִמְצֹא מַיִם אֲחֵרִים: **אָסוּר לִשְׁתּוֹת מֵימָיו.** וְאִם עָבַר וּבִשֵּׁל מֵהֶם תַּבְשִׁיל, כָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים (מש״ז ס״ק יח) דְּיֵשׁ לְהַתִּיר (קכ) אִם הוּא הֶפְסֵד מֻרְבֶּה כֵּיוָן דְּהַהַגְעָלָה הָיָה קֹדֶם פֶּסַח: **(סז) בִּשְׁבִיל שֶׁנִּתְעָרְבוּ.** פֵּרוּשׁ אַף לְהַמַּתִּירִין צוֹנֵן לְעֵיל מִשּׁוּם דְּאֵינוֹ נוֹתֵן טַעַם כְּלָל, מִכָּל מָקוֹם הָכָא אָסוּר דְּעַל יְדֵי שֶׁנִּתְעָרְבוּ הֲרֵי גּוּף הַחָמֵץ מְעֹרָב בּוֹ. אִם נִמְצָא גַּרְעִינֵי תְּבוּאָה בְּבֵאוֹר מַיִם בְּפֶסַח, (קכג) כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים שֶׁרָאוּי לְזָהֵר בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר שֶׁלֹּא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתָן מַיִם בְּפֶסַח אֲפִלּוּ לְהַמַּתִּירִין בְּצוֹנֵן, דְּשָׁמָּא נִכְבַּשׁ בְּתוֹכוֹ מֵעַת לְעֵת וְהָוֵי כָּבוּשׁ, וּמִכָּל מָקוֹם

בֵּאוּר הֲלָכָה

יג * **לְבוֹר בְּתוֹךְ הַפֶּסַח.** עַיֵּן מִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק סו). וְלֹא הָעֲתַקְתִּי מַה שֶּׁכָּתַב הַטַּ״ז (ס״ק יח) דְּלִפְעָמִים אַף בְּדִיעֲבַד אָסוּר הֵיכָא דְּקָווּ וְקַיְמִי וְכוּ׳, דִּבְסֵפֶר נְהַר שָׁלוֹם (ס״ק טז) מְפֻקְפָּק עַל דְּבָרָיו. וְגַם בְּסֵפֶר בִּגְדֵי יֶשַׁע (על מג״א ס״ק כו) הִשִּׂיג עַל זֶה

שַׁעַר הַצִּיּוּן

מְחֻמָּצַת בַּת יוֹמָא, אֲזַיל לְשִׁיטָתֵיהּ דְּנוֹתֵן טַעַם לְפִגָּם מֵהָר בְּתוֹךְ הַפֶּסַח. וְכֵן הוּא גַּם כֵּן דַּעַת הַלְּבוּשׁ וְכָתַב שָׁם דְּאִם הַהַגְעָלָה הָיְתָה קֹדֶם פֶּסַח בִּזְמַן הֶתֵּר אַף אִם הֲיָרִידָה הָיָה בְּתוֹךְ הַפֶּסַח, מֵהָר לִשְׁתּוֹת מֵימָיו מִשּׁוּם דְּהָוֵי שִׁלְשָׁה נוֹתֵן טַעַם בַּר נוֹתֵן טַעַם, עַיֵּן שָׁם, וּלְפִי זֶה בְּתַבְשִׁיל בְּוַדַּאי אֵין לְהַחְמִיר: **(קכג)** רְצוֹנוֹ לוֹמַר וְהָוֵי נוֹתֵן טַעַם בַּר נוֹתֵן טַעַם דְּהָתִירָא, וּמִשְּׁמַע בִּפְרִי מְגַדִּים דַּאֲפִלּוּ אֵין שִׁשִּׁים נֶגְדָּם גַּם כֵּן מֵהָר בְּדִיעֲבַד: **(קכה)** חַיֵּי אָדָם (כלל קכב סי״ז) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים:

(קיג) מִפְּרִי מְגַדִּים (א״א) אוּת כ״ה: **(קיג)** מַאֲלִיָּה רַבָּה (ס״ק כט) וּפְרִי מְגַדִּים (שם ס״ק כד): **(קיד)** פְּרִי מְגַדִּים (שם): **(קטו) יג** חֹק יַעֲקֹב (ס״ק מג) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: **(קיז)** אַחֲרוֹנִים. וְהֵיינוּ אֲפִלּוּ יֵשׁ שִׁשִּׁים נֶגְדָּם כְּמִבֹּאָר לְעֵיל בְּסִימָן תמ״ז סָעִיף י׳ בַּהַגָּ״ה דְּבְמָקוֹם שֶׁנּוֹהֲגִין לְהַחְמִיר הוּא אֲפִלּוּ בְּנוֹתֵן טַעַם לִפְגָם וּמַשְׁהוּ, שְׁתִּיהֶן יַחְדָּו גַּם כֵּן אָסוּר: **(קיח)** מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק כז) בְּבֵאוּר דִּבְרֵי הַמְחַבֵּר וּמַשְׁמַע דְּהָכִי סְבִירָא לֵיהּ: **(קיט)** בַּ״ח (סי״ב): **(קכ)** וְדַע דִּשְׁיטַת הַגְּרַ״א, דְּהַמְחַבֵּר מֵירֵי דְּגַם הַהַגְעָלָה הָיָה תּוֹךְ הַפֶּסַח, וּמַה שֶּׁכָּתַב יוֹרֶה

לכלובן בערב נוח לתופסן שם מפני שאז אינן עשויין להשמט ולברוח ולפיכך אף כשהן חוץ לכלובן אינן נקראים מחוסרים צידה כיון שלערב יבואו לכלובן מאליהן ומכל מקום מדברי סופרים אסור לצודן דהיינו לרדוף אחריהן עד שיכנסו למקום שנוח לתופסן שם אבל לטלטלן ביד אסור בלא איסור צידה משום מוקצה במה דברים אמורים כשהן בחצר או בית גדול כל כך שאם לא גדלו בין בני אדם היו צריכים מצודה דהיינו לבקש תחבולות לתפסם שם והיו נקראים מחוסרים צידה כגון שהוא בית גדול כל כך שאינו יכול לתפסו שם במרוצה אחת ורודף שם אחריהם עד שיכנסו לחדר שאינו גדול כל כך ונועל הדלת בפניהם אבל אם הם בבית שאינו גדול כל כך ניצודין ועומדין הן או אפילו הן בבית גדול כל כך * ואפילו הן ברשות הרבים ודוחה אותם עד שיכנסו לבית אחר גדול כל כך אין כאן צידה כלל ומותר:

* עיצ"צמשניות דף נ"ג ע"ד

כה וכל זה בחיה ועוף אבל בהמות הגדילים ברשותו של אדם מותר לצודן אפילו מרשות הרבים וחתול דינו כשאר חיה ואסור לצודו אלא ע"ד שנתבאר. וכל זה בשלא מרדו אבל אם מרדו אפילו פרה שמרדה ואין צריך לומר חיה ועוף שמרדו הצדן בשבת חייב כמו הצד חיות ועופות הבר שהרי הללו ג"כ לא יבואו לכלובן לערב:

שיז דין קשירה ועניבה בשבת ובו י"א סעיפים:

א הקושר והמתיר הן מאבות מלאכות שכן במשכן היו צידי חלזון קושרין ומתירין ברשתותיהן שכל רשתות עשויות קשרים קשרים והן קשרי קיימא ופעמים שצריך ליטול חוטין מרשת זו ולהוסיף על זו ומתיר מכאן וקושר מכאן ומן התורה אינו חייב אלא על קשר של קיימא העומד להתקיים לעולם דהיינו שקושרו על דעת שישאר כן כל זמן שאפשר לו להיות קיים וכל זמן שלא יצטרך לו להתירו ואע"פ שאפשר שיצטרך לו להתירו בזמן קרוב ויתירנו אעפ"כ הואיל וכשקושרו אינו קוצב זמן בדעתו מתי יתירנו ואפשר שישאר כן לעולם הרי זה נקרא קשר של קיימא וחייבים על קשירתו ועל התרתו אבל אם קוצב בדעתו איזה זמן שאז יתירנו בודאי אפילו הוא זמן ארוך מאד אין זה של קיימא מן התורה ופטור בין על קשירתו בין על התרתו אבל מדברי סופרים נקרא זה ג"כ של קיימא הואיל ועומד להתקיים איזה זמן ואסור בין לקשרו בין להתירו אבל אם אינו עומד להתקיים כלל אלא להתירו ביומו כגון קשרים שבמלבושים ומנעלים שכשלובשן שחרית קושרן וכשפושטן ערבית מתירן מותר לקשרן ולהתירן בשבת אבל אם הוא בדעתו שלא להתירן ביומן כגון תלמידי חכמים שלומדים בלילות ואינם חולצין מנעליהן ולא פושטים מלבושיהן בלילה אסורים לקשרם בשבת שחרית אם בדעתם שלא להתירן ערבית וכן אסורים להתירן בשבת אם כשקשרו אותן באחד מימות החול היה בדעתם שלא להתירם מיד בלילה שלאחריו אבל אם אין בדעתם כלום כשקושרין אלא קושרים סתם מותרים לקושרם בשבת ואף שאח"כ אינן מתירין אותן בלילה עד לאחר איזה זמן אינן נקראים בשביל כך קשר של קיימא הואיל ובשעת הקשירה לא היה הדבר ודאי שלא יתירו אותן בליל מוצאי שבת שהרי לפעמים גם התלמידי חכמים חולצים מנעליהם בלילה טרם ישכבו וכן מותרין להתירן בשבת אם קשרו סתם אפילו קשרו לפני השבת זמן מרובה ולא התירו בינתיים אבל קשרים שלעולם דרכו לקיימן איזה זמן בודאי ואין דרכו לעולם להתירו ביומן אסור לקושרן בשבת אפילו בסתם או להתירם ויש אומרים שכל קשר שאינו עומד להתקיים ז' ימים אינו נקרא קשר של קיימא אפילו מדברי סופרים ומותר לקשרו ולהתירו בשבת ואפילו אם רוב הפעמים דרכו לקיימן ז' ימים אלא שלפעמים ג"כ מתיר אותו בתוך ז' כגון תלמיד חכם שרוב הפעמים אינו חולץ מנעליו ולא פושט מלבושיו כי אם משבת לשבת שנמצא מקיים קשריהם ז' ימים ולפעמים ג"כ מתירן תוך ז' אינן נקראים קשר של קיימא אלא אם כן יש בדעתו בשעת קשירתן שלא להתירן עד לאחר ז' אבל אם קושרן סתם אינן נקראים של קיימא אלא אם כן דרכו לעולם לקיימם שבעה ימים כגון המשיחות שקושרין בהן בית הצואר של הכתונת מי שאין דרכו לעולם להתירן

להתירן אלא כשמחלף הכתונת משבת לשבת אסור לקשרן ולהתירן בשבת ולענין הלכה יש להחמיר כסברא הראשונה אלא אם כן צריך הרבה לכך אזי יש להקל לעשות ע״י נכרי:

ב יש אומרים שאין חייבים מן התורה אפילו על קשר העומד להתקיים לעולם אלא אם כן הוא מעשה אומן דהיינו שהוא קשר חזק ואמיץ כקשרים שהאומנים עושים בשעת מלאכתן כגון קשרי רצועות מנעל וסנדל שקושרין הרצענין בשעת עשייתן וכן בכל כיוצא בזה אבל הקושר קשר של קיימא ואינו מעשה אומן פטור כיצד נפסקה לו רצועה וקשרה נפסק החבל וקשרו או שקשר חבל בדלי או שקשר רסן הבהמה וכן כל כיוצא באלו הקשרים שהם מעשה הדיוט וכל אדם קושר אותם לקיימא פטור אבל אסור מדברי סופרים אפילו אינו עומד להתקיים לעולם אלא כשיעור שנתבאר אבל קשר שהוא מעשה אומן אפילו אינו עשוי להתקיים כלל אלא להתירו ביומו אסור מדברי סופרים לקשרו ולהתירו בשבת גזרה משום קשר מעשה אומן העשוי להתקיים לעולם שחייבים עליו מן התורה ויש אומרים שאין חילוק כלל בין מעשה אומן למעשה הדיוט שאפילו קשר שהוא מעשה הדיוט חייבים עליו מן התורה אם הוא של קיימא ואם אינו עומד להתקיים כלל בענין שמותר במעשה הדיוט מותר ג״כ במעשה אומן ויש להחמיר כסברא הראשונה ולכן נהגו ליזהר שלא לקשור או להתיר שום קשר שהוא ב׳ קשרים זה על זה אפילו הוא עומד להתירו ביומו מפני שאין אנו בקיאין איזה קשר נקרא מעשה אומן שאסור לקשרו ולהתירו אפילו אינו עומד להתקיים כלל וכל קשר אמיץ שהוא קשור הדק היטב יש להסתפק בו שמא זהו מעשה אומן וב׳ קשרים זה על גבי זה הוא גם כן קשר אמיץ ומכל מקום במקום צער אין להחמיר בדברי סופרים ומותר להתירו אם אינו עומד להתקיים כלל בענין שמותר בודאי מעשה הדיוט כיון שלפי סברא האחרונה מותר אפילו בודאי מעשה אומן:

ג במה דברים אמורים בב׳ קשרים זה על זה אבל קשר אחד ועניבה על גביו אין להסתפק בו כלל בקשר מעשה אומן ומותר לקשרו ולהתירו בכל ענין אם אינו עומד להתקיים כלל ואם אינו אלא קשר אחד בלבד בלא עניבה על גביו אינו נקרא קשר כלל ומותר לקשרו ולהתירו אפילו אם עומד להתקיים לעולם וכל זה בקושר ב׳ דברים ביחד אבל אם עשה קשר בראש אחד של חבל או חוט או משיחה דינו כב׳ קשרים זה על זה לכל דבר:

ד קשר שאינו נקרא של קיימא מן התורה אלא מדברי סופרים מותר לקשרו לצורך מצוה כגון שקושר למדוד אחד משיעורי תורה ואפילו קשר מעשה אומן מותר לקשור אם אי אפשר למדוד בענין אחר:

ה נשמטו לו רצועות מנעל וסנדל מותר להחזירן למקומן ובלבד שלא יעשה קשר בראש הרצועה כדי שלא תשמט מן הנקב מפני שהוא קשר של קיימא במה דברים אמורים במקומות שאין רגילין שם לקשור קשר זה אבל במקומות שרגילין לקשרו אסור אפילו להחזיר גזרה שמא יקשור ואפילו במקומות שאין רגילין לא התירו אלא להחזיר אבל במנעל חדש אסור ליתן הרצועה בשבת מפני שהוא מתקן כלי ואפילו להחזיר לא התירו אלא כשהנקב הוא רחב ויכול להחזיר בלי טורח אבל אם הנקב הוא צר שצריך טורח להכניס הרצועה בתוכו אין זה כמחזיר אלא כנותן בתחלה ואסור משום תיקון כלי וכן הדין ברצועות של מכנסיים אבל אבנט מותר להכניס במכנסיים בתחלה בשבת מפני שאינו מבטלו שם ועשוי להכניס ולהוציא תדיר לפיכך אין בו משום תיקון כלי אבל אסור להכניס משיחה לשם מפני שמבטלה שם:

ו מתירין בית הצואר מקשר שקשרו כובס שאינו קשר של קיימא שרוב הפעמים מתירין אותו ביומו מיד אחר הכביסה אבל אין פותחין אותו מחדש מפני שהוא מתקן כלי וחייב משום מכה בפטיש אבל משום קורע אינו חייב אלא א״כ עושה על מנת לתפור כמו שנתבאר בסי׳ ש״ב (סעיף ה׳) אפילו אם כבר נפתח בית הצואר רק שחזר האומן ותפרו ביחד כדרך שהאומנים עושים או שקשרו אומן ואינו יכול להתירו אסור לחתוך

לחתוך החוטין במה דברים אמורים בקשר זה שקשרו האומן קודם גמר מלאכת הבגד שחתיכת חוטי קשר זה יש בה משום מכה בפטיש לפי שהיא גמר מלאכת הבגד שעל ידי כך מתוקן הבגד ללבשו וקודם לכן לא היה מתוקן מעולם ללבשו וכל דבר שהוא גמר מלאכה יש בו משום מכה בפטיש כמו שנתבאר בסי׳ ש״ב אבל שאר קשירות שנקשרו אחר גמר מלאכת הבגד כגון קשרי הכיבוס או המשיחות שבכתונת שנקשרו ואינו יכול להתירן מותר לחתכן ומכל מקום אין להקל בפני עם הארץ אלא יעשה בצנעא ואם אינו

א מולין ט״ז
ב טור
ג רי״ף רמב״ם
ד רשב״ם מ״ם
ה רמב״ם הרי״ף מ״ם
ו מ״ם

רגיל להתיר המשיחות אלא כשמחליף הכתונת משבת לשבת אסור לחתכן כמו שאסור להתיר:

ז במה דברים אמורים בקשירה אבל אם תפר הכובס את בית הצואר וכן זוג של מנעלים התפורים יחד כדרך שהאומנים עושים אסור לחתכן או לנתקן זה מזה שאין חילוק בתפירה בין של קיימא לאינה של קיימא ולעולם יש בסתירתה משום קורע ואף שהקורע אינו חייב אלא אם כן עושה על מנת לתפור מכל מקום מדברי סופרים אסור בכל ענין ויש מתירין בתפירה שאינה של קיימא לנתק או לחתוך וכן עיקר ומכל מקום אין להקל בפני עם הארץ:

ח קושרין דלי על פי הבור במשיחה או באבנט וכיוצא בו מדבר שאינו מבטלו שם אבל לא בחבל מפני שמבטלו שם והרי זה קשר של קיימא שהרי הדלי תלוי וקשור שם תמיד ואפילו בחבל של גרדי שהוא חשוב ואינו מבטלו שם אסור גזרה משום שאר חבלים במה דברים אמורים בדליים הקבועים בבור אבל דליים שלנו שאינן קבועין בבור אינו קשר של קיימא ומותר אפילו בשאר חבלים ובלבד שלא יהא הקשר מעשה אומן שאסור אפילו באינה של קיימא כמו שנתבאר למעלה:

ט קושרים חבל בפני הפרה ברוחב הפתח בשביל שלא תצא מפני שאינו של קיימא שעשוי להתירו תדיר להוציא הבהמה להשקותה ואפילו לקשור בשבת שני ראשי החבל בשני צדי הפתח שלא היה תלוי כלל בפתח מאתמול מותר ואין חוששין שמא יבטל ראש אחד שיהא קשור לעולם ויוציא הבהמה בהתרת ראש השני בלבד אלא לפעמים יתיר ראש זה ולפעמים יתיר זה אבל אם באמת מבטל ראש אחד אסור:

י כל קשר שלפעמים נמלך ומבטלו לעולם אף על פי שבתחלת עשייתו אינה על מנת לבטלו אסור שמא ימלך ויבטלנו לפיכך אסור ליטול חבל ולקשרו באבוס ובפרה שמא כשירצה להוליך הבהמה לא יתיר לעולם אלא ראש אחד ויניח השני קיים לעולם ויהיה קשר של קיימא במה דברים אמורים בשאר חבלים אבל בחבל של גרדי מותר שאינו מבטלו שם ואין לגזור כאן על של גרדי משום שאר חבלים מפני שגם בשאר חבלים אינו מצוי שיבטל ראש אחד לעולם אלא לפעמים מתיר ראש זה ולפעמים מתיר זה וכל זה לקשור החבל בשבת באבוס ובפרה אבל אם היה קשור כבר באבוס ורוצה לקשרו עתה בפרה או שהיה קשור בפרה ורוצה עתה לקשרו באבוס מותר בכל חבל לפי שאם בא לבטל קשר אחד מהם שיהא קשור לעולם מן הסתם אותו קשר שהיה קשור כבר מניחו לעולם קשור:

יא הפותל חבלים מכל מין שיהיה חייב משום קושר ושיעורו להתחייב מן התורה כדי שיעמוד החבל בפתילתו בלא קשירה בסופו שנמצאת מלאכתו מתקיימת אבל מדברי סופרים אסור בכל שהוא וכן המפריד הפתיל חייב משום מתיר ושיעורו כשיעור הפותל והוא שלא יתכוין לקלקל שכל המקלקלים פטורין מן התורה אבל אסור מדברי סופרים:

שיח דין המבשל בשבת ובו ל״א סעיפים:

א [ו] המבשל בשבת או [ב] שעשה אחת משאר מלאכות [ג] במזיד אסור לו לעולם ליהנות מאותה מלאכה משום קנס וגם [ד] הקדרה שבישל בה אסורה לו לעולם מפני שהיא בלועה מדבר האסור לו אבל לאחרים מותר אף התבשיל במוצאי שבת מיד ואין צריך [ה] להמתין בכדי שיעשו אף אם [ו] בישל בשבילם שלא הוצרכו להמתין

להמתין כן אלא בנכרי העושה בשביל ישראל שאם נתיר לו ליהנות במוצאי שבת מיד יש לחוש שמא יאמר לו לעשות בשבת כדי שיהיה הדבר מוכן לו במוצאי שבת מיד שאיסור האמירה לנכרי קל בעיני הבריות וכן אפילו בישראל העושה אלא שהתחיל מבעוד יום עשייתו בדבר שאסור להתחיל כמו שנתבאר בסי׳ רנ״ג (סעיף י״ב) שאיסור זה ג״כ קל בעיני הבריות ויש לחוש שיעבור עליו בשביל שיהא מוכן לו במוצאי שבת מיד ולכן הצריכו להמתין בכדי שיעשו גם לאחרים גזרה שמא יאמרו לאחר שיתחיל להם מבעוד יום אבל אין לחוש כלל שמא יאמר לישראל לעשות לו מלאכה בשבת בשביל ליהנות ממנה במוצאי שבת מיד [ז] ועוד שהישראל לא ישמע לו שאין אדם חוטא ולא לו וכן אם היה שוגג אסור בו ביום גם לאחרים שכיון [ח] שעשה איסור של תורה החמירו לקנוס בו ביום כמו במזיד שאסור גם לאחרים גזרה [ט] שמא יבשל במזיד ויאמר שוגג הייתי אבל לערב מותר גם לו מיד ואין צריך להמתין בכדי שיעשו מטעם שנתבאר:

ב [י] אם עשה על פי הוראת חכם שטעה נקרא שוגג והוא הדין השוכח שהוא שבת או שהיא מלאכה:

ג אם [יא] חל יו״ט במוצאי שבת אסור עד מוצאי יו״ט מפני שאין שבת מכינה ליו״ט ויש אומרים שאין הכנה שייך בזה מטעם שיתבאר בסי׳ תק״א (סעיף י״ח) ויש לחוש לסברא הראשונה:

ד [יב] אם בישל במזיד ונתערב התבשיל במוצאי שבת בתבשילין אחרים בטל ברוב ואינו נקרא דבר שיש לו מתירין דהיינו שאפשר לאחרים לאכול התערובות הזה בהיתר גמור שלא מחמת ביטול ברוב מפני שאינו נקרא דבר שיש לו מתירין אלא כשיש צד היתר למי שנאסר לו אבל כאן אין היתר בלא ביטול ברוב אלא לאחרים שלא נאסר להם כלל ממוצאי שבת ואילך אבל [יג] אם נתערב בשבת כיון שבו ביום חל עליו שם דבר שיש לו מתירין לגבי אחרים שאין בטל להם ברוב חל עליו שם דבר שיש לו מתירין גם לגבי המבשל ונאסר לו התערובות הזה לעולם:

ה [יד] השוחט בשבת לחולה שיש בו סכנה מותר הבריא לאכול ממנו חי ובלא [טו] מליחה אלא בהדחה בלבד כמ״ש בי״ד סי׳ ס״ו לפי שאסור למלוח בשבת כמו שיתבאר בסי׳ שכ״א (סעיף ג׳) [טז] ואפילו חלה החולה היום ואתמול לא היה בדעתו כלל שישחט היום אעפ״כ אין בה משום מוקצה מטעם שנתבאר בסי׳ ש״י (סעיף ו׳) אבל המבשל או עשה שאר מלאכה בשביל החולה שיש בו סכנה אסור בשבת לבריא או [יז] לחולה שאין בו סכנה גזרה שמא ירבה במלאכתו בשבילו משא״כ בשחיטה שאין בה להרבות בשביל הבריא שהרי אי אפשר לכזית בשר שצריך להחולה בלא שחיטת כל הבהמה [יח] ואפילו עשה ע״י נכרי בין לצורך חולה שיש בו סכנה בין לצורך חולה שאין בו סכנה אסור לבריא בשבת גזרה שמא ירבה בשבילו אבל למוצאי שבת מותר לבריא מיד ואין צריך [יט] להמתין בכדי שיעשה כיון שהנכרי עשה בהיתר לצורך חולה במה דברים אמורים בשאר מלאכות חוץ [כ] מאפייה ובישול שאם אפה נכרי או בישל בשבת לצורך חולה אסור לבריא אף במוצאי שבת משום בשולי נכרים כמ״ש ביו״ד סימן קי״ג:

ו [כא] הקוצץ פרי שלא נגמר בישולו לחולה בשבת אסור לבריא משום מוקצה אפילו חלה מבעוד יום והיה כבר בדעתו מבעוד יום לקצוץ הפרי בשבת מפני שאין הכנה מועלת כלל במחובר בכיוצא בזה שהוא גדל והולך בשבת [כב] אבל פרי שנגמר בישולו ושוב אינו גדל והולך מועלת בו הכנה אע״פ שהוא מחובר:

ז המבשל הוא מאבות מלאכות שכן [כג] במשכן היו מבשלים סממנים לצבוע בה ולא בישול במים בלבד אלא אף הטיגון [כד] והאפייה והצלייה הן בכלל בישול וכן כל מי [כה] שריפה גוף קשה באור כגון המתיך אחד ממיני מתכות או המחמם את המתכת עד שנעשה גחלת וכן הממסס השעוה או החלב או הזפת והגפרית באור או שהקשה גוף רך באור כגון המניח כלי אדמה באור עד שנעשו כלי חרס חייב משום מבשל וכשם שאסור לבשל באור כך אסור לבשל בתולדת האור כגון [כו] ליתן ביצה

ז מ״ב
ח גיטין נ״ד ע״ב
ט רמב״ם פ״ק דמולין י רד״ך מ״ב
יא מהרי״ו מ״ב
יב רבינו ירוחם יג מ״ב
יד ר׳ דימי מולין שם טו תוס׳ רפ״ב טז רפ״ב הרי״ף מ״מ
יז רמב״ם יח ר״ן יט ד״ך מ״ב
כ רמב״ם כא מרחות מיים בשם הרפ״ב כב מ״ב
כג גמ׳ ע״ד כד גמ׳ ע״ג כה רמב״ם כו משנה ל״ח

ביצה בצד קדרה שהוחמה באור או לשברה על הסודר שהוחם באור כדי שתצלה מעט ואם נצלית שם כמאכל בן דרוסאי חייב משום מבשל כמו בצולה על האור ואפילו כז בתולדת חמה כגון בסודר שהוחם בחמה אסור גזרה משום תולדות האור שהרואה סבור שהוחם הסודר באור וכן כח אסור לגלגלה על גבי חול ואבק דרכים שהוחמו מכח חמה ואסור להטמינה בהם אפילו מבעוד יום גזרה שמא יטמין ברמץ כמו שנתבאר בסי׳ רנ״ז (סעיף ו׳) אבל בחמה עצמה כגון ליתן ביצה בחמה כדי שתצלה או ליתן מים בחמה כדי שיוחמו מותר כט מפני שאין דרך בישול בכך ואין לגזור על חמה משום אור מפני שחמה אינה מתחלפת באור:

כז גמ׳ י״ט
כח מ״ם
כט רמ״י
ל רנ מסקנ מ״ם
לא ר״ן
לב סמ״ג הלכ״י רמ״ם
לג ב״י
לד רשב״ם ר״ן מ״מ
לה רמ״ם סעי״ו
לו רמ״ם סמי׳ רנ״ג
לז מ״ם
לח רמב״ם טור
לט גמ׳ י״ם
מ סמ״ק רמ״ם

ח ג המבשל בחמי טבריא פטור מפני שהן כתולדת חמה אבל אסור מדברי סופרים מא אפילו אם התבשיל עומד על גביו ומתבשל מלמעלה אבל מותר להעמידם שם מבעוד יום אבל להטמינו כולו בתוכם אסור אפילו מבעוד יום משום איסור הטמנה כמו שיתבאר בסי׳ שכ״ו (סעיף ג׳):

ט כל מב דבר לח יש בו בישול אחר בישול דהיינו תבשיל לח שנתבשל כבר כל צרכו ונצטנן ואפילו לא נצטנן לגמרי מג אלא שאין היד סולדת בו וחממו בשבת עד שהיד סולדת בו חייב משום מבשל אבל אם הוא חם כל כך עד שהיד סולדת בו ומרתיחו יותר אין בזה משום בישול ומותר אפילו לכתחלה להרתיחו סמוך לאש במקום שאין לחוש לחיתוי כמו שיתבאר (ואם מותר ליתנו על גבי כירה או תנור נתבאר בסימן רנ״ג) ויש אומרים מד שאפילו נצטנן לגמרי אין בישול אחר בישול ומותר להרתיחו בשבת סמוך לאש במקום שאין לחוש לחיתוי מה ונהגו להקל אם לא נצטנן לגמרי אלא מו ראוי עדיין לאכול מחמת חמימותו אבל אם נצטנן לגמרי נוהגין כסברא הראשונה אפילו לענין דיעבד כמו שנתבאר בסימן רנ״ג (סעיף י״ח) ואפילו ליתנו על תנור בית החורף קודם שמסיקו הנכרי כדי שיתחמם כשיסיקנו אסור כמו שנתבאר שם (סעיף כ״ז) מו וכן בכל דבר שיתבאר שיש בו משום בישול:

י וכל זה בתבשיל שנתבשל כל צרכו אבל מח כל שלא נתבשל כל צרכו אפילו נתבשל כבר כמאכל בן דרוסאי יש בו משום בישול אפילו בעודו רותח ואפילו יתבשל מאליו אלא שעושה דבר שמקרב בישולו כגון מט שמגיסו בכף:

יא מ תבשיל יבש שאין בו רוטב כלל אין בו בישול אחר בישול אם נתבשל כבר כל צרכו ואפילו נצטנן לגמרי ומותר אפילו לשרותו בכלי ראשון רותח כדי שיהא נימוח שם ויהיה דבר לח ואם הוא דבר יבש שלא נתבשל מלפני השבת אין שורין אותו בשבת בחמין שהיד סולדת בו אפילו אינו נמוח שם כלל ואם שרה בכלי ראשון חייב ובכלי שני אסור לשרותו מדברי סופרים מפני שנראה כמבשל ואינו דומה לתבלין שמותר ליתנם בכלי שני כמו שיתבאר מפני שהתבלין עשויין למתק הקדרה ואינו נראה כמבשל וכן כל דבר העשוי ליתן טעם בקדרה כגון שום ובצל הרי הם כתבלין ומותר ליתנם בכלי שני אע״פ שהיד סולדת בו ויש מי שמסתפק בבצל שמא הוא מתבשל גם בכלי שני כל זמן שהיד סולדת בו ונהגו להקל ויש מתירין בכל דבר יבש שלא נתבשל לשרותו בכלי שני שהיד סולדת בו ויש להחמיר בזה כסברא הראשונה אבל מותר לערות מכלי שני שהיד סולדת בו על כל דבר יבש שלא נתבשל חוץ ממין דג שנקרא קולייס האספנין ומליח הישן דהיינו בשר או דג מלוח של שנה שעברה שאלו אינם צריכים בישול אלא מעט ועירוי זה היא גמר מלאכת בישולן וחייב עליו משום מבשל אבל מותר לשרותן ולהדיחן במים צוננים וכן כל דבר קשה שלא נתבשל שאינו ראוי לאכילה כי אם על ידי שרייה או הדחה בחמין אם שרה אותו אפילו בכלי שני או הדיחו אפילו בעירוי מכלי שני ונעשה ראוי חייב משום מבשל וכן כל דבר שאינו מבושל שהוא מלוח הרבה ואינו ראוי לאכילה כי אם על ידי שרייה או הדחה בחמין אם שרה או הדיח בחמין חייב אבל ותר לשרותו ולהדיחו בצוננין ואפיילו נעשה ראוי על ידי כך שכל דבר שאינו אוכל מותר לעשותו אוכל בשבת כמו שיתבאר בסי׳ שכ״ד (סעיף ד׳):

יב יש מי שאומר שאע״פ שאין בישול אחר בישול בדבר יבש מכל מקום יש בישול אחר

ו. אִם לֹא פָּסַק אֶת הַחוּטִין זֶה מִזֶּה, אֶלָּא שֶׁלָּקַח חוּט אֶחָד אָרֹךְ מְאֹד וּכְפָלוֹ לְאַרְבָּעָה וְכָךְ הִכְנִיסָם בְּתוֹךְ הַנֶּקֶב וּקְשָׁרָם, וְאַחַר כָּךְ פְּסָקָן פָּסוּל, מִשּׁוּם דִּכְתִיב: גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה־לָּךְ (פ׳ תצא כב, יא) וְדָרְשִׁינַן, תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הָעָשׂוּי, פֵּרוּשׁ דִּבְעֵינַן שֶׁתִּהְיֶינָה הַצִּיצִיּוֹת בִּשְׁעַת עֲשִׂיָּתָן עַל הַבֶּגֶד כַּהֲלָכָה, וְלֹא שֶׁיִּהְיוּ נַעֲשִׂים בִּפְסוּל וְאַחַר כָּךְ תֵּכְשַׁרְנָה עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה, שֶׁנִּמְצְאוּ עֲשׂוּיִים כָּרָאוּי דְּזֶהוּ פָּסוּל.

וְכֵן אִם הָיְתָה הַצִּיצָה עֲשׂוּיָה כְּתִקּוּנָהּ עַל בֶּגֶד אַחֵר וְנִקְרַע הַבֶּגֶד וְרוֹצֶה לָתֵת אֶת הַצִּיצָה כָּךְ בְּבֶגֶד אַחֵר אוֹ אֲפִלּוּ בַּבֶּגֶד הַזֶּה, כְּגוֹן שֶׁנִּפְסְקָה הַטַּלִּית מִן הַנֶּקֶב עַד סוֹפוֹ וְנָפְלָה הַצִּיצָה וְרוֹצֶה לְהַחֲזִירָהּ לִמְקוֹמָהּ וְלִתְפֹּר אֶת הַטַּלִּית עַד הַנֶּקֶב, זֶהוּ גַּם כֵּן פָּסוּל מִשּׁוּם תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הָעָשׂוּי.

וְכֵן אִם קָשַׁר אֶת הַצִּיצִיּוֹת בְּשָׁעָה שֶׁהָיְתָה טַלִּית זוֹ פְּטוּרָה מִצִּיצִיּוֹת, כְּגוֹן שֶׁהָיָה רֻבָּהּ תָּפוּר (עַיֵּן לְעֵיל סָעִיף א׳), וְאַחַר כָּךְ הִתִּיר מִן הַתְּפִירוֹת עַד שֶׁרֻבָּהּ פָּתוּחַ וְחַיָּב בְּצִיצִית, אִם תִּשְׁאַרְנָה הַצִּיצִיּוֹת כְּמוֹ שֶׁהֵן גַּם כֵּן פְּסוּלוֹת מִשּׁוּם תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הָעָשׂוּי, אֶלָּא צָרִיךְ לְהַתִּיר אֶת הַצִּיצִיּוֹת וְלַחֲזֹר וּלְקָשְׁרָן כַּהֲלָכָה. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה.

ז. קֹדֶם שֶׁיִּתְעַטֵּף בַּטַּלִּית יִבְדֹּק אֶת הַצִּיצִיּוֹת אִם הֵן כְּשֵׁרוֹת, וְצָרִיךְ לִבְדֹּק גַּם אֶת הַחוּטִין שֶׁהֵן בְּתוֹךְ הַנֶּקֶב וְאֶת הַכְּרִיכוֹת (ז).

הלכה למעשה

נוֹהֲגִין כֵּן וּמַאֲרִיכִין בְּעָנָף יוֹתֵר מִשְּׁנֵי שְׁלִישׁ, וְיֵשׁ מְיַשְּׁבִין הַמִּנְהָג שֶׁאֵין חִיּוּב לַעֲשׂוֹת הֶעָנָף רַק שְׁנֵי שְׁלִישׁ וְלֹא יוֹתֵר, רַק הַכַּוָּנָה שֶׁלֹּא לְהַפְחִית הֶעָנָף מִשְּׁנֵי שְׁלִישׁ עָנָף, אֲבָל מֵהָר גַּם לַעֲשׂוֹת יוֹתֵר מִשְּׁנֵי שְׁלִישׁ עָנָף (נט).

יֵשׁ נוֹהֲגִין שֶׁלְּאַחַר שֶׁגָּמְרוּ לַעֲשׂוֹת הַצִּיצִית חוֹתְכִין אוֹתוֹ לְמַטָּה כְּדֵי שֶׁיִּגָּמְרוּ הַחוּטִים בְּשָׁוֶה מִשּׁוּם נוֹי הַמִּצְוָה, אַף יֵשׁ לִיזָּהֵר לְכַתְּחִלָּה שֶׁלֹּא לְחָתְכוֹ בְּסַכִּין בַּרְזֶל אֶלָּא יַחְתְּכֶנּוּ בְּשִׁנָּיו אוֹ בְּסַכִּין מִפְּלַאסְטִיק וְכַדּוֹמֶה, שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה עִנְיָן מִשּׁוּם לֹא תָנִיף עֲלֵיהֶם בַּרְזֶל (ס), וְעֵצָה טוֹבָה לְהַרְטִיב הַחוּלְיוֹת וְהַקְּשָׁרִים בְּמַיִם אַחַר עֲשִׂיָּתָן, שֶׁמּוֹעִיל לְהַחְזִיקוֹ שֶׁלֹּא יִתְרוֹפְפוּ הַקְּשָׁרִים אַחַר כַּךְ.

ז. אַף חוּטֵי צִיצִית דִּידָן הַחֲזָקִים וְאֵין מָצוּי

◆ ציונים והוספות ◆

נט. כ״כ החזו״א (סי׳ ג׳ סק״י).

ס. סי׳ י״א משנ״ב (סקס״א).

הלכה למעשה

כָּל כַּךְ שֶׁמְּצְאוּ פְּסוּלִין, אַף עַל פִּי כֵן יֵשׁ לְבְדּוֹק אוֹתָן לִפְנֵי הַבְּרָכָה [סא].

וּמִכָּל מָקוֹם הַמֵּקֵל עַצְמוֹ בְּמָקוֹם צוֹרֶךְ שֶׁלֹּא לִבְדּוֹק אֵין לִמְחוֹת בְּיָדוֹ, וּבְצֵרוּף שֶׁכְּהַיּוֹם אֵין מָצוּי שֶׁיִּגְרֹד חוּטֵי הַצִּיצִית עַל הָרִצְפָּה שֶׁתּוֹחֲבִין הַכְּנָפוֹת בַּחֲגוֹרָה אוֹ שֶׁמְּקַפְּלִין הַכְּנָפוֹת עַל הַכָּתֵף [סב].

אִם בָּדַק הַצִּיצִית שֶׁל הַטַּלִּית גָּדוֹל מֵאֶתְמוֹל קוֹדֶם שֶׁהֶחְזִירָהּ אֶל הַכִּיס אֵין צָרִיךְ לִבְדָקָן שֵׁנִית לִפְנֵי הַבְּרָכָה [סג].

טַלִּית קָטָן שֶׁאֵין מְבָרְכִין עָלֶיהָ לְפִי שֶׁנִּפְטֶרֶת בְּטַלִּית גָּדוֹל, יֵשׁ מְקִילִין שֶׁאֵין חִיּוּב לִבְדָקָהּ כְּיָוֹן שֶׁאַף אִם נִפְסְלָה אֵינוֹ נִכְשָׁל בְּאִסּוּר בְּרָכָה לְבַטָּלָה, אַף לְמַעֲשֶׂה יֵשׁ לְהַחְמִיר גַּם בָּזֶה [סד], זוֹלַת בְּנֶקֶב כְּנַף הַטַּלִּית שֶׁיֵּשׁ לְהָקֵל בָּזֶה שֶׁלֹּא חָשְׁשׁוּ כָּל כַּךְ לְהַחְמִיר [סה], אַךְ יֵשׁ שֶׁנּוֹהֲגִין לְהָקֵל שֶׁאֵין בּוֹדְקִין הַטַּלִּית קָטָן, וְיֵשׁ לְהַמְלִיץ בְּעַד מְנַהֲגָם כְּיָוֹן שֶׁכָּאָמוּר יֵשׁ פּוֹטְרִים לִבְדּוֹק טַלִּית שֶׁאֵין מְבָרְכִין עָלֶיהָ [סו], וּבְצֵרוּף שֶׁחוּטֵי צִיצִית דִּידָן אֵין מָצוּי בָּהֶם הַפְסוּל כָּל כַּךְ, וְעִם כָּל זֶה יֵשׁ לָחוּשׁ עַל כָּל פָּנִים לִבְדָקָן לִפְרָקִים מִזְּמַן לִזְמַן, אַךְ יֵשׁ לְצַיֵּן שֶׁאַף כְּפִי עִיקַּר הַדִּין שֶׁיֵּשׁ לִבְדּוֹק גַּם הַטַּלִּית קָטָן יֵשׁ סוֹבְרִים שֶׁאִם אֵינוֹ פּוֹשֵׁט הַטַּלִּית קָטָן בַּלַּיְלָה וְיָשֵׁן עִמּוֹ אֵין לוֹ חִיּוּב לִבְדָקָן, וְהַטַּעַם שֶׁלֹּא חִיְּבוּ לִבְדּוֹק הַצִּיצִית רַק בְּעֵת הַבְּרָכָה אוֹ בְּעֵת הַלְּבִישָׁה, וְנִמְצָא שֶׁאֵין צָרִיךְ לִבְדָקָן רַק בְּעֵת שֶׁמַּחְלִיף לְטַלִּית קָטָן אַחֵר [סז].

מִי שֶׁלָּבַשׁ הַטַּלִּית וְלֹא בָדַק קוֹדֶם הַבְּרָכָה, בֵּין שֶׁשָּׁכַח לִבְדּוֹק בֵּין בְּמֵזִיד לֹא נִפְקַע מִמֶּנּוּ חִיּוּב הַבְּדִיקָה, וְלָכֵן צָרִיךְ לִבְדָקָהּ אַחַר כַּךְ כְּשֶׁהֵם עוֹדָן עָלָיו [סח].

ציונים והוספות

סא. הנה המציאות בציצית שלנו שכמעט שאינם נפסקין [עכ"פ באופן שנפסל], והטעם שחוטי הציצית שֶׁמִּלְּפָנִים לא היו חזקין כ"כ כבזמנינו, שלא היה להם האמצעים שיש כהיום לטוות חוטין חזקים אך כהיום תהלה לקל נשתכלל הדבר הרבה, ועוד שבזמניהם היה להם ע"פ רוב חוטי ציצית רק כפול שנים ולא כמו שנוהגים היום בחוטין כפול שמונה וכיון שנכפל החוט שמנה פעמים אינו נקרע כ"כ בְּנֶקֶל כבזמניהם, ומכל מקום לענין חובת הבדיקה קשה לשנות הלכה הפסוקה בשו"ע בסברות לבד, אבל עכ"פ ניתן לצרף זאת להקל במקום דוחק או עם שאר צירוף היתר, וכן בתשובות והנהגות (ח"ב סי' י"א) טרח נמי בטעם חיוב בדיקה כהיום, אבל למעשה מסיק שם שאין אנו יכולין לשנות ההלכה.

סב. שבאמת מצינו באשל אברהם (מהדו"ת) שהמליץ להקל מחמת טעם זה לבד דהיינו שתוחבין הציצית בחגורה, ע"ש.

סג. סי' ח' משנ"ב (סקכ"ב).

סד. סי' ח' משנ"ב (סקכ"ב).

סה. סי' ח' ביה"ל (ד"ה יעיין).

סו. וכן פסק בארצות החיים (סי' ח' ס"ט).

סז. כ"פ בתהלה לדוד (סי' ח' סק"ד).

סח. ואף שעיקר חיוב הבדיקה הוא כדי שלא יברך לבטלה, ובזה שכבר לבש הטלית נמצא שאף אם הציצית פסולין לא יתקן הברכה, מ"מ הרי גם בטלית קטן שאין מברכין עליו צריך לבדוק.

ובשו"ת שבט הלוי (ח"ב יו"ד סי' נ"ח) נוטה להקל שאם לבש הציצית ללא בדיקה, שאין צורך שוב לבדקן מחמת

וְגַם יַפְרִיד אֶת הַחוּטִין שֶׁלֹּא יִהְיוּ מְהֻדָּקִין זֶה בָּזֶה כו. וְאִם נִשְׁתַּהָה לָבֹא לְבֵית הַכְּנֶסֶת, שֶׁבְּעוֹד שֶׁיַּפְרִיד אֶת הַצִּיצִיּוֹת וְיִבְדְּקֵן יִתְבַּטֵּל מִלְּהִתְפַּלֵּל עִם הַצִּבּוּר, אֵינוֹ צָרִיךְ לִבְדָקָן וּלְהַפְרִידָן (ח).

◆ פסקי אחרונים ◆

כו. והב״י בסי׳ ח׳ הביא טעם נוסף להפרדה זכר למה שנהגו להפריד חוטי התכלת מהלבן בזמן שהיה תכלת, ע״ש.

ויש אומרים הטעם שאין חל שם ציצית רק כשהן מפורדין אחד מחבירו אבל כשהם מסובכין אחד בחבירו אין שם ציצית עליהם כ״כ בשו״ע הרב סי׳ ח׳ סעיף י״ב, וכן העלה הגר״א בהגהותיו בסי׳ ח׳ סעיף ז׳, ויש לציין שהביה״ל שם (ד״ה צריך להפריד) מסתפק שלפי טעם זה אולי יש עיכוב דיעבד בזה, כיון שאין נקרא עליהם שם ציצית, ע״ש.

הלכה למעשה

גַּם בְּשַׁבָּת צָרִיךְ לִבְדּוֹק הַצִּיצִית, וְעָדִיף יוֹתֵר לְבָדְקָן בְּעֶרֶב שַׁבָּת כְּשֶׁמְּקַפֵּל טַלִּיתוֹ [אוֹ כְּשֶׁלּוֹבֵשׁ טַלִּית מְיוּחֶדֶת לְשַׁבָּת, לְבָדְקָהּ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת כְּשֶׁמְּקַפֵּל טַלִּיתוֹ], שֶׁהֲרֵי בְּשַׁבָּת אִם יִמְצָא שֶׁהֵם פְּסוּלִין אֵינוֹ יָכוֹל לְתַקְּנָן אֲבָל קוֹדֶם הַשַּׁבָּת יוּכַל לְתַקְּנָן, וּמִכָּל מָקוֹם אִם לֹא בָדְקָן קוֹדֶם הַשַּׁבָּת יִבְדֹּק בְּשַׁבָּת כְּדֵי לְדַעַת עַל כָּל פָּנִים שֶׁלֹּא לִלְבְּשָׁהּ (סט).

וְיֵשׁ שֶׁנָּהֲגוּ לִבְדָקָן בְּלֵי לְאָחֲזָן בְּיָדַיִם בְּשָׁעַת הַבְּדִיקָה, וְאוּלַי מִשּׁוּם גֵּדֶר שֶׁמָּא יָבוֹא לְהַדֵּק הַקֶּשֶׁר בְּשַׁבָּת.

ח. אִם נִזְכָּר לְאַחַר שֶׁכְּבָר לָבַשׁ הַטַּלִּית שֶׁשָּׁכַח לְהַפְרִידָן יַפְרִידָן בְּעוֹדָן עָלָיו, גַּם הַטַּלִּית קָטָן יֵשׁ לְהַזָּהֵר לְהַפְרִיד הַחוּטִין כָּל יוֹם אַף שֶׁאֵינוֹ מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן (ע), וְיֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב שֶׁאִם אֶחָד יֵשׁ לוֹ חוּטֵי צִיצִית עֲבִים וְרוֹאֶה עֲלֵיהֶם יוֹם יוֹם שֶׁאֵין טִבְעָן לְהִסְתַּבֵּךְ זֶה בָּזֶה אֵין צָרִיךְ לְהַפְרִידָן (עא).

יֵשׁ אַחֲרוֹנִים שֶׁכָּתְבוּ שֶׁאֵין לְהַפְרִיד הַצִּיצִית בְּשַׁבָּת מִשּׁוּם חֲשַׁשׁ תִּיקּוּן מָנָא, וְאַף שֶׁיֵּשׁ מְקִילִין בָּזֶה טוֹב לְהַזָּהֵר בָּזֶה (עב), אַךְ אַף הַנּוֹהֵג לְהַפְרִיד הַחוּטִין בְּשַׁבָּת יְזַהֵר

◆ ציונים והוספות ◆

דברי התהל״ד הנזכר לעיל שלא חייבו בדיקה רק בשעת לבישה, ע״ש, אמנם לולי דבריו היה שייך לומר דשאני זה שצריך להשלים החוב שהיה מוטל עליו קודם הלבישה.

סט. כן משמע בסי׳ י״ג סעיף ב׳ ביה״ל (ד״ה קודם שיצא), ויש לציין שמצינו גם בשו״ע הרב סי׳ ח׳ (קו״א סק״ב) שנוהגין לבדוק הציצית בשבת.

ע. כן משמע מלשון השו״ע דאין להפרדה זו קשר דוקא להברכה.

עא. כ״כ בערוה״ש (סי׳ ח׳ סי״ג).

עב. במשנ״ב לא הזכיר כלל דין זה, אכן מצינו לכמה האחרונים שציינו שכן מבואר בספר גן המלך (סי׳ ס״ה) שאסור להפרידן בשבת, ובאמת דכשמעיינין שם בגן המלך משמע שאין דבריו אמורים רק כשגמר לקשור הציצית בערב שבת שאז ההפרדה חשיב כגמר מלאכה וכמכה בפטיש אבל בעלמא אין איסור בדבר, וכ״כ להדיא במאמר מרדכי (סק״ט) בכוונת הגן המלך, מ״מ מצינו לכמה אחרונים שסתמו לאסרו בכל אופן, וכתב בכף החיים (סי׳ ח׳ סק״ל) שאף שיש מתירין, שב ואל תעשה עדיף.

ח. כָּל הַמִּצְווֹת מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן עוֹבֵר לַעֲשִׂיָתָן, פֵּרוּשׁ קֹדֶם הָעֲשִׂיָה וּלְאַחַר הַבְּרָכָה תֵּכֶף וּמִיָּד צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֶת הַמִּצְוָה בְּלֹא הֶפְסֵק.

לָכֵן אוֹחֵז אֶת הַטַּלִּית בְּשָׁתֵי יָדָיו [כז], וְיֵשׁ שֶׁצִּוָּנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְעַטֵּף בַּצִּיצִית כְּדֵי שֶׁנִּזְכֹּר אֶת כָּל מִצְווֹתָיו לַעֲשׂוֹתָם, שֶׁנֶּאֱמַר וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה' (פ' שלח טו, לט) [כח].

וְיִבָרֵךְ מְעֻמָּד לְהִתְעַטֵּף בַּצִּיצִית [כט] (הַגְּהִ"ת בְּפַתְחָה) [ל].

וְיַעֲטֵף מִיָּד אֶת רֹאשׁוֹ עַד לְמַטָּה מִפִּיו, וְאַחַר כָּךְ יַעֲלֶה הַכְּנָפוֹת עַל צַוָּארוֹ וְיִתְעַטֵּף כַּעֲטִיפַת הַיִּשְׁמְעֵאלִים, וְיַעֲמֹד כָּךְ כְּדֵי הִלּוּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת וְיֹאמַר הַפְּסוּקִים: מַה יָקָר וְגוֹ', וְאַחַר כָּךְ יָכוֹל לַהֲסִירָהּ מֵעַל רֹאשׁוֹ (ט).

פסקי אחרונים

כז. היינו שפושט הקיפול ואוחזו בשתי ידיו כדי שיוכל להתחיל העטיפה מיד אחר הברכה.

כח. ודעת הב"ח (סי' ח' סק"ז) שכיון שהתורה כתבה טעם המצוה אם לא כיון טעם המצוה לא יצא ידי חובתו, והסכים לדבריו הביכורי יעקב (סי' תרכ"ה סק"ג), וכן הבני יששכר בספרו דרך פיקודיך (הקדמה אות ה') האריך נמי לבאר כן, אמנם במשנ"ב סי' תרכ"ה (סק"א) לגבי סוכה שמפורש נמי טעם התורה הכריע בשם הפמ"ג שם שאין בזה עיכוב, ולכאורה הוא הדין בציצית שאין בזה עיכוב דיעבד.

כט. הגר"י פאלאג'י בספרו יפה ללב (סק"ד) כתב בזה"ל, כשאומר להתעטף בציצית, יכוין בר"ת ל"ב, נגד ל"ב חוטין, ונגד זה סגולה שלא יכאיב השינים [כלומר שגם הם מספרם ל"ב], ספר זכירה, עכ"ל.

ל. בסי' ח' משנ"ב (סק"י) שיש לומר בניקוד שו"א, אמנם בשו"ע הרב סעיף ב' שיש לומר בפת"ח, ובסידורו כתב לומר בניקוד שו"א.

הלכה למעשה

שֶׁאִם רוֹאֶה שֶׁהַקֶּשֶׁר רוֹפֵף שֶׁלֹּא יְהַדֵּק הַקֶּשֶׁר מִשּׁוּם אִיסּוּר קוֹשֵׁר קֶשֶׁר שֶׁל קַיָּמָא (עג).

ט. מֵעִיקַר הַדִּין מְקַיְּימִין מִצְוַת צִיצִית גַּם בְּלִי עֲטִיפָה, שֶׁגַּם הַלּוֹבֵשׁ ד' כַּנְפוֹת חַיָּיב לְהַטִּיל צִיצִית, וּכְמוֹ שֶׁנּוֹהֲגִין בְּטַלִּית קָטָן שֶׁאֵין עוֹשִׂין בָּהּ שׁוּם עֲטִיפָה, אַךְ לְכַתְּחִלָּה חָשְׁשׁוּ לְהִתְעַטֵּף בְּטַלִּית שֶׁל מִצְוָה כְּדֵי לָחוּשׁ לָדַעַת הַסּוֹבְרִים שֶׁבֶּגֶד שֶׁאֵין בּוֹ עֲטִיפָה אֵין עָלָיו חִיּוּב צִיצִית, וְלָכֵן נוֹהֲגִין לְהִתְעַטֵּף בְּטַלִּית בְּעֵת הַתְּפִלָּה, וְהִנֵּה נוֹהֲגִין לַעֲטוֹף גַּם הַפָּנִים לָחוּשׁ לָדַעַת הַסּוֹבְרִים שֶׁאֵין נִקְרָא עֲטִיפָה רַק כַּעֲטִיפַת יִשְׁמְעֵאלִים שֶׁמְּעַטְּפִין גַּם הַפָּנִים, וְכֵן יֵשׁ לַעֲשׂוֹת עַל פִּי הָאֲרִיזַ"ל (עד), וְאוֹפָן עֲטִיפַת יִשְׁמְעֵאלִים הַיְינוּ

ציונים והוספות

עג. וכבר עורר בזה בספר תולדות שמואל (מלאכת קושר אות ט') כי יש בזה חשש חיוב חטאת, ע"ש.

עד. הטור בסי' ח' הביא דעת הגאונים שלא חשיב כעטיפה רק כשעושין כעטיפת ישמעאלים, וכמו שאמרו

ה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, תּוֹרְמִין מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא:

ה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר חוֹלֵק וְאוֹמֵר: תּוֹרְמִים מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא, לְפִי שֶׁהוּא חוֹלֵק עַל עֶצֶם קְבִיעַת תַּנָּא קַמָּא שֶׁאֵין תּוֹרְמִים מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא, כִּי לְדַעְתּוֹ אֵין לַחֲשֹׁשׁ שֶׁיָּבוֹא לִתְרֹם שֶׁלֹּא מִן הַמֻּקָּף, וּבְוַדַּאי יְקָרֵב אֶת הַפֵּרוֹת מִתּוֹךְ זְהִירוּת שֶׁלֹּא יִגְּעוּ הַטְּהוֹרִים בַּטְּמֵאִים.

• פירוש ר' עובדיה מברטנורא •

אין תורמין מטהור על הטמא. גזירה שמא ימרוס שלא מן המוקף, משום למסתפי שמא יגע הטמא בטהור ויטמאנו ומתן בעינן שהתורם ימרוס מן המוקף: **באמת אמרו.** כל היכא דתניין בתמת תמרו כתילו היא הלכה למשה מסיני, אבל לאו דוקא הלכה למשה מסיני שהרי בפרק קמא דשבת שנינו בתמת תמרו החזן רואה היכן התינוקות קורין ומדרשין היא: **העגול של דבילה.** אף על פי שהדבלות מדובקות זו בזו בתוך העגול אינן מקושרות אבל לעניין טומאה, ואם נגעה טומאה בתמת מן הדבלות לא נטמאת התחרת: **וכן אגודה של ירק וכן ערימה.** לריכי, דתי מתמועין עיגול הוא תמינת עגול שכולו גוף אחד תורס, אגודה שאינה גוף אחד אינו תורס. ותי מתמועין אגודה הוא תמינת אגודה שהכל תפוסה אחת תורס, ערימה שאינה תפוסה אחת אינו תורס, לריכי: **רבי אליעזר אומר תורמים.** לכתחילה מן הטהור על הטמא, דלא גזר רבי אליעזר שמא יבוא לתרום שלא מן המוקף. ואין הלכה כרבי אליעזר:

משנה ב'

יום ד' י"ז אייר

מִשְׁנָה זוֹ עוֹסֶקֶת בְּהַפְרָשַׁת תְּרוּמָה מִפֵּרוֹת טְמֵאִים עַל פֵּרוֹת טְהוֹרִים.

א אֵין תּוֹרְמִין מִן הַטָּמֵא עַל הַטָּהוֹר.

א אֵין מַפְרִישִׁים תְּרוּמָה מִטֶּבֶל טָמֵא עַל טֶבֶל טָהוֹר[4].

טַעַם הַדָּבָר: הַפְרָשַׁת תְּרוּמָה טְמֵאָה גּוֹרֶמֶת הֶפְסֵד לַכֹּהֵן, לְפִי שֶׁתְּרוּמָה טְמֵאָה אֲסוּרָה בַּאֲכִילָה וּמֻתֶּרֶת בַּהֲנָאַת-כְּלוּי בִּלְבַד, הַסָּקָה וְכַדּוֹמֶה (זֹאת, וְעוֹד: קַיָּם חֶשְׁשׁ שֶׁמָּא יָבוֹא לִתְרֹם שֶׁלֹּא מִן הַמֻּקָּף, כִּפְי שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּמִּשְׁנָה הַקּוֹדֶמֶת לְגַבֵּי הַפְרָשַׁת תְּרוּמָה מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא).

מקורות והערות

4. כמו כן אין לתרום מעיגול שמקצתו טמא מן הטמא על הטהור שבו.

וְאִם תָּרַם, שׁוֹגֵג, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וּמֵזִיד, לֹא עָשָׂה כְלוּם. ב וְכֵן בֶּן לֵוִי שֶׁהָיָה לוֹ מַעֲשֵׂר טֶבֶל, הָיָה מַפְרִישׁ עָלָיו וְהוֹלֵךְ, שׁוֹגֵג, מַה שֶּׁעָשָׂה, עָשׂוּי. מֵזִיד, לֹא עָשָׂה כְלוּם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם הָיָה יוֹדֵעַ בּוֹ בַּתְּחִלָּה, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא שׁוֹגֵג, לֹא עָשָׂה כְלוּם:

אִם תָּרַם, כָּךְ הוּא הַדִּין:

בְּשׁוֹגֵג - תְּרוּמָתוֹ חֻלָּה, וְיִתְּנֶנָּה לַכֹּהֵן.

בְּמֵזִיד - קְנָסוּהוּ חֲז"ל שֶׁאֵין תְּרוּמָתוֹ חֻלָּה כְּלָל מִפְּנֵי הֶפְסֵד הַכֹּהֵן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵהָנֶה מִן הָאִסּוּר (לֹא הָיוּ קוֹנְסִים אוֹתוֹ רַק מִפְּנֵי שֶׁתָּרַם בְּאֹפֶן שֶׁמְּעוֹרֵר חֲשָׁשׁ שֶׁיָּבוֹא לִתְרֹם שֶׁלֹּא מִן הַמֻּקָּף[5]).

לְפִי דֵּעָה אַחַת בִּגְמָרָא[6], כַּוָּנַת הַדְּבָרִים שֶׁתְּרוּמָתוֹ חֻלָּה וְעָלָיו לִתְּנָהּ לַכֹּהֵן, אַךְ לֹא הוֹעִיל בְּמַעֲשָׂיו לְהַתִּיר אֶת הַטֶּבֶל וְעָלָיו לְהַפְרִישׁ שׁוּב, מִן הַטָּהוֹר.

אֵין מְדֻבָּר אֶלָּא בְּפֵרוֹת שֶׁנִּטְמְאוּ לְאַחַר שֶׁהִתְחִיבוּ בִּתְרוּמוֹת וּבְמַעֲשְׂרוֹת. אִם נִטְמְאוּ לִפְנֵי כֵן[7] - גַּם בְּדִיעֲבַד אֵין חֻלָּה הַפְרָשָׁתָם, כִּי מִדְּאוֹרַיְתָא אֵין חֻלָּה חוֹבַת הַפְרָשַׁת תְּרוּמָה בְּפֵרוֹת שֶׁהֵם כְּבָר טְמֵאִים, וְאַף עַל פִּי שֶׁהֵם חַיָּבִים בְּהַפְרָשָׁה מִדְּרַבָּנָן אִי אֶפְשָׁר לְהַפְרִישָׁם עַל טֶבֶל הַחַיָּב בִּתְרוּמָה מִן הַתּוֹרָה[8].

ב וְכֵן לֵוִי שֶׁבִּרְשׁוּתוֹ מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁדִּינוֹ טֶבֶל - שֶׁלֹּא הִפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר לַכֹּהֵן - וְהִנִּיחוֹ בְּבֵיתוֹ בְּמָקוֹם מְסֻיָּם וּבְכָל פַּעַם שֶׁקִּבֵּל מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן נוֹסָף הָיָה מַפְרִישׁ עָלָיו תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר הָרִאשׁוֹן שֶׁהִנִּיחַ[9]; אִם אוֹתוֹ מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁהִנִּיחַ הָיָה טָמֵא, אָסוּר לְהַפְרִישׁוֹ לִתְרוּמַת מַעֲשֵׂר, אַךְ אִם הִפְרִישׁ - כָּךְ הוּא הַדִּין:

בְּשׁוֹגֵג - תְּרוּמָתוֹ חֻלָּה, וְיִתְּנֶנָּה לַכֹּהֵן.

בְּמֵזִיד - לֹא עָשָׂה כְלוּם.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם בַּתְּחִלָּה יָדַע שֶׁהַמַּעֲשֵׂר טָמֵא[10], לֹא עָשָׂה כְלוּם אַף עַל פִּי שֶׁבַּשָּׁעָה שֶׁהִפְרִישׁ בְּבָר שָׁכַח שֶׁהוּא טָמֵא, לְפִי שֶׁהוּא קָרוֹב לְמֵזִיד; וְרַק אִם לֹא יָדַע שֶׁנִּטְמָא, יֵשׁ לְהַחְשִׁיבוֹ כְּשׁוֹגֵג[11].

מקורות והערות

5. משנה ראשונה (ד"ה אין). לפי שיש בדבר הפסד גדול לכהן החמירו עליו יותר מן המפריש מן הרעה על היפה, שאין לכהן הפסד גדול כל כך (ר"ש). 6. יבמות פט/א. 7. כגון שהוכשרו בעודם מחוברים ונטמאו תוך כדי תלישתם (ר"ש. הובא בתוספות רעק"א, אות י"ז). 8. גמרא - הובאה במפרשי המשנה. 9. תרומת מעשר אין צורך להפריש מן המוקף. 10. רע"ב כותב: אם ידע תחילה שהוא טבל או שהוא טמא (ראה על כך בתוספות יום טוב, ד"ה היה; במשנה ראשונה, ד"ה ר"י). 11. הרמב"ם (בפירוש המשנה, וראה תוספות יום טוב, שם) נוקט כי רבי יהודה ותנא קמא נחלקו בדבר, אולם הרדב"ז (הלכות תרומות, פרק ה', הלכה ח') כותב כי ביד החזקה חזר בו הרמב"ם והוא נוקט שרבי יהודה לא בא לחלוק על תנא קמא אלא בא לפרש את דבריו.

• פירוש ר' עובדיה מברטנורא •

אין תורמין מן הטמא על הטהור. משום פסידא דכהן. **ואם תרם שוגג תרומתו תרומה.** ודוקא שהיתה לה שעת הכושר והגיעה לעונת מעשרות קודם שנטמאה דמדאוריימתא תרומה מעליתא היא, אבל אם נטמאת קודם שהגיע לעונת מעשרות לא היתה תרומה מדאוריימתא, ואם תרם אפילו שוגג אין תרוממו תרומה: **מעשר טבל.** מעשר ראשון שלא נטלה ממנו תרומת מעשר: **היה מפריש עליו והולך.** היה מפריש מזה על שאר מעשרותיו: **אם היה יודע בו בתחלה.** שהוא טבל או שהוא טמא, אף על פי שנשטה שתרם היה שוגג שאכתי שהוא טבל או שהוא טמא הוי שוגג קרוב למזיד: **לא עשה ולא כלום.** ואין הלכה כרבי יהודה:

משנה ג'

בַּמִּשְׁנָה הַקּוֹדֶמֶת נִתְבָּאֵר דִּינוֹ שֶׁל הַמַּפְרִישׁ תְּרוּמָה בְּמֵזִיד מִן הַטָּמֵא עַל הַטָּהוֹר, שֶׁחָזַ"ל קְנָסוּהוּ כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵהָנֶה מִן הָאִסּוּר. אַגַּב כָּךְ עוֹסֶקֶת מִשְׁנָה זוֹ בָּעוֹבֵר עַל אִסּוּרֵי שַׁבָּת וְעַל אִסּוּרֵי שְׁבִיעִית, שֶׁקְּנָסוּהוּ כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵהָנֶה מִן הָאִסּוּר.
בַּמִּשְׁנָה תְּזֻכַּרְנָה פְּעֻלּוֹת שֶׁנֶּאֶסְרוּ בַּשַּׁבָּת עַל יְדֵי חַז"ל: הַטְבָּלַת כֵּלִים וְהַפְרָשַׁת תְּרוּמוֹת, מִפְּנֵי שֶׁפְּעֻלּוֹת אֵלּוּ הֵן תִּקּוּן הַכֵּלִים וְהַפֵּרוֹת, וְהֵן מֵעֵין מְלָאכָה.

א הַמַּטְבִּיל כֵּלִים בַּשַּׁבָּת, שׁוֹגֵג, יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. מֵזִיד, לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. הַמְעַשֵּׂר וְהַמַּבְשִׁל בַּשַּׁבָּת, שׁוֹגֵג, יֹאכַל. מֵזִיד, לֹא יֹאכַל.

א הַמַּטְבִּיל כֵּלִים בַּשַּׁבָּת בִּדֵי לְטַהֲרָם, כָּךְ הוּא הַדִּין:
בְּשׁוֹגֵג - רַשַּׁאי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְטָהֳרוֹת.
בְּמֵזִיד - קְנָסוּהוּ שֶׁלֹּא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם.
הַמַּפְרִישׁ בַּשַּׁבָּת תְּרוּמוֹת וּמַעַשְׂרוֹת, אוֹ הַמְבַשֵּׁל בַּשַּׁבָּת[12], כָּךְ הוּא הַדִּין:
בְּשׁוֹגֵג - רַשַּׁאי לֶאֱכֹל אֶת הַפֵּרוֹת שֶׁעִשֵּׂר וְאֶת הַתַּבְשִׁיל שֶׁבִּשֵּׁל.
בְּמֵזִיד - קְנָסוּהוּ שֶׁלֹּא יֹאכַל.

הַמִּשְׁנָה סוֹתֶמֶת וְאֵינָהּ מְצַיֶּנֶת לְגַבֵּי הַטְבָּלָה, מַעֲשֵׂר וּבִשּׁוּל, אִם "יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם" וְ"יֹאכַל" הֵיכָן אֲפִלּוּ מֵזִיד, וְאִם "לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם" וְ"לֹא יֹאכַל" הֵיכָן אֲפִלּוּ לְעוֹלָם.
לְגַבֵּי בִּשּׁוּל, נִפְסַק לַהֲלָכָה[13] כִּי הַמְבַשֵּׁל בַּשַּׁבָּת בְּשׁוֹגֵג, נֶאֱסָר הַמַּאֲכָל עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת, וּלְפִיכָךְ

מקורות והערות

12. התנא כורך מעשר ומבשל יחד מפני ששניהם מעניין אכילה (ראה תוספות יום טוב, ד"ה המעשר; תפארת ישראל, אות י"ז).
13. שולחן ערוך, או"ח סימן שי"ח, סעיף א'.

כַּוָּנַת הַמִּשְׁנָה "יֹאכַל" הַיְנוּ: בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, וְ"לֹא יֹאכַל" הַיְנוּ: שֶׁהוּא אָסוּר בּוֹ לְעוֹלָם, וַאֲחֵרִים - עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת.

לְגַבֵּי טְבִילַת כֵּלִים וְהַפְרָשַׁת מַעֲשְׂרוֹת, שֶׁהֵם אִסּוּרִים מִדְּרַבָּנָן, נֶחְלְקוּ הַפּוֹסְקִים[14]. יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁדִּינָם כְּדִין בְּשׁוּל, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהַשּׁוֹגֵג אֵינוֹ נֶאֱסָר כְּלָל, וְהַמֵּזִיד נֶאֱסָר עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת בִּלְבָד.

ב הַנּוֹטֵעַ בַּשַּׁבָּת, שׁוֹגֵג, יְקַיֵּם. מֵזִיד, יַעֲקֹר. וּבַשְּׁבִיעִית, בֵּין שׁוֹגֵג, בֵּין מֵזִיד, יַעֲקֹר:

ב הַנּוֹטֵעַ בַּשַּׁבָּת, כָּךְ הוּא הַדִּין:
בְּשׁוֹגֵג - רַשַּׁאי לְקַיֵּים אֶת הַנְּטִיעָה.
בְּמֵזִיד - קְנָסוּהוּ שֶׁעָלָיו לְעָקְרָהּ.
נָטַע בְּשְׁנַת הַשְּׁמִטָּה - בֵּין הָיָה שׁוֹגֵג וּבֵין הָיָה מֵזִיד, קְנָסוּהוּ לְעָקְרָהּ, לְפִי שֶׁהֶחְמִירוּ בְּאִסּוּרֵי שְׁבִיעִית יוֹתֵר מִבְּאִסּוּרֵי שַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁבְּעֵינֵי הָעָם הָיוּ אִסּוּרֵי שְׁבִיעִית קַלִּים, וַחֲז"ל נִזְקְקוּ לְגָדְרָם וּלְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם סְיָגִים; וְאִם הָיוּ מַתִּירִים אֶת שֶׁנִּטְּעָה בִּשְׁגָגָה, הָיוּ נוֹטְעִים בְּמֵזִיד וּמִתַּמְּמִים: שׁוֹגְגִים הָיִינוּ.

• פירוש ר' עובדיה מברטנורא •

המטביל כלים בשבת. אסור להטביל כלים מחמת שהעלום מידי טומאתן בשבת, מפני שגזרה כמתקן כלי: **המעשר.** אסור להפריש תרומות ומעשרות בשבת מפני שהוא מתקן: **והמבשל בשבת.** בשוגג, יאכל הוא ומשיל למוצאי שבת, אבל לא בשבת עצמו. ובמזיד לא יאכל הוא, אבל אחרים אוכלים למוצאי שבת, דכתיב (שמות לה) ושמרתם את השבת כי קדש היא, היא קודם ואין מעשיה קודם: **ובשביעית בין שוגג בין מזיד יעקור.** שאסורו ישראל על השביעית ולא נאסרו על השבת:

משנה ד'

יום ה' י"ח אייר

מִשְׁנָה זוֹ עוֹסֶקֶת בְּהַפְרָשַׁת תְּרוּמָה "מִמִּין עַל שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ", כְּגוֹן: מַפְרִישׁ תְּרוּמָה **חִטִּים** עַל **שְׂעוֹרִים**.
בְּחֶלְקָהּ הַשֵּׁנִי עוֹסֶקֶת הַמִּשְׁנָה בְּמִצְוַת הַפְרָשַׁת תְּרוּמָה מִן הַחֵלֶק הַמְשֻׁבָּח בַּיְּבוּל.

א אֵין תּוֹרְמִין מִמִּין עַל

א אֵין מַפְרִישִׁים תְּרוּמָה מִמִּין עַל

מקורות והערות

14. ראה תוספות יום טוב, שם; תפארת ישראל, אות י"ז; ועיין ביאור הלכה שם סימן שי"ח, ד"ה המבשל בשבת, ומשנה ברורה, סימן של"ט, ס"ק כ"ה.

שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ. וְאִם תָּרַם, אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. [ב] כָּל מִין חִטִּים, אֶחָד. כָּל מִין תְּאֵנִים וּגְרוֹגָרוֹת וּדְבֵלָה, אֶחָד. וְתוֹרֵם מִזֶּה עַל זֶה. [ג] כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ כֹּהֵן, תּוֹרֵם מִן הַיָּפֶה. וְכָל מָקוֹם שֶׁאֵין כֹּהֵן, תּוֹרֵם מִן הַמִּתְקַיֵּם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לְעוֹלָם הוּא תּוֹרֵם מִן הַיָּפֶה:

שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ, וְאִם תָּרַם - אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.

הֲלָכָה זוֹ נִדְרֶשֶׁת מִן הַפְּסוּקִים[15].

הַמִּשְׁנָה מַבְהִירָה כִּי תַּתֵּי-מִינִים, אוֹ פֵּרוֹת מִין אֶחָד בְּמַצָּבִים שׁוֹנִים, נֶחְשָׁבִים כְּמִין אֶחָד לְעִנְיָן זֶה -

[ב] כָּל מִינֵי הַחִטִּים, כְּגוֹן: חִטָּה לְבָנָה וְחִטָּה אֲדַמְדֶּמָה, נֶחְשָׁבִים מִין אֶחָד וְאֶפְשָׁר לְהַפְרִישׁ מִזֶּה עַל זֶה.

כָּל מִינֵי הַתְּאֵנִים, כְּגוֹן: תְּאֵנִים שְׁחוֹרוֹת וּלְבָנוֹת, וְכֵן "גְּרוֹגָרוֹת" (תְּאֵנִים מְיֻבָּשׁוֹת) שְׁחוֹרוֹת וּלְבָנוֹת, וְכֵן "דְּבֵלָה" (תְּאֵנִים דְּרוּסוֹת לְגוּשׁ) מִתְּאֵנִים שְׁחוֹרוֹת וּלְבָנוֹת - נֶחְשָׁבִים כְּמִין תְּאֵנָה אֶחָד לְעִנְיָן זֶה.

זֹאת, וָעוֹד: בִּתְאֵנִים, גְּרוֹגָרוֹת וְדְבֵלָה, אֶפְשָׁר לְתָרֵם מִזֶּה עַל זֶה.

מִצְוָה מִן הַתּוֹרָה לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה מִן הַחֵלֶק הַמְשֻׁבָּח בַּיְבוּל, שֶׁנֶּאֱמַר לְגַבֵּי תְּרוּמָה[16]: "בַּהֲרִימְכֶם אֶת חֶלְבּוֹ" - הַחֵלֶק הַמְשֻׁבָּח.

[ג] בְּכָל מָקוֹם שֶׁמָּצוּי בּוֹ כֹּהֵן שֶׁאֶפְשָׁר לָתֵת לוֹ אֶת הַתְּרוּמָה מִיָּד לְאַחַר הַפְרָשָׁתָהּ, יֵשׁ לִתְרֹם מִן הַחֵלֶק הַמְשֻׁבָּח בַּיְבוּל - בְּמִקְרֶה שֶׁל תְּאֵנִים וּגְרוֹגָרוֹת, שֶׁהַמִּשְׁנָה הִזְכִּירָה שֶׁאֶפְשָׁר לִתְרֹם מֵאֵלּוּ עַל אֵלּוּ, יֵשׁ לִתְרֹם מִן הַתְּאֵנִים, שֶׁהֵן מְשֻׁבָּחוֹת מִן הַגְּרוֹגָרוֹת[17].

בְּכָל מָקוֹם שֶׁאֵין מָצוּי בּוֹ כֹּהֵן, וְיִהְיֶה צָרִךְ לְאַחְסֵן אֶת הַתְּרוּמָה עַד שֶׁיַּעֲבִירֶנָּה לִידֵי כֹּהֵן שֶׁבְּמָקוֹם אַחֵר - יֵשׁ לִתְרֹם מִן הַיְבוּל הַמִּשְׁתַּמֵּר יוֹתֵר, בְּמִקְרֶה שֶׁל תְּאֵנִים - מִן הַגְּרוֹגָרוֹת; שֶׁמָּא תִּפָּסֵד הַתְּרוּמָה עַד שֶׁתַּגִּיעַ לִידֵי הַכֹּהֵן[18].

רַבִּי יְהוּדָה חוֹלֵק וְאוֹמֵר: מִצְוָה לִתְרֹם מִן הַמְשֻׁבָּח וַאֲפִלּוּ אִם אֵין כֹּהֵן מָצוּי, כִּי אֵין לַעֲקֹר מִצְוָה זוֹ מִפְּנֵי הַחֲשָׁשׁ פֶּן תִּפָּסֵד הַתְּרוּמָה.

אַף תַּנָּא קַמָּא נוֹקֵט כִּי בְּאֹפֶן שֶׁיֵּשׁ לְשַׁמֵּר אֶת הַתְּרוּמָה, הַיְבוּל הַמִּשְׁתַּמֵּר הוּא הַמְשֻׁבָּח[19].

מקורות והערות

15. ראה מלאכת שלמה, ד"ה אין. 16. במדבר, יח/לב. 17. היינו, הרוצה לתרום מסוג אחד על משנהו, יתרום מן התאנים; אך הרוצה להפריש מן התאנים לחוד ומן הגרוגרות לחוד, הרשות בידו (דרך אמונה, הלכות תרומות, פ"ה ס"ק י"). 18. לגבי הפרשה מדבלה, ראה ירושלמי ומפרשיו, ביכורים, פרק ג' תחילת הלכה ג'; דרך אמונה, הלכות ביכורים, פרק ב', ס"ק ל"ח. 19. דרך אמונה, הלכות תרומות, פרק ה' ס"ק ו', על פי דיוק לשונות הראשונים. אולם עיין משנה ראשונה, ד"ה תורם.

• פירוש ר' עובדיה מברטנורא •

כל מין חטים אחד. ואף על גב דמיכא שמחמית ולבנה: **וכל מין תאנים אחד.** ואף על גב דמיכא שמורות ולבנות. תמיס בעודן למיס קרויין תמיס, וכשיבשו קרויין גרוגרות, וכשנדרסין בענול קרויין ענול דבלה: **תורם מן היפה.** מן התמיס על הגרוגרות דתמיס יפיס מן הגרוגרות: **תורם מן המתקיים.** מן הגרוגרות על התמיס, דגרוגרות מתקיימי טפי: **לעולם הוא תורם מן היפה.** דכתיב (במדבר יח) בהרימכם את חלבו לעולם בעינן חלבו, ומי פסיד יפסד. ומין הלכה כרבי יהודה:

משנה ה'

בַּמִּשְׁנָה הַקּוֹדֶמֶת הוּבְאָה מַחֲלֹקֶת תַּנָּא-קַמָּא וְרַבִּי יְהוּדָה אִם יֵשׁ לְתָרֵם מִן הַמְּשֻׁתָּמֵר אוֹ מִן הַמְּשֻׁבָּח בְּמָקוֹם שֶׁאֵין כֹּהֵן.
מִשְׁנָה זוֹ מַדְגִּימָה אֶת מַחֲלֹקְתָּם בְּמִקְרִים נוֹסָפִים.

[א] תּוֹרְמִין בְּצָל קָטָן שָׁלֵם, וְלֹא חֲצִי בְצָל גָּדוֹל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לֹא כִי, אֶלָּא חֲצִי בְצָל גָּדוֹל. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, תּוֹרְמִין בְּצָלִים מִבְּנֵי הַמְּדִינָה עַל הַכּוּפְּרִים, אֲבָל לֹא מִן הַכּוּפְּרִים עַל בְּנֵי הַמְּדִינָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַאֲכַל פּוֹלִיטִיקִין:

בְּמָקוֹם שֶׁאֵין כֹּהֵן וְיֵשׁ לְשַׁמֵּר אֶת הַתְּרוּמָה עַד שֶׁיִּמָּצֵא כֹּהֵן -
[א] כַּאֲשֶׁר יֵשׁ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה מִבְּצָלִים אוֹ בְּצָל קָטָן שָׁלֵם אוֹ חֲצִי בְצָל גָּדוֹל - יֵשׁ לְהַפְרִישׁ בְּצָל שָׁלֵם קָטָן וְלֹא חֲצִי בְצָל גָּדוֹל, אַף עַל פִּי שֶׁהַבְּצָל הַגָּדוֹל מְשֻׁבָּח יוֹתֵר, מִפְּנֵי שֶׁהַשָּׁלֵם מִשְׁתַּמֵּר וּמִתְקַיֵּם יוֹתֵר.

רַבִּי יְהוּדָה חוֹלֵק וְאוֹמֵר: יֵשׁ לְתָרֵם חֲצִי בְצָל גָּדוֹל.

וְכָךְ הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לְשִׁיטָתוֹ: לְעוֹלָם, גַּם כַּאֲשֶׁר אֵין כֹּהֵן מָצוּי, מַפְרִישִׁים לִתְרוּמָה בְּצָלִים מִגְּדוֹלֵי הָעִיר עַל בְּצָלִים כַּפְרִיִּים, וְלֹא לְהֵפֶךְ, מִפְּנֵי שֶׁבְּצֵלֵי הָעִיר יָפִים יוֹתֵר וַחֲשׁוּבִים יוֹתֵר וְעוֹלִים עַל שֶׁלְּחָנָם שֶׁל "פּוֹלִיטִיקִין" - בְּנֵי פַּלְטִין, שֶׁהֵם אֲנָשִׁים נִכְבָּדִים הַמִּתְגּוֹרְרִים בְּאַרְמוֹנוֹת. זֹאת, לְמֵרוֹת שֶׁהַבְּצָלִים הַכַּפְרִיִּים מִתְקַיְּמִים יוֹתֵר.

• פירוש ר' עובדיה מברטנורא •

תורמים בצל קטן שלם. לפי שהוא מתקייס: **ולא חצי בצל גדול.** אף על פי שהוא יפה ממנו: **רבי יהודה אומר לא כי.** רבי יהודה לטעמיה דאמר לעולם הוא מורס מן היפה: **מבני המדינה.** טוביס למכילה מן הכופריס הנגליס של בני הַכְּפָרִיס, מצל של בני הַכְּפָרִיס מתקיימיס יותר: **מפני שהוא מאכל פולטיקין.** נגליס של בני המדינה הוא מאכל לאנסיס חשוביס, והס יפיס יותר מאותן של בני הכפריס. פולטיקין, בני פלטרין של מלכיס:

משנה ו'

יום ו' י"ט אייר

מִשְׁנָה זוֹ מַמְשִׁיכָה אֶת דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה מִן הַמִּשְׁנָה הַקּוֹדֶמֶת הַנּוֹקֵט שֶׁלְּעוֹלָם יֵשׁ לִתְרֹם מִן הַמְּשֻׁבָּח אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּם כָּל כָּךְ, גַּם כַּאֲשֶׁר אֵין כֹּהֵן מָצוּי וְיֵשׁ לְשַׁמֵּר אֶת הַתְּרוּמָה עַד שֶׁתַּגִּיעַ לְיַד כֹּהֵן[20].
בְּחֶלְקָהּ הַשֵּׁנִי שָׂבָה הַמִּשְׁנָה לַעֲסֹק בִּתְרוּמָה מִמִּין עַל שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ וּמִן הָרָע עַל הַיָּפֶה.

א וְתוֹרְמִין זֵיתֵי שֶׁמֶן עַל זֵיתֵי כֶבֶשׁ, וְלֹא זֵיתֵי כֶבֶשׁ עַל זֵיתֵי שֶׁמֶן. וְיַיִן שֶׁאֵינוֹ מְבֻשָּׁל עַל הַמְבֻשָּׁל, וְלֹא מִן הַמְבֻשָּׁל עַל שֶׁאֵינוֹ מְבֻשָּׁל. ב זֶה הַכְּלָל, כֹּל שֶׁהוּא כִלְאַיִם בַּחֲבֵרוֹ, לֹא יִתְרֹם מִזֶּה עַל זֶה, אֲפִלּוּ מִן הַיָּפֶה עַל הָרָע.

א וְתוֹרְמִים מִזֵּיתִים מְשֻׁבָּחִים עֲתִירֵי-שֶׁמֶן[21] עַל זֵיתֵי-כֶבֶשׁ - מְעוּטֵי-שֶׁמֶן הָעוֹמְדִים לִכְבִישָׁה וּלְמַאֲכָל, הַמְּשֻׁבָּחִים פְּחוֹת, אַךְ לֹא לְהֵפֶךְ, אַף עַל פִּי שֶׁזֵּיתֵי-כֶבֶשׁ מְשֻׁתַּמְּרִים יוֹתֵר.

כְּמוֹ כֵן, תּוֹרְמִים מִיַּיִן שֶׁאֵינוֹ מְבֻשָּׁל עַל יַיִן מְבֻשָּׁל, אַךְ לֹא לְהֵפֶךְ, לְפִי שֶׁהַיַּיִן שֶׁאֵינוֹ מְבֻשָּׁל מְשֻׁבָּח יוֹתֵר, אַף עַל פִּי שֶׁהַמְבֻשָּׁל מִתְקַיֵּם יוֹתֵר.

מִכָּאן וְאֵילֵךְ מְסַכֶּמֶת הַמִּשְׁנָה אֶת נוֹשֵׂא הַפְּרָשַׁת תְּרוּמָה מִמִּין עַל שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ, וְאֶת מִצְוַת הַפְּרָשַׁת תְּרוּמָה מִן הָרַע עַל הַיָּפֶה, וְהִיא קוֹבַעַת כְּלָלִים בַּדָּבָר.

ב זֶה הַכְּלָל: כָּל מִין שֶׁאָסוּר לִזָּרְעוֹ עִם מִין אַחֵר מִשּׁוּם אִסּוּר כִּלְאַיִם - לְפִי הַמְפֹרָט בְּמַסֶּכֶת כִּלְאַיִם - אַף לְעִנְיַן תְּרוּמָה הֲרֵי הוּא מִין אַחֵר וְאֵין לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה מִזֶּה עַל זֶה, אֲפִלּוּ מִן הַיָּפֶה שֶׁבָּהֶם עַל הָרַע שֶׁבָּהֶם[22].

מקורות והערות

20. תוספות יום טוב על פי הר"ש, ד"ה ותורמין.
21. זיתים אלה מיועדים בדרך כלל להפקת שמן, אך כאן במשנה מדובר שהם עומדים למאכל, שאם לא כן הם בגדר דבר שלא נגמרה מלאכתו שאין תורמים ממנו (ראה משנה ראשונה, ד"ה זיתי). 22. תירוש ויצהר נחשבים כמין על שאינו מינו, לפי שנתמעטו במפורש מן

וְכֹל שֶׁאֵינוֹ כִלְאַיִם בַּחֲבֵרוֹ, תּוֹרֵם מִן הַיָּפֶה עַל הָרַע, אֲבָל לֹא מִן הָרַע עַל הַיָּפֶה.
[ג] וְאִם תָּרַם מִן הָרַע עַל הַיָּפֶה, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה,
[ד] חוּץ מִן הַזּוּנִין עַל הַחִטִּים, שֶׁאֵינָן אוֹכֶל. [ה] וְהַקִּשּׁוּת וְהַמְלָפְפוֹן, מִין אֶחָד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שְׁנֵי מִינִין:

וְכָל שְׁנֵי מִינִים שֶׁאֵינָם כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה, לְפִי שֶׁאֵינָם שְׁנֵי מִינִים מַמָּשׁ - אַף לְעִנְיַן תְּרוּמָה אֵינָם נֶחְשָׁבִים שְׁנֵי מִינִים וּמֻתָּר לְתָרֵם מִן הַיָּפֶה שֶׁבָּהֶם עַל הָרַע שֶׁבָּהֶם, אַךְ לֹא לְהֵפֶךְ, כְּפִי שֶׁנִּתְבָּאֵר.

[ג] בְּדִיעֲבַד, הַתּוֹרֵם מִן הָרַע עַל הַיָּפֶה - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.

אָמְנָם מִפְּסוּקֵי הַתּוֹרָה לְמֵדִים שֶׁיֵּשׁ לְהַפְרִישׁ מִן הַמֻּשְׁבָּח, אַךְ קַיֶּמֶת דְּרָשָׁה שֶׁהָעוֹשֶׂה כֵּן תְּרוּמָתוֹ קַיֶּמֶת וְאֵינוֹ אֶלָּא חוֹטֵא.

בְּמַסֶּכֶת כִּלְאַיִם[23] מְבֹאָר שֶׁהַ"חִטִּים" וְהַ"זּוּנִין" (- "זוּן מְשַׁכֵּר"), אֵינָם כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה, לְפִי שֶׁזּוּנִין הֵם מִמִּין חִטָּה.

[ד] בְּרַם, הַמַּפְרִישׁ תְּרוּמָה מִן הַזּוּנִין עַל הַחִטִּים, אֵין תְּרוּמָתוֹ חָלָה, לְפִי שֶׁהַזּוּנִין אֵינָם מַאֲכַל אָדָם וְאֵינָם חַיָּבִים בִּתְרוּמָה בְּכָלָל, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַפְרִישׁ בִּתְרוּמָה יְבוּל שֶׁאֵינוֹ בַּר הַפְרָשָׁה.

[ה] "קִשּׁוּת" (- "מֶלוֹן הַקִּתָּא"[24]) וּ"מְלָפְפוֹן"[25], נֶחְשָׁבִים מִין אֶחָד, וְאֶפְשָׁר לְהַפְרִישׁ מִזֶּה עַל זֶה.

רַבִּי יְהוּדָה חוֹלֵק וְאוֹמֵר: הֵם נֶחְשָׁבִים שְׁנֵי מִינִים וְאִי אֶפְשָׁר לְהַפְרִישׁ מִזֶּה עַל זֶה - כְּשֵׁם שֶׁנֶּחְלְקוּ לְגַבֵּי מִינִים אֵלּוּ לְעִנְיַן כִּלְאַיִם בְּמַסֶּכֶת כִּלְאַיִם נֶחְלְקוּ כָּאן לְעִנְיַן תְּרוּמָה[26].

• פירוש ר' עובדיה מברטנורא •

תורמין זיתי שמן. העומדים להוציא שמן: על זיתי כבש. זיתים שמין עושים שמן, וכובשים אותן בין מן גמומן לקיים אותן למכילה. וזיתי שמן יפין מזיתי כבש, הלכך

מקורות והערות

הפסוק, ומכאן למדו קל וחומר: אם מתירוש ויצהר שאינם כלאים זה בזה [שאין כלאים באילנות], אין מפרישים מזה על זה, קל וחומר ששני מינים שהם כלאים זה בזה - אין מפרישים מזה על זה (ראה תוספות יום טוב, ד"ה כל). **23.** פרק א', משנה א'. **24.** רע"ב (על פי הרמב"ם בפירוש המשנה). מלון הקתא הוא זן קדום של מלון בלתי מתוק שהיה נפוץ בארצות ערב ויש לו צורה מארכת הדומה למלפפון. **25.** זהו המלפפון בן זמננו (על פי הרמב"ם בפירוש המשנה). לדעת ר"י בן מלכי צדק (כלאים פרק א', משנה ב', ד"ה הקישות) ור"ש סיריליאו (לירושלמי שם), המלפפון שבמשנה הוא מין מלון מתוק שפירותיו קטנים ודומים לתפוחים, והקישות הוא הירק הקרוי בזמננו מלפפון. מכל מקום ברור שהקישות שבמשנה אינו הירק הקרוי בזמננו קישוא, לפי שמקורו בצפון אמריקה והוא לא היה ידוע באזורנו בתקופת המשנה. **26.** כלאים, פרק א', משנה ב', וראה בביאורנו שם בטעמי מחלוקתם.

מפרישים מזמי שמן על זמי כסם להוה ליה מן היפה על הרע: **ויין שאינו מבושל.** יפה לשמיה מן המבושל: **כל שהוא כלאים בחבירו לא יתרום מזה לזה.** דממר קרא (במדבר יח) כל חלב ילהר וכל חלב תירוש ודגן, ממרה תורה תן חלב לזה וחלב לזה: **חוץ מן הזונין.** בערבי זומ"ן ובלע"ז וי"ת, ומינו מוכל מדס ומקיימים מומו ליוניס: **הקישות.** בערבי פמקו"ס: **והמלפפון.** בערבי כיימ"ר: **מין אחד.** ומורמין מזה על זה: **שני מינים.** ומין תורמין מזה על זה. ומין הלכה כרבי יהודה:

פרק ג'

הַפֶּרֶק הַשְּׁלִישִׁי - "הַתּוֹרֵם קִשּׁוּת" - עוֹסֵק בַּנּוֹשְׂאִים הַבָּאִים:
- תְּרוּמָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְמַאֲכָל.
- תְּרוּמָה שֶׁנִּתְרְמָה בְּחֻזְקַת יַיִן וְנִמְצֵאת חֹמֶץ.
- דִּינֵי תְּרוּמָה הַנּוֹגְעִים לְשֻׁתָּפִים בִּיבוּל; שְׁלִיחוּת לְהַפְרָשַׁת תְּרוּמָה.
- דִּינוֹ שֶׁל הַקּוֹבֵעַ תְּרוּמוֹת וּמַעַשְׂרוֹת בְּתוֹךְ הַפֵּרוֹת בְּלֹא לְצַיֵּן אֵלּוּ פֵּרוֹת יִהְיוּ לִתְרוּמָה וְאֵלּוּ לְמַעֲשֵׂר.
- סֵדֶר הַפְרָשַׁת תְּרוּמוֹת, מַעַשְׂרוֹת וּבִכּוּרִים.
- דִּין הַפְרָשַׁת תְּרוּמוֹת אוֹ מַעַשְׂרוֹת בְּטָעוּת, כְּגוֹן: הִתְכַּוֵּן לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה וְאָמַר "מַעֲשֵׂר", וְכַיּוֹצֵא בַּדָּבָר.
- דִּין תְּרוּמָה שֶׁהִפְרִישׁ נָכְרִי מִיבוּלוֹ.

משנה א'

מִשְׁנָה זוֹ קוֹבַעַת הֲלָכָה לְגַבֵּי הַפְרָשַׁת תְּרוּמָה מִן הָרַע עַל הַיָּפָה.
בְּחֶלְקָהּ הַשֵּׁנִי עוֹסֶקֶת הַמִּשְׁנָה בִּתְרוּמַת חֹמֶץ עַל יַיִן, וּבְהַשְׁלָכוֹת הַפְרָשָׁה מִסּוּג זֶה בְּאֻפָנִים שׁוֹנִים.

א הַתּוֹרֵם קִשּׁוּת וְנִמְצֵאת מָרָה, אֲבַטִּיחַ וְנִמְצָא סָרוּחַ,

בַּפֶּרֶק הַקּוֹדֵם נִתְבָּאֵר כִּי הַתּוֹרֵם בְּמֻזִיד מִן הָרָעָה עַל הַיָּפָה, תְּרוּמָתוֹ חָלָה בְּדִיעֲבַד, וְלֹא קְנָסוּהוּ לַחֲזֹר וְלִתְרֹם. הַמִּשְׁנָה תְּצַיֵּן אֲפִלּוּ שֶׁבּוֹ קְנָסוּהוּ לַחֲזֹר וְלִתְרֹם.

א הַתּוֹרֵם "קִשּׁוּת" (- "מֶלוֹן הַקַּתָּא"[1]) וְנִמְצֵאת מָרָה בְּטַעְמָהּ; אֲבַטִּיחַ וְנִמְצָא סָרוּחַ -

מקורות והערות

1. רע"ב (פרק ב', משנה ו', על פי הרמב"ם בפירוש המשנה). מלון הקתא הוא זן קדום של מלון בלתי מתוק שהיה

תְּרוּמָה, וְיַחֲזֹר וְיִתְרֹם.
ב הַתּוֹרֵם חֲבִית שֶׁל יַיִן וְנִמְצֵאת שֶׁל חֹמֶץ, אִם יָדוּעַ שֶׁהָיְתָה שֶׁל חֹמֶץ עַד שֶׁלֹּא תִּרְמָה, אֵינָהּ תְּרוּמָה. אִם מִשֶּׁתִּרְמָה הֶחֱמִיצָה, הֲרֵי זוֹ תְּרוּמָה. אִם סָפֵק, תְּרוּמָה, וְיַחֲזֹר וְיִתְרֹם.

תְּרוּמָתוֹ חֲלָה, אַף קְנָסוּהוּ שֶׁעָלָיו לַחֲזֹר וְלִתְרֹם יְבוּל רָאוּי, מִפְּנֵי שֶׁקְּשׁוּת מָרָה וַאֲבַטִּיחַ סָרוּחַ אֵינָם רְאוּיִים לְמַאֲכָל אֶלָּא בִּדְחַק רַב[2] וְנִגְרָם הֶפְסֵד לַכֹּהֵן (כִּפְי שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּפֶּרֶק הַקּוֹדֵם שֶׁקְּנָסוּ אֶת הַמַּפְרִישׁ פֵּרוֹת טְמֵאִים לִתְרוּמָה, לַחֲזֹר וּלְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה). קְנָסוּהוּ אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה שׁוֹגֵג ("וְנִמְצֵאת מָרָה... וְנִמְצָא סָרוּחַ"), לְפִי שֶׁקִּלְקוּל מֵעֵין זֶה מָצוּי[3], וְהָיָה עָלָיו לְוַדֵּא אֶת טִיב הַיְבוּל הַמֻּפְרָשׁ לִפְנֵי הַפְרָשָׁתוֹ לִתְרוּמָה[4], [5].

הֲלָכָה הַבָּאָה שְׁנוּיָה כְּדַעַת רַבִּי, הַנּוֹקֵט כִּי יַיִן וָחֹמֶץ מִגְּדִירִים מִינִים שׁוֹנִים[6].

ב הַתּוֹרֵם חֲבִית יַיִן עַל יַיִן טָבֶל שֶׁבִּרְשׁוּתוֹ וְהִתְבָּרֵר, שֶׁהֶחָבִית שֶׁהִפְרִישׁ הִיא חֹמֶץ, כָּךְ הוּא הַדִּין:

אִם לִפְנֵי שֶׁהִפְרִישׁ הָיָה יָדוּעַ שֶׁהִיא חֹמֶץ - אֵין הַפְרָשָׁתוֹ חָלָה כְּלָל, כִּי הַפְרָשָׁה מִמִּין אֶחָד עַל מִין אַחֵר אֵינָהּ חָלָה. אִם הֶחְמִיצָה לְאַחַר הַהַפְרָשָׁה, הֲרֵי זוֹ תְּרוּמָה.

בְּמִקְרֶה שֶׁל סָפֵק, נוֹהֲגִים לְחֻמְרָא: מִתְיַחֲסִים לֶחָבִית שֶׁהֻפְרְשָׁה כִּתְרוּמָה שֶׁמָּא הֶחְמִיצָה לְאַחַר הַהַפְרָשָׁה, אַף עָלָיו לִתְרֹם חֲבִית נוֹסֶפֶת שֶׁמָּא יַיִן הֶחָבִית הָרִאשׁוֹנָה הֶחְמִיץ לִפְנֵי הַהַפְרָשָׁה[7].

כָּל חֲבִית אֵינָהּ אֶלָּא סְפֵק תְּרוּמָה וּלְפִיכָךְ קַיָּמוֹת בָּהֶן הַקְּלוֹת הַבָּאוֹת:

בַּפֶּרֶק הַבָּא[8] תִּתְבָּאֵר חֻמְרָא הַקַּיֶּמֶת בִּתְרוּמָה, שֶׁתְּרוּמָה שֶׁהִתְעָרְבָה בְּחֻלִּין אֵינָהּ בְּטֵלָה בְּרֹב רָגִיל, אֶלָּא אִם שִׁעוּר הַחֻלִּין הוּא פִּי מֵאָה מִן הַתְּרוּמָה.

תַּעֲרֹבֶת חֻלִּין וּתְרוּמָה קְרוּיָה "דְּמוּעַ" עַל שֵׁם חֵלֶק הַתְּרוּמָה שֶׁבָּהּ, הַקְּרוּיָה בַּתּוֹרָה

מקורות והערות

נפוץ בארצות ערב ויש לו צורה מארכת הדומה למלפפון. 2. משנה ראשונה, ד"ה ונמצאת. 3. רשב"א, ד"ה שוגג; ריטב"א, ד"ה שוגג, יבמות פט/א. 4. היה עליו ליטול מעט מן הפרי ולהפריש ממנו תרומה ולטעום אם הוא סרוח או מר (ראה תוספות יום טוב, ד"ה ונמצא). 5. פירשנו על פי התלמוד הבבלי (יבמות, פט/א) וכפי שנקט רע"ב, אולם התלמוד ירושלמי מפרש שהפרשות אלה הן ספק תרומה, שכן ספק אם קישות מרה מוגדרת "אוכל", ולפיכך ספק אם חלה עליה תרומה, והאבטיח שנמצא סרוח - ספק אם הסריח לפני הפרשת התרומה או לאחריה, ומפני הספק עליו לנהוג בהם כתרומה מחד גיסא ולחזור ולתרום מאידך גיסא (ראה מלאכת שלמה, ד"ה קישות). 6. רע"ב (על פי משמעות הירושלמי, ראה ר"ש, ד"ה ונמצאת). אולם הרמב"ם נוקט כי גם לדעת הסובר שחומץ ויין אינם שני מינים, אין תרומתו חלה לפי שהיא תרומה בטעות שהרי התכוון לתרום יין ונמצא חומץ. 7. עתה יש בידו שתי תרומות שאין יודע איזו מהן היא תרומה ואיזו היא חולין. לפיכך יתן את שתיהן לכהן והלה ישלם לו דמי אחת מהן; הגדולה שבהן, לפי שהוא אינו יכול לתבוע במתנה אלא את הקטנה בהתאם לכלל "המוציא מחברו עליו הראיה". 8. משנה ז'.

ג הָרִאשׁוֹנָה אֵינָהּ מְדַמַּעַת בִּפְנֵי עַצְמָהּ, ד וְאֵין חַיָּבִין עָלֶיהָ חֹמֶשׁ, ה וְכֵן הַשְּׁנִיָּה:

"דִּמַּע"[9]. מַה שֶּׁהַתְּרוּמָה אוֹסֶרֶת אֶת הַחֻלִּין קָרוּי "מְדַמַּעַת"[10].

ג הַחֲבִית הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁהִתְבָּרְרָה בְּחֹמֶץ, וְיֵשׁ סָפֵק מָתַי הֶחְמִיצָה, אִם הִתְעָרְבָה הִיא לְבַדָּהּ בְּחֻלִּין בְּלֹא הֶחָבִית הַשְּׁנִיָּה - אֵינָהּ אוֹסֶרֶת אֶת הַחֻלִּין אֲפִלּוּ אֵינָם בְּשִׁעוּר פִּי מֵאָה מִן הַתְּרוּמָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא סְפֵק תְּרוּמָה וְלֹא הִצְרִיכוּ אֶלָּא רֹב רָגִיל.

קָלָא נוֹסֶפֶת: בְּהֶמְשֵׁךְ הַמַּסֶּכֶת[11] יִתְבָּאֵר כִּי זָר הָאוֹכֵל תְּרוּמָה מִתְחַיֵּב בְּתַשְׁלוּמֶיהָ (בְּאֶמְצָעוּת הַפְרָשַׁת פֵּרוֹת אֲחֵרִים לִתְרוּמָה חֵלֶף הַפֵּרוֹת שֶׁאָכַל) בְּתוֹסֶפֶת חֹמֶשׁ מֵעֶרְכָּהּ.

ד זָר הַשּׁוֹתֶה מֵחֲבִית זוֹ מִתְחַיֵּב רַק בְּתַשְׁלוּמֵי הַתְּרוּמָה שֶׁשָּׁתָה בְּלֹא תוֹסֶפֶת חֹמֶשׁ, הוֹאִיל וְאִי תַּשְׁלוּם הַחֹמֶשׁ אֵינוֹ מְעַכֵּב אֶת הַכַּפָּרָה לֹא חִיְּבוּהוּ בוֹ בִּתְרוּמָה מְסֻפֶּקֶת[12].

ה כָּךְ הוּא גַּם דִּין הֶחָבִית הַשְּׁנִיָּה שֶׁאֵינָהּ מְדַמַּעַת וְאֵין מִתְחַיְּבִים עָלֶיהָ חֹמֶשׁ, שֶׁהֲרֵי גַּם הִיא תְּרוּמַת-סָפֵק.

בַּמִּשְׁנָה הַבָּאָה יִתְבָּאֵר מָה הַדִּין אִם שְׁתֵּי הַתְּרוּמוֹת יַחַד הִתְעָרְבוּ בְּחֻלִּין.

• פירוש ר' עובדיה מברטנורא

התורם וכו'. נשוגג מיירי ומפילו הכי יחזור ויתרום דהוי קרוב למזיד משום דהוה ליה [למטעמיה]: **ונמצאת של חומץ** כו', שהמורס מן החומץ על היין אין תרומתו תרומה, דיין וחומץ שני מינים הן: **אם ספק.** עד שלא תרמה התמיהה או לאחר שתרמה התמיהה: **תרומה ויחזור ויתרום.** ונותן שתיהן לכהן וכהן נותן לו דמי הרמשונה שהיא גדולה מן השניה שהשניה ממעטת כפי מה שעולה תרומת הרמשונה, ולפי שהכהן הוא המוליא מחבירו ואין קיימא לן בכל דוכתא המוליא מחבירו עליו הרמיה לפיכך חייב לוקח גלא דמים שלא הקטנה ועריך שיתן לו דמי הגדולה שהיא הרמשונה: **הראשונה אינה מדמעת בפני עצמה.** אם נפלה לפחות ממאה של חולין אין נעשית מדומע, דשמא חינה תרומה שלא השניה היא תרומה, וכן השניה חינה מדמעת בפני עצמה שמא הרמשונה תרומה ולא השניה: **ואין חייבים עליה חומש.** זר שאכל הרמשונה או השניה לבדה חינו משלם חומש כדין שאר חולי תרומה בשגגה:

מקורות והערות

9. שמות כב/כח: "מְלֵאָתְךָ וְדִמְעֲךָ לֹא תְאַחֵר". 10. ראה תוספות יום טוב, ד"ה אינה. 11. פרק ה'. 12. משנה ראשונה, ד"ה ואין, אולם ראה מה שהביא בשם המשנה למלך.

משנה ב'

שב"ק כ' אייר

מִשְׁנָה זוֹ עוֹסֶקֶת בְּהַרְחָבָה בְּדִין שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת הַתְּרוּמָה שֶׁעָסְקָה בָּהֶן הַמִּשְׁנָה הַקּוֹדֶמֶת, שֶׁשְּׁתֵּיהֶן הֵן תְּרוּמָה מְסֻפֶּקֶת לְפִי שֶׁאֵין יָדוּעַ אֵיזוֹ תְּרוּמָה חָלָה.

א נָפְלָה אַחַת מֵהֶן לְתוֹךְ הַחֻלִּין, אֵינָהּ מְדַמַּעְתָּן. נָפְלָה שְׁנִיָּה לְמָקוֹם אַחֵר, אֵינָהּ מְדַמַּעְתָּן. נָפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לְמָקוֹם אֶחָד, מְדַמְּעוֹת כַּקְּטַנָּה שֶׁבִּשְׁתֵּיהֶן:

תְּחִלָּה שׁוֹנָה הַמִּשְׁנָה בִּקְצָרָה אֵת שֶׁכְּבָר נִתְבָּאֵר בַּמִּשְׁנָה הַקּוֹדֶמֶת, כְּהַקְדָּמָה לַהֲלָכָה נוֹסֶפֶת שֶׁבִּרְצוֹתָהּ לִשְׁנוֹת:

א אִם נָפְלָה תְּכוּלַת אַחַת הֶחָבִיּוֹת לְתוֹךְ חֻלִּין, אֵין עָלֶיהָ דִּין "דְּמוּעַ" הַקּוֹבֵעַ שֶׁהַחֻלִּין אֲסוּרִים אִם אֵינָם בְּשִׁעוּר פִּי מֵאָה מִן הַתְּרוּמָה, אֶלָּא דַּי בְּרֹב רָגִיל שֶׁל חֻלִּין כְּדֵי לְבַטֵּל אֶת הַתְּרוּמָה.

כְּמוֹ כֵן, אִם נָפְלָה תְּכוּלַת הֶחָבִית הַשְּׁנִיָּה לְחֻלִּין אֲחֵרִים - אֵינָהּ מְדַמַּעְתָּן[13]. בְּרַם, אִם נָפְלָה תְּכוּלַת שְׁתֵּי הֶחָבִיּוֹת לְתוֹךְ אוֹתָם חֻלִּין, נֶאֱסָרִים הַחֻלִּין אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ בָּהֶם פִּי מֵאָה מִשִּׁעוּר הַקְּטַנָּה שֶׁבֵּין הֶחָבִיּוֹת, שֶׁהֲרֵי עַתָּה יֵשׁ בְּתַעֲרֹבֶת זוֹ תְּרוּמָה וַדַּאי, כִּי אַחַת הֶחָבִיּוֹת וַדַּאי תְּרוּמָה.

הַקְּטַנָּה שֶׁבֵּין הֶחָבִיּוֹת הִיא הַתְּרוּמָה הַשְּׁנִיָּה, שֶׁהֻפְרְשָׁה לְאַחַר שֶׁכְּבָר נִטְּלָה הַתְּרוּמָה הָרִאשׁוֹנָה, וּלְפִיכָךְ שִׁעוּרָהּ פָּחוּת (אִם שְׁתֵּי הַהַפְרָשׁוֹת הָיוּ בְּיִחַס זֶהֶה, אֶחָד לְאַרְבָּעִים, אֶחָד לַחֲמִשִּׁים וְכַדּוֹמֶה).

בַּאֲשֶׁר תְּרוּמָה נִתְעָרְבָה בְּיוֹתֵר מִמֵּאָה חֻלִּין, שֶׁאֵין הַחֻלִּין נֶאֱסָרִים, מִן הַתַּעֲרֹבֶת יֵשׁ לְהַפְרִישׁ וְלָתֵת לַכֹּהֵן בְּשִׁעוּר הַתְּרוּמָה שֶׁהִתְעָרְבָה. בַּמִּקְרֶה דְּנָן יֵשׁ לְהוֹצִיא יַיִן בְּשִׁעוּר שְׁתֵּי הֶחָבִיּוֹת[14].

• פירוש ר' עובדיה מברטנורא •

מדמעות בקטנה שבשתיהן. כשיעור השניה שהיא קטנה שבשתיהן, ואם יש נמולין מאה כנגד הקטנה אין נעשין מדומע, אלא נוטל מן המולין כשיעור אלו השתי תרומות שנפלו בהן ונותנן לכהן והשאר מולין כמו שהיו:

מקורות והערות

13. נראה שהתנא שונה מקרה זה כהקדמה למקרה הבא, אך יתכן גם כן שכוונתו לחדש שאף על פי שכעת ידוע שבאחת מן התערובות יש תרומה וודאי, מכל מקום הקלו שאינן מדמעות (הון עשיר). 14. בטעם הדבר שעליו להוציא שתי תרומות ואין די באחת ראה דרך אמונה, הלכות תרומות, פ"ה, ציון ההלכה תקי"ח.

משנה ג'

מִשְׁנָה זוֹ עוֹסֶקֶת בְּאֹפֶן הַפְּרָשַׁת תְּרוּמָה מִיבּוּל שֶׁתָּפִים.
יְבוּל שֶׁל שֻׁתָּפִים חַיָּב בְּהַפְרָשַׁת תְּרוּמוֹת וּמַעַשְׂרוֹת. שֻׁתָּף שֶׁהִפְרִישׁ תְּרוּמוֹת וּמַעַשְׂרוֹת בְּלֹא לְהוֹדִיעַ לְשֻׁתָּפוֹ, תְּרוּמָתוֹ חֻלָּה בִּתְנַאי שֶׁשֻּׁתָּפוֹ אֵינוֹ מַקְפִּיד עַל כָּךְ.

א הַשֻּׁתָּפִין שֶׁתָּרְמוּ זֶה אַחַר זֶה, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, תְּרוּמַת שְׁנֵיהֶם תְּרוּמָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, תְּרוּמַת הָרִאשׁוֹן תְּרוּמָה. ב רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אִם תָּרַם הָרִאשׁוֹן כַּשְּׁעוּר, אֵין תְּרוּמַת הַשֵּׁנִי תְּרוּמָה. וְאִם לֹא תָּרַם הָרִאשׁוֹן כַּשְּׁעוּר, תְּרוּמַת הַשֵּׁנִי תְּרוּמָה:

א שֻׁתָּפִים שֶׁהִפְרִישׁוּ[15] תְּרוּמוֹת וּמַעַשְׂרוֹת מִן הַיְּבוּל הַמְשֻׁתָּף, בָּזֶה אַחַר זֶה, וְנִמְצָא שֶׁיַּחַד הִפְרִישׁוּ כַּמּוּת כְּפוּלָה מִן הַדָּרוּשׁ, כָּךְ הוּא הַדִּין:

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "תְּרוּמַת שְׁנֵיהֶם תְּרוּמָה", כְּלוֹמַר: רַק מַחֲצִית מִן הַהַפְרָשָׁה שֶׁל כָּל שֻׁתָּף חֻלָּה אַף הַמַּחֲצִית הַשְּׁנִיָּה חֻלִּין; מִפְּנֵי שֶׁהָעֲבָדָה שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם תָּרַם בִּפְנֵי עַצְמוֹ מוֹכִיחָה שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם מַקְפִּיד וְאֵינוֹ מַתִּיר לְשֻׁתָּפוֹ לְתָרֹם עַל חֶלְקוֹ, וּלְפִיכָךְ חֻלָּה תְּרוּמַת כָּל אֶחָד מֵהֶם עַל הַחֵלֶק שֶׁלּוֹ בַּיְּבוּל בִּלְבָד[16], [17].

חֲכָמִים חוֹלְקִים וְסוֹבְרִים שֶׁרַק תְּרוּמַת הָרִאשׁוֹן חֻלָּה. טַעְמָם: הֵם נוֹקְטִים שֶׁאֵין לְהַסִּיק מֵהַפְרָשַׁת הַשֻּׁתָּף הַשֵּׁנִי שֶׁאֵינֶנּוּ מַסְכִּים שֶׁהָרִאשׁוֹן יַפְרִישׁ גַּם מֵחֶלְקוֹ, אֶלָּא יֵשׁ לֶאֱמֹד שֶׁעָשָׂה כֵּן מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יָדַע שֶׁשֻּׁתָּפוֹ כְּבָר הִפְרִישׁ.

ב רַבִּי יוֹסֵי מַרְחִיב בְּדִבְרֵי חֲכָמִים וְאוֹמֵר: רַק אִם הָרִאשׁוֹן תָּרַם כְּשִׁעוּר הַתְּרוּמָה שֶׁהוֹרוּ חֲזַ"ל[18], חֻלָּה תְּרוּמָתוֹ וְאֵין תְּרוּמַת הַשֵּׁנִי כְּלוּם; אַף אִם פָּחַת מִן הַשִּׁעוּר, אֵין לְהַנִּיחַ שֶׁהִתְרַצָּה שֻׁתָּפוֹ בְּהַפְרָשָׁתוֹ, וּבְמִקְרֶה זֶה חֻלָּה הַפְרָשַׁת שְׁנֵיהֶם, וּמַחֲצִית מֵהַפְרָשָׁתָם תְּרוּמָה וְהַמַּחֲצִית הַשְּׁנִיָּה חֻלִּין.

מקורות והערות

15. לשון המשנה "שתרמו" משמע בדיעבד אך לכתחילה לא יתרום אחד השותפים בלא דעת חבירו, אולם עיין בדרך אמונה (הלכות תרומות, פ"ד, ס"ק פ') שנחלקו ראשונים בכך (ועיין עוד משנה ראשונה, ד"ה השותפין). 16. רע"ב, תמורה פרק א' משנה ה', ועיין בגמרא שם, דף יג/א. 17. הואיל ומחצית הפירות שהפרישו הם חולין, ימכרום לכהן, והוא ישלם את דמי חלק החולין שבהם (ועיין ברע"ב שהביא פירוש נוסף). 18. עין בינונית - אחד מחמישים, כפי שיתבאר בפרק הבא.

• פירוש ר' עובדיה מברטנורא •

תרומת שניהם תרומה. היינו דתרומת כל אחד מהן מליה תרומה ומליה חולין, ונמצא כשתרמו שניהם מחמשים אחין זה אחה וזה אחה, שלש קדשה תרומה כי אם חצי אחה בשל זה וחצי אחה בשל זה כל אחד כפי חלקו: **אם תרם הראשון בשיעור.** אחד מחמשים בשיעור שנתנו חכמים, תרומתו תרומה. והלכה כרבי יוסי דלפרושי מלתייהו דחכמים קאמי. ואית דמפרשי אם תרם הראשון כשעור מה שתרם חברו אחר כך תרומתו תרומה, דחזינן דהוה ניחא ליה להיאך דתרחא דמה שתרם הראשון, שהרי היחה דעתו שכשתרם עמו בשיעור התרומה. ופירוש ראשון נראה בעיני עיקר:

משנה ד'

יום א' כ"א אייר

מִשְׁנָה זוֹ מַרְחִיבָה בְּדִבְרֵי הַמִּשְׁנָה הַקּוֹדֶמֶת לְגַבֵּי הַפְרָשַׁת שֻׁתָּפִים מִיבוּלָם, וּמִתּוֹךְ כָּךְ יִפָּרְטוּ דִּינֵי מִנּוּי שְׁלִיחוּת לְהַפְרָשַׁת תְּרוּמָה, וְהַפְרָשַׁת תְּרוּמָה עַל יְדֵי פּוֹעֲלִים.

א **בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֶׁלֹּא דִבֵּר. אֲבָל הִרְשָׁה אֶת בֶּן בֵּיתוֹ אוֹ אֶת עַבְדּוֹ אוֹ אֶת שִׁפְחָתוֹ לִתְרֹם, תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.**

ב **בִּטֵּל, אִם עַד שֶׁלֹּא תָּרַם בִּטֵּל, אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.**

בַּמִּשְׁנָה הַקּוֹדֶמֶת הוּבְאָה שִׁיטַת רַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁאִם שְׁנֵי שֻׁתָּפִים תָּרְמוּ בָּזֶה אַחַר זֶה, חֲלָה רַק מַחֲצִית תְּרוּמַת כָּל אֶחָד מֵהֶם, כִּי הַפְרָשַׁת הַשֻּׁתָּף הַשֵּׁנִי מְעִידָה שֶׁאֵינֶנּוּ חָפֵץ בְּהַפְרָשַׁת שֻׁתָּפוֹ עַל חֶלְקוֹ.

א בַּמֶּה דְּבָרִי רַבִּי עֲקִיבָא אֲמוּרִים[19]? כַּאֲשֶׁר הַשֻּׁתָּף הַשֵּׁנִי הִפְרִישׁ בְּלֹא לוֹמַר דָּבָר לְשֻׁתָּפוֹ הָרִאשׁוֹן, אַךְ אִם נָתַן רְשׁוּת לַשֻּׁתָּף הָרִאשׁוֹן לִתְרֹם - רַק תְּרוּמַת הָרִאשׁוֹן תְּרוּמָה, וַאֲפִלּוּ נָתַן רְשׁוּת לְמִי שֶׁאֵינוֹ שֻׁתָּף, כְּגוֹן לְבֶן בֵּיתוֹ[20], עַבְדּוֹ אוֹ שִׁפְחָתוֹ[21], חֲלָה תְּרוּמַת הַשְּׁלִיחַ.

מִתּוֹךְ שֶׁהִזְכִּירָה הַמִּשְׁנָה מִנּוּי שְׁלִיחוּת לְהַפְרָשַׁת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת, הִיא מְפָרֶטֶת אֶת דִּינָהּ שֶׁל שְׁלִיחוּת כָּזוֹ שֶׁבָּטְלָה.

ב אִם מִנָּה בַּעַל הַיְבוּל שָׁלִיחַ לְהַפְרָשַׁת תְּרוּמָה וּבִטְּלוֹ, כָּךְ הוּא הַדִּין: בִּטְּלוֹ לִפְנֵי שֶׁהִפְרִישׁ הַשָּׁלִיחַ - אֵין הַפְרָשַׁת הַשָּׁלִיחַ חֲלָה;

מקורות והערות

19. לדיון אם "במה דברים אמורים" מתייחס גם לדברי חכמים מן המשנה הקודמת, עיין תוספות יום טוב, ד"ה במה; משנה ראשונה, ד"ה במה. 20. דהיינו: משרת המתעסק בצרכי הבית (דרך אמונה, הלכות תרומות, פ"ד, ס"ק צ"ג). 21. דהיינו: עבד ושפחה כנענים (משנה ראשונה, ד"ה או), אולם ר"ש סירילאו מפרש שהכוונה

אַשְׁרֵי יוֹחַאי אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לוֹ

בעזרת השם יתברך

לקט מאמרי התנא האלוקי

רבי שמעון בר יוחאי זי״ע

במוסר ואגדה

בַּקָּשַׁת רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לְתַלְמִידָיו, ׳**בָּנַי, שִׁנּוּ מִדּוֹתַי** (-לִמְּדוּ תּוֹרָתִי (רש״י)), שֶׁמִּדּוֹתַי תְּרוּמוֹת מִתְּרוּמוֹת מִדּוֹתָיו שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא׳ (-בְּחַרְתִּים וְתָרַמְתִּים מִתּוֹךְ עִקְרֵי מִשְׁנָיוֹתָיו שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא, וְהֵינוּ בְּרֵירָה אַחַר בְּרֵירָה (רש״י)). [גיטין סז.]

אֲמִירַת שְׁמוּעוֹת הֶחָכָם

אָמַר ר׳ יוֹחָנָן מִשּׁוּם **רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי**, כָּל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁאוֹמְרִים דְּבַר שְׁמוּעָה מִפִּיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, שִׂפְתוֹתָיו דּוֹבְבוֹת (-נָעוֹת) בַּקֶּבֶר (וְהַנָּאָה הוּא לוֹ שֶׁדּוֹמֶה כְּחַי). [יבמות צז. בכורות לא: (רש״י)]

נִצְחִיּוּת הַתּוֹרָה

תָּנוּ רַבָּנָן, כְּשֶׁנִּכְנְסוּ רַבּוֹתֵינוּ לַכֶּרֶם בְּיַבְנֶה, אָמְרוּ, עֲתִידָה תּוֹרָה שֶׁתִּשְׁתַּכַּח מִיִּשְׂרָאֵל וכו׳. תַּנְיָא, **רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי** אוֹמֵר, חַס וְשָׁלוֹם שֶׁתִּשְׁתַּכַּח תּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר ׳כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זַרְעוֹ׳, אֶלָּא מָה אֲנִי מְקַיֵּם ׳יְשׁוֹטְטוּ לְבַקֵּשׁ אֶת דְּבַר ה׳ וְלֹא יִמְצָאוּ׳, שֶׁלֹּא יִמְצְאוּ הֲלָכָה בְּרוּרָה (בִּטְעָמִים שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהּ מַחֲלֹקֶת) וּמִשְׁנָה בְּרוּרָה בְּמָקוֹם אֶחָד. [שבת קלח: (רש״י)]

חִזּוּק הַתּוֹרָה

תָּנֵי, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אוֹמֵר, אִם רָאִיתָ אֶת הַבְּרִיּוֹת שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ יְדֵיהֶן מִן הַתּוֹרָה מְאֹד, עֲמֹד וְהִתְחַזֵּק בָּהּ, וְאַתָּה מְקַבֵּל שְׂכַר כֻּלָּם. מַאי טַעְמָא? (שֶׁאָמַר הַכָּתוּב, שֶׁאִם-) ׳הֵפֵרוּ תוֹרָתֶךָ׳ (אָז הִיא-) ׳עֵת לַעֲשׂוֹת לַה״׳. [ירושלמי סוף ברכות]

יִרְאַת שָׁמַיִם

אָמַר ר׳ חֲנִינָא, מִשּׁוּם **רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי**, אֵין לוֹ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּבֵית גְּנָזָיו, אֶלָּא אוֹצָר שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר ׳יִרְאַת ה׳ הִיא אוֹצָרוֹ׳. [ברכות לג:]

כְּבוֹד הַמִּצְוֹת

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הֱיוּ מְכַבְּדִין אֶת הַמִּצְוֹת, שֶׁהֵן שְׁלוּחַי, וּשְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ, אִם כִּבַּדְתָּ אוֹתָן, כְּאִלּוּ לִי כִּבַּדְתָּנִי, וְאִם בִּזִּיתָ אוֹתָן, כְּאִלּוּ לִכְבוֹדִי בִּזִּיתָ וכו׳. [תנחומא, ויגש ו]

קְרִיאַת שְׁמַע

[׳**וְהָיָה** כְּקָרְבְּכֶם אֶל הַמִּלְחָמָה, וְנִגַּשׁ הַכֹּהֵן וְדִבֶּר אֶל הָעָם] וְאָמַר אֲלֵיהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל׳. מַאי שְׁנָא ׳שְׁמַע יִשְׂרָאֵל׳ (-לָמָּה מַתְחִיל בְּלָשׁוֹן זֶה)? אָמַר ר׳ יוֹחָנָן מִשּׁוּם **רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי**, אָמַר לָהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, אֲפִלּוּ לֹא קַיַּמְתֶּם אֶלָּא קְרִיאַת שְׁמַע שַׁחֲרִית וְעַרְבִית, אִי אַתֶּם נִמְסָרִים בְּיָדָם. [סוטה מ״ב. (פי׳ רש״י)]

צִיצִית

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אוֹמֵר, כָּל הַזָּרִיז בְּמִצְוָה זוֹ [צִיצִית], זוֹכֶה וּמְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה. כְּתִיב הָכָא (-בְּצִיצִית) ׳וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ׳, וּכְתִיב הָתָם (-בַּעֲבוֹדַת הַשְׁכִינָה) ׳אֶת ה׳ אֱלֹקֶיךָ תִּירָא וְאוֹתוֹ׳ תַּעֲבֹד׳ (כְּשֵׁם שֶׁאוֹתוֹ תַּעֲבֹד׳ עוֹלֶה עַל הַשְׁכִינָה, אַף כָּאן בְּצִיצִית ׳אוֹתוֹ׳ עוֹלֶה עַל רְאִיַּת הַשְׁכִינָה). [מנחות מג: (ע״פ רש״י)]

צְדָקָה

'צְדָקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵ-ל [מִשְׁפָּטֶיךָ תְּהוֹם רַבָּה]'. אָמַר **רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי**, כְּשֵׁם שֶׁהֶהָרִים כּוֹבְשִׁין עַל הַתְּהוֹם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲלֶה וְיָצִיף אֶת הָעוֹלָם, כָּךְ צְדָקָה כּוֹבֶשֶׁת עַל מִדַּת הַדִּין וְעַל הַפֶּרְעָנוּת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹא לָעוֹלָם. (וְזֶהוּ שֶׁמְּדַמֶּה הַכָּתוּב אֶת 'צִדְקָתְךָ' שֶׁהוּא הַצְּדָקָה לִהְיוֹת 'כְּהַרְרֵי אֵ-ל', וְאֶת 'מִשְׁפָּטֶיךָ' שֶׁהוּא מִדַּת הַדִּין וְהַפֶּרְעָנוּת כְּ'תְּהוֹם רַבָּה', הֱיוֹת שֶׁכּוֹבֶשֶׁת) 'צִדְקָתְךָ' עַל 'מִשְׁפָּטֶיךָ', 'כְּהַרְרֵי אֵל' עַל 'תְּהוֹם רַבָּה'. [תנחומא הקדום, נח ח]

תְּפִלָּה בְּצִבּוּר

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִשּׁוּם **רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי**, מַאי דִּכְתִיב 'וַאֲנִי תְּפִלָּתִי לְךָ ה' עֵת רָצוֹן' (-מוּכָח שֶׁיֵּשׁ שָׁעָה שֶׁהִיא שֶׁל רָצוֹן, וְאִם כֵּן-) אֵימָתַי עֵת רָצוֹן? בְּשָׁעָה שֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין. [ברכות ז: (ע"פ רש"י)]

מָקוֹם בַּתְּפִלָּה

אָמַר ר' יוֹחָנָן, מִשּׁוּם **רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי**, כָּל הַקּוֹבֵעַ מָקוֹם לִתְפִלָּתוֹ, אֱלֹהֵי אֲבוֹתָיו נוֹפְלִים תַּחְתָּיו, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְשָׂמְתִּי מָקוֹם לְעַמִּי לְיִשְׂרָאֵל, וּנְטַעְתִּיו וְשָׁכַן תַּחְתָּיו, וְלֹא יִרְגַּז עוֹד, וְלֹא יוֹסִיפוּ בְּנֵי עַוְלָה לְעַנּוֹתוֹ כַּאֲשֶׁר בָּרִאשׁוֹנָה'. [ברכות ז:]

סְעוּדָה

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ עַל שֻׁלְחָן אֶחָד, וְלֹא אָמְרוּ עָלָיו דִּבְרֵי תוֹרָה, כְּאִלּוּ אָכְלוּ מִזִּבְחֵי מֵתִים (-עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים), שֶׁנֶּאֱמַר 'כִּי כָּל שֻׁלְחָנוֹת מָלְאוּ קִיא צוֹאָה בְּלִי מָקוֹם' (בְּלִי שֶׁמַּזְכִּירִין שְׁמוֹ שֶׁל הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא שָׁם). אֲבָל שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ עַל שֻׁלְחָן אֶחָד, וְאָמְרוּ עָלָיו דִּבְרֵי תוֹרָה, כְּאִלּוּ אָכְלוּ מִשֻּׁלְחָנוֹ שֶׁל מָקוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיְדַבֵּר אֵלַי (-מִיָּד כְּשֶׁדִּבֵּר דִּבְרֵי תוֹרָה, נִקְרָא) זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה''. [אבות פ"ג מ"ג (פי' רש"י)]

לָשׁוֹן הָרַע

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, עַל מְסַפְּרֵי לָשׁוֹן הָרַע, נִגְעִים בָּאִים עָלָיו, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּאַהֲרֹן וּמִרְיָם שֶׁסִּפְּרוּ לָשׁוֹן הָרַע בְּמֹשֶׁה, וּבָא עֲלֵיהֶם הַפֶּרְעָנוּת וכו'. וַהֲרֵי דְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, וּמַה מִּרְיָם שֶׁלֹּא דִּבְּרָה אֶלָּא בְּאָחִיהָ, וְלֹא דִּבְּרָה אֶלָּא בְּהֶחָבֵא, וְלֹא דִּבְּרָה אֶלָּא שֶׁלֹּא בְּפָנָיו שֶׁל מֹשֶׁה, נֶעֱנְשָׁה, אָדָם הֶדְיוֹט הַמְדַבֵּר דְּבָרִים בִּפְנֵי חֲבֵרוֹ וּמְבַיְּשׁוֹ, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁיִּהֵא עָנְשׁוֹ מְרֻבֶּה וכו'. [אבות דר"נ, פ"ט ב]

הַלְבָּנַת פָּנִים

אָמַר ר' יוֹחָנָן מִשּׁוּם **רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי**, נוֹחַ לוֹ לָאָדָם שֶׁיַּפִּיל עַצְמוֹ לְתוֹךְ כִּבְשַׁן הָאֵשׁ, וְאַל יַלְבִּין פְּנֵי חֲבֵרוֹ בָּרַבִּים. מְנָלָן? מִתָּמָר, שֶׁנֶּאֱמַר 'הִיא מוּצֵאת [וְהִיא שָׁלְחָה אֶל חָמִיהָ לֵאמֹר, לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלֶּה לוֹ'] וגו' (וְאִלּוּ בְּפֵרוּשׁ לֹא אָמְרָה שֶׁאֵלּוּ הַסִּימָנִים שֶׁל יְהוּדָה הֵם, אֶלָּא שֶׁאִם יִרְצֶה יוֹדֶה מֵעַצְמוֹ, וְאִם לָאו, תִּשָּׂרֵף הִיא וְלֹא תַּלְבִּין פָּנָיו). [ברכות מג: (ע"פ רש"י)]

גַּאֲוָה

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִשּׁוּם **רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי**, כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גַּסּוּת הָרוּחַ, כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, כְּתִיב הָכָא (בְּגַסּוּת הָרוּחַ) ''תּוֹעֲבַת' ה' כָּל גְּבַהּ לֵב', וּכְתִיב הָתָם (-בַּעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים) 'וְלֹא תָּבִיא 'תּוֹעֵבָה' אֶל בֵּיתֶךָ' (שֶׁכְּשֵׁם שֶׁ'תּוֹעֵבָה' זוֹ הִיא עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, כָּךְ 'תּוֹעֵבָה' הָאֲמוּרָה עַל גַּסּוּת הָרוּחַ הִיא עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים). [סוטה ד:]

אוֹנָאַת דְּבָרִים

אָמַר ר' יוֹחָנָן מִשּׁוּם **רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי**, גָּדוֹל (עָוֹן) אוֹנָאַת דְּבָרִים (יוֹתֵר) מֵאוֹנָאַת מָמוֹן, שֶׁזֶּה (-אוֹנָאַת דְּבָרִים) נֶאֱמַר בּוֹ (תּוֹסֶפֶת אַזְהָרָה) 'וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹקֶיךָ', וְזֶה (-אוֹנָאַת מָמוֹן) לֹא נֶאֱמַר בּוֹ (תּוֹסֶפֶת אַזְהָרָה) 'וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹקֶיךָ'. [בבא מציעא נח:]

כִּבּוּד אָב וָאֵם

תָּנֵי, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אוֹמֵר, גָּדוֹל הוּא כִּבּוּד אָב וָאֵם, שֶׁהֶעֱדִיפוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מִכְּבוֹדוֹ. נֶאֱמַר ׳כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ׳, וְנֶאֱמַר ׳כַּבֵּד אֶת ה׳ מֵהוֹנֶךָ׳, מִמָּה אַתָּה מְכַבְּדוֹ (-אֶת ה׳)? מִמַּה שֶּׁיְּחָנֶנְךָ (שֶׁבְּכִבּוּד ה׳ נֶאֱמַר ׳מֵהוֹנֶךָ׳ שֶׁמִּשְׁמָעוֹ אִם יֵשׁ לְךָ, כְּגוֹן-) מַפְרִישׁ לֶקֶט, שִׁכְחָה, פֵּאָה, מַפְרִישׁ תְּרוּמָה, וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן, וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וּמַעֲשֵׂר עָנִי, וְחַלָּה וכו׳, אִם יֵשׁ לְךָ, אַתָּה חַיָּב בְּכֻלָּן, וְאִם אֵין לְךָ, אֵין אַתָּה חַיָּב בְּאַחַת מֵהֶן. אֲבָל כְּשֶׁהוּא בָּא אֵצֶל כִּבּוּד אָב וָאֵם (נֶאֱמַר ׳כַּבֵּד׳ סְתָם), בֵּין שֶׁיֵּשׁ לְךָ הוֹן, בֵּין שֶׁאֵין לְךָ הוֹן, כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ, וַאֲפִלּוּ אַתָּה מְסַבֵּב עַל הַפְּתָחִים. [ירושלמי, פאה פ״א ה״א (ע״פ פני משה)]

שֵׁם שָׁמַיִם לְבַטָּלָה

תַּנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, מִנַּיִן שֶׁלֹּא יֹאמַר אָדָם (בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מַקְדִּישׁ קָרְבָּן, אֶת שֵׁם ה׳ מִקּוֹדֶם שֶׁיַּזְכִּיר הַקָּרְבָּן, כְּגוֹן-) ׳לַה׳ עוֹלָה׳, ׳לַה׳ מִנְחָה׳, ׳לַה׳ תּוֹדָה׳, ׳לַה׳ שְׁלָמִים׳? תַּלְמוּד לוֹמַר ׳קָרְבָּן לַה׳׳ (קוֹדֶם ׳קָרְבָּן׳ וְאַחַר כָּךְ ׳לַה׳׳, שֶׁאִם יַקְדִּים לְהַזְכִּיר שֵׁם ה׳, שֶׁמָּא לֹא יִגְמֹר דִּבּוּרוֹ לְהַזְכִּיר הַקָּרְבָּן, וְנִמְצָא מוֹצִיא שֵׁם שָׁמַיִם לְבַטָּלָה). וְקַל וָחֹמֶר, וּמַה זֶּה שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן אֶלָּא לְהַזְכִּיר שֵׁם שָׁמַיִם עַל הַקָּרְבָּן, אָמְרָה תּוֹרָה ׳קָרְבָּן לַה׳׳ (-מֵחַשַׁשׁ שֶׁמָּא יָבֹא לִידֵי הַזְכָּרַת שֵׁם שָׁמַיִם לְבַטָּלָה, אִם כֵּן בְּוַדַּאי שֶׁלְּהַזְכִּיר סְתָם שֵׁם שָׁמַיִם) לְבַטָּלָה, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה (שֶׁאָסוּר). [נדרים י׳. (ע״פ רש״י)]

קְבָלַת הַתְּפִלָּה

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, בְּכָל יוֹם מִתְפַּלֵּל אָדָם שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה [בְּרָכוֹת], וְלָמָּה שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה? וכו׳, **רַבִּי שִׁמְעוֹן** אָמַר, כְּנֶגֶד שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה מִזְמוֹרִים שֶׁמֹּראשׁ סֵפֶר ׳תְּהִלִּים׳ עַד ׳יַעַנְךָ ה׳ בְּיוֹם צָרָה׳, לוֹמַר, תֵּעָנֶה בִּתְפִלָּתְךָ וּלְכָךְ נֶאֱמַר ׳יַעַנְךָ ה׳ בְּיוֹם צָרָה׳, לְכָךְ נֶאֱמַר בְּסוֹף י״ח מִזְמוֹרִים ׳יַעַנְךָ ה׳׳. [תנחומא, וירא א]

פַּרְנָסָה

שָׁאֲלוּ תַּלְמִידָיו אֶת **רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי**, מִפְּנֵי מָה לֹא יָרַד לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מָן פַּעַם אַחַת בְּשָׁנָה (עֲבוּר כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה, בְּמָקוֹם שֶׁיֵּרֵד בְּכָל יוֹם)? אָמַר לָהֶם, אֶמְשֹׁל לָכֶם מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה, לְמֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּן אֶחָד. פָּסַק (אָבִיו הַמֶּלֶךְ לָתֵת) לוֹ מְזוֹנוֹתָיו פַּעַם אַחַת בַּשָּׁנָה (עֲבוּר כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה), וְלֹא הָיָה מַקְבִּיל פְּנֵי אָבִיו אֶלָּא פַּעַם אַחַת בַּשָּׁנָה (כְּשֶׁהֵצֵרַךְ לִמְזוֹנוֹתָיו). עָמַד וּפָסַק (הַמֶּלֶךְ לָתֵת לִבְנוֹ) מְזוֹנוֹתָיו בְּכָל יוֹם, וְהָיָה מַקְבִּיל פְּנֵי אָבִיו כָּל יוֹם. אַף יִשְׂרָאֵל, מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה בָּנִים, הָיָה דּוֹאֵג וְאוֹמֵר, שֶׁמָּא לֹא יֵרֵד מָן לְמָחָר וְנִמְצְאוּ כֻּלָּן מֵתִים בְּרָעָב, נִמְצְאוּ כֻּלָּן מְכַוְּנִים אֶת לִבָּם לַאֲבִיהֶן שֶׁבַּשָּׁמַיִם. [יומא עו:]

שְׁמִירַת שַׁבָּת

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִשּׁוּם **רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי**, אִלְמָלֵי מְשַׁמְּרִין יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת כְּהִלְכָתָן, מִיָּד נִגְאָלִין, שֶׁנֶּאֱמַר ׳כֹּה אָמַר ה׳ לַסָּרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שַׁבְּתוֹתָי, וּבָחֲרוּ בַּאֲשֶׁר חָפָצְתִּי׳, וְכָתִיב בַּתְרֵיהּ ׳וַהֲבִיאוֹתִים אֶל הַר קָדְשִׁי׳. [שבת קי״ח:]

תְּשׁוּבָה

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אוֹמֵר, אֲפִלּוּ צַדִּיק גָּמוּר כָּל יָמָיו, וּמָרַד בָּאַחֲרוֹנָה, אִבֵּד אֶת הָרִאשׁוֹנוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר ׳צִדְקַת הַצַּדִּיק לֹא תַצִּילֶנּוּ בְּיוֹם פִּשְׁעוֹ׳. וַאֲפִלּוּ רָשָׁע גָּמוּר כָּל יָמָיו, וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה בָּאַחֲרוֹנָה, אֵין מַזְכִּירִין לוֹ שׁוּב רִשְׁעוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר ׳וּרְשַׁעַת הָרָשָׁע לֹא יִכָּשֵׁל בָּהּ בְּיוֹם שׁוּבוֹ מֵרִשְׁעוֹ׳. [קדושין מ:]

שָׁלוֹם

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם, שֶׁכָּל הַבְּרָכוֹת כְּלוּלוֹת בּוֹ (-שֶׁכָּל הַהַצְלָחוֹת הַזְּמַנִּיּוֹת

וְהַנַּפְשִׁיוֹת עוֹמְדוֹת עַל תֵּל הַשָּׁלוֹם), שֶׁנֶּאֱמַר 'ה' עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן, ה' יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם' (-שֶׁה' נוֹתֵן לְעַמּוֹ עֹז וְתַעֲצוּמוֹת שֶׁל הַצָּלָחוֹת, וְלָכֵן כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיְּמוּ, מְבָרְכָם בְּשָׁלוֹם שֶׁהוּא כְּלִי הַמַּחְזִיק כָּל בְּרָכָה [עץ יוסף]. אוֹ יְבֹאַר: 'ה' יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ', שֶׁהַבְּרָכוֹת אֲשֶׁר ה' מְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ, הֵן כּוּלָּן נִמְצָאוֹת בְּתוֹךְ הַכְּלִי הַמַּחֲזִיקָן שֶׁהוּא הַשָּׁלוֹם, וְזֶהוּ 'בַּשָּׁלוֹם' [פי' מהרז"ן]). [ויק"ר פ"ט, ט]

עֲשִׂירוּת

מַעֲשֶׂה בְּתַלְמִיד אֶחָד שֶׁל **רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי**, שֶׁיָּצָא חוּצָה לָאָרֶץ, וּבָא (-וְחָזַר כְּשֶׁהוּא) עָשִׁיר, וְהָיוּ הַתַּלְמִידִים רוֹאִין אוֹתוֹ וּמְקַנְּאִין בּוֹ, וְהָיוּ מְבַקְּשִׁים הֵן לָצֵאת לְחוּצָה לָאָרֶץ. וְיָדַע **רַבִּי שִׁמְעוֹן**, וְהוֹצִיאָן לְבִקְעָה אַחַת שֶׁל פְּנֵי מֵרוֹן, וְהִתְפַּלֵּל וְאָמַר 'בִּקְעָה, בִּקְעָה, מִלְּאִי דִּינְרֵי זָהָב'. הִתְחִילָה מוֹשֶׁכֶת דִּינְרֵי זָהָב לִפְנֵיהֶן. אָמַר לָהֶם 'אִם זָהָב אַתֶּם מְבַקְּשִׁים, הֲרֵי זָהָב טְלוּ לָכֶם, אֶלָּא הֱיוּ יוֹדְעִין, כָּל מִי שֶׁהוּא נוֹטֵל עַכְשָׁו - חֶלְקוֹ שֶׁל עוֹלָם הַבָּא הוּא נוֹטֵל, שֶׁאֵין מַתַּן שְׂכַר הַתּוֹרָה אֶלָּא לָעוֹלָם הַבָּא, הֱוֵי 'וַתִּשְׂחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן'. [שמו"ר פנ"ב ג]

גְּאוּלָה

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, בֵּין עוֹשִׁין תְּשׁוּבָה וּבֵין אֵין עוֹשִׁין תְּשׁוּבָה, כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ הַקֵּץ, מִיַּד נִגְאָלִין, שֶׁנֶּאֱמַר 'אֲנִי ה' בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּה'. [תנחומא, בחקותי ג]

עֶזְרָה

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי, כָּל הָעוֹזֵר אֶת יִשְׂרָאֵל, כְּאִלּוּ עוֹזֵר אֶת הַשְּׁכִינָה. שֶׁנֶּאֱמַר 'אֹרוּ אָרוּר יוֹשְׁבֶיהָ כִּי לֹא בָאוּ לְעֶזְרַת ה'' (-אוֹתָם שֶׁיָּשְׁבוּ סָמוּךְ לִמְקוֹם מִלְחֶמֶת סִיסְרָא עִם יִשְׂרָאֵל וְלֹא בָּאוּ לַעֲזֹר לְיִשְׂרָאֵל), וְכִי צָרִיךְ הוּא (-ה') לְסִיּוּעַ (שֶׁכֵּן כָּתוּב 'לְעֶזְרַת ה'')? אֶלָּא לְלַמֶּדְךָ, שֶׁכָּל הָעוֹזֵר לְיִשְׂרָאֵל, כְּאִלּוּ עוֹזֵר אֶת הַשְּׁכִינָה. [תנחומא, ויחי ה (ע"פ רש"י, שופטים ה, כג)]

כֹּחַ הָרַשְׁב"י

אָמַר חִזְקִיָּה, אָמַר ר' יִרְמְיָה, מִשּׁוּם **רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי**, יָכוֹל אֲנִי לְפַטֵּר אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מִן הַדִּין, מִיּוֹם שֶׁנִּבְרֵאתִי עַד עַתָּה (-בִּזְכוּתִי אֲנִי סוֹבֵל כָּל עֲוֹונוֹתֵיהֶם וּפְטוּרִין מִן הַדִּין), וְאֵילְמָלֵי אֶלְעָזָר בְּנִי עִמִּי, (אֶפְשָׁר לְפַטּוֹר הָעוֹלָם מֵהַדִּין) מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם וְעַד עַכְשָׁו, וְאֵילְמָלֵי יוֹתָם בֶּן עֻזִּיָּהוּ עִמָּנוּ, (אֶפְשָׁר לְפַטּוֹר הָעוֹלָם מֵהַדִּין) מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם עַד סוֹפוֹ (-עַד שֶׁיִּכְלֶה הָעוֹלָם) וכו'. רָאִיתִי בְּנֵי עֲלִיָּה וְהֵן מוּעָטִין (-רוֹאֶה אֲנִי לְפִי מַעֲשֶׂה הַבְּרִיּוֹת, שֶׁבְּנֵי עֲלִיָּה', שֶׁהֵם כַּת הַמְקַבְּלִין פְּנֵי שְׁכִינָה, מוּעָטִים הֵם, וְלָכֵן) אִם אֶלֶף הֵן, (הַרֵי) אֲנִי וּבְנִי מֵהֶן, (וְכֵן) אִם מֵאָה הֵם, (הַרֵי) אֲנִי וּבְנִי מֵהֶן, (וְכֵן) אִם שְׁנַיִם הֵן, (הַרֵי) אֲנִי וּבְנִי הֵן. [סוכה מה: (ע"פ רש"י)]

כח ספר הזוהר

[**רַעְיָא** מְהֵימְנָא:] בְּהַאי חִבּוּרָא דִּילָךְ (-בְּזֶה הַחִיבּוּר שֶׁלְּךָ), דְּאִיהוּ סֵפֶר הַזּוֹהַר וכו', יִפְקוּן בֵּיהּ מִן גָּלוּתָא **בְּרַחֲמֵי** (-יֵצְאוּ בּוֹ מִן הַגָּלוּת לַגְּאוּלָה בְּרַחֲמִים). [זוהר הק', פר' נשא קכד:]

הָאֲמִרוֹת נִלְקְטוּ מֵהַשַּׁ"ס וְהַמִּדְרָשִׁים בְּסִיּוּעַ הַקֶּנְטֶרֶס **"ל"ג בָּעֹמֶר בַּהֲלָכָה וְאַגָּדָה"** מאת מו"ל ספר חסידים וצוואת ר"י החסיד המפואר

תורתו מגן לנו, היא מאירת עינינו,
הוא ימליץ טוב בעדנו, אדוננו בר יוחאי

קהילות לתורה
קביעות עתים לתורה
קבעת עתים לתורה?
מהשאלות הראשונות בעולם העליון, הוא; קבעת עתים לתורה? בנוסף לכך, הדבר מפורסם וידוע; כל גדולי ישראל ומאורי הדור לצד רבני הקהילות מזרזים ומדרבנים את קהל מרעיתם בכל עת, על הצורך והנחיצות בקשר קבוע עם תורתנו הקדושה. להיכנס בערב או בכל שעה קבועה אחרת במשך היום, לבית המדרש או לשטיבל ולטעום מטעמה הערב של הדף הגמרא.
כן, כבר עוררו רבים שבזמננו עם כל ניסיונות הדור, עניין זה הוא כיום מעיקרי היהדות, כשנראה בחוש על כל אחד האם הוא מהקובעים עת קבוע ללימוד התורה בבית המדרש?! וכפי שגדולי ישראל שליט"א מוסיפים ומדגישים; לא רק על האדם עצמו רואים, רק הדבר ניכר ומובחן בבירור גם על בני ביתו ובניו, שהאדם היושב ומתחבר לתורתנו הקדושה, הלימוד משפיע עליו ועל כל תהלוכות והנהגות הבית.
הודו להשם, הרעיון הנהדר בקודש "קהילות לתורה" הולך וצובר תאוצה. כשבעצה אחת ובעיקר במעשה, הרבה מקהילות הקדושות בארץ ישראל וברחבי תבל משתפים פעולה זה בזה, 'איש את רעהו יעזורו-וחזק יאמר לאחיו' כל קהילה מעבירה ומזכה את שאר הקהילות ברעיונות חדשים ועצות שונות להגדיל תורה ולהאדירה. בנוסף לכך, על פי תוכנית מסודרת ומאורגנת מקבלים הקהילות החברים מודעות תעמולה מושקעות לחיזוק העניין כ'חזקה על תעמולה שאינה חוזרת ריקם'. ברוך השם התגובות הנלהבות מראים ומעידים שהאמצעי פועל את מטרתו הן בהעלאת הנושא על סדר היום, ובעיקר בהתקדמות למטרה הנעלית בריבוי ספסלי בתי המדרשות כשעוד ועוד מצטרפים ללגיונו של מלך-קובעי העתים לתורה.
כל הרוצה יבוא ויטול!
נציגי קהילה או העוסקים בעניין זה מוזמנים להצטרף לקבוצת עושי מצווה זו:
077-313-8028. מחו"ל: 972-77313-8028
געפועל'ט אלעס גוטס. אמן.

אמר רבי שמעון בר יוחאי:

"חס ושלום שתשתכח תורה מישראל!"

יוצא לאור ע"י

